POSVÁTNÁ MÍSTA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

Dějiny a popsání

chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém.

Sepsal

Dr. **ANT. PODLAHA.**

Řada první:

ARCIDIECESE PRAŽSKÁ.

Díl III.

Vikariáty: Kralovický, Vlašimský a Zbraslavský.

Knih »Dědictví Svatojanského« č. 107.

Podíl údů »Dědictví Svatojanského« na rok 1909 čís. 4.

V PRAZE 1909.

Tiskem k. a. knihtiskárny. — Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého.

Imprimatur.

Ex archiep. Ordinariatu Prag. die 10. Novembris 1908.

Dr. J. Sedlák,
vic. gen.

Předmluva.

Dokončiv třetí díl »Posvátných míst«, vyslovuji srdečné díky všem, kdožkoliv mi při pracích mých ochotně byli nápomocni. Práce ve vikariátu Kralovickém byly mi velice zpříjemněny laskavostí milého mého kollegy vdp. děkana *Josefa Pomrhonce,* jenž byl mým ochotným průvodcem na cestách badatelských. Hojně materiálů poskytl mi vdp. farář *František Štědrý,* farář ve Slavětíně; zevrubný elaborát o své farnosti vdp. *Frant. Seraf. Vojta,* farář na Zlíchově; důležité pomůcky zapůjčili mně pan ředitel *Jan Dyk* v Kralovicích a vdp. *A. Helebrant,* kaplan v Plané.

Doplňky zaslali mi vdp. farář Dr. *Karel Lev Řehák,* vdp. *Frant. Xav. Čihař,* farář v Choceradech a pan Dr. *M. Navrátil.*

Dr. Ant. Podlaha.

VIII.

VIKARIÁT KRALOVICKÝ.

VIII. Vikariát Kralovický.

Ve vikariátu Kralovickém jest 1 děkanství, 15 far, 1 zámecké kaplanství, 7 míst kaplnských a 1 místo katechetské.

V území tohoto vikariátu žije celkem 26.861 obyvatelů; z nich je katolíků 26.634, akatolíci 2, židů 219, bez vyznání 6.

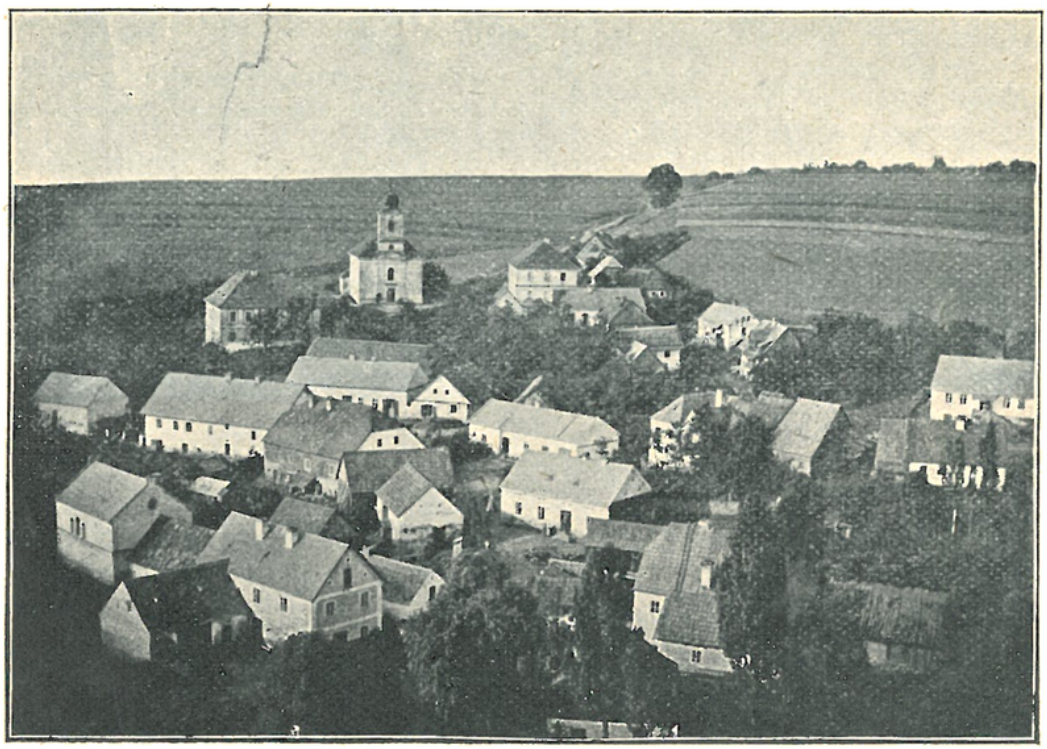

Dolní Bělá s farním kostelem.

1. Bělá, fara.

Duchovní správu obstarává farář; místo kaplanské na ten čas neobsazeno.

Patron: Klement kníže Metternich.

Místa přifařená: Bělá Dolní (Český Najštát) *) 606 k., 36 ž., šk. 5tř.; Bělá Horní 1/4 h., 445 k.; Dražeň 1 h., 267 k., šk. 1tř.; Hubenov 1/4 h., 132 k.; Litý 1/2 h., 265 k., 5 ž.; Lomička 1 1/4 h., 159 k.; Loza 1/4 h., 316 k.; Mrtník 1/2 h., 491 k., šk. 1tř.; Špankov 1 h., 55 k.; Tlucná 1/2 h., 220 k.; Vrtba (Vrtva, Vrtvo) 1/2 h., 129 k.; celkem 3115 k., 41 ž.

---

*) V 17 stol. vznikl název: „Najštát pod zámkem Bělou".

Pověst vypravuje, že sv. Vojtěch na svých visitačních cestách i Bělou navštívil. Dosud ukazují lidé nedaleko Vrtvy povýšené místo, označené pískovcovým sloupem a obrázkem sv. Vojtěcha a nazývané »kazatelna«; tu prý světec k lidu kázání míval.

Při kostele zdejším byla fara již ve století XIV.

Pořad farářů v době nejstarší: Jakub do 1357, Jakub Rudlinův z Plzně 1357, Matěj zemř. 1395, Jan, řeholník kláštera Tepelského 1395—1407, Racek, řeholník téhož kláštera od 1407, Mikuláš do 1414, Jan, dotud f. v Nepomyšli, směnou s před. 1414—17, Mořic, dotud f. v Údrči, směnou s před. 1417, Ondřej do 1423, Martin jinak Machek, dotud f. ve Stříbře, směnou s před. 1423—25, Jan jinak Johánek, dotud f. v Erpužicích, směnou s před. 1425—26, Petr, dotud f. v Jamném, sm. s před. 1426.

Podací právo vykonávali: bratří Sezima a Racek páni z Bělé 1357, strýc jejich Sezima z Pušperka, purkrabí Tachovský, 1395, Václav panoše z Bělé 1407—14, Neustup, probošt Týnský, a Bavor ze Švamberka 1417—25, Jindřich ze Švamberka 1426.

Ve válkách husitských zprávy o faře Bělské zanikají a vyskytují se teprve zase až ve století XVII.

Farářové ve stol. XVII.: Šebastián Cyzowicz, dominikán 1641 až 1643, Ladislav Wiewrowský Ord. Praem. 1642, Jan Ludvík Angularis 1644—47 (spravoval spolu farnost Ledeckou a Všerubskou); r. 1648 přisluhoval zde farář Všerubský Jan Čžibek *), r. 1649 Jan Koller, f. Manětínský; téhož r. stal se f. v Bělé Tomáš Zikmund z Křinwaldu; kolem r. 1671 byl f. Bělským a Všerubským Nivard Kleiner; 1675—82 byl tu f. Matyáš Borovský, 1684 Karel Frodl.

Patrony byli: v letech 1622—59 Vřesovcové z Vřesovic, potom Kyšperkové z Vřesovic, od r. 1755 klášter Plasský.

R. 1689—97 byl farářem Bělským a spolu Všerubským Arnold Wobza, cister. Plasský, r. 1700—14 Martin Gotfrid Tittl. K farnosti jeho patřily také Krašovice s fil. kostelem sv. Jiljí. Potom následovali faráři: Kryštof Braun 1714, Norbert Hecht 1716—58, Jos. Kunovský 1758, Václ. Beránek 1787, Ant. Brudna 1794, Candidus Dörflmayer 1800, Řehoř Jos. Lehner 1801 † 1819.

Po zrušení kláštera Plasského r. 1785 přišla Bělá pod patronát císařský, r. pak 1826 pod patronát knížat z Metternichů.

Pořad farářů až do nynější doby: Matyáš Fähndrich 1820 † 1831, Václav Dryák 1832, Frant. Vosmík 1842—52, Ant. Král 1853 † 1855, Václav Pokorný 1855—1888, Frant. Kubíček 1889—95, Dominik Zeníšek od r. 1895.

Při novém rozdělení vikariátů r. 1852 byla fara Bělská, která dosud náležela k vikariátu Plzeňskému, přidělena k vikariátu Kralovickému.

Farní kostel Povýšení sv. Kříže v Dolní Bělé, o němž se v inventáři z r. 1762 praví, že »dýše velikou starobylostí« **), opraven byl zcela řečeného r. 1762. V letech 1820—22 byl postaven kostel nynější; dokončenou stavbu benedikoval arciděkan Plzeňský Tomáš Kordík v první neděli adventní r. 1822.

Jest to jednoduchá, velmi střízlivá stavba neslohová, presbytářem k jihu obrácená. Presbytář má závěr trojboký; okna jsou obdélníková, nízkým obloukem sklenutá. Strop plochý.

---

*) Tak psáno jméno jeho v „liber conf." arch. arc.; v matrice Bělské: Čžepik.

**) „magnam antiquitatem spirat". Dle poznámky v inventáři z r. 1794 vystavěn byl prý r. 1615.

Veliký kříž na hlavním oltáři s tělem Ukřižovaného v nadživotní velikosti dovedně řezaným byl sem darován ze zrušeného kláštera Plasského, tabernákl ze zrušené kaple nejsv. Trojice.

Ze zrušeného kláštera dominikánského v Plzni, byly kostelu Bělskému darovány boční oltáře.

R. 1904 byly setlelé oltáře nahraženy novými slohu „románského", zhotovenými firmou Krejčíkovou v Praze. Litovati jest, že při tom veliký barokní krucifix nahražen byl novou kopií.

Pozoruhodné jest ze dřeva dovedně řezané sousoší Nejsv. Trojice korunující Pannu Marii, pocházející asi ze XVI. stol. Toto sousoší bývalo na hlavním oltáři někdejšího kostelíka neboli kaple Nejsv. Trojice u Lozy. Již sestavovateli inventáře z r. 1762 bylo nápadno, že proti obyčeji jest tu figura Boha Otce umístěna po pravici sochy Boha Syna. Soška korunované P. Marie bývala odívána šatečkami a ozdobena stříbrnými penízi.

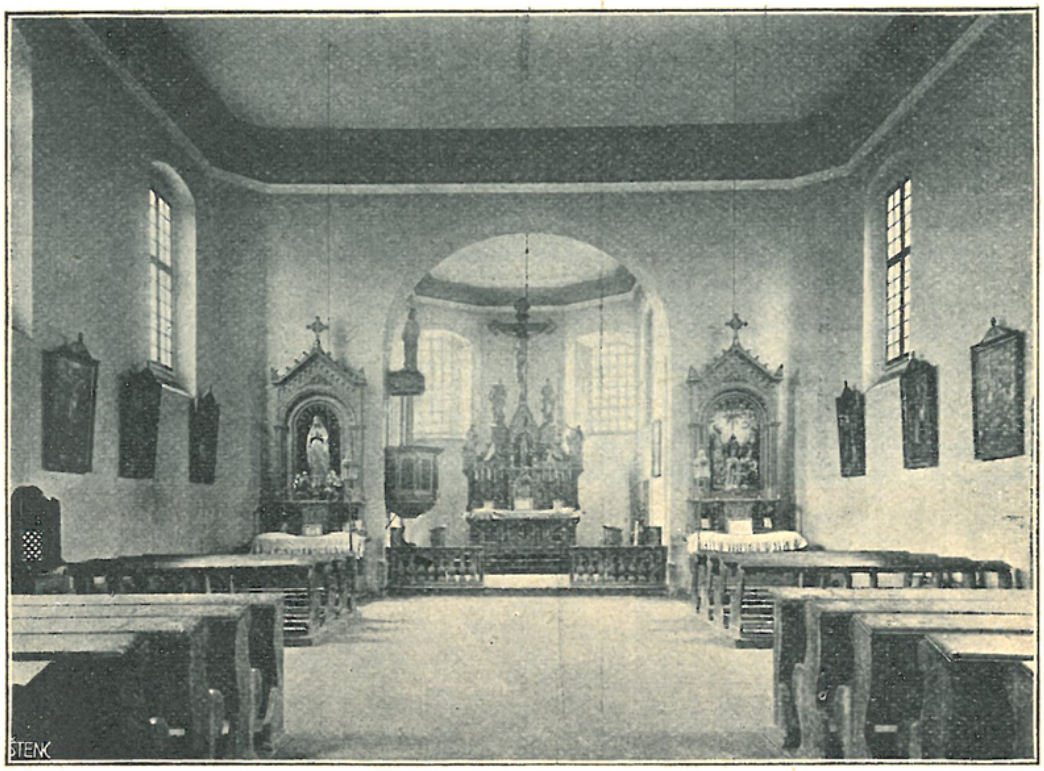

Vnitřek farního kostela v Bělé.

Zvony: I. s nápisem: „O veneranda Trinitas, o adoranda unitas. Udělán v Plzni u Mikuláše" (Mikuláš konvář provozoval zvonařství v Plzni ke konci XVI. a na poč. XVII. stol.); 2. asi ze stol. XV. s nápisem gotickým: „marya mathevs marcus yohanes lvcas"; 3. s nápisem latinským sdělujícím, že slit byl r. 1771 za opata Plasského Fortunata Hartmanna a za faráře Jos. Kunovského, jakož i s tímto nápisem českým: „Zvon tento byl v roce 1892 v Plzni od R. Pernera přelit, když byl patronem kníže Richard Metternich-Wineburg, patron. komisařem řiditel panství a lesmistr Jos. Holeček a farářem Frant. Kubíček.

Nad hřbitovem mezi Bělou a Lozou na návrší jest místo, kde stával *kostel Nejsv. Trojice.* Kostel ten býval kdysi farním osady Lozské.

Farní kostel v Loze vyskytá se již ve století XIV.

Z farářů známi jsou tito: Václav 1390—94, Jindřich (Henricus), dotud f. v Trnové, sm. s. před. 1394 † 1408 *), Matěj ze Všerub 1408. Patronem kostela byl 1390—94 Jan Mimoně z Lozy, 1408 Jan Rabštein z Tlucné. Tento zřídil z odkazu svého otce Jana řeč. Mimoně z Tlucné r. 1405 při farním kostele v Loze nadání s ročním důchodem $7^1/_2$ kop. a 3 gr pražs. s tím ustanovením, aby při kostele vydržován byl kaplan, jenž sloužiti měl mše sv. za spásu zakladatele a členů jeho rodu; na ten účel i farář povinen byl sloužiti každého téhodne dvě mše sv.

Ve válkách husitských fara v Loze zanikla, načež kostel Nejsv. Trojice byl filiálním kostela Bělského.

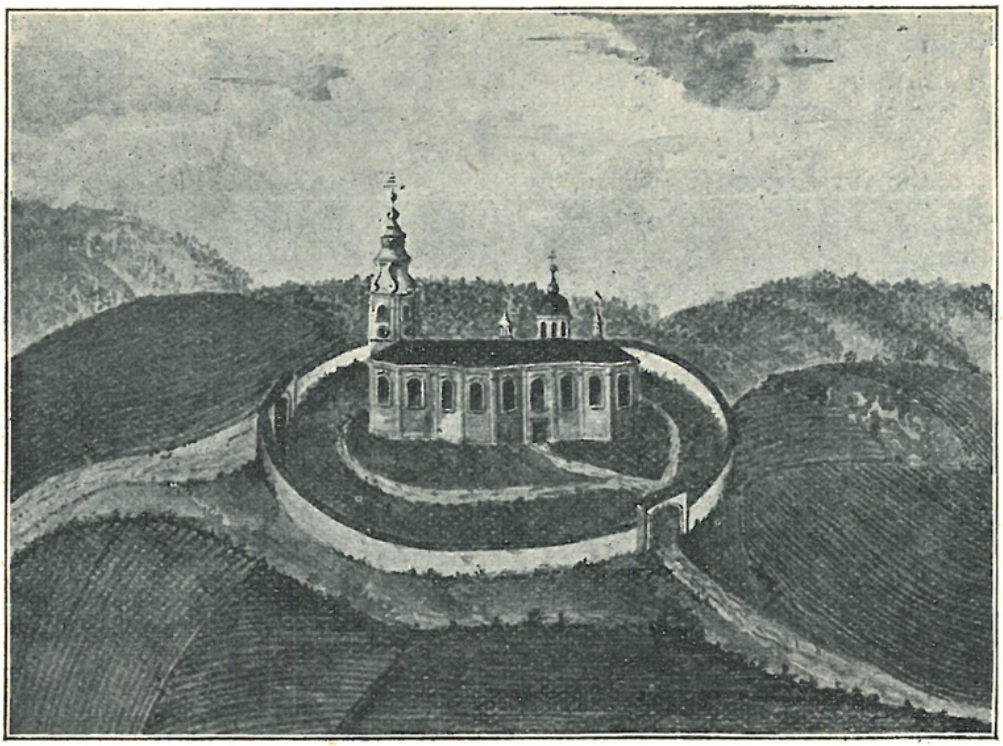

Bývalý kostel Nejsv. Trojice u Bělé (dle starého vyobrazení).

Kostel Nejsv. Trojice byl původně velice malý, i nedostačoval počtu věřících. I byl r. 1730 znovu vystavěn, a to nákladem Františka Jaroslava Vojtěcha Kyšperského svob. pána z Vřesovic, tehdejšího pána na Bělé, dále nákladem 3000 zl., jež byl Antonín Benedikt Kyšperský z Vřesovic k tomu účelu odkázal, a mimo to ještě ze sbírek učiněných rozeslanými sběrateli po celých Čechách. Na místě dřívější maličké svatyně zbudován byl prostranný a velice nákladný chrám. Novou tuto svatyni benedikoval dne 30. června 1730 Jan Mořic Martini, metropolitní kanovník pražský. Vnitřek byl pěkně vymalován; vnějšek zdobilo šest vížek rozestavěných ve formě španělského kříže. Klenut však nebyl; špatně sestrojenou střechou často strop byl promočen, až konečně se sřítil. Také zdi dostávaly trhliny. Oltářů bylo v něm pět. Kolkolem byl ohražený hřbitov s trojím vchodem. Kostel byl r. 1785 zrušen a pustl čím dále tím více. R. 1797 stály ještě zdi; nyní pouze nepatrné pahrbky dávají tušiti bývalé základy. Kolem rozkládající se hřbitov byl z rozkazu vládního ustanoven za pohřebiště pro celou osadu. Nový hřbitov založen o něco níže pod bývalým kostelem.

*) V Libri erect. 627 připomíná se r. 1405 jakožto farář v Loze „Ulricus“ — není však pochyby, že jest totožným se svrchu uvedeným ‚Henrikem“ knih konf.

Při kostele nejsv. Trojice býval poustevník. V matrice farní připomíná se frater Ondřej Dittrich, třetího řádu sv. Františka Seraf., jenž zbožně zemřel r. 1743, stár jsa 91 let.

Kaplička sv. Jana Nep. v Horní Bělé vystavěna byla obcí Bělskou r. 1774. V listině, kterou „rychtář, konšelové a celá obec" se zavazuje kapli v dobrém stavu udržovati, praví zbožní ti občané, že ji postaviti chtí „ku počestnosti svatého vlastence svého a mučedníka Páně sv. Jana Nep. a z obzvláštní k němu důvěrnosti, aby v ní v úzkostech a potřebách svých se scházejíce k Bohu prosby své vylévati a mši sv. slyšeti mohli". — Jest to malé prosté obdélníkové staveníčko, sklenuté valenou klenbou s výsečemi nad okny. Uvnitř nad oltaříkem ve výklenku jest socha sv. Jana Nep. V průčelí jest prostý štít trojhranný; na střeše vížka břidlicí pobitá. — V kapličce této slouží se mše sv. ve svátek sv. Jana Nep. (v kterýžto den i kázání tu bývá), dále o sv. Jakubě a po posvícení za zemřelé osadníky.

V obci Lomičce občané dali r. 1902 vystavěti kapličku Navštívení P. Marie, v níž slouží se vždy v první neděli v červenci zpívaná mše sv. s kázáním.

2. Kozojedy, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Klement kníže Metternich.

Místa přifařená: Kozojedy 501 k., šk. 3tř.; Borek $^1/_2$ h., 83 k.; Černíkovice $1^1/_2$ h., 142 k.; Krašov $1^1/_4$ h., 21 k.; Prodeslavy (Prodeslad) $^3/_4$ h., 133 k.; Rakolousy (Rakolous) $1^1/_4$ h., 120 k.; Rohy $^1/_2$ h., 20 k.; Všehrdy $1^1/_4$ h., 231 k., šk. 1tř.; Zbohy 1h., 141 k.; celkem: 1392 k.

Farní kostel byl tu již před r. 1363.

Pořad farářů v době nejstarší: Konrád zemř. 1363, Stanislav z Milavče 1363, Dalek (Dalico) zemř. 1392, Jan Krymer (Joh. Krymer de Grywcz), kněz Naumburgské dioecese od 1392, Mikuláš kněz Bambergské dioec., od 1405, zemř. 1416, Mikuláš syn Matěje z Kralovic, od 1416 do 1419, Jan od 1419, zemř. 1435. Mikuláš z Kralovic od 1435.

Podací právo vykonávali r. 1363 bratří Břeněk a Půta ze Švihova, 1392 bratří Albert, Mikuláš, Purkard a Herbard z Kolovrat, 1405 Albert Kolovrat, hejtman Loketský, 1416—1435 Hanuš z Kolovrat, pán na Krašově.

V XVI. století statek Krašovský dostal se v držení Svitáků z Landštejna. Vilém Sviták činil faráři Kozojedskému knězi Tomášovi, jenž tu byl kolem r. 1567, nemalá příkoří. Dal háj kněžský vysekati, a nadto dal v zástavu vesnici, která k snažší výživě faráře se všemi poplatky byla do Kozojed oddána*)

V letech 1596—1616 byli pány na Krašově a patrony kostela Kozojedského rytířové Hrobčičtí z Hrobčic. Karel Vratislav Hrobčický daroval kostelu Kozojedskému r. 1608 velikou cínovou křtitelnici, která se tu dosud dobře zachovaná nalézá.

Z jedné strany čtou se slova Krista Pána: „Nenarodí-li se kdo. .", ze strany druhé začáteční písmeny jména dárcova a znak jeho: dva korunovaní hadové. R. 1612 odevzdal týž pán k záduší kostela za monstranci 62 kop míšenských.

Jmění kostela Kozojedského obnášelo na počátku r. 1610 82 kop 30 gr. míš., jež rozpůjčeny byly mezi osadníky na úrok po 4 gr. z kopy počítaje, a z 33 krav, z nichž se platilo každoročně po 12 gr. nebo 1 libra vosku. Každý, kdo sobě něco ze jmění kostelního vypůjčil, musil za sebe jednoho, dva i více

*), Borový, Brus 206. — R. 1573 byl v Kozojedech farářem Martin Skutečský. Pam. arch. VII., 443.

rukojmí postaviti. Časem půjčovalo se mezi lid zádušní žito, kteréž nepochybně odkazy k záduší se dostalo. Kostelní počet držán býval u přítomnosti pana kollátora čili patrona, anebo hejtmana jeho statků a místního faráře, jakož i vší osady

Farní kostel v Kozojedech.

k témuž záduší přináležející. Správu jmění kostelního vedli tak zvaní »kostelníci«, kteří k úřadu tomu byli voleni. Kostelníků bývalo šest, a to 3 z Kozojed, 1 z Bohů, 1 z Tříman a 1 z Rakolusek. Těm odevzdána byla pod opatrování roucha mešní,

klenoty i jiné věci k službě Boží přináležející. Na opravu a potřeby chrámu nechávalo se jim každoročně hotových 10 kop i více, z čehož však povždy řádný počet skládati musili.

V letech 1610—14 byl tu farářem kněz Jonáš Lucín Sušický, potom 1619 Jan Býš. R. 1625 posluhoval v Kozojedech za některý čas kněz Martin řádu cisterciensského.

Patrony byli majitelé statku Krašovského: Petr Jiří ryt. Přichovský z Přichovic 1616—31, Jan David Boryně ze Lhoty 1631—49, ryt. Fr. Miseroni, vrchní písař berničný v král. Českém, od r. 1649, v jehož rodu statek Krašovský se udržel až do r. 1678, kdy koupil jej klášter Plasský.

V letech 1653—54 byl při kladení účtů kostelních přítomen kněz Alan Folkner, farář Kralovický; zdá se tedy, že měl na starosti i duchovní správu v Kozojedech. Potom byli v Kozojedech faráři: P. Arnold Adamovský († 1675) a P. Štěpán Antonín Krupský (1675—1680), oba řeholníci kláštera Plasského.

Vnitřek farního kostela v Kozojedech.

Když r. 1678 klášter Plasský statek Krašov koupil a fara Kozojedská vyhořela, připojeny byly Kozojedy k farnosti Kralovické. Faráři Kralovickými a spolu Kozojedskými byli: 1678 až 1682 P. František Henner, 1682—94 P. Fridrich Chobodides, oba řeholníci kláštera Plasského.

R. 1694 zřízena byla v Kozojedech vlastní duchovní správa a připojen k ní kostel ve Všehrdech jakožto filiální.

V duchovní správě vystřídali se tito řeholníci Plasští: P. Mikuláš Havlík 1694 † 1700, P. Fridrich Chobodides 1701 † 1702, P. Alexius Václav Hlasivec 1702 † 1703, P. Alfons May 1703 † 1720, P. Ignác Wotava 1720—25, P. Václav Pošíval 1725 † 1736, P. Roman Pokorný

1736 † 1739, P. Silvestr Hetzer 1739—46, P. Adolf Schmidt 1746—72, P. Benedikt Jílovský (Gilovsky) 1773, P. Roman Hrbek 1720, P. Alberik Kestler 1782, P. Silvestr Möder 1787, P. Maximilian Cingroš 1788 † 1817.

Po zrušení kláštera Plasského r. 1785 dostala se fara Kozojedská spolu s ostatními pod patronát císařský, až pak r. 1826 kníže Klement Václav Lotar Metternich z Winneburgu panství koupiv, patronem kostelů těchto se stal.

Pořad farářů do nynější doby: Jan Prantl 1818 † 1833, Jan Jindřich Marek, spisovatel český 1833—47, Václav Černohorský 1847 † 1863, Václav Hampejs 1863—70, Jan Kahoun 1870 † 1889, František Honomichl 1889 † 1902, Josef Dvořák od 1902.

Farní kostel sv. Mikuláše v nynější podobě vystavěti dal Eugen Tytl, opat Plasský. Stavba byla dokonána r. 1727, jak svědčí letopočet nad vchodem do kostela. Ze starší stavby ponecháno bylo nepochybně zdivo presbytáře a lodi, zcela nově přistavěno bylo zajímavě řešené barokní průčelí s věží.

Presbytář jest třemi boky zakončený, loď obdélníková; strop obou je rovný. Vítězný oklouk jest polokruhový, okna obdélníková, nahoře polokruhově zakončená.

Hlavní oltář jest renaissančně barokní. Uprostřed býval olejový obraz sv. Mikuláše; ten však, poněvadž byl potrhán, odstraněn byl r. 1865 a na jeho místo dána s postranního oltáře starobylá, pozdně gotická soška P. Marie s Ježíškem, pocházející asi z konce stol. XV. Soška ta byla původně pozlacená mimo obličej; později odívali ji šatečkami, a tu nohy a ruce Ježíška uřezali, aby nepřekážely. Když soška dána byla na hlavní oltář, byly chybějící částky z massy doplněny a soška pozlacena. Nyní je nově polychromována. Nahoře v nástavku oltářním jest menší soška sv. Anny samotřetí asi z prvé pol. stol. XVI. Po stranách oltáře jsou veliké barokní sochy nyní nově polychromované: sv. Mikuláše a sv. Víta.

Na boční stěně presbytáře zavěšen jest obraz na plátně: „Sv. Ludmila vede sv. Václava ke zbožnosti“ asi z pol. XVIII. stol., v jehož rohu jest znak Plasský držený andílkem. Obraz tento pochází nepochybně z bývalé hradní kaple na Krašově.

Kazatelna ozdobena jest na bocích vyřezávanými rozvilinami; pod kazatelnou stojí veliká pěkná socha anděla, jenž jakoby kazatelnu nesl.

V lodi u vítězného oblouku na straně evang. malý oltářík renaissančně-barokní se sloupky točenými vinnou révou ovinutými. Na tomto oltáříku stávala zmíněná socha marianská; nyní jest tu obraz „Smrt sv. Josefa“, jejž maloval Jan Herzog v Plzni r. 1869. Oltář tento zjednán byl od paní Miseronové r. 1677, jakž o tom tento nápis, nyní již zašlý, svědčil: „Leta Páně 1677 měsíce Septembris oltář tento jest oferován a obětován od urozené paní Anny Johanny Miseronové rozené Chanovské z Dlouhé Vsi a na Krašově ke cti a chvále Boží a blahoslavené Panně Marii Kozojedské pro věčnou památku.“ Tento nápis při opravě byl nově proveden, ale ve znění poněkud zkráceném. Na podstavcích sloupů po stranách nápisu jsou znaky řečené paní*).

Na straně epištolní jest oltářík, jehož obraz tvoří pěkně řezaný relief sv. Jana Nep. klečícího; nahoře vznášejí se andílkové držící krucifix a anděl s posunem mlčenlivosti a s palmou v ruce. Kolkolem rozviliny, nahoře koruna. Oltář tento zhotoviti dal r. 1715 farář Alfons May za 35 zl.

Uprostřed severní podélné stěny lodi zavěšen jest veliký ze dřeva řezaný pěkný barokní krucifix; po stranách na konsolách stojí rovněž

*) Tytéž znaky spatřovaly se na oltáři sv. Kříže, který byl sem přenešen z hradní kaple Krašovské. Při poslední opravě byl však oltář ten zrušen.

barokní dřevěné sochy dvou světic abatyší řádu cistercienského. Kříž tento i sochy pocházejí nepochybně z kláštera Plasského.

Zvony: 1. nahoře jest odlit starý gotický nápis: „Tento zwon dielan ke czty a chwale panu bohu, matcze bozy, wssem swatym leta bozyho tysycyho cztyrsteho dewadesateho". Na plášti rovněž odlit starý nápis: „yan konwarz dyelal ten zwon". Mimo to čte se tu nápis: „Zvon tento byl přelit r. 1896 v Plzni od Roberta Pernera, když byl patronem kníže Pavel z Metternich-Wineburgů, patron. komisařem ředitel panství a lesmistr Josef Holeček a farářem František Honomichl". 2. s gotickým nápisem nahoře, nečitelným. 3. z r. 1701 s nápisy latinskými.

Filiální kostel ve Všehrdech.

Filiální kostel sv. Prokopa ve Všehrdech býval za starých dob kostelem farním; připomíná se již ve století XIV.

Z farářů zdejších jsou známi: Jan do 1358, Václav, prve f. v Močidlci, sm. s před. od 1358, (r. 1403 Mikuláš, kněz ze Stražiště, soudil se o faru Kozojedskou s Ondřejem), Ondřej od 1403 † 1414, Petr ze Žebnice 1414, Zikmund do 1417, Václav, dříve f. v Bělči, sm. s před. od r. 1417, Petr do 1423, Mikuláš, dotud f. na Stražišti, od 1423—30, Jan, dotud f. ve Vroutku, od 1430, Václav, dotud f. ve Skřivani, od r. 1433. Podací právo vykonával opat Plasský.

Když pak v dobách pozdějších fara zanikla, byl kostel Všehrdský připojen jako filiální ke Kralovickému, až r. 1695 přidělen k nově zřízené faře Kozojedské pro lepší výživu farářovu, ale r. 1734 byl připsán ke Kralovicům, ač duchovní správa ponechána i nadále faráři Kozojedskému. Opat plasský Tytl veden byl k tomu tím důvodem, že by klášter někdy zase prodati mohl statek Krašovský, a tu že by spolu s Kozojedy také Všehrdy přišly do cizích rukou.

Týž opat přestavěl starobylý a chatrný již kostel Všehrdský. Přestavba provedena v letech 1730—1732.

Vnitřek filiálního kostela ve Všehrdech.

Z původní stavby zůstal presbytář gotický s klenbou žebrovou. Okna jsou hrotitá bez kružeb. Rovněž taková okna jsou v lodi, která jest sklenuta klenbou valenou, výsečovou. V průčelí stojí věž, jejíž zdi v půdoryse jsou vypuklé; okna má věž taktéž hrotitá.

Hlavní oltář podržel ze starší své úpravy pouze nízký barokní nástavec, na němž stojí malé sochy sv. Prokopa, sv. Václava a sv. Lidmily. Vzadu na stěně byla při poslední opravě r. 1907 hrubě namalována architektura „gotická". Dřívější veliký na plátno malovaný obraz sv. Prokopa, jejž r. 1731 vymaloval Jakub Pink za 80 zl., obstojný ale poškozený, odložen byl do márnice. Ve výklenku severní boční zdi presbytáře vsazen jest napříč kámen náhrobní obílený, s nápisem nečitelným a se dvěma znaky*).

Na bočních oltářících jsou pěkné obrazy poprsní: „P. Maria se sepjatýma rukama nad spícím Ježíškem" a „Sv. Vojtěch". Oba tyto

*) Kámen ten býval dříve v dlažbě pod kazatelnou, uzavíraje kryptu pod ním se nalézající. R. 1865 byl vyzdvižen a dán na nynější místo, aby nebyl zcela vyšlapán.

obrazy opat Tytl obdržel r. 1736 darem od obce Kralovické, i daroval je sem na svědectví a paměť, že kostel zdejší ode dávna jako filiálka ke Kralovicům příslušel*). Oba tyto oltáříky obnoveny byly r. 1863 nákladem děvčat a jinochů Všehrdských a Černíkovických.

Nad vítězným obloukem jest deska s nápisem latinským, vztahujícím se k přestavbě kostela opatem Tytlem.

Zvony: 1. Nahoře kolkolem jest pás s výjevy z podobenství o marnotratném synu, níže nápis: „Slovutný Brikcí zvonař z Cinperku v Novém Městě Pražském tento zvon udělal do Všehrd k sv. Prokopu nákladem osadních k témuž kostelu náležejících.“ 2. nepřístupný.

Nedaleko Kozojed jsou zříceniny hradu Krašova, jenž, pokud byl v držení kláštera Plasského, sloužil za letní sídlo kněží a noviců z konventu Plasského, po zrušení kláštera zbořen byl, aby se ušetřilo nákladu na opravy**). Ve hradě bývala kaple starožitná sv. Lidmily, z níž před zbořením některé obrazy a kostelní věci dostaly se kostelu Kozojedskému.

3. Kralovice, fara.***)

Duchovní správu obstarává farář s jedním kaplanem: druhé místo kaplanské není obsazeno. Na škole měšťanské působí katecheta.

Patron kostela: Klement kníže Metternich.

Místa přifařená: Kralovice 2078 k., 39 ž., 3tř. šk. měšť., 6tř. šk. ob.; Buček 1 h., 141 k.; Dřevec 1 h., 182 k.; Hadačka $^1/_2$ h., 173 k.; Hodina 1 h., 143 k., šk. 2tř.; Hrádecko 1 h., 305 k., šk. 1tř.; Hradiště Dolní $1^1/_2$ h., 153 k.; Kočín $1^1/_4$ h., 248 k., šk. 2tř.; Lednice $1^1/_4$ h, 277 k.; Týnice (Tejnice) $^1/_4$ h., 25 k.; Výrov $^3/_4$ h., 255 k.; celkem 4016 k., 39 ž.

Kníže Fridrich daroval r. 1183 ves Kralovice klášteru Plasskému, jenž tu pak měl tržiště pro odbyt plodin získaných pilným a důmyslným prováděním hospodářství při dvorech klášterských. Cisterciáci plasští koupili r. 1200 také blízký dvorec kláštera sv. Jiří. Kralovice vzrůstaly utěšeně, takže byly r. 1289 již městysem. Již r. 1307 byl tu kostel farní.

Z farářů nejstarších dob známi jsou pouze tito: Václav do 1414, frater Racek, dotud f. v. Měčíně, od 1414, Jiljí (Egidius) do r. 1429, kdy se stal opatem kláštera Plasského, fr. Tilmann, profess řeč. kláštera, od 1429, jenž r. 1434 rovněž stal se opatem, fr. Gobellin, profess plasský, od 1435.

Král Zikmund zastavil r. 1420 městečko Kralovice a mnoho vesnic kláštera Plasského Bedřichovi a Hanušovi bratřím z Kolovrat, kteří se rozdělili tak, že jedna polovice držena ke Krašovu, druhá k Libštejnu. Syn Hanušův, téhož jména, postoupil svoji polovici r. 1480 klášteru Plasskému. Druhá polovice

---

*) Dle nápisu na zadní straně obrazů.

**) R. 1845 nalezen byl při opravování fary Kozojedské před zadními dveřmi čtyrhranný kámen za práh sloužící. Na spodní straně nalézal se tento nápis: „Hanc arcem servata antiquitate externe interne renovavit et in consolationem suorum religiosorum filiorum adaptavit reverendissimus ac amplissimus D. D. Fortunatus Hartmann, abbas Plassensis, Vis. Vic. generalis a. D. MDCCLXXIV.“ Kámen tento, jak z nápisu poznati, býval nepochybně zazděn nad branou hradu Krašovského a odtamtud po zboření jeho dostal se za práh do Kozojed.

***) Srovn. Jan Dyk, „Popis politického okresu Kralovického.“ V Praze 1886; „Památky Kralovické od r. 1764 do r. 1860. Ze zápisků Jana Brejchy, učitele v Kralovicích k 100leté jubilejní slavnosti sestavil Jana Nep. Kabát.“ V Plzni 1886.

držena později ke Kaceřovu a s ním dostala se v držení Floriana Gryspeka z Gryspachu, jemuž od opata Plasského r. 1543 i druhá polovice na dobu čtyř pokolení byla zastavena. Florian Gryspek vystavěl v Kralovicích r. 1581 nový kostel a zřídil při něm rodinnou hrobku*).

Farní kostel v Kralovicích.

V Kralovicích i po zavládnutí husitství v Čechách bývali vždy faráři katoličtí. R. 1564 Gryspek žádal konsistoř utrakvistickou, aby podala do Kralovic kněze, ale konsistoř mu vzkázala, že tam kněze podati nemůže, »poněvadž prvé tam kněz pod obojí podán nebyl, ale kněží pod jednou tam sloužívali« **). Ale za nedlouho přece tak učinila, neboť r. 1566 arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice stěžuje sobě císaři Maximilianovi II., že konsistoř utrakvistická usadila nedávno v Kralovicích faráře svého ***).

R. 1570 byl v Kralovicích farářem kněz pod obojí Jan Popel. †)

R. 1585 byl v Kralovicích již kněz protestantský, Matouš Weigetius, jenž působiv zde 28 let zemřel r. 1610 ††).

*) Sedláček, Místop. slovník, 456.
**) Pažout, Jednání a dopisy konsistoře pod obojí, 122.
***) Borový Ant., Brus, str. 186, Pažout, l. c. 342.
†) Pažout, l. c. 414.
††) Dle nápisu na epitafiu, jež jsem nalezl na půdě farního kostela a jež uloženo jest nyní v museu Plzeňském. K tomuto faráři vztahuje se zpráva z r. 1595 ve Winterově díle „Život církevní“ 212.

R. 1623 byly Kralovice Gryspekům odňaty a navráceny klášteru Plasskému. Rozumí se samo sebou, že pak náboženství katolické v Kralovicích zavládlo.

Nejstarší matriky Kralovické počínají rokem 1652.

Pořad farářů Kralovických od r. 1652—1730: P. Alan Folkner 1652—69, P. Jan Tillinger 1670—78, P. František Henner 1678—82, Fridrich Chobodides 1682—99, Arnald Wobza rodem Lužičan („Lusata Kopschinensis") 1699—1730 (v letech 1706—08 byl převorem v Plasích; v tu dobu vedl duchovní správu v Kralovicích P. Jos. Malec). Všichni byli řeholníky z kláštera Plasského.

R. 1660 »začal se stavěti špitál v městě Kralovicích ke cti a chvále blahoslavené Rodičky Boží Panny Marie bolestné a ku pohodlí chudých a nedostatečných lidí« — tak zaznamenáno jest ve staré matrice Kralovické, a spolu připojeno »Poznamenání a pamět, kdo jest na špitál ten co z lásky křesťanské daroval aneb pracoval«.

Pořad farářů 1730-94: P. Řeboř Guldenfass 1730—34 (potom probošt v Tejnici), P. Alexander Bouchal 1734, P. Urban Ursini 1734—46, P. Sylvester Hetzer 1747—48, P. Kamill Bláha 1747—53, P. Fortunat Hartmann 1753—55, P. Hubert Öser 1755—71, P. Engelbert Vranovský 1772—1794; všichni řeholníci kláštera Plasského; posléze jmenovaný setrval v Kralovicích jakožto farář i po zrušení kláštera Plasského (1785.)

Faráři od 1795 až do nynějška: Jan Briccius 1795 † 1825, Jakub Lang 1826 † 1846, Jan Jindřich Marek, spisovatel český 1847 † 1853*), Ignác Wilt 1854 † 1859, Pavel Zahálka 1860 † 1884, Jan Bína od r. 1884.

Když r. 1785 blízké poutní místo Tejnice, o němž níže se zmíníme, bylo zrušeno, Kralovičtí vyprosili sobě, aby směli do farního kostela svého přenésti Mariánskou sochu v Tejnici ode dávna vroucně uctívanou. To jim bylo dovoleno, načež přenesení vykonáno bylo r. 1786 dne 7. srpna s velikou slávou. Po padesáti letech, r. 1836, jakož i po stu letech, r. 1886, oslavena byla okázale památka tohoto přenesení.

R. 1835 v noci ze dne 28. na 29. června vloupali se do kostela svatokrádežníci, kteří obloupili milostnou sochu Mariánskou o skvostné roucho a o skvosty na něm navěšené, což vše mělo cenu asi 244 zl. v. m. Na nové roucho vykonána byla pak sbírka, která vynesla 105 zl. Mimo to ještě jedno roucho darovala téhož roku kněžna Melanie Metternichová; sama je byla vyšila a do Kralovic přivezla. R. 1886 k jubilejní slavnosti přenesení sochy do Kralovic daroval krejčí Karel Fencl ve Vídni, rodilý z Kralovic dvojí nové roucho.

R. 1842 ctitelé Nejsvětějšího Srdce Páně vyžádali si od papeže Řehoře XVI. plnomocné odpustky pro Kralovický kostel na den Nejsv. Srdce Páně; přičiněním pak zbožné paní Doroty Schulzové z Prahy, rodilé z hořejšího mlýna v Bučku u Kralovic, k žádosti Marianny hraběnky z Esterhazy papež Pius IX. r. 1850 duchovní tu milost rozšířil na celý oktáv řečeného svátku. To vedlo k zavedení krásné a blahodárné pobožnosti, která od r. 1853 každoročně se koná tím způsobem, že po celý oktáv svátku Nejsv. Srdce Páně každý den slouží se zpívaná

*) Byl mu postaven r. 1895 pomník v malém parku poblíž kostela.

mše sv., koná se kázání a četní kajicníci přistupují ke sv. zpovědi a ke Stolu Páně. V těch dnech přicházejí sem z okolí procesí (do nedávných dob také hojně Němců, pro něž konána i německá kázání) a vypomáhá tu horlivě duchovenstvo

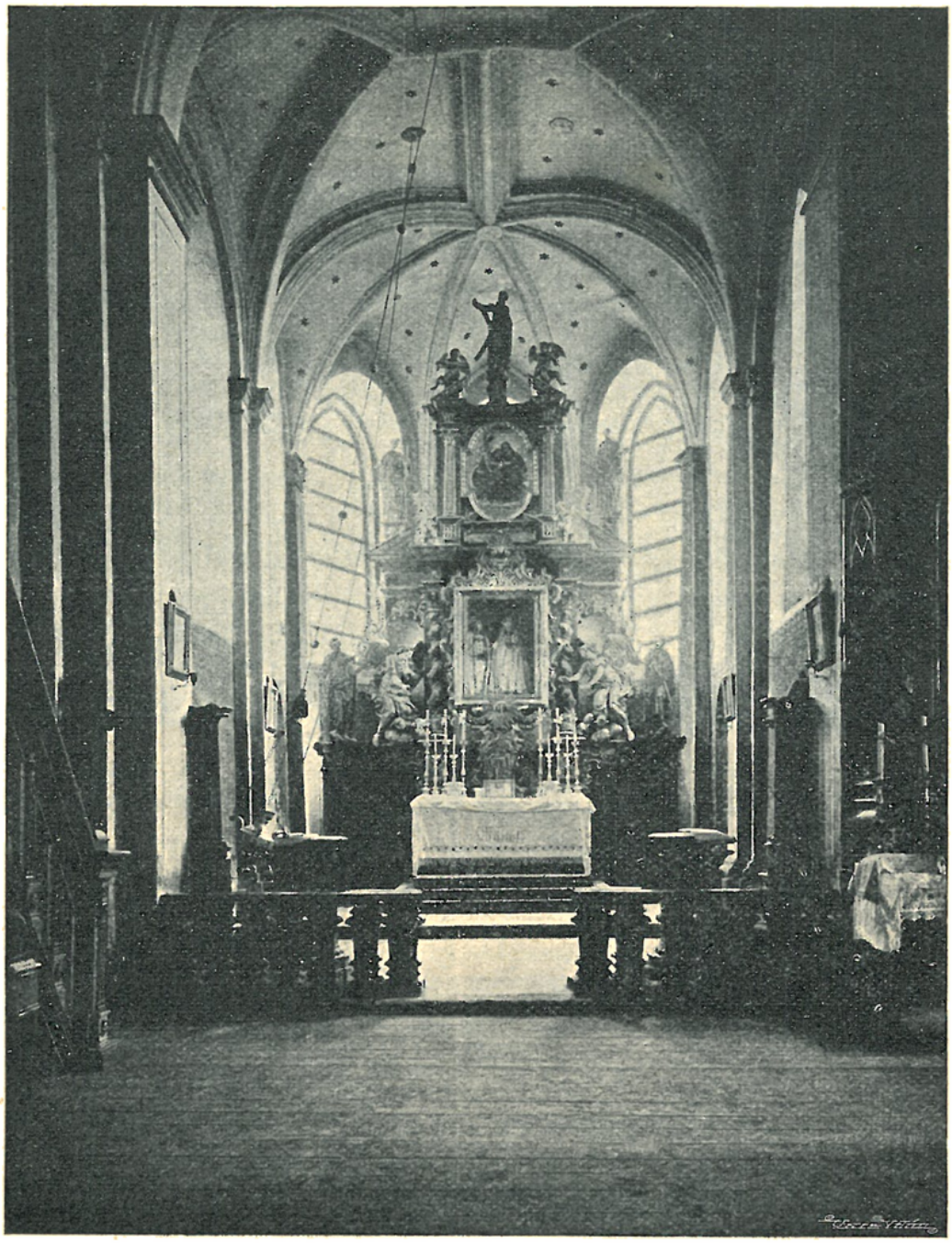

Vnitřek farního kostela v Kralovicích.

z okolí. Zbožní věřící při této pobožnosti uctívají zároveň Pannu Marii v její milostné soše (nazývají ji P. Marii »Deštnou«, přicházejíce sem namnoze déšť sobě vyprosit), a tak stala se pobožnost ta jaksi náhradou za slavné kdysi poutě k soše této do Tejnice konané. Pohříchu rozmáhající se lhostejnost nábožen-

ská i tu se jeví stále menším počtem poutníků a zvláště kommunikantů.

R. 1868 dne 28. května ohořel hlavní oltář, byv zapálen nepochybně oharkem se svíce spadnuvším. Na štěstí byl oheň v čas zpozorován a udušen; milostná socha na oltáři zůstala bez porušení.

Farní kostel sv. Petra a Pavla vystavěn byl za Floriana Gryspeka v letech 1575—81, tedy v době, kdy duchovní správa v Kralovicích byla v rukou utrakvistů. Ze stavby dřívější, gotické, ponecháno bylo, jak se zdá, zdivo presbytáře s trojbokým závěrem a opěrnými pilíři v nárožích, jakož i dolejší část věže. Vše ostatní nově vystavěno, a to způsobem jak co do slohu, tak i co do staviva velice zajímavým a u nás málo vídaným. Jestiť zbudován z větší části z cihel tmavorudých, neovrhnutých; jen menší, východní část, totiž presbytář, věž a boční kaple mají bílou omítku, která však černým rýsováním ve vápně, tak zvanými sgraffity, jest ozdobena. Pohříchu nejsou tato sgraffita již původní, neboť r. 1894, když opravován byl vnějšek kostela, byly části sgraffitované otlučeny, nově omítnuty a novými sgraffity opatřeny. Neméně zajímavý jest sloh kostela: v podstatě renaissanční (průčelní štít, portál, klenba valená s markantně profilovanými žebry tvořícími kassetty a j.), avšak s některými reminiscencemi gotickými (hrotitá okna).

Hlavní oltář jest dřevěný, pozdně renaissanční asi z druhé pol. XVII. stol. Uprostřed býval obraz; od r. 1786 jest tu umístěna zasklená skříň se zmíněnou marianskou sochou z Tejnice sem přenesenou. Jsou to vlastně sochy dvě, znázorňující výjev „Zvěstování“: klečící Panna Maria a anděl zvěstující. Jsou velmi dovedně řezány z lípového dřeva a polychromovány. Obě pocházejí asi z počátku stol. XVI. Skříň v níž obě sochy jsou umístěny, jest v předu opatřená rámcem z měděného pozlaceného plechu a okrášlena kovovými ozdobami. Tabernákl, rovněž z Tejnice sem přenešený, jest také měděným plechem pobit.*) Po stranách zmíněné skříně jsou veliké sochy kořících se andělů, a sochy sv. Petra a Pavla. V nástavku oltáře jest obraz nejsv. Trojice, po ohoření oltáře v r. 1868 pořízený a od Herzoga v Plzni vymalovaný. Po stranách stojí sochy dvou světců cisterciáků, nejvýše pak socha sv. Ondřeje. Při bočních stěnách presbytáře jsou pěkně vykládané lavice, na nichž jest letopočet 1780; pocházejí, jakož i lavice v lodi umístěné, z kostela Tejnického.

V lodi při obou podélných zdech táhnou se mezi pilíři úzké galerie ve stejné výši s kruchtou.

Na kruchtě jsou varhany s ozdobně vyřezávanou skříní; dal je zhotoviti r. 1689 opat Ondřej Troyer.

V lodi byly po stranách vítězného oblouku až do r. 1858 staré (nebochybně barokní) oltáře sv. Vojtěcha a sv. Jana Nep., jejichž hořejší část byla malována na omítce; řečeného roku pořízeny byly oltáře nynější ve slohu „gotickém“ se sochami řečených světců uprostřed a s menšími soškami po stranách.

Při pilíři na straně epištolní jest oltář sv. Kříže, na němž jest sousoší: uprostřed krucifix, po stranách P. Maria a sv. Jan, dřevěné figury barokní v životní velikosti.

K jižnímu boku lodi přiléhá kaple s podzemní kryptou, kterou Florian Gryspek vystavěti dal jakožto hrobku rodinnou. Kaple, půdorysu

*) Šest stříbrných ornamentů, které na něm bývaly, uloupily ruce svatokrádežné r. 1865 v noci ze dne 20. na 21. dubna.

čtvercového, jest téže výše, jako ostatní stavba; otevřena jest do kostela dvěma širokými segmentovitě sklenutými vchody, nahoře zasklenými, dole dřevěnými dveřmi opatřenými. Klenba jest podobného rázu, jako klenba v kostele samém; prostory mezi žebry vyplněny jsou malbami nepříliš zdařilými, pocházejícími asi z r. 1849 a představujícími výjevy ze života P. Marie a Pána Ježíše.

Vnitřek farního kostela v Kralovicích. (Pohled ke kruchtě.)

V kapli jest oltář dřevěný, na jehož vysokém plochém nástavci zavěšen jest nejvýše obraz Božského Srdce Páně, níže větší obraz P. Marie s Ježíškem; uprostřed na oltářním stole jest veliký tabernákl z bílého mramoru s kovovými dvířky. Oltář tento zřízen byl po zavedení zmíněné pobožnosti k Božskému Srdci Páně v letech padesátých minulého století z peněz, jež řečená paní Schulzová k tomu účelu byla sebrala. Na oltáři a vedle něho jsou mimo to umístěny památky z poutí do Svaté země

a do Říma, jež paní ta r. 1839 a v letech následujících byla vykonala; byla dvakráte ve Svaté zemi a třikráte v Římě. Památky ty jsou: kříž perletí vykládaný, deskový relikviář kovový s malými relikviovými kapsulemi a řezbami v perleti; po stranách oltáře zasklené jehlancovité skříně, v nichž jsou veliké palmové ratolesti, dále mosaikový kříž složený z kaménků pocházejících z památných míst Palestinských, voskové agnustky v dracounových ozdobách a j. V zasklené mense oltářní uloženy jsou ostatky sv. Kristy, darované sem r. 1861.

Na stěně západní jest na zdi veliký dřevěný umělecky provedený renaissanční epitaf Floriana Gryspeka (zemř. 1588). V dovedně vyřezávaném architektonickém orámování spatřujeme nahoře latinský zlacený nápis, sdělující, že tento památník zříditi dali synové-dědici otci svému; v dolejší části jest oválový obraz na dřevě malovaný: uprostřed „Nanebevstoupení Páně", po stranách naproti sobě podobizny klečících manželů Floriana Gryspeka a Rosiny Helcelové ze Silian. Návrh k epitafu podal a provedení celé práce na starosti měl Hanuš Bulleus, malíř a měšťan z Řezna, jenž za pomoci svého švakra Samuela Prauna, malíře a měšťana Kadaňského, provedl také část malířskou; práci řezbářskou pod jeho dohledem zhotovil Kryštof Hartwig, truhlář a řezbář z města Weringsrode. Celá práce dokončena byla r. 1593 a stála 600 tolarů.*)

Ve dlažbě jsou dřevěné padací dvéře, pod nimiž vedou cihlové stupně do podzemní klenuté krypty dosti světlé. Po obou stranách vidíme rakve s pozůstatky těl členů rodiny Gryspeků. Mrtvoly ty odpočívaly původně v rakvích kovových, které však prý opat kláštera Plasského Krištof Tengler r. 1668 dal rozlíti a z cínu tak nabytého zhotoviti píšťaly varhan v kostele Plasském. Od té doby mrtvoly odpočívaly v otevřených dřevěných truhlách, černě obarvených; na některých byly bílou barvou napsány letopočty (1612, 1618, 1622). Nyní uloženy jsou v dřevěných rakvích opatřených zasklenými víky, skrze něž mrtvoly dobře jest viděti. Pohled na ně nečiní dojmu příšerného, nýbrž dojem posvátného klidu. Mrtvoly vypadají jako staré ztrouchnivělé a prachem protlelé sochy.**)

Zevně měla kaple Gryspekovská na straně jižní pěkný renaissanční zděný štít, jejž r. 1868 dne 8. prosince veliký vítr shodil; brzy potom vystavěn byl štít nynější, zcela prostý.

Kaple tato nazývá se kaplí Božského Srdce Páně, a to od té doby, kdy zmíněná výše pobožnost byla zavedena.

K severnímu boku presbytáře přiléhá věž, v jejímž přízemí jest sakristie.

---

*) Tyto zajímavé zprávy čerpány jsou z listiny, která r. 1849 šťastnou náhodou byla objevena. Toho roku byla totiž kaple Griespekovská nově malována. A když za tou příčinou epitaf po částkách byl sundaván, nalezena byla ve výklenku za epitafem se nalézajícím dřevěná krabička a v ní listina tohoto znění: „Ich Hans Bulleus, Mollr und Burger von Regensburg, habe disses Epitaffium allhie in Kralowiz gemolt und aufgericht, darzu hat mir geholffen mein Swager Samuel Praun, Maller und Burger von Khoden, und hoben mirs verdingt des alten Herrn Florian Griesbekhen seine nachgelassene Söhne mit Namen: Ferdinand, Jaroslaw Friedrich, Hans Georg und Herr Blassius, auch die Wittfrau des Herren Waczlauf seligen auf Breitenstein, und Herr Corl auf Sechodiz [Sechutice], alle nachgelassene Söhne des alten Herrn Florian Griessbekhen, und hat ein jeder hundert Doller darzu geben und mir verdingt umb sechs Hundert Doller. Das Holzwerkh und Schnizwerkh hatt bey mir gemacht Cristoff Hartwig, Dischler und Schnizer aus der Stat Weringsrode; hob im darvon geben hunderth Doller und hunderth Gulden zu sechzig Khreizern, und ist geschehen den 28. Merzi anno 1593". Pamětní kniha farní z roku 1836, str. 6.

**) Srvn. Karel Appel, „Návštěva u Grispeků" v časopise „Květy" VIII. (1886), str. 339 a násl.

Zvony: 1. „Petr". Byl přelit ze starého zvonu r. 1614 zvonařem Jindřichem Senomatským ze Šternštatu ve Slaném.*) R. 1823 při vyzvánění v předvečer sv. Tří Králů z nenadání pukl.**) Mezi obcí a patronátem, jímž byla tehdáž Matice náboženská, nastal spor o to, komu vlastně náleží a kdo tudiž výlohy s přelitím spojené zapraviti má. Ze

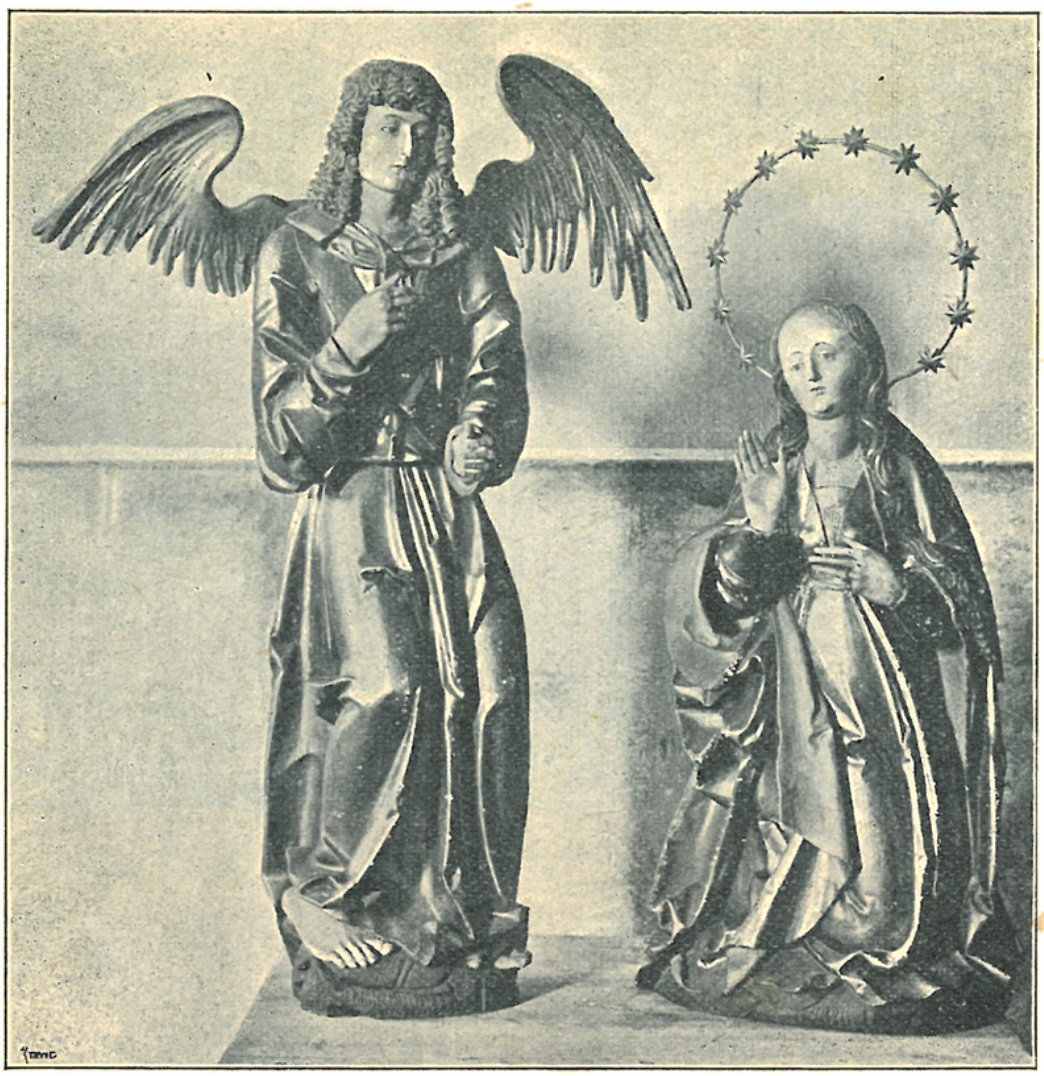

Sousoší „Zvěstování P. Marie" v Kralovicích.

slova „Primas" v nápisu na starém zvonu bylo vyvozováno, že náleží obci. Zatím byl zvon složen v prkenné boudě na hřbitově. Spor ten trval dvě léta; konečně bylo rozhodnuto, že náleží kostelu; útraty přelití za-

*) Byly na něm tyto latinské nápisy: „PensILIs ILLo anno toLLebar In aëra MoLes, | qVo pestIs patrIIs CessIt aCerba foCIs. | Id cantu cives grato fidibusque celebrent: | ipsa meo sonitu munera dia feram. | Ob curas merito PRIMAS nimiumque laborem | PAULE tuum nomen denuo fusa fero | K. N. K. | Henricus Senomatsky de Sternstat civis Slanensis divino auxilio me fecit | a. 1614, quo in Bohemia gravis pestis grassabatur." Na druhé straně: „Machina quod sonitu populos vocat aerea rauco, | Artificis dextre tota refusa manu, | Numinis auspicio gens id GRIESSPECCIA fecit, | Quam pia posteritas laudis honore vehat."

**) Ke slití nového zvonu užito bylo ještě jiného, menšího, rovněž prasklého zvonu, jenž měl tyto nápisy české: „Kristus umřel za hříchy

platila tudiž Matice náboženská. Byl pak r. 1825 v Praze přelit, ale teprve r. 1828 dne 27. června na věž vytažen. Váží 45 centů. Veršovaný nápis latinský, jejž složil Jan Klausnitzer, tehdejší farář ve Vysoké Libyni, udává, že zvon tento dlouho k zármutku zbožných mlčel, až k pokynu císařovu byl obnoven, a to zvonařem Karlem Bellmannem.*) 2. zvaný „okenní", má tyto nápisy: „Leta Páně 1587 zvon tento udělal slovutný Brykcí zvonař z Cynperku v Novém Městě Pražském kostelu do Řepína pro poctivost a církevní potřebu všech osadních nákladem urozeného pána Hendrycha Abrahama z Solhauzu na Velikým Březně a Řepíně. Z toho buď Pánu Bohu chvála." Na druhé straně: „Slovo Páně zůstává na věky. Wie Gott will. H. A. V. S." Jak z nápisu viděti, zhotoven byl tento zvon vlastně pro kostel v Řepíně u Mělníka; jak se dostal do Kralovic, není známo. 3. zvaný „podschodní" měl nápis: „A fulgure et tempestate libera nos Domine Jesu Christe 1736", pukl r. 1867 a byl přelit r. 1870.

Severozápadně od Kralovic jest bývalé poutní místo *Tejnice*, jinak i *Tejnice Mariánská* nebo *Týnec Marianský* zvané.**)

Krajina zdejší bývala za dávných dob porostlá lesem, kterýmž šla veřejná cesta ze Žatce do Plzně. V lese tomto dle prastarého podání skrývali se loupežníci, číhajíce na bezbranné kupce a pocestné. K povzbuzení a k osvěžení mysli těch, kteří obávanou touto krajinou se ubírali, zbudována byla kaplička se soškou Zvěstování Panny Marie. Později tu vymýcen byl částečně les a založeno několik vesnic, mezi nimi i Tejnice. Vesnice tyto na počátku století XIII. byly majetkem pana Romana z Týnce, jenž odkázal je klášteru Plasskému. Král Přemysl Otakar I. odkaz tento potvrdil r. 1230. Cisterciáci založili pak v Tejnici dvůr hospodářský (grangii), a v oné kapličce konány byly služby Boží pro bratry klášterní, kteří zde byli usazeni, aby pole vzdělávali. Že již v dobách těch i minulých kaple Tejnická od poutníků vyhledávána byla, souditi možno z toho, že dle zápisků Plasských papež Urban III. r. 1186 odpustky ji nadal, což Innocenc IV. r. 1250 potvrdil. V oněch dobách, kdy v Kralovicích a v okolí zavládl utrakvismus a po něm luteránství, ve svatyňce Tejnické cisterciáci Plasští konali služby Boží katolické, k nimž shromažďovali se věrní katolíci z okolí. Bohoslužbám těmto hrozilo nebezpečí, že budou zastaveny, když Gryspekové, kteří — jak jsme již slyšeli — byli příznivci luteranismu, i Tejnici s kaplí si osvojili pod záminkou,

---

naše, vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše." „Neníť zajisté dáno lidem jiného jména pod nebem, skrze kteréž by mohli spaseni býti, kromě jména Krista Ježíše. Tomu Kristu svědectví vydávají všickni proroci, že odpuštění hříchův vezmou skrze něho všickni, kteříž věří v něho". „Slovutný Brykcí zvonař z Cynperku v Novém Městě Pražském tento zvon udělal leta 1588".

*) Nápis ten zní: „Fracta fui subito, silebam tempore longo, | et contristabar subdita corda Deo. | Caesaris annutus FRANCISCI vota piorum | implevit PRIMI: sum renovata manu | artificis Caroli Bellmann et nomine Petri, quo donata prius, gaudeo facta modo. Haec sera posteritas sciat et sit grata labori; | ad sonitum nostrum mox pia templa petat. Pragae, die 7. mensis Septembris 1825."

**) Srvn. Dějiny poutního chrámu Zvěstování Panny Marie v Tejnici u Kralovic. Sepsal Karel Appel, farář v Plané, bývalý kaplan Kralovický. V Brně, 1886.

že i to patří k oné polovici Kralovic, jež jim od kláštera Plasského byla dána v zástavu. Teprve po dlouhém sporu bylo r. 1613 rozhodnuto, že Tejnice s kaplí náleží klášteru Plasskému. Téhož roku 1613 legát papežský udělil odpustky 100 dní poutníkům do svatyně Tejnické, a rovněž takové odpustky každému, kdožby nějakou podporu svatyni té daroval.

Opat Plasský Jakub Vrchota z Rosenwertu rozšířil někdy po roce 1640 kapli Tejnickou v malý kostelík a postavil tam jeden oltář ke cti sv. Jakuba, Šimona a Judy, a druhý ke cti sv. Anny a Panny Marie. Také Kralovičtí, zotavivše se z útrap

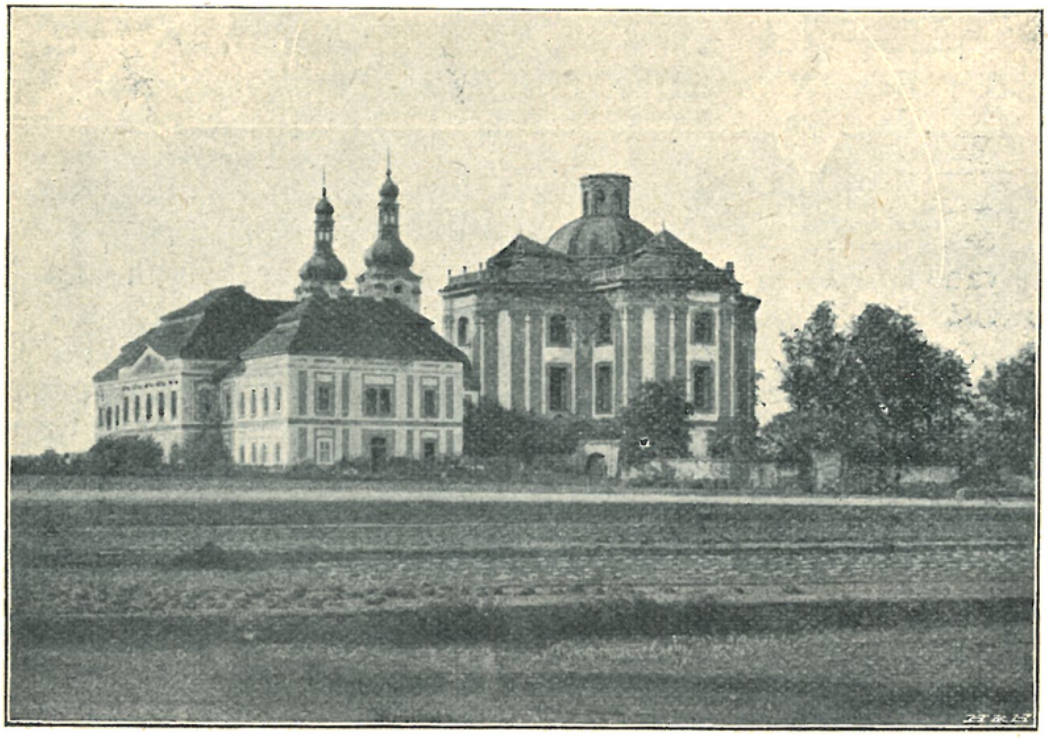

Tejnice Marianská r. 1890.

války třicetileté, pečovali o zvelebení svatyně Tejnické a o konání tam služeb Božích. Kralovický farář byl administratorem a opatrovníkem kostelíka Tejnického; každou sobotu sloužil v něm mši svatou, při níž zpívány byly litanie Loretánské. Ve dny sváteční, kdy shromažďovalo se tu množství poutníků, přicházeli konat služby Boží kněží z kláštera Plasského. Po krátkém čase kostelík Tejnický nestačil již návalu poutníků.

Tu opat Plasský Ondřej Troyer, rodák Kralovický, rozšířil r. 1680 kostel Tejnický, a když ještě malým býti se ukázal, dal r. 1692 kolkolem vystavěti krytý ambit, do něhož postaveno šest zpovědnic, dále věž pro zvony a na západní straně prostranné stavení pro duchovenstvo. Vida pak, že tu třeba stálých duchovních pracovníkův, povýšil r. 1699 Tejnici na samostatné proboštství. Od té doby byl tu ustanovován probošt, jemuž ku pomoci dáni byli tři kaplani; všichni tito duchovní

bráni byli z řeholníků Plasských. Prvním proboštem stal se Fridrich Chobodides, dotud farář Kralovický.

Když pak časem ukazovala se opět potřeba kostel rozšířiti, tu nástupce Troyerův, opat Eugen Tyttl umínil si postaviti v Tejnici svatyni zcela novou, mnohem nádhernější nežli dosavadní. Vyhlédl k tomu místo asi 50 kroků od starého kostela vzdálené. Základní kámen položen byl slavnostně na den Navštívení Panny Marie dne 2. července 1711.*) Se stavbou však započato teprve r. 1720. Nákladná stavba pokračovala zvolna: teprve roku 1751 dokončena byla z hruba stavba, na níž pak dále pokračováno, až r. 1764 byla posvěcena opatem

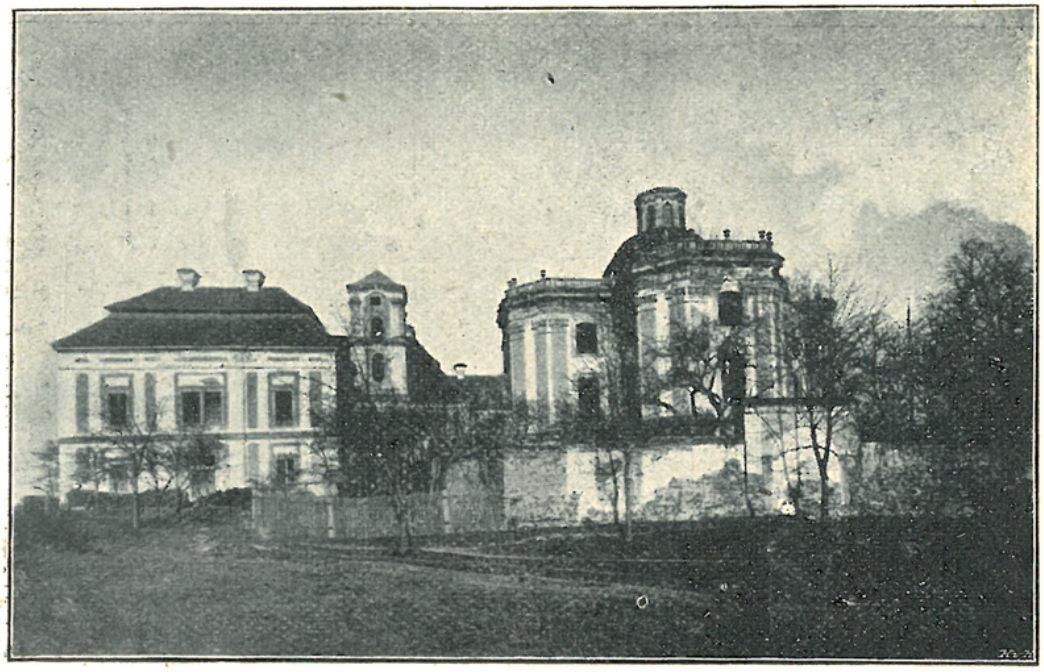

Tejnice Marianská v nynější podobě.

Plasským Fortunatem Hartmannem za přítomnosti celého Plasského konventu. Ale na vnitřním zařízení pracováno bylo dále, takže teprve r. 1777 dne 17. července milostná socha ze starého kostela do nové svatyně byla přenesena. Potom byl starý kostel zbořen. Ale již r. 1785 zároveň se zrušením kláštera Plasského byla i krásná svatyně Tejnická spolu s probošstvím zrušena. Mariánská socha byla pak, jak již řečeno, přenesena do farního kostela v Kralovicích.

Od té doby zrušená svatyně pustla neustále víc a více. Veliký mramorový oltář odvezen byl do Příbrami, kdež jest nyní hlavním oltářem kostela děkanského; kazatelna, varhany a zvony dány byly do kostela v Žebráce; bohoslužebná roucha i bohoslužebné nádoby a votivní dárky vděčných poutníků od-

*) Benedikt Scheppl „Lapis sepulchralis", rkp. nyní v klášteře Oseckém, str. 339.

vedeny byly do Prahy. Statky kláštera Plasského i s Tejnicí přivtěleny byly matici náboženské, a úředníci, kteří je spravovali, nechtějíce na zachování chrámu Tejnického žádného nákladu obětovati, přičiňovali se všemožně, aby co nejdříve za své vzal. Vylámali dlažbu v kostele, dali odtrhati měděný kryt s kopule, a kdykoliv potřebovali kvádrů anebo jiného staviva, poslali si pro to do Tejnice. Takovým způsobem byla krásná svatyně nemilosrdně pustošena, takže nyní poskytuje pohled žalostný.

Kostel Tejnický i s proboštstvím byla jednou z nejpěknějších památek slohu barokního u nás, i jest tím více litovati její zkázy.

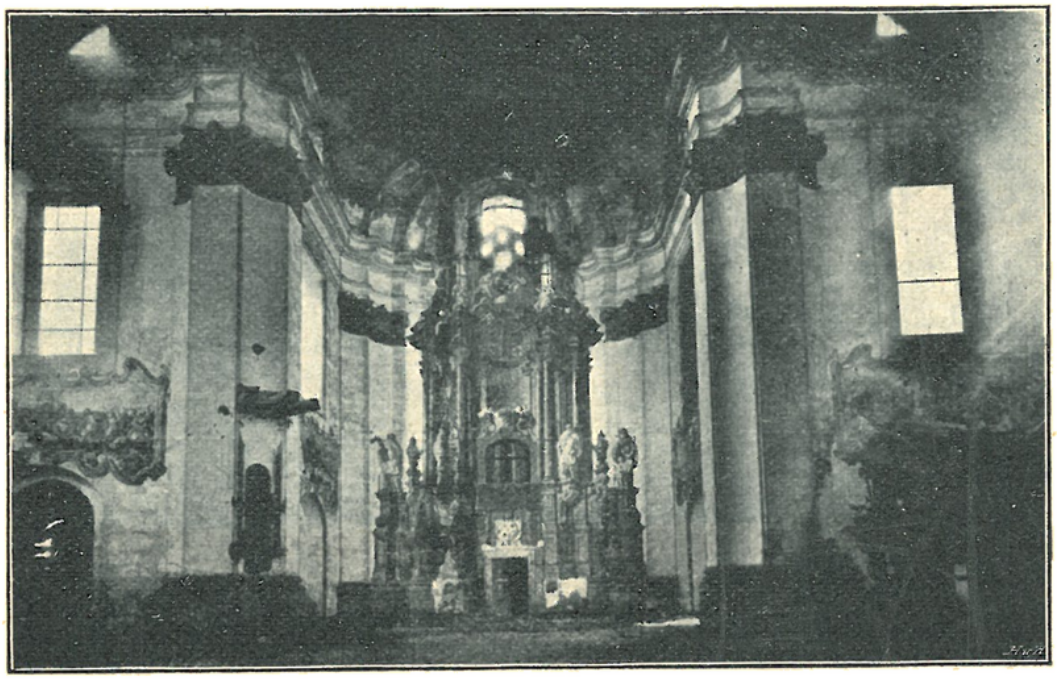

Tejnice Marianská. Vnitřek kostela.

Kostel má v půdorysu podobu rovnoramenného kříže s otupenými rohy.

Nad středem jest mohutná kopule, která bývala kryta mědí; zakončena jest lucernovou vížkou, která mívala cibulovitou stříšku. Čtyři ramena chrámu měla nízké střechy jehlancovité, prejzy kryté. Kolkolem střech bylo ozdobné kamenné zábradlí. z větší části dosud zachovalé, za nímž bylo možno kolkolem pohodlně procházeti; odtud byl krásný rozhled po okolí i do dálné krajiny, zejména k Šumavě.

Vstoupíme-li dovnitř, podivíme se prostornosti a ladné úměrnosti stavby, zároveň však užasneme nad zpustošením, která tu jest ještě více patrna, nežli na vnějšku. Všechno vnitřní zařízení i s oltáři jest odstraněno, okna vytlučena, na zemi spadlé kusy zdiva . . .

Kostel zbudován jest z cihel; jen některé články architektonické jsou tesány z kamene.

Hlavní oltář stával na straně jižní, a to z té příčiny, že tam připojovala se ke chrámu budova proboštská. Na stěně spatřujeme vymalovanou architekturu oltářní se sochami rovněž malovanými. Před tímto malovaným pozadím, poněkud dále ode zdi stával však oltář z čer-

veného mramoru, na němž stála skříň se známým nám již sousoším Zvěstování Panny Marie. Oltář ten zhotovil Pražský kamenník Josef Lauermann asi r. 1750 za 5500 zl.; nyní nalézá se oltář ten, jak již řečeno, v děkanském kostele Příbramském. Za oltářem uprostřed zmíněné malované architektury jest okno vedoucí do oratoře, dole pak vchod do praelatury.

Na bočních stěnách presbytáře spatřujeme v štukových rámcích obrazy na omítce malované: „Mojžíš před hořícím keřem" a „Eliáš vyprošuje dešt". Podobné malby nalézaly se i na stěnách bočních křídel („Obět Noemova", „Isák žehná Jakubovi", „Vítězství Israelitů nad nepřáteli", „Josef a bratří jeho v Egyptě"; tyto dva poslední jsou již jedva znatelny).

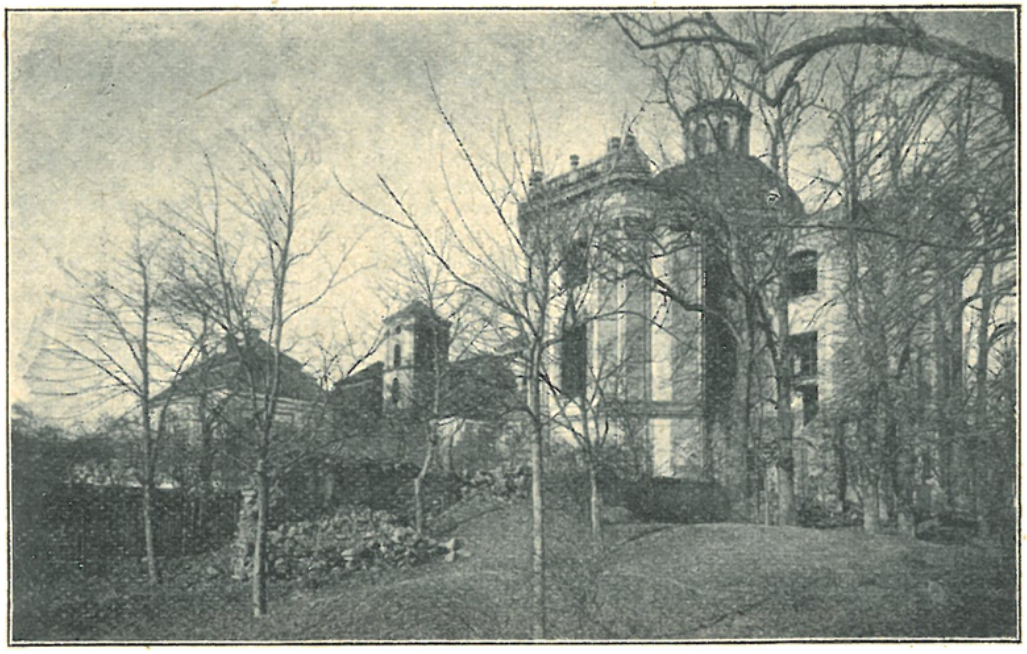

Tejnice Marianská. Pohled se strany severovýchodní.

V kopuli spatřuje se malba na omítce, valně již porušená: Panna Maria se širokým pláštěm nad lesním stromkem, pod nímž mniši-cisterciáci; po stranách zástupcové různých stavů: po pravici duchovní, po levici světští; dále socha Neptuna, pod níž spoutaní zajatcové křesťanští hlídaní strážemi tureckými, dále skupina nemocných a processí k chrámu Týneckému. Malbu tu provedl kolem r. 1750 Siard František Nosecký, kněz kanonie Strahovské, dovedný malíř. Na okraji klenby jest kolkolem latinský nápis: „Pod ochranu Tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko."

V obou bočních ramenech bylo po jednom oltáři. V rameni severním byla kruchta, a pod ní hlavní vchod do kostela. Zevně nad tímto vchodem jest v kameni tesaný znak opata Plasského Silvestra Hetzera, a pod ním deska s latinským letočetným nápisem, sdělujícím stručně dějiny stavby*); v nadpraží vchodu vytesán nápis rovněž latinský, připomínající, že tu již roku 1250 stávala kaple při dvoře klášterním**).

---

*) Nápis ten zní takto: „MarIae DeIparae ab angeLo saLVtatae abbas eVgenIVs erIgere CoepIt; sVCCessor CoeLestInVs hVIC aVgVstIssIMae CoeLI regInae strVere ContInVaVIt; sILVester abbas In pLass VtrIVsquVe anteCessorIs Labores aeterno VIrgInIs CVLtVI feLICIter CoMpLeVIt."

**) Nápis ten zní: „Capella grangiae ordinis Cisterciensis monasterii Plassensis sub Innocentio IV. summo pontif. MCCL."

K západní straně kostela přiléhá ambit, do něhož se vcházelo oběma bočními vchody západního ramene. Podobný ambit měl býti vystavěn také na straně východní, ale nedošlo k tomu; jen malé kusy zdiva u kostela poukazují k zamýšlené práci.

Ambit připojuje se přímo k řečeným vchodům; obklopuje čtvercové nádvoří, a v každém jeho rohu byla kaple s oltářem. Uprostřed každé z podélných stran ambitu vedl vchod z vnějška. Také tento ambit bohužel jest v stavu žalostném; slouží nyní za skladiště sena. Oltáře byly odstraněny r. 1836, a zbyly jen na omítce malované obrazy nad bývalými oltářními mensami se nalézající: 1. v rohu severovýchodním „Sv. Benedikt odevzdává řádu cisterciensk ému řeholní pravidla*), značně poškozený; na klenbě, nyní zřícené, býval obraz „Uvedení dívenky Marie

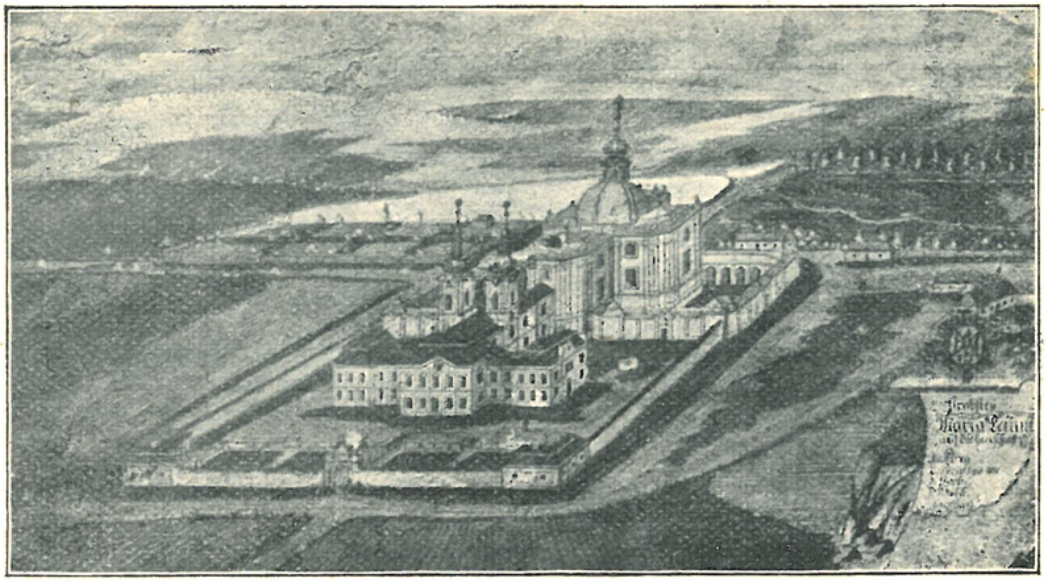

Tejnice Marianská, jak vyhlížeti měla po svém dokončení (dle starého vyobrazení).

do služby chrámové"; 2. v rohu severozápadním: „P. Maria podává sv. Štěpánu, třetímu opatu cisterciensk ému, cingulum"**); na stropě: „Navštívení P. Marie"; 3. v rohu jihozápadním: „P. Maria podává zakladateli řádu cisterciensk ého prsten"***); na klenbě: „Zasnoubení P. Marie"; 4. v rohu jihovýchodním: „Mladistvý sv. Bernard usnul na schodech chrámových"†); to pak, co tehdáž ve vidění zřel, totiž „Narození Páně", zobrazeno jest na klenbě. Rovněž i klenbová pole ambitu u zmíněných tří vchodů z venčí vedoucích ozdobena jsou malbami: 1. P. Maria pláštěm svým mnichy cisterciensk é přikrývající††); 2. Spasitel koná nad zemí soud, metaje blesky; P. Maria přimlouvá se za milosrdenství, ukazujíc

*) Nad obrazem tím býval nápis: „Deo vacent liberi, et per omnia regulae s. Benedicti obediant sine ulla inquietudine."

**) Nad obrazem nápis: „Tertius abbas Cistercii s. Stephanus a B. Virgine cingulo dotatus."

***) Nad obrazem nápis: „Fundator Ordinis Cisterciensis s. Robertus a B. Virgine annulo subarhatus."

†) Nad obrazem napsáno: „Nascentis ei claruit s. Bernardo clara Christi nativitas. Ex hymno Breviarii Cisterc."

††) Nápis: „Ego ordinem istum usque in finem saeculi protegam et defendam."

na klečící mnichy cisterciénské*); 3. P. Ježíš u lůžka umírajícího sv. Bernarda**).

Z ambitu vedla dvě kamenná šneková schodiště vzhůru až k balustrádě; podobná dvě schodiště měla vésti také z ambitu jižního.

Na straně jižní připojuje se ke kostelu křídlo, které jej spojovalo s proboštstvím. V bocích tohoto křídla stojí dvě věže, které ještě do nedávna měly pěkné cibulovité báně, nyní však pokryty jsou nízkými stříškami z nouze.

Proboštství, pěkná jednopatrová budova, ale rovněž strašně zpustlá, bylo příbytkem probošta a čtyř kaplanů. V prvém poschodí jest veliká síň — bývalý refektář. Na plochém stropě jest malba na dvé rozdělená: jedna polovice představuje, kterak Roman Tejnický odevzdává Tejnici Cisterciákům Plasským (v pozadí obrazu viděti Týnec i Plasy), druhá polovice představuje stolující mnichy cisterciácké, u jejichž stolu stojí P. Maria, vyjímajíc koření ze skřínky, kterou klečící anděl jí podává; nahoře v oblacích sv. Bernard a anděl držící list s nápisem: „Výše pohlédněte, bratři moji.. koření její, dary milosti“***). Na podstavci malovaného sloupu, obě polovice obrazu dělícího, spatřuje se znak opata Fortunata Hartmanna a letopočet 1768. Na stěnách jsou na omítce malované oválové obrázky: podobizny dvanácti opatů a pohledy na Plasy a Tejnici.

V průčelí proboštství jest v kameni tesaný znak opata Fortunata Hartmanna a letopočet 1764.

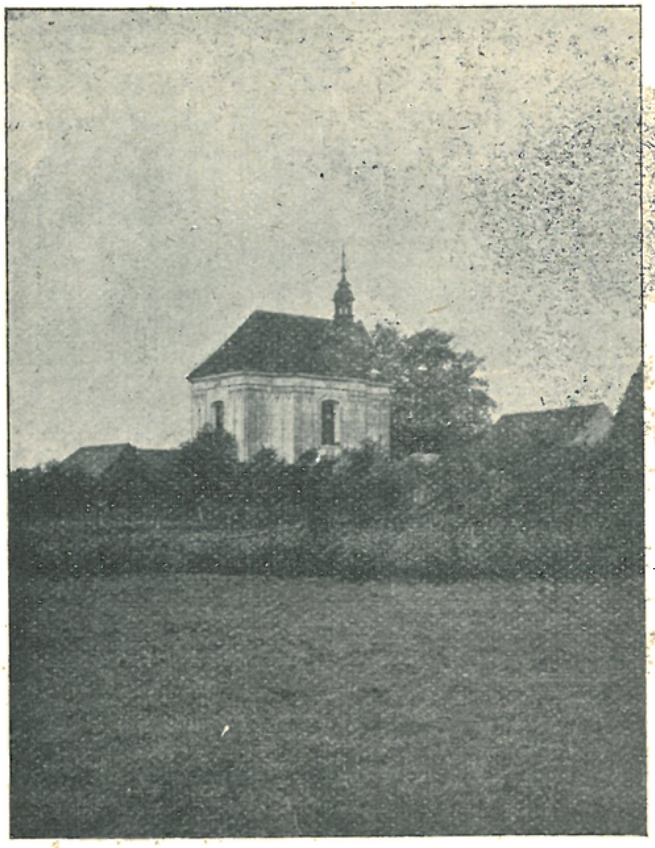

Kaple v Hodyni.

Kaple sv. Jana Křtitele v Hodyni. Asi hodinu cesty od Kralovic jest obec „Hodina“ vlastně „Hodyně“ (lid říká: „Hodyná“), která již od stol. XIII. náležela klášteru Plasskému, jenž zde již v dobách dávných dal vystavěti kapli, o níž se zmínka děje v urbáři panství Kaceřovského z roku 1558†) („v té vsi jest podací kostelní 1“), i ve

*) Nápis: „Ecce, dilecte fili mi, parce, et si non propter illos, saltem propter amicos meos, personas ordinis cisterciensis. In memorab. et annal. Ord. Cist. B. Guilelmo anno 1222.“

**) Nápis: „Bona est obedientia; nullus tui ordinis peribit, si ordinem amaverit; aut enim in ipsa morte purgabitur, aut brevi post mortem. Ex Annal. Ord. Cisterc. Anno 1135 B. Bernardo.“

***) Altius intuemini, fratres mei . . . Aromata ejus carismata scilicet gratiarum. Sermo de V. P.“

†) Vydal Fr. X. Prusík ve „Věstníku k. č. společnosti nauk“ 1896.

visitační zprávě z r. 1674*). Nynější kapli dal vystavěti r. 1751 opat Plasský Silvester Hetzer. Po zrušení kláštera Plasského byla také tato kaple zrušena. Koupila ji obec Hodyňská za 100 zl.; zamýšlela z ní učiniti obecní sýpku, potom však se rozhodla, že ji ponechá k účelům bohoslužebným. Jest to pěkná stavba barokní s povystupujícími boky, k nimž zdivo čtvrtkruhově se zatáčí. Nad vchodem deska s latinským letočetným nápisem**), nad níž jest v kameni tesaný znak opata Hetzera. Nad průčelím prostý trojhranný štít, za ním pak vížka se zvonky. Vnitřek klenutý. Oltář jednoduchý plochý, se dvěma obrazy nad sebou: dole větší obraz „Křest Páně", nahoře „Navštívení Panny Marie", oba z pol. XVIII. stol., umělecky necenné. Ve výklencích zdiva zaobleného stojí pozoruhodné dřevěné sošky pozdně gotické, asi z konce stol. XV. pocházející, které nepochybně stávaly na oltáříku původní kaple; jsou to: sv. Jan Křtitel, sv. Vojtěch (? biskup s otevřenou knihou v pravici) a sv. Štěpán. Sochy tyto jsou pohříchu nově a špatně omalovány. Na postranním oltáři zcela jednoduchém jest obraz na plátně „Sv. Martin na koni a žebrák", umělecky necenný z r. 1763.

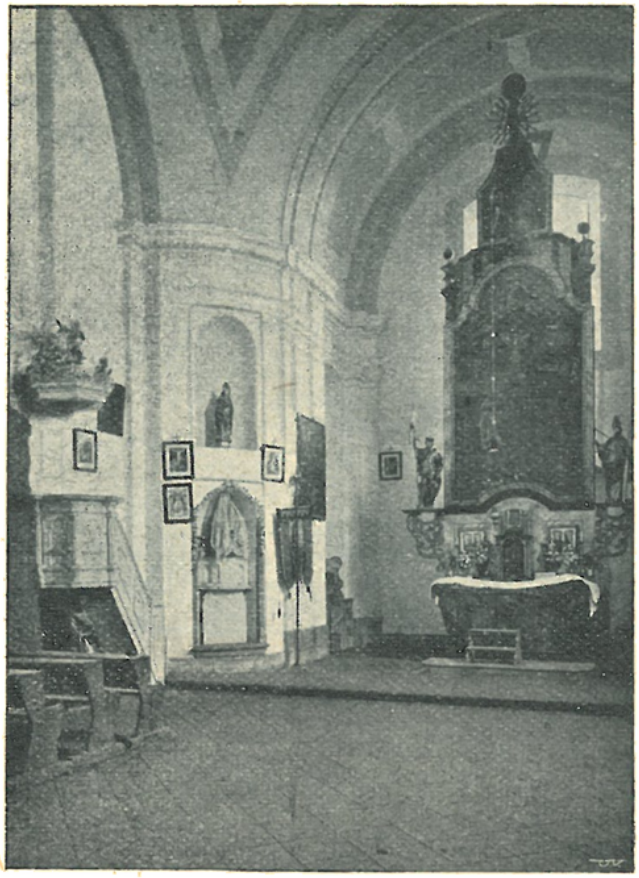

Vnitřek kaple v Hodyni.

Mešní kaple sv. Vojtěcha ve Výrově vystavěna byla r. 1901 přispěním dobrodinců i obce Výrovské, jež převzala i povinnost kapli udržovati v dobrém stavu. Kaple byla benedikována r. 1902 dne 27. dubna.

4. Krašov (Krasch).

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Bedřich vévoda Beaufort-Spontin.

Místa přifařená: Krašov (Krasch) 228 k., 4 ž., šk. 2tř.; Bezvěrov (Bernklau) 1/2 h., 107 k.; Kamenná Hora 1/2 h., 133 k.; Lusetín (Služetín) 1/2 h., 109 k.; Nová Sázava 1/2 h., 109 k.; Potok 1/2 h., 83 k.; Vlkošov (Wilkischau) 1/2 h., 193 k.; celkem 963 k., 4 ž. Obyvatelstvo většinou německé.

Král Vladislav daroval okolo roku 1160 újezd Krašovský klášteru Kladrubskému***), i není pochyby, že již tehdáž vystavěn

*) Visitation des Rakonitzer Crayses", rkp. v arch. arc. („In diesem Dorf ist ein Capel in Verlegung S. Joanis".)

**) VoCI aeternI VerbI beatIssIMo IoannI baptIstae sILVester abbas De pLassIo eXstrVXIt."

***) Srovn. Sedláček, Místop. sl. 461.

byl zde péčí kláštera kostel, a ten že opatřen byl také záhy farářem, ač v dochovaných zápisech teprve r. 1357 vyskytá se zmínka o plebánu zdejším*). Klášter Kladrubský držel Krašov až do r. 1368, kdy postoupil jej Ctiborovi ze Švamberka (byl patronem zdejším ještě r. 1378).

Pořad nejstarších farářů zdejších: Bušek (Buzko) † 1378, Chotěbor, dotud f. v Příměticích 1378 (byl zdejším farářem jen kratičkou dobu, neboť ještě téhož roku učinil směnu svého obročí), Petr, dotud farář v Újezdě sv. Kříže, od 1378; r. 1406 učinil sice směnu s Mikulášem řečeným Kyklmanem, farářem v Rabštýně, ale k provedení směny nedošlo, (oba se o to soudili v letech 1406—1407 a f. Petr i s patronem svým Františkem, proboštem Boleslavským) **); Petr zůstal v Krašově a zemřel tu r. 1409; Mikuláš z Kralovic 1409 až 1417, Oldřich (Ulricus), dotud farář v Stražišti, směnou s před., 1417 † 1424, Jan z Nové Plzně 1424.

Farní kostel v Krašově.

Podací právo vykonával r. 1406 a 1409 František, probošt Boleslavský, r. 1417 Bušek z Kamenné Hory, r. 1424 bratři Bušek a Jan panošové z Prohoře.

Později v době převratů náboženských, kdy i v této krajině zavládlo jinověrství, samostatná fara zdejší zanikla. Po reformaci katolické, zdá se, jen někdy tu býval farář ***). Zpravidla však osada byla spravována faráři zprvu Toužimskými (Theussing), později Brlozeckými (Pürles).

Ze správy Brlozeckého faráře Ondřeje Fridricha Ettera z r. 1671 se dovídáme, že na osadě jeho Brlozecké i Krašovské bylo 789 osob schopných k přijímání sv. svátostí.

---

*) Libri Conf. I, 40.

**) Tadra, Soudni akta V, 169—326; VI, 301—307.

***) Tak na př. r. 1643 byl presentován a potvrzen za faráře Jan Šalomoun Robean. (Archiv arcib.)

Daleká a v zimě i velice nesnadná cesta k bohoslužbám do Brlozce vedla obyvatele Krašova i okolních vesnic k tomu, že podali r. 1764 konsistoři žádost, aby v Krašově samostatná fara znovu byla zřízena. Žádosti té bylo vyhověno již roku následujícího 1765.

Pořad farářů: František Eben 1765—69, František Glaser 1769—90, Jos. Zebisch 1790—1805, Jos. Werner 1805—15, Frant. Wohlrab 1815—24, Václav Walbiner 1824—35, Frant. Brenner 1835 † 1844, Jan Václav Ullmann 1844—61, Václ. Erl 1861-80, Jos. Schneider 1880—86, Ant. Batal 1886—94, Jan Maršálek 1895—1904, Josef Holoubek od 1904.

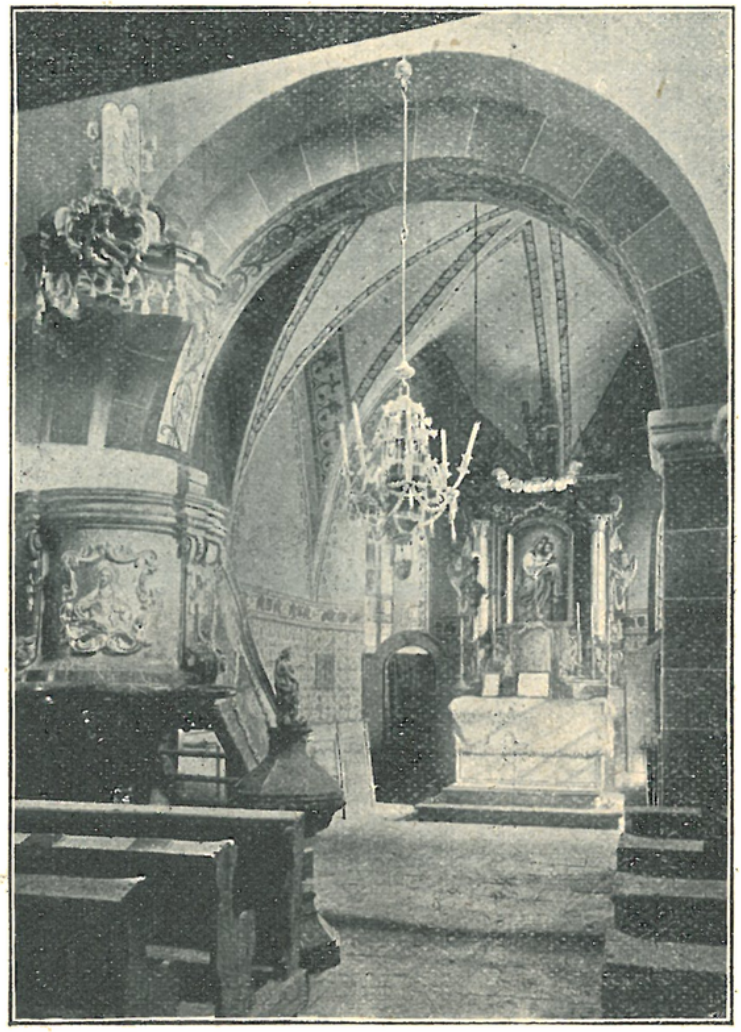

Vnitřek kostela v Krašově.

Farní kostel sv. Ondřeje, svatyňka malá, skládá se ze dvou částí z různých dob stavebních pocházejících. Z doby slohu románského, a to asi ze století XII. pochází věž a loď chrámová; z doby pak slohu gotického pochází presbytář, vystavěný asi ve stol. XIV. místo bývalé apsidy.

Věž i loď zbudovány jsou z pěkně tesaných kvádrů. Věž byla r. 1807 o tři sáhy snížena a nynější cibulovitou bání pokryta. Uvnitř kostela spatřujeme románský polokruhový oblouk vítězný. Strop lodi jest plochý. V jižní boční zdi lodi zachovalo se úzké románské okénko, vedle něhož, jakož i ve zdi protější probouráno bylo později široké okno segmentovitě zaklenuté.

Do lodi vede vchod v boku jižním, v době gotické zřízený, hrotitý.

Presbytář má klenbu bez žeber a okna hrotitá bez kružeb. Oltářík pozdně renaissanční, kterýž dle německého nápisu na něm se nalézajícího zříditi dal r. 1643 tehdejší patron Julius Jindřich vévoda Saský. Na tomto oltáříku místo obrazu stávala za sklem až do lonského roku pozoruhodná, pozdně gotická (asi z konce XV. stol. pocházející) ze dřeva řezaná soška P. Marie s Ježíškem. Dle záznamu v pamětní knize farní byla tato soška již dávno před dobou Lutherovou uctívána. R. 1686 byla nově štafírována a na oltáři umístěna. Lonského roku byl na její místo do oltáře vsazen obraz nový (kopie Deffregerovy Madony) a soška umístěna na vhodném místě v lodi. Nejvýše na oltáři stojí barokní soška sv. Ondřeje.

K severnímu boku presbytáře přistavěna jest sakristie, v níž spatřují se dva náhrobní kameny. Jeden jest vsazen do zdi; jest na něm pěkně tesaná podoba rytíře klečícího a dole německý nápis, jenž nám sděluje, že r. 1598 dne 10. prosince zemřel Vavřinec Račín rytíř z Račína na Vlkošově. Druhý jest ve dlažbě; nápis na něm vytesaný jest český a zní: „Leta 1592 v druhý pondělí po velikonoci umřela urozená panna Marketa Pernklobka z Šenreitu a tuto v Pánu odpočívá; Pán Bůh rač duši její milostiv bejti.“ V lodi ve dlažbě pod lavicemi jsou rovněž dva náhrobní kameny ale již vyšlapané; na jednom z nich jest znak Račínů z Račína a zbytek českého nápisu, z něhož jde na jevo, že tu odpočívá Ondřej ryt. Račín z Račína.

Zvony: 1. s nápisem německým, jenž udává, že zvon tento ulit byl r. 1610, kdy pány na Vlkošově a Brlozci byli manželé Mikuláš Račín z Račína a Žofie roz. Rorová z Hochstadtu, a že ulil jej zvonař Hanuš Wildt v Jáchymově; 2. s nápisem latinským „Od blesku a bouře vysvoboď nás Pane Ježíši“ a s německým jmenem zvonařovým: „Jacob Wilhelm Seitz in Pilsen 1777“.

Mezi bohoslužebným náčiním chová se pěkný gotický kalich, na němž vyryt jest nápis, že r. 1519 daroval jej Hanuš Pesler, rychtář ve Vísce („zum Dörflem“) a manželka jeho Voršila.

V obci „Kamenná Hora“ jest maličká jednoduchá kaplička dřevěná Navštívení P. Marie.

5. Krašovice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Max Schmidl.

Místa přifařená: Krašovice 421 k., 9 ž., šk. 3tř.; Buč $^1/_2$ h., 155 k.; Trnová s Vískou $^1/_2$—1 h., 558 k.; samota Cikánka $^1/_4$ h., 10 k., Tatina 1 h., 250 k., šk. 1tř.; Vostraškovice $1^1/_4$ h., 5 k.; celkem 1399 k., 9 ž.

O farním kostele Krašovickém vyskytá se zmínka již ve stol. XIV.

Pořad farářů doby nejstarší: Václav do 1364, Mikuláš, dotud farář v Čečovicích, sm. s před., 1364—1406, Jan od 1406, Mikuláš do 1416, Mikuláš, dotud farář v Oboře, sm. s před., 1416—1425, Vavřinec, dotud kanovník u sv. Jiljí v Praze, 1425—27, Otík z Hracholusk od 1427, Václav od 1434.

Podací právo vykonávali: 1364 ryt. Petr z Vrtby, 1406 Petr a dva Sezemové z téhož rodu, 1416 Arkleb z Krašovic, 1425 panoše Jiří z Krašovic, 1427 Dobeš že Skomelna.

R. 1405 Sezema z Vrtby daroval faře Krašovické lán polí s tím závazkem, aby farář každého téhodne jednu zádušní mši sloužil za členy rodu jeho. Zároveň osvobodil faráře Krašovické od povinnosti sloužiti mši sv. na hradě Vrtbě, kterou od dřívějších dob byli zavázáni *).

V bouřích husitských fara zdejší zanikla a připojena byla k faře Bělské.

---

*) Borový, Libri erect. V, 665.

V inventáři z r. 1762 se dočítáme, že kostel byl tehdáž prastarý a veliké opravy potřebný, dále že se vypravovalo o něm, že byl vystavěn od Templářů. Vedle kostela nalézaly se tehdáž zříceniny jakési budovy, z níž vedl vchod do kostela tehdáž zazděný. Budova ta pokládána byla za bývalé sídlo templářů.

Při kostele Krašovickém zřízena byla r. 1786 lokalie, která r. 1854 povýšena byla na faru.

Farní kostel v Krašovicích.

Pořad duchovních správců: František Josef Schwestl 1786 † 1888, Candidus Dörffelmayer 1788—94, Frant. Krátký, kapucín, rod. z Křimic, 1795—1810, Frant. Lenk 1813—20, Frant. Ladetin 1820, † 1867 (zemřel jako stařec 81letý; byl 56 let knězem a 46 let působil v Krašovicích; byl ode všech milován a vážen pro svou laskavost a lidumilnost), Jan Staněk 1867—99, Matěj Kožíšek od 1899.

Farní kostel sv. Jiljí vystavěn byl nově r. 1778 (tento letopočet jest nad bočními dveřmi). Jest to jednoduchá stavba barokní.

Vnitřek sklenut jest klenbami plackovými.

Hlavní oltář barokní: mensa oltářní s plochým nízkým nástavcem a s brankami po stranách. V pozadí na lešení upevněn rámec architektonicky řešený s točitými sloupky po stranách. Uprostřed obraz sv. Havla v oblacích; ve spodní partii obrazu spatřuje se drobný výjev: světec na poušti, v pozadí cválající k němu jezdci. Na nástavku oltářním barokní sošky sv. Václava a sv. Víta; nad brankami větší, rovněž barokní sošky sv. Františka Xav. a sv. Ignáce.

Boční oltáře jednoduché, s obrazy malovanými r. 1860 plzenským malířem Janem Herzogem: „Smrt sv. Mikuláše Tolentinského" a „Sv. Václav před oltářem klečící". V mense jednoho z těchto oltářů jest barokní socha představující zesnulého světce svrchu zmíněného, v mense oltáře druhého jest nová socha P. Ježíše v hrobě odpočívajícího.

Zvony: 1. latinským nápisem oznamujícím, že mistr Bartoloměj v Praze tento zvon slil r. 1520, 2. s nápisem německým: „Jacob Wilhelm Seitz hat mich gegossen in Pilsen anno 1785."

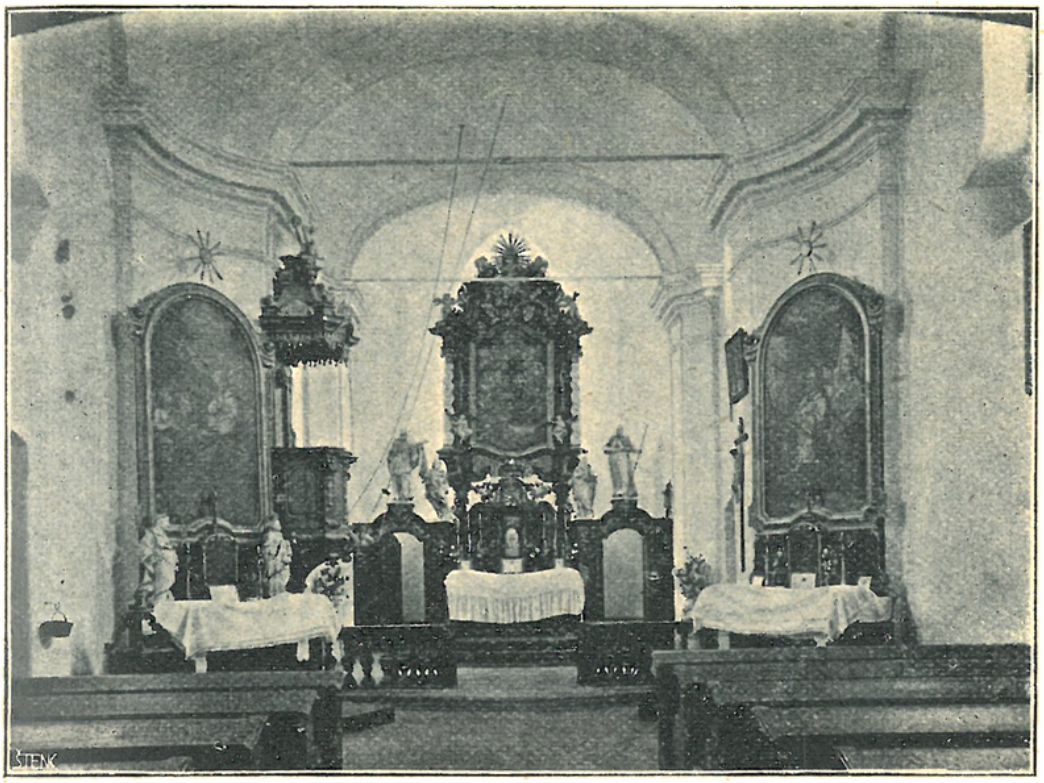

Vnitřek farního kostela v Kraŝovicích.

6. Křečov, fara.

Duchovní správu vede farář.

Patron: Jan hrabě Lažanský.

Místa přifařená: Křečov 98 k., šk. 2tř.; Hodovíz 1 h., 137 k.; Korejtko 1½ h., 75 k.; Ondřejov ¾ h., 148 k.; Pláně 1 h., 257 k., šk. 2tř.; Štichovice ½ h., 182 k.; Vosojné 1½ h., 27 k.; Vrážno 1 h., 111 k.; celkem 1035 k.

Ves Křečov byla ode dávna majetkem rytířského řádu Johannitův. Farní kostel byl tu již před rokem 1356.

Z doby nejstarší známi jsou tito faráři: Petr, řeč. Voda 1398*), Chotěbor do 1408, Václav z Manětína, prve f. v Újezdě sv. Kříže, 1408 až 1411, Pešík, dotud oltářník Těla Páně v kostele sv. Michala v Opatovicích v Novém Městě Pražském, sm. s před., 1411—12, Martin, dotud f. v Kamenici u Jílového, sm. s před., 1412—25, Petr, dotud f. v Čisté, sm. s před., 1425—30, fr. Jan, profess řádu Johannitův, 1430.

*) Výpisky z nejstarší městské knihy Manětínské v pamětní knize děkanské str. 117.

V převratech náboženských, kdy Křečov Johannitům byl odcizen, fara katolická zde zanikla; potom tu byli faráři utrakvističtí. R. 1573 byl tu utrakvistický farář Petr*).

V době katolické reformace připojena byla zdejší osada k Manětínu, až r. 1683 k žádosti tehdejšího patrona hraběte Lažanského Křečov se Stradištěm od osady Manětínské byly odděleny a v Křečově zvláštní farář byl ustanoven, jenž spravoval osadu Křečovskou i Stradištskou**).

Farní kostel v Křečově.

Farářem ustanoven byl dominikán z konventu Plzeňského P. Jeronym Bebardt, jenž tu setrval rok (1683—84); potom následovali: Jan Jiří Wimmer (1684—97), Jan Joachim Simonides 1697—1731, Jindřich Ant. Bödinger 1731—33, Pavel Ant. Jeřábek (Geržabek) 1733 † 1749, Václav Kaucký 1749 † 1773, Václav Fink 1773 † 1824, jenž však již r. 1808 vstoupil na odpočinek, načež duchovní správu jakožto administrátor vedl František Loukota, jenž stal se pak r. 1824 farářem a pobyl tu do r. 1827, kdy stal se děkanem v Manětíně; Frant. Höfner 1828—43, Maximilian Rosyčka 1843 † 1858, Václav Perschl 1858 † 1867, Václav Fortner 1867 až 1893, Václav Hanka 1893 † 1897, Jos. Pomrhonc 1897—98, Martin Kaufner 1899—1907.

Farní kostel sv. Petra a Pavla jest jednoduchý, obdélníkový, třemi boky zakončený, s nízkou věží v průčelí. Vystavěn byl r. 1683 (letopočet vytesán v nadpraží bočního vchodu).

V každém z obou podélných boků jsou tři polokruhová okna. Presbytář má klenbu valenou výsečovou, loď strop rovný. Hlavní oltář jednoduchý barokní; po stranách tabernákulu dobré barokní reliefy

*) Pam. arch. VIII, 549.
**) Arc. archiv, emanata 1683.

„Poslední večeře Páně“ a „Kristus Pán s učedníky v Emausích“; na postranních brankách dobré barokní dřevěné sochy sv. Víta a sv. Václava. V pozadí oltáře na zdi upevněn hrubě ze dřeva řezaný baldachýn a na něm rám dvěma anděly držený s obrazem „Sv. Petr a Pavel“ z prvé pol. XVIII. stol., nevalné umělecké ceny, mylně Brandlovi připisovaný.

Dva boční oltáříky zřízeny byly původně nákladem faráře Jeřábka asi r. 1740; obrazy na nich maloval Jan Händl, tehdejší děkan Manetínský. R. 1907 oltáříky tyto nahraženy byly novými; se starých ponechány byly sice zmíněné obrazy, ale dilettantsky značně přemalovány. Jeden z těchto obrazů představuje P. Marii Svatohorskou v oblacích a v dolejší části pohled na sv. Horu s lesnatou krajinkou, v níž drobně malovaný výjev, kterak pocestný kněz žebrácké rodině almužnu uděluje; druhý obraz představuje „Umučení sv. Vavřince“.

Vnitřek farního kostela v Křečově.

Zvony: 1. s nápisem: „O veneranda Trinitas, o adoranda Trinitas. Udělán v Plzni 1557“; 2. asi ze XVI. stol. s minuskulovým nápisem gotickým: „Ve jmeno boží a svatého Matúše tento zvon jest slit“; 3. rovněž s minuskulovým nápisem gotickým: „Leta Páně tisícího pětistého šedesátého sedmého“.

Jihovýchodně od Štichovic jest socha „Pieta“. Na podstavci letopočet 1717 a písmena M. K. Hlava Matky Boží uražena; dle pověsti střelil voják do ní a trestem na místě stížen byl.

7. Liblín, fara.

Duchovní správu vede farář.

Patron: Jan Horský.

Místa přifařená: Liblín 384 k., 5 ž., šk. 2tř.; Bujesily $^3/_4$ h., 180 k.; Chockov 1 h., 90 k.; Libštejn $^1/_2$ h., 13 k.; Vobora $^3/_4$ h., 23 k.; Volešná $1^1/_2$ h., 261 k.; Žíkov $1^1/_4$ h., 36 k.; celkem: 987 k., 5 ž.

Liblín býval přifařen k Plané. Poněvadž tam bylo daleko, a přístup v dobách, kdy řeka Mže byla rozvodněna a rovněž často i v době zimní nesnadný, ano nemožný, tehdejší majitel

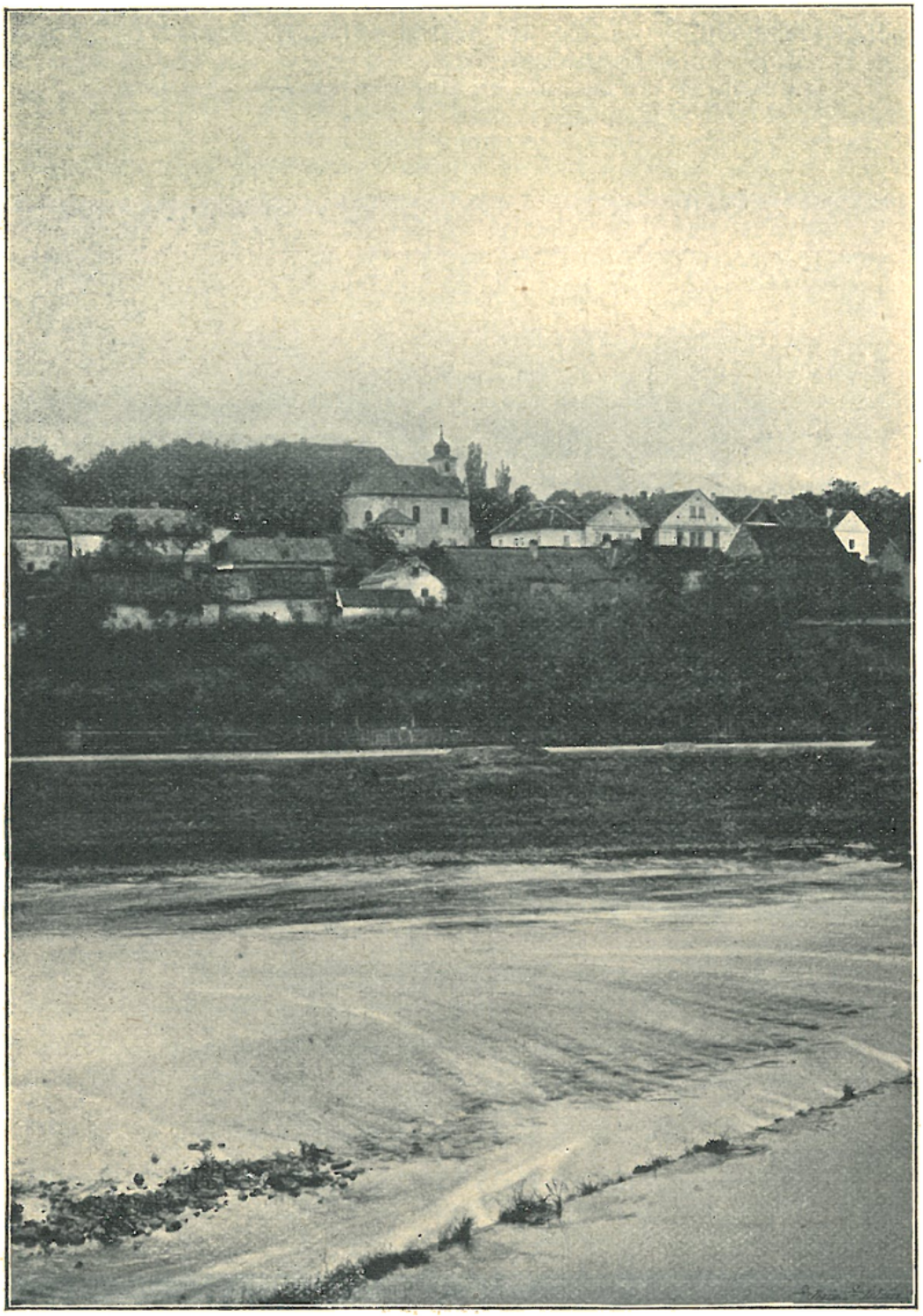

Liblín s farním kostelem.

panství Alexander Jan baron Ledebur (jenž v zámku svém měl kapli soukromou) zasazoval se o to, aby v Liblíně zřízena byla veřejná kaple a aby při ní ustanoven byl kaplan, jenž by tu

vykonával duchovní správu. Farář Perucký Josef Petr Zhořel věnoval k fundování tohoto místa kaplanského 4000 zl., jež byl magistrátu Plzenskému zapůjčil. Konsistoř r. 1751 nadání to schválila a spolu dovolila, aby na stavbu kaple potřebná částka vzata byla ze jmění kostela Čivického. Základní kámen ke stavbě položil r. 1751 dne 31. března a dokončenou stavbu roku následujícího dne 30. července benedikoval vikář Rokycanský Šebastián Tomandl za účastenství hraběcí rodiny a hojně se shromáždivšího lidu.

R. 1754 dosavadní kaplanka neboli administratura povýšena byla na faru.

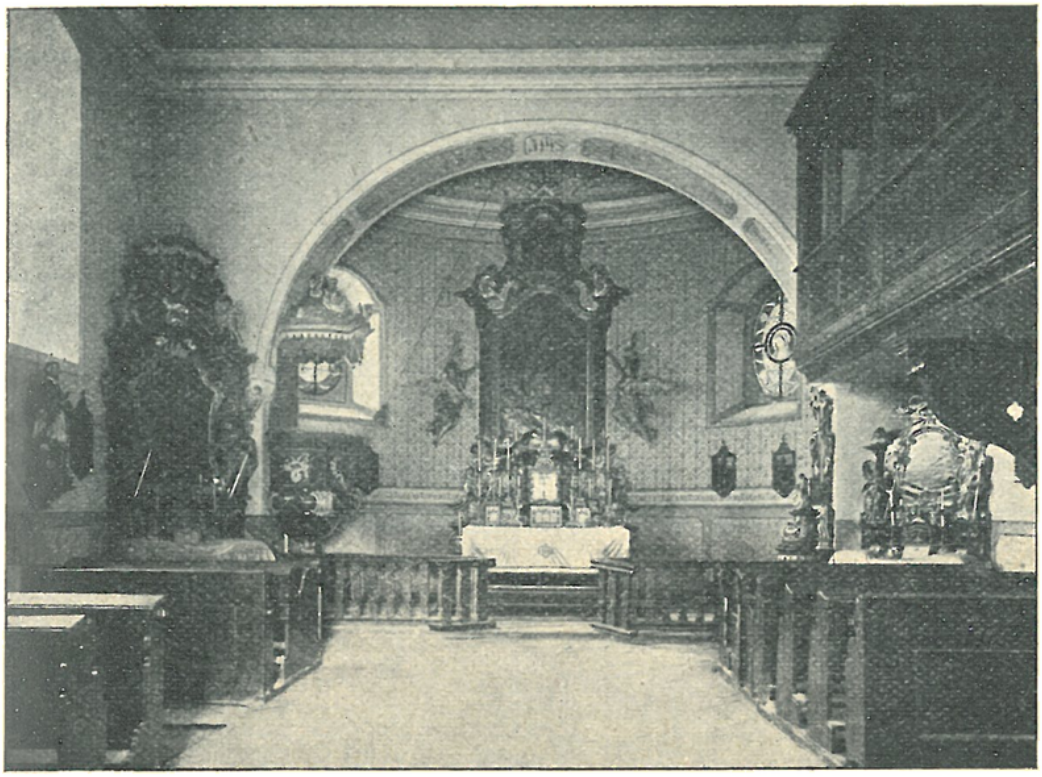

Vnitřek farního kostela v Liblíně.

Pořad farářů: Jan Alexander Zeiczler (byl tu již od r. 1752 jakožto kaplan) do 1755, Jan Jakub Menčík (Menczik) 1755—90, Jiří Benedikt Kupec 1790 † 1804, Ignác Heirovský 1805 † 1819, Karel Nekola 1820—27, Fr. Mikšovský 1827 † 1839, Frant. Allizar 1839—72, Ant. Křížek 1873—97, Frant. Pohunek, spisovatel český, 1897—98, Jos. Staněk 1898—1906, Tomáš Sedláček od r. 1906.

Kašpar Benedikt sv. pán z Ledebur-Wicheln ustanovil roku 1801 v závěti své, aby při zámku ve Svinné vystavěna byla kaple a při ní aby zřízeno bylo místo kaplanské. Prozatím, než by kaple byla vystavěna, byl ustanovován kaplan při zámku Liblinském a bydlil na faře. Ale zámek ve Svinné nebyl dostavěn, takže tam ovšem ani kaple zřízena býti nemohla. Již dlouhou dobu zůstává také ono místo zámeckého kaplana neobsazeno.

Farní kostel sv. Jana Nepomuckého v pěkné poloze na stráni nad řekou Mží jest prostá malá stavba obdélníková, vzadu zaoblená, za jejímž průčelním štítem jest nízká vížka s cibulovitou stříškou.

Kněžiště i loď mají stropy rovné. Hlavní oltář rokokový dobře řezaný: na oltářním stole nástavek s tabernáklem; po stranách figurky andílků. Na zdi za oltářem rám rokokový, po jehož stranách figury vzná-

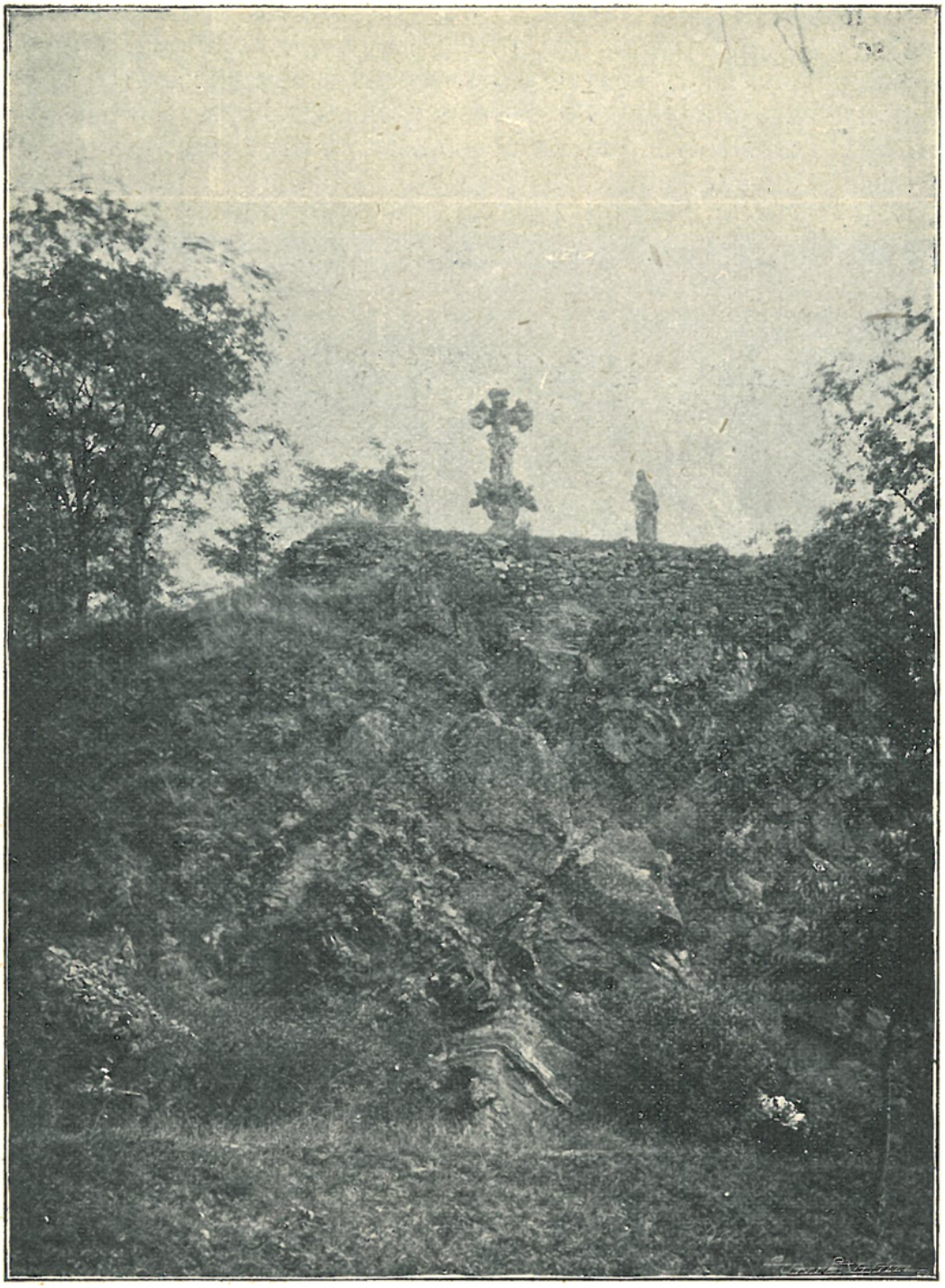

Kalvarie u Liblína.

šejících se andělů; v rámci obraz na plátně: sv. Jan Nep. stojí u stolku; v levo zjevuje se mu kříž nesený andílkem; v pozadí most. Obraz jest slabá práce Jana Spitzera z r. 1753*).

*) „Liber memorabilium ecclesiae et parochiae Liblinensis 1753" str. 19.

U pilíře vítězného oblouku stojí rokoková křtitelnice ze dřeva řezaná, dobrá práce; na víku sousoší křtu Páně, v pozadí ozdobně řezaná deska.

Na straně protější umístěna jest kazatelna.

V lodi jsou tři oltáříky, vesměs dobré práce rokokové s obrazy na plátně malovanými (P. Maria bolestná, sv. Martin, Božského Srdce Páně).

Veškery zmíněné oltáře, jakož i kazatelnu a křtitelnici zhotovil v letech 1753—54 Lounský řezbář František Rotter; obrazy na oltářících v lodi vymaloval Lounský malíř František Smicheus*).

V lodi na straně epištolní jest veliká dřevěná jednoduchá oratoř na dřevěných konsolách, k níž z blízkého zámku vede můstek na pěti obloucích.

Malovaná okna (v oválních oknech presbytáře: trním korunovaná hlava P. Ježíše a hlava P. Marie; v lodi: sv. Václav, sv. Markéta a sv. Jan Nep.) zhotovená Pazderou v Praze, daroval r. 1897 Robert Goldschmidt, syn tehdejší majetnice panství Liblínského. Stála 1300 zl.

Zvony: 1. slitý r. 1780 Janem Jiřím Kühnerem, 2. slitý r. 1878 v dílně Juránka a Pernera v Plzni.

Na návsi naproti kostelu poblíž fary jest kamenná barokní socha sv. Jana Nepomuckého; dal ji zříditi r. 1753 hrabě Herkules Montecocculi, jenerál jízdy.

Východně od Liblína na druhém břehu Mže na terasse na strmé skalce zřízené na konci louky spatřuje se malebná skupina kamenných soch „Kalvarie“: uprostřed Kristus Pán na kříži, po stranách P. Maria a sv. Jan Ev. v nadživotní velikosti. Na podstavcích soch vytesán letopočet 1731.

Při silnici k Liblínu vedoucí nedaleko dvora „Vobora“ stojí oblý sloup, na jehož hlavici jest socha zbičovaného Pána Krista („Ecce Homo“); vzadu na podstavci vytesán letopočet 1722. Lid říká tomuto místu „u umučeníčka“.

Za panským dvorem Liblínským v polích stávala kamenná barokní socha sv. Markéty, kterou r. 1758 postaviti dala baronka Helena z Elverfeldu; na podstavci vytesána česká i německá modlitba k řečené světici. R. 1907 byla socha vichřicí povalena a rozbita.

8. Luková (Lukov), fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Matice náboženská.

Místa přifařená: Luková 141 k., šk. 2tř.; Domašín $^1/_4$ h., 113 k.; Horec (Zhorec, něm. Hurz) $^1/_2$ h., 142 k.; Mezí (Moesing) $^1/_4$ h., 153 k.; celkem 549 k. Obyvatelstvo německé.

Farní kostel připomíná se tu již od pol. XIV. stol.

Nejstarší známí plebáni: Karel † 1357, Mikuláš 1357, zemřel téhož roku, Jan, syn Václavův z Dubé 1357—59, Václav od 1359, Martin † 1383, Blažej, klerik z Dubu, od 1383, Ondřej 1412 † 1422, Jan Litvín 1422, zemřel téhož roku, Matěj 1422, Tomáš 1432.

Podací právo náleželo tehdáž Johannitům.

Po válkách husitských drželi zdejší faru zprvu kněží katoličtí**), potom utrakvističtí***) a posléze luteránští. Po jich vypuzení fara zanikla a osada připojena k Manětínu. Duchovní z Manetína konávali v Lukové bohoslužby každou třetí neděli a o prostředním svátku po Božích hodech.

---

*) V citované pam. knize str. 22—24.

**) Roku 1566 připomíná se tu farář Kryštof. Archiv arcib. Liber missiv. boh. 1564—1567.

***) Tak r. 1573 po utrakv. knězi Jeronymovi starci ode dne sv. Martina farářoval tu zase jakýsi kněz pod obojí. Pam. arch. VIII, 550.

R. 1787 zřízena byla v Lukové lokalie, kteráž roku 1855 povýšena byla na faru.

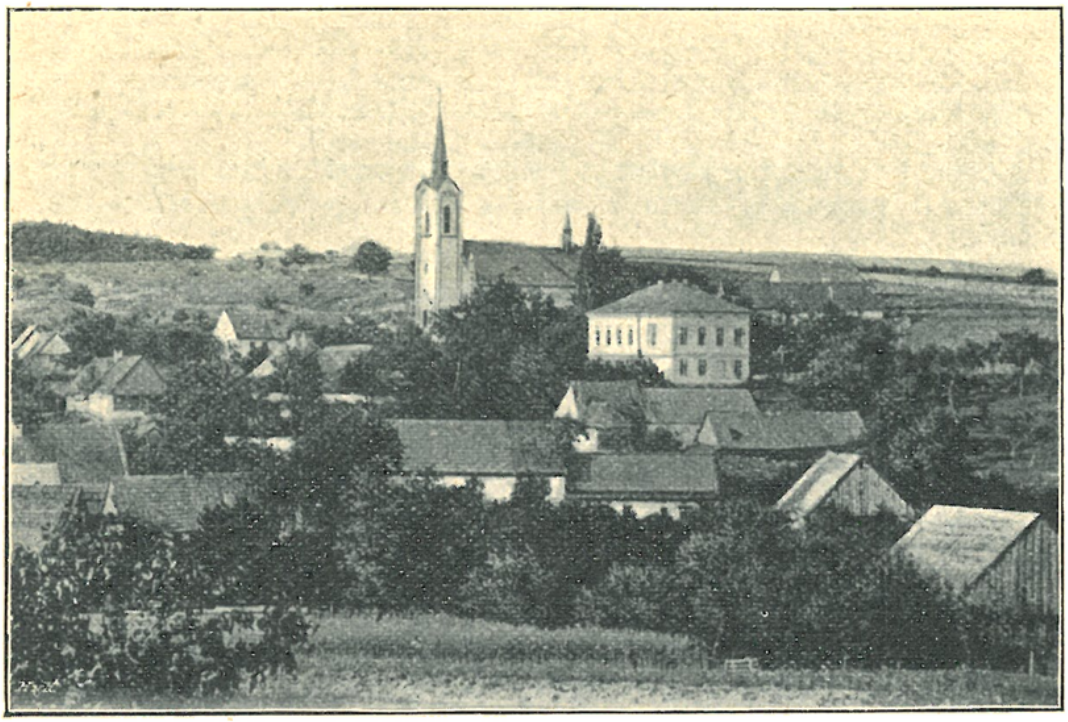

Luková s farním kostelem.

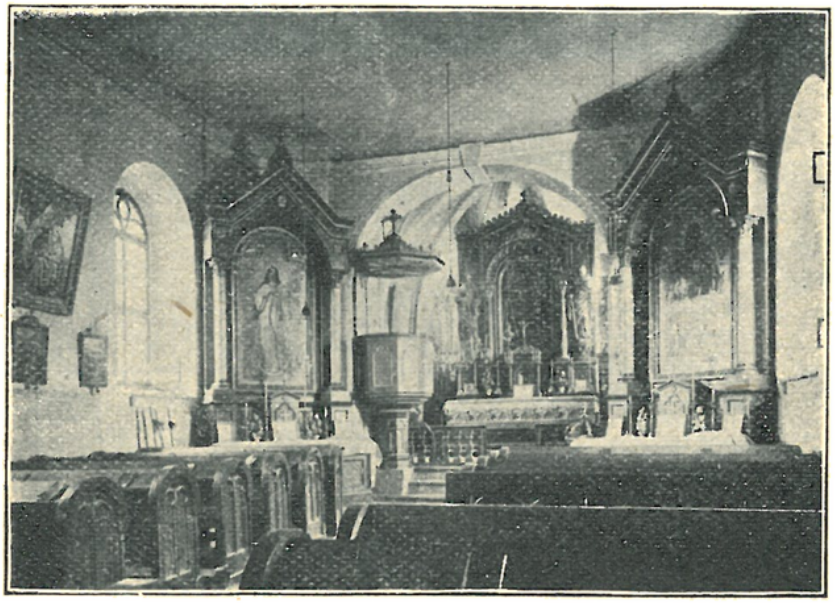

Vnitřek farního kostela v Lukové.

Lokalisty zdejšími byli: Prokop Wolrab 1787—1805, Frant. Brenner 1805 -11, Max. Weigler 1811—19, Frant. Vodička 1819—25, Jan Sieber 1825—1840, Michael Werner 1840—46, Rob. Peutelschmied 1847—50, Ant. Sollner 1850—55. Faráři: Jan Sieber (který zde byl již jako lokalista působil) 1855 † 1858, Jan Hükisch 1858 64, Ant. Ott 1864—71, Ondřej Buberl 1858 † 1886, Frant. Nohejl 1886—87, Václ. Regál 1887—93, Josef Kučera 1893—98, V. Tvrdý 1898—1902, Jos. Bláha od r. 1902.

R. 1796 vypukl v Lukové oheň, který také věž se zvony a loď kostela zničil. Za dvě leta byla loď znovu přistavena. R. 1858 vystavena byla věž, koupeny tři zvony a kostel zrestaurován.

Farní kostel sv. Jiří, jednoduché, ale přívětivé stavení na mírném návrší na kraji vesničky, uprostřed hřbitova. Zevnějšek kostela upraven ve slohu pseudorománském. Z původní starší stavby gotické zachoval se pouze presbytář a sakristie.

Presbytář třemi boky uzavřený (s vnějšími opěracími pilíři) má klenbu žebrovou o dvou polích s hladkými svorníky. Okna byla později rozšířena v obdélníková, polokruhově sklenutá. Vítězný oblouk jest segmentový, loď obdélníková s rovným stropem.

Oltáře z r. 1858 ve slohu pseudorománském. Na hlavním oltáři obraz sv. Jiří od Herzoga z r. 1858, po stranách sochy sv. Petra a Pavla; na bočních obrazy „Kristus Pán" a „P. Maria" od Karla Javůrka z r. 1876.

V lodi zavěšeny naproti sobě nové obrázky „Sv. Anna" a „Sv. Josef" od Ant. Sturma.

Ze staršího zařízení zachovala se pěkná, asi z prvé pol XVII. stol. pocházející, z pískovce tesaná křtitelnice, jejíž podstavec obstoupen třemi zdařile tesanými postavami andílků, kteří ručkama mísu křtitelnice podpírají.

Zvony tři, ulité r. 1858 od Václava Pernera v Plzni.

9. Manětín (Manětina, Mantina, Mantiná), děkanství.

Duchovní správu obstarává děkan s kaplanem. Mimo to jest tu i kaplan fundační.

Patron: Jan hrabě Lažanský.

Místa přifařená: Manětín 1272 k., 12 ž., šk. 4 tř. čes. a 3tř. něm.; Brdo $^3/_4$ h., 72 k.; Doubravice 1 h., 76 k.; Hrádek (Ratka) $^3/_4$ h., 99 k.; Hvozdo (Fosslau) $1^3/_4$ h., 256 k, šk. 2tř.; Ladměřice $^3/_4$ h., 160 k.; Lipí (Lippen) $^3/_4$ h, 73 k.; Radějov (Roeding) a Libenov (Libňov) $^1/_4$ h., 82 k.; Újezd (Aujezdl) $^3/_4$ h., 139 k.; celkem: 2209 k., 12 ž. Osada jest velikou většinou česká. Toliko obec Hrádek je německá, v Manětíně pak je asi 300 Němců. V duchovní správě vede se vše v obou jazycích.

Král Vladislav I. daroval r. 1169 Manětín Johannitům, kteří tu zřídili kommendu (komtureji), založili farní kostel a pilně vzdělávali okolí dosud ladem ležící. Jejich péčí Manětín vzrostl, takže obdržel r. 1235 od krále právo konati trhy*).

Nejstarší známí plebáni zdejší jsou tito: Vítek (Vitko) do 1355, Marek 1355—58, Václav 1358—62, fr. Jan, johannita, 1362—67, fr. Matěj, johannita, 1367—70, fr. Ondřej, joh., 1370, fr. Matěj, joh., do 1391, fr. Havel, joh., 1391—1403, fr. Václav řečený Kantor, joh., 1403—04, fr. Havlík, joh., 1404 - 1405, fr. Duchek, joh., 1405 † 1423, fr. Jan, joh., 1423.

Když války husitské začaly, Bohuslav ze Švamberka vymohl si na králi Zikmundovi, že mu Manětín zapsal. Potom ujal se Manětína Hynek, bratr jeho, a r. 1425 také naň zápis od krále obdržel. V bývalé kommendě zůstal převor s několika křižovníky a aspoň duchovní věci na panství ještě r. 1432 řídili. Za nedlouho však, jak se zdá, kommenda nadobro přestala a budova její zpustla. Části její byly rozebrány a rozděleny mezi sousedy. R. 1483 Johannité Manětín prodali Švamberkům v úplné vlastnictví**).

---

*) Sedláček, Hrady XIII. 143 a násl.
**) Sedláček, Hrady XIII, 144.

R. asi 1476 hejtman Zvíkovský oznamuje pánu svému Švamberkovi, že kněz v Manětíně zemřel, on že Manětínským rozkázal, aby k pánu Strakonickému poslali o kněze jiného, což i učinili. A pán Strakonický prý jim řekl, že jim chce kněze opatřiti*).

Později, r. 1565, Manětín dostal se v držení Hrobčických z Hrobčic, roku pak 1617 přešel v majetek Kryštofa Karla z Roupova.

Děkanský kostel v Manětíně.

R. 1564—66 byl v Manětíně farář katolický**), jménem Jiřík***); r. 1570 arcijáhen Plzeňský podává návrh na obsazení fary Manětínské†) a ještě r. 1573 byl tu katolický farář Jakub Žižka††); potom však zavládl tu utrakvismus.

Roku 1610 připomíná se v Manětíně utrakvistický farář Jeremiáš Smichaeus Turnovský†††), r. 1618 Jan Fabricius Domažlický*†).

Po vítězství na Bílé Hoře dostal se Manětín v držení Elstery Mitrovské, roz. Lažanské z Bukové, jejíž manžel, Jiří mladší Mitrovský z Nemyšle, horlivý katolík, rázně v Manětíně

*) Archiv český XV, 17.
**) Borový, Jednání kons. katolické 376.
***) Arch. arcib. Liber missiv. boh. 1564—67.
†) Borový, Brus 93.
††) Pam. arch. VIII, 549.
†††) Archiv. arcib.
*†) Protocollum cons. utraq. 1614—19 v arcib. archivu l. 358 - 359.

provedl reformaci katolickou. Zapudil faráře pod obojí a povolal r. 1625 missionáře P. Jana Nerovia T. J. Měšťané vzdorovali, ano i branné vzpoury se odvážili, která však vojskem povolaným byla potlačena. Brzo potom všichni měšťané i poddaní přistoupili k víře katolické*).

Elstera Mitrovská, přeživši manžela svého, zemřela r. 1639, odkázavši panství Manětínské bratru svému Ferdinandovi Rudolfovi Lažanskému z Bukové; v držení jeho potomstva panství to dodnes se udrželo.

Roku 1635 byl v Manětíně farářem Fr. Melchior ze řádu cisterciáckého**).

Nejstarší matriky Manětínské počínají rokem 1637; jsou psány česky. Tehdáž byl tu farářem Adam Jakub Pistorides, jenž r. 1638 žádal arcibiskupa, by opatřil jej farou jinou, poněvadž v Manětíně nemůže býti živ, neboť prý patronka Elstera Mitrovská pozemků a důchodů fary Křečovské užívá pro sebe***). Z let 1639—46 není v matrikách však žádného zápisu, z čehož souditi lze, že v té době duchovního správce v Manětíně nebylo. To vysvítá také z presentační listiny z r. 1646 tohoto znění: »Nejdůstojnějšímu a osvícenému knížeti a pánu panu Arnoštovi z Boží milosti sv. Římské církve tituli sanctae Mariae angelorum in Thermis presbitero kardinálovi z Harrachu, arcibiskupu Pražskému, stolice sv. apoštolské rozenému legátu, knížeti slavného království českého primasu, řádu křižovnického s červenou hvězdou v Čechách, v Moravě, v Slýzsku a v Polště nejvyššímu general-mistru etc., Jeho vysoce knížecí Eminenci, pánu panu milostivému k dod. Vysoce osvícené z Boží milosti kníže a pane pane milostivý, služby své poslušné Vaší vysoce knížecí Eminenci vzkazujíce, od Pána Boha zdraví i jiného všeho dobrého přeji V. V. O. K. Eminenci poslušně rád. Vedle toho V. V. K. Eminenci poslušně netajím, že nemaje na gruntech mých Manetynských žádného správce církevního, i aby tíž poddaní v městě mým Manetyni, v kraji Plzenským ležícím, bez správce církevního nezůstávali, obral jsem sobě a jim za správce duchovního ctihodného kněze Jana Colera†), faráře z Gryllu, od tohoto nynějšího sv. Havla, aby tam na to místo a faru dosednouti a co správci církevnímu náleží, vykonávati mohl. Protož V. V. K. Eminenci poslušně a služebně žádám, že k tomu milostivě povoliti a na něho mně konfirmaci vydati nařiditi ráčíte; já zase mými poslušnými službami V. V. K. Eminenci se toho odsluhovati nepominu. A s tím Pán Bůh s námi býti a zůstávati rač. Datum v domě mém v Menším Městě Pražském 27. dne Septemb. leta 1646. Vaší vysoce knížecí Eminenci k službám

*) Schmidl III, 663, Bílek, Reform. 122—123, Sedláček, Hrady XIII, 145.

**) Arch. arcib. Recepta ab a 1637.

***) Protocollum cons. a. 1638—9 v arcib. arch. l. 82.

†) V orig. stojí sice „Mollera“ a v knize konf. „Mollerus“, ale kněz ten v matrice píše se „Colerus“.

poslušný Ferdinand Rudolf Lažanský hrabě z Bukové«*). Presentaci této bylo vyhověno, a od této doby lze sledovati řadu zdejších duchovních správců nepřetržitě.

Pořad duchovních správců od r. 1646 do 1684: Jan Colerus 1646—52; P. Martin Fiala z kláštera Plasského i jiní řeholníci z téhož kláštera přisluhovali zde pak v letech 1652—53, načež farářem se stal P. Fridrich Maximilian Berkmaier, dotud podpřevor téhož kláštera, jenž tu pak vedl duchovní správu až do r. 1662; potom následovali: P. Vilém Seemüller 1662-65 a P. Řehoř Nigrin 1665—71, oba řeholníci z kláštera Plasského. Pak následovali: Jan Augustin Žitavský 1671—78, Jan Jiří Wimmer 1678—1683.

R. 1683 konsistoř k žádosti hr. Karla Maximiliana Lažanského svolila k tomu, aby od Manětína oddělen byl Křečov se Stražištěm; spolu svolila k tomu, aby duchovní správa jak v Manětíně, tak i v Křečově svěřena byla prozatím dominikánům z konventu Plzeňského, vyslovivši však přání, aby později zase kněží světští byli presentováni.

Duchovním správcem v Manětíně stal se dominikán P. Adrian Wamer 1683. Potom od r. 1687 následoval Jiří Josef Winckler do 1689, kdy stal se děkanem v Táboře.

R. 1689 povolán byl za faráře do Manětína Václav Alexius Pleschner, dotud kaplan ve Staré Boleslavi, muž výborný. Roku 1718, na sklonku života svého, založil pamětní knihu kůru literátského, do níž jazykem latinským, českým a německým napsal dějiny a regule kůru toho, jakož i některé události Manětína se týkající**).

„Poněvadž" — tak píše — „již nastává čas rozloučení mého, a stěhovati se musím k většímu houfu, neb lepší nejsem, nežli předkové moji, že dluh smrtedlnosti zaplatiti musím, umínil jsem mezi vámi památku jakouž takouž pozůstaviti, správu, obnovení a vyzdvižení pobožného kůru literatského v městě Mantiný, jakož i rozličných příhod a příběhův v našich časích vzniklých, jak na panství, v městě i v chrámu Páně farním sv. Jana Křtitele v spis uvésti, neb vy všickni, jenž jste to očima vlastníma viděli a spatřili, svědkové spisu toho jste, aby potomci vaši bez odporu a pochyby všemu tomu víru přiložili, a zajisté, že tomu tak a nejináč, upřímně věřili".

Dle výkazu z r. 1700 patřily k Manětínu tehdáž tyto osady (v závorce uveden při každé z nich počet duší přijímání sv. svátostí schopných, jak jej řečený výkaz udává): Manětín (391), Doubravice (47), Ladměřice (64), Hvozdo 62), Lipí (45), Radějov (15), Spankovice (20), Lukov (65), Újezd (85), Domašín (80), Horec (99), Zbraslav (Braslitz, 49)***).

R. 1712 dne 22. září vznikl v Manětíně hrozný oheň, kterýž téměř celé město, jakož i farní chrám s nově vystavěnou věží, a veliký díl zámku zničil.

Tenkráte velikými dobrodinci farního kostela i města ukázali se hraběcí manželé Václav Josef Lažanský a Marie Gabriela roz. hraběnka Černínová z Chudenic. Šlechetná tato paní†), ovdo-

*) Orig. čes. v arcib. arch.

**) Kniha tato, pěkně vázaná, má název: „Chorus literatorum Manetinae erectus et renovatus" a chová se v archivu děkanství Manětínského.

***) „Responsa" z r. 1700 v arcib. archivu.

†) R. 1739 zvolena byla za kněžnu-abatyši Novoměstského ústavu šlechtičen, jehož byla velikou dobroditelkou. Viz Ekert, Posv. místa král. hl. m. Prahy I, 456.

věvši r. 1715 a stavši se majitelkou panství, netoliko celé město do slušného pořádku na staveních městských uvedla, nýbrž i zámek, kostel farní a školu nově zbudovati dala. Pro kostel opatřila oltáře, zvony, varhany, ozdobnou kazatelnu, pěkné lavice, drahé ornáty u velikém počtu i jiné chrámové ozdoby.

Po ohni byly pozůstalé zdi kostela zbořeny a nová budova z nových základů a prostornější, nežli býval kostel předešlý, vzdělána. Stavbu provedl Jan Jiří Hess, stavitel rodilý z Tyrol, jenž se v Manětíně usadil a tu sousedem se stal*). Zvony ohněm porušené byly v Klatovech přelity, do Plasského kláštera doveženy a od opata Eugenia Tittla posvěceny**), načež do Manětína dopraveny byly.

Když stavba byla dokončena, hraběnka pečovala o vnitřní její zařízení. Na zřízení hlavního oltáře manžel její hrabě Václav Josef Lažanský odkázal tisíc tolarů; postranní oltář sv. Anny dala hraběnka postaviti svým nákladem, na oltář sv. Antonína Pad. vedl náklad z většího dílu hraběcí hofmistr Jarolým Tichý. Pro všechny tyto oltáře byly obrazy objednány u proslulého tou dobou malíře Pražského Petra Brandla a šestnácti sty rýnských zaplaceny. Kruchta podepřena byla dvěma kamennými sochami andělů, jež vytesal Štěpán Borovec, řezbář a soused Manětínský***. Na kruchtu postaveny byly „varhany hlučné, kunstovné a slavné, že i od jinad rozumnější muzikanti a dobré muzyky milovníci, aby je slyšeti mohli a zkusiti, přicházeli"; zhotovil je varhanář Loketský Leopold Burghart za devět set rýnských nečítaje ozdobu malířskou. „A jakož paní hraběnka obzvláštní milovnice nábožné muziky jest byla, neb sama osobně častokráte nejen posloucháním, ale i zpíváním — čemuž výborně rozuměla — se kochávala, tak i potřebné nástroje, instrumenta musikální do téhož chrámu Páně: housle, brače, violon, fagott, lesní trouby i polní s bubny jest opatřila, vznešeného varhaníka a komponistu neb skladatele figurálních písní a zpěvů z kláštera cisterciensského řeholníka, jmenem Mauritia Vogt†), do Manětína povolala, který zde mnohé pěkné mše svaté a jiné přes celý rok potřebné církevní písně složil, a mládež k tomu přivedl, že prospěch jejich kterémukoliv krajskému městu se přirovnati může" — tak zaznamenal farář Pleschner ve zmíněné svrchu pamětní knize. Aby lavice kostelní byly co možno nejvhodnější, hraběnka poslala hofmistra svého do Prahy, aby se tam po kostelích ohlédl a z nejzpůsobilejších lavic aby vzal vzor. Hofmistr shledal, že lavice v kostele u sv. Vojtěcha v Jirchářích jsou nejvhodnější; podle jich vzoru zhotoveny byly tedy lavice pro kostel Manětínský. Aby stěny chrámové bez ozdoby prázdné nezůstaly, hraběnka vlastním nákladem pořídila osm obrazů (P. Marie Karlovské, sv. Anny, sv. Anděla Strážce, sv. Apollonie, sv. Floriána, sv. Františka z Pauly, sv. Moniky a sv. Valburgy) s pozlacenými rámy, jež nahoře ozdobeny byly znakem jejím, dole pak opatřeny dvěma svícny. Dokončený chrám posvětil roku 1717 dne 24. června světící biskup Pražský Daniel Josef Mayer, jenž tu biřmování uděloval.

Zmíněná zbožná paní založila dvě fundace mešní a mimo to zavedla v kostele zvláštní pobožnost: nařídila, aby školní dítky každého dne k večeru okolo šesté hodiny růženec se modlily a po něm píseň „Svatý Václave" zpívaly. „Dokud se v Manětíně zdržovala, mimo domácího faráře obyčejně dva duchovní okolo sebe mívala, zvláště z kláštera Lnářského řádu sv. Augustina, kteréhož kláštera fundátorem byl Tomáš hrabě Černín, otec její."

---

*) Zemřel r. 1742.

**) Spolu s nimi posvěceno bylo tehdáž čtrnácte menších zvonů, jež rozděleny byly na Manětínském panství po vesnicích, kde kostela nebylo.

***) Zemřel r. 1719 dne 21. srpna.

†) Mořic Jan Vogt nar. 1669, zemř. 1730. Viz Dlabač, Künstler-Lex. III., 308.

Literátské bratrstvo Manětínské, zaniklé v dobách pobělohorských, přičiněním faráře Pleschnera bylo obnoveno r. 1715.

„Páni bratři pobožného kůru literátského“ — tak napsal horlivý ten kněz do pamětní knihy literátské — „pozdvihněte tehdy hlasy vaše k milému Bohu a zpěvy horlivými oslavujte a oznamujte chválu jeho, ne pro nějaký zisk vezdejší, ale pro odplatu Boží, kterou doufanlivým srdcem očekáváte a bez pochyby obdržíte, neb nejen sobě prozpěvujete, ale i pobožnými zpěvy, tajemství Božích plnými mnohých posluchačův vašich srdce k Bohu láskou zapálíte, že oučastenství na spasení mnohých míti můžete, neb přísloví v latině jest: „qui cantat, bis orat“, „kdo pobožně zpívá, dvakrát se modlí“, neb nejen toliko sám v sobě rozjímá to, co zpívá, ale i bližního svého vzbuzuje skrze prozpěvování své k pobožnosti a lásce Boží. Pročež aby se v pořádnosti všecko dálo, přijměte napomenutí toto: aby jedenkaždý hlasem sobě přirozeným a od Pána Boha daným, ne vymyšleným, nuceným neb učeným v kostele a jiných pobožnostech zpíval, aby nepospíchal, ani dlouho nedodržoval, podle začínajícího se spravoval, s ním dokonával, po žádné marné chloubě nedychtil, ale s ponížeností věrně Pánu Bohu svému sloužil, od kteréhož v jistotě hojnou odplatu mezi devíti kůry andělskými doufati může“.

„Regule neb artikule pobožného kůru literátského“ v Manětíně byly tyto: „I. Páni bratři pobožného kůru literátského budou povinni každý svátek zasvěcený, každý den nedělní, jakož i ve dni adventní, křížové a processí pro obecní potřeby zřízené po druhém zvonění neb pulsu v chrámu Páně se dáti najíti a na svém kůru literátském do mše svaté pobožným zpěvem Boha chváliti, před i po kázání, při velkých pak slavnostech před nešpory příhodné písně zpívati; kdo by pak zoumyslně, nejsa nijakž zaneprázdněn, k tomu od p. faráře (kterýžto pobožnému kůru literátskému za ředitele a správce se představuje) napomenut, častěji takovou povinnost zameškal, z kůru literátského, jakožto oud neužitečný propuštěn býti má. II. Aby ne samé jméno pobožnosti, ale skutkové při páních bratřích pobožného kůru literátského shledáni byli, aspoň na vejroční svátky svatého Matouše, svatého Jana Křtitele a slavnosti nejblahoslavenější Panny Marie všickni svatou zpověď a přijímání Velebné Svátosti vykonati mají. III. Jestli kdo z pánův bratrův by do nemoci upadl, každý den dvě osoby od starších pobožného bratrstva se naříditi mají, které by po pořádku nemocného spolubratra na půl hodinky navštívily, jeho těšily, aby duši svou svátostmi potřebnými opatřil, napomenuly; když pak k nemocnému panu bratru nejsvětější Oltářní Svátost se nese, všickni s processí vedle možnosti s rozžatými svícemi vyprovoditi budou povinni. IV. Každého mrtvého bratra k hrobu doprovoditi všickni povinni budou, a za jeho duši jednu mši svatou slyšeti, devětkrát modlitbu Páně a Zdrávas Maria etc. ke cti a chvále devíti kůrův andělských vyříkati a pakli by mše svatá pro nemožnost od přátel za mrtvého se sloužiti dáti nemohla, pobožný kůr literátský o to péči míti má, aby z literátského důchodu taková se sloužiti dala. Kdo by při pohřbu nebyl, půl libry vosku dáti má. V. Při processích a funusích bratrstvo kůru literátského ihned před žákovstvem a kněžstvem jíti má v pořádku chvalitebném s rozžatými svícemi. VI. Jednou do roka mše svatá za mrtvé pány literáty, a jedna za živé v kapli svatého Matouše, aneb ve farním kostele se konati má, při kteréžto jedenkaždý modlitby buď za živé neb mrtvé obětovati a s rozžatou svící na oběru jíti povinen bude. VII. Aby každý za oud pobožného kůru literátského uznán byl, povinnost jednoho každého bude v každém shledání, posezení, jednání chvalitebně sobě vésti, pobožnost na sobě ukazovati, při všech službách Božích rozprávek se varovati, nýbrž raději svatým příkladem slávu Boží zvelebovati. VIII. Shromáždění všech pánův bratrů jednou do roka, a to mezi ochtábem svatého Matouše na faře státi se má, při kteréžto konvokaci předně duchovní napomenutí od pana faráře, jakožto otce téhož pobožného bratrstva, konati se má, potom vejstupky budou se trestati, pak nového pana rektora, jemužto všickni páni bratři čest dáti, jeho poslouchati náležitě mají, pány assistenty a sekretáře voliti, kterémuž důchod celého bratrstva

svěřen býti má, jakož i do bratrstva kdoby žádal — složе 35 kr. — přijímati, do katalogu vepsati, naposledy příjem a vydání důchodu literátského poslouchati. IX. Kdyby koliv jaká kollací byla, při té pokojně, bez povyku, hanění, rozbroje, mají se chovati; kdoby to zrušil, 30 kr. propadne neb šatlavou trestán bude. X. Volený sekretář má katalog míti jmen všech literátův a poznamenati, který co zamešká, bez ohledu osoby. XI. Poněvadž tento kůr literátský se vyzdvihuje na způsob jiných měst, v kterých se kůrové takoví zachovávají, má míti svou pokladnici na faře složenou, a klíč od ní pan rektor má míti, a když něco tam vložiti neb vyzdvihnouti chtějí, mají se na faru, kdež pokladnice jest, scházeti, a bez vůle pana faráře nic nemají činiti. XII. Jestliže by se kdo opovážil mohovité neb nemohovité věci sobě přivlastniti a obrátiti, aby věděl o tom, že zádušních věcí pánem dědičným býti nemůže, dokáže se mu to v skutku: jen takového vyvrhnouti z kůru literátského, hned přestane od takové opovážlivosti. XIII. Pokudby od někoho na zpívání žaltáře páni bratři požádáni byli, má se všem oznámiti, aby oučastni mohli býti platu od žaltáře zpívání pocl ázejícího, neb poněvadž všickni v chrámu Páně povinni jsou zpívati bez platu, proč by neměli oučastni býti všickni, když nějaký plat následuje. XIV. V ten den, v který se žaltář zpívá a mrtvé tělo pochovává, mají se varovati od pití, aby celý den darmo, poněvadž všickni řemeslníci jsou, nestrávili, ale peníze na některý den sváteční odložili; tehdáž mohou se v bázni Boží posilniti. XV. Ke všem sice, obzvláště pak domácím náchylni býti máme. Pročež slušná věc, aby páni bratři kůru literátského na své pobožné bratrstvo pamatovali, témuž buď za živobytí, neb skrze vůli poslední dobrodiní činili, a je vedle možnosti zvelebovali. Jakož i to snadno učiniti mohou, ať jen toliko některý krejcar od zpívání žaltáře do pokladnice odloží a pokaždý pomalu nápomocni budou. XVI. Aby však všecko pořádně se dálo, při každé konvokaci pořádnost zpívání se učiní, kteří kancionály vykládati a schovávati, kteří bratry obcházeti, kteří zpěv začínati mají. Pan sekretář takový má býti, aby mohl příjem a vydání náležitě vésti a při konvokaci počet ze všeho příjmu činiti, věci literátské mohovité i nemohovité zinventovati a opatrovati, kde potřeba, psaní činiti, v něm vedle pana rektora se podpisovati, žádost chtících do pobožného kůru literátského vstoupiti přednášeti, a jiné potřebné řeči a pozdravení činiti. XVII. Že pak Bohu i lidem milá vděčnost dobrodince působí, za každého dobrodince, který by něco pro zvelebení pobožného bratrstva učinil, ihned, jak nejdřív po pohřbu mši svatou bratrstvo za duši dobrodincovu sloužiti dají, a takové, jedenkaždý přítomen jsa, obětovati bude povinen*)".

Do bratrstva po obnovení jeho r. 1715 dne 11. srpna zvoleni byli: Jan Nepodal, rektor, Martin Bouša, sekretář, Michal Vlach, Petr Panvička, Matouš Kratochvíle, František Pazdera, Pavel Beneš, assistens, Matěj Panvička, Václav Erben, Václav Nepodal, Jan Veverka, Jan Drtina. Kaplí literátskou byla hřbitovní kaple sv. Matouše; kůr literátský tudíž nazýval se „pod titulem a ochranou svatého Matouše apoštola a evangelisty Páně".

Bratrstvo literátské trvalo až do r. 1785, kdy — jako všechny takové družiny — vládou bylo zrušeno. Tehdáž bylo 5 literátů; bratrstvo mělo pole, louku, a malý kapitál na penězích**).

Zasloužilý farář Václav Alexius Pleschner zemřel r. 1721; po něm následoval Jan Kř. František Händl, muž neméně znamenitý. Došel vysokých důstojenství církevních: r. 1722 jmenován byl protonotářem apoštolským, a r. 1732 čestným ka-

*) V lat. textu poslední tato regule zní takto: „Ultimo, cum gratitudo sternat gradum ad plura beneficia accipienda, pro benefactoribus post eorum obitum sacrificium missae procuretur pro anima eorum, singuli adsint, et ad offertorium ire cum candelis accensis non negligant."

**) Konrád, Dějiny posv. zpěvu staročeského od XV. věku, str. 342.

novníkem kolleg. kostela sv. Jana Křtitele ve Varšavě v Polsku. Byl zručným malířem, vyučiv se umění tomu u Brandla; vymaloval několik zdařilých obrazů kostelních. Za něho fara Manětínská r. 1729 povýšena byla na děkanství. Zemřel r. 1751 dne 8. března ve stáří 60 let.

R. 1736 k žádosti hraběnky Marie Gabriely Lažanské konsistoř dovolila, aby ve farním kostele konala se kázání střídavě česky a německy, ve větší svátky však toliko česky.

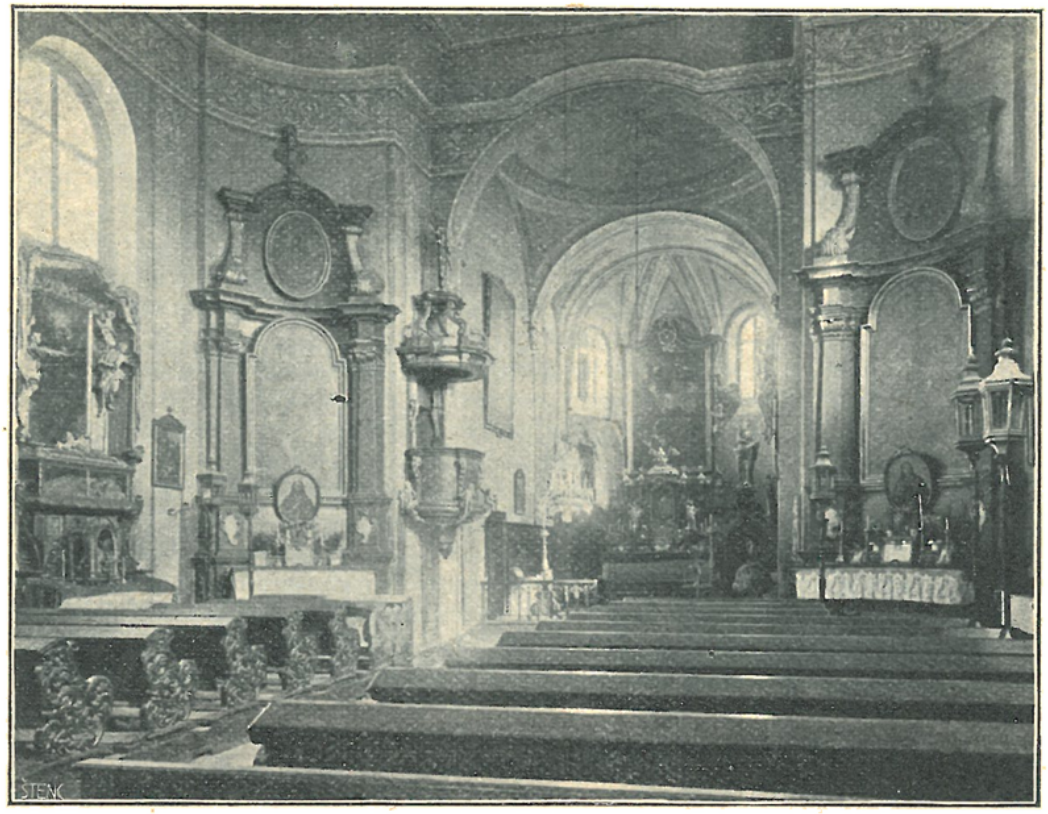

Vnitřek děkanského kostela v Manětíně.

Pořad děkanů Manětínských od r. 1751: Jan Ant. Faulstig 1751, zemřel 1775, Jan Michael Paschberger 1775 † 1792, Frant. Zorn 1793, zemřel 1804, Ant. Bláha 1804 † 1827, Frant. Loukota 1827 † 1840 (pro churavost odebral se již r. 1830 na odpočinek do Plzně; duchovní správu v Manětíně místo něho vedl administrátor Jos. Jiří Sturm), Jos. Klement 1841 † 1842, Frant. Höfner 1843, zemřel téhož roku, Jos. Jiří Sturm 1844 † 1864, Jiří Bier 1864 † 1877, Jos. Melcher 1877—80, Jan Brichta 1881 † 1898, Jos. Pomrhonc od 1898.

Děkanský kostel sv. Jana Křtitele stojí na západní straně náměstí poblíž zámku, obrácen jsa presbytářem k východu.

Zevnějšek jest jednoduchý. Závěr presbytáře trojboký s jednoduchými opěrnými pilíři v rozích*), okna svrchu v polokruh zaokrouhlená. Při severním boku presbytáře stojí věž s cibulovitou bání a s hodinami. Závěr presbytáře má valenou klenbu výsečovou, čtvercové pole předložené klenbu plackovou. Vítězný oblouk segmentový. Loď jest obdélníková se zakulacenými rohy a má strop plochý.

*) Zdivo presbytáře jest asi jediný zbytek kostela dřívějšího.

Hlavní oltář jednoduchých forem barokních má vysoký tabernákl, na němž nahoře jest vyřezávaný pelikán krmící mláďata a po jehož stranách mezi sloupky stojí sošky představující „Víru“ a „Naději“. Pozoruhodný jest veliký obraz nad oltářem „Křest Páně“ od Brandla. Po stranách oltáře jsou branky, na nichž stojí barokní polychromované sochy sv. Jana Nep. a sv. Jana Evangelisty. K jižnímu boku presbytáře přiléhá depositář, nad nímž jest hraběcí oratoř, která úzkou dlouhou krytou chodbou na obloucích spočívající spojena jest se zámkem. Na protější stěně presbytáře visí veliký umělecký obraz „Kristus na kříži“, jejž roku 1885 maloval E. Dítě a kostelu r. 1903 daroval patron hrabě Jan Lažanský. Ve dlažbě presbytáře zasazena jest mosazná deska, pracovaná dle návrhu prof. Frant. Sequense, na niž vyryty: uprostřed kříž, pod ním znaky Schmissing-Kerssenbrockský a Lažanský, kolkolem pak obrazy sv. patronů českých. Pod touto deskou jest hrobka, v níž pochována jest hraběnka Teresie Kerssenbrocková roz. hrab. Lažanská, jež r. 1884 nešťastnou náhodou při honbě u Nekmíře byla výstřelem smrtně raněna*). Na pilíři vítězného oblouku zavěšen jest veliký ze dřeva řezaný barokní krucifix v životní velikosti. Pod ním v rámečku jest na dykytě původně červené, nyní do zelena vyrudlé, stříbrem tištěný obrázek P. Marie Loretské. Obrázek tento farář Pleschner, jenž r. 1700 na milostivé léto s hrabětem Václavem Josefem Lažanským vykonal pouť do Říma a jiných posvátných míst vlaských, z Loretta sobě na památku přinesl, a později do nově po požáru zbudovaného kostela daroval. Pěkná jest křtitelnice z červeného mramoru tesaná s poprsím okřídleného andílka na noze; víko její jest dřevěné s vyřezávaným sousoším představujícím křest Páně. Na zhotovení této křtitelnice daroval r. 1716 Jan Joachim Simonides, v ten čas farář Křečovský, sto rýnských. V zaoblených rozích lodi po stranách vítězného oblouku stojí boční oltáře jednoduché architektury s pěknými obrazy od Brandla: „Sv. Anna vyučuje P. Marii, v pozadí sv. Joachim“ a „Sv. Antonín Pad. klečící, jemuž v oblacích se zjevuje Ježíšek“.

Při bočních stěnách lodi stojí naproti sobě oltáře stejné úpravy: nahoře pod baldachýnem ze dřeva řezaným obraz na plátně malovaný, níže zasklená rakev a nejníže trojdílná zasklená skříňka s ostatky. Obrazy na těchto oltářích „Nejsv. Trojice, P. Maria a sv. Jan Kř. v oblacích“ a „Kristus Pán na kříži“ maloval děkan Händl. V zasklených rakvích jsou kostry svatých panen a mučednic Innocencie a Justiny. Ostatky tyto, jakož i ostatní relikvie na oltářích těch uložené obdržela hraběnka Marie Gabriela Lažanská darem od papežů Klementa XI. (1700 až 1721) a Innocence XIII. (1721—1724) z římských katakomb sv. Felixe a Adaukta, přivezla je asi r. 1722 z Říma a uložila je v kostele sv. Barbory. Nebyly však vystaveny k veřejné úctě, ač k tomu konsistoř již téhož roku 1722 dala dovolení. Teprve přičiněním hraběnky Teresie Lažanské byly ostatky tyto r. 1781 dne 26. srpna za přítomnosti četně shromážděné šlechty a za velikého návalu lidu s velikou slávou přeneseny do děkanského kostela a tu k veřejné úctě byly vystaveny. R. 1831 dne 28. srpna konána byla rovněž s velikou slávou památka padesátého výročí tohoto přenesení.

Dřevěná kruchta podepřena jest dvěma pilíři kamennými v podobě andělů.

Zvony: 1. s nápisem: „Po ohnivé celé Mantiny a mé zkáze ke cti svatého Jana Křtitele přelitý jsem v Klatovech leta 1715“, se znakem a jménem hraběnky Marie Gabriely Lažanské a se značkou zvonařovou, v níž se čte jméno jeho „Ioannes Priquey“; 2. s nápisem latinským, oznamujícím, že zvon tento přelit byl v Klatovech r. 1715 ke cti sv. Barbory; také tu spatřuje se znak a jméno hraběnčino a táž značka zvonařova, jako na předešlém; 3. s nápisem: „Sancta Maria et sancta Catharina atque sancte Ioannes Nepomucene orate pro nobis. Iacob Wilhelm Seitz in Pilsen anno 1779“ 4. s nápisem: „A Jos. Perner fusa fui Pilsnae 1768“.

*) Srvn. tohoto spisu díl II. str. 350.

Až do r. 1712 měl kostel Manětínský po Johannitech tři stříbrné pacifikály, ty však v požáru toho roku vzaly za své. Ze stříbra starodávné, rovněž od Johannitů pocházející monstrance, jakož i z několika kalichů mešních hraběnka Marie Gabriela Lažanská dala zhotoviti v Praze krásnou barokní monstranci nynější. Melchisedech do ní dala zhotoviti ze dvou zlatých snubních prstenů: svého a zesnulého svého manžela. Kromě tohoto zlatého melchisedechu stála monstrance ta 150 zlatých.

Manětín: Kostel sv. Barbory a kaple sv. Josefa.

Hraběnka Zdenka Lažanská roz. Hoyosová štědrostí svou uvedla do Manětína r. 1879 milosrdné sestry sv. Kříže a vykázala jim vhodné místnosti v budově zámecké. Sestry ty (počtem tři) působí velice blahodárně; mají školku pro dítky od 3—6 let, dále školu pro ženské ruční práce, a mimo to věnují se i obsluze nemocných v domech soukromých.

Kostel sv. Barbory se hřbitovem leží na východ blízko Manětína. Na místě nynějšího kostela stávala malá kaple. Dle staré pověsti při kopání základů k této kapli přišlo se na starou, ve skále tesanou a zasypanou studni, v níž, když ji čistili, nalezli starobylou sochu sv. Barbory, která pak do kaple byla dána. Sem od nepamětných dob přicházela processí v druhou neděli po velikonoci z Nečetína, Rabštýna, Křečové a Bělé*). Na místě malé a již sešlé svatyňky hrabě Václav Josef Lažanský vystavěti dal kostel nynější, jenž roku 1697 benedikován byl

*) Zpráva z r. 1700 v arcib. archivu.

Plasským opatem Ondřejem Troyerem. I do nového kostela přicházeli četní zbožní poutníci, a to nejen v onen výše zmíněný den, který nazýván byl »velká pouť«, nýbrž i v den sv. Barbory (4. prosince). Farář Pleschner poznamenal r. 1718: »Svatá panna a mučednice Barbora jest nejen toliko obzláštní orodovnice obyvatelův Mantinských, ale i ze všech stran, i z daleka dvakrát v roce putujících mnohými milostmi obdařila, též i podnes obdařuje. Při těch poutích hojné almužny a oběti poutníci darovávali a podnes darují, že chrám tento, nemaje jiných důchodů, skrze takové poutě hojně státi a obstáti může.«

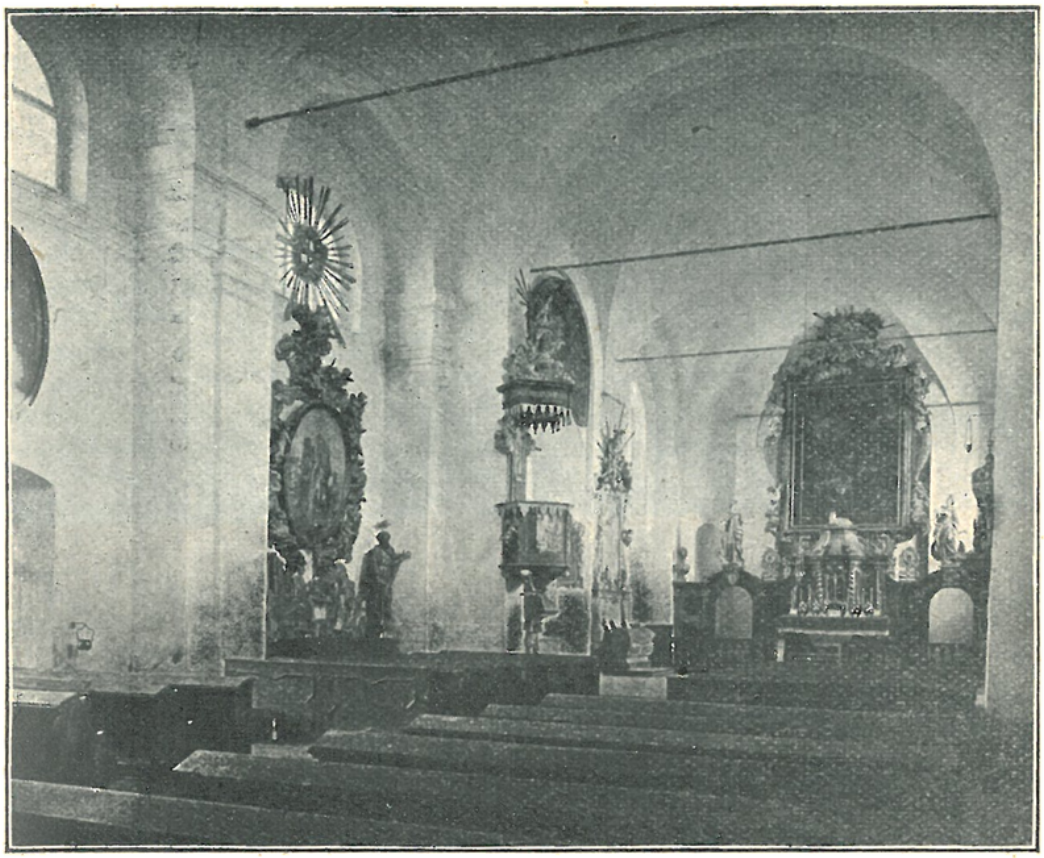

Vnitřek kostela sv. Barbory v Manětíně.

Kostel sv. Barbory jest barokní stavba prostého zevnějšku na vysoké terasse zbudovaná. K průčelnímu vchodu vede dvouramenné schodiště, ozdobené pěknými kamennými vásami. Prostorný vnitřek se dvěma bočními kaplemi překvapuje hojností vnitřního zařízení: jestiť tu několik oltářů a mimo to hojně obrazů, soch a jiných pozoruhodných předmětů.

Nad hlavním oltářem jest ve vyřezávaném rámu veliký obraz představující „Stětí sv. Barbory". Obraz tento jest dílem Petra Brandla; hrabě Václav Josef Lažanský dal za něj 800 zlatých*). Nedávnou „opravou" obraz tento hrozně byl pokažen, ano téměř zničen. Na boční stěně presbytáře visí obraz Panny Marie s Ježíškem od Hellicha, umělecky nepříliš cenný, jenž býval v kostele děkanském.

Při pilířích presbytáře stojí naproti sobě oltáříky barokní; na jednom z nich jest obraz sv. Jana Nep. před oltáříkem klečícího, na

*) Pleschner v cit. kn. str. 42.

druhém: žebrák houslista hudoucí před ukřižovanou sv. Starostou, s jejíž nohy padá skvostný střevíček jako almužna.

Boční kaple mají uvnitř rohy sešikmené s výklenky, v nichž stojí barokní, ze dřeva dobře řezané, nenatřené sochy světců a světic, většinou patronů českých. V boční kapli strany epištolní*) jest barokní oltář s obrazem sv. Václava v odění válečném; obraz tento maloval děkan Haendl r. 1750**). Nad vchodem do této kaple visí veliký, na plátně malovaný obraz „Zavraždění sv. Václava", a nad vchodem protější kaple obraz podobných rozměrů „Smrt sv. Isidora". Oba tyto obrazy maloval rovněž Brandl; jsou malovány v effektním temnosvitu (nebo jak farář Pleschner r. 1718 o nich poznamenal, „na způsob nočního obrazu")***).

V kapli protější jest oltář s obrazem „Sv. Isidor", umělecky bezcenným; původně prý tu býval obraz téhož světce od Brandla. Pozoruhodné jsou krásně řezané barokní rámy poprsních obrazů „Sv. Petr" a „Sv. Pavel", visících na pilířích bočních kaplí. Při pilířích protějších jest na straně evangelijní barokní kazatelna s řezbami, na straně epištolní na konsole pod vyřezávaným baldachýnem pozdně gotická soška svaté Barbory, vedle pak na renaissačním stolku jiná soška téže světice z počátku stol. XVII.

V lodi na straně evangelijní jsou tyto oltáře: Navštívení P. Marie†) a sv. Thaddeáše, na straně epištolní: sv. Marie Magdaleny a sv. Vavřince, vesměs dřevěné, barokní, se zajímavými vyřezávanými ozdobami a s obrazy na plátně malovanými. Obraz „Navštívení P. Marie" jest od Brandla, obrazy pak „Umučení sv. Thaddeáše" a „Umučení sv. Vavřince" od Händla.

Nad průčelím jest nízká věž. Pod věží v klenuté kobce nalézá se studna železnou mříží opatřená, s hřídelem a dřevěným okovem na dlouhém železném řetězu. Ke studni jest jednak přístup zvenčí, jednak z kostela dvěma točitými schodišti pod kruchtou; tu ve dlažbě jest i okrouhlý zakrytý otvor nad studní. Pod kruchtou zavěšen jest votivní obraz hrubě malovaný a přemalovaný: v levo jest pohled na kostel sv. Barbory, v pravo klečící žena, v oblacích sv. Barbora; pod tím jest nápis německo-český stejného obsahu, jehož česká část zní takto: „Leta Páně 1741 dne 11. srpna okolo hodiny 3. po poledni Anežka Petrlykova 50 let stará ze vsi Ladměřic chtěla jest ze zdejší sv. Panny Barbory studnice vodu vážiti a žencům čerstvý nápoj donášeti; poněvadž ale, když vodu vytahovala, řetěz z kola vyklouzl, ona chtějíc jej napraviti, s okovem po hlavě do té studně jest strhnuta byla. Ona k Panně a Matce Boží Marii a k sv. Barboře o pomožení jak mohla volala; na to jest na vrchu vody jakoby plavala a jakoby od někoho vytáhnuta pod svýma nohama jako nějaké prkno znamenala, a po dlouhé chvíli lidí se dovolala a ven zdráva vytáhnuta byla. To všeckno ona podle dobrého svědomí oustně jest vyznala. Bohu všemohoucímu budiž největší čest a jeho nejsvětější matky a svaté Barbory rozmnožena."

Ve věži visí tyto zvony: 1. s nápisem: „Slovutný Brykcí zvonař z Cynperku v Novém Městě Pražském tento zvon udělal leta Páně 1599". 2. s nápisem latinským, sdělujícím, že ulit byl r. 1518 od mistra Ondřeje.

Na severní straně kostela sv. Barbory rozkládá se hřbitov, uprostřed něhož stojí kaple sv. Josefa. Původně byla zasvěcena sv. Matouši. Dal ji vystavěti r. 1612 Matouš Nos, soused Manětínský řemesla bečvářského, s manželkou svou Markytou. R. 1816 byla nákladem Manětínských

---

*) Kapli tuto vystavěti dala hraběnka Anna Alžběta Lažanská, matka hr. Václava Lažanského.

**) Dříve byl tu obraz jiný, na němž zmíněná v předcházející poznámce hraběnka vypodobniti dala syna svého Václava Josefa ve způsobě sv. Václava obilí mlátícího, a druhého syna Adama ve způsobě muže snopy podávajícího.

***) V textu latinském: „artificiose in umbrosa caligine".

†) Oltář tento dal v Praze zhotoviti Jakub Drtina, komorník hraběte Václava Josefa Lažanského.

měšťanů obnovena, a r. 1844 byla opět opravena; při těchto opravách obdržela nynější střízlivou fasádu.

Jest to obdélníkové nízké staveníčko s valenou výsečovou klenbou o třech polích. Okna jsou podélná, nízkým obloukem sklenutá. Vzadu na stěně, na níž jest hrubě namalován baldachýn, jest oválový rám dřevěný, asi z prvé polovice XVIII. stol. pocházející, barokní, dole anděly držený a nahoře oblaky s andílčími hlavinkami obklopený. V něm jest obraz na plátně „Sv. Rodina" od Händla malovaný, malé umělecké ceny. Na oltářní mense jest zbytek původního oltáře z r. 1612; jest to prostá predella, na níž napsáno: „O vy, kteří tudy jdete . . ." Jiný zbytek původního tohoto oltáře jest v sakristii kostela sv. Barbory; jest to hořejší římsa jeho s nástavcem, v němž spatřuje se malovaný znak bednářský, písmena „M N" a letopočet 1612. Ona písmena jsou patrně začáteční

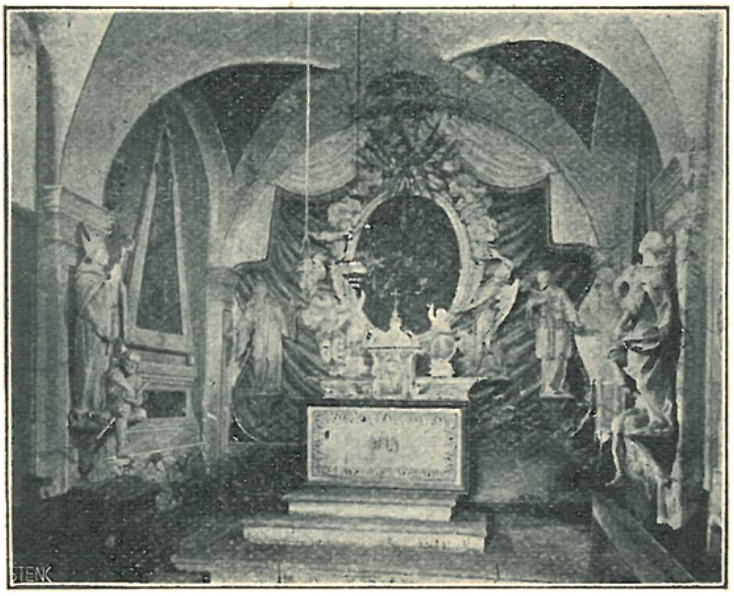

Vnitřek kaple sv. Josefa v Manětíně.

písmena zakladatele kaple Matouše Nosa. Po stranách oltáře na konsolách jsou pěkně řezané sochy světice-řeholnice a sv. Jana Nep. Na bočních pilířích jsou výtečně ze dřeva řezané sochy, z nichž jedna představuje světce v rouchu biskupském se sepjatýma rukama, a u nohou jeho žebráka počítajícího peníze; socha druhá představuje světici, udělující žebrákovi almužnu. Zdá se, že všechny tyto sochy jsou dílem znamenitého řezbáře Plzeňského Lazara Widmanna z prvé pol. XVIII. stol.

Pod kaplí jest neveliká hrobka, v níž dle nápisů na stěnách kaple pohřbeni jsou: Ludmila hraběnka Lažanská († 1803), Matouš baron Godart, c. k. nejv. strážmistr a velitel zeměbraneckého pluku († 1815), děkan Ant. Bláha († 1827) a děkan Jos. Sturm († 1864).

Velikou ozdobou Manětína jest veliký počet posvátných soch. Na náměstí naproti zámku jest sousoší Nejsv. Trojice, jakož i sochy sv. Václava a Floriána, vesměs z r. 1744. Po obou stranách cesty vedoucí od Manětína ke kostelu sv. Barbory jest celá řada soch, na jejichž podstavcích jsou letočetné nápisy latinské, sdělující, kdy socha byla postavena, a na čí náklad. Jsou to: 1. sv. Ottilie (1760, Maximilian hr. Lažanský), 2. sv. Josef (1732, Frant. hr. Černín z Chudenic), 3. sv. Anna (1732, Isabella hraběnka Černínová z Chudenic), 4. sv. Fabián (1734), 5. sv. Šebastián (1729), 6. sv. Rochus (1733, hraběcí manželé Václav a Josefa z Pöttingu), 7. sv. Rosalie (1732, komtessa Josefina Lažanská), 8. „Ecce homo" (1729), 9. Bolestná P. Maria (1734), 10. sv. Donát (1728), 11. sv. Benno (1733, Jan Kryštof Hossner), 12. sv. archanděl Michael

(1733, Maximilian hr. Lažanský), 13. sv. anděl Strážný (1733, Karel hr. Lažanský), 14. sv. Jan Nep. (1728), 15. sv. Ludmila (1728, komtessa Anna Lažanská).

Ve výklencích průčelí kostela sv. Barbory jsou sochy sv. Antonína Paduánského a sv. Františka Xav. s letočetnými nápisy latinskými, dávajícími rok 1762; sochy tyto stávaly dříve na „můstku" proti kostelu sv. Barbory.

Při silnici do Nečtin západně od Manětína socha sv. Vojtěcha s letočetným nápisem latinským, udávajícím, že ji postaviti dal Maximilian Václav hr. Lažanský r. 1767. Jižně od Manětína při polní cestě socha sv. Martina biskupa, kterou postaviti dal r. 1769 Antonín Schneider, konšel Manětínský. Jihovýchodně od Manětína při cestě do Lipí socha sv. Kryštofa; na podstavci dvojitý znak Lažanských a Černínský. Při Plzeňské silnici v lese socha sv. Raymunda (lid říká jí „sv. Vojtěch"); na podstavci znak kněžny Marie Gabriely Lažanské. Při téže silnici poblíž cesty odbočující k Osojné socha sv. Michaela arch., kterouž r. 1772 postaviti dala Theresie hraběnka Lažanská.

V Manětíně jest špitál pro chudé, vydržovaný nákladem majitele panství. R. 1700 bylo v něm živeno pět chudých. Po velikém požáru r. 1712 vystavěno bylo pro něj stavení nynější. Farář Pleschner zaznamenal r. 1718 do pamětní knihy literátského bratrstva o špitále takto: „Špitál se stavěl za branou pěkný pro chudé lidi pod špitálským polem, které pole nyní v držení má milostivá vrchnost, a z toho užitku se uděluje něco potravy špitálníkům. Při němž i kaplička v novu vystavěna. Pro vychování chudých slavné paměti nebožtík Paris svobodný pán ze Spandkov do důchodu Mantinského složil 300 zl. J. excellencí p. Karel Maximilian hrabě Lažanský přidal 250 zl. Při rozdělení statkův mezi bratry Václavem a Adamem hrabaty Lažanskými po smrti otce jejich odevzdal hrabě Adam Lažanský k témuž špitálu pro vychování dvou chudých z panství svého Bratronického v kraji Prachenském ležícího tisíc tolarů, aby z té sumy vycházející ouroky naloženy byly dílem na vyživení a ošacení těch dvou chudých, ostatní díl na jistou fundaci obrátil, totiž aby do Mantiny pobožnost ta uvedena byla, když se velebná Svátost k nemocnému nese, a na jistý zvoneček, který z těch peněz opatřen býti má, se znamení dá, mají ti špitálníci fakule, jež se z těch peněz opatřiti mají, nésti, velebnou Svátost do domu nemocného vyprovoditi, po vykonání církevních obyčejův s duchovním až do chrámu Páně zase se navrátiti, též i každoročně mezi ochtábem Božího Těla má se jedna zpívaná mše svatá ke cti a chvále Božího Těla dáti sloužiti, též i z těch ouroků duchovenstvu a žákům zaplatiti."

Na náměstí naproti zámku jest dům, v jehož štítě jest socha sv. Jana Nep., a po stranách sochy sv. Kosmy a Damiána. Dům ten náležel Jiřímu Josefu Tichému, hejtmanu panství Manětínského, o němž farář Pleschner poznamenal, že byl „milovník českého pobožného zpívání". „Po jeho smrti († 1713) syn jeho" — tak vypravuje Pleschner r. 1718 dále — „vzácný pan Jarolym Tichý, hraběcího dvoru Mantinského hofmistr, na domu svém po panu otci zděděném dal postaviti štít, ve kterém stojí blahoslavený muž Jan Nepomucký; pod ním jest lampa za sklem, která se u večer na noc sobotní v pátek rozsvěcuje a celou noc hoří; pod štítem jsou vymalované hodiny sluneční polovičného orloje, po stranách však svatého Jana stojí dva obrazy kamenné svatých Kozmy a Damiana, patronův lékařských a dědiců českých, neb i on (Tichý) v umění feldšarským a lékařským byl velmi zběhlý a pro lepší své téhož umění naučení prošel vlaskou, francouzskou i švejcarskou zemi, kdež umění toto v největším květu jest, jakož i při obležení města říšského Landavy, kteréž od Francouzů před tím vzaté a od císařských zase dobyté bylo, před desíti lety zkušenost svou výborně na raněných vojácích dokázal, pročež i od doktorů a feldšarův Pražských v umění svém netoliko schválen, ale i do společnosti jejich přijat jest byl." Tento Jarolým Tichý rovněž byl „milovníkem českého zpěvu", i zjednal pěkně vázanou knihu, do níž farář Pleschner často zmíněné paměti literátského bratrstva napsal.

Nedaleko Manětína u Spankova (ves tato byla r. 1700 nazývána „Spankovice", později „Španková") bývala ves Tisá n. Tisí, v níž již ve XIV. stol. připomíná se kostel farní.

Faráři zde byli: Jan, dotud f. v Lomazicích 1388 † 1394, Otík, kněz ze Štipoklas, do 1409, Oldřich (Ulricus), oltářník P. Marie ve farním kostele Žlutickém, sm. s před., 1409—1411, Petr, dotud f. v Tisu Velikém, sm. s před., 1411—12, Klement, dotud oltářník P. Marie v Rakovníku, sm. s před., 1412. Patrony kostela byli: 1388—1411 Sezema z Bělé, 1412 Purkart z Kolovrat. Ves zanikla snad ve válkách husitských, kostel osaměl a náležel jako filiální spolu s blízkou vesnicí Spankovem k Manětínu. R. 1700 uvádí se ve zprávě faráře Manětínského takto: „Kostel sv. Jana v lese Tis řečeném". R. 1787 byla vesnice Spankov přidělena k faře Bělské a blízký kostel sv. Jana Křtitele, v němž se pouze jednou do roka, totiž v neděli po sv. Janu Kř., sloužívala mše sv., jakožto již chatrný a „zbytečný" byl zrušen. Zdivo bylo prodáno a zbořeno. Místu, kde stával, dosud říká se „na kostelíku".

10. Nečtiny (Netschetin), fara.

Duchovní správu obstarává farář. Místo fund. kaplana není na ten čas obsazeno.

Patron: Alfons brabě Mensdorff-Pouilly.

Obce přifařené: Nečetín (Netschetin) 876 k., 58 ž., šk. 4tř.; Doubravice (Dobrawitz) 1/2 h., 62 k.; Dlouhá Louka (Langwiesen) 2 h., 24 k.; Leopoldsdorf 3/4 h., 148 k.; Lešovice (Leschowitz) 1/2 h., 106 k.; Neustadtl Německý (Deutsch-Neustadtl) 1/2 h., 116 k.; Plachtín 1 h., 301 k., 1 ak.; Preitenštejn (Preitenstein) 1/2 h., 141 k., šk. 2tř.; Bržín (Wirschin) 1/2 h., 417 k., 7 ž., šk. 2tř. Obyvatelstvo německé.

V Nečtinách připomíná se farní kostel již ve stol. XIV. Podací právo k němu náleželo tehdáž opatům kláštera Břevnovského.

Faráři z nejstarší doby známí: Jan do r. 1357, Mikuláš ze Žebráka, prve f. v Želině, sm. s př., 1357—58, Mikuláš řečený „Carunculus", dotud f. v Čičovicích, sm. s před., od 1358, Václav † 1407, Václav z Hostomic od 1407, Petr do 1417, Otík, dotud oltářník P. Marie ve Žluticích, sm. s před., od r. 1417, Jakub do 1422, Mikuláš, dotud kaplan purkrabího Nečtínského, 1422—30, Jan, dotud f. na Strážišti, sm. s před., 1430.

V bouřích náboženských fara v Nečtinách zanikla. Když panství dostalo se v držení Floriána Gryspeka, dosazoval tento pán na faru zdejší duchovní luteránské*) R. 1570 měl Gryspek v Nečtinách kněze haeretického, ve Wittemberku ordinovaného, člověka mladého, ženatého. Ten přišel do Manětína třetí neděli velikonoční, když tam konala se pouť, obořil se na tamnější kněze a mluvil urážlivě o arcibiskupovi. Farář Manětínský dal jej uvězniti, načež poslal jej k arcijáhnovi Plzeňskému, jenž vlídně s ním zacházel a propustil jej, když byl slíbil, že se dostaví, kdykoliv jej obešle**).

Posledním luteránským farářem zdejším byl Tobiáš Has. Jan Holub, měšťan a truhlář v Nečtinách († 1689), jenž r. 1622 jeho dceru Eufemii za manželku pojal, zaznamenal ve svých pamětech: »R. 1622 stalo se zde všecko zase katolické, a šlo první processí k sv. Anně. R. 1624 přišel k nám první katolický farář.«

---

*) Srvn. Pam. arch. VIII, 550.
**) Arch. arc. Recepta 1570.

Pořad farářů od r. 1624: Kilian 1624—25, P. Kašpar z Würzburgu 1625, Jan Wachtl do 1629, P. Valentin Figulus, dominikán*), Mikuláš Schub 1637, jenž byl spolu farářem v Jamném**), P. Kryštof Tengler, později opat kláštera Plasského, Baltazar Molitor 1650, P. Jan Nisius, cist. Plasský, 1651 † 1655 a P. Šimon Cuculus, rovněž cist. Plasský, 1655.

Farní kostel v Nečtinách.

Potom následovali kněží světští: Jan Ferdinand Neumann 1658, Tobiáš Hanckel 1664, Ondřej Stell 1667, Matěj Stibinger 1669, Jonáš Alois Ehrlich 1675, Matěj Stibinger 1679 (po druhé), Martin Jos. Eisenkolb 1691 † 1736, Vojtěch Gatscha 1736 † 1738, Martin Augustin Kunerl 1739 † 1771, Jan Kornelius Ludwig 1772 † 1780, Pavel Ant. Hecht 1780 † 1786, Vavřinec Espada 1786 † 1793, Jos. Halbritter 1793 † 1808, Vincenc Alois Rochlitz 1808—62, Frant. Siegl 1862—91, Matěj Černý 1892 až 1906, Jan Schmid od 1906.

Dlouho (až do r. 1817) příslušel k Nečtinám také kostel v Komárově (Kumerau) jako filiální.

---

*) Presentační listina v arc. arch.
**) Arch. arc. Em. 1637, f. 41.

Na sklonku století XVII. vzniklo v Nečtinách bratrstvo pod titulem sv. Michaela archanděla, jež potvrzeno bylo arcibiskupem Pražským Janem Fridrichem hr. z Valdštýna a roku 1693 od papeže Innocence XII. odpustky bylo nadáno*).

Nyní jest při kostele Nečtinském bratrstvo Nejsv. Srdce Páně s 1800 členy.

Farní kostel sv. Jakuba Většího apoštola vypíná se nad městečkem na návrší mezi vrchy »Spitzberg« a »Hoher Berg«. Vystavěn byl v letech 1750—52 v jednoduchém slohu barokním.

Vnitřek farního kostela v Nečtinách.

Presbytář zakončen jest vzadu oble; hlavní prostora jeho má klenbu plackovou. Oltář nízký, dřevěný, rokokový; na brankách zlacené barokní sochy sv. Vojtěcha a sv. Václava. Na stěně za oltářem ve štukovém rámci dobrý barokní obraz na plátně sv. Jakuba; obraz tento obnoven byl r. 1871 akademickým malířem Janem Christofem v Teplé. K bokům presbytáře přiléhají souměrně sakristie a oratoř. Loď obdélníková se sešikmenými rohy a rovným stropem. V rozích k vítěznému oblouku přiléhajících boční oltáře ze štuku, nahoře s baldachýnky rovněž štukovými; na oltáři strany evang. jest uprostřed socha Krista Pána na kříži, u něhož klečí sv. Maří Magdalena, po stranách sochy P. Marie a sv. Jana Ev.; na oltáři strany epištolní jest uprostřed socha sv. Michaela archanděla, po stranách sochy sv. Josefa a sv. Ignáce. Pod sochou sv. Michaela jest v paprskovitém orámování malý obrázek P. Marie Pomocné.

V lodi uprostřed bočních stěn jsou na konsolách reliefy sv. Sebastiana a sv. Jana Nep. pod baldachýnky; vše to provedeno jest ze štuku.

*) Responsa z r. 1700 v archivu arcib.

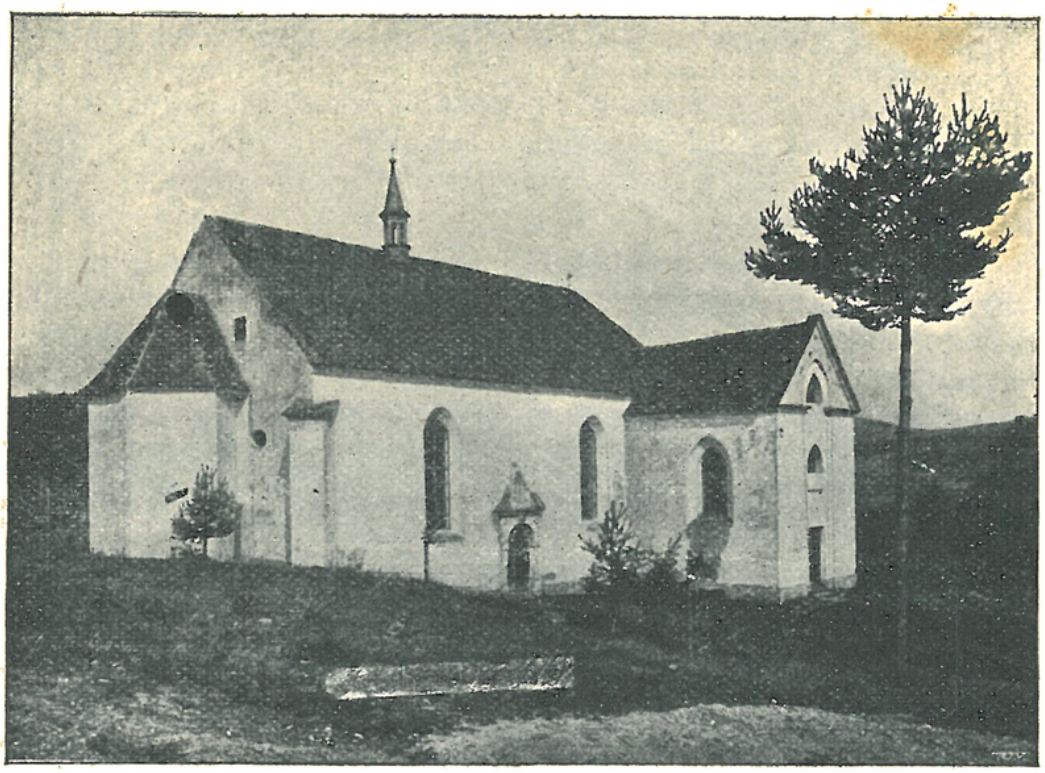

Kostel sv. Anny u Nečtin.

Vnitřek kostela sv. Anny u Nečtin.

Povšimnutí také zasluhuje ze dřeva řezaná „Panna Maria Bolestná“, obstojná práce pozdně gotická.

V průčelí jest věž cibulovitou bání krytá.

Zvony: 1. s nápisem českým: „Ke cti a k chvále jedinému Pánu Bohu našemu, v němž jest má všecka moc i naděje, jest tento zvon v Stříbře od Jana konváře Tumy leta Páně 1534 slit"; 2. s nápisem nerozluštitelným, skládajícím se z gotických minuskulí; 3. s nápisem latinským, obsahujícím jména sv. evangelistů a prosbu k sv. Anně za orodování, jakož i s letopočtem 1528. Zvony tyto dle záznamu na titulním listu nejstarší matriky Nečetínské baron Adam Václav z Kokořova roku 1657 dal posvětiti od Tepelského prelâta.

Hrobková kaple sv. Teresie v Preitenštejně.

V městečku na náměstí před radnicí jest na oblém sloupu socha sv. Michaela archanděla; na podstavci jest letopočet 1697; kolkolem v rozích stupňového podstavce stojí barokní sochy sv. Josefa, sv. Antonína sv. Václava a sv. Jana Nep., vesměs z r. 1778.

Mimo to jsou na témž náměstí ještě sochy sv. Floriána a sv. Vendelína, obě z r. 1815.

Od městečka na jihozápad u silnice vedoucí k Preitenštejnu stojí o samotě *kostelík sv. Anny*. Stával zde od nepaměti; r. 1655 Adam Václav z Kokořova, tehdejší majitel panství Nečtínského oznámil konsistoři, že ustanovil se na tom, sešlý již kostelík od základů znovu vystavěti, což také učinil.

Jest to jednoduchá obdélníková stavba třemi boky zakončená; přístavek na straně západní rovněž s trojbokým závěrem obsahuje schody na kruchtu. K jižnímu boku presbytáře přistavěti dal asi r. 1840 tehdejší

Filiální kostel v Bržíně.

majitel panství hr. Emanuel Mensdorff-Pouilly kapli, jež měla býti hrobkou rodinnou. Jelikož však v Preitenštejně vystavěna byla jiná kaple hrobková, byla r. 1869 ona kaple při kostelíku sv. Anny upravena v sakristii, a bývalá malá sakristie na straně severní byla zbořena. Dříve

míval kostelík strop tabulový; ten však byl r. 1889 pro chatrnost odstraněn a nynějším rákosovým omítnutým stropem nahražen. Při tom bylo zdivo o jeden střevíc zvýšeno; tehdáž byl také starý krov s vížkou nahražen krovem nynějším. Okna jsou hrotitá bez kružeb. V bocích lodi jsou pěkné renaissanční kamenné portálky z r. 1657. V hořejší části portálku jižního jsou dva tesané znaky a pod nimi latinské nápisy, sdělující, že Adam Václav Kokořovec baron z Kokořova a manželka jeho Marie Teresie roz. hraběnka z Heisenstambu kostel tento znovu vystavěti dali ke cti sv. Anny r. 1657. Velmi zajímavý jest hlavní pozdně renaissanční oltář s velikým ze dřeva řezaným baldachýnem, s několika soškami a obrazem sv. Rodiny na plátně malovaným, nad nímž jest novější obraz sv. Jana Křt. Za tabernákulem na predelle oltářní jest zlacený latinský nápis, jenž sděluje, že oltář tento postaviti dal r. 1659 zmíněný baron Adam Václav Kokořovec; zároveň oznamuje nápis ten, z kterých členů

Vnitřek filiálního kostela v Bržíně

skládala se tehdáž rodina baronova, jakož i kdo byl farářem a ředitelem panství. Kazatelna i oba oltáříky postranní pocházejí z téže doby jako oltář hlavní. Oltáříky ty jsou vkusné práce pozdně renaissanční. Na oltáříku strany evang. jest obraz na plátně, znázorňující P. Marii Ježíška chovající a dva anděly rozestírající plášť její nad zástupci různých stavů; v hořejším nástavku jest menší obrázek „Korunování P. Marie“, nejvýše soška Davida krále; na predelle jest německý nápis, z něhož se dovídáme, že oltářík tento postaviti dal r. 1664 tehdejší primátor Nečetínský David Wollrab. Na oltáříku strany epištolní jest obraz, na němž vidíme opět P. Marii, zde však bez Ježíška, kterak sama rozestírá plášť svůj nad zástupem klečících prosebníků, většinou žen; v hořejším nástavku jest oválový obrázek P. Marie Pomocné a nejvýše soška z mrtvých vstavšího Spasitele; na predelle jest latinský chronografický nápis: „LaVs tIbI DeVs et sanCta MarIa“, dávající letopočet 1663. Na oltáříku tomto stojí soška ze dřeva řezaná, pozdně gotická, představující sedící sv. Annu, jež pochází nepochybně ještě z kostelíka dřívějšího, r. 1655 zbořeného. Kruchta jest

dřevěná. Hrobka pod zmíněnou kaplí, nynější sakristií, jest prázdná; jen ve výklenku jest malá oltářní mensa a na ní litý kříž.

V zámku Preitenštejnském, r. 1855 od Alfonsa hraběte z Mensdorffu-Pouilly ve slohu gotickém přestavěném, jest ve spojovacím traktu s věží kaple „Nanebevzetí P. Marie". Jest to podélná místnost klenutá; klenba spočívá na dvou hranolových pilířích; přípory pilířů jsou však jen dřevěné, omítnuté, konsoly, žebra i svorníky ze štuka. Ve výklenku jednoho z oken jest oltářík; nad ním malované okno s obrazem trůnící Madony s Ježíškem mezi dvěma anděly, dole znaky Mensdorffský a Dietrichsteinský. Okno toto označeno jest jménem umělcovým: „C. Reiss pinxit. Paris 1855". Na pilířích na konsolách stojí dřevěné sošky sv. apoštolů. Na boční stěně zavěšen jest pěkný tabulový obraz (asi z prvé pol. XVI. stol.), představující sv. Voršilu.

Západně od zámku v malém parku stojí hrobní kaple svaté Teresie, r. 1858 vystavěná, s kopulí plechem krytou. Nad vchodem jest plastický znak Mensdorffský a nápis: „Resurgent". Uvnitř kolkolem jsou arkády, a v nich na dlažbě stojí rakve. Na mramorovém oltáříku jest krásný krucifix v životní velikosti z kamene tesaný od Em. Maxa v Praze r. 1858; v podstavci krucifixu jest pěkný obraz sv. Teresie.

Před parkem jest kamenná socha sv. Jana Nep. v životní velikosti; na podstavci jest latinský letočetný nápis, z něhož se dovídáme, že postaviti ji dala r. 1759 Marie Karolina z Kokořova, roz. Hartigová. Podobná socha sv. Floriána z téže doby jest u cesty k Bržínu.

Na strmé hoře nad novým zámkem jsou zříceniny hradu Preitenštejna. Bývala v něm kaple sv. Wolfganga. O ní r. 1655 vyskytuje se zpráva, že prý od nepaměti lidské nic jiného ze svatyňky té není viděti, než zdivo bývalého oltáře*); podobná zpráva zachovala se z r. 1700**).

Filiální kostel sv. Bartoloměje v Bržíně býval za starých dob kostelem farním.

Z plebánů zdejších jsou známi tito: Matěj 1401 † 1423, Ctibor, dotud pl. v Oračově, od r. 1423.

R. 1401 Jindřich panoše z Bržína učinil při kostele Bržínském nadání, určiv roční dávku 19 gr. ze mlýna pod vrchem řečeným Hradiště za tím účelem, aby farář každého roku vždy o suchých dnech u večer modlil se vigilie o třech lekcích a na zítří aby sloužil zpívanou mši zádušní za bratra jeho Dětřicha, jakož i za duše předků i potomků jeho***).

Nynější kostel jest barokní stavba z prvé pol. XVIII. Rohy lodi i věže jsou vyduté; vnitřek lodi jest ellipsovitý. Hlavní oltář zcela jednoduchých forem s brankami po stranách, nad nimiž stojí dobré barokní sochy sv. Norberta a sv. Prokopa. Obraz nový, bezcenný; nad ním v kartuši malovaný znak Kokořovců. V lodi v mělkých výklencích dva boční oltáře, jednoduché barokní s obrazy rovněž novějšími, umělecky bezcennými (sv. Václav a sv. Isidor).

Zvony: 1. asi z XV. stol. s gotickým minuskulovým nápisem latinským „O svatý Bartoloměji pros za nás Boha"; 2. hladký; 3. s nápisem: „Gegossen von J. M. Peteler in Steyer 1887".

---

*) Rec. ab a. 1655 v arc. arch.

**) „Spargunt aliqui ex senioribus, fuisse olim in monte penes antiquam arcem Preittenstein aliquod sacellum s. Wolfgangi; sed nil amplius praeter aliquot lapides per modum arae seu altaris cernuntur. Et in rationibus ecclesiarum restant tres vaccae censuales s. Wolfgangi. Census autem pro his ad parochialem ecclesiam in rationibus annue annumerantur, videlicet 42 kr." Responsa z r. 1700 v archivu arcib.

***) Tadra, Soudní akta IV, 58.

11. Obora, fara.

Duchovní správu obstarává farář.
Patron: Klement kníže Metternich.
Obce přifařené: Obora 515 k., 2 bez vyzn., šk. 2tř.; Nebřežiny $^3/_4$ h., 130 k.; Kazňov $^1/_2$ h., 901 k., 10 ž., 4 bez vyzn., šk. 3tř.; Rybnice 1 h., 342 k.; Bykov 1 h., 42 k.; Jalovčiny $^1/_2$ h., 74 k.; Kamenice 1 h., 22 k.; celkem 2026 k., 10 ž., 6 bez vyzn.

Ves Oboru kníže Soběslav r. 1175 daroval klášteru Plasskému, jenž tu vystavěl kostel, při němž fara připomíná se již ve stol. XIV.

Farní kostel v Oboře.

Z doby nejstarší známi jsou tito faráři zdejší: Mikuláš do 1383, Vavřinec, dotud f. v Domaslavi, sm. s před., 1383—85, Petr, dotud farář v Bezděkově, sm. s před., 1385—94, Machek, dotud f. v Libědicích, sm. s před., 1394, Mikuláš ze Žebnice 1404—16, Mikuláš Kyklman, dotud f. v Krašovicích, sm. s před., 1416—17, Eliáš, dotud f. v Letinách, sm. s před., 1417, Leonard † 1425, Václav z Radnic 1425 † 1432, Jiří 1432—34.

Po válkách husitských fara zdejší dlouhý čas byla bez vlastního kněze, zvláště když Obora klášteru Plasskému byla odcizena. Osada dlouhý čas byla připojena k faře Planské. Po bitvě na Bílé Hoře Obora byla vrácena klášteru Plasskému,

jenž pak obstarával tu správu duchovní skrze kněze své řeholní, ač i pak zprvu pro nedostatek kněží správa fary zdejší spojována byla s farami sousedními anebo vykonávána byla kněžími v klášteře Plasském bydlícími.

Byli to tito: P. Jan Tillingar 1643—54, byl nějaký čas zároveň f. Planským, P. Bernard Hřebík 1655—59, f. Žebnický a Podvorovský, P. Nivard Malý 1659—61, f. Žebnický, P. Arnold Adamovský, podpřevor, 1662—65, P. Jiří Krtinský 1665—67, P. Benedikt Holibergius 1670—71, f. Planský, P. Řehoř Nigrinus 1671—75, f. Žebnický, P. Nivard Malý (po druhé) 1675—77, f. Žebnický, P. Řehoř Nigrinus (po druhé) 1677—83, f. Planský, P. Ludvík Baisatius od 1683.

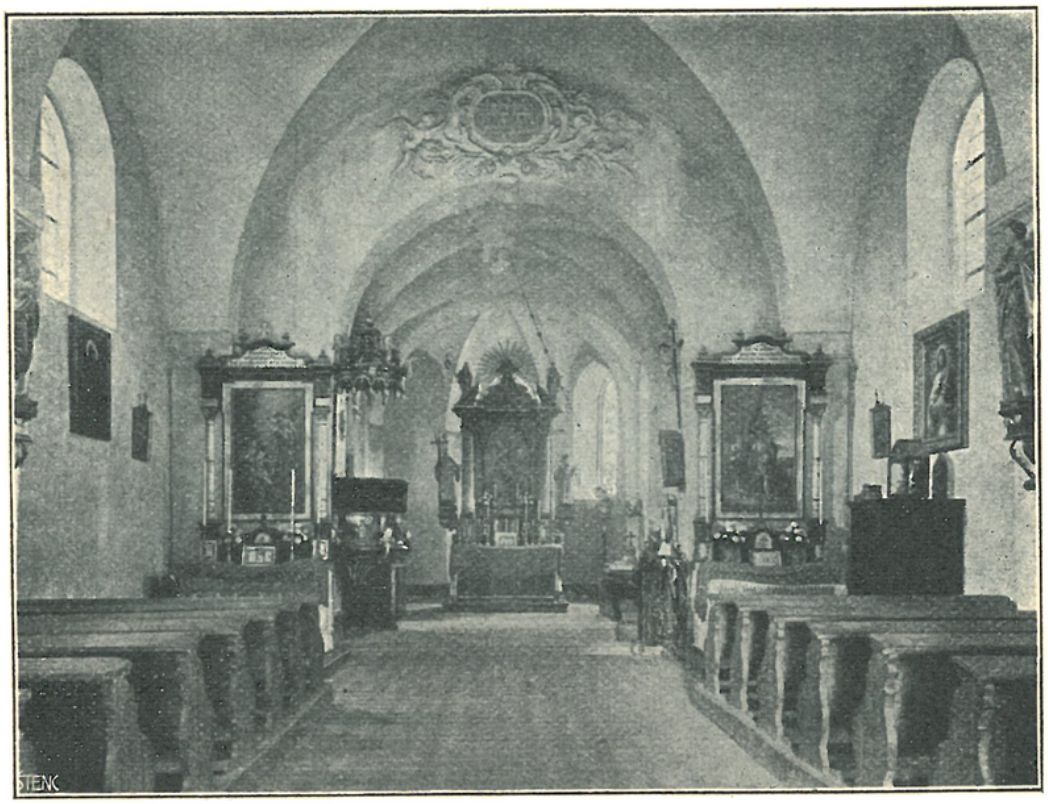

Vnitřek farního kostela v Oboře.

P. Ludvík Baisatius stal se r. 1690 prvním farářem v Oboře bydlícím, a zemřel tu r. 1692*). Po něm následovali: P. Martin Strach 1692—94, P. Ladislav Smíšek 1694—96, P. Jeronym Mráček 1696—1708, P. Viktorin Cassius 1708 † 1746, P. Hermann Mašek 1746—53, P. Kamil Bláha 1753—67, P. Julian Weiner 1767 † 1768, P. Rafael Zuber 1768—79, P. Edmund Vačeš (Waczesch) 1780, jenž tu i po zrušení kláštera Plasského setrval jakožto farář až do r. 1816, Petr Matoušek 1817, Jan K. Fausch 1818—27, Kar. Nekola 1828—49, Frant. Piller 1850—88, Václav Novotný 1888 † 1905, Vojt. Nagl.

Farní kostel sv. Michaela archanděla přestavěn byl v nynější podobu za opata Plasského Eugenia Tyttla r. 1708; v průčelí vystavěna byla r. 1710 nová věž od základů**).

---

*) Rkp. „Lapis sepulchralis" str. 312.
**) Rkp. „Tilia Plassensis" str. 496.

Ze starší stavby gotické pochází nepochybně zdivo presbytáře, jenž jest třemi boky zakončen a v rozích má opěrací pilíře ze štukového kamene, dvojboké, ostroúhlé, nepochybně v tuto podobu při přestavbě přitesané. Presbytář jest nízký, má klenbu valenou výsečovou, okna hrotitá bez kružeb. Hlavní oltář jest ranně barokní; po stranách jsou pěkné sochy sv. Bernarda a sv. Roberta, nahoře sošky sv. Václava a sv. Ludmily. Uprostřed jest obraz sv. Michaela, kopie zhotovená r. 1889 dle obrazu, který tu dříve býval.

Loď jest sklenuta; při bočních zdech jsou pilíře. Vítězný oblouk segmentový, nad ním štuková kartuše, v níž jest latinský letočetný nápis, podávající zprávu o zmíněné přestavbě za opata Tyttla. Boční oltáříky velice prosté, neumělé; na nich jsou obrazy „Zvěstování P. Marie" a „Anděl Rafael vedoucí mladého Tobiáše", rovněž kopie r. 1889 zhotovené dle obrazů pro chatrnost tehdáž odstraněných.

Zvony: 1. s nápisem „Bochumer Verein Gusstahl-Fabrik. S. Michael. Gewidmet J. D. Starck 1871"; 2. má tento nápis: „B. V. G. Zdař Bůh. 1871"; 3. s nápisem: „B. V. G. S. Franciscus. Gewidmet P. Fr. Piller 1871".

V Káznově jest malá kaplička sv. Jana Křtitele; prosté obdélníkové staveníčko třemi boky zakončené a břidlicí kryté.

12. Plasy, někdy klášter, nyní fara.

Cisterciácký klášter Plasský*) založil kníže Vladislav II. s manželkou svou Gertrudou. Povolal mnichy řádu cisterciáckého z Langheimu v diecési Bamberské, daroval jim Plasy, jež byl po otci zdědil, a k lepší výživě přidal jim několik okolních vesnic (Kazňov, Vražno, Sechutice, Nebřežiny, Tíškov (Těškov) a vinici na Petříně, jakož i clo ze soli v Děčíně, což vše uvádí v listině dané r. 1146.

Pověst vypravuje, že kníže ten vydal se kdysi na lov. Unaven odpočinul na plášti pod lípou a usnul. Ve snách dostalo se mu vnuknutí s nebes, aby na tomto místě založil klášter; na plášti svém uzřel obrysy jeho a zdálo se mu, jakoby slyšel zpěv mnichův. Od onoho pláště pak prý velel místo to nazvati „Plasy".

Z mateřského kláštera v Langheimu přišlo (asi r. 1144) nejdříve několik mnichů pod vedením opata Konráda, potom, snad po smrti Konrádově, přišlo devět mnichů pod vedením opata Ivona.

Cisterciácký řád byl zprvu velice přísný. Úkolem mnichů nebyla činnost vědecká, nýbrž měli zaměstnávati se hlavně pracemi hmotnými, vedouce při tom život v chudobě a v hojných cvičeních duchovních. Odívali se jen vrchním rouchem,

*) Prameny: „Lapis sepulchralis fundatoris et benefactorum aliorumque memorabilium monasterii B. V. Mariae de Plassio, anno 1744, a fundatione jubilaeo 600., nonnulis suis memoriis renovatus a F. Benedicto Scheppl, Sac. Ord. Cisterciensis eiusdemque monasterii professo" (rukopis chovaný nyní v knihovně kláštera Oseckého pod sign. B IV 8); „Tilia Plassensis in horto nostro sive Chronicum Plassense privatum a F. Mauritio Vogt, S. O. Cist. Plassii professo a. 1729" (rkp. v téže knihovně, sign. B IV 3); prof. Bernhard Scheinpflug: „Materialien zu einer Geschichte von Plass und seiner Umgebung" v časop. „Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen" XII.—XV. (1874—77); P. Z-ka [= Pavel Zahálka]: „Osudy kláštera cisterciatského v Plasích" v časop. „Blahověst" roč. IV. (1858) díl první; Sedláček, Místop. sl. 697; Dr. Ant. Schubert, Urkunden-Regesten 139; a ².

ukájeli hlad postními pokrmy (avšak ani ryb ani vajec ani mléka nebo sýra nesměli požívati, leč by ty věci dány byly almužnou jejich klášteru), spali na holé slámě, oblečeni jsouce v habit a kapuci, vstávali o půl noci a trvali potom do úsvitu na společných modlitbách; ve dne kromě hodinky duchovního rozhovoru nesměli přetrhnouti mlčení, nýbrž měli prací, askesí a rozjímáním oslavovati Boha a jeho svaté. Poněvadž se kláštery cisterciácké zabývaly hlavně zemědělstvím, býval v nich veliký počet bratrů-laiků, kteří zaměstnáni byli pracemi zemědělskými a chovem dobytka nejen ve dvoře hospodářském v předklášteří, nýbrž i při vzdálenějších dvorech (»grangiích«) v okolí kláštera zřizovaných, kdež potřebám jejich duchovním sloužila kaple vystavěná v ohradě dvora. O vzdělání pustých krajin, jakož i o povznesení zemědělství získali si cisterciáci velikých zásluh*). Při tom mnoho dobrého konali také péčí o chudé, zvláště tím, že přijímali pocestné jako milé hosty; příbytek pro ně (»hospitium, hospitale«) byl dle stanov řádových podstatnou částkou každého opatství**).

První kostel a konvent byl velmi skrovný; stával prý tam, kde se nyní nalézá kaple sv. Magdaleny a stojí sýpky obilné; konvent obsahoval pouze oratoř, refektář a dormitář.

Již prý r. 1145 z Plas vysláni byli mniši do Hradiště nad Jizerou***).

Opat Ivo položil r. 1154 základ k novému, většímu kostelu klášternímu; stavba však pokračovala velmi zvolna a byla dokonána teprve po padesáti letech †).

Po opatovi Ivonovi, jenž ve starých seznamech kláštera Plasského vždy »blahoslaveným« (»beatus«) se nazývá, následoval opat Meiner ††). Byl to muž velikých ctností, příklad

*) Srvn. Vacek, Sociální dějiny české doby starší, str. 473—474.

**) Vacek v uvedeném spise str. 480.

***) Vogt str. 21. O tom dochované zprávy se neshodují. Vacek v časop. „Method" XVIII (1892) str. 112 o tom píše: „Možno-li spoléhati se na zápisky kláštera Wilherinského v Rakousích, uvedeni byli také již r. 1145 cisterciáci do Hradiště nad Jizerou. Jiná zpráva shledává se v pamětech Plasských, že za opata Meinhera vypravena z Plas osada do Hradiště r. 1177. Buď jak buď, i dvojí postupné osazení kláštera dalo by se vysvětliti. Třetí zpráva tomu chce, že Heřman z Ralska vyhnal z Hradiště jakési mnichy a uvedl tam cisterciáky. Vedle domnění Palackého byli předešlí mnichové benediktini." Že tam byli původně benediktini, tvrdí i Vogt str. 28, kde se vykládá věc tak, že prý benediktini Hradištští sami přestoupili k řeholi cisterciácké, ono osazení kláštera r. 1177 stalo prý se v místě norvéžském „Gradiz" („Gradicesium, Gradiz, in Norvegia, in dioecesi Hammariensi, Hammar, sub archiepiscopo Nidrosiensi". Vogt str. 58).

†) „Anno 1154 . . . bonus oeconomus et prudens páter familias beatus Yvo abbas primo posito lapide basilicae conventualis Plassensis pro labore manuum egenis sufficientem elargiretur panem; operis vero ingentis prima quidem jaciebantur fundamenta, sed post annos quinquaginta ad perfectam primo machinam complenda." Vogt 46—47, kde jakožto pramen této zprávy udává se archiv Plasský.

††) Vogt str. 54 praví, že opat Ivo zemřel r. 1173, a že po jeho smrti toho roku stal se opatem Meiner, avšak opat Meiner vyskytá se jakožto svědek již na listině z r. 1169. (Erben, Regesta).

synů svých; těšil se lásce u krále a úctě u velmožů. Prozřetelně spravoval klášter. Kníže Soběslav II. daroval klášteru r. 1175 Oboru, Křečov, Babinu, Lomničku (Lomičku), Lité (Litý); mimo to Lužany (»Lussan«), jež byl klášter obdržel od šlechtice jménem Bílka, kníže k žádosti opata i bratří vyměnil za statek svůj Újezd, na nějž klášter doplatil osm hřiven, rovněž tak vyměnil Erpužice, jež byl klášter obdržel od komorníka Bohuslava syna Častova, za dvůr svůj Luhov*).

R. 1177 prý z Plas založen byl klášter až v dalekém Norvéžsku v místě zvaném »Gradiz« **).

Klášter Plasský těšil se veliké přízni panovníků českých i jiných dobrodinců; přízeň ta jevila se hojnými dary.

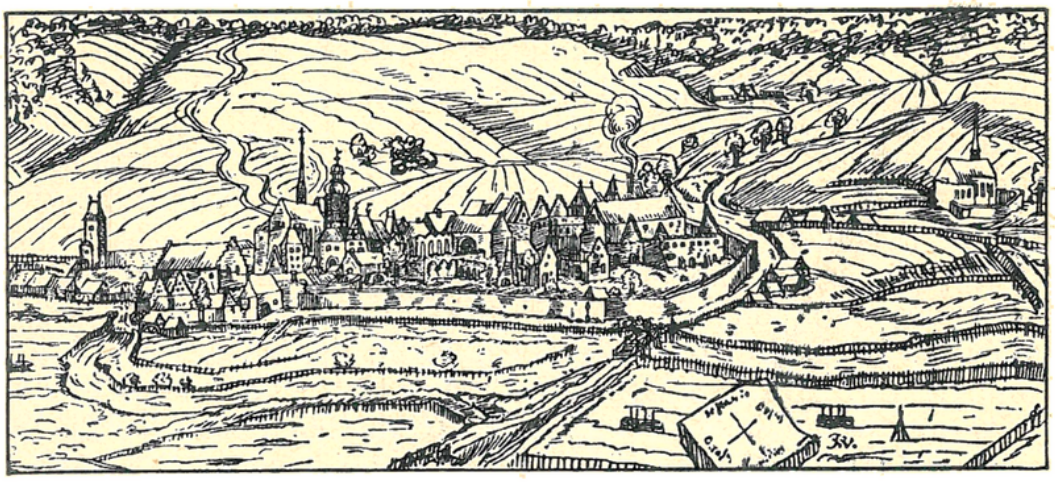

Plasy kolem r. 1600. Dle kresby Willenbergerovy.

Kolem r. 1181 purkrabí Čéč ze Železnice daroval klášteru Bykov a Vlčkovice(?)***); r. 1183 kníže Fridrich daroval Kralovice, dvůr »Chisko«, který byl klášter obdržel od otce jeho, vyměnil za dvory Dolní Sechutice a Kočín †). R. 1184 Heřman, syn Vilémův, dal svůj díl vsi Čečína klášteru výměnou za Luhov, s tou však podmínkou, aby Luhov po smrti jeho zase připadl klášteru, což se také stalo. Vybírání cla ze soli v Děčíně, jež jim bylo darováno od Vladislava II., řeholníkům Plasským činilo potíže, jednak pro velikou vzdálenost, jednak pro nástrahy loupežníkův. Kníže Fridrich dal jim tedy místo toho r. 1184 blízkou vesnici Kopidlno. Roku pak následujícího 1185 k žádosti choti své Alžběty daroval jim jednoho úročníka (poplatného sedláka) v Košířích, jakož i vrch při této vsi ležící ††). Helicha, manželka knížete českého Konráda Otty, darovala klášteru roku

*) Erben, Regesta str. 155 č. 352.
**) Tak Vogt str. 58 (viz pozn. dřívější), jenž dokládá se spisem Kašpara Jongelina „Notitia abbatiarum in Norvegia".
***) Erben, Reg. str. 165 č. 372.
†) Erben, Reg. str. 170 č. 378.
††) Emler, Reg. II, str. 1155, č. 2638.

1189 dvůr v Cečíně*), kteréžto vsi část klášter, jak výše řečeno, obdržel již r. 1184. Byl tam ještě jeden dvorec, jenž náležel pražskému biskupu Jindřichovi; i ten získal klášter r. 1190 výměnou za dvorec a vinohrad pod Petřínem**).

R. 1191 zemřel opat Meiner; po něm následoval opat Meingot.

Oldřich, syn Držislavův, meškaje v krajinách zámořských — nepochybně na výpravě křížové — zemřel tam, odkázav před smrtí klášteru Plasskému statek svůj Lomany »pro spásu duše své a rodičů svých«. O odkazu tom soudruhové jeho přinesli zprávu, i byla r. 1192 o odkazu tom vydána listina knížetem Přemyslem Otakarem a biskupem Jindřichem Břetislavem, stvrzená mnohými svědky***). Ale dědicové zesnulého, Držislav a Rous (Ruzo) nechtěli věřiti těm, kteří zprávu o odkazu přinesli; spokojili se teprve, když výpověď ta stvrzena byla přísahou a klášter Plasský r. 1193 jim dal v náhradu 22 hřiven a Čížkov.

V témž čase žila zbožná paní Anežka, manželka Kuny z Potvorova. Ta darovala r. 1193 klášteru Plasskému vsi: Hlubokou u Manětína, Plevu, Dražeň a Srubný. Asi touž dobou bratr jejího zesnulého manžela Dětleb, jenž byl jakési statky od otce jeho Gumpolda klášteru Plasskému odkázané mocí si přivlastnil, jat jsa lítostí nad skutkem svým, dal klášteru v náhradu jiné tři vsi: Stražiště, Sedlec a Černou Hať; mimo to pro spásu duše své přidal jiné vsi otce svého Gumpolda: Doubravici, Bor a Mladotice, jakož i polovici popluží bratra svého Kuny a mlýn †).

R. 1194 zemřel opat Meingot; na jeho místo zvolen byl Albert.

Téhož roku vznikl spor mezi metropolitní kapitolou a klášterem Plasským o Kralovice, jenž urovnán byl Jindřichem Břetislavem, knížetem českým a biskupem, a to tak, že klášter Plasský zůstal v držení Kralovic, zaplativ kapitole náhradou 40 hřiven stříbra.

Když roku 1202 Vladislav, markrabě moravský, v památném Velehradě vystavěl klášter, povolal do něho mnichy cisterciáky z kláštera Plasského.

R. 1204 dokončena byla stavba klášterního chrámu Plasského, trvavši plných padesáte let. Posvětil ji téhož roku se svolením biskupa pražského Daniela Robert, biskup olomoucký, jenž býval převorem cisterciáckého kláštera v Nepomuku. Při svěcení tom byla přítomna ona výše zmíněná zbožná paní Anežka z Potvorova. tehdáž již ovdovělá. K dříve darovaným čtyřem vesnicím přidala ještě ves Močidlec, ustanovivši, aby z výnosu vesnic těch konvent Plasský kupoval sobě pro půst olej a sla nečky. Mimo to darovala tehdáž konventu ves Vladiměřice,

*) Erben, Reg. str. 182, č. 399.
**) Erben, Reg. str. 184, č. 405.
***) Erben, Reg. str. 185, č. 411.
†) Erben, Reg. str. 186, č. 413.

ustanovivši, aby z užitku té vsi byli hoštěni chudí příchozí v den Zeleného čtvrtku. I vyžádala si od biskupa Roberta, aby vše to stvrdil a vyobcováním z církve pohrozil každému, kdož by věnování její rušiti chtěl*).

Pořad opatů od r. 1204—1302: Albert † 1204, Meiner II. 1204—10, Albert II. 1210—17, Jindřich 1218—23, Sigbert 1223—32, Jindřich II. 1232—60, Gerard 1260—86, Jindřich III. 1286—98, Bartoloměj 1298—1302.

V Mladoticích, jež klášteru Plasskému roku 1193 Dětleb z Potvorova daroval, měl statek klášter Kladrubský. Statek ten klášter Plasský r. 1205 zakoupil za 70 hřiven, a to tak, že Kladrubským hotově zaplatil 40 hřiven a přepustil jim statek svůj v Pněvanech v ceně 30 hřiven. Roku 1207 král Přemysl Otakar I. daroval klášteru popluží v Jinonicích s přilehlým vrchem »Vidovle« zvaným.

R. 1214 známá nám již dobroditelka kláštera Plasského Anežka z Potvorova odhodlala se, zbožností jsouc puzena, zmužile nastoupiti pouť do Svaté země. Obávajíc se, aby darování její klášteru Plasskému učiněná v nepřítomnosti její zlí lidé nezmařili, zastavila se, jsouc již na cestě, v Praze, šla s opatem Albertem ke králi a vyžádala si na něm opětovné potvrzení věnování svého**).

R. 1216 Oldřich Držislav ze Žlutic spolu s manželkou svou Sudkou (Sudcha) daroval klášteru ves Nadryby; téhož roku a dne, kdy vydána byla listina o tomto darování, urovnána byla záležitost jiného darování. Oldřich ze Žlutic, snad otec předešlého, byl před časem klášteru Plasskému odkázal ves Nynici. Když zemřel, bratr jeho Protiva hleděl odkaz ten zrušiti, ale posléze hnut jsa bázní Boží a láskou, jakož i k domluvě předních osob země vesnici tu klášteru vydal, což král Přemysl potvrdil***).

Čeho se šlechetná dobrodějka kláštera Anežka z Potvorova obávala, stalo se. Ves Močidlec, kterou darovala klášteru, byla koupila od Záviše, syna svého bratra, za 100 hřiven stříbra. Ale Záviš, promarniv vše, počal obtěžovati klášter, domáhaje se vrácení oné vsi, ač k tomu žádného práva neměl. Klášter z dobré vůle a milosrdenství zavázal se vyplatiti mu devět hřiven, s čímž Záviš se spokojil. Narovnání to potvrzeno bylo listem královským †).

Krajina, v níž ležel statek klášterní Tíškov, trpěla velice loupežnými nájezdy záškodných lidí, i nebylo možno tam pracovati; statek ten byl opuštěn a zpustl tak, že klášteru žádného užitku nenesl. I obrátili se mnichové r. 1224 ke králi se stížností. Král Přemysl Otakar I. vyvolil pana Ratímíra, šlechtice, aby v pustou tu krajinu uvedl osadníky a bránil je proti nájezdníkům. Ratimír vymínil si za to, aby klášter propůjčil mu

*) Erben, Reg. str. 222, č. 488.
**) Erben, Reg. str. 258.
***) Erben, Reg. str. 265.
†) Emler, Reg. str. 287.

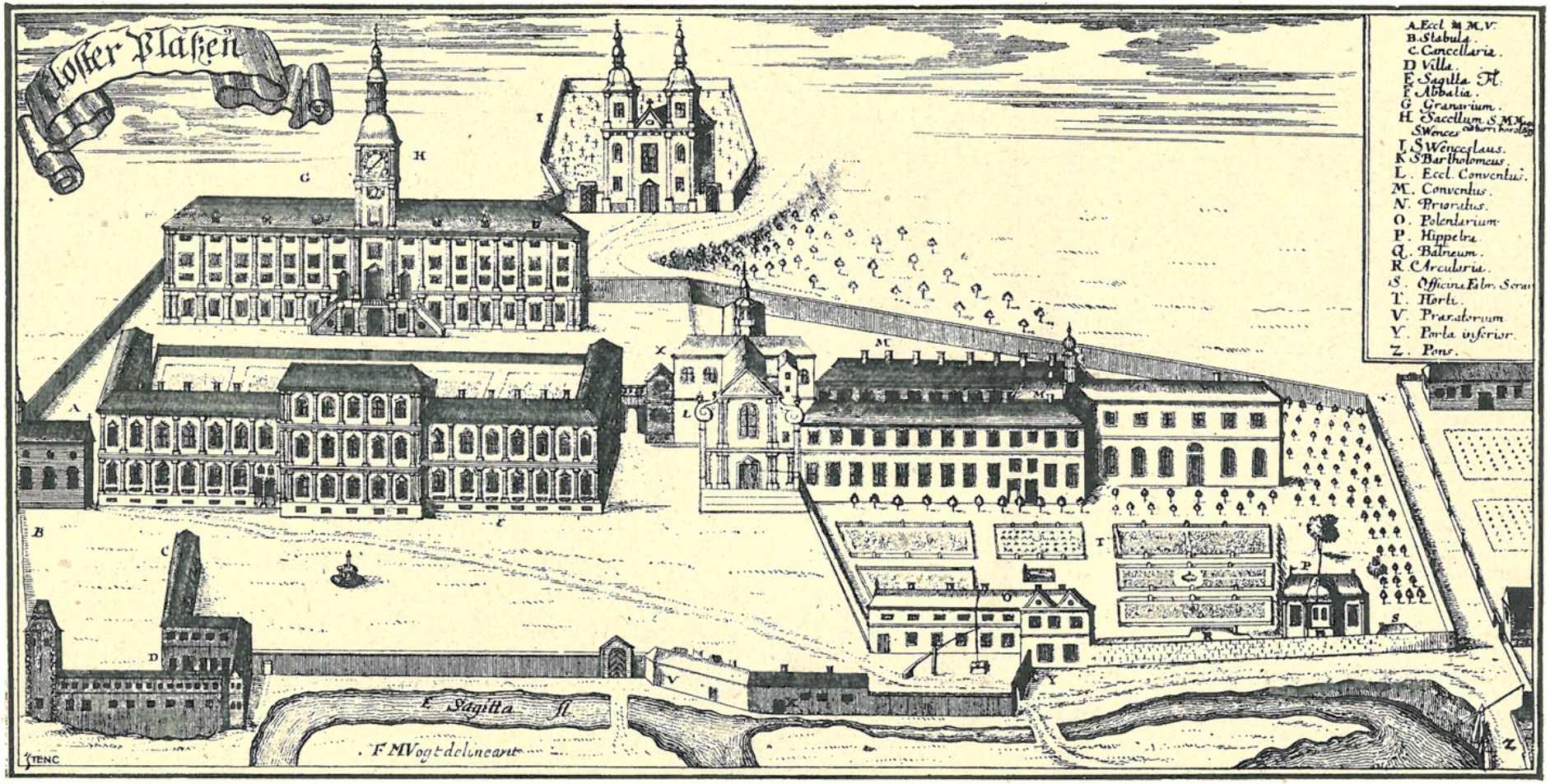

Plasy r. 1712. (Dle rytiny P. Mauritia Vogta.)

A. Kostel P. Marie. *B.* Stáje. *C.* Kancelář. *D.* Dvůr hospodářský. *E.* Řeka Střela. *F.* Opatství. *G.* Sýpka. *H.* Kaple Maří Magd. a sv. Václava s věží hodinovou. *I.* Kostel sv. Václava. *K (X).* Kaple sv. Bartoloměje. *L.* Kostel konventní. *M.* Konvent. *N.* Převorství. *O.* Sladovna. *P.* Jízdárna. *R.* Truhlárna. *S.* Dílna zámečnická. *T.* Zahrady. *V.* Pivovár. *Y.* Brána dolejší. *Z.* Most.

statek tíškovský se všemi užitky na čas jeho života. Mimo to slíbil, že vystaví tam poplužní dvůr a svým nákladem ho zařídí. Aby pak dobrá vůle jeho ke klášteru byla patrna, poručil ke jmění jeho po smrti své ves svou Újezd. Ze statku tíškovského směli mnichové bráti seno, kolik bylo potřebí k jejich dvoru v Čečíně, a dříví z lesa, jako brávali před tím. Po smrti Ratimírově (r. 1232) řečený statek vrátil se zase v držení kláštera*). Ratimír před smrtí svou požádal krále Václava, aby jej navštívil, a tu v jeho přítomnosti odkázal klášteru mimo Újezd také ještě ves Břízu**).

Ves Všehrdy vyměnil si klášter Plasský s králem Přemyslem Otakarem I. za ves Hodyni. K prosbě opata a mnichů král r. 1229 prodal jim Všehrdy za 40 hřiven stříbra.

R. 1230 pan Roman z Týnce odkázal klášteru vsi Týnec (Tejnici), Olšany a Újezd. R. 1233 zakoupil klášter Plasský od kláštera Kladrubského ves Koryto za 110 hřiven stříbra. R. 1234 Gumpold, syn známého nám Dětleba z Potvorova, daroval klášteru Plasskému ves Bezděkov, a r. 1235 pan Boček z vojenské družiny královy, daroval ves svou Lažiště.

Král Václav I. zavítal v květnu r. 1238 do milého sobě kláštera Plasského, i byl od opata i bratří přijat s velikou radostí i úctou. Již dříve byl tento král klášteru daroval ves Kožlany v náhradu za 200 hřiven stříbra, jež byl klášteru dluhoval. Těžce však postrádaje lesa Kožlanského, k honům velice příhodného, vyjednal za pobytu svého v Plasech směnu, a to tak, že za Kožlany dal mu ves Žíhel. Tehdáž také král potvrdil věnování komorníka svého Zdeslava, jenž byl klášteru dal ves Darovou, a spolu potvrdil klášteru též koupi vsi Kostelce od Protivy ze Žinkova a koupi vsi Koryta od kláštera Kladrubského.

Vsi Hodyně, jak jsme již uvedli, klášter nabyl již před r. 1229, ale buď jen z části, anebo ji zase prodal, neboť r. 1240 ji zase koupil od Bohuslava, syna Radimova, za 80 hřiven stříbra.

R. 1250 papež Innocenc IV. potvrdil klášteru Plasskému všecky dosud nabyté statky, práva a výsady***).

Klášter Plasský měl pod Vyšehradem dva ostrovy; ty postoupil r. 1251 kapitole Vyšehradské, obdržev od ní za to několik polí pod Petřínem, ležících u dvora klášteru náležejícímu; klášter doplatil kapitole ještě 3 hřivny zlata†).

Král Václav I. potvrdil r. 1252 klášteru všechny svobody a výsady, jež mu byli udělili předchůdcové jeho, jakož i všechna darování jemu učiněná; dále zakázal, aby ani mniši ani poddaní jejich nebyli potahováni před soudy světské, ale aby souzeni byli buď před opatem nebo před králem anebo jeho zástupcem, a spolu zapověděl šlechticům, aby nezneužívali pohostinství kláštera.

---

*) Vacek, Sociální dějiny, str. 548.
**) Erben, Reg. str. 370.
***) Vogt str. 113 a násl.
†) Emler, Reg. II, str. 1164.

Nástupce jeho, král Přemysl Otakar II. navštívil r. 1257 klášter Plasský, a rovněž tak roku 1263; po každé potvrdil klášteru vynětí z pravomoci soudů světských.

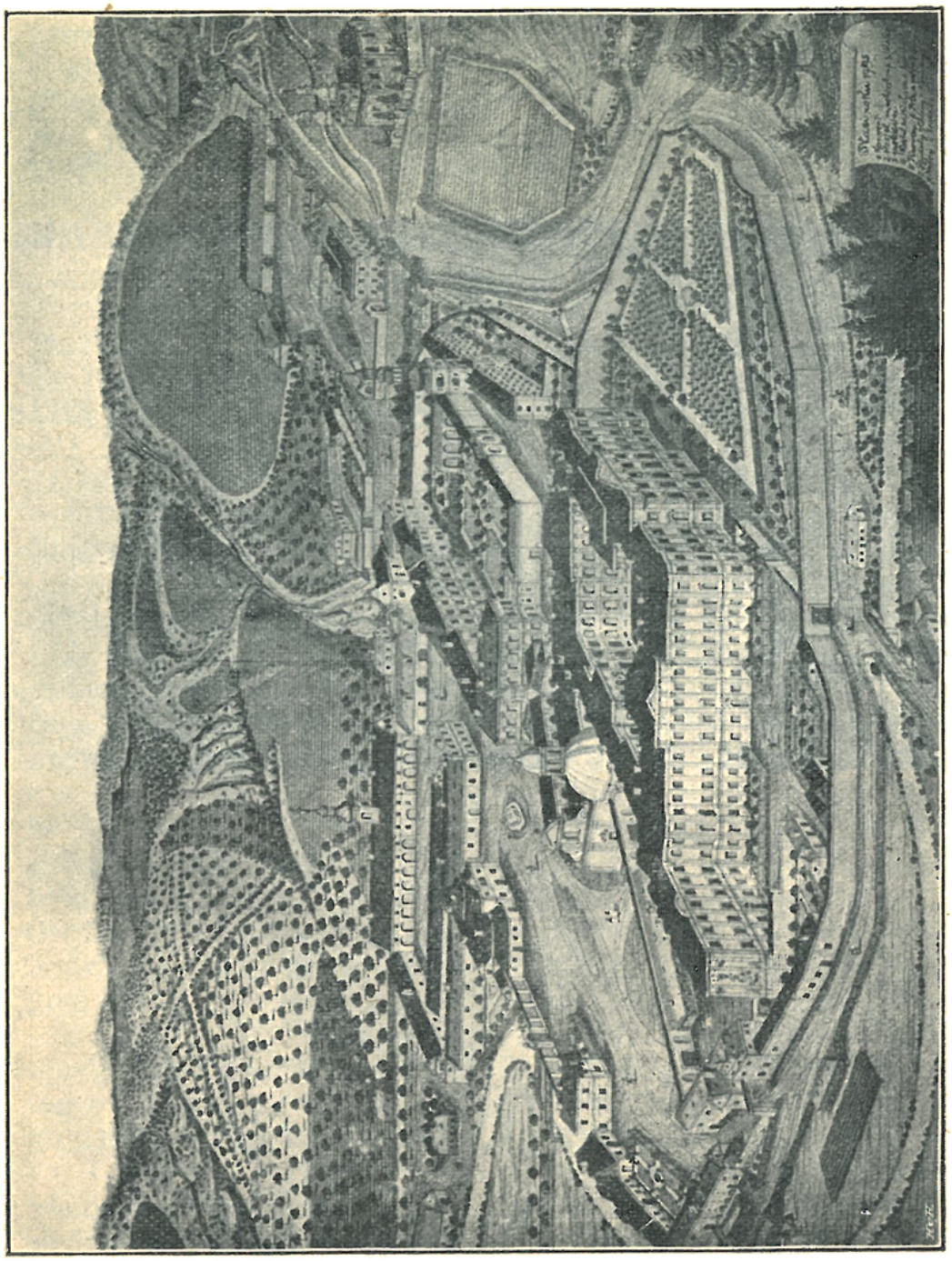

Plasy r. 1795. (Dle současného vyobrazení.)

R. 1268 Jan, biskup Pražský, prodal klášteru Plasskému ves Odlezly za 80 hřiven stříbra, a r. 1269 koupil klášter ves Ledce*). Potvrzuje tuto koupi král Přemysl Otakar chválí mnichy cisterciácké, že »v duchu zbožnosti a pokory, jakož i přísného zachovávání řeholní kázně Bohu bedlivě slouží«, jakož i že vynikají pohostinstvím i jinými skutky lásky blíženské**).

*) Emler, Reg. II, 251.
**) Scheppl, 191.

Zdá se, že od lidí světských leckdy málo bylo dbáno výsad klášteru udělených, neboť r. 1277 král Přemysl Otakar nucen byl klášter zvláštní listinou zase vzíti v ochranu.

Téhož roku 1281 cisterciácký klášter »Svatá Koruna«, nedávno založený, jenž zprvu osazen byl z kláštera Heiligenkreuzského v Rakousích, podřízen byl klášteru Plasskému, odkudž r. 1284 znovu byl osazen *).

Oto z Kařeza prodal roku 1283 klášteru Plasskému ves Hromici; při té příležitosti přijal klášter pána toho v plné bratrství a dovolil mu nositi totéž roucho, jímž mniši se odívali **).

V té době klášter Plasský octl se v nevoli s bratry Lupoldem a Bohuněm z Oplotu, která vedla i ke krvavým šarvátkám; spor ten urovnán byl smírčími soudci r. 1287, a to tak, že opat Jindřich zaplatil řečeným bratrům 150 hřiven stříbra.

R. 1290 klášter odkoupil od Budivoje řečeného z Isenberka majetek jeho v Ledcích spolu s právem patronátním.

R. 1295 probošt a kapitola Mělnická, jež tehdy připojeny byly ke královské kapli Všech svatých na hradě Pražském ***), prodali klášteru Plasskému odlehlé vsi své Třemošnou a Senec; ale byly o to později mezi oběma spory, až konečně r. 1317 majetek ten přisouzen byl kapitole Mělnické mezi tím zase obnovené.

Posloupnost opatů od r. 1302—1399: Jan 1302—1335, Jakub 1335 až 1350, Jan 1350—60, Mikuláš 1360—80†), Jindřich 1380—87, Jakub 1387—99.

Rok 1300 značí takřka vrchol rozvoje kláštera Plasského. Za panování králův z rodu Lucemburského nevzrůstal majetek klášterní již tou měrou, jako za posledních Přemyslovcův.

R. 1313 koupil klášter Plasský Šebíkov, r. 1315 získal Žichlice výměnou za Lohovou; r. 1343 Mikuláš, farář ve Zbečně a kanovník Boleslavský, jehož bratr Damian byl mnichem Plasským, odkázal klášteru dva mlýny u Zbečna. Ale touž dobou bylo ze statků klášterních již leccos pronajímáno a odprodáváno.

Mnozí šlechtici dožadovali se od kláštera i s družinou svou pohostinství měrou neskromnou, takže tím klášteru způsobovali nemalou škodu; proto Karel IV. listinou danou r. 1348 a opět r. 1361 jim to zakázal. Týž slavný panovník potvrdil r. 1357 klášteru všecky statky i výsady.

Posloupnost opatů od r. 1399—1498: Gotfrýd 1399—1425, Arnold 1425—29, Jiljí 1429—34, Tillmann 1434—48, Mikuláš 1448—52, Fridrich Wochner 1452—57, Jan Kellner 1457—66, Jan Krek 1466—76, Konrád 1477, zemřel téhož roku, Adam 1478—85, Šebestián z Jörgenthalu 1486—98.

Počátkem stol. XV. nastává hmotný úpadek kláštera. Již opat Jakub a po něm Gotfrýd stěžovali si u stolice papežské,

---

*) Vogt, str. 148.
**) Emler, Reg., str. 555.
***) Srovn. Ekert, Posv. místa I., str. 95.
†) Opat Mikuláš zavražděn byl v lese u Zbiroha. Vogt (str. 212) na základě podání se domnívá, že zabit byl od bludařů v lesích se skrývajících, a nazývá jej mučedníkem.

že klášter pohostinstvím, daněmi a živelními pohromami octl se v tísni a upadl do dluhů. Stolice papežská dovolila tudíž r. 1414, aby důchody fary Kralovické přivtěleny byly klášteru a aby duchovní správa tam vykonávána byla mnichy kláštera Plasského. Velikou škodu trpěl klášter tím, že mnozí nájemci nájmu neplatili, ano najaté nemovitosti hleděli si trvale přisvojiti.

Ale horší ještě věci brzo stihly klášter. R. 1421 zpustošen byl klášter od Husitů, ač současných zpráv o tom se nám nedochovalo. Někteří mnichové uchýlili se již dříve do Plzně; opat Gotfrýd dlel v Manětíně. Nad to král Zikmund v letech 1420 až 1425 všecky téměř statky klášterní dal v zástavu pánům, kteří mu v boji proti husitům pomáhali, zejména bratrům Fridrichovi a Hanušovi z Kolovrat, Benešovi z Rabštýna, Bavorovi ze Švamberka, Burianovi z Gutštejna a j.

Opat Gotfrýd zemřel r. 1425 v Manětíně. Mnichové Plasští zdržovali se s novým opatem Arnoldem většinou v Plzni; někteří posláni byli i do jiných klášterů cisterciáckých za hranice. Opat Tillmann zříceniny klášterních budov poněkud k bohoslužbě i k obývání upravil. Nástupce jeho opat Mikuláš starostmi jsa znaven, vzdal se úřadu svého, načež řeholníci vyžádali si z mateřského kláštera v Langheimu Fridricha Wochnera za opata. Podobně učinili i po jeho smrti r. 1457, vyžádavše si za opata z Langheimu mnicha Jana. Po něm opět z vlastního středu zvolili sobě za opata Jana Kreka, muže bedlivého, jenž v okolnostech nesnadných nejen uchránil to, co klášteru zbylo, nýbrž leccos získal zpět. Ve větší míře podařilo se to opatu Adamovi, jenž vykoupil polovici Kralovic s několika vesnicemi; něco statků vybavil také opat Šebestián.

Z nevelikých důchodů těchto statků živořil klášter za dalších opatů, jimiž byli: Jan řečený Reuther neboli latinsky Eques 1498—1516, Ondřej řeč. Graf, neboli lat. Comes 1516—20, Linhart 1521--30. Těžká rána stihla zase klášter za opata Bohuslava 1530--56; tehdáž vymahány byly na klášteře veliké dávky na válku s Turky; opat nucen byl zastavovati vesnici po vesnici, až posléze roku 1543 téměř všechny statky klášterní zastavil Floryanovi Gryspekovi na dobu čtyř životů. Ochuzený klášter živořil dále, a při tom klesala i kázeň v klášteře*). Opaty v té době byli: Wolfgang 1556—64 (stal se opatem kláštera Zbraslavského), Pavel † 1566, Ondřej Wideman**) 1567—72 (stal se opatem Zbraslavským), Vavřinec Řinský, rodem Polák***), 1573 až 1576, Matouš Kejsík 1576—77 †.)

*) Srovn. Winter, Život. círk. 796, 798.

**) Byl dříve opatem v Sedlci. Jelikož tehdáž mezi mnichy Plasskými nebylo nikoho, kdo by se k hodnosti opatské hodil, nařídil císař arcibiskupu, aby opatové cisterciáčtí v Čechách společně zvolili nového opata do Plas. I zvolen byl řečený Ondřej Wideman. Viz Borový, Brus 155.

***) O smutném stavu kláštera za tohoto opata viz Borový, Brus 155.

†) Opat Matouš opustil klášter a stal se farářem ve Slověnicích. Borový, Martin Medek 42.

Opatu Vavřinci Florian Gryspek r. 1573 pobral několik koní. Opat žaloval naň u královských místodržících, a arcibiskup přimlouval se za brzké vyřízení této věci, „poněvadž nyní v tyto nastávající díla p. opat takových koní bez záhuby kláštera svého prázen býti i také pro přibli-

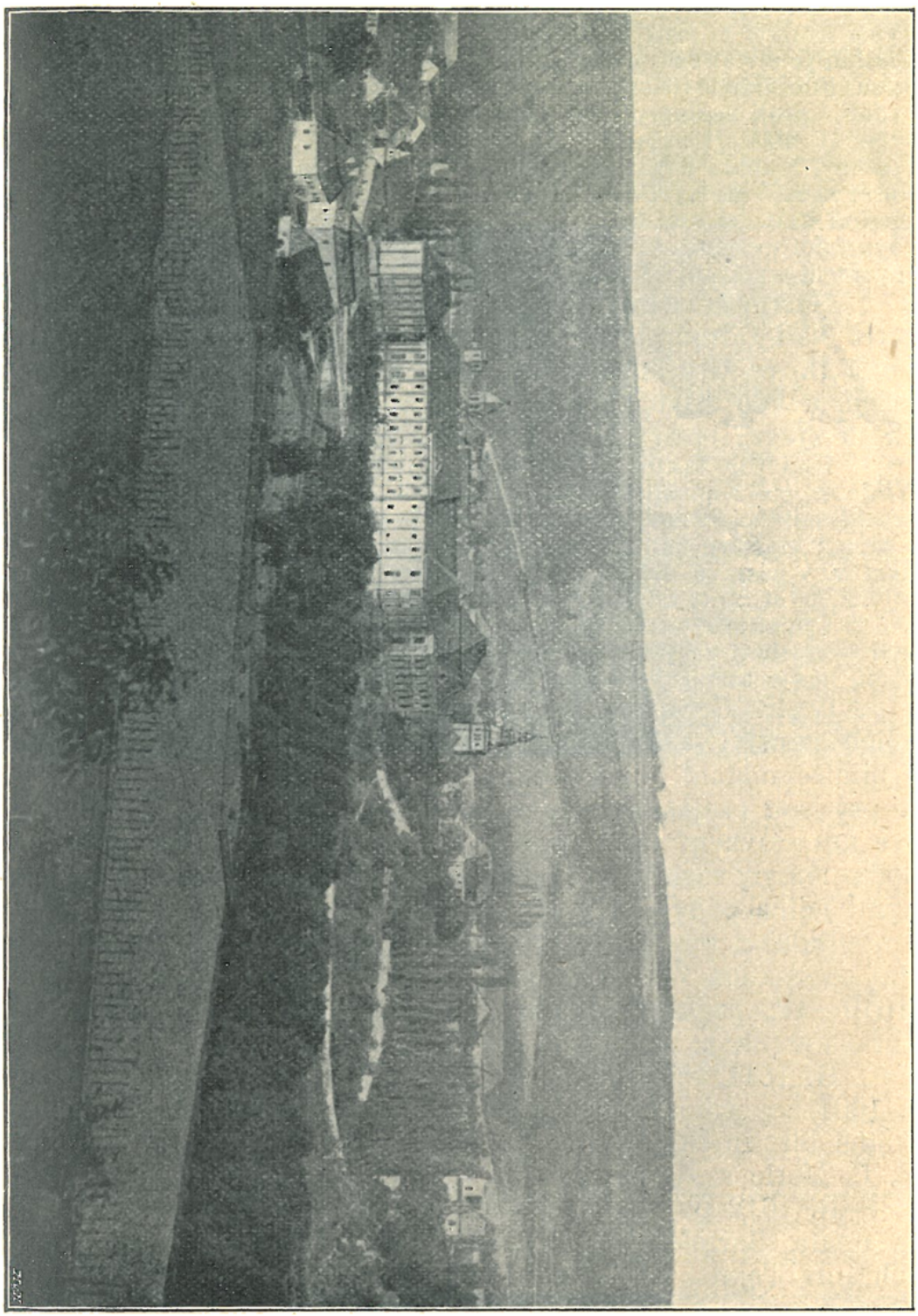

Plasy r. 1890.

žující slavnosti díleji zde [v Praze] zůstati nemůže"; a žádá, by místodržící Gryspekovi poručili, aby „ty vzaté koně p. opatovi zase propustil a jej také více tím spůsobem nestěžujíc k němu dobré sousedství zachoval"*).

*) „Zprávy a dobré zdání" 1571—1616. Rkp. v arcib. arch. l. 44b.

Opat Kašpar z Werden 1577—93 mnoho pracoval pro víru katolickou proti luteránům a snažil se v pořádek uvésti majetek klášterní, jejž za tou příčinou dal zevrubně zjistiti a ohraničiti.

Roku 1578 psal opat Kašpar Antonínu arcibiskupovi mimo jiné: „Vaší knížecí milosti tejna učiniti nemohu, byvši o suchých dnech nyní pominulých v Praze, páni soudcové ráčili mně mluviti, že povinen jsem panu Floriánovi Grispekovi z kláštera mého platy zadržalé Nečtínské vydati, proti čemuž příčiny jsem přednesl, majíce dosti malou stránku důchodů kláštera a ještě z toho platiti mám. Majíce pán vesnice na díle všechny, k tomu pak rybník Mlatský, les Voleslo, louky nedaleko kláštera, kostel matky Boží, slove Tejnec nedaleko Královic, i některé jiné věci od kláštera, na čež žádných jistot a dokonalostí postoupiti nemá, když toho ustoupí, že pánu nebudu odporen takového platu dáti. Bez navrácení a užívání, že mně možno není takového platu pánu spravovati" *).

Nástupce jeho Adam II. řečený Wild, rodilý z Frankfurtu nad Odrou, 1593—1608, stěžoval si r. 1602 u císaře Rudolfa II., že Gryspekové dosazují i na fary, jež ke klášteru náležejí, a kde dříve katoličtí kněží bývali, duchovní nekatolické. Císař vyzval bratry Gryspeky, aby se ospravedlnili.

Psal jim takto: „Z příležící suplikací velebného kněze Adama Wilda opata i na místě všeho konventu kláštera Plasského, věrného našeho milého, tomu vyrozumíte, že byste na podací a fary dědičné k témuž klášteru náležité jakožto komoře naší, kteréž do jistých toliko životův v zástavě držíte, kdež od starodávna pořádní kněží katoličtí bejvali, nyní proti zřízení zemskému poběhlé, neřádné a kněžími (nejsa jimi) se jmenující osoby, ježto se arcibiskupa hořejší pod jednou ani dolejší pod obojí přijímajících konsistoří neřídí a nespravují, dosazovati jměli, nás v tom z povinnosti své za přetrzení toho poníženě prosíc."

Bratři Gryspekové odpověděli, že prý v době, kdy otec jejich panství v držení obdržel, byli všude kněží pod obojí, s nimiž poddaní jejich i oni sami dobře byli spokojeni; kněží ti prý jsou ordinováni dle konfesse augšpurské**). V odpovědi své ani slůvkem nezmiňují se o tom, že jim statky ty jenom dočasně byly zastaveny, nýbrž tváří se, jako by byli neobmezenými jejich pány.

Dalšími opaty Plasskými byli: Adam Urat (1608—10, kdy stal se opatem Zbraslavským), Jiří Urat, příbuzný předešlého (1610-12, po smrti Adamově rovněž stal se opatem kláštera Zbraslavského).

R. 1611 byla dokončena stavba kostela u brány klášterní, r. 1601 započatá, i posvětil ji v den sv. Václava Jan Lohelius, světící biskup Pražský a opat Strahovský, ke cti nejsv. Trojice, bl. P. Marie a sv. mučedníka Václava, Víta a Zikmunda.

R. 1612 po odchodu opata Jiřího vyžádali si mniši Plasští za opata Bartoloměje Laybelia, převora Zbraslavského, jenž uchrániv Tejnici z rukou nekatolických Gryspeků, pravil klášterním svým bratrům: »Bratři, dobré mysli buďte! Matku milosrdenství máme; ostatní brzo bude následovati« ***). Zemřel roku 1615.

*) Dopis ze dne 3. června 1578; opis v zemském archivu.
**) Vogt, str. 330—333.
***) Vogt, str. 338.

Po jeho smrti jmenoval generál řádu roku 1616 opatem Plasským převora zbraslavského Jiřího Wassmutia, jenž v bouřlivých těch dobách věrně stál při víře katolické a při císaři. Když roku 1618 Jaroslav Bořita hrabě z Martinic, vyhozen byv od protestantských pánů z okna královského hradu, v přestrojení z Prahy prchal do Bavor, zastavil se na cestě v klášteře Plasském. O tom vypravuje hrabě Slavata v pamětech svých takto: »Hrabě z Martinic druhý den po slavnosti na nebe vstoupení Krista Pána 24. máje k večeru do kláštera Plasského přijel. Však žádnému se tu, kromě samému opatu znáti nedal, kterýž ho vlídně přivítal, a bez mnoho hluku do jednoho pokoje tiše uvedl. Hrabě z Martinic, nemnoho tu pojed, hned do psaní se dal. Předně Jeho Milosti císařské, co se s ním zběhlo, napsal, a za nepřátely své, by jim milostivě odpuštěno bylo, se přimlouval; že zázračně živ zůstav a vida, že o jeho bezhrdlí dále stojí, zoumysla se usmrtiti dáti a tudy proti Bohu i sobě býti nechtěje, ven ze země že ustupuje, což, by se mu za zlé nevykládalo, doložil; i že by sice z Prahy nejel, kdyby jist svým životem dále býti mohl. Psal tu také psaní nejvyššímu kancléři Zdenkovi z Lobkovic, dále nejvyššímu purkrabímu pražskému a ještě dvoje psaní, jedno hejtmanu karlštejnskému, pro opatření téhož zámku směřující, a druhé manželce své. A již po půlnoci položiv se jen v šatech, málo jest pospal a hned raníčko 25. máje odvedl jest ta psaní témuž panu opatu Plasskému, žádaje, aby on je ihned po jistém poslu do Prahy odeslal a k rukám jeho paní z Martinic dodati poručil; což se i stalo. Kočímu pak dále jeti velel a poznávaje nemalé nebezpečenství sobě nastávati, již dokonale se odhodlal, pokudž by vyslaní jízdní nejmenší útok na něho učinili, že se on s lidmi svými jak sluší brániti a dle přirozeného práva moci zase mocí odpírati chce a bude. Protož všickni spolu s pistolemi a ručnicemi a kordy svými k udatnému bránění se přihotovili. V tom tři jezdci, potkavše se s nimi, do vozu nahlédli. Hrabě z Martinic hned také naschvále tím směleji z vozu mezi oči jim pohlédl a před nimi svůj klobouk smekl, tak aby se oni tím méně, že on jest, dovtípiti mohli. Jakož pak též oni klobouky své snavše, předse dále cestou svou k Tachovu jeli. Ačkoliv jsou se, několikráte zastavivše, zpátkem na ten vůz ohlédali a v poli na koních sem i tam harcovali: buďto že jsou téhož hraběte z Martinic tak škaredě ošaceného s bradou oholenou a tváří začerněnou nepoznali, anebo tak statně vidouc je zaopatřené, do nich vsaditi sobě netroufali. A tak jest hrabě z Martinic se všemi svými šťastně do Tachova dojel a v klášteře sv. Františka bytem se položil.«

Když pak téhož roku vojsko stavovské ohrožovalo Plzeň, císař Matyáš psal Wassmutiovi, aby vyslaného tam k hájení města setníka Filipa Dornheima všemožně podporoval. Wassmutius s podpřevorem P. Steinerem a několika řeholníky i úředníky odebral se do Plzně. Několik řeholníků odeslal do bratrských

klašterů za hranice. K jeho popudu několik statečných poddaných přišlo do Plzně, aby bojovali pod praporem městského hejtmana Tomáše Zelendara z Prošovic. Muže ty opat živil i platil. Mimo to složil hned značnou sumu peněz na vydržování vojska císařského. A když vojsko stavovské pod vedením Mannsfeldovým Plzeň oblehlo a jí dobývalo, Wassmutius, jenž v dělostřelbě před vstoupením do kláštera výborně se vycvičil — býval snad vojenským důstojníkem — sám osobně prý řídil dělostřelbu*) a súčastňoval se platně porad obhájců. Když město konečně přece vzdáti se musilo, nepřátelé vsadili opata do žaláře a propustili jej teprve, když zaň složeno bylo 15.000 zl. Mimo to klášter od nepřátel byl popleněn, takže utrpěl škody na 80.000 zl.

Císař Ferdinand II. odňal Gryspekům, poněvadž vzpoury se zúčastnili, statky jejich. Poněvadž pak opat Wassmutius dokázal, že doba čtyř životů, na kterouž statky ty jim od kláštera byly zastaveny, již uplynula, nařídil císař r. 1623, aby jim byly vráceny. Některé statky klášterní (Zaluží, mlýn Dubský, Ledce, Vražné, Mrtníky, Korýtko s mlýnem, Lité, dvůr ve vsi Dražni a plat ve vsi Lobze a Třemošné) měl v držení Diviš Markvart z Hrádku a na Bělé, jenž jako účastník vzpoury odsouzen byl dvou třetin jmění svého. Veškery statky jeho prodány byly Vilémovi Vřesovci z Vřesovic, jenž náhradou za ony řečené statky klášteru Plasskému postoupil od statku Bělé vesnice Kázňov, Hradiště, Žichlici a Rybnici**), což císař schválil, a mimo to klášteru v náhradu dal vsi Nadryby, Břízu Německou, Újezdec a Nynici, jež byly Rokycanům v pokutu odňaty a klášteru dříve byly náležely, jakož i ves Kalec, jež konfiskována byla Adamovi Ferdinandovi Údrckému z Údrče. Vrácením statků klášteru položen byl základ k novému jeho rozkvětu, kterýž však ještě bouřemi válečnými byl zdržován. Opat Wassmutius přispěl roku 1635 arcibiskupovi kardinálu Harrachovi na zařízení arcibiskupského semináře tím, že postoupil mu podíl připadající na klášter Plasský ze solní pokladny. Mimo to přispěl značnou částkou

---

*) O tom však vysvědčení dané městskou radou r. 1623 se nezmiňuje, ač všechny ostatní jeho zásluhy vypočítává. P. Scheppl str. 369 praví neurčitě: „Fertur eundem saecularem in arte pyrotechnica excellenter fuisse instructum"; Vogt str. 349 píše: „Obsessa a Mansfeldio et rebellibus civitate Pilsna, quomodo se strenue et laudabiliter supranominatus admodum reverendus, ut scribit Gaspar Jongelinus, Dominus Georgius abbas gesserit, hoc ipsius labores continui, inquietudines diurnae, nocturnae vigiliae, infatigabilis ipsius diligentia in explodendis tormentis bellicis contra rebellantes, et castra Mansfeldiana, quam evidentissime demonstrant. Cumque in urbe capita rerum sua agerent consilia, ordinarent observanda, stationes distribuerent, quomodo hostium obviandum conatibus, dominus abbas, ut officialis bellicus contra haereticos pugnare bene licentiatus, assidebat, sentimentaque sua cum aliis conferebat. Erat autem dominus abbas in arte et praxi sua pyrotechnica jam dudum in saeculo apprime instructus".

**) Srovn. Bílek, Konf. 358.

ke zřízení kolleje pro kleriky z řádu cisterciáckého v Praze studující*). Wassmutius znovu vystavěl konvent a přijal po dlouhé době zase poprvé novice; neboť v nepříznivých dobách dřívějších neměl klášter vlastního dorostu, nýbrž byli do něho přijímáni professové z jiných klášterů cisterciáckých. R. 1628 skládal se konvent Plasský pouze z osmi mnichů**).

Poslední dobu života Wassmutius strávil v Plzni, kamž se byl před Švédy s částí svých bratří uchýlil, ostatní do jiných klášterů odeslav. Zemřel tam r. 1639 a byl pochován v kostele dominikánském. Klášter v té době mnoho škody utrpěl nejen od nepřátel, nýbrž i od vojska jemu k ochraně daného, neboť tyto tak zvané »salvae guardiae« jednak draze musily býti placeny, jednak i mnohdy hůře než nepřátelé sobě počínaly; také chorvátští husaři na blízku ležící dopouštěli se loupeží, ano roku 1640 vypálili i dvůr Kacerovský***).

R. 1640 zvolen byl za opata Jakub Perger (neboli česky Vrchota) šlechtic z Rosenwerthu, jenž byv původně mnichem Plasským, stal se administrátorem a potom opatem kláštera Sedleckého, odkudž byl za opata do Plas povolán. Pro zuřící válku volba konala se v klášteře Velehradském, kamž někteří mniši Plasští dostavili se osobně, jiní poslali hlasy své písemně. Nový opat byl muž velice dobrotivý a proto byl vůbec nazýván »Dobrý pán«; poddaní milovali jej a nazývali jej »Pane můj«, poněvadž těch slov jako povzdechu často užíval. Loupeživé oddíly švédské často řádily v okolí Plas; opat nejednou musil uchylovati se do lesů, a nucen byl konvent zase na čas rozpustiti. R. 1648 byl pohostinu v klášteře Zderazském v Praze, právě tehdáž, kdy Švédové zmocnivše se Hradčan a Malé Strany i Starého a Nového města dobývati se jali. Jsa nemocen a nemoha se obrany činně súčastniti sám, jako statečný jeho hostitel probošt Florius de Cremona†), aspoň třemi služebníky svými rozmnožil řadu obhájců. Když pak po dlouholetých bojích konečně následoval kýžený mír, i klášter Plasský počínal se zotavovati. Ale opatu Jakubovi nebylo popřáno dlouho z toho se těšiti; zemřel již r. 1651.

Opat Kryštof Tengler (1651 † 1666) opravil v letech 1661 až 1666 starobylý kostel klášterní, jenž od r. 1420 stál zpustošený a beze střechy, a zřídil v něm hlavní oltář. Opat Benedikt Engelken (1666 † 1681) vyzdobil dokončený kostel, a přikoupil r. 1679 statek Krašov. Roku 1680 vypuklo v Čechách selské vzbouření. Poddaní z okolních panství podněcovali i poddané Plasské, by ke vzpouře se připojili, vyhrožujíce jim, neučiní-li tak, že jim vypálí jejich dědiny. Vzpoura vypukla tedy i na panství Plasském, byla však brzy potlačena. Opat hleděl přímluvou vinníkům vyprositi milost anebo aspoň zmírniti trest.

*) Viz Ekert II., 420 a násl.
**) Scheppl 370.
***) Vogt 401.
†) Viz o něm Ekert II, 478.

Někteří z nich odsouzeni byli k nucené práci; někteří vykopati musili při cestě z Kralovic do Tejnice vedoucí ve skalnaté půdě jámy, do nichž zasazeny byly lípy, jež tvořily pak krásné stromořadí, připomínající potomním pokolením bouři selskou.

Opat Ondřej Trojer (1681 † 1699), rodilý z Kralovic, dotud superior kolleje sv. Bernarda v Praze a professor církevního práva v arcib. semináři, zvelebil hospodářství (znovu osadil zpustlé vesnice, z nichž dvě, »Ondřejov« a »Trojerovice« po něm obdržely jméno); u Kacerova zřídil velký rybník s obrovskou hrází a j. Vydržoval nejen řeholní studenty v kolleji sv. Bernarda, nýbrž i několik světských studentů v Chomutově a Klatovech v seminářích jesuitských, z nichž potom několik z nich vstoupilo do kláštera Plasského a stali se z nich výborní řeholníci. R. 1685 pečoval o budování hodinové věže a přiléhajících sýpek, což dokončeno bylo r. 1686. R. 1687 opat Trojer jmenován byl visitátorem a generálním vikářem cisterciácké provincie v Čechách, na Moravě a v Lužici. R. 1688 dne 11. července arcibiskup Pražský Jan Fridrich hrabě Waldštein za assistence metrop. kanovníků Václava Zbraslavského a Řehoře Kriegelsteina konsekroval klášterní kostel ke cti Panny Marie na nebe vzaté, jakož i tři oltáře v něm: hlavní a dva poboční sv. Kateřiny a sv. Barbory, kteréžto oba opat nově pořídil. Na památku této konsekrace raziti dal peníze zlaté i stříbrné dvojí velikosti, na nichž s jedné strany spatřovalo se průčelí kostela, a na straně druhé podobizna arcibiskupova. Mnoho kostelů i kaplí na panství klášterním jednak přestavěl nebo obnovil, jednak znovu zbudoval. R. 1690 přestavěl kostel sv. Václava, plně tím slib učiněný v těžké nemoci. Počal stavěti nové opatství a ze dvou třetin toto nákladné stavení dokonal.

Opat Eugen Tyttl (1699—1738), narozený v Dobříši, pokračoval v horlivé činnosti svého předchůdce. Děkan metropolitní kapitoly Pražské Pavel Josef Axlar († 1714), jehož bratr Eustachius Petr byl řeholníkem Plasským, odkázal klášteru znamenitou svoji knihovnu. Nákladem kláštera Plasského vydána byla r. 1720 kázání jeho v rukopise zanechaná tiskem ve dvou silných svazcích pod názvem »Nábožný horlivý vůdce do města svatého Jeruzalema«. R. 1722 opat Tyttl zakoupil jinou znamenitou sbírku knih, kterou dal stejnoměrně převázati. V poděkování za pozdravení z těžké nemoci věnoval r. 1726 skvostný dar kostelu Tejnickému, sousoší totiž stříbrné, představující klečící Pannu Marii a anděla zvěstujícího; umělecké toto dílo bylo zhotoveno v Augšpurku a stálo více než 2000 zl. V největší svátky mariánské, jakož i každou první neděli v měsíci sousoší toto nošeno bylo v processí na nosítkách šesti družičkami. Při zrušení svatyně Tejnické i toto sousoší odvedeno býti musilo do mincovny. Započaté od předchůdce stavby opat Trojer dokončil a podnikl velikolepou stavbu nové konventní budovy. Za něho bylo v klášteře r. 1729 47 kněží, 6 kleriků a 6 bratří laiků. Opat Tyttl zvolen byl roku 1725 za visitátora a gene-

rálního vikáře cisterciácké provincie v Čechách, na Moravě a v Lužici.

Opat Celestin Stoy (1738 † 1748) vynikal jak učeností, tak i obratností a obezřetností v jednání. R. 1745 v době drahoty, aby poddaní hladu netrpěli, kázal jim obilí jednak zdarma rozdávati, jednak v levné ceně prodávati. Vystavěl chrám v Kostelci, faru v Žebnici, a dovedl stavbu kostela Tejnického až ke kopuli. Klášter dal vyzdobiti některými malbami.

Opat Sylvester Hetzer (1748 † 1755) pečoval o vnitřní zařízení kostela Tejnického, rozšířil kostel v Plané více než o polovici, vystavěl kapli v Hodyni a j.

Opat Fortunát Hartmann (1755 † 1779) dokončil vnitřní výzdobu kostela Tejnického a vystavěl při něm budovu proboštskou. Pro kostel klášterní zakoupil novou skvostnou monstranci za 2000 zl., jakož i skvostná roucha bohoslužebná. Majetek klášterní rozmnožil zakoupením statku Bělského. Vystavěl nové farní budovy v Bělé, Oboře a Potvorově. Opravil zámek Kacerovský i hrad Krašovský tak, že tam řeholníci Plasští mívali příležitost pobývati k svému zotavení. V Rakovníce zakoupil starý děkanský dům, aby tam poodpočinouti mohli mnichové do Prahy jedoucí. Od r. 1764 byl visitátorem a gen. vikářem provincie.

Posledním opatem byl Celestin Werner (1779—85); za něho zrušen byl staroslavný klášter Plasský dne 9. listopadu r. 1785. Jmění kláštera v ceně 1,400.282 zl. připadlo fondu náboženskému. Archiv, knihovna a přírodovědecký kabinet kláštera odevzdány byly universitě Pražské *). Opatovi vykázáno bylo výslužné 1460 zl. ročně, rektorovi kolleje sv. Bernarda 365 zl., ostatním 27 mnichům po 300 zl. a 3 bratřím laikům po 250 zl. ročně. Opat přebýval v opatství Plasském ještě 3 léta, potom odstěhoval se do domu zakoupeného v Nebřežinách, kdež zemřel dne 24. listopadu 1813. Ostatní bratří po zrušení kláštera v několika měsících musili se rozejíti do světa. Ti, kteří byli na farách Plasských, zůstali, proměnivše se v kněze světské, jiní jinam na odpočinutí se odebrali. Posledním z nich byl P. Cornelius Stephan, professor bohosloví v Praze, jenž zemřel r. 1829.

Panství Plasy se statky Bělou, Krašovem a Kaceřovem prodány byly r. 1826 ve veřejné dražbě; koupil je za 1,100.050 zlatých kníže Klemens Václav Lothar Metternich, jenž bývalé opatství přeměnil v zámek.

Klášterní chrám stal se kostelem farním. Prvním farářem stal se poslední převor kláštera Plasského Desiderius František Studenský.

Pořad farářů: Desiderius Frant. Studenský 1785—94, Candidus Dörfelmayer, augustinian, 1794—1800, Frant. Stöhr, býv. cisterc. Plasský, 1801 † 1803, Jan Nep. Beránek, býv. cist. Plasský, 1804—13, Roman Černohorský 1814—19, Jakub Lang, 1820—26, Jos. Streer 1826 † 1874 (muž velice

*) Bílek, Statky a jmění, str. 201.

zasloužilý, horlivý šiřitel „Dědictví sv. Jana Nep.“; pro zásluhy své jmenován byl osobním děkanem; dosáhl vysokého věku 86 let; v Plasech působil 48 let); Jan Šedivec 1874—81 (zemřel na odpočinku v Plasech 1889), Jan Bína 1881—84, Václav Novotný 1884—88, Vojtěch Nagl 1888—1905, Josef Němec.

Farní, dříve konventní kostel Nanebevzetí Panny Marie, byl, jak svrchu řečeno, zbudován v tetech 1154—1204. Byla to románská basilika trojlodní s lodí křížovou. Kněžiště zakončeno bylo apsidou, kdežto ramena křížové lodi mají na straně východní místo obvyklých apsid stěny rovné Hlavní loď byla od lodí bočních oddělena pilíři čtyřbokými *). To vše se v základních zdech nynějšího kostela zachovalo, takže nynější kostel v půdorysu jest totožný s kostelem původním.

Farní, dříve konventní kostel v Plasích.

Prvotní kostel byl prý však mnohem delší, při bocích trojlodí na straně severní a snad prý i jižní měl kaple; před průčelím prý byly dvě kaple téže výše jako střední loď, zasvěcené sv. Barboře a Kateřině, a mimo to byly prý v průčelí dvě věže **).

Od Husitů byv pobořen dlouho ležel ve zříceninách; na kresbě Willenbergerově z roku asi 1600 spatřují se zříceniny ty; z trojlodí vidíme tu pouze boční zdi a pilíře, kdežto příční loď vidíme zachovanou a pokrytou jednoduchou střechou; vpředu zeje veliký otevřený otvor vítězného oblouku (viz str. 67). Na těchto pozůstatcích zbudován byl v letech 1661—66 kostel nynější.

Jest to stavba prostorná, ale velmi jednoduchá, odlišující se prostotou svojí nápadně od okolních pozdějších nádherných staveb klášterních. Než, byla to stavba takřka jen prozatímní,

*) Srvn. J. Lehner, Dějiny umění národa čes. II, str. 390—391.
**) Vogt, str. 78.

jež by byla bývala ustoupila obrovské velkolepé stavbě, jež v půdorysu měla míti tvar trojnásobného kříže*); ale k tomu již nedošlo — záměr ten byl překažen zrušením kláštera.

Průčelí zakončeno jest jednoduchým barokním štítem. Nad vchodem v nadpraží vytesán latinský nápis, oznamující, že kostel vystavěn byl péčí opata Kryštofa Tenglera v letech 1661—66; nad tím jest znak kláštera Plasského z kamene tesaný. Výše jest umístěna deska s nápisem: „Pochválena buď nejsvětější svátost oltářní". Po stranách vchodu stojí kamenné sochy sv. Jana Nep. a sv. Anděla Strážce z r. 1766.

V bočních stěnách lodí jsou široká segmentová okna. Vnitřek jest rovněž velmi jednoduchý. Hlavní loď oddělena jest od lodí pobočních na každé straně řadou pilířů čtyrbokých nesoucích polokruhové oblouky. Na straně dovnitř hlavní lodi obrácené jdou po pilířích vzhůru leseny, nesoucí členěnou římsu zubořezem podloženou. Klenba lodí jest křížová. Klenba středního pole lodi křížové jest plackovitá a štukovými rámci ozdobená. Presbytář má klenbu křížovou. V něm stojí velikolepý hlavní oltář barokní zřízený asi r. 1666; jest ozdoben pěknými řezbami a sochami; obrazy na něm jsou dva: „Nanebevzetí P. Marie" a „Nejsvětější Trojice", oba od K. Škréty. Ke zřízení tohoto oltáře užito bylo odkazu, jejž učinil Jan Nisius, farář v Nečtinách († 1655), kterýž byl odkázal klášteru 1800 zl.

Ramena křížové lodi mají stlačenou klenbu výsečovou. V ramenu severním při zdi východní jest velmi pěkný barokní oltář zřízený za opata Fortunáta Hartmana, jehož znak v hořejší části oltáře se spatřuje. Uprostřed jest velmi zdařilý obraz sv. Bernarda, pocházející z dřívějšího oltáře opatem Eugenem Tyttlem r. 1708 zřízeného; obraz ten maloval Petr Brandl. Na tomto oltáři v bohaté zasklené rakvi spatřují se nádherně ozdobené ostatky (kostra) mučedníka římského sv. Antonína. Ostatky tyto nalezeny byly za papeže Innocence XII. v katakombách římských (v coemeteriu sv. Kalista) spolu s nádobou krví naplněnou. Darovány byly klášteru od Františka Lachnera, opata kláštera Stambského v Tyrolsku, spolu s ostatky sv. dívky a mučednice Niny, jež určeny byly pro nový kostel v Tejnici. Roku 1708 dne 13. října, v neděli 21. po sv. Duchu byly ostatky sv. Antonína z kostela sv. Václava v slavném průvodu přeneseny do kostela konventního**), v němž uloženy byly na oltáříku, jenž stával v presbytáři na straně evangelijní; později pak přeneseny na místo nynější. Ozdobu ostatků provedl fráter Adalbert, konvrš kláštera Waldsasského***).

Při severní stěně stojí velice pěkný ranně barokní oltář, zhotovený za opata Ondřeje Trojera asi r. 1693. Jsou na něm mistrné řezby a sochy (nejvýše soška sv. Jiří na koni draka potírajícího); pěkné obrazy „Stětí sv. Barbory a sv. Luitgardy maloval M. L. Willmann†).

V jižním ramenu křížové lodi jsou rovněž dva oltáře, co do úpravy shodné s oběma zmíněnými oltáři v ramenu severním. Na oltáři stojícím při stěně východní jest uprostřed obraz P. Marie Pomocné neboli Pařsovské, jejž klášteru odkázala Anna Markéta Stupartová († 1701), odkázavši spolu 1000 zl., z kteréžto sumy 600 zl. užito býti mělo k zřízení oltáře, na němž obraz ten měl býti umístěn, 100 zl. na lampu a 300 zl. na udržování světla v ní.

Na oltáři stojícím při stěně jižní jest nahoře výborně řezaná socha sv. Martina; obrazy „Umučení sv. Kateřiny" a „Sv. Hedvika" zhotovil rovněž zmíněný Willmann.

---

*) „Ecclesia futura nova in suo solum programato seu delineatione ita cum triplici forma crucis concepta est, ut nisi excellentiorem effin xeris, normam praepositam sequaris, sit necesse." Vogt, Tilia, 508.

**) Vogt, Tilia 495.

***) Scheppl, Lapis 383.

†) Scheppl, Lapis, str. 346, kdež však na okraji jinou rukou poznamenáno, že je maloval J. F. Lux.

Oltáře sv. Barbory a sv. Kateřiny stávaly původně při třetím páru sloupů v hlavní lodi (počítajíc od lodi křížové). Pořízeny byly z obnosu 1800 zl., jež r. 1693 klášteru daroval Jiří Borovský, dlouholetý hospodářský

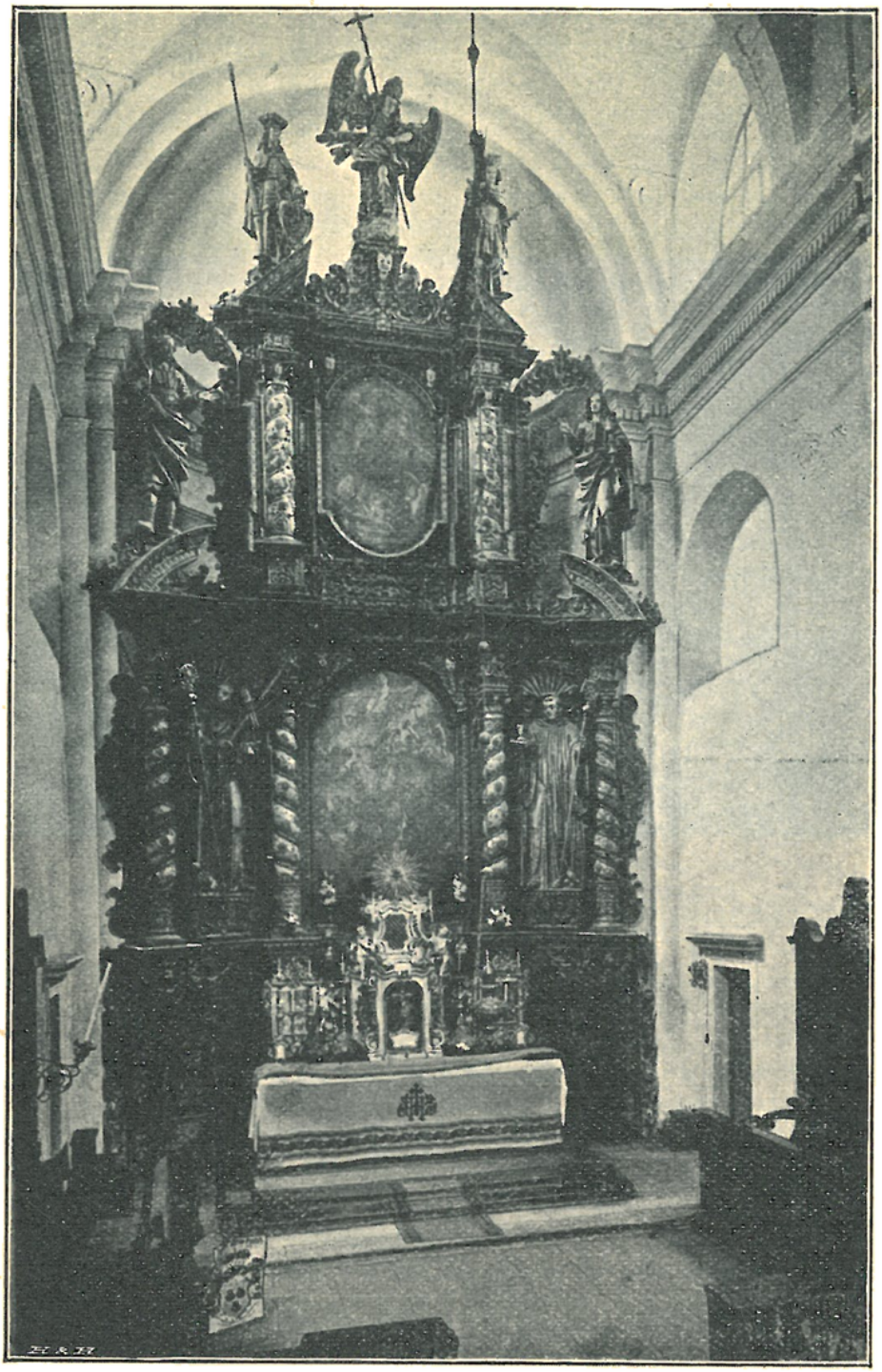

Hlavní oltář ve farním kostele v Plasích.

úředník kláštera Plasského; dobrodinec ten pochován byl v rouše konvršů před oltářem sv. Barbory*).

V témže jižním křídle křížové lodi visí dva veliké obrazy na plátně malované: „Smrť sv. Rosalie" z druhé polovice XVIII. století. a

*) Scheppl, 275.

„Esther před králem Asvérem“ z roku 1783, jejž maloval nepochybně Ign. Raab.

V hlavní lodi při prvním pilíři jest kazatelna se soškami sv. apoštolů ve výklencích řečniště a se soškou sv. Jana Křtitele na stříšce.

Na protějším pilíři na jednoduché konsole umístěno mistrně řezané sousoší. „Kristus Pán na kříži a bolestná Panna Maria pod křížem.“ Jest to výtečné dílo Matyáše Brauna, jež původně umístěno bylo na oltáři sv. Kříže, jenž stával uprostřed středního pole lodi křížové.

V hlavní lodi jsou lavice řezbami bohatě zdobené, zhotovené za opata Ondřeje Trojera, jehož znak v průčelí jejich se spatřuje.

V bočních lodích při stěnách podélných stojí bývalé chorové lavice, rovněž řezbami ozdobené.

Chor klášterní sáhal až do polovice trojlodí, kdež od přední části kostela, pro věřící určené, oddělen byl pěknými mřížemi ze železa kutými, označenými letopočtem 1677. Poblíž vchodu stojí při podélných stěnách bočních lodí tři veliké podvojné zpovědnice, krásně pracované a řezbami vyzdobené. Uprostřed hořejší části každé z nich jsou vsazeny vždy dva malé obrazy na plátně; jsou to pozoruhodné, ač valně již zašlé práce znamenitého malíře českého Jana Kryštofa Lišky.*) Jsou tu zobrazeni svatí kajicníci a kajicnice: sv. Augustin, sv. David král, sv. Jeronym, sv. Petr, sv. Maří Magdalena a sv. Marie Egyptská.

Na stěně severní boční lodi jest zavěšen kolossální obraz na plátně, představující Pannu Marii s Ježíškem, přijímající pod svůj ochranný plášť řád cisterciácký. Obraz tento jest práce Plzeňského malíře Seeblumera z r. 1687.

V dlažbě zachovalo se několik náhrobních kamenů, jež kryjí hroby opatů a kněží řádových tu pochovaných.

Kruchta, stlačeným segmentem podklenutá, má zábradlí bohatě vyřezávané (rozviliny a festony); skříň varhanová ozdobena jest sochami hudoucích andílků. Varhany samy jsou znamenitým nástrojem; mají 28 rejstříků.

V křížení lodi na střeše jest dvojitá věžka plechem pobitá, v níž jsou dva zvony: „Petr“ asi z r. 1600 (140 kg.) a „Maria“ z roku 1774 (49 kilogr.)

K boku severního křídla křížové lodi a sakristie přiléhala prastará kaple sv. Bartoloměje; byla prý gotická, z kvádrů zbudovaná a pultovou střechou krytá. Ležela značně níže, asi o 8 stop ($2^1/_2$ m) než okolní úroveň. Ze severního křídla příčné lodi kostela vedlo do ní v síle zdi 16 kamenných stupňů. Kaple ta sloužila za kostnici. Poněvadž se v prohloubeném kolem ní místě shromažďovala voda, která vnikala do zdí kostela a způsobovala vlhkost, byla kaple ta r. 1837 zbořena a kosti v ní nalezené na hřbitov sv. Václava přeneseny. Zdivo bylo tak pevné, že kvádry při bourání s velikým namaháním vylamovány býti musily; bylo jich užito k stavbě vysoké peci železářské.

Jižně od kostela rozkládá se velikolepá, obrovská budova konventní. Vystavěna byla za opata Eugenia Tyttla v letech 1711—40; stála 143.040 zl. 27 kr. $3^1/_2$ den.; r. 1810 oceněna byla na 339.662 zl. 45 kr. Jelikož půda, skládající se z náplavu, nebyla pro základy dosti pevnou, musily základy položeny býti na dubových pilotách, jichž do země zaraženo bylo 5100, tedy celý veliký dubový les! Stavbu řídil stavitel Matěj Ondřej Kondel. Byl to syn sedláka Jana Kondela ze vsi Bylova, jenž se přiženil na Kučerovský dvůr v Kázňově, a vůbec »Kučera« byl zván. Matěj Ondřej Kondel byl plasským poddaným; provedl mnoho jiných staveb pro klášter, zejména kostelů, kaplí i dvorů. V odměnu za to r. 1720 klášter propustil jej ze

*) Scheppl, Lapis 348.

svazku poddanského a roku následujícího dal mu dům v Nebřežinách a něco pozemků k dědičnému užívání, a to až do pravnuka, vyhradiv si však právo vlastnické *).

Dvoupatrová budova konventu tvoří obrovský čtverhran, obklopující prostranné nádvoří. V každém ze čtyř nádvoří jest polygonní rondel a uprostřed každého ze čtyř křídel (vyjímajíc křídlo západní) povystupující ozdobnější risalit. Hlavní průčelí jest na straně východní; risalit jeho má střechu mansardskou. V tomto risalitu býval v prvém poschodí refektář klášterní. V křídle severním jest v prvém poschodí trojdílná místnost, někdejší knihovna, ozdobená na klenutích případnými malbami, znázorňujícími odvětví věd; nyní jest tato místnost změněna v zámecké divadlo. K prostředku strany západní přistavěna místo risalitu veliká kaple sv. Benedikta, jež sloužívala za shromaždiště mnichů k důležitým poradám čili za tak zvanou „kapitolní síň.“ Jest to vysoká, prostorná místnost v půdorysu elliptická, s klenbou kopulovitou, do níž padá světlo vížkou lucernovitou. V kapli jest malý prostý oltář, nad nímž zavěšen jest obraz z r. 1730, představující sv. Bernarda, podávajícího mnichům řeholní pravidla. Na stropě lucerny vymalována holubice-symbol Ducha sv. a andělé v oblacích; na klenbě nápodobeno malbou kassetování, při obrubě pak zobrazena na jedné straně uprostřed trůnící Panna Maria s Ježíškem, a vedle ní sedící mniši cisterciáčtí; na straně druhé pak Panna Maria, podávající opatu cisterciáckému berlu; kolkolem pak mniši, držící v rukou odznaky při installaci opata obvyklé. Malby ty provedl F. C. Miller, dvorní malíř, r. 1740. Zevně jest kaple tato čtyřboká se zaoblenými nárožími a vypuklou stěnou západní; střecha pokryta jest plechem a na vrcholu jejím spatřuje se Mojžíšův měděný had na kříži, jenž byl spolu odznakem opata Eug. Tyttla.

V křídle jižním jest bývalá kaple sv. Bernarda, sloužící nyní za archiv knížecí.

Z jihozápadního nároží konventní budovy vybíhá k jihu stejně vysoké křídlo, v jehož prvém poschodí bývala klášterní nemocnice; uprostřed místností těch jest bývalá kaplička osmiboká s ploskou klenbičkou, na níž spatřuje se malba: P. Maria v oblacích a kolkolem 14 svatých pomocníků; pod P. Marií jest páska s nápisem: „Salus infirmorum ora pro nobis“, na druhé straně andílek se znakem opata Tyttla a s letopočtem 1732. V místnostech těchto jest umístěn farní úřad a byt farářův.

Krásné jsou chodby v konventu, zvláště v prvém poschodí, široké a vzdušné. Tři prostřední pole každé ze čtyř chodeb, jakož i pole nárožní jsou ozdobena nástropními malbami, provedenými v letech 1732—40, znázorňujícími výjevy ze života sv. Bernarda, jakož i z dějin řádu cisterciáckého.

Zmínky zasluhuje krásné hlavní schodiště v křídle východním.

V rozsáhlé této budově umístěny jsou mimo faru kanceláře ředitelství velkostatku, byty úředníků, jakož i pětitřídní škola.

Pod konventem jest rozvětvena celá síť stok svedených do jedné veliké stoky hlavní, kterouž protéká rameno říčky Střely, odvádějíc tak všechnu nečistotu.

R. 1894 dne 27. srpna odpoledne vypukl na půdě konventu oheň, jenž strávil celou střechu konventu, jakož i kryt kaple sv. Benedikta; také celé druhé poschodí konventu bylo zpustošeno. Škoda páčila se na 150.000 zl. Krov byl potom nově zřízen dle původní podoby, ale byl pokryt taškami, kdežto dřívější kryt byl prejzy. Práce ta byla velmi rychle provedena, takže celá budova již na jaře roku 1895 byla pod střechou. Ovšem nástropní malby, jež se nalézaly ve druhém poschodí, vzaly při tom za své.

---

*) Listina z r. 1721, opis v pamětní knize farní str. 350—355.

Lid sobě vyprávěl, že v konventě zakopán jest veliký poklad, a několikráte po něm bylo pátráno (tak roku 1865 a 1900). Zajisté vhodně jádro této pověsti vysvětlil farář Plasský Streer slovy: „Ano, klášterníci zakopali zde poklad a to veliký poklad, a ten poklad jest v konventě, t. j. na stavbu konventu byl vynaložen, ano konvent sám o sobě jest velikým pokladem".

Severovýchodně od konventního kostela stojí pěkná budova bývalého opatství nebo-li praelatury, mající dvě křídla, jedno delší, obrácené průčelím k severu, a druhé kratší, obrácené k západu. Stavbu tu počal stavěti opat Trojer a valnou část její provedl (r. 1698); dokončil ji nástupce jeho opat Tyttl.

Plasy: Bývalá kaple královská.

Uvnitř jest schodiště, jehož plochý strop ozdoben jest zdařilou malbou »Sen Jakubův«. V prvém poschodí jest veliký sál, jehož strop ozdoben jest štukovými okrasami, velikou malbou, znázorňující vítězství církve nad pohanstvím, a v rozích čtyřmi menšími obrazy čtyř stěžejných ctností. Na stěnách visí podobizny opatů na plátně malované. Nyní slouží bývalá praelatura za zámek majitele panství. V dolejší chodbě rozvěšeno jest 20 podobizen předků z rodu Metternišského, jež sem roku 1868 z Kynžvartu byly převeženy.

V severovýchodním rohu klášterního prostranství, rovnoběžně s oním křídlem bývalé praelatury, jehož průčelí k severu jest obráceno, stával jakýsi kostel, jejž na pohledu Willenbergerově z roku 1600 (viz str. 67) spatřujeme jakožto dosti velikou stavbu gotickou. Tvořil v těch místech zároveň součást ohrady klášterní, a měl dva vchody, jeden z venčí z prostranství mimoklášterního, a druhý z vnitřních nádvoří klášterních. Poněvadž vedle kostela tohoto byla hlavní brána klášterní ke straně východní obrácená, nazývána byla svatyně „kostelem u brány klášterní" (ecclesia ad portam monasterii). Na místě starobylého tohoto kostela vystavěn byl v letech 1601—11 kostelík nový, posvěcený posléze uvedeného roku opatem strahovským Janem Loheliem. Zprvu nazýván byl kostelem P. Marie, později P. Marie Růžencové. Bylo to stavení malé,

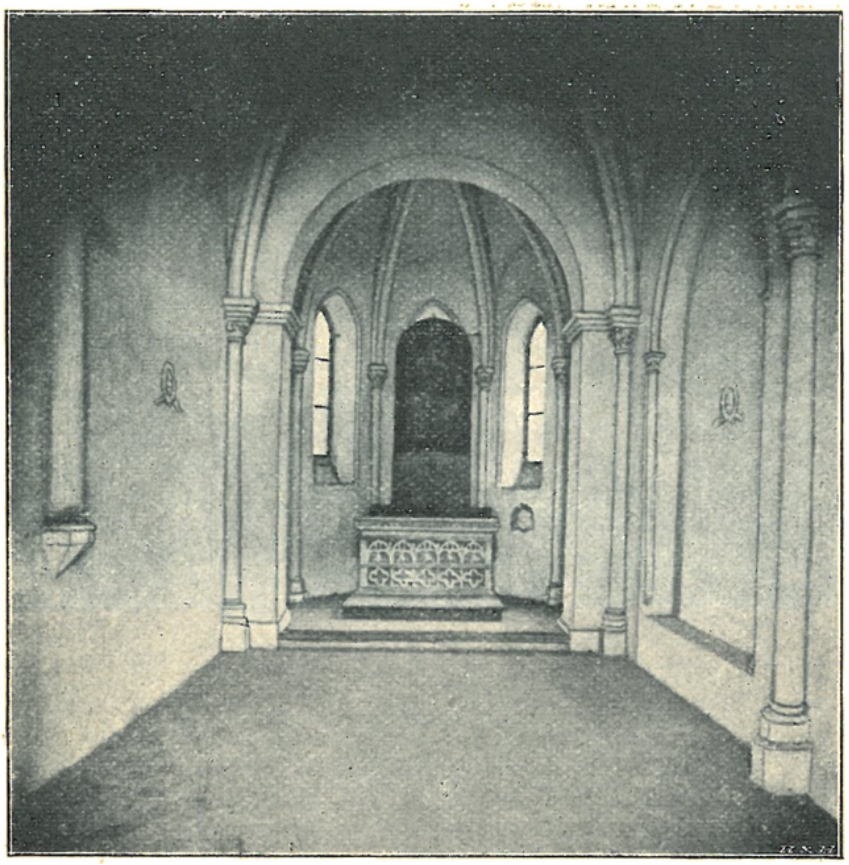

Plasy: Vnitřek bývalé kaple královské.

se střechou taškami krytou, na níž byla lucernovitá vížka. Uvnitř byl jediný oltář. Při podélné stěně severní bylo malé oratorium na způsob kruchty. Dle pověsti byla tato kruchta zřízena pro několik jeptišek, jež v dobách válečných do Plas se utekly a v přiléhající budově bydlely. Kostelík tento byl při zrušení kláštera zavřen.

Na jih od tohoto kostela stávala stará prelatura (ke které později přistavěna byla prelatura nová), mezi níž a zmíněným kostelíkem byla hlavní brána s velikým vjezdem a menší brankou po straně, jakož i světnice pro vrátného a šatlava.

Vše to bylo spolu se zmíněným kostelíkem roku 1828 zbořeno a získaného tak staviva užito k stavbě železné huti.

Za praelaturou ke straně východní táhne se od severu k jihu veliká budova sýpek klášterních, nad jejímž středem vypíná se vysoká věž s hodinami, krytá dvojitou lucernovitou bání, mědí pobitou. Stavbu sýpek a věže provedl v letech 1685

až 1686 opat Ondřej Trojer, jehož znak v kameni tesaný v průčelí se spatřuje.

Ale v této budově, právě na místě, nad nímž zmíněná věž se zvedá, skrývá se památka mnohem starší, totiž dvojitá kaple nad sebou, provedená ve slohu přechodním asi ve stol. XIII. Kaple ta vystupuje ke straně východní na způsob pětibokého arkýře, z pískovcových kvádrů zbudovaného. Kaple dolejší jest nižší a prostší a má klenbu křížovou o dvou polích s ostrými hranami; v trojbokém závěru vybíhá klenba z ozdobných konsolek, majících tvar zvířecích hlaviček. Okénka jsou hrotitá. Mnohem ozdobnější a vyšší jest kaple hořejší. Okna jsou rovněž hrotitá, ale vyšší. Pětiboký presbytářík i obdélníková loď mají pěknou žebrovou klenbu, jejíž oblá žebra vybíhají z oblých polosloupků ozdobených pěknými lupenovými hlavicemi.

Jaký byl původ a účel této dvojité kaple? O tom nám podávají spolehlivé zprávy rukopisné dějiny kláštera Plasského. Dovídáme se z nich, že v těchto místech stávala budova určená za příbytek panovníků českých, kdykoliv zavítali do kláštera Plasského, a součástí její že byla tato zajímavá kaple. Budovu tu vystavěl prý opat Gerard kolem r. 1265 *). Spodní kaple zasvěcena byla sv. Václavu a určena byla pro čeleď panovníkovu, hořejší, zasvěcená sv. Maří Magdaleně, určena pro panovníka **).

Kaple dolejší již za doby trvání kláštera byla zrušena ***), kapli hořejší opravil opat Ondřej Trojer; nástupce jeho zřídil v ní nový oltář r. 1733. Nad oltářem jest dobrý, ale zašlý obraz „Pán Ježíš zjevuje se Marii Magdalské“ od Jana Kryštofa Lišky †).

Naproti bývalé kapli »královské« k východu na mírném svahu stojí *kryptní kostel sv. Václava.*

Byl to zprvu malý kostelík gotický (původní jeho podobu viz na pohledu Willenbergově, str. 67); potom r. 1703 rozšířen byl přední přístavbou ve slohu barokním se dvěma věžemi v průčelí, jež pokryty byly báňovitými střechami s lucernovitými vížkami; na věži jižní byly hodiny. Uvnitř byl hlavní oltář řezbami ozdobený, na němž byl veliký obraz sv. Václava, a dva boční oltáříky s obrazy sv. Josefa a sv. Jana Nepom. v pěkně vyřezávaných rámcích; oltáříky tyto dány byly do kostela v Plané, kde dosud se nalézají. Při zrušení kláštera byla zavřena i tato svatyně. Kníže Klement Václav Lothar z Metternichu, zakoupiv panství Plasské, dal kostel přestavěti v rodinnou hrobku dle návrhu architekta Krannera. Tehdáž byla hořejší část obou věží odbourána a průčelí v nynější podobu upraveno.

---

*) Scheppl, Lapis 348.

**) „Erat praeterea intra clausuram coenobii habitatio quaedam constructa pro ducibus et regibus, qui frequenter Pragâ excurrebant Plassium. De quadro lapide ibi supra se erectae erant insignes capellae, inferior d. Wenceslai, superior altior et venustior s. M. Magdalenae, illa pro familia, haec pro regibus.“ Vogt, Tilia, 79.

***) „Cernitur hodie adhuc profanatum“ Scheppl, Lapis 348.

†) Scheppl, l. c.

Kostel tak přestavěný vysvěcen byl slavným způsobem r. 1828 dne 10. srpna od světícího biskupa Františka de Paula Pištěka a téhož dne přenešeny byly do něho ostatky svaté mučednice Valentiny, jež papež Lev XII. řečenému knížeti byl daroval. Ostatky tyto nalezeny byly v římských katakombách dne 8. prosince r. 1827 v coemeteriu Kalixtově mezi hroby prvomučedníků, spolu s nádobou skleněnou, její krví naplněnou; z nápisu vytesaného na kameni, jenž uzavíral výklenek, v němž ostatky ty odpočívaly, římští učenci Nibbi, Visconti a Carlo Fea dovodili, že tato sv. mučednice buď ke konci III. nebo na počátku IV. stol. smrt mučednickou podstoupila.

Nazítří, dne 11. srpna 1828, posvěcena byla krypta řečeným světícím biskupem, načež do ní byly uloženy rakve s tělesnými pozůstatky čtyř členů knížecí rodiny *).

Plasy: Kostel sv. Václava r. 1790.

Papež Lev XII. bullou ze dne 14. září 1827 obdařil kostel sv. Václava plnomocnými odpustky; k získání jich ustanoveno bylo deset dní v roce, a to: den sv. Václava, den Dušiček a následujících po něm osm dní.

Při kostele tomto fundováno bylo r. 1828 místo zvláštního kaplana, jenž zván byl »kryptní«; pro nedostatek duchovenstva zůstává místo to neobsazeno.

Nad průčelím jest železný pozlacený kříž. Uvnitř jest oltář z černého mramoru, v jehož tumbě uloženy jsou ostatky zmíněné mučednice Valentiny. Na oltáři jest pozlacený kříž; za nim visíval obraz sv. Václava z kostela dřívějšího, malovaný Janem Kryštofem Liškou. Kníže Václav Lothar Klement Metternich dal r. 1844 vymalovati nový obraz sv. Václava od malíře C. Hemerleina ve Vídni; dřívější dán byl do Schönfichtu; r. 1849 dal od téhož malíře vymalovati obraz sv. Klementa; oba obrazy visí nyní naproti sobě na bočních stěnách presbytáře.

*) Obšírné vylíčení církevních těch slavností dne 10. a 11. srpna r. 1828 v Plasech konaných podal Jan Jindřich Marek v „Časopise pro katolické duchovenstvo“ I. (1828), str. 475 a násl.

V přízemí pod celým kostelem jest prostranná hrobka s plochým stropem, jenž podepřen jest dílem hmotnými pilíři, dílem oblými sloupy. Mezi pilíři jsou hluboké výklenky a železné rošty pro rakve.

Zvony ve věži kostela sv. Václava zavěšené: 1. přelitý roku 1828 Karlem Bellmannem; 2. r. 1861 přelitý týmž zvonařem; 3. klekáník z r. 1844; 4. umíráček z r. 1700.

Jelikož při konventním kostele nebylo věže, na níž by větší zvony zavěšeny býti mohly, opat Coelestin Stoy vystavěl r. 1746 uprostřed dlouhé budovy stájů v hospodářském dvoře klášterním na sever od praelatury se nalézajícím věž krytou cibulovitou bání. Věž tato zvána byla „věží sv. Floriana.“ Nástupce Stoyův opat Hetzer dal v Chebu ulíti r. 1752 dva zvony a zavěsiti je v této věži. Věž tato shořela až po zděnou část dne 27. srpna 1866, když z neznámé příčiny střecha stájů, nad nimiž věž tato trůnila, se vzňala. Vzdor úsilí veškerého obyvatelstva Plasského a oddílu vojska pruského, které po nešťastné bitvě u Hradce Králové po celém království Českém se rozlilo a zavítalo i do Plas, lehla více než polovice střechy stájové a i tato věž popelem, při čemž dva zvony na věži zavěšené, dojemně krásnými zvuky svými daleko po vůkolí pověstné, sřítily se dolů na hořící trámy a značně se porouchaly. Byly přelity teprve r. 1884 od Juránka a Pernera v Plzni. Třetí přidán nový téhož roku. Posvěceny byly od kard. Schwarzenberka, jenž r. 1884 v Plasích uděloval svátost sv. biřmování.

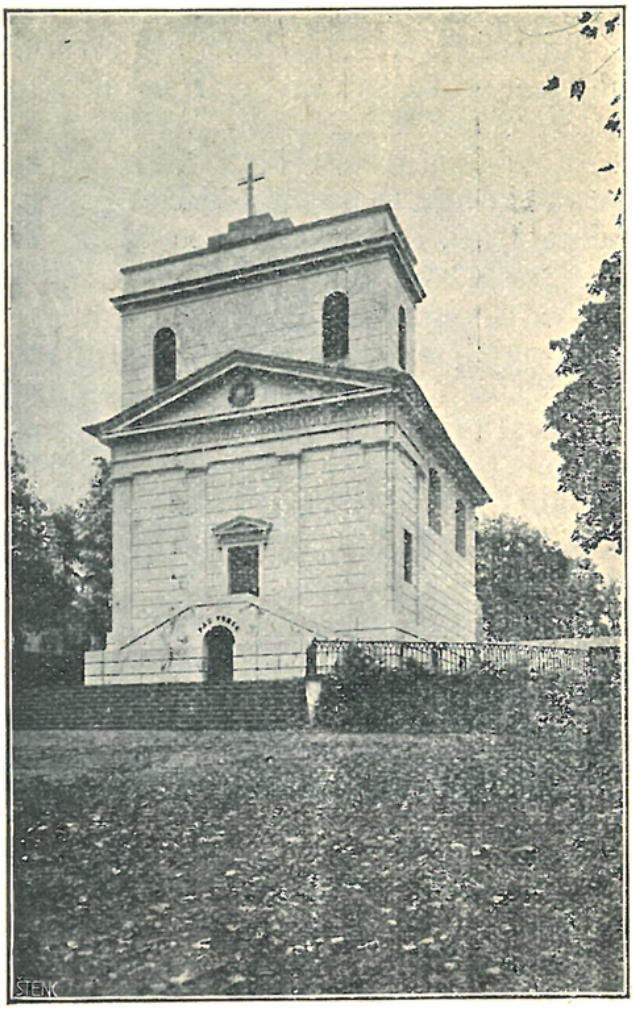

Plasy: Kostel sv. Václava v nynější podobě.

Poněvadž původně nebyl úmysl střechu věže v původní podobě obnoviti, byla na zdivo položena nízká prkenná stříška, až teprve roku 1893 vystavěna byla nynější báň předešlé podobná.

V Nebřežinech ve výklenku zdi tamější továrny umístěna jest socha P. Marie s Ježíškem z kamene tesaná. Znamenitý sochař český Václav Antonín Levý, nar. r. 1820 v Nebřežinech, obdržev roku 1854 nadaci Klarovu, byl zavázán zhotoviti pro kostel, v němž byl pokřtěn, tedy pro kostel Plasský, nějaké umělecké dílo. Uvolil se zhotoviti z tvrdého kamene sochu P. Marie s Ježíškem. Po dlouhých průtazích dílo to bylo do Plas dodáno r. 1870. Poněvadž však nebylo shledáno tak uměleckým (Levý prý, jsa churav, dal sochu tu od jiného sochaře zhotoviti), jak se očekávalo, nebylo v kostele ani umístěno, až teprve roku 1877 dáno bylo do Nebřežin.

13. Podvorov (Potvorov), fara.

Duchovní správu obstarává farář.
Patron: kníže Klement Metternich.
Místa přifařená: Podvorov 452 k., 6 ž.; šk. 3tř.; Bílov $^1/_2$ h., 198 k., 4 ž.; Bukovina $^3/_4$ h., 128 k., šk. 1tř.; Hubenov $1^1/_2$ h., 22 k.; Olšanská Ohrada 1 h., 30 k.; Sedlec $^3/_4$ h., 178 k.; Odlezly (Voitles) $^3/_4$ h., 105 k.; celkem 1113 k., 10 ž.

Kostel sv. Mikuláše v Podvorově jest původu prastarého; jest to krásná stavba románská pocházející dle úsudku asi ze třetí čtvrti XII. stol.*) V Potvorově žila na sklonku století XII. a na počátku století XIII. známá nám již veliká dobroditelka kláštera Plasského, paní Anežka z Podvorova. Jest možno se domnívati, že byla štědrou podporovatelkou i stavby kostela; zdá se, že tvrz její s kostelem spojena byla chodbou. V Podvorově a v okolí měly majetek klášter Plasský i klášter Zderazský a oběma příslušelo i jakési právo ke kostelu, z čehož časem vznikala i vzájemná nedorozumění. Tak se dovídáme, že již r. 1241 vznikl spor mezi proboštem Zderazským a Jindřichem, opatem Plasským, o kostel v Podvorově; spor ten urovnán byl rozhodčími. Čeho spor ten se týkal, nedovídáme se. Za to máme zprávu o jiném sporu z r. 1281; zpráva ta jest velmi zajímavá, neboť z ní vysvítá, že kostel Podvorovský byl jako hrad opevněn a že v něm v dobách válečných okolní lid míval útočiště. Spor ten, vzniklý mezi Petrem, převorem Zderazským, a Gerhardem, opatem Plasským, týkal se toho, kterým lidem přísluší hledati útočiště za tehdejších nepokojných časů. I stalo se řečeného roku 1281 narovnání v ten rozum, aby poddaným kláštera Zderazského bylo poskytnuto útočiště v přízemku kostela spolu s poddanými kláštera Plasského; avšak na vrchní část kostela (t. j. klenutou kruchtu) a věž poddaní Zderazští žádného práva ani nároků míti nemají.

Představení obou řečených klášterů, totiž opat Plasský a probošt Zderazský vykonávali společně právo podací při kostele Podvorovském.

Faráři z nejstarší doby známí: Jindřich do 1369, Jan 1369—1380, Tomáš od r. 1381, mistr Petr Zderaz 1396—1404, kdy stal se farářem v Kojeticích, Prokop, syn Václavův z Prahy, 1404—1423, Bartoloměj.

---

*) Lehner, Dějiny umění II, 95. V pamětní knize fary Podvorovské na str. první zaznamenal r. 1781 tehdejší farář Václav Hollmann několik historických zpráv o kostele Potvorovském. Zdá se, že vyžádal si je od někoho z kláštera Plasského a že je z poznámek sobě zaslaných do pamětní knihy vepsal. Mimo jiné píše, že kostel Potvorovský vystavěn byl roku 1241, podotýkaje, že tak souditi lze z knihy „Tilia Plassensis“ strana 562. Kniha ta rukopisná, sepsaná mnichem Plasským Mauritiem Vogtem, chová se nyní v knihovně kláštera Oseckého. V knize té na straně 107 (a nikoliv na str. 562, jak farář omylem napsal číslici ve zprávě sobě zaslané snad nedosti zřetelně psanou) čteme: „Anno 1241, cum esset disceptatio et lis inter praepositum Zderasensem et Henricum abbatem Plassensem occasione ecclesiae Potworiensis et subditorum, per arbitros totum negotium, quale autem in specie fuerit, non constat, compositum fuit“. Ze zprávy této však nelze usuzovati, že kostel Potvorovský r. 1241 byl vystavěn, nýbrž jen, že toho roku již stál.

dotud sakrista kostela Vyšehradského, 1423—25 (stal se kanovníkem kolleg. kapitoly u sv. Jiljí v Praze), Mikuláš, dotud farář v Krašovicích r. 1425.

Zmíněné kláštery podržely zboží v Podvorově do válek husitských, kdy jim bylo vzato a r. 1420 od císaře Zikmunda zapsáno za služby prokázané bratřím Bedřichu a Janu z Kolovrat. Za válek husitských kostel Podvorovský byl prý zpustošen. Ve stol. XIV. Podvorov patřil k panství Kaceřovskému, i byl

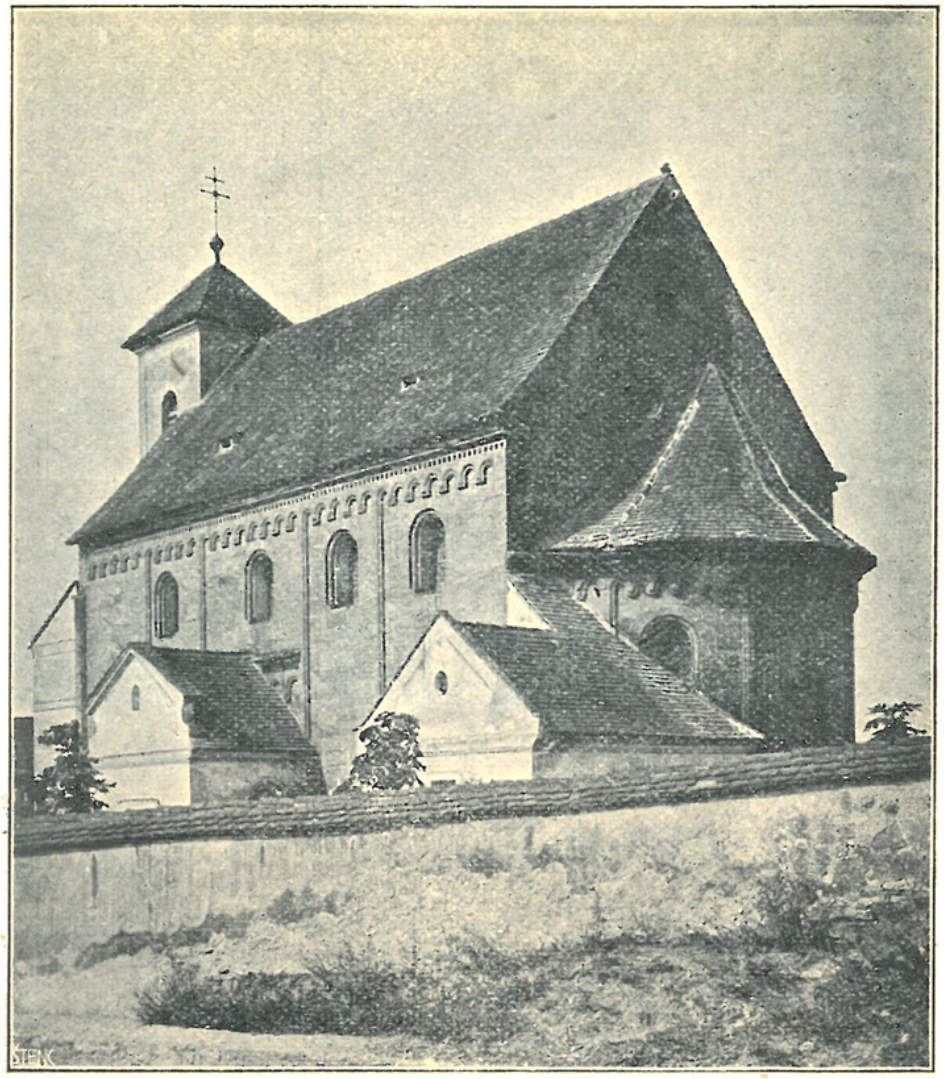

Farní kostel v Podvorově.

tedy v držení Gryspeků *). R. 1573 uvádí se Podvorov mezi farami zabranými od haeretiků (»ab haereticis occupatae«); kollátory byly tehdáž Bohusoud Kocz a Gryspek **).

R. 1623 dostal se Podvorov zase klášteru Plasskému.

Duchovní správu v Podvorově vykonávali od té doby cisterciáci kláštera Plasského, a to nejčastěji buď faráři Kraloviční anebo Žebničtí. V letech 1694—97 vedl v Podvorově duchovní správu P. Bernard Opitz,

*) Prusík, Urbář panství Kaceřovského z r. 1558, str. 19.
**) Liber visitationum č. 26, rukop. z archivu arcib. f. 72b.

probošt Tejnický, jenž r. 1697 proboštví se vzdal a byl výhradně farářem Podvorovským až do r. 1705, kdy do kláštera Plasského se vrátil.

Po něm působili v Podvorově jakožto faráři tito cisterciáci Plasští: Rudolf Englthaler 1705—20, jenž spolu obstarával duchovní správu ve Vysoké Libyni, Ladislav Hallasch 1720 † 1727, Urban Ursinus 1727—34, Marcellinus Javornický 1734—39, Gracián Chocenský 1739—56, Sylvanus Čarda 1756 † 1771, Engelbert Vranovský 1772—81, Václav Hollmann 1781, jenž zůstal tu farářem i po zrušení kláštera, † 1820.

Faráři od r. 1820: Petr Heinz † 1844, Ondřej Hunger 1845 † 1852, Leopold Drož 1852—82, Karel Appel 1882—85, František Bárta od 1886, kníž. arc. vikář.

Vnitřek farního kostela v Podvorově.

Kostel Podvorovský*) zbudován jest z kvádrů pečlivě tesaných. K lodi, jež jest v půdorysu obdélníková, přiléhá na straně východní prostorná polokruhová apsida, konchovitě sklenutá. Zadní část lodi zaujímá mohutná krásná kruchta. Jest podklenuta klenbou křížovou o dvou polích, jež v předu uprostřed spočívá na mohutném čtverhranném pilíři polosloupy ozdobeném, z něhož k oběma bočním stěnám jdou polokruhové oblouky, opřené při zdech polopilíři podobně ozdobenými jako pilíř prostřední. Hořejší část kruchty byla podobně sklenuta, jako část dolejší, ale ozdobněji; z klenby té zachovaly se toliko při stěně západní pilíře s výběhy žeber. Na straně do kostela mívala kruchta zeď až ke stropu sahající, v níž byl vchod jdoucí na malý pavlán nad středním dolejším pilířem zřízený; po obou stranách vchodu toho byla okna dovnitř chrámu jdoucí. Byla

*) Srovn. Method XIV. a XV. (1888-89); Lehner, Dějiny umění nár. čes. II., 94, K. B. Mádl, „Z Prahy a z Čech" (1890).

to oratoř panská, do níž vedl vchod spojený můstkem s blízkou tvrzí. Později byla ona zeď odstraněna a ponechána toliko dolejší její část jakožto poprsní zeď kruchty; prostřední pavlán dosud se zachoval, ač hořejší jeho část nahražena nevkusným železným zábradlím. Zdá se, že i loď kostela byla klenuta; nasvědčují tomu štíhlé oblé sloupy s krychlovými hlavicemi, stojící v rozích po stranách apsidy. Původní klenba vzala prý za své při zpustošení chrámu od Husitů.

Dlouho prý zůstal kostel beze stropu a věže, až posléze zřízen strop prkenný, zbudována nová střecha, krytá šindelem, a pro zvony zřízena byla malá dřevěná věž uprostřed střechy. Když pak tato věž r. 1824 bleskem byla poškozena, byla r. 1825 v průčelí západním vystavěna nynější nepřiměřená nízká zděná věž, kostel obdržel nynější strop na rákos omítnutý, a střecha pokryta taškami. R. 1836 přistavěno bylo k věži rovněž nevkusné schodiště, vedoucí na kruchtu.

Uprostřed jižního boku lodi jest sličný románský portál, zakrytý nevkusnou předsíní, přistavěnou r. 1741.

Zevně jsou boky rozčleněny lisenami v pět ploch nestejné šířky; nejširší z nich jest pole prostřední. Nahoře spojeny jsou liseny úhledným obloučkovým podřímsím, nad nímž pod střechou táhne se pěkně článkovaná římsa. Podobně ozdoben jest i vnějšek apsidy. Okna mají ostění pěkně článkovaná (většina oken byla však v pozdější době barbarsky zvětšena vyjmutím vnitřních článků). Ve štítu východním zachovalo se ozdobné kulaté okno.

Hlavní oltář jest ranně barokní z r. 1673; obnoven byl r. 1883. Ve výklenku uprostřed jest barokní socha Panny Marie s Ježíškem; po stranách sochy sv. Mikuláše a sv. Bernarda. Nahoře uprostřed jest v kartušovém orámování relief, znázorňující poprsí žehnajícího Boha Otce; po stranách sošky sv. Kateřiny a sv. Barbory; nejvýše stávala socha sv. Michaela archanděla, která však r. 1898 dne 25. května sražena byla bleskem do kostela udeřivším, jenž tu i mnoho jiných škod způsobil *).

Na straně evangelijní jest ve zdi malý výklenek sanktuářový, zakončený trojhranným orámovaným štítkem; výklenek tento pochází z doby gotické.

V lodi při bočních stěnách stojí proti sobě pseudorománské oltáříky zřízené 1888 na místě oltářů starších. Na oltáři strany evangelijní jest uprostřed Kristus Pán na kříži, po stranách sochy P. Marie a sv. Jana Ev. (krucifix a socha P. Marie jsou staré, barokní; socha sv. Jana zhotovena r. 1888). Na oltáři strany epištolní jest uprostřed barokní soška sv. Anny, po stranách pak sošky sv. Cyrilla a Metoděje z r. 1888. Na bočních stěnách zavěšeny jsou dobré obrazy na plátně malované: Kristus Pán s kříže objímá sv. Bernarda (z r. 1678) a Panna Maria podává Ježíška témuž světci (z. r. 1687)

K apsidě přistavěna byla r. 1785 nynější nevkusná sakristie.

Zvony: 1. s nápisem latinským, ulitý r. 1489 od mistra Jiljího (Egidius) z Prahy; 2. byl původně ulit r. 1796; r. 1861 byl přelit od Pernera v Plzni.

R. 1901 ustavil se v Podvorově spolek ke slohové rekonstrukci kostela. R. 1902 architekt Bohumil Štěrba vypracoval plány k tomu účelu a stanovil program rekonstrukčních prací. R. 1905 nákladem řečeného spolku byla v kostele zřízena nová

*) Bleskem byla v apsidě na straně epištolní odražena část omítky, i objevila se část malby starobylé; bylo dobře rozeznati část nohy a ruky; pod malbou pak nápis latinský.

dlažba z benátského terazza. Při tom snížena dlažba měrou náležitou, neboť dlažba dřívější byla nad původní úroveň v dobách pozdějších násypem 70 *cm* vysokým nenáležitě zvýšena, takže zakrývala pěkné patníky pilířů. V násypu tom nalezeno bylo několik článkovaných kamenů ze zbořených částí chrámových, jakož i střepy z pravěkých nádob (snad přivezené sem spolu se zemí nasypávanou) a mnoho kostí a lebek.

V Bílově stávala dříve malá kaple pro zvonění a modlení. František Koukl, rolník z Bílova, odkázal na stavbu nové kaple 100 zl. Mnozí zbožní obyvatelé Bílovští si přáli, aby vystavěna byla kaple taková, v níž by mohla sloužena býti mše sv. To se také stalo r. 1881. Kaple byla požehnána r. 1882 dne 22. října. Jest to prosté staveníčko obdélníkové zakončené apsidkou; na střeše jest plechem pobitá vížka cibulovitá; strop je plochý. Na prostém oltáříku jest soška sv. Jana Nep.

14. Rabštýn, Rabštein (Rabenstein), fara.

Duchovní správu vede farář; jest tu i místo kooperatora, nyní neobsazené.

Patron: Jan hrabě Lažanský.

Místa přifařená: městečko Rabštein (Rabenstein) 487 k., 1 ak., 5 ž., šk. 2tř.; Kotaneč (Kotantschen) 1 h., 100 k., šk. 1tř.; Vysočany (Wysočan) 1¼ h., 96 k.; Stvolny (Zwolln) ¾ h., 328 k., šk. 1tř.; Hamr (Hammer) 1 h., 10 k.; Ladetice ¾ h., 8 k.; Jablonná (Jablon) 1¼ h., 54 k.; Nový Dvůr (Neuhof) ¾ h., 113 k.; celkem: 1196 k., I ak., 5 ž. Obyvatelstvo většinou německé.

Oldřich Pluh, majitel hradu Rabšteinského, založil r. 1338 při kapli hradské faru, kterou štědře statky pozemskými nadal. Syn jeho Oldřich roku 1351 kostelu nové důchody přikázal. Roku 1355 připomíná se však kostel v Rabšteině pouze jako filiálka kostela ve Stvolnech*). Synové Oldřichovi, protivivše se císaři Karlu IV., nuceni byli Rabštein mu prodati, i nalézáme pak v letech 1357—1367 císaře jakožto patrona kostelů na panství Rabšteinském. Po roce 1367 užitky panství vykázány byly císařové Elišce, která v letech 1370—71 faráře ke zdejšímu kostelu podávala. Pak Rabštein dědictvím po Karlu IV. přešel na syna jeho Václava IV., jenž v letech 1380—1419 k farám na panství kněží podával; jen r. 1406 vykonal podací právo Beneš Čert z Hořovic, purkrabí Rabšteinský, jemuž byl král hrad zapsal**). Roku 1427 byly patrony Litobor z Hořovic a bratři Bušek a Jan z Kamenné Hory.

Faráři z doby nejstarší známí: Petr † 1370, Benedikt, klerik z Prahy, 1370 † 1371, Mikuláš, klerik z Charvatce, 1371, Vít 1389***), Mikuláš 1395, Beneš z Oráčova, dotud f. v Lochovicích, 1395—97, Michael, dotud farář v Liškovicích, sm. s před., 1397—1404, Mikuláš, dotud f. ve Smolnici, sm. s před., 1404—1406, Petr, dotud f. v Krašově, sm. s před., 1406†),

*) Libri Conf. I, 42.
**) Sedláček, Hrady XIII, 138—139.
***) Tadra, Soudní akta VII, 215.
†) Mikuláš však soudil se s Petrem, i zdá se, že se směny sešlo, neboť Mikuláš nazývá se v „Soudních aktech“ r. 1407 plebánem Rabšteinským a Petr plebánem Krašovským.

Mikuláš Kiklman 1408, Jan do 1415, Kuneš, dotud f. v Hoděticích, sm. s před., 1415–17, Jan, dotud f. v Čisté, 1417—19, Jindřich 1419 † 1427, Vavřinec, dotud f. ve Skytalech, 1427.

Burián z Gottšteina, tehdejší držitel Rabšteina, založil spolu s manželkou Sidonií roz. hraběnkou z Ortenburgu v Rabšteině r. 1483 klášter karmelitánův, při němž vystavěn kostel Zvěstování P. Marie. Prokurátorem nového kláštera jmenován v provinciální kapitole Mikuláš Thomer, jenž pak byl převorem až do r. 1489, kdy na jeho místo nastoupil Jan Čech, po němž

Farní kostel v Rabštýně.

následoval 1491 Mikuláš Hesner, který několika kapitolami byv opět a opět v úřadě svém potvrzen, setrval v něm do r. 1515, kdy nastoupil P. Ondřej, po němž r. 1517 byl ustanoven Jan Čech, který vytrval do r. 1532, kdy klášter byl zničen; neznámo, jakým způsobem (v pamětech karmelitánské provincie české se praví: »ille conventus ruinatus est per Bohemos»)*). Roku 1664 spatřovaly se po klášteře tom nepatrné stopy za kostelem stranou k zámku**).

*) Zprávy tyto čerpány jsou z rukopisné knihy chované v archivu fary Rabšteinské „Memorabilia provinciae florentissimi Regni Bohemiae, in quantum diligentia antecessorum collegit; quae simplici stylo hac nostra aetate pro conventu Tachoviensi eiusdem provinciae prosecutus est F. Leonardus a s. Sigismundo, alias Kominek, vicarius ibidem, anno 1664.

**) „Monasterii Rabensteinensis exigua vestigia retro ecclesiam versus arcem apparent". Ibid. str. 23.

V letech 1518—1564 Rabštein náležel Šlikům. Joachim Šlik, jenž r. 1560 Rabštein obdržel, některé kněze pod jednou na statcích svých z jejich far odbyl a fary ty jinými bludnými, nesvěcenými a ženatými osobami obsadil. Šlik se vymlouval, že on těch kněží na grunty své nepřijal, než po otci jeho že jsou tu zůstali. Jednoho z nich měl na Rabšteině jakožto almužníka. Arcikníže Ferdinand r. 1555 vydal pak rozsudek o té věci v těchto slovech: »co se té osoby, kterouž za kněze pokládá a jako almužníka na Rabšteině chová, dotýče, toho, chce-li, jakž praví, přece za almužníka chovati, to se k jeho vůli připouští, však aby tajně ani zjevně ten jistý neučil a nekázal«; o obsazování far však týmž rozsudkem Šlikovi se nařizuje: »Fary, kteréž pod sebou má, buď pod jednou neb pod obojí způsobou, ty aby těmi kněžími, jakž která straně pod jednou neb pod obojí od starodávna náleží, opatřil a při administratořích toho hledal, aby jemu na ty fary kněži podáni byli *).

Jednoho z nich, jménem Klimenta Krchova, konsistoř pod obojí ujímati se musila proti nespravedlnosti patronově tímto listem: „Urozenému pánu panu Joachymovi Libšteinskému z Kolovrat na Rabšteině, Libkovicích a Oudrčí etc., pánu nám v Pánu Bohu milému a dobrotivě příznivému. Modlitbu naši s vinšováním od Pána Boha zdraví a jiného všeho nejlepšího dobrého Vaší Milosti, urozený pane pane nám v Pánu Bohu milý a dobrotivě příznivý vzkazujem. Vznesl jest na úřad náš duchovní ctihodný kn. Kliment Krchov, kterak byste při jeho na Rabštein za faráře od Vaší Milosti přijímání, že jemu na jeden každý tejden kopa míš. vychází a na půl leta pět strychů žita a dva věrtele mladého piva zakázati, a nyní již mimo to zakázání a smlouvu s ním učiněnou té správy církevní zbaviti a jiného na místo jeho přijíti ráčili. Hejtman pak Vaší Milosti, Jiřík Toul, že by jemu kněh a jiných věcí, s nimiž se na dotčenou kollaturu V. M. Rabšteinskou při času sv. Jiří přistěhoval, vydati nechtěl, nýbrž jemu je arestiroval a spečetil; žádaje nás týž kn. Kliment Krchov v té své důležité a nevyhnutedlné potřebě za toto k Vaší Milosti přímluvné psaní, jakž spis jeho k úřadu našemu složený to v sobě šíře obsahuje a zavírá. Kdež my, jsouce jemu jakožto knězi a služebníku církve Kristovy pod jurisdikci naší přináležejícímu všelikou ochranou povinni, a nemohouce než jeho snažné žádosti místa zanechati, k Vaší Milosti za něho pilně se přimlouvajíce žádáme, že jakožto pán křesťanský podle smlouvy s ním učiněné a vlastního Vaší Milosti uvolení, což mu (jakž vejš dotknuto) za práce cíkevní spravedlivě náleží, aby toho dostati mohl, o tom nařiditi, ano i při hejtmanu Vaší Milosti, aby mu věci jeho nezdržoval, ale je propustil, náležitě opatřiti ráčíte, tak aby Vaší Milosti i nám, zvláště pak Jich Milostem pánům defensorům nad konsistoří a Academií pražskou nařízeným z budoucího ňákého zaneprázdnění sjíti mohlo. Jsme té celé k Vaší Milosti důvěrnosti, že naddotčenému kn. Klimentovi Krchovovi této naší přímluvy (jíž on se těší) laskavě pro naší i jeho k V. M. hotovou šetrnost a odměnu užiti dáti ráčíte. Odpovědi účinlivé od V. M. očekávati budeme. S tím etc. Datum v konsistoři etc. v pondělí po památce povýšení svatého kříže leta 1614“ **).

V letech 1639 až do 1657 duchovní správu v Rabšteině vedli cisterciáci z kláštera Plasského, karmelitáni z Chýše a faráři z Nahořečic a Libyně. Od roku 1657 byl tu duchovním

*) Borový, Akta kons. katol. 186.
**) Protocollum cons. utraq. 1614—19, rkp. v archivu arcib.

správcem P. Emilian Kober, benediktin kláštera Emauského v Praze, jenž tu zemřel r. 1672.

Hrabě Šebestián Pötting, koupiv roku 1665 panství Rabšteinské, slíbil Servitům, že založí tu pro ně konvent pro 8 řeholníků. Karmelitáni, dověděvše se o tom, zasazovali se sice o to, aby oni opět do Rabšteina byli uvedeni, jelikož tam klášter jejich stával, ale marně. Konsistoř r. 1666 dne 5. dubna vynesla rozsudek v jejich neprospěch a Servitům přisouzeno právo vystavěti v Rabšteině klášter. Karmelitáni odvolali se

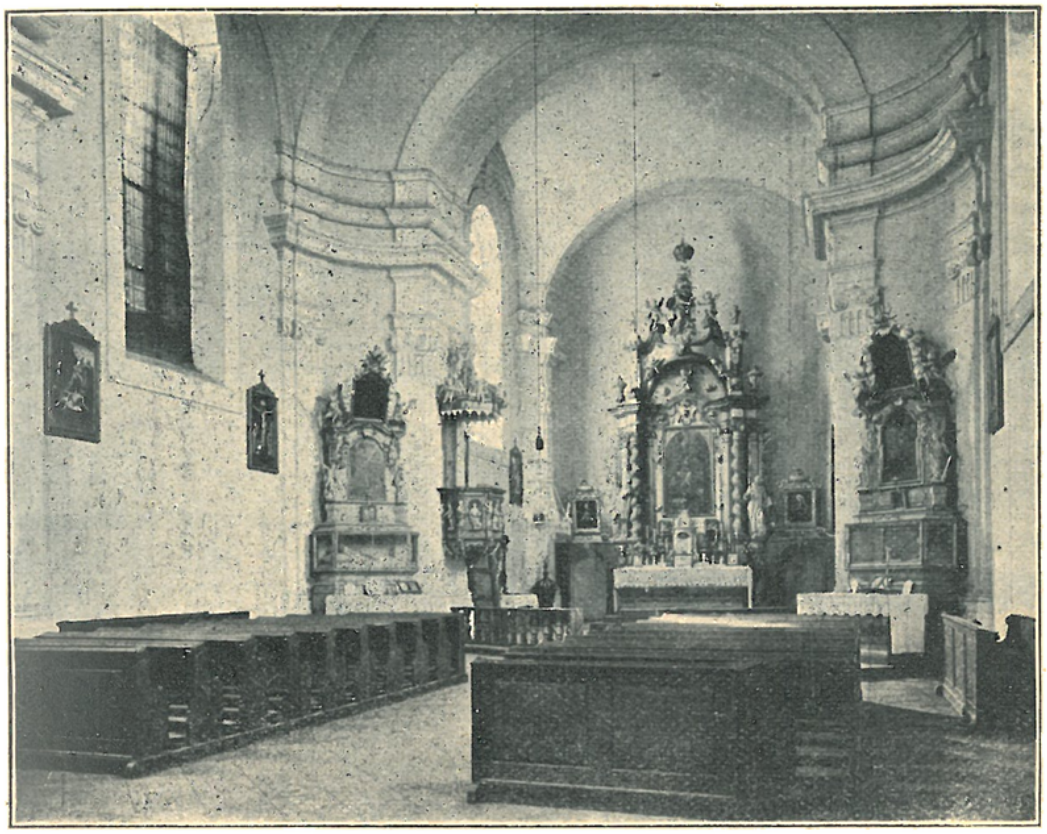

Vnitřek farního kostela v Rabštýně.

k sv. Stolici, odkudž ke konci měsíce září přišlo rozhodnutí, jímž se Servitům zapovídá klášter stavěti, dokud neprokáží, že karmelitáni tam nikdy konventu neměli. Posléze však přece jim povolení dáno, v Rabšteině se usaditi. Roku 1671 dne 1. července přišli tudíž do Rabšteina dva kněží a jeden frater. Zprvu sloužili mši svatou ve vystavěné tehdáž kapli loretánské. Roku 1672 položen byl základní kámen kostela i kláštera poblíž farního kostela a zámku.

Po smrti Emiliana Kobera hrabě Šebestián Pötting odevzdal faru i s důchody jejími klášteru servitskému; servité vedli tudíž duchovní správu až do roku 1752, kdy tehdejší majitel panství hrabě Maximilian Lažanský praesentoval za faráře zase kněze světského, Antonína Franka, po němž r. 1778 následoval František Zorn, saekularisovaný jesuita, jenž pak r. 1793 stal se děkanem v Manětíně.

Servité v letech 1766—67 na místě starého svého klášterního kostela, jejž zbořili. vystavěli kostel nový ze jmění provincie řádové. Stavbu vedl pražský stavitel Schmelník. Kostel posvěcen byl r. 1667 od Plasského opata Fortunáta Hartmanna v den Sedmibolestné P. Marie (třetí neděli v září). Slavnosti té súčastnilo se také 60 mužů tehdáž v Manětíně ležící setniny pluku Hildbourghausenského; měli s sebou hudbu a hlavní části bohoslužebných výkonů označovali salvou, kterou následovala vždy střelba z moždířů. Věž dostavěna teprve r. 1769.

Roku 1701 vystavěn byl znovu farní kostel sv. Matouše.

Roku 1754 zřízeno bylo péčí hrab. Lažanské při farním kostele Rabšteinském bratrstvo sv. Jana Nepomuckého.

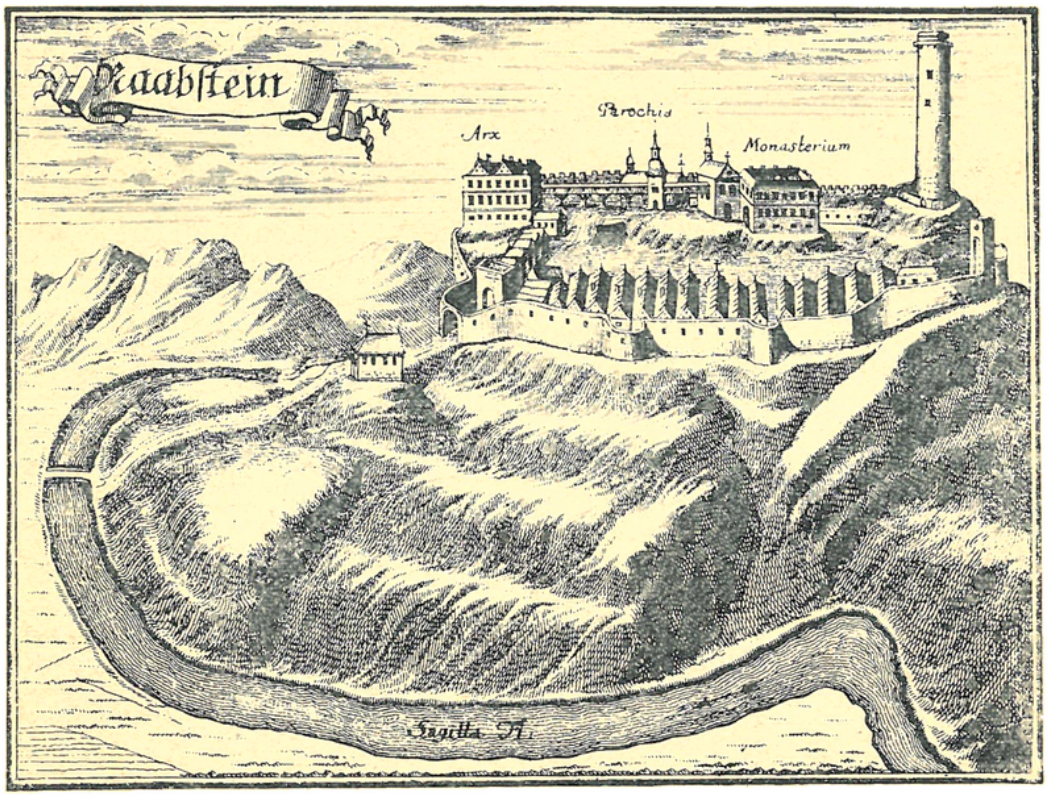

Rabštein r. 1712. (Dle rytiny P. Mauritia Vogta.)

Roku 1787 dne 12. července klášter servitů byl zrušen; tenkráte žilo v něm 9 kněží a 3 bratří laikové; veškeré jmění jeho obnášelo úhrnem 37.343 zl. 55¾ kr.; z toho placeno bylo výslužné bývalým členům kláštera, a to 6 kněžím po 200 zl. a 1 bratru laikovi 150 zl.*). Po zrušení kláštera byl přičiněním faráře Zorna klášterní kostel učiněn farním a dosavadní kostel sv. Matouše apoštola, jenž byl již chatrný (zvláště věž a střecha), byl r. 1778 zrušen a potom r. 1792 zbořen; poslední zbytky jeho odstraněny byly r. 1806**). Ve zrušeném klášteře umístěny byly fara a škola.

*) Srv. Bílek, Statky str. 289.

**) Tehdáž nalezena v základech olověná destička; na jedné straně její jest vyryt nápis: „Anno Domini 1701 haec ecclesia s. Matthaei apost.

Faráři od r. 1793: Fridrich Kastl, bývalý převor zrušeného karmelitánského kláštera v Chýši, 1794 † 1809, Josef Rücker, saekularisovaný benediktin z kláštera u sv. Mikuláše na Starém městě Pražském, 1809 † 1817, František Höfner, dotud lokalista ve Stradišti, 1817—28 (potom f. v Křečové), Josef Klement, prve po 12 let vychovatel v domě hraběte Lažanského, 1828—41 (potom d. v Manetíně), Josef Sturm 1841—44 (potom d. v Manetíně), Jan Hunger 1844 † 1875 (byl osob. děkanem, vikářem a čestným kanovníkem Staroboleslavským), Frant. Čtrnáctý 1875—1907, Josef Martinů 1908.

Farní kostel sedmibolestné Panny Marie jest pěkná stavba barokní na skalnatém vrchu nad městečkem položená mezi zámkem a zbytky starého hradu.

Presbytář, k jihu obrácený, jest jen o něco málo užší, nežli loď. Vnitřek sklenut jest klenbou plackovou spočívající na pásech, jež vybíhají z přístěných pilířů. Loď má dvě klenbová pole.

Věž pojata jest do vnitřní osnovy stavby; v dolejších prostorách jejích do kostela otevřených upravena pavlánovitá kruchta, po jejichž stranách jsou oratoře.

Hlavní oltář barokní, vkusných forem; na něm spatřuje se pěkný obraz Bolestné Rodičky Boží s mrtvým tělem P. Ježíše na klíně. V presbytáři visí na poboční stěně pěkný neveliký obrázek na dřevě malovaný „Panna Marie (poprsí) s Ježíškem, jenž v ruce drží nakrojenou hrušku", označený letopočtem 1657*). Obrázek tento hraběnka Morzinová odkázala hraběti Prokopu Lažanskému s podmínkou, aby jej buď v některém farním kostele anebo v některé kapli k úctě věřících umístil. Farář Rabšteinský Zorn roku 1780 vyžádal sobě od hraběte, že obraz dán do kostela Rabšteinského, kdež byl původně umístěn na oltáři sv. Jana Nepom. Spolu odkázala zmíněná hraběnka tomu kostelu, kde obraz umístěn bude, 300 zl. na mešní nadaci, jakož i dva stříbrné svícny a závěsnou stříbrnou lampu**).

V lodi při šikmých stěnách po stranách vítězného oblouku jsou oltáře, na nichž spatřují se zasklené skříně s kostrami svatých (na straně ev. kostra sv. jáhna a mučedníka Claudia, přivežená z Říma r. 1707; na straně epištolní kostra v rouše jeptišky); nad nimi pak barokní ze dřeva řezané nástavce oltářní s obrazy na plátně malovanými: sv. Jana Nep. (na straně ev.) a „Kristus Pán sestupuje s kříže k sv. Peregrinu a uzdravuje mu nohu rakovinou zachvácenou" (na straně ep.); nejvýše pak malé obrázky („Smrt sv. Juliany" a „Panna Maria s Ježíškem a sv. Annou"). Při bočních stěnách lodi stojí na každé straně jeden barokní oltářík; na oltáříku strany evang. jest obrázek sv. Martina, na protějším obrázek Panny Marie Pomocné.

Vedle oltářů těchto jsou do zdi zapuštěny dva starobylé náhrobní kameny se znaky, jež původně nalézaly se ve starém kostele farním, po jeho zboření pak umístěny byly ve zdi hřbitovní, až posléze r. 1844 na nynější místo se dostaly: 1. s nápisem latinským „Leta Páně 1433 ve čtvrtek před svátkem sv. Víta zemřel urozený a statečný pán Bušek z Kamenné Hory a pán na Rabšteině. Modlete se za něho"; 2. s nápisem německým Šebastiána mladšího hraběte z Ortenbergu († 1483).

---

de novo aedificata fuit sub cura PP. Ordinis servorum B. M. V." Na straně druhé: „Anno Domini 1701 die 3. mensis Aprilis ecclesiae hujus lapidem primum posuit illustrissimus Dominus Dominus Antonius Leopoldus comes à Pötting, dominus in Rabstein et burggravius haereditarius in Lienz, Sacrae Caesareae Majestatis actualis camerarius, necnon eminentissimi cardinalis de Lamberg, episcopi et sacri Rom. imperii principis Passaviensis, supremus stabuli praefectus."

*) Jest to kopie obrazu Albrechta Dürrera z r. 1512, chovaného v c. k. dvorní obrazárně ve Vídni.

**) Svícny tyto i lampa odvedeny býti musily r. 1810 do mincovny.

Zvony: 1. ulitý od Václava Pernera v Plzni r. 1857, 2. ulitý od Jakuba Viléma Seitze v Plzni 1775; 3. z r. 1768 ulitý od Kühnera v Praze; 4. ulitý od R. Pernera v Plzni 1891.

Na straně jižní připojuje se ke kostelu neveliká jednopatrová budova bývalého kláštera a táhne se ke straně západní.

Kaple loretánské Panny Marie na nízké skalce nad řekou Střelou, před bývalými hradbami, jimiž městečko bývalo opevněno, vystavěna byla r. 1671 nákladem Šebestiána hraběte Pöttinga, jenž při ní zřídil nadaci s tím ustanovením, aby tu kněz z kláštera servitského každého dne o 8. hodině ranní mši sv. sloužil a odpoledne o 3. hodině s dítkami školními litanii loretánskou se modlil. Zrušením kláštera tato

Rabštein: Kaple loretánská.

pobožnost zanikla; jen časem v čas obecných potřeb vedeno tam procesí a sloužena tu mše svatá. Roku 1791 dne 9. června střecha „vlaským“ způsobem stavěná („auf wellische Art“) při průtrži mračen se sřítila a i vnitřek byl zpustošen. Ve výklenku neporušeně se zachovavší černá socha Panny Marie přenešena byla do farního kostela a tu na jednom z bočních oltářů umístěna. Roku 1805 byla kaple péčí měšťanstva znovu upravena, a socl a roku 1805 dne 7. července v den Navštívení P. Marie s velikou slávou opět do ní přenešena. Kaple tato jest jednoduché obdélníkové staveníčko s plochým prkenným stropem. Uvnitř jest malý oltářík, za nímž na stěně vymalována jest hrubě architektura oltářní, uprostřed níž na dřevěném podstavci umístěna jest zmíněná socha.

Na náměstí stávala barokní socha „Ecce homo“; ta byla vichrem svržena a rozbita; i byla dle ní r. 1891 zhotovena socha od sochaře J. Rzihy v Podbořanech.

Filiální kostel Narození Panny Marie ve Stvolnech byl, jak se zdá, za starých dob nějaký čas sídlem faráře, neboť čteme v knihách konfirmačních, že roku 1355 Oldřich Pluh z Rabšteina ke kostelu ve Stvolnech s filiálním kostelem v Rab-

Filiální kostel ve Stvolnech.

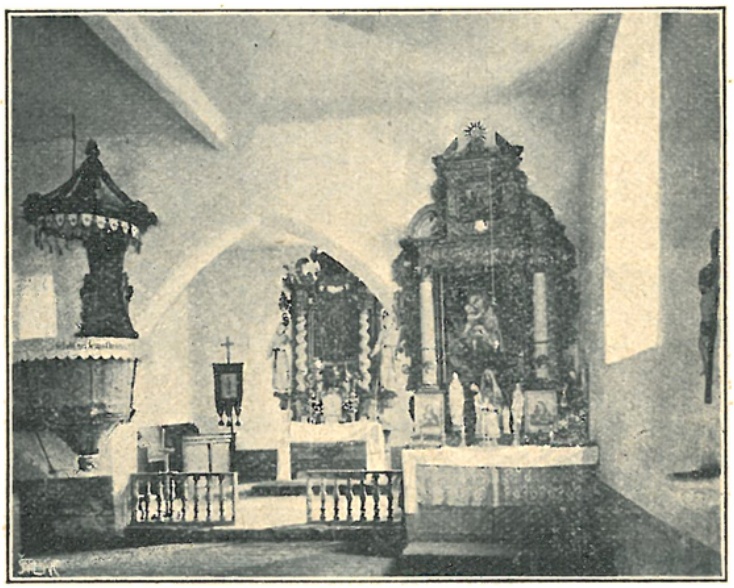

Vnitřek filiálního kostela ve Stvolnech.

šteině podal po smrti plebána Střezvoje na uprázdněné místo kněze Petra. Ale potom od r. 1370 děje se v řečených knihách zmínka jen o faře v Rabšteině; kostel ve Stvolnech byl tedy kostelem filiálním.

Kostelík stojí uprostřed hřbitůvka obstoupeného topoly. Presbytář v půdorysu čtvercový, jest o něco málo užší nežli loď. Stropy v lodi i v presbytáři jsou ploché. Okna jsou mírně zahrocená. Vítězný oblouk hrotitý, na obou hranách sešikmený. V presbytáři oltářík rokokový z r. 1794 s hadovitě točenými sloupky; uprostřed obraz na plátně „P. Maria mezi anděly v oblacích se vznášející"; nahoře malý oválový obrázek sv. Markéty; po stranách sochy sv. Františka Seraf. a sv. Antonína.

V lodi u vítězného oblouku pěkný ranně barokní oltář z r. 1664; na něm jest obraz na plátně malovaný „P. Maria Pomocná", a v hořejším nástavku menší obrázek „Korunování P. Marie".

Kostelík má střechu šindelovou; na ní jest dřevěná cibulovitá vížka, rovněž šindelem pobitá.

Zvony: 1. s nápisem latinským, udávajícím, že přelit byl r. 1746 za hr. Filipa z Kolovrat, pána na Rabšteině; 2. s nápisem latinským ulitý r. 1677 od Štěpána Pricqueye, měšťana Klatovského; 3. z téže doby jako zvon první.

15. Strážiště (Stražiště, Stradiště), fara.

Duchovní správu vede farář.

Patron: Jan hrabě Lažanský.

Místa přifařená: Strážiště 60 k., šk. 1tř.; Černať (Černá Huť Černá Hať ½ h., 134 k.; Hluboké 1¼, 170 k., šk. 1tř.; Kalec 1 h., 79 k.; Krašťovice ¾ h., 240 k.; Mladotice (Mlatz) ¾ h., 393 k., 1 ž., šk. 2tř.; několik samot ½—2 h. vzdálených, 57 k.; celkem 1133 k., 1 ž.

Dětleb z Potvorova daroval Strážiště roku 1193 klášteru Plasskému. Roku 1356 shledáváme ve Strážišti farní kostel, jehož patrony byli opatové Plasští.

Faráři známí z nejstarších dob: R. 1378 kněz Benedikt, dovolávaje se milosti k tomu od papeže Řehoře XI. sobě k tomu propůjčené, činil nároky na faru ve Strážišti*); později byl tu farářem Kuneš (do r. 1397); pak následovali po sobě: Martin Pavlův z Chýše 1397—98, Jindřich, jinak Jindra zvaný, 1398, Oldřich (Ulricus) do 1417, Mikuláš, dotud f. v Krašově, sm. s před., 1417—23, Jan, dotud f. ve Skřípeli, 1423—30**), Mikuláš, dotud f. v Nečtinách, sm. s před., 1430—31, Bartoloměj, dotud f. v Žihli, sm. s před., 1431.

Roku 1420 klášter Plasský sice zástavou Strážiště ztratil, ale potom zase je vykoupil. Tím se stalo, že tu udržela se fara katolická. R. 1570 byl tu farářem kněz Tomáš***), r. 1573 kněz Pavel†).

Roku 1577 klášter Plasský odprodal Strážiště spolu s Černou Hatí Mik. Kozelkovi ze Hřivic††)

Později byli ve Strážišti kněží utrakvističtí — tak r. 1618 Jan Polidorus z Ostravy†††) — a posléze luterští†*).

Potom fara zdejší zanikla, a kostel zdejší byl filiálním zprvu k Manětínu, později ke Křečovu.

---

*) Tadra, Soudní akta II, 271.

**) R. 1425 učinil f. Jan sice směnu s Janem. f. v Čisté, ale potom s toho sešlo.

***) Arc. arch. Recepta 1570.

†) Tingl, v Pam. arch. VII, 433.

††) Sedláček, Hrady XIII, 145.

†††) Protocollum cons. utr. 1614—19, rkp. arc. 359.

†*) V protokolu o příjmech fary Rabšteinské z r. 1652 čteme, že Krašťovičtí od té doby, kdy Stradiště luterským se stalo („seitdem Stradischt luterisch war"), desátek odváděli do Rabšteina.

Farní kostel ve Strážišti.

Vnitřek farního kostela ve Strážišti.

Roku 1787 byla ve Strážišti zřízena lokalie, která r. 1856 povýšena byla na faru.

Pořad duchovních správců: Ant. Bláha 1787—93, Frant Loukota 1793—1808, Frant. Höfner 1808—18, Maximilian Rosyčka 1818—43, Jiří Bier 1844—64, Josef Melcher 1864—77, Jan Brichta 1877—81, Václav Hanka 1881—93, Josef Pomrhonc 1894—98, Josef Kaplický 1898—1900, Alois Strnad 1900—1907.

Farní kostel sv. Martina má krásnou polohu ve vysoko položené pohorské krajině; ač jest to stavba poměrně nízká a nepříliš prostranná, činí výhodným položením svým, jakož i dvěma svými věžemi z dálky dojem kostela velikého.

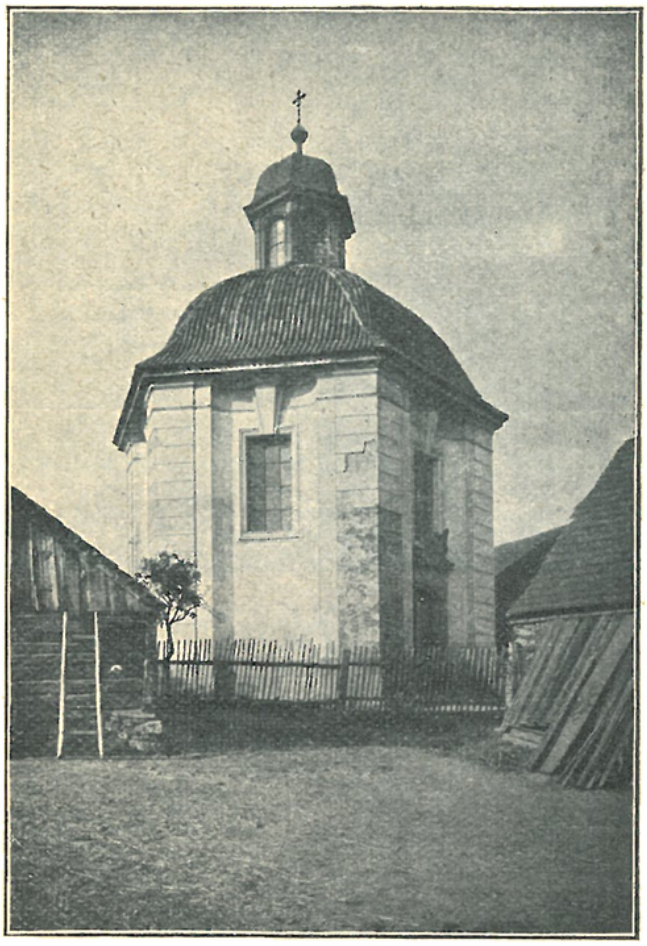

Kaple v Mladoticích.

Ze staré gotické stavby pochází pouze asi jen zdivo kněžiště třemi boky zakončené a jednoduchými pilíři v bocích opřené. Vše ostatní pochází z prvé pol. XVIII. stol. Kněžiště sklenuto jest valenou výsečovou klenbou do pásů. Při bocích presbytáře stojí nízké široké věže s baňovitými střechami břidlicí krytými a lucernovitými věžkami zakončenými. Loď obdélníková, v každém z obou boků třemi širokými, polokruhově sklenutými okny osvětlená; podobná okna jsou i v presbytáři. Loď má strop rovný s jednoduchým štukovým rámcem.

Hlavní oltář barokní jednoduchý; na něm obstojný na plátně malovaný obraz: sv. Martin odsekává kus pláště, aby jej almužnou dal žebrákovi; obraz ten maloval děkan Manětínský Händl. Šikmo v rozích lodi vedle vítězného oblouku stojí barokní oltáře výklenkové; na jednom jest socha sv. Jana Nep., na druhém socha P. Marie.

Zvony: 1. z r. 1525 s nápisem lat.: jména sv. Evangelistů a prosba: „O svatá Maria pros za nás!"; 2. s nápisem latinským: „Roku 1529 tento zvon slit"; 3. s nápisem latinským: „Sv. Martine oroduj za nás! Pod patronátem pana Prokopa Aloisia hraběte Lažanského leta Páně 1857 ulit od Karla Bellmanna, dvorního zvonaře v Praze".

Kaple Jména Panny Marie v Mladoticích (Mladcích) vystavěna byla na místě kaple staré*) v letech 1708—10 od Plasského

*) Mladotice patřily od pradávna klášteru Plasskému (srvn. str. 69); i byla tu dle obyčeje řádu cisterciáckého při dvoře hospodářském zřízena kaple, t. zv. „capella grangiae". Ve zmatcích válečných dostala se kaple v držení sedláka Beneše; od něho koupil ji opat Trojer za 300 zl. Byla již prastará a sešlá. Scheppl, „Lapis sepulchralis" 344.

opata Eugenia Tyttla*). Po zrušení kláštera kapli tuto zakoupila r. 1785 k podnětu Žebnického faráře Kryštofa Weise za 110 zl. obec Mladotická, jíž dosud náleží. Jest to svatyňka velice úhledná, šestiboká, s vydutými boky. Lid vypráví, že prý má v objemu touž míru zevně jako uvnitř. Nad vchodem opatský znak a nápis latinský, vztahující se k zmíněnému vystavění kaple. V každém boku jest obdélníkové okno nahoře velikým, až k římse sahajícím klenákem ozdobené. Klenba jest kopulovitá s lucernou. Střecha jest vzdutá, prejzy pokrytá. Na střeše vyvěšen jest přístřešek s cibulovitou plechem pobitou stříškou; pod ním visí zvonek. Dvéře jsou železem ozdobně pobité. Uvnitř nad oltáříkem jest oválový obrázek P. Marie v rámci na způsob šestipaprskové hvězdy; mimo to

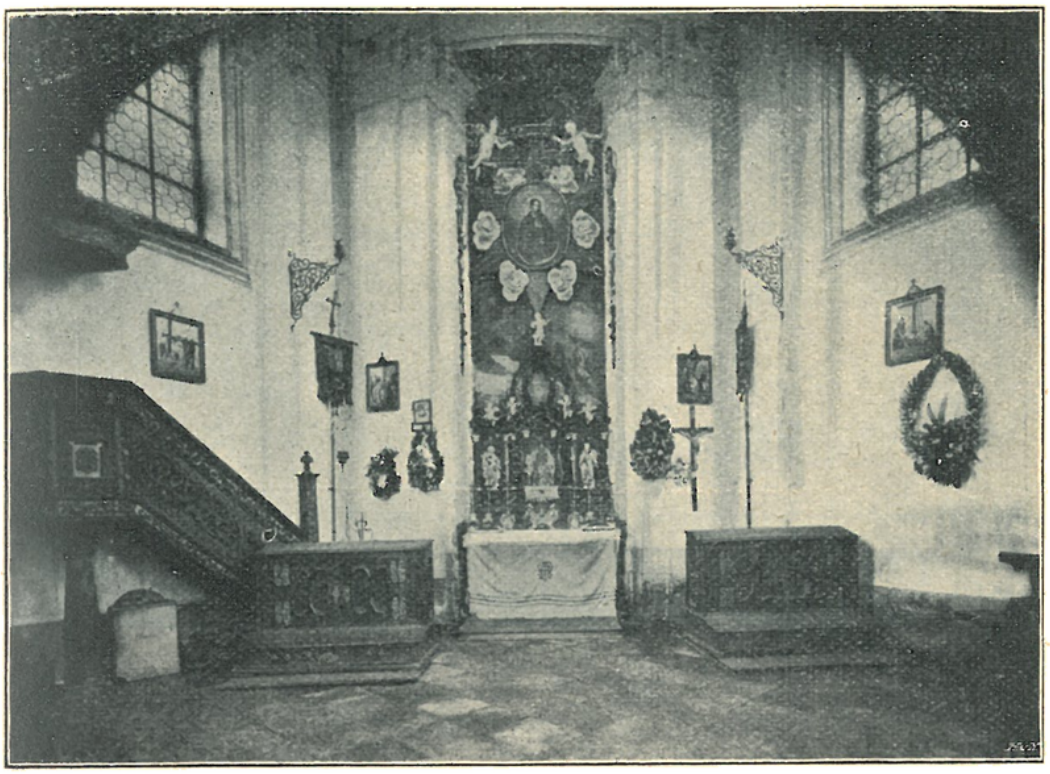

Vnitřek kaple v Mladoticích.

jsou tu dvě skříňovitá klekátka s pěkným kováním a pěkně vyřezávaná kazatelna, na jejíž stříšce stojí soška sv. Bernarda. V jednotlivých polích klenby spatřují se oválové malby znázorňující výjevy ze života světců a světic řádu cisterciáckého, pokud mají vztah k Panně Marii. Obrazy tyto maloval Jakub Pink. Majetkem kaple jest též několik pěkně pracovaných stříbrných pozlacených předmětů, z druhé polovice XVIII. stol., zakoupených rovněž po zrušení kláštera Plasského; jsou to: kalich, mešní konvičky s táckem a relikviářík v podobě kříže na podstavci; předměty tyto chovají se na faře ve Strážišti. Až do roku 1857 náležely Mladotice k faře Žebnické; tehdáž přiděleny byly k faře Strážištské.

16. Žebnice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.
Patron: Klement kníže Metternich.
Místa přifařená: Žebnice 385 k., 5 ž., šk. 2tř.; Hadačka Nová

*) Základní kámen položil opat Tyttl r. 1708 dne 2. května u přítomnosti celého konventu, a rovněž slavnostně požehnal dokončenou kapli r. 1710 dne 14. září.

1 h., 280 k.; Hradiště Hořejší $^1/_4$ h., 265 k.; Kopidlo $1^1/_4$ h., 298 k., 4 ž.; Řemešín $1^1/_4$ h., 214 k.; Trojany 1 h., 160 k., mlýn Podhráz $^3/_4$ h.; samoty 18 k.; celkem 1628 k., 9 ž.

Žebnice náležely od pradávna klášteru Plasskému. Farní kostel připomíná se zde již ve stol. XIV.; právo podací k němu náleželo zmíněnému klášteru.

Faráři z doby nejstarší: Jan do 1368, Zdimír, dotud farář v Milči, sm. s před., 1378—85, Chotěbor, dotud farář v Újezdě sv. Kříže, směnou s před., 1385.

Jelikož Žebnice i po válkách husitských zůstaly v držení kláštera Plasského, udržela se tu fara katolická. Roku 1573 byl tu farářem Šimon Šiškyzobal*). Do kostela Žebnického přicházeli katolíci z míst okolních, kde byli kněží lutherští. Kašpar,

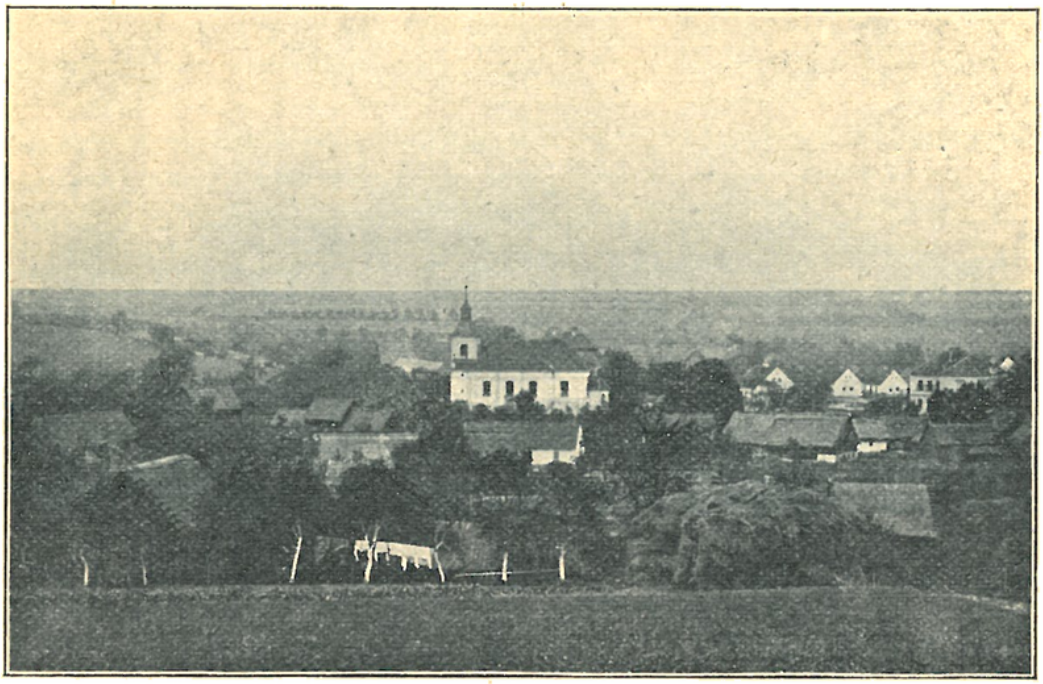

Žebnice s farním kostelem.

opat klášera Plasského, psal arcibiskupu Antonínu Brusovi r. 1578 dne 3. června: »Vaši Milosti žádám, ráčíte-li míti jakého českého kaplana, že mi na faru do vsi Žebnice odeslati ráčíte; nemálo lidu k témuž záduší přísluší; i odjinud, mající luterijánské faráře, tu se utíkají; není kdo jim posloužiti«**).

Později, ve století XVII. vykonávali tu duchovní správu kněží z kláštera Plasského. Nejstarší matrika jest z roku 1639. Formálně znovuzřídil faru v Žebnicích r. 1690 opat Ondřej Trojer.

Pořad duchovních správců z řádu cisterciáckého: Řehoř Nigrin do 1665, Bernard Hřebík † 1670, František Henner 1681 † 1683, Ludvík Baisatius 1685—89, Bernard Claudius 1689—91, Ant. Cassius 1692 † 1694 Pavel Cardelius 1694 † 1737, Kornelius Čermák 1737 † 1750, Kajetán Pohl

*) Lib. vis. v arch. arc. č. 26, l. 72.
**) Archiv arc. Recepta 1576 - 82.

1750—80, Kryštof Weis 1780; zůstal tu farářem i po zrušení kláštera Plasského a zemřel tu r. 1808.

Roku 1784 zbořen až na presbytář starý kostel Žebnický a vystavěn v letech 1784—85 kostel nynější; presbytář kostela dřívějšího ponechán jako sakristie. Dokončený kostel benedikoval opat Coelestin Werner r. 1785 dne 16. října.

Pořad farářů od r. 1808: Zikmund Krautwor † 1810, bývalý řeholník Plasský, Jan Nep. Beránek, rovněž bývalý člen kláštera Plasského, 1811 † 1828, Fr. Xav. Oppelt 1828 † 1845, Václav Freitinger 1845 † 1849, Ign. Wilt 1850—1854, Pavel Zahálka 1854—1860, Karel Jirotka 1860—87, Jan Uhlíř 1887—1902, Václav Klečka 1903—06. Frant. Vambera od 1906.

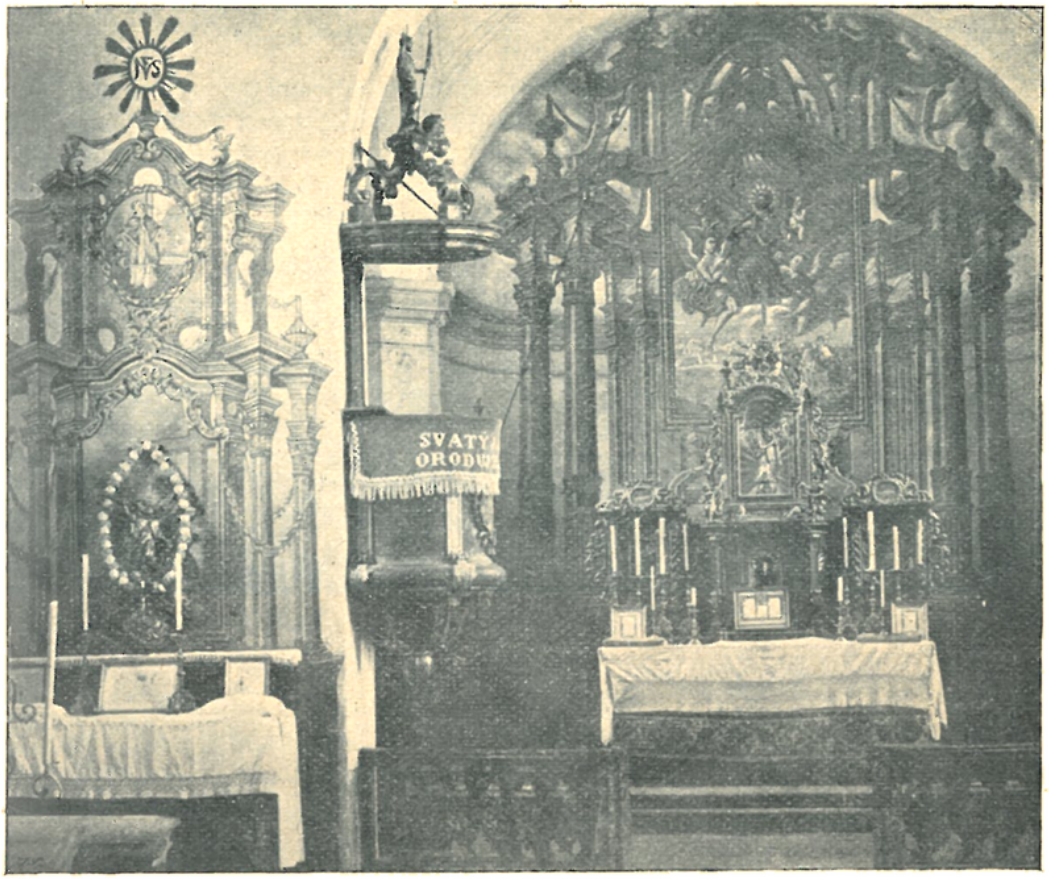

Vnitřek kostela Žebnického.

Na počátku XIX. století vyskytlo se na osadě Žebnické, zvláště ve vsi Řemešíně, blouznilství náboženské. Původcem hnutí toho byl Mikuláš Dittrich, u něhož v Řemešíně konány byly noční schůzky. Dittrich roku 1817 dán byl do Pražské káznice. Přičiněním duchovních správců, zvláště Podvorovského faráře Heinze, byli zbloudilí horlivým poučováním o pravé víře napraveni*).

Farní kostel sv. apoštola Jakuba Většího jest neozdobná stavba barokní. Pozoruhodný jest zbytek kostela dřívějšího, totiž gotický presbytář, sloužící nyní za sakristii. Má závěr

*) Pam. kniha fary Podvorovské I, str. 35—36.

trojboký, klenbu žebrovou, okna hrotitá, dvoudílná, s kružbami; v oknech těchto zachovaly se převzácné zbytky maleb na skle z konce století XIV. pocházející (v prostředním spatřujeme Pannu Marii na trůně sedící, obrácenou se sepjatýma rukama stranou, kde vedle ní trůní Kristus Pán se žezlem, pravicí svou jí žehnaje; v obou ostatních oknech jsou postavy světců a světic).

Presbytář má klenbu plackovou. Hlavní oltář jest nízký; na tabernákulu stojí zasklená rokoková skříňka, v níž jest soška Panny Marie s Ježíškem. Na zdi za oltářem vymalována na omítce barokní architektura oltářní s obrazem sv. Jakuba. Na stole oltářním stojí veliké zasklené relikviáře barokní, ozdobené vyřezávanými točitými sloupky a rozvilinami. Na stolku kredenčním stojí velmi pěkná starobylá ze dřeva řezaná a polychromovaná socha sv. Jakuba ze stol. XVI., pocházející patrně s oltáře kostela starého.

Loď jest obdélníková, v každém boku osvětlená třemi okny obdélníkovými, nízkým segmentem překlenutými; strop jest plochý. Vítězný oblouk jest segmentový; nad ním spatřuje se znak opata Wernera. Po stranách vítězného oblouku boční oltáříky s architekturou na omítce malovanou. Tyto nástěnné malby za hlavním i nad bočními oltáříky — již původně neveliké ceny umělecké — byly pozdějšími „opravami“ docela pokaženy. Na bočním oltáři strany evang. stojí malá pěkná soška barokní: sv. Jan Nep. v oblacích klečící; na oltáři strany epišt. jest soška P. Marie Lourdské.

V lodi mezi okny zavěšeny jsou čtyři podélné obrazy na plátně, dobré, ale již zašlé; představují výjevy ze života sv. Bernarda. Daroval je kostelu Žebnickému bývalý opat Plasský Coelestin Werner r. 1787.

Největší zvon má nápis: „S. Marcus. S. Lucas. S. Joannes. S. Matheus. O sancte Jacobe ora pro nobis Deum. O Maria. Fecit Egidius in Pilsna leta Panie 1535“.

IX.

VIKARIÁT VLAŠIMSKÝ.

IX. Vikariát Vlašimský.

Ve vikariátu Vlašimském jsou tři děkanství, 12 far, 6 míst kaplanských a 1 místo katechetské.

V území tohoto vikariátu žije celkem 26.991 obyvatelů, z nichž jest katolíků 26.381, akatolíků 49, židů 560, bez vyznání 1.

1. Divišov, děkanství.

Duchovní správu obstarává děkan za pomoci kaplana.

Patron: Filip hrabě Sternberg.

Místa přifařená: město Divišov 1619 k., 15 ak., 82 ž., šk. 5tř.; Dalov ½ h., 156 k., 7 ž.; Drahňovice 1¼ h., 279 k., šk. 1tř.; Křešice 1 h., 119 k.: Lbosín ¾ h., 250 k.: Lhota (část) 1¼ h., 18 k.; Libež (část) 1¼ h., 38 k.; Litichovice ½ h., 163 k.; Měchnov ¾ h., 118 k.; Šternberg 1¼ h., 465 k., 3 ž., šk. 2tř.; dvůr Čejkovice 1¼ h., 48 k., 5 ž.; dvůr Prak 1¼ h., 12 k.; Šternov a samota Brtnice 1 h., 114 k.; Třemošnice 1 h., 343 k., 5 ak., 13 ž., Všechlapy (šk. 1tř.) a 2 mlýny 1—1¼ h., 419 k., 1 ž.; celkem 4041 k., 20 ak., 111 ž.

V Divišově připomíná se fara již ve století XIV.

Faráři z nejstarší doby známí: Štěpán † 1360, Martin z Rataj 1360 † 1366, Václav z Radče, klerik, 1366—74, Jiljí řečený Všebor, oltářník P. Marie Sněžné u sv. Víta v Praze, sm. s před., 1374 † 1401, Vavřinec, dotud kaplan Zdeslava ze Šternberka, 1401—03, Mikuláš z Lovosic 1406 až 1408 (stal se f. v Písku), Jaroslav z Načeradce 1408.

Patrony byly pánové ze Šternberka.

Po roku 1420 zavládla v Divišově víra podobojí.

Z farářů utrakvistických jsou známi: kněz Jiřík 1538*) a Zikmund 1549.

Po bitvě Bělohorské i osadníci Divišovští navrátiti se měli do lůna církve katolické. Tomu však mnozí se vzpírali, ano dokonce i branného odporu se odvážili a spojivše se s jinými nespokojenci, hrad Šternberský přepadli a vypálili. Bouře ta však brannou mocí byla utišena, a osada Divišovská obdržela faráře katolického, který z nedostatku duchovenstva i jiné okolní fary řídil**).

Roku 1642 potvrzen byl Pavel Zikmund Dirba, rodem ze Slezska, za faráře Divišovského, Štepánovského a Uhlířsko-Janovického***). Dirba zadal dne 25. června 1643 u konsistoře, dokládaje, že Divišov od starodávna byl dekanátem, i žádal, aby

---

*) Borový, Akta kons. utrakv. 124; Winter, Život círk. 523.
**) Vlasák, Okr. Vlaš. 80.
***) Lib. conf. v archivu arcib.

konfirmace, která mu dána byla na »faru« Divišovskou, obnovena mu byla tak, aby místo slova »fara« stálo »děkanství«, což mu bylo povoleno*).

Od r. 1656 spravoval zmíněné osady Leopold Vidomský. R. 1658 k podání Václava Holického hr. ze Sternberka potvrzen byl za děkana Divišovského a spolu faráře Štěpánovského a Uhl.-Janovického Martin Václav Vrba

Děkanský kostel v Divišově.

Roku 1660 byl v Divišově děkanem Matěj Bolelucký; ten stěžoval si konsistoři, že nedostává desátkův. Roku 1671 byl děkanem J. Rak. R. 1674 stal se děkanem Divišovským a spolu farářem Uhlířsko-Janovickým Václav Jan Molitoris, jenž stal se vikářem v části kraje Kouřimského.

Ze zprávy podané konsistoři r. 1677, vyjímáme: V kostele Divišovském, sv. Bartoloměji zasvěceném, byly tři oltáře: 1. P. Marie na nebe vzaté, 2. sv. Bartoloměje, 3. sv. Šebestiána. Zvony měl kostel 4, z nichž dva byly veliké a dva malé. Nejmenším zvonkem neodvažují se prý osadníci zvoniti proti mračnům, neboť prý mají toho zkušenost, že kroupy padaly, jakmile jím začali zvoniti; i říkají prý, že zvonek ten není

*) Ibid. l. 32.

požehnán. Procesí do Divišovského kostela přicházela ve svátek Nanebevzetí Panny Marie, a to od pradávna („ab antiquitate") z Vlašimi; dále z Uhl. Janovic, ze Sázavy a ze všech míst na ten čas k Divišovu patřících; tato processí jsou prý v obyčeji asi od čtyřiceti let. Toho dne schází se prý v Divišově veliké množství lidí. V den Božího Těla přicházela processí z Uhl. Janovic i ze všech přifařených míst. Papež Kliment X. udělil kostelu Divišovskému pro zmíněný svátek odpustky na dobu sedmi let.

Roku 1700 byl děkanem v Divišově Václav Augustin Kozojedský, jenž byl rovněž kn. arc. vikářem. Potom následovali: Frant. Waczmann a Václav Císař. R. 1739 stal se děkanem Leopold František Putzhegl.

Roku 1742 dne 8. června mezi desátou a jedenáctou hodinou před polednem vyšel hrozný oheň z jednoho domu a v malém okamžení celé město zachvátil, takže shořelo přes čtyřicet domů sousedských, k tomu děkanství, škola a radnice. Oheň zachvátil i kostel děkanský, jenž vyhořel úplně, takže z něho zůstaly pouhé zříceniny. Služby Boží konaly se potom ve filiálním kostele v Měchnově. Aby se v Divišově aspoň zvoniti mohlo, byl sem dán jeden zvonec z kostela ve Zdebuzevsi a zavěšen na zřízeném k tomu trámoví. R. 1744 započato se stavbou nového kostela; vedl ji Ondřej Štrunc (Sstruntz), měšťan Nového Města Pražského. Téhož roku zřízena byla na náměstí ke cti P. Marie kaplička nákladem dobrodinců, mezi nimiž nejpřednějším byl Jiří Zelenka, měšťan a spolu primátor města Divišova. Do kapličky této dán byl obraz P. Marie Pomocné; v této kapličce konaly se pak služby Boží, jakož i všechny obřady roku církevního; nejsv. Svátost stále se v ní chovala. Poněvadž to byla kaplička malinká, věřící státi musili venku; rovněž tak i kázání konána býti musila pod širým nebem. O tom pamětník současný zaznamenal: »Slovo Boží pod širým nebem v zimě, v horku, v dešti a větru a v jiných nepohodlných časech se hlásalo; co on kazatel zakusil, též poslouchající jeho, to žádný vymluviti dosti nemůže. Přespolní lidé, po silnici sem i tam jdouce a jezdíce, lítost nad tím zástupem měli; nicméně předci vždy nedělního času a svátečního dne k poslouchání slova Božího přes tisíc i více se scházelo« *).

Další postup a osudy stavby kostela vypravuje týž pamětník dále takto: »Leta Páně 1745 počaly opět zdi domu Božího vzhůru růsti, a to velmi těžce šlo, poněvadž Pruský král do tohoto království Českého s velikou silou a mocí vojenskou jest vtrhl, a tudy materialia k rukoum pracujícím na domě Božím nemohla se důstatečně dovážeti, poněvadž do vojenského ležení k Praze z jedné, a z druhé strany zase k slavnému královskému vojsku naší nejmil. královny furáže dodávati se musely, takže ubozí okolní sousedé kostelu pomáhati a materialia voziti nemohli. Mezitím ale celá nad jiné chvála obci a sousedstvu Třemošnickému se dáti má a musí, že oni svou pomocí, to jest forováním svými potahy nemalou

*) Pam. kn. děk. Diviš. I, 8.

pomocí témuž domu Božímu jsou přispěli, nebo oni to kamení, které se spatřuje v domu Božím, totiž sokle, při gruntech u věže, portál u hlavních dveří, futra při menších všech dveřích, ano dlažba v celém kostele, kteréžto kamenické dílo přes pět set zlatých i více stálo, to oni sami ze skály »Propasti« tak zvané přes půl třetí míle od města Divišova vzdálené svými potahy, a k tomu z lomu kámen mnohonácte for na věž a kostel dělajíce jsou přivezli. Téhož leta ten den přede Všemi Svatými armáda naší nejmilostivější královny Marie Teresie k městu Divišovu jest přitáhla a se kolem města položila.

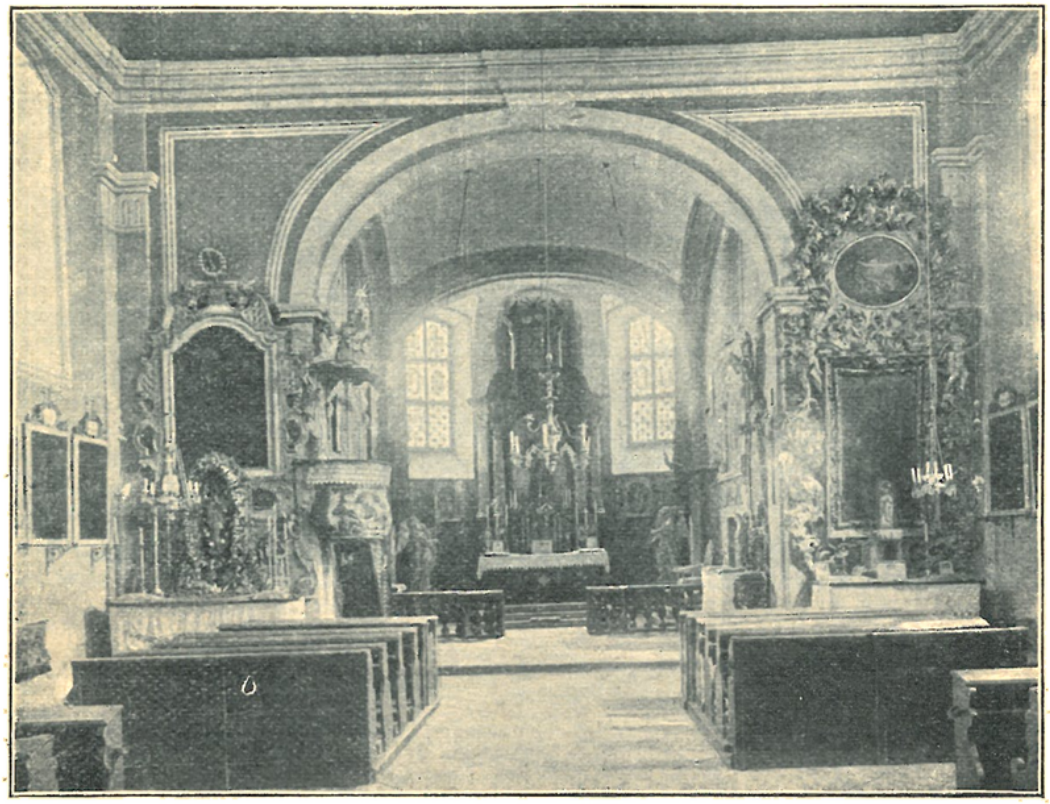

Vnitřek děkanského kostela v Divišově.

Slavný pak kníže Karel z Lotrynku, nejvyšší general nad vojenským lidem, do děkanského domu se jest položil. Jelikož pak dům děkanský posaváde od ohně celý byl pustý a pokoje žádné v něm vyhotovené nebyly kromě jednoho, v kterémž pan děkan přebýval, i on z něho se vystěhovati a témuž slavnému knížeti svého obydlí postoupiti musil, sám pak se svým panem kaplanem na podkroví se odebral. A poněvadž jenerálstva a obrštů šedesáte a dva s tím princem každodenně stolovalo, v kuchyni pak pro kuchaře, kterých šest a dvaceti bylo, malá vůle jest byla, do domu Božího k strojení jídel se odebrali a tam na třech místech kuchyně jsou udělali a tam všeliká rozmanitá jídla strojili, a tak ne již dům Boží ale kuchyní slouti musil. — Leta Páně 1746 jarního času začal se chrám Páně

šindelem pobíjeti a červenou barvou s olejem smíšenou potahovati; zedníci nad presbyterium klenutí, strop na rákos a nový kůr počali dělati. Urozený, vysoce důstojně velebný pan Matěj Linek, chrámu Páně svatého Víta na hradě Pražském kanovník, daroval jeden zvonec na vížku nad kostel, jakož i taky pan Jan Novák, téhož chrámu Páně svatého Víta na hradě Pražském kapelmajstr, oltář svatého Jana Nepomuckého, též jeden ornát, svícny cínové, missál a konvičky jest daroval. A tu se počaly služby Boží při témž oltáři vykonávati. Téhož leta 1746 na den svatého Bartoloměje apoštola stalo se posvěcení chrámu Páně, a to skrze velebného a vysoceučeného pana Augustina Václava Soukupa, faráře Koceradského, vicaria foranea. Jakož i téhož dne nový zvon svěcen jest byl, a to od důstojně velebného pana Anastasia Slančovského, toho času preláta svatého Prokopa nad Sázavou. Při kterémžto svěcení bubny a polní trouby slyšeti se daly a lidu nesčíslný počet se jest sešlo. Mezi nimi i také J. Exc. vysoce urozený pán pan František Antonín svaté římské říše hrabě Roggendorf, J. c. a k. milosti generál, jakož i také J. Exc. vysoceurozená paní Barbora hraběnka Roggendorfova, rozená hraběnka z Götzu a poslední dědička panství Česko-Šternberského, jsou se vynacházeli. — A poněvadž chrám Páně byl sice posvěcený, ale pustý, a nic se v něm nenacházelo, kromě oltáře sv. Jana Nepmuckého a a toliko jediný ornát, pečoval a staral se dobrý pastýř pan děkan Leopold František Putzhegel, jak by a kdo by se vynalezl pomoc témuž domu Božímu učiniti; a vidíce, že při městě od lidí žádné pomoci pro jich chudobu a velikou nemožnost obdržeti nemůže, utekl se k samému Bohu a jeho snažně za pomoc žádal, aby on sám nějakého dobrodince vzbuditi ráčil. V té tedy starosti a přemyšlování nalezl se patron (však nikdy nevídaný, ani v jaké známosti panu děkanovi), totiž vysoce důstojný J. M. pan Tomáš Girt, slavný prelát Karlovský. Ten dávaje oltáře do svého chrámu Páně Karlovského nové dělati, třemi oltáři, kteréž se nyní v chrámu Páně zdejším spatřují, ku pomoci jest přispěl. První oltář jest, v kterém nyní obraz umírajícího Pána Ježíše se spatřuje; na Karlově však byla v něm zázračná Rodička Boží Marie Panna. Druhý oltář, v němž jest obraz Nanebevzetí Marie Panny; na Karlově v něm byl obraz svatého Salvátora. Obrazy do těch dvou oltářů pan děkan sám malovati dal a ze své kapsy zaplatil 9 kusů dukátů. Třetí oltář se spatřuje sv. Václava patrona českého, a nahoře Ježíš, Maria, Josef; tyto dva obrazy slavná kanonie malovati dala, a stály, jak oni sami vyznali, jeden tisíc tolarů; na žádost pak velebného a starostlivého pana děkana za jedno sto zlatých puštěny a zanechány byly. Mimo to ten veliký patron a dobrodinec slavný prelát sám životně k spatření domu Božího a k poznání velebného pana děkana do města Divišova z Prahy se pouchýlil, kdež slavně s bubny a troubami od počestného magistrátu vítán byl; s sebou pěkné ornáty a

jeden pacifikál přivezl a chrámu Páně jest daroval. Veliký zvon nově slitý v Praze u zvonaře, jako v nějakém arestu, nemaje žádného, kdo by jej vyplatil, zůstati musil, až často jmenovaný velebný pan děkan Putzhegl, jsa on jistě sám dosti zchuzený, předce ale milosrdenstvím jsa hnut, jedním stem a sedmdesáti zlatými ten zvon jest vyplatil, a sousedí Třemošničtí jej přivezli; a to se stalo právě na Bílou sobotu 1747. — Téhož leta dělal se nový apparament: pluvial, dalmatiky, tři ornáty; na kteréžto věci J. Exc. paní hraběnka Buquoyová, jakož i také J. Exc. hraběnka Roggendorfová, roz. hrab. z Götzu darovaly své šaty, které k svatbě užívaly; ostatní ale věci, cokoli patřilo k těm apparamentům, podobně dva kalichy, z nichž jeden stál 170 zlatých a druhý 37 zl,; ty všechny věci zhusta jmenovaný dobrodinec velebný pan děkan jest zjednal a zaplatil. Jeden pozlacený kalich vysoceurozená hraběnka paní Barbora Roggendorfová rozená hraběnka z Götzu jest darovala. Též také počestná matrona paní Barbora Zelenková jeden stříbrný kalich chrámu Páně sv. Bartoloměje jest darovala. — Roku 1748 opět jeden oltář dostal se kostelu Divišovskému a to ze Sázavy, za který pan děkan dal konventu Sázavskému 16 strychů ječmene. A to jest ten, v kterém sv. Prokop mnoho zázraků jest působil; obraz pak do něho zase sv. Prokopa pan děkan dal malovati, a téhož sv. Prokopa jeho obrazu dotýkati; za kterýžto obraz dány 2 dukáty. Téhož leta jeden zvonec pan děkan na vížku na kostel od pana Ferd. Brýna za 26 zl. jest koupil. — Let 1751 další opět jeden oltář sv. Aloisia, též nová kazatelna a dvě figury na velký oltář, totiž sv. Bartoloměje a sv. Ondřeje daly se dělati. Jakož i také jeden obraz Rodičky Boží Marie Panny okolo řezbou ozdobený vysoce urozený pan František Antonín hrabě Roggendorf na památku jest dal, poněvadž někdy ve způsobu té malované Marie Panny ukázala se Rodička Boží jednomu z hrabat panu Roggendorfu; a ten jsa kalvín ihned víru kalvínskou jest opustil a víru samospasitelnou jest přijal« *).

Panna Maria „Divišovská“ (dle staré rytiny).

Zasloužilý děkan Putzhegl zemřel r. 1756. Po něm následovali: Josef Václav Beránek, dosud kaplan u sv. Štěpána „Většího“ v Praze,

*) Obraz ten visí nyní na kruchtě.

1756 † 1787 (od r. 1768 byl také vikářem; kněz velice horlivý a dobročinný, při pohřbu jeho pláč chudých přehlušoval zpěv pohřební*), Jan Xav. Schneider 1787 † 1793 (byl 23 let v řádu jesuitském, po jeho zrušení stal se vychovatelem hr. Prokopa Čejky z Olbramovic), Vilém Stephan, bývalý augustinián ze zrušeného kláštera sv. Václava v Novém Městě Pražském 1794 † 1822.

Farář Beránek vypravuje, že v době, kdy od nepřátel svých různými protivenstvími byl pronásledován, ve snách po třikráte uzřel obraz Rodičky Boží a slyšel hlas: »Dej vymalovati takovýto obraz a vystav jej zase úctě předešlé; neboť po mnohá léta zde jsem ctěna byla. Jinak pronásledování, jež trpíš, nebudou míti konce«. I dal vymalovati v Praze obraz ten u malíře Nováka na prkně, a r. 1760 dne 2. února v slavném processi vnesl jej do kostela, kdež umístil jej na oltáři sv. Václava, z něhož dosavadní obraz oltářní byl vyňat a v presbytáři nad sakristií zavěšen**). Mimo to dal natisknouti malé obrázky, představující tento Mariánský obraz (desku k tisku vyryl mědirytec Steltzl v Praze). Když staří pamětníci bývalého kostela obraz ten spatřili, jako jedněmi ústy tvrdili, že jest to týž obraz, jenž při požáru vzal za své. Obraz nově k úctě vystavený lid velice ctil. Jest to kopie prastarého obrazu chovaného v Římském kostele »Ara coeli«, jehož dvě kopie nalézají se i v pokladnici velechrámu sv. Víta v Praze.

Věž dokončena byla teprve r. 1793 a omítnuta byla teprve r. 1795.

Pořad děkanů od r. 1823: Josef Cibulka † 1845, Jan Kavka 1846 † 1848, Ant. Hoffer 1848—69, Ant. Farka 1869—85, Ant. Chvalovský 1885 † 1899, Václav Jan Nep. Polívka od r. 1900.

Děkanský chrám sv. Bartoloměje jest jednoduchá stavba barokní.

Presbytář skládá se z předloženého pole plackovou klenbou sklenutého a ze závěru v malém oblouku vypjatého. Hlavní oltář (z kostela na Karlově v Praze pocházející) jednoduchých forem renaissančních, upraven byl v nynější podobu roku 1904 (tabernakl a predella jsou nové; hořejší část zůstala z oltáře dřívějšího, sochy zde stávavší však odstraněny). Nový obraz sv. Bartoloměje (dříve nalézal se tu obraz „Nanebevzetí P. Marie") maloval M. Matouš. V nástavku jest umístěn výše zmíněný obraz P. Marie; pod ním čte se nápis: „Beata Mater Divišoviensis". Po stranách oltáře na konsolách jsou sochy sv. Teresie a sv. Barbory; dole po každé straně socha anděla. K bokům presbyteria přiléhají přístavky, obsahující jednak sakristii, jednak místnost, kde umístěn „Boží hrob"; nad oběma jsou oratoře. Při boční stěně presbytáře na straně epištolní stojí kredenční oltářík rokokový z r. 1751 s plochým nástavcem a obrazem na plátně sv. Aloisia. Kazatelna pochází rovněž z r. 1751; na vypouklém řečništi jest uprostřed válečných trofeji plastický polychromovaný dvojznak Roggendorfský a Götzovský.

---

*) Sestra děkana Beránka, Anna Justina, provdaná Reibnitzová, ovdověvši, dlouhá léta žila na děkanství Divišovském, a to i po smrti svého bratra; ze jmění svého mnoho věcí pořídila pro kostel a založila několik mešních nadací. Zemřela r. 1799 ve věku 86. Na smrt dlouho se zbožně připravovala, uzavřena v pokojíku svém ustavičně se modlila anebo četla ve zbožných knihách.

**) Roku 1846 byl obraz sv. Václava dán opět na své staré místo, obraz pak P. Marie připevněn byl níže nad tabernakl; r. 1904 byl obraz P. Marie dán do hořejší části hlavního oltáře.

Loď má strop plochý. U vítězného oblouku na straně epištolní stojí velice dovedně řezaný rozvilinový oltář asi ze druhé pol. XVII .stol. (z klášterního kostela Sázavského). V dolejší části jest kopie Sázavského obrazu sv. Prokopa, v části hořejší oválový obraz holubice jakožto symbol Ducha sv. Na straně evangelijní jest rokokový oltářík s plochým nástavcem a obrazem sv. Jana Nep. na plátně. V nástavci oltáře jsou zasklené schránky s agnustky v dracounových ozdobách. Na mense stojí socha P. Marie Lourdské. Při bočních stěnách stojí naproti sobě dva pěkné pozdně renaissanční oltáře z druhé pol. XVII. stol. (z kostela na Karlově v Praze); na oltáři stojícím na straně evangelijní pocházejícím z r. 1661, jest pěkný, ale zašlý obraz sv Václava v odění válečném mezi dvěma anděly, a nad ním menší obrázek sv. Rodiny; na oltáři protějším jest velmi pěkný ale valně poškozený obraz Kristus Pán na kříži; pod křížem v levo sv. Marie Magdalská držící na klíně Pannu Marii žalem omdlelou, v pravo sv. Jan Ev., ujímající P. Marii za ruku a do dálky ukazující"*) v hořejší části jest poprsní obraz sv. Víta. Vedle tohoto posledního oltáře jest ve zdi náhrobní kámen Aloisie hr. Somssichové ze Saardu roz. baronky ze Sternfedu († 1837), někdejší majitelky panství Šternberského.

Zevně ve zdi sakristie jsou tři náhrobní kameny ze sklonku stol. XVI., již valně otřelé; na jednom spatřuje se postava rytíře a znak Šternberský; na ostatních dvou spatřují se postavy ženské a erby rodu Říčanských.

Zvony: 1. s nápisem „Tento zvon roku 1742 skrze přenáramný oheň v městě Divišově rozlitý, roku 1745 zase znovu pro Boží čest a chválu jest přelitý. Svatý Bartoloměji, patrone náš, ode všeho zlého chraň a opatruj nás. Fudit Joannes Dietrich Neopragae"; 2. ulit od Karla Bellmanna; 3. s minuskulovým nápisem latinským „veni sacte spiritus . . ."

Filiální kostel sv. Martina v Měchnějově (Měchňově) býval za starých dob kostelem farním. R. 1352 odváděl papežského desátku 18 gr.

Z duchovních správců zdejších jsou známi tito: Mikuláš do 1365, Václav z Měchnova 1365, Adam 1386—90, Hašek, dotud f. v Janovicích, sm. s před., 1390—1405, Mikuláš Chrt 1407 † 1415, Jakub ze Zaječič 1415, Stibor do r. 1417, Petr 1417—18, Martin, dotud farář ve Vranově, směnou s před., 1418.

Albert ze Šternberka r. 1392 založil místo oltářníka při oltáři P. Marie; místo to propůjčil faráři Měchňovskému Haškovi**) jenž podržel je do roku 1406, kdy směnil je za oltářnictví sv. Doroty ve Štěpánově s oltářníkem tamějším Mikulášem.

Ve válkách husitských, jak se zdá, fara zdejší zanikla.

Lidová pověst, odvozujíc název Měchňov od „mnichů", vypravuje — ovšem mylně — že prý při kostele Měchňovském býval klášter, a to prý buď templářů anebo benediktinů; lidé ukazovali také zříceniny domnělého kláštera; byly to však patrně zříceniny někdejší farní budovy.

Kostel Měchnovský jest zcela prostá stavba z doby románské***), skládající se z apsidy konchou sklenuté a z obdélníkové lodi s rovným stropem; v průčelí jest novější hranolová věž. Oltář barokní s rozvilinovými řezbami, již porušenými; po stranách barokní, umělecky necenné sochy sv. Petra a Pavla. Na oltáři obraz „Sv. Martin jakožto biskup; u nohou jeho přilbice a zbraň"; maloval J. Heřman r. 1883. Na straně

---

*) Komposicí svou připomíná částečně Brandlův obraz, jehož reprodukci viz v časop. „České květy" 1901—02, str. 161.

**) Gen. vikář Jan Pomuku potvrdil ono nově založené místo oltářníka, s tím však doložením, že příště místo to nemá propůjčováno býti faráři, nýbrž jinému knězi. Borový, Libri erekt. 372.

***) Srvn. Václav J. Krch v „Methodu" XX., 65, F. J. Lehner „Děj. nár. čes. I., 257.

evang. zděná prostá podezdívka; na ní dřevěné polygonní řečniště renaissanční, obhroublé práce. V bočních stěnách po dvou oknech obdélníkových, polokruhově sklenutých, později v nynější podobu rozšířených.

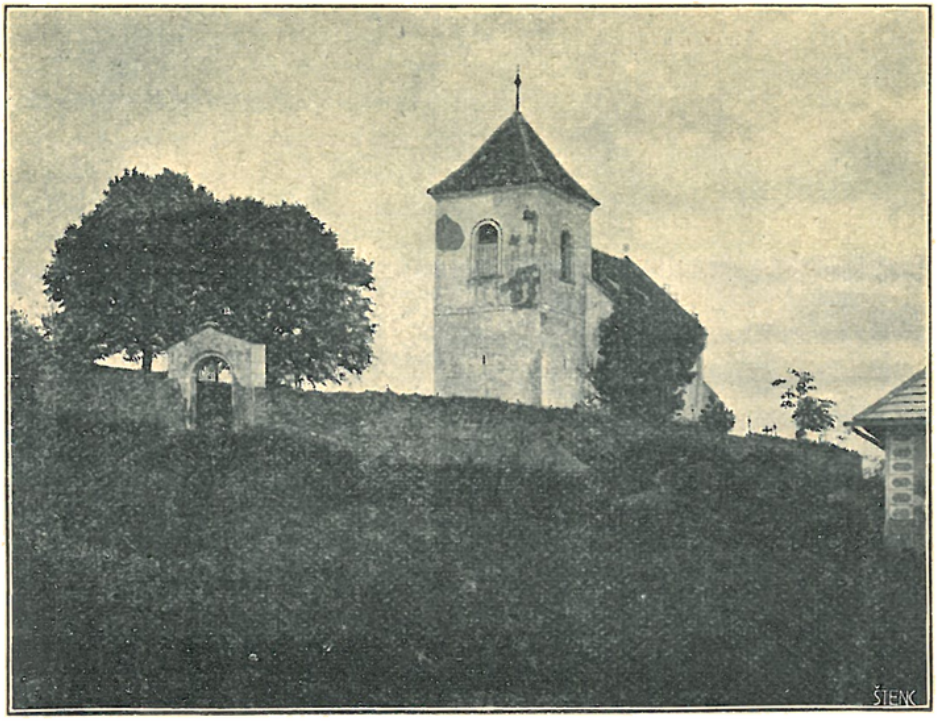

Filiální kostel v Měchnějově.

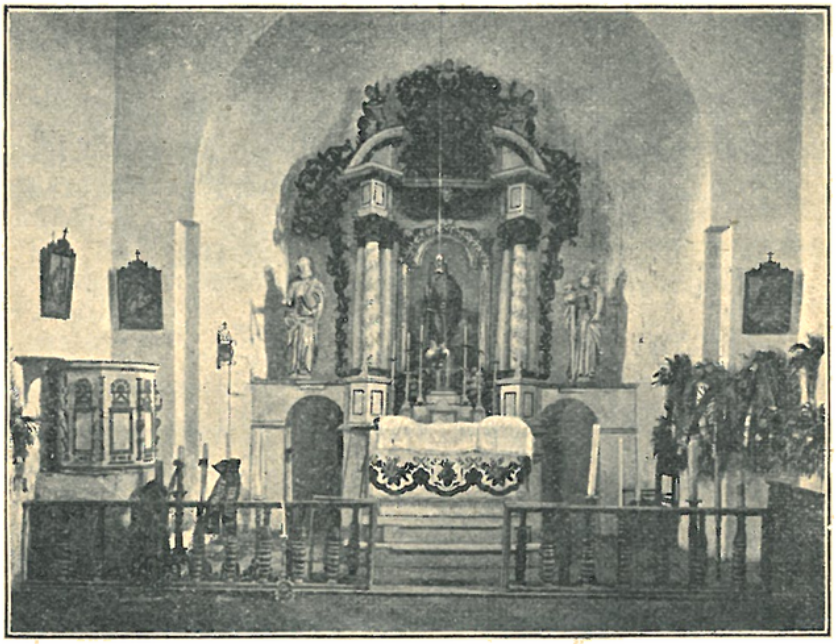

Vnitřek filiálního kostela v Měchnějově.

Vzadu dřevěná kruchta; varhany v barokní skříni na povystupující části o dva dřevěné sloupy opřené. Při jižní boční stěně oltářík rokokový se zaskleným obrázkem světce ruku kladoucího na prsa, z nichž vyšlehuje plamen; nahoře v kartuši nápis „Providentia" („Prozřetelnost"). Naproti

jest mensa oltářní barokní, na níž jest řezaná kartuše s nápisem latinským letočetným, udávajícím, že oltář tento zříditi dal ze slibu r. 1769 hrabě Jan Čejka z Olbramovic *). Ve věži visí dva zvony: větší slit byl roku 1526 od Jakuba řeč. „Ptáček"; menší, asi z poč. stol. XVI. pocházející, má nápis sestávající z písmen gotických, nedávajících žádného smyslu. Kolem kostela jest hřbitov. V kostele Měchnějovském konají se služby Boží čtyřikráte do roka.

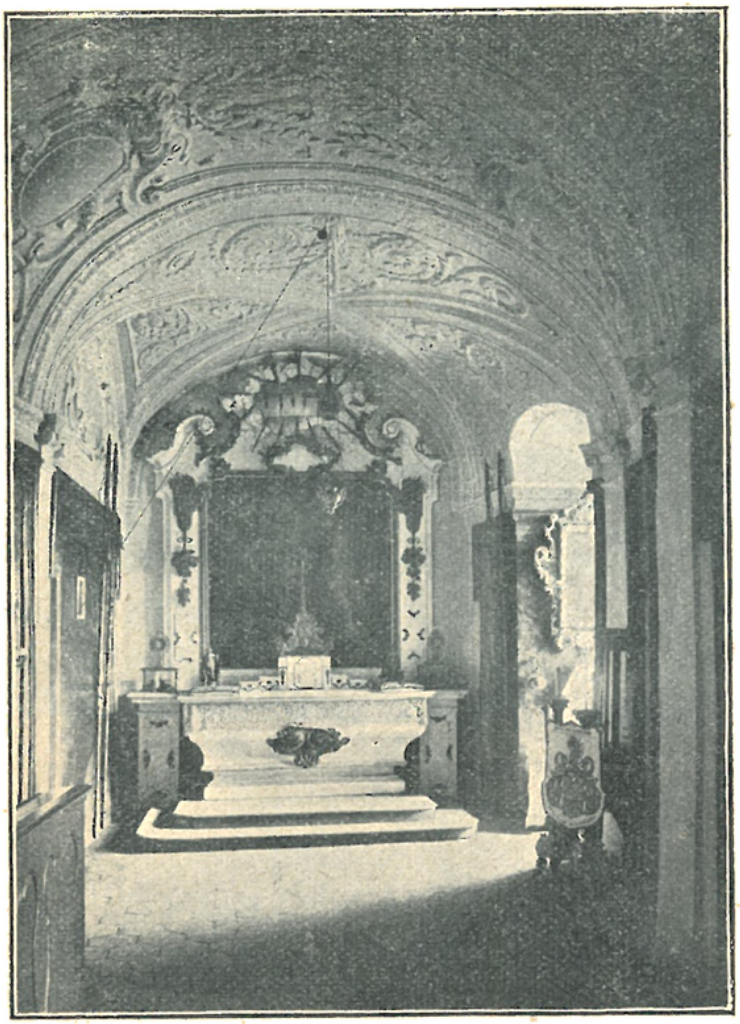

Kaple v zámku Šternberku.

V zámku Šternberském jest ve 2. poschodí kaplička sv. Šebestiána, v nynější podobu asi ve druhé polovici století XVII. upravena. Jest to místnost úzká, jejíž strop tvoří dvě pole klenby křížové, štukovými rozvilinami a kartušemi ozdobené; klenbová ta pole oddělena jsou širokým pásem, rovněž hrubě štukovaným. Oltář rokokový, bíle natřený a místy zlacený; na něm velice pěkný obraz „Sv. Šebastián" na plátně, z druhé pol. XVII. stol. Na oltáři stojí veliký z mědi tepaný pozlacený barokní krucifix s ostatkem sv. Kříže; po stranách stojí na oltáři dvě pěkné rovněž z mědi tepané a z části lité, pozlacené sošky sv. Jana Nepom. a svaté Alžběty. Arkýř, ze zdi boční vystupující, slouží za sakristii; jest tu umístěna kredenční skříň. Při protější zdi jest lavice pro vrchnost V přiléhající ke kapli veliké síni, jsou umístěny lavice kostelní pro ostatní věřící při bohoslužbách přítomné. Síň ta ozdobena jest štukem a na stropě velikou oválovou malbou představující Nejsv. Trojici. Na zeměkouli, tvořící podnoží Nejsv. Trojice jest latinský letočetný nápis, dávající rok 1725. Vedle oltáře jsou žerdě starobylých vojenských praporcův; z praporců samých však již nic se nezachovalo. Při této kapli býval kaplan zámecký. V letech 1788—96 zastával toto místo P. Maurus Mejstřík, kněz zrušeného kláštera na Sázavě; po jeho smrti roku 1796 bylo uprázdněné místo propůjčeno jeho bratru P. Blažeji Mejstříkovi, knězi zrušeného cisterciáckého kláštera Sedleckého.

---

*) Hořejší část tohoto oltáře odstraněna pro chatrnost r. 1898.

R. 1897 klášter benediktinů Emauzských v Praze, jakožto majitel panství Třebešického, zřídil svým nákladem ve Vysoké Lhotě v lese kapli soukromou pro své členy, kteří za příčinou polepšení svého zdraví zde meškají, aby tam mohli dle možnosti sloužiti mši svatou.

2. Domašín, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Benefici („liberae collationis") obsazuje kn. arcibiskup Pražský; patronem kostela kn. Auersperg.

Místa přifařená: Domašín se samotou Most (1 h.) a samotami Hájovna a Baba (1½ h.), 1120 k., šk. 3tř.; Lhota Hražená se samotou Zajíčkov a stanicí dráhy 1 h., 146 k.; Polánka se samotou Klápa 63 k., Znosim ½ h., 96 k.; celkem 1425 k.

Domašín založen byl nepochybně panenským klášterem řádu praemonstrátského v Louňovicích, jemuž krajina tato náležela. Farní kostel připomíná se tu již r. 1352; platil 9 grošů desátku papežského. Podací právo vykonával probošt řečeného kláštera.

Faráři doby nejstarší: Diviš do r. 1362, Albert, dotud f. v Pravoníně, 1362—63, Beneš, kněz ze Semtína, 1363, Tomáš, profes řádu praemonstrátského, 1405—21, Heřman (Hermanus), profes kláštera želivského, r. 1421*).

Někdy po roce 1421 obec Táborská opanovala Domašín, kterýž byl jí pak roku 1437 zapsán. Roku 1447 vypleněn byl Domašín od Pražanů, kteří s Tábory válčili. Roku 1547 obci Táborské pro vzpouru odňat byl Domašín a postoupen Janovi z Pernšteina, jenž prodal jej hned roku následujícího Kryštofovi Skuhrovskému ze Skuhrova. Při dělení synů jeho roku 1566 dostal Domašín Smil, za něhož kostel zdejší byl rozšířen roku 1582**). R. 1596 činí se zmínka o tom, že kostel Domašínský měl »klenoty od zlata a stříbra« ***).

Od té doby, kdy Táboři Domašína se zmocnili, zavládla zde zajisté víra husitská.

Z farářů zdejších podobojí jsou známi: Tobiáš, jejž r. 1566 Chrudimští přáli si míti děkanem, „majíce o něm zprávu, že jest člověk pokojný a ctnostný a poctivý" †); Petr (Peterka) Kaplický 1572; Pavel (1573—74), jemuž konsistoriáné pod obojí r. 1574, když přišel prosit o jiné místo, vyčtli, že „k hanbě své ho nikam podati nemohou, zvlášť strany opilství a že lehkomyslně se svátostmi nakládá" ††); Beneš, jemuž roku 1575 †††) konsistoriáné poradili, poněvadž prý o jeho nedostatečnosti a neumělosti kněžských věcí mnoho slyšeli, aby pobyl půl leta kaplanem v Týně a tu se cvičil *†); Ondřej do r. 1579; po něm konsistoř podobojí doporučila Václava Kaňkovského, dotud f. v Hořelicích. Později byli v Domašíně kněží luterští; posledním z nich byl Jan, jenž nepochybně také dle nařízení z r. 1624 Domašín opustiti musil.

---

*) Listina v arch. kl. Želivského, č. 46.
**) Sedláček, Místop. sl. 152.
***) Vlasák, 41.
†) Pažout, Jednání a dopisy 331.
††) Winter, Život círk. 381.
†††) Nazývá se „někdy farář domašínský", byl snad tam tedy farářem před Petrem (Peterkou).
*†) Tamže 439.

Po smrti Smila Skuhrovského ze Skuhrova r. 1601 prodán Domašín Janovi Ostrovci z Kralovic a připojen k panství Vlašimskému.

Po bitvě na Bílé Hoře provedena byla v Domašíně reformace katolická.

R. 1626 ustanovil tehdejší patron Fridrich z Talmberka a na Vlašimi za faráře do Domašína kněze katolického Adama Václava Zmyslovského, jenž však pobyl tu jen do r. 1633.

Farní kostel v Domašíně.

Potom dlouhý čas osada Domašínská neměla vlastního svého duch. správce, nýbrž spravována byla děkanem Vlašimským.

Roku 1673 bylo v Domašíně 208 duší, v Znosimi 37, ve Lhotě Hražené 35.

Dle zprávy z téhož roku v Domašíně nad kostnicí byla kaple sv. Vavřince, v níž sloužena bývala mše sv. na požádání osadníků. Na věži byly r. 1673 3 zvony veliké a dva malé *).

R. 1721 opraven byl kostel, jenž vyhořel r. 1801, když dne 18. září v městečku vypukl oheň. Věž, jsouc od polovic dřevěná, vzňala se nejdříve a všechny zvony se rozlily. Z kostela zůstaly jen holé zdi. Oltáře, kazatelna, lavice a vše, co bylo ze dřeva, lehlo popelem. Kostel byl pak zvolna opravován.

Roku 1858 Domašín obdržel opět vlastního svého duchovního správce; bylať zde zřízena expositura.

Exposité: Karel Bor. Mlejnek do roku 1875, Karel Eugen Scherzel, sekularisovaný cisterciák z kláštera Oseckého, bývalý kaplan pěš. pluku

*) Zpráva z r. 1674 v arcib. archivu.

Benedekova, 1875—77 (stal se f. u sv. Jana pod Skálou), Ant. Pastorek, 1877—80. Potom v l. 1880—83 pro nedostatek kněžstva administrována byla expositura Domašínská duchovenstvem Vlašimským. R. 1883 stal se expositou v Domašíně dosavadní kaplan Vlašimský František Pašek.

Oltáře, sochy a j. byly do obnoveného kostela většinou odjinud darovány. R. 1805 na podzim byl kostel tak dalece opraven, že dne 27. října mohl býti benedikován a služby Boží v něm konány. Ale v opravných pracech pokračovalo se dále, až teprve na počátku r. 1807 byly skončeny, vyjímajíc věž, na jejíž opravu nedostávalo se peněz. Panna Kateřina Králová, dcera knížecího myslivce, odkázala před smrtí svou r. 1815 na stavbu věže 500 zl. Tím jsa povzbuzen, jal se nadlesní Jan Kodrle sbírati příspěvky k tomu účelu, i podařilo se mu toho a následujícího roku sebrati značný obnos 1978 zl. I byla věž r. 1816 opravena a dostavěna. Upravena byla hned pro hodiny, které však teprve roku 1822 od měšťanstva byly zakoupeny.

R. 1899 dosavadní expositura byla povýšena na faru.

Prvním farářem stal se dosavadní exposita Frant. Pašek.

Při kostele Domašínském býval za starých dob sbor literátský, zřízený asi v druhé polovici XVI. stol. Zrušen byl s jinými literátskými bratrstvy roku 1785*). Znovuzřízeno bylo „bratrstvo chóru literátského“ r. 1826; řídí je starosta obce se staršími; členů jest 55.

Mimo to jest tu odbor Jednoty pro ustavičné klanění se Nejsv. Svátosti (zal. r. 1884, čl. 26) a Bratrstvo Růžencové (založené r. 1906, čl. 174).

Farní kostel sv. Jakuba apoštola pochází v nynější podobě z části ze stol. XIV., z kteréžto doby zachovalo se goticky sklenuté kněžiště, snad také zdivo věže i lodi. R. 1582 byla loď chrámová k západní straně rozšířena a při severozápadním rohu jejím vystavěna okrouhlá vížka, obsahující schodiště vedoucí na kůr zpěvácký a na půdu kostelní.

Presbytář třemi boky uzavřený má zevně v rozích opěrné pilíře, uvnitř pak klenbu žebrovou o dvou polích. Oltář nový gotický r. 1897 zhotovený firmou „Petra Buška synové“ v Sychrově u Turnova za 1224 zl. Jest zhotoven ze dřeva smrkového; uprostřed jest socha sv. Jakuba, po stranách pak sochy sv. Vojtěcha a sv. Prokopa. Náklad uhražen byl větší částí z výtěžku sbírek (911 zl.), předsevzatých původně k doplnění kongruy beneficia Domašínského; když však doplácení kongruy mezitím úředním rozhodnutím převzato bylo Maticí náboženskou, bylo možno peněz sebraných užiti k řečenému účelu. Ostatek doplatili dobrodinci, farář a obec Domašínská. Za novým oltářem spatřuje se ke zdi presbytáře přiléhající zděná architektura dřívějšího barokního oltáře, nad níž jest okrouhlé okno. V mělkém výklenku této architektury stojí pěkná ze dřeva řezaná socha sv. Jakuba v životní velikosti, kterouž roku 1805 zhotovil Petr Prachner za 40 zl. Původně byla celá zlacená, roku 1888 však polychromována. Okna v šikmých zdech presbytáře z původního svého zajisté gotického tvaru v nynější podobu rozšířená, jsou obdélníková, nízkým segmentem sklenutá. Okna ta mají malby na skle „Srdce P. Ježíše“ a „Srdce P. Marie“; jest to dar rodáka Domašínského školního rady Fr. A. Slavíka, ředitele zemské reálky v Hodoníně na Moravě v. v., spisovatele českého, a manželky jeho Gabriely. Zhotovil je B. Škarda v Brně r. 1904. Na jednom jest nápis: „Na památku Fr. Slavíka † 1870 věn. syn F. S.“, na druhém: „Věnovala Gabriela Slavíková l. P. 1904“.

*) Slavík, Děje Domašína 103, Konrád 11, 317.

K severnímu boku presbytáře přiléhá věž, v jejímž přízemí jest sakristie klenutá křížovou klenbou bez žeber. V západní zdi sakristie jest výklenek obdélníkový, dubovými prkny vyložený a opatřený dubovými dvířky, jež jsou železným plechem a kosmo před sebe jdoucími pásy pobita; v hořejší části dvířek spatřuje se červenou barvou provedený letopočet 1582; jest to nepochybně schránka určená k přechovávání oněch výše zmíněných „zlatých a stříbrných klenotův", jež kostel Domašínský kdysi míval. Na severní stěně presbytáře zavěšena jest kopie Madonny Censtochovské na plátně malovaná, na stěně protější umístěny jsou na jednoduchých konsolách barokní obstojné sochy sv. Václava a sv. Ludmily, které dříve stávaly na brankách dřívějšího oltáře; mezi nimi pak pozdně gotická socha P. Marie se sepjatýma rukama.

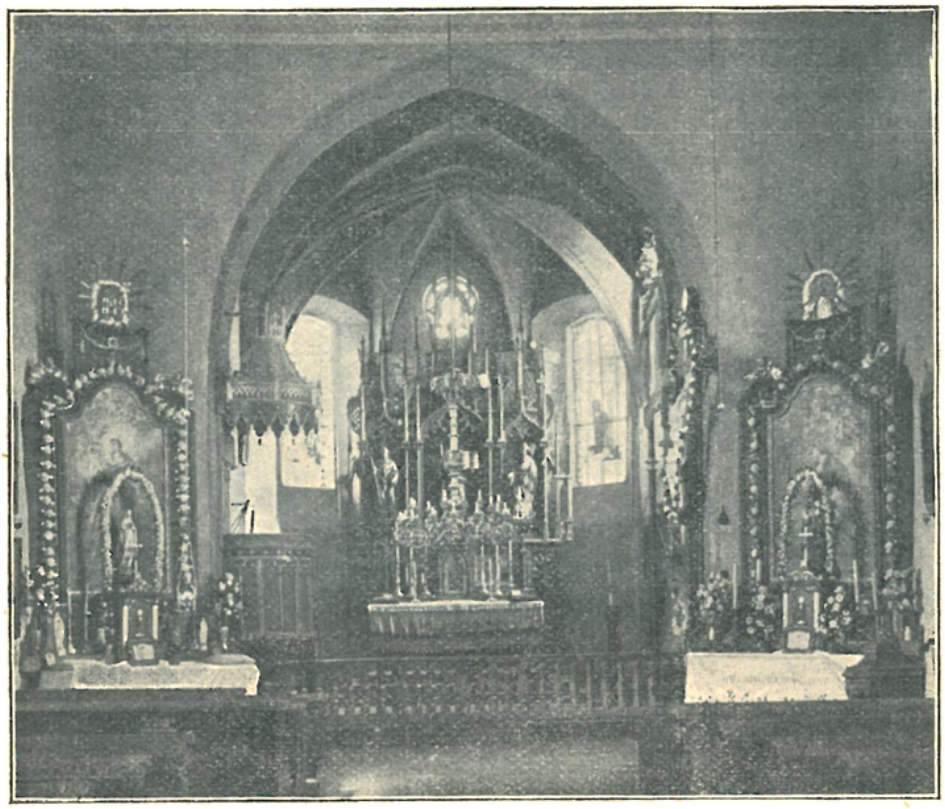

Vnitřek farního kostela v Domašíně.

Pod presbytářem jest hrobka. Po vyhoření kostela r. 1801 byla otevřena a nalezena v ní mimo jiné cínová rakev s nápisem: „Leta od narození Syna Božího 1594 v pátek po svatém Valentinu, jinak 12. dne měsíce února urozený a statečný rytíř pan Oldřich Skuhrovský ze Skuhrova a na Louňovicích nad Blanicí, jsa od pana Oldřicha Malovce z Malovic a na Kostelci smrtelně raněn, v noci na Vitanovicích od toho zranění ve dvou hodinách život svůj dokonal, při tomto chrámu Páně očekávaje blahoslaveného z mrtvých vstání a příchodu Pána našeho Ježíše Krista k soudu odpovídání odpočívá. Bartoloměj zvonař z Cinperku na Novém Městě Pražském udělal 1594"*) R. 1897 hrobka byla znovu otevřena, i nalezeny tři rakve bez vík zpráchnivělé, s nepatrnými zbytky setlelých koster a oděvů; v rohu pak hrobky nalezena jáma naplněná shnilými kousky dříví z rakví. Ona cínová rakev však nebyla nalezena; byla nepochybně po r. 1801 prodána ve prospěch opravy vyhořelého kostela. Kámen, uzavírající vchod do hrobky, zakryt jest hlavním oltářem.

*) Vlasák, 43.

Jest z červeného mramoru bohatě tesaný a neporušeně zachovaný. V pamětní knize farní zaznamenán r. 1897 tento jeho popis: „V horní sedmině jeho jest tento trojřádkový nápis: Smil Skuhrovský ze Skuhrova a na Novém Domašíně pán a kolátor, tohoto domu Božího ochránce. Prostřední 4 sedminy kamene zaujímá erb do kruhu vkompono aný; v rozích jsou andělé. Na dolejších dvou sedminách kamene vytesána jest deska; uprostřed ní stojí jinoch-anděl s malými křídly, jenž fouká do trubičky, ze které vycházejí bublinky; dole v levém a pravém rohu jest vása s květinou. Na desce jest nápis: ‚Člověče pomni, že umříti musí život tvůj: jako květ a pára pomine; dnes mně udeří, zítra tobě; kdo toho cele ujíti může?'"

U sakristie leží ve dlažbě náhrobní kámen z červeného mramoru, na 4 kusy zlámaný; na něm jest nápis: „Leta Páně 1593 v neděli před před svatým Mikulášem umřel urozený p. Kryštof Lukavecký z Lukavce a tuto jest pochován s synem svým Janem, očekávaje posledního soudu a radostného z mrtvých vstání" a znak Lukaveckých.

Loď jest obdélníková s rovným stropem. Šikmo v rozích po stranách vítězného oblouku stojí boční oltáře stejné úpravy: neslohové ploché nástavce s neuměleckými obrazy „Sv. Markéta" a „Sv. Jan Nep. stojící před obrazem P. Marie". Oltáře ty, pocházející z pol. XVIII. stol., byly sem po ohni r. 1801 odjinud darovány; na zadní straně obrazu sv. Markéty nalézá se nápis: „Tento obraz malovati dal veledůstojný pan děkan Tichý roku 1746 dne 7. Aprile." R. 1888 byly oltáře tyto zvýšeny a dány na ně nové tabernákle a podstavce pod svícny.

U bočního oltáře strany epištolní stojí křtitelnice z červeného, bíle žilkovaného mramoru z r. 1900.

V boční zdi lodi strany epištolní zapuštěn jest od r. 1900 náhrobní kámen, jenž býval dříve ve dlažbě v presbytáři. Jest z hnědočerveného pískovce. V hořejší jeho části jest v orámování nápis: „Leta etc. 1570 v neděli smrtedlnou umřel urozený vladyka pan Jetřich Lukavecký starší z Lukavce a tuto tělo jeho pochováno jest, též i syna jeho Jana". Pod tím ve věncoví spatřuje se plastický znak, v rozích okřídlené hlavičky. Do zdi protější téhož roku vsazen byl náhrobní kámen nalézavší se dříve v dlažbě pod kazatelnou. Jest z pískovce hrubě tesaný s nápisem značně otřelým (dle pamětní knihy farní zněl takto: „Leta Páně 1562 v sobotu na svatou Lucii umřel urozený a statečný pan [Jindřich] Řísnický z Řísnice a tuto tělo jeho pochováno; s Bohuslavem v Pánu odpočívají"); uprostřed jest znak: ruka s mečem.

Na jižní stěně lodi zavěšena jest v zasklené skříni socha sedmibolestné P. Marie, zhotovená od Ferd. Stuflessera v Tyrolsku za 70 zl., kterouž roku 1883 darovala pí. Františka Vopálková, vdova v Domašíně. Nad touto skříní visí veliký obraz na plátně malovaný „Sv. Šebestián", jejž kostelu Domašínskému r. 1866 daroval rytíř Jos. Geitler z Armingen na přímluvu Frant. Dobíhala, právníka z Domašína. Světec přivázán jest ke stromu, klesaje bez sebe k levé straně; jedna žena vyjímá šíp z rány, druhá na zemi klečící utírá mu ránu. Postavy jsou malovány v životní velikosti. Stejný obraz chová se v obrazárně Společnosti vlasteneckých přátel umění v „Rudolfinu" v Praze pod č. 228; katalog udává, že jest to dílo malované ve způsobu malíře italského Luky Giordana (Luca Giordano, zvaný Luca fa presto, nar. se v Neapoli okolo r. 1632, zemřel tamtéž 1705).

Kruchta jest podklenuta velkým segmentem.

V oblouku hlavního vchodu vytesán letopočet 1582, z té doby pochází asi sgraffitované kvádrování obdélníkové, kterým celý kostel býval ozdoben, a jehož stopy při opravě roku 1895 pod pozdější vrstvou vápna byly shledány. Okénka oblé věže ozdobena bývala sgraffitovým orámováním, v jehož rozích byly lupenovité ornamenty.

Zvony: 1. darovaný roku 1870 od bývalého faráře Štěpánovského Václava Cikharta*) v ceně 2184 zl.; váží 19 centů 35½ lib.; na něm jest

*) V. Cikhart zemřel v Domašíně u svého bratrovce Vojtěcha Cikharta, starosty obce, r. 1872 dne 15. srpna v 80. roce svého věku.

na jedné straně polovypouklý obraz sv. Michaela archanděla a nápis: „Slyšte moje hlasy, zvou k studnici spásy, marné vaše namáhání bez Božího požehnání"; na druhé straně jest polovypuklý obraz sv. Václava a nápis: „Leta Páně 1870 Domašínskému chrámu sv. Jakuba mne daroval P. V. C., kněz církevní, jenž zde svůj úřad kněžský konati počal. Litý od dcery Karla Bellmanna Anny v Praze." 2. „Martin". R. 1846 měšťan Martin Srnec odkázal 400 zl. stř. a roku 1849 měšťan Matěj Pohorský 80 zl. stř. na nový zvon, který ulit byl r. 1859. Nese nápis: „Oznamujtež zvukové posvátní hlasem svým slávu Boží, čest a chválu svatého Martina, hlásejtež bázeň Boží, svornost, spravedlivost všemu lidu. Nákladem Martina Srnce † 19. března 1846 a Matěje Pohorskýho z Domašína slil zvon Karel Bellmann, c. k. dvorský zvonař v Praze, léta spásy 1859." 3. „Sv. Václav", ulitý r. 1816 od Karla Bellmanna. Mimo to tři menší zvony.

Kostel Domašínský má starý kalich stříbrný pozlacený, hladký, a stříbrnou paprskovou monstranci s křížkem a reliefem sv. Václava; obě tyto nádoby bohoslužebné daroval kostelu Domašínskému v l. 1672 a 1673 Václav Kopáč, rodilý z Domašína.

Na náměstí nad rybníčkem stojí kamenná soška sv. Jana Nep. (neumělá) z r. 1764. Nad touto soškou bývala prý zděná kaplička.

3. Hrádek, fara*).

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: město Vlašim.

Místa přifařená: Hrádek 60 k., šk. 2tř.; Blanice ½ h., 12 k.; Ctiboř ¼ h., 206 k.; Libež ¾ h., 305 k., 7 ž., šk. 2tř; Nemíž ½ h., 164 k.; Petříny ¾ h., 57 k.; Podolí ¾ h., 41 k.; celkem: 845 k., 7 ž.

Hrádek, malebně mezi lesy položený na výšině, kterou obtéká říčka Blanice, byl v době předhistorické hradištěm; později byla tu vystavěna tvrz, a poblíž ní kostel. Při kostele tom byla fara, o níž máme zprávy ze sklonku XIV. stol.**)

Faráři dob nejstarších: Vít do r. 1386, Jan, dříve f. v Majelovicích, sm. s před., 1386, Racek (Raczko) do 1391, Jan, dotud f. v Prachové, sm. s před., 1391—92, Petr, dotud f. v Šanově u Rakovníka, sm. s před., 1392—94, Jakub, dotud f. v Černívsku, sm. s před., 1394, Martin, dříve f. v Sušici***), 1396—1414, Petr, dotud f. v Keblově, sm. s před., 1414—16, Zikmund, dotud f. ve Smečně, sm. s před., 1416 17, Prokop, dotud f. v Řevnicích, sm. s před., 1417, Ondřej, dotud f. v Kališti, sm. s před., r. 1417.

Patrony byli v té době panošové na Hrádku: Bohuněk 1386—94, Jan 1414—17.

R. 1407 panoše Rinhard z Nedvězí (u Neveklova) pojistil na statku svém Nedvězí roční důchod jedné kopy grošů, s tím závazkem, farář Hrádecký Martin za to zavázal sebe i nástupce své, že o každých suchých dnech sloužena bude mše sv. za spásu řečeného dobrodince i příbuzných jeho.†)

---

*) Srvn. „Hrádek u Vlašimi. Poutní mariánské místo v Čechách. Z různých pramenů sestavil Frant. V. Kamarýt. V Brně, 1900." — Jul. Košnář, „Poutnická místa", str. 59 64.

**) Zprávy starší obyčejně uváděné (Vlasák, 74—75) vztahují se k „Hrádku Odranci", nynějšímu Hradecku u Dol. Kralovic; viz Sedláček, Místop. sl. 272.

***) Tadra, Soudní akta III, 183.

†) Borový, Libr. er. str. 742.

V době husitské fara zdejší zanikla, a osada náležela k děkanství Vlašimskému, jež tehdáž obsazováno bylo kněžími pod obojí.

R. 1483 Oldřich Machník z Pavlovic prodal statek svůj dědičný Panu Petrovi Fikulešovi z Hrádku; při tom »pozůstavil sobě člověka svého dědičného, jménem Duchka, příjmím Berana, bytem ostávajícího v Pavlovicích«, kteréhož daroval k záduší v Hrádku »dědičně s platem i s úrokem ročním: kopu grošů, s dvorem kmetcím, na kterémž sedí, i též s dědinou«, ustanoviv, aby »ten plat obracen byl k témuž záduší na potřeby,

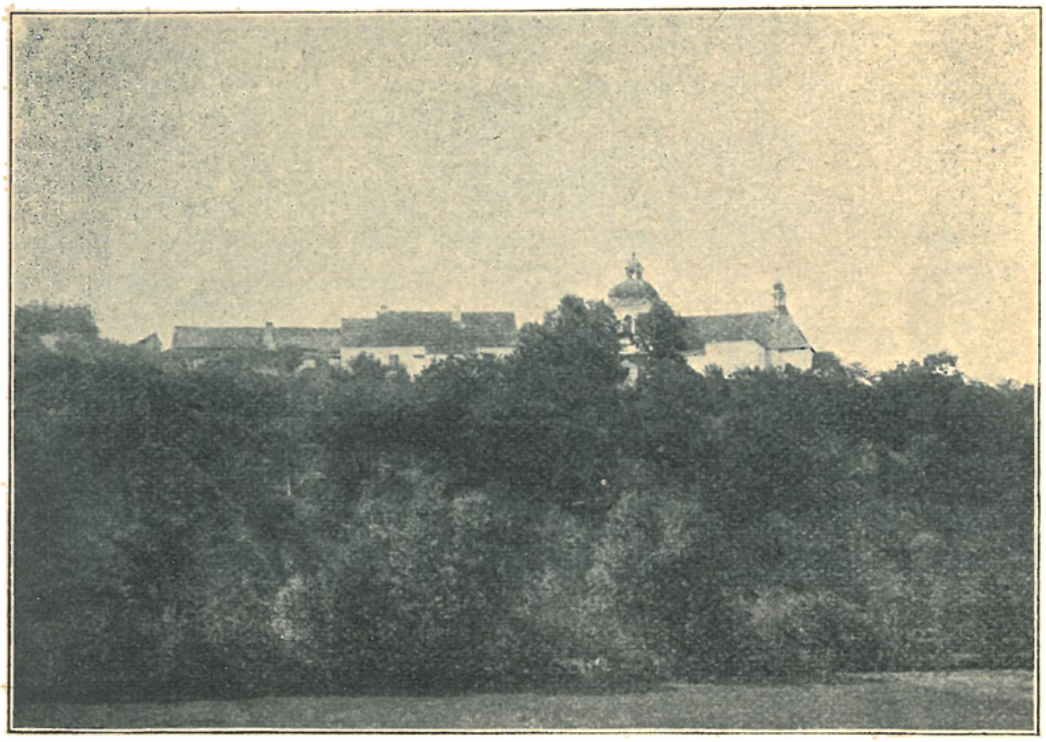

Pohled na Hrádek se strany jižní.

a jestliže by kdy kněz, kterýkoliv, při témž kostele byl za faráře, ten plat aby knězi puštěn byl, a kněz jeho užíval a obracel po svých potřebách, kam by se mu zdálo«.*)

Později, na konci stol. XV., Hrádek připojen byl k panství Vlašimskému, od něhož r. 1547 prodán obci města Vlašimě.

Když víra katolická byla v Čechách zase obnovena, Hrádek zůstal pod správou děkanů Vlašimských.

R. 1677 děkan Vlašimský Jiří Josef Gregor podal konsistoři zprávu o stavu farnosti sobě svěřené; v ní nalézáme i zmínky o kostele Hrádeckém; nenazývá se tu však tímto jménem, nýbrž dle blízké vesnice Ctiboře kostelem Ctibořským.

Nejzajímavější jest zmínka, týkající se sochy P. Marie na Hrádku od nepaměti uctívané. Čtemeť tu: »Dřevěné soše Panny

*) Listina z r. 1487, jejíž opis jest při relaci z r. 1677 v arc. arch.

Marie, nalézající se v Ctibořském kostele, lid velice jest oddán, a pro ni tam k službám Božím ve znamenitém počtu pokaždé se schází«.*) V připojeném ke zprávě inventáři uvádí se »obestření na obraz (t. j. sochu) P. M. dykytový, 1 zelený a 1 červený«.

Ve zprávě Vlašimského děkana Václava Františka Klobásy z r. 1700 jest rovněž zmínka o úctě zbožného lidu ke zmíněné soše P. Marie. Praví se tu: »Jest socha P. Marie na Hrádku. Větší shon lidu ve svátek Navštívení P. M. zbožně ji uctívá; a jako zázračnou políbením ji pozdravuje, kdykoliv služby Boží tam se konají. K oné soše P. M. na Hrádku ve svátek Navštívení koná se processí odtud z Vlašimi a ode dvou sousedních pp. farářů již od mnoha let«.**).

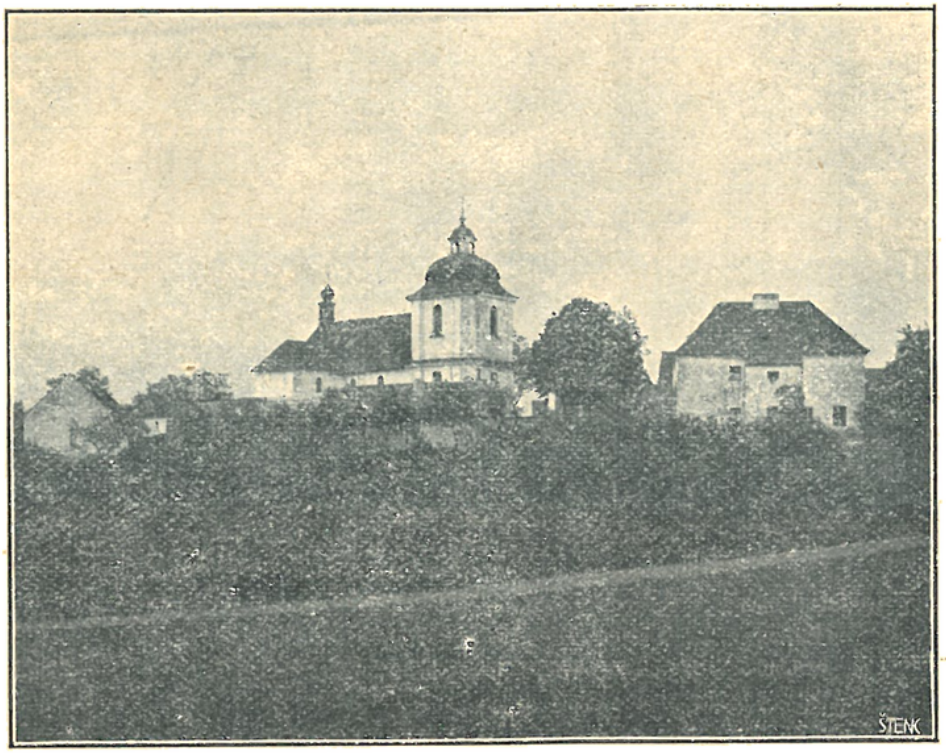

Hrádek se strany severozápadní.

V kšaftu Františka Antonína z Weissenwolfu, pána na Vlašimi, sepsaném r. 1715 v Linci, nazývá se socha tato »na milosti bohatou« (»gnadenreich«)***).

*) „Miraculosa imago hic nulla est. Ligneae B. V. statutae, in Ctiborziensi ecclesia existenti populus valde est addictus, et propter illam eo ad divina notabiliter copiosus omni vice concurrit". Liber relationum 1677 v arc. archivu.

**) „Miraculosa imago nulla habetur. Habetur vero statua B. M. V. in Hradek. Major concursus in ipsius festo Visitationis devote eam honorat, et pro miraculosa osculo salutat, quandocunque divina inibi persolvuntur. Ad illam statuam B. M. V. in Hradek in festo Visitationis fit processio hinc Wlassimio et a duobus vicinis in Domino morantibus dd. parochis, jam a plurimis annis". Liber relationum 1700 v arc. arch. list 21 b.

***) „Zu dem gnadenreichen unserer lieben Frau Bild in der Kirche zu Ctiboř vermache ich 50 fl."

Pouti na Hrádek množily se a mohutněly zvláště od r. 1763, kdy stala se tu událost, kterou pamětní kniha fary Hrádecké líčí takto: »Jistý svobodník, jménem Ptáček, ze vsi Chmelné v kraji čáslavském, jsa rozumu zbaven, nic jiného neobmýšlel, nežli jak by sobě násilnou smrt učiniti mohl, o čež se skutečně již několikráte byl pokusil, a tím sobě i jiným velmi byl nebezpečným. Jednoho však času, jsa poněkud při smyslech, neustále volal: ‚Veďte mne k Panně Marii na Hrádek!‘ A když ho jak obyčejně pro bezpečnost svázaného domácí jeho na voze na Hrádek přivezli, a sprostivše jej vazeb, před oltář Panny Marie přivedli, on vykonav zde vroucí svou pobožnost a přijav po sv. zpovědi nejsv. Svátost oltářní, náhle opět nabyl předešlého zdraví a užívání svého rozumu, načež na poděkování až do své smrti každého dne sobotního na Hrádek putoval.« Když případ tento se rozhlásil, zbožný lid ještě hojněji putoval do svatyně Hrádecké.

Z obětí poutníků bylo možno chrám Hrádecký znamenitě zvelebiti: r. 1765 vystavěna byla v průčelí nová věž, zřízen byl nový oltář, opatřen nový kalich, celý kostel byl opraven; mimo to poblíž kostela vystavěn byl dům pro duchovní sem přicházející. Ale tehdejší vláda nepřála poutem a podobným pobožnostem; i bylo r. 1765 nařízeno, aby socha P. Marie s oltáře byla odstraněna a uschována. Tehdejší děkan Vlašimský, pod jehož pravomoc duchovní kostel Hrádecký tehdáž ještě náležel, Josef Arnošt Radiměřský, sejmul tedy sochu s oltáře a v sakristii do almary ji zavřel; ustanovení k tomu komissaři skříň tu úředně zapečetili. Pouti však tím nijak nepřestaly; zástupy zbožného lidu dále hrnuly se na Hrádek uctít Rodičku Boží, byť nemohly potěšiti se pohledem na její milostnou sochu.

Roku 1787 zřízena byla na Hrádku lokalie, k níž město Vlašim převzalo patronát. Prvním lokalistou stal se dosavadní kaplan ve Vlašimi Jan Ant. Šafránek.

V roce 1790 panovalo v Čechách veliké sucho, tak že bylo obávati se neúrody. Dne 23. června vyšlo veliké processí z Vlašimi na Hrádek vyprosit žádoucí vláhu. Obrovský průvod ten vedl Vlašimský děkan Jan Pokorný. Ženy, jež processí se súčastnily, všechny bez výjimky, vznešené i prosté, bohaté i chudé, putovaly bosýma nohama. Důvěra v Rodičku Boží naplňovala mysli všech; a co srdce cítilo, to ústa ve zpěvích a modlitbách vroucích tlumočila. Ve chrámu Páně na Hrádku byla sloužena mše sv. a pak uděleno bylo požehnání. Děkan unaven nesnesitelným horkem a vysílen cestou, zašel, aby si odpočinul, do lokalie. Netrvalo dlouho, a v kostele i kolem kostela povstal křik, zmatek a jakési zvláštní nadšení. Oba kněží spěchali do chrámu, a tu se jim naskytlo neočekávané divadlo: na oltáři stála socha Panny Marie, která byla od r. 1765, tedy plných 25 let, ve skříni v sakristii zavřena a zapečetěna! Lid klečel a v radostném pláči uctíval Rodičku Boží v milostné soše její. Ženy totiž některé z veliké horlivosti skříň v sakristii násilně

otevřely, sochu Panny Marie vyňaly a na oltář, kde dříve stávala, postavily. Děkan upokojil lid a shromáždiv processí, vrátil se s ním do Vlašimi, sochu však ponechal na oltáři. Komisse potom svolaná uznala, aby socha prozatím na oltáři zůstala, a od těch dob jest tam až do dnešního dne.

R. 1855 lokalie zdejší povýšena byla na faru.

Pořad duchovních správců: Jan Ant. Šafránek 1787 † 1797, Václav Nep. Hamonn 1797—98 (stal se děkanem ve Vlašimi), Blažej Demuth, býv. františkán z kláštera P. Marie Sněžné v Praze, 1798—1813 (stal se f. v Zdislavicích), Václav Jičínský 1813—44 (toho roku odešel na odpočinek; zemřel r. 1874 v Praze v 90. roce věku svého jako senior celé diecése), Ant. Norb. Vlasák 1844—86; velice zasloužilý spisovatel v oboru archeologie a místních dějepisův (od r. 1886 žil na odpočinku ve Vlašimi, kdež zemřel r. 1902), Frant. V. Kamarýt od r. 1886.

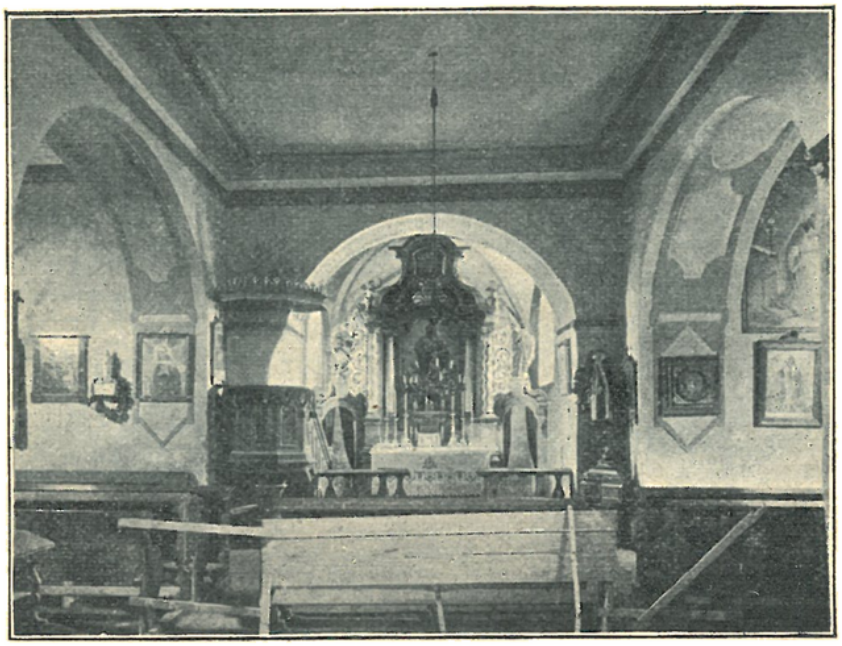

Vnitřek kostela na Hrádku.

Farní a poutní kostel sv. Matouše apoštola jest stavba nízká, neslohová, jež z někdejší své podoby nic starožitného sobě nezachovala.

Presbytář, mající v půdorysu podobu příčného obdélníku, má klenbu křížovou bez žeber. Hlavní oltář jest barokní asi z prvé pol. stol. XVIII. po stranách vyřezávanými rozvilinami ozdobený; uprostřed nový (z r. 1902) obraz sv. Matouše; na brankách dobré barokní sochy sv. Petra a Pavla.

Loď obdélníková se stropem rovným. K bokům jejím přiléhají obdélníkové přístavby stejně vysoké, s rovnými stropy, na způsob bočních kaplí.

Kaple na straně epištolní přistavěna byla nepochybně nákladem bohatého měšťana Vlašimského Václava Klobásy staršího, jakož vysvitá ze závěti jeho z r. 1681, v níž praví: „K chrámu Páně sv. Matouše do Ctiboře, tak jak jsem jedenkrát k vyzdvižení kaple dluh za obcí města Vlašimě postoupil, jej pozůstavuji a prosím a je v tom napomínám, aby takový dluh na ni vynaložen byl“. V kapli této jest nejznamenitější a nejstarší památnost kostela Hrádeckého: zmíněná již výše milostná socha P. Marie. Představuje P. Marii sedící na trůnu a držící v náručí Jesulátko. Vyřezána jest z lipového dřeva a pochází asi ze století XV.

Dle podání daroval tuto sochu kostelu Hrádeckému roku 1540 Mikuláš Trčka (byl tehdáž majitelem panství Velišského; bratr jeho Zdeněk byl pánem na Vlašimi); jak již svrchu řečeno, požívala tato socha ode dávna veliké úcty.

Oltář renaissanční, na němž socha tato v zaskleném výklenku stojí, jest nový, z milodarů pořízený roku 1901 (zhotovil Jan Procházka z Příbrami); po stranách jsou sochy sv. Václava a Vojtěcha.

V kapli nalézající se na straně evangelijní, jest renaissanční nový oltář sv. Josefa, zhotovený r. 1896 firmou Josefa Krejčíka v Praze z milodarů (Jan Mirovský, mlynář na Blanici, s manželkou Františkou věnovali 200 zl.). Na oltáři jest socha sv. Josefa s Ježíškem; v tumbě socha představující P. Ježíše v hrobě odpočívajícího, neboť ve sv. týdnu upravuje se tento oltář v „Boží hrob". Po stranách stojí starší dobrá socha sv. Ludmily a nová sv. Alžběty.

Na boční zdi zavěšen jest obraz sv. Matouše ev., na plátně malovaný, jenž se dříve nalézal na hlavním oltáři; byla to dobrá práce z prvé polov. XVIII. stol., nyní však až k nepoznání zašlá a značně již zvetšelá.

Socha P. Marie s Ježíškem na Hrádku.

V průčelí kostela stojí široká nevysoká věž s barokní báňovitou střechou, kteráž původně kryta byla šindelem, roku pak 1888 pobita byla plechem.

Kostel potřebuje důkladné opravy; r. 1907 musel býti přístup k věži a do přední části lodi uzavřen.

Zvony: I. s nápisem českým: „Leta Páně 1555 slit jest tento zvon ke cti a chvále Pánu Bohu i vší říše nebeské v městě Benešově skrze mne Matěje Špice k založení Panny Marie i vší osadě Ctibořské"; ze slov „k založení P. Marie" možno souditi, že tehdáž úcta k milostné soše mariánské byla tak mocná, že kostel Hrádecký nazýván byl kostelem P. Marie, ač zasvěcen byl svatému Matouši; 2. ulitý původně r. 1784, přelit r. 1864; má nápis: „Ke cti a chvále Boží lit jest tento zvon leta Páně 1864 nákladem záduší Hrádeckého za faráře kn. Ant. Norb. Vlasáka od Karla Bellmana, c. k. dvorního zvonaře v Praze".

Roku 1849 bývalá kostnice změněna byla v kapličku Navštívení P. Marie.

Na faře chová se ciborium neobyčejně veliké, měděné, pozlacené, s víkem v podobě koruny, jaké bývají na sochách mariánských. Tato nádoba byla mylně považována za husitský kalich; jest to však katolické ciborium barokní, pocházející, jak tvar jeho svědčí, teprve z roku kolem 1740, a pořízené nepochybně vzhledem k velikému počtu poutníků ke stolu Páně přistupujících.*)

*) Že v době barokní zhotovována byla ciboria mající víko v podobě veliké koruny, dokazuje náčrtek stříbrníka F. M. Redelmeyera asi z r. 1746 reprodukovaný v „Pam. archaeol." 1899, tab. LIV.

Asi 400 kroků na jihozápad od Hrádku v lese nad říčkou Blanicí jest studánka, k jejíž vodě poutníci ode dávna mají velkou důvěru. Žádné processí neopomene navštíviti místo to a zde vykonati svou pobožnost; poutníci pijí „vodu P. Marie", anebo choré údy jí obmývají. R. 1806 princezna Josefina Auerspergová, jsouc těžce nemocna, v prudké horečce polkla železný háček; když jiné prostředky nepomáhaly, podána jí byla voda z této studánky, kterouž v důvěře k P. Marii vypila, načež brzo nebezpečného předmětu byla zbavena. Na památku dala háček ten stříbrem obložiti a na sochu P. Marie Hrádecké zavěsiti, dosvědčivši vlastnoručním lístkem psaným r. 1807 dne 20. května na zámku Vlašimském onu událost. R. 1822 Anna, manželka Václava Novotného, sedláka ze vsi Nemíže, měla ruku ochromenou. Jednoho dne byvši zbožně přítomna mši sv. v kostele Hrádeckém, odebrala se do lesa ke studánce a tam, vzývajíc Rodičku Boží, chorou ruku omyla, a skutečně uzdravení dosáhla. Nad studánkou vystavěna byla r. 1826 kaplička přispěním knížete Viléma Auersperka. Ke studánce vedla dříve úzká cesta, ta byla r. 1849 rozšířena a urovnána, téhož roku byla také kaplička od základu nově vystavěna. R. 1889 byla opravena a dána do ní soška Panny Marie Lourdské; okolí bylo urovnáno a stromky posázeno. R. 1904 vystavěna byla nákladem 2.400 korun nová vkusná kaplička dle plánu Vlašimského rodáka architekta Jindřicha Neubauera. Uvnitř kapličky jest mosaikový obraz provedený Rakovnickou továrnou šamotek představující P. Marii Hrádeckou a dole pohled na kostel Hrádecký. Přední zeď ozdobena postavami andělů provedenými nanášenou prací; kovanou mříž zhotovila firma Houdkova v Praze. Na kapličce jest nápis: „Maria máti, za náš lid v nebesích rač se přimluviti!"

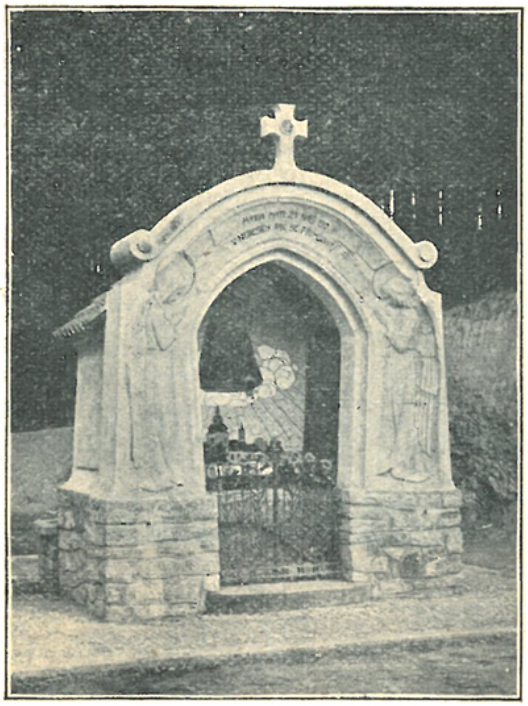

Hrádek: Kaplička nad studánkou v lese.

Hlavní pouti na Hrádku konají se tři: 1. o svátku Navštívení Panny Marie, t. j. první neděli v měsíci červenci, 2. v oktávě téhož svátku, 3. v neděli po oktávě téhož svátku, t. j. třetí neděli v červenci.

Na první pouť přichází již v sobotu na Hrádek přes 15 průvodů; poutníci súčastní se sv. požehnání, ráno pak v neděli v časných hodinách ranních konají pobožnost křížové cesty kolem kostela. Potom jsou přítomni několika mším sv. a po osmé hod. ranní ubírají se k domovu. Většina jich v sobotu večer a v neděli ráno vykoná sv. zpověď a v neděli ráno v počtu několika set přistupují ke stolu Páně. Po 9. hodině začínají přicházeti processí z bližšího okolí a přicházejí pak až do půl 11. hod.; bývá jich 20—25. I z těchto poutníků mnozí přistupují k sv. zpovědi, jsou přítomni kázání, jež se koná venku na hřbitově s kazatelny tam zřízené, a jsou přítomni slavným službám Božím. Odpoledne jedno processí po druhém vykonají křížovou cestu a po 2. hod. odpol. počínají se ubírati k domovu, což trvá až přes 4. hod. odpolední. Každé processí vykoná ovšem také pobožnost před milostnou sochou P. Marie a navštíví i kapličku nad studánkou v lese. Tam ubírá se každé processí s hudbou a zpěvem.

Druhá pouť jest podobná první. 10—15 processí, někdy i více, přijde již v sobotu odpoledne, a přes 25 processí v neděli ráno. Třetí neděli mimo 2—3 processí pravidelné přijdou ještě ta, která pro nějakou překážku v předešlé neděli přijíti nemohla. Prší-li o hlavních dvou poutích, pak jest na třetí pouť návštěva nejčetnější. Mimo to některá processí přicházejí již i před hlavními zmíněnými poutěmi ke konci měsíce června. V neděli po sv. Janu Křtiteli a na svátek sv. apoštolů Petra a Pavla konají se procesí na Hrádek z Vlašimi, která jsou vždy nejčetnější, čítajíce na tisíc účastníků. Jedno processí, z krajiny od Něm. Brodu, přichází od starodávna vždy o svátcích svatodušních. Průvody přicházejí s hudbou a družičkami malými, které nesou sochu Panny Marie, a s družičkami vdanými, které nesou sochu svaté Anny; bývají oblečeny v každém processí stejně co do střihu a barvy šatu. Sobotní průvody putují až na malé výjimky bez kněží; nedělní processí mají za průvodce své domácí kněze, kteří putují se svými osadami k Rodičce Boží. Mimo hlavní pouti chodí mnozí poutníci na Hrádek po různu, zvláště v jisté dni, nejvíce na všecky svátky Marianské, ovšem, že v létě více nežli v zimě. Velice četná bývá návštěva o svátku jména Panny Marie, takže na ten den přistupuje ke stolu Páně několik set poutníků. A i jinak po celý rok přicházejí na Hrádek poutníci, často i ve všední dni, zvláště v čas velikonoční, vykonati zde svou zpověď

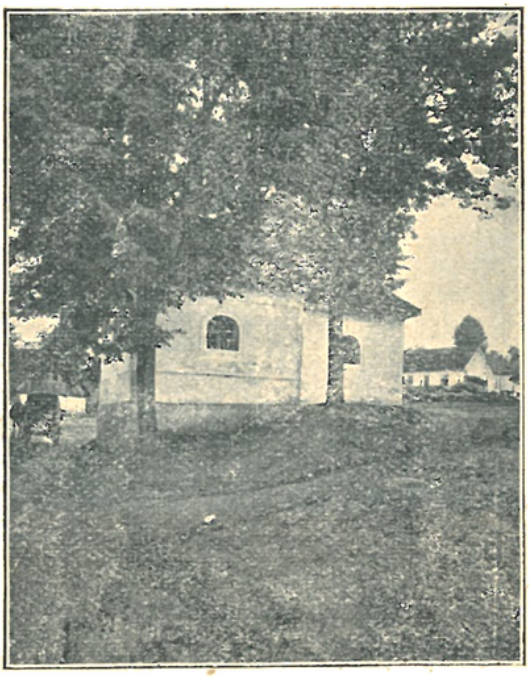

Kaplička v Libeži.

Zmíněná processí přicházejí nejen z míst nejbližších, ale i z takových, která jsou 8, 10, 12 hodin cesty vzdálena. Zvláště jsou to processí z okolí nebo míst: Benešova, Sázavy, Uhlířských Janovic, Kutné Hory, Světlé, Německého Brodu, Ledče, Humpolce, Pelhřimova, Pacova, Vožice Ml., Votic atd., zkrátka z celé okolní širodálné krajiny poblanické a posázavské.

Ve vsi Libeži na návsi pod lipami stojí kaplička nejsvět. Trojice. Vystavěl ji roku 1712 svým nákladem tamější mlynář Pavel Pěnkava. R. 1839 byla rozšířena a zvětšena. Jest to jednoduché staveníčko do svahu k cestě vestavěné; v průčelí jest předsíňka s vížkou nad střechou. Uvnitř jest oltářík s rozvilinovým barokním rámcem, v němž jest obrázek „Nejsv. Trojice korunuje P. Marii“ z r. 1839. Zevně na straně k cestě kolem vedoucí jest výklenek se soškou P. Marie.

Ve vsi Nemíži vystavěna byla r. 1801 kaplička ke cti sv. Jana Nep. nákladem obce a přičiněním Jana Kučery, rychtáře.

R. 1826 vystavěna byla ve vsi Ctiboři kaplička ke cti sv. Jana a Pavla nákladem obce Ctibořské.

Na osadě jest spolek sv. Rodiny Nazaretské založený r. 1902 (náleží k němu 80 rodin) a bratrstvo sv. Růžence založené r. 1906.

4. Chotýšany, fara.

Duchovní správu obstarává farář.
Patron: Filip hrabě Sternberg.

Místa přifařená: Chotýšany 423 k., 16 ž. šk. 3tř.; samota Kozina 1/4 h., 66 k.; Městečko 1/2 h., 121 k., 1 bez vyzn.; samota Mikolášek 1/4 h., 8 k.; samota Mlýn 1/2 h., 10 k., samota Na stráni 3/4 h., 6 k.; Pařezí 1/2 h., 54 k, Smykov 1/2 h., 11 k.; Takonín 3/4 h., 125 k., 5 ž.; Toulov 1/2 h., 16 k.; samota U baby 3/4 h., 5 k.; samota U mostu 1/2 h., 9 k.; Věžníky 3/4 h., 39 k., 3 ž.; Vonšovice 3/4 h., 53 k.; Bořeňovice 3/4 h., šk. 1tř.; celkem: 1277 k., 24 ž., 1 bez vyzn.

Kostel Chotýšanský jakožto farní vyskýtá se, pokud paměti písemné sáhají, již ve stol. XIV.

Pořad nejstarších farářů zdejších: Ondřej † 1357, Zbyněk z Čestína 1357—59; jelikož nedal se na kněze vysvětiti, bylo místo jeho považováno za uprázdněné; obdržel je kněz Jan, prve farář v Petrovicích, 1359 † 1360; Ryvín, dotud farář v Konářovicích, 1360 † 1403; Prokop z Třebíče,

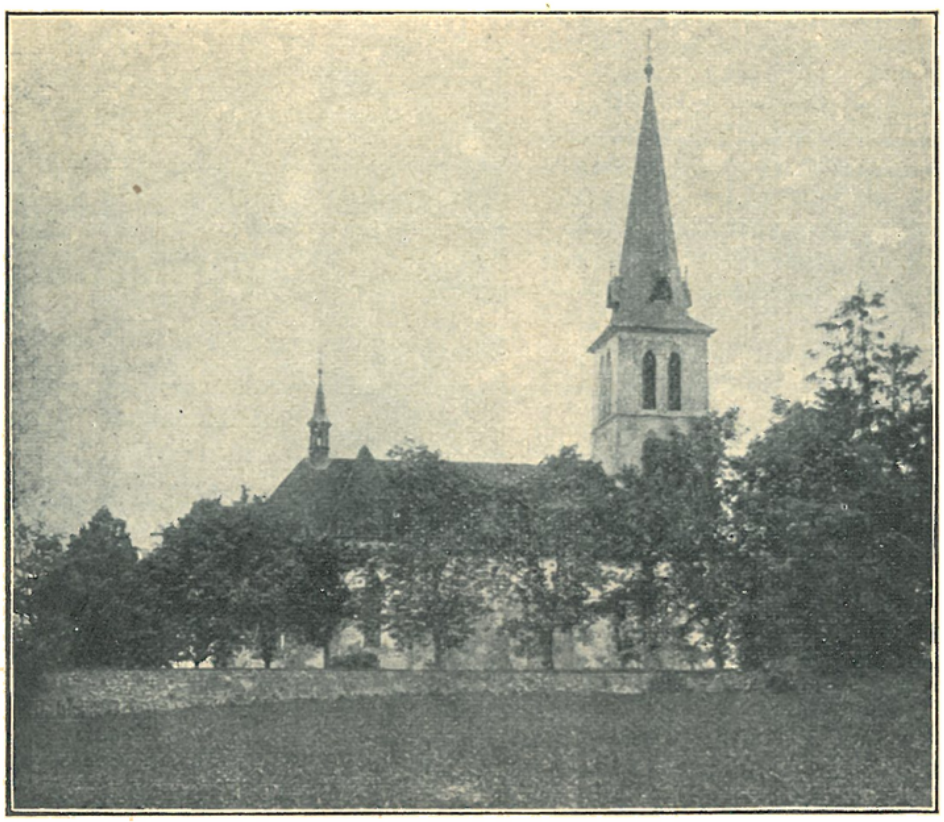

Farní kostel v Chotýšanech.

kněz Olom. diec, 1403—1409; Zikmund, dotud farář v Předhradí, sm. s před., 1409—14, Beneš z Valtinova 1414—17; Mikuláš z Hradce Králové, 1417.

Patrony kostela tehdy byli: 1357 60 Mrakotové, 1403—09 Ohništkové, 1414—17 Přibík z Buřenic.

Ve zmatcích náboženských fara katolická zanikla. Po obnovení katolického náboženství v Čechách osada Chotýšanská spravována byia sousedním farářem Postupickým *). Již roku 1644 jednalo se o zřízení samostatné fary v Chotýšanech. Tehdáž vyslýcháni byli tehdejším majitelem panství Chotýšanského

*) Ve zprávě z r. 1677 tehdejší farář postupický píše: „In meo territorio invenitur ecclesia deserta Chotessanii. Huic ecclesiae iure vicinitatis inservio“.

Bedřichem Leopoldem Věžníkem z Věžník u přítomnosti vikaře a děkana Postupického dva poddaní, aby sdělili, co od svých předků o bývalé zdejší faře slýchali. Pravili, že jistá pole, louka a kus lesa k faře patřívaly, ale že poddaným přísně bylo přikázáno, aby žádnému to nevyjevovali. Vypověděli dále, že »ani od svých předků dověděti se nemohli, od kolika let faráře zůstávajícího zde nebývalo; toliko, že ještě za kacířského náboženství v potřebách duchovních k Postupskému faráři se utíkali.« Posléze vyznali, že vědí místo, »kde jim praveno bylo, že farský dům býval.« *) Ale ke zřízení fary tenkráte nedošlo. Dle zprávy vikáře Jana Václ. Raka z r. 1668 tehdejší majitelka panství Marie Věžníková nechtěla připustiti komissi, která o zřízení fary měla se konati, a to z té příčiny, jak vikář dodává, že ona i poddaní její užívali pozemků kdysi faře náležev-ších. Zmíněná paní k přípisu komisse, jíž svěřena byla péče o zřizování far, odpověděla r. 1668: »Ačkoliv jméno a místo farářství blíže téhož chrámu Páně Chotěšanského dosavad sluje a se jmenuje, však na devadesáte let věkem staří lidé moji i cizí poddaní, aby při témž chrámu Páně v Chotěšanech farář chován a držán býti měl, paměti nemají. Nebo v čas vojny i v čas pokoje ze vsi Postupic, k panství Jankovskému náležející, pan páter přisluhoval, a když v Postupicích farář chován a držán nebyl, z měst Pražských páni patres jesuitae pro vykonání svaté velikonoční zpovědi (dle povinnosti vrchnosti) vyžádáni a vysíláni bývali. Kdyby jaké prostředky k témuž chudému záduší náležející se vynajíti mohly, k zvelebení téhož chrámu Páně, k získání duší poddaných a k dobrému, nábožnému příkladu i sama ze sebe kdyby možnost postačovala, správce duchovního držeti a chovati bych chtěla; neb když na statečku jsem, na velikou míli do chrámu Páně s tou největší nepříležitostí jezditi musím« **).

Teprve r. 1798 přičiněním tehdejšího pána na Chotýšanech Františka Adama hraběte z Vrtby zřízena zde byla lokalie, která r. 1806 na faru byla povýšena.

Pořad duchovních správců: Filiber Wiesner, františkán z Votického kláštera, 1799—1802 (bydlel v zámku), Josef Antonín Melchior, 1802 † 1823, dbal velice o čistotu a ozdobu kostela, pro nějž maloval obrazy, štafíroval a pozlacoval; Martin Kalaš 1823 † 1825, Jos. Roštlapil 1826 (stal se téhož roku farářem Votickým), Jak. Linhart 1827—31 (stal se farářem v Buchlovicích na Moravě), Jos. Konečný 1831 † 1849, Jan Čežik 1849—64 (stal se farářem ve Voticích), Ant. Veselý 1864—74, Jan Šuda 1874 † 1884, Václav Polívka 1884—97 (stal se farářem v Popovicích), Václav Dvořák 1897—98 (stal se farářem v Radnicích), Alois Valenta 1898—1901 (stal se farářem v Popovicích); Ferdinand Schmidt 1901.

Roku 1841—43 byl kostel opravován; věž byla zvýšena a obdržela novou, břidlicí krytou střechu se čtyřmi nárožními vížkami plechem pobitými.

Roku 1897 dne 19. března udeřil blesk v 9 hod. večer do střechy věže a zapálil ji; shořela i se čtyřmi nárožními víž-

*) Liber I. proventuum v arcib. archivu Nr. 20.
**) Listina v archivu arcib.

kami; rovněž vnitřek věže vyhořel, zvony spadly a se rozlily, hodiny věžní, darované r. 1877 hrabětem Vratislavem z Mitrovic, byly zničeny. Hořící trámy krovu věžního spadly na střechu chrámovou, která hořeti počala, ale na štěstí oheň tam-sám uhasl. Včasným rychlým zazděním vchodu z kruchty na věž zachráněny byly varhany a vnitřek chrámu. Na podzim téhož roku započato s opravnými pracemi; dne 2. prosince upevněn byl na špici nového krovu věžního kříž, a dne 6. prosince zavěšeny byly nové zvony.

Farní kostel sv. Havla opata v Chotýšanech jest stavba slohu přechodního asi ze století XIII.

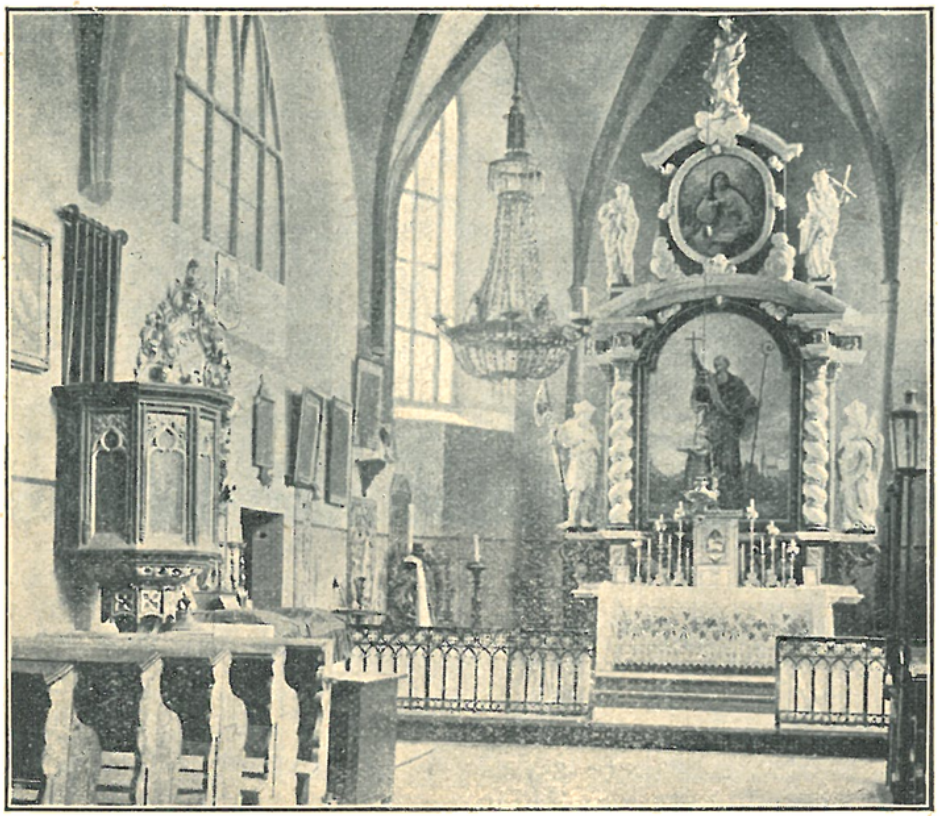

Vnitřek farního kostela v Chotýšanech.

V půdorysu má podobu obdélníka na straně východní půlkruhově zakončeného. Jest sklenut žebrovou klenbou o čtyřech polích; žebra vybíhají jednak z konsol, jednak (za oltářem) z oblých přípor. Zevně jsou opěrné odstupněné pilíře. Ve svornících spatřuje se trojlist, znakové štítky s kladivem a hvězdou, a kříž. Okna široká, hrotitá, bez kružeb. V severní zdi u oltáře jest starý gotický výklenek s mřížovými dvířky; výklenek tento sloužíval v dřívějších dobách za tabernakl. Na klenbě jsou malby ze života P. Marie a Pána Ježíše, nad kruchtou čtyři svatí evangelisté, vesměs bez umělecké ceny, provedené r. 1875 Ottou Vangerovem z Vídně. Rovněž takové hodnoty jest veliký obraz na zdi severní, představující Pána Ježíše na Hoře Olivetské. Nad sakristií přiléhající k severnímu boku kostela jest oratoř velikým hrotitým oknem do kostela otevřená r. 1842 zřízená.

Hlavní oltář barokní z prvé pol. 18. stol., s pěknými sochami barokními: P. Marie, sv. Josefa, sv. Jana Křtitele, sv. Václava a sv. Lud-

mily. Obrazy (dole sv. Havla, nahoře sv. Máři Magd.) z roku 1904, bez umělecké ceny.

Poblíž oltáře ve zdi jižní jest náhrobní kámen rytíře Viléma staršího Chobotského z Ostředka, zemřevšího r. 1594; jest na něm český nápis a postava rytíře v brnění. Naproti ve zdi severní jest nový náhrobní kámen z červeného mramoru, jejž zříditi dal r. 1880 hrabě Zikmund Berchtold. Na okraji vytesána jsou jména (česká) zemřelých šlechtických jeho předkův a příbuzných zde odpočívajících, jichž tělesné ostatky byly pochovány ve hrobech kolem kostela, roku pak 1879 přenešeny do podzemní hrobky v lodi chrámové zřízené (jsou tu pochováni členové rodu Vratislavů z Mitrovic, jimž v letech 1807—72 Chotýšany byly náležely, a příbuzných jejich; mimo jiné jest tu pochován vlastenecky smýšlející šlechtic Jan Jeník ryt. z Bratřic, setník na odpočinku † 1845).

U mřížek dělících loď od presbytáře stojí při bočních zdech kostela naproti sobě oltáříky barokní, pěkně vyřezávané; na jednom z nich jest obraz P. Marie Pomocné, na druhém obrázek Tváře Kristovy (roku 1866 přemalovaný).

Kruchta jest novější s pseudogotickým prsením, v předu na dvou štíhlých pískovcových sloupech spočívající.

V průčelí kostela jest věž se štíhlou jehlanovitou střechou břidlicí krytou.

Zvony. Před požárem byly tu tři neveliké zvony: I. 8—11 centů těžký s nápisem: „Leta 1599 tento zvon slit jest ode mne Jana Sedláka, konváře z Kostelce. Toho času kostelníci: Jan Řezník, Adam z Městečka, Jan Mlynářík"; 2. 4 centy těžký s nápisem: „Franz Graf Wrtby liesz mich übergiessen 1801. Jos. Kühner gosz mich in Prag". Nyní jsou tři nové zvony ulité roku 1897 zvonařem Jiřím Gössnerem ve Vídni s nápisy českými.

Před kostelem u zdi zámeckého parku jest barokní kamenná socha sv. Jana Nep., kterou postaviti dal hrabě Adam František z Vrtby r. 1794.

5. Kondrac, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: kníže Karel Auersperg.

Místa přifařená: Kondrac 345 k., 8 ž., šk. 2tř.; Častrovice 1 h., 27 k., Dub 1/2 h., 178 k., Hradiště 1 h., 98 k., Krasovice 1/4 h., 80 k., Loreta 1 h., 6 k., Ostrov 1/2 h., 105 k., Skalkov 1 h., 36 k., U Sebíře 1 h., 13 k., Vracovice 1 h., 318 k., šk. 1tř.

V Kondraci připomíná se fara v polovici XIV. stol.; podací právo k ní vykonávali dílem páni Vlašimští, dílem zemané sídlící na zdejší tvrzi.

Faráři z dob nejstarších známí: Václav † 1363, Zdislav z Biliny 1363 † 1395, Zdenko z Pobipes 1395, Petr z Vlašimi do 1405, Mikuláš, dotud přisluhovavší při královské kapli na hradě Pražském, sm. s před., 1405, Mikuláš z Pelhřimova, bakalář, 1414.

V bouřích husitských fara katolická zanikla, a osada spravována kněžími pod obojí.*) Husitství zde bylo, jak se zdá, valně zakořeněno; ještě ve zprávě děkana Vlašimského z r. 1677 nalézáme jeho stopu, neboť tam čteme: »Lukáš Nuska ve vsi Dubu, poddaný Vlašimský, má na hostie, jež lidem prodává, formu, zobrazující na jedné straně kalich, na druhé Jana Husa

*) Vlasák, okr. Vlaš. 49. Z nich znám jest dle jména pouze kněz Ondřej řeč. Rajský z Vožice, jenž roku 1595 přistěhoval se do Kondrace.

v ohni, jakoby mučednickou smrt podstupujícího, dosti pohoršlivou.*)

Po vítězství věci katolické v Čechách osada Kondracká přikázána byla pod správu děkanů Vlašimských.

Farní kostel v Kondraci.

Kněžna Beatrix Benigna z Porcie, rozená Kavkova z Říčan, koupivši r. 1665 panství Vlašimské, »z obzvláštní starosti a péče o spasení duší svých dědičných poddaných« chtěla o to se za-

*) „Lucas Nuska in pago Dub, subditus Wlassimensis, pro hostiis, quas hominibus vendit, habet formam in una parte calicem, in altera Joannem Hus in igne quasi martyrium subeuntem, repraesentantem, satis scandalosem". Archiv arcib.

saditi, aby fara Kondracká od děkanství Vlašimského byla oddělena a vlastním farářem obsazena. Ale zemřela dříve, nežli úmysl svůj mohla provésti. Její dcera a dědička Františka Marie, provd. hraběnka Weissenwolfová, pamětliva jsouc jejího záměru, uvedla jej ve skutek. R. 1684 obdržela osada Kondracká zase vlastního svého faráře, jenž mimo to na starosti měl osadu Zdislavickou a Velíšskou.

Vnitřek farního kostela v Kondraci.

Pořad farářů 1684—1798: Václav Jan Šlechta 1684, František Fridrich Železczký 1684—92, Václav Bernard Singer 1692—99, Daniel Josef Ignác Urbanides 1699 † 1721, Jiří Ignác Klink 1721—1750, Jos. Arnošt Radiměřský 1750—55, Matěj Karel Paběnský 1755 † 1772, Ant. Radiměřský 1772 † 1785, Jan Alois Pokorný 1785—89, Štěpán Beneš 1789—98.

Za faráře Paběnského založeno bylo v Kondraci r. 1758 bratrstvo literátské ke cti sv. Michaela archanděla. Sešlo se 13 sousedův z Kondrace, Dubu a Krasovic a žádali faráře, »by jim povolil literátský kůr, jako jinde«. To farář ovšem s radostí učinil. Bratrstvo to utěšeně vzkvétalo.

R. 1787 odděleny byly od Kondrace Zdislavice a Velíš, kdež zřízeny lokalie.

Pořad farářů od r. 1798: Václav Hamonn 1798—1801, Ant. Jiří Wender 1801—12, Hanikýř (Hanikirz) 1812 † 1846, Jan Josef Materna 1846—58, Vinc. Macháček 1858—80, Jos. Pospíšil 1880 † 1907, Ant. Filip od 1907.

Farní kostel sv. Bartoloměje jest prastará stavba původně románská ze stol. XII. Z doby té zachovala se loď s dvěma průčelními oblými věžkami. V době gotické byla románská apsida odbourána a přistavěno nynější gotické presbyterium se sakristií. Mnoho změn bylo na starobylé stavbě provedeno při opravě podniknuté r. 1735. Tehdáž bylo zdivo kostela sníženo, loď obdržela nový rákosový strop, vylámáním zdiva původní okna byla rozšířena, v průčelní zdi vylámán veliký hlavní vchod, kruchta byla rozšířena a zřízeno šnekové schodiště na ni vedoucí, kostel, ač zbudován jest z pěkně tesaného kamene, byl omítnut, nad celým kostelem zhotoven nový krov a j.

Nejzajímavější částí kostela jest západní jeho průčelí, se zmíněnými románskými věžkami, jež jakoby z nároží vyrůstaly. Na zdivu nárožním spočívají však jen z části; ostatní jejich část spočívá na pasech, jež vybíhají z pilířů kruchty. Kruchta totiž má klenuté podkruchtí spočívající v předu na třech obloucích o pilíře opřených, sama pak rovněž má podobné arkády na oněch spodních spočívající. Pěkného vzhledu věžkám těm dodávají dvě řady podvojných okének sloupkem dělených Uprostřed mezi těmito věžkami kamennými zvedá se nad průčelím dřevěná veliká zvonice prkny obitá, taškovou střechou krytá a lucernovitou vížkou zakončená. Spočívá z části rovněž na pasech středního pole kruchty. Pochází asi teprve ze stol. XVII.; není známo, co tu asi místo ní původně v době románské bylo.

Presbytář jest v půdorysu obdélníkový, zevně v nárožích i uprostřed boků dvakráte odstupněnými pilíři opřený. Má žebrovou klenbu o dvou polích, z nichž východní má tři středy se svorníky. Okna jsou obdélníková, nízkým segmentem překlenutá. Hlavní oltář barokní, bíle natřený; na něm pěkné sochy barokní: uprostřed sv. Bartoloměj, nad brankami sv. Josef a sv. Jan Nepomucký. V pozadí mezi okny barokní ze dřeva řezaný a pozlacený krucifix v životní velikosti.

Vítězný oblouk hrotitý na hranách bohatě článkovaný.

K severnímu boku presbytáře přiléhá stará gotická sakristie, mající klenbu žebrovou o dvou polích. V ní spatřuje se starobylá jednoduchá románská křtitelnice osmiboká, z kamene tesaná. V presbytáři jest křtitelnice cínová, na níž čte se nápis: „Kdož uvěří a pokřtí se, ten spasen bude. Udělána jest... leta 1500 ke cti a chvále blahoslavené trojici svatosvaté času postního skrze Jana Mrkvatce“.

V lodi jsou dva boční oltáříky, jejichž hořejší část vyřezána ze dřeva na způsob baldachynků. Na oltáříku stojícím na straně evang. jest barvotisk „Madonna della Sedia“, na oltáříku strany epištolní jest velmi pěkný obraz „Sv. Barbora“. Jest to dar rodáka Krasovického, Františka Hausera ředitele konservatoře Mnichovské, jenž jej v Carlsruhe dal vymalovati a r. 1868 kostelu Kondrackému, v němž byl pokřtěn, na památku věnoval.

V jižním boku lodi jest původní vchod do kostela s rovným nadpražím, jehož ostění ozdobena jsou řadami čtyřpaprskových hvězdic.

Vnitřek kostela byl r. 1901 nově vymalován (v presbytáři sv. Vojtěch a sv. Prokop, na stropě lodi Kristus Pán trůnící v mandorle a poprsí dvou andělů, z nichž jeden drží kropenku, druhý hraje na varhany; v meziokní na bočních stěnách lodi bl. Anežka česká a bl. Hroznata).

František Vlasák, choralista kathedrály v Raabu v Uhrách, rodilý z Krasovic, zaslal r. 1867 na zhotovení nových kostelních stolic 25 zl.,

obnos ten byl uložen a vzrostl do r. 1902 na více než 500 K; i byly toho roku nové lavice zhotoveny.

Zvony: I. s nápisem: „Leta Páně 1555 slit jest tento zvon ku cti a chvále Pánu Bohu i vší říše nebeské i vší osadě Kundracké v městě Benešově skrze mne Matěje Špice. Pán Bůh buď z toho pochválen"; 2. s nápisem latinským, ulitý r. 1509 od mistra Bartoloměje v Novém Městě Pražském; 3. s nápisem: „Leta Páně 1701 dne I. septembris tento zvon jest slitý ke cti Bohu a s. Václavu do chrámu Páně s. Bartoloměje Kondrackého nákladem osadníků. Goss mich Christian Joachym von Iglau in Wlaschim 1701".

Filiální kostel v Hradišti.

Filiální kostel nejsv. Trojice v Hradišti *), položený malebně na návrší nad údolím, jímž říčka Blanice protéká, býval za starých dob kostelem farním.

Z farářů zdejších jsou známi tito: Jiří Hynkův z Vlašimi do 1359, Martin z Kamberka 1359, Štědroncius do 1375, Marek, dotud f. v Úhošťanech, sm. s před., 1375—78, Jan, dotud f. v Kozmicích, sm. s před., 1378, Václav 1406 † 1414, Mikuláš Vítkův z Hodkova 1414.

Jan, pán na Vlašimi, učinil při kostele Hradištském r. 1406 nadání stálého úroku 8 kop bez 15 gr., s tím závazkem, aby faráři Hraditští vydržovali sobě pomocného kněze a aby za dobrodince mše sv. sloužili **).

Když pak v dobách husitských fara zdejší zanikla, stalo se Hradiště filiálkou k děkanství Vlašimskému.

V inventáři z r. 1677 uvádí se mimo jiné „stará kamenná křtitelnice".

*) Za starých dob byl název tohoto místa také „Hradištko."
**) Borový. Libri erect. str. 672.

Když r. 1684 v Kondraci zřízena byla fara, připojeno bylo k ní i Hradiště. R. 1770 byl kostelík Hradištský obnoven a malá věž po jeho straně vystavěna; r. 1824 vystavěna byla od základů nová průčelní zeď a zřízena vížka na střeše. Presbytář míval klenbu žebrovou, jež pro chatrnost byla r. 1846 zbořena a rovným stropem nahražena.

Kostelík Hradištský je stavení chudičké, s pravoúhlým presbytáříkem k severnímu boku kostelíka tak posunutým, že tu boční jeho stěna jest v rovné čáře s boční stěnou lodi. Z bývalého klenutí zachovala se žebra tvořící nyní hrotitý vítězný oblouk. Okna jsou široká, obdelníková, segmentovitě zaklenutá. Hlavní oltář má plochou dolejší část, jež po stranách mívala branky, nyní odříznuté; hořejšek tvoří vyřezávané obláčky, v nichž spatřují se barokní sošky Boha Otce se žezlem a Boha Syna s křížem, držící korunu nad P. Marii; nejvýše v paprsky ozářeném kruhovém věnci obláčkovém holubice jakožto odznak Ducha sv. V jihovýchodním rohu lodi stojí oltářík s baldachýnem ze dřeva řezaným, s obrazem P. Marie kojící Ježíška (obstojná malba barokní z XVIII. stol.) a se sochami světic po stranách. Při zdi severní stojí barokní dřevěná socha sv. Jana Nep. v životní velikosti. Na téže straně zavěšen veliký dobrý obraz na plátně z XVIII. stol.: Ježíšek na klíně P. Marie sedící podává klečící před ním světici prsten. V průčelí jest nízký portálek hrotitý, jednoduše členěný. Zevně loď podepřena jest v rozích hrubými pilíři; na střeše v předu jest vížka prkenná s cibulovitou báňkou šindelovou. V ní visí zvon s nápisem: „Leta od narození Syna Božího tisícího čtyřstého osmdesátého pátého lit tento zvon".

Vnitřek filiálního kostela v Hradišti.

Kaplička sv. Cyrilla a Methoděje ve Vranovicích vystavěna byla nákladem sousedů r. 1863; slouží se v ní mše sv. v den sv. Cyrilla a Methoděje.

6. Louňovice, fara. *)

Duchovní správu obstarává farář za pomoci kaplana.

Patron: kníže arcibiskup Pražský.

Místa přifařená: Louňovice 732 k., 17 ž., šk. 4 tř.; Bejkovice $^3/_4$ h., 196 k.; Křížov 1 h., 251 k.; Laby $^3/_4$ h., 102 k., 1 ž.; Lesáky $^3/_4$ h., 82 k.; Mrkvo-Lhota (Lhota Mrkvová) $^3/_4$ h., 20 k.; Rejkovice $^3/_4$ h., 38 k.: Světlá $^1/_2$ h., 58 k.; celkem: 1479 k., 18 ž.

*) Srovn. Dr. Jos. Burian, Louňovice pod Blaníkem. Nástin dějepisný. V Praze 1894.

V Louňovicích býval *klášter řeholních panen řádu premonstrátského*. Založen byl zároveň s opatstvím Želivským. Když totiž r. 1149 přišla družina mnichů premonstrátských z porýnského kláštera Steinfeldu pod vedením zbožného opata Gotšalka do Čech, aby převzala klášter dříve benediktinský v Želivě, uvedeny byly do vlasti naší řeholnice téhož řádu z kláštera Dünnwaldského. Učený premonstrát Jindřich, muž v lékařství sběhlý, zřídil pro ně v pusté tehdáž krajině pod Blaníkem klášter. Správu kláštera vedl probošt, volený z premonstrátů želivských. Za prvního probošta ustanovil Gotšalk učeného a nábožného kněze Petra, pod jehož správou klášter v Louňovicích tak utěšeně vzkvetl, že mohl záhy vyslati družiny řeholnic do panenských klášterů nově založených, a to asi r 1153 do Perneku v Dol. Rakousích (poblíž moravských hranic) a r. 1181 do Kounic na Moravě. Opat Gotšalk dlíval rád v klášteře Louňovickém. R. 1184 vraceje se z návštěvy klášterů premonstrátských na Moravě a v Dol. Rakousích, roznemohl se na cestě, i zastavil se v Louňovicích, kdež dne 11. února zbožně zemřel; tělo jeho odvezeno pak do Želiva. *)

Z proboštů jsou známi: Petr od 1149, Manduin 1183, Jan 1257, Bernard 1362—64, Jan 1393—96, Jakub 1403, Drslav 1405, Jan 1410.

V oněch dobách klášter Louňovický získal značného jmění, z něhož vystavěn kostel Panny Marie a vně obvodu klášterního farní kostel sv. Václava **). Podací právo ke kostelu farnímu náleželo opatu kláštera Želivského; za faráře dosazováni byli kněží z tohoto kláštera.

Faráři z dob nejstarších, o nichž se zpráva dochovala, jsou tito: Nezamysl 1344 ***), Petr do 1355, Martin 1355—56, Jan 1356—57, Jan řeč. Columbus 1357—62, Domaslav 1362—65, Hugo 1365, Neslboj do 1397, Jan 1397 † 1406, Vikéř (Wickerius) 1406.

R. 1420 Táboři vpadli do Louňovic, klášter vypálili a rozbořili. Pohromou touto klášter úplně vzal za své. Stával v místech, kde nyní jest fara. U blízkého jednoho domku ukazuje se kus obyčejné zdi jakožto jediný jeho pozůstatek.

Také fara katolická tu zanikla, neboť Louňovice až do r. 1547 zůstaly v držení obce Táborské.

Po obnovení katolického náboženství připojeny byly Louňovice pod správu děkanů Načeradských. Potom v letech 1660—72 vystřídalo se v Louňovicích několik duchovních.

Byli to tito: Karel Malý z Tulechova 1660—63, Jan Aulicus, kněz řádu praemonstrátského z kláštera v Nové Říši na Moravě, 1663—70, P. Angelus Curtius, řádu sv. Františka z klaštera Votického, 1670, Matouš Severa 1670—71, Karel Jiří Domažlický 1671—72, P. Friedrich Brakaz, řádu sv. Františka z kláštera Votického, 1672.

R. 1672 zemřel tehdejší majitel Louňovic zbožný Karel Adam Lev z Říčan, odkázav panství své arcibiskupství Praž-

*) Alfons Žák, „Panny řádu sv. Norberta“ ve „Sborníku histor. kroužku“ 1900, 95.

**) Sedláček, Místop. str. 568.

***) Čermák, Praem. v Čechách, str. 242.

skému, »poníženě a poslušně žádaje jak nynějšího, tak také budoucích pánův arcibiskupův Pražských, aby za duši jeho oni sami osobně čtyřikráte do roka na hradě Pražském v hlavním kostele sv. Víta v kapli sv. Václava mše svaté sloužiti ráčili.«

Od r. 1672 vykonával v Louňovicích duchovní správu zase děkan Načeradský.

R. 1672 byly v kostele Louňovickém tři oltáře: 1. hlavní Nanebevzetí P. Marie, 2. Zvěstování P. Marie, 3. na němž zavěšen byl pouze obraz Rodičky Boží. Kostel měl 5 kalichů stříbrných pozlacených, pozlacené ciborium, stříbrnou monstranci *), konvičky se stříbrnou miskou, 1 kasuli zlatem protkanou, 2 kasule protkané stříbrem a j. Duší přijímání sv. svátostí schopných bylo tehdáž v Louňovicích a ve vesnicích k nim příslušejících celkem 409.

Roku 1679 stal se farářem v Louňovicích Jan Ignác Komenský; jím počíná se nepřetržitá řada duchovních správců až do našich dob.

Pořad farářů od r. 1679 do 1721: Jan Ignác Komenský 1679 † 1687, Ondřej Naumon (Naimon) 1687—89, Václav Ferdinand Panaetius 1689—96, Daniel Ignác Antony 1696 † 1721.

V inventáři z roku 1695 uvádějí se mimo jiné tyto zajímavé předměty: „ciborium velké z pštrosového vejcete, v stříbře fasované, s přikrývadlem stříbrným, vše pozlacené; item malé ciboriolum s patenou malou a malým korporálem, které k posluhování nemocným se užívá, uděláno jest z koflíčku toho stříbrného a pozlaceného, z něhož communicantům víno podáváno bylo; konvičky stříbrné na vodu a víno ke mši svaté, spolu i se stříbrným šálkem; krucifix stříbrný s reliquiemi, s pannou Marií a sv. Janem pod křížem stojícími, stříbrný; item menší krucifix, též stříbrný“ **).

R. 1700 byly v kostele Louňovickém tyto 4 oltáře: I. Hlavní Nanebevzetí P. Marie, 2. sv. Kříže, 3. sv. Barbory, 4. sv. Jana Nep. Duší přijímání sv. svátostí schopných v Louňovicích a v 6 okolních vesnicích bylo 571. Nejsv. Svátost chovala se v tabernákulu zřízeném ve zdi.

Farář Antony byl muž velice zbožný; obzvláštní úctu měl k sv. Barboře jako patronce umírajících. Dal opraviti a ozdobiti na svůj náklad oltář její a založil na osadě bratrstvo sv. Barbory, které přivtěleno bylo k bratrstvu téže světice při kostele sv. Jindřicha v Praze.

Faráři v letech 1721—45: Jan Josef Teutsch 1721—37, Václav Šedivý 1737—40, Jan Jos. Jiří Schochner 1740—45 (stal se vikaristou u sv. Víta v Praze).

Když Prusové r. 1744 vtrhli do Cech, přišel oddíl jejich i do Louňovic. Nepřátelé, rozezleni jsouce nad tím, že správce velkostatku válečné kontribuce jim neodvedl a tajně s rodinou svojí uprchl, vylévali zlost svou na ubohém faráři, jejž týrali. Při všech těchto útrapách farář Schochner zachoval neobyčejnou trpělivost a moudrou opatrnost, kterouž velice prospěl osadě sobě svěřené. Byl tehdáž čas žní a obilí stálo ještě všechno na polích. I napomínal osadníky ku pokoji, aby se nepříteli

*) Monstrance tato byla starobylá, gotická, dílo umělecké; za faráře Teutsche 1721—37 zaměněna byla za menší, novou.

**) Liber relationum z r. 1700 v arch. arc. l. 74 a násl.

neprotivili, ale co možného jest aby konali, aby snad nepřítel rozezlen odporem nezmařil veškerou úrodu. Liknavé povzbuzoval ku práci, aby pole, s nichž obilí byli sklidili, nově orali a oseli. Uprchlým měšťanům vyprošoval milost, a kde mohl, snažil se zabrániti škodě. Tak ku př. když nepřátelé chtěli vniknouti do kostela, pro Boha je prosil, aby toho nečinili a chrám Páně nějakým skutkem zlým neposkvrnili, a kdyby jeho nebylo bývalo, byli by nepřátelé zapálili celé městečko. *)

Faráři od r. 1745: Matěj Vejšera 1745 zemřel 1754, Pavel Viktorin Kepert 1754 † 1766 (od r. 1756 byl kn. arc. vikářem; r. 1758 vydal kázání „Vůle lidská v nešení svého kříže s vůlí a prozřetelností božskou sjednocenu býti mající"), Kašpar Zachar 1766—81, Frant. Xav. Novák 1781 † 1813 (byl kníž. arcib. vikářem; za něho z nařízení vládního zrušeno bylo roku 1783 bratrstvo sv. Barbory), Ant. Blažej 1813—20 (stal se sídelním kanovníkem v Hradci Králové), Karel Klomínek 1820—28, Frant. Řehák 1828 † 1846, Ant. Sklenář 1846 † 1872, Ant. Kacerovský 1872—1882 (stal se sídelním kanovníkem ve Staré Boleslavi), Frant. Pelikán 1882—1908 (byl kn. arc. vikářem; nyní jest sídelním kanovníkem ve Staré Boleslavi).

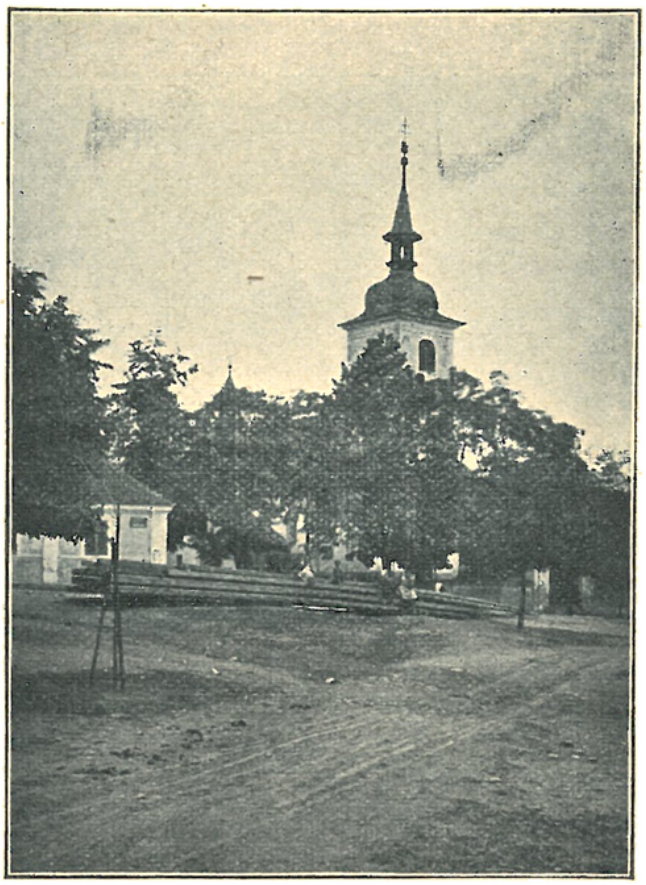

Farní kostel v Louňovicích.

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, malá prostá stavba, byla nepochybně původně gotická, (k čemuž poukazují však pouze trojboký závěr presbytáře a hrotitá jeho okna), která asi v druhé polovici stol. XVII. byla v nynější podobu přestavěna.

Presbytář má klenbu renaissanční o třech polích, poměrně nízkou, jejíž pasy vybíhají z přístěnných pilastrů s římsovými hlavicemi. Oltář barokní z XVIII. stol. s točitými a rovnými sloupky po stranách a s vyřezávaným baldachýnem; obraz oválový, kopie Murillova obrazu „P. Maria bez poskvrny hříchu prvotního počatá", z r. 1898. Po stranách oltáře branky, nad nimiž barokní sochy sv. Jana Nep. a bl. Jana Sarkandra. Na straně evang. jest sakristie a nad ní oratoř se dvěma obdélníkovými okny. Vítězný oblouk segmentový. Loď poměrně malá, téměř čtvercová se stro-

*) Srvn. Burian o. c. 83.

pem plochým. Sikmo v rozích u vítězného oblouku oltáříky poboční barokní s točitými sloupky po stranách; na oltáříku strany evang. nový obraz sv. Máří Magdaleny z r. 1898, na druhém obraz z XVIII. stol. „Sv. Jan Nep. klečící před trůnící P. Marií s Ježíškem". R. 1906 vnitřek kostela byl nově polychromován, oltáře opraveny. V průčelí nevysoká věž s baňatou, šindelem krytou střechou; rovněž i střecha kostela jest šindelová.

Zvony: I. s nápisem: „Leta Páně 1558 slit jest tento zvon ke cti a chvále Pánu Bohu v městě Benešově"; 2. s nápisem: „Roku 1804 dne 6. aprile zvon tento přelitý jest nákladem P. Frant. Xav. Nováka, děkana a vic. for. Louňovského, jakož i jiných dobrodincův. — Anna Kühner"; 3. s nápisem latinským „Přelit nákladem Jana Vondráka z Louňovic roku 1740".

Vnitřek farního kostela v Louňovicích.

Z oněch stříbrných předmětů, jež kostel míval, zachoval se v jeho majetku pouze dřevěný křížek se stříbrným tělem Páně a s drobounkými soškami P. Marie a sv. Jana Ev. po stranách *); vše ostatní musilo v dobách finanční nouze odvedeno býti do mincovny státní. Ze zrušeného kláštera v Jablonném obdržel kostel Louňovický veliký kalich stříbrný, pozlacený, ozdobený 8mi na emailu malovanými obrázky a českými granáty: dle nápisu na noze vyrytého dal jej pro řečený klášter zhotoviti r. 1725 P. Vilém Münch **).

*) Krucifix tento odkázal kostelu Louňovickému zmíněný výše Karel Adam Lev z Říčan.

**) „Pro suo conventu s. Laurentii Jablonensi fieri curavit P. Guilielmus Münch a. 1725". Mimo to vyleptáno jest uvnitř dvojverší latinské: „Dum claves Petri Benedictus dominicanus rexerit, hic calix hostia facta Deo est" t. j.: „Když klíče Petrovy řídil Benedikt dominikán (Benedikt XIII.), tento kalich Bohu v oběť jest zhotoven"; také tu poznamenána jest původní cena jeho: „Constat 161 fl."

Dle zprávy z r. 1677 byla v zámku Louňovickém soukromá kaplička sv. Antonína Pad. Nalézala se v jihozápadní rotundě, která má pěkný štukový strop a nad vchodem ze štuku provedenou podobu sv. Antonína, při jehož pravici jest znak pánů z Říčan.

Před zámkem na návsi stojí zděná kaplička v zadu polokruhová, v níž jest dřevěná barokní socha sv. Jana Nep.

Naproti vchodu nového hřbitova stojí ve výklenkové kaplici kamenná barokní socha sv. Prokopa, zřízená r. 1767 z pozůstalosti faráře Keperta. Socha ta stávala dříve jinde při rozcestí; r. 1842 byla přenesena na místo nynější a zmíněná kaplice pro ni vystavěna.

Na Malém Bláníku stávala od dávných dob kaple sv. Maří Magdaleny, k níž dály se pouti, jež nezanikly ani v době, kdy celé zdejší okolí bylo husitské. Vysvítá to z kratičké zmínky, kterou mimochodem učinil utrakvistický kněz Václav Rosa,

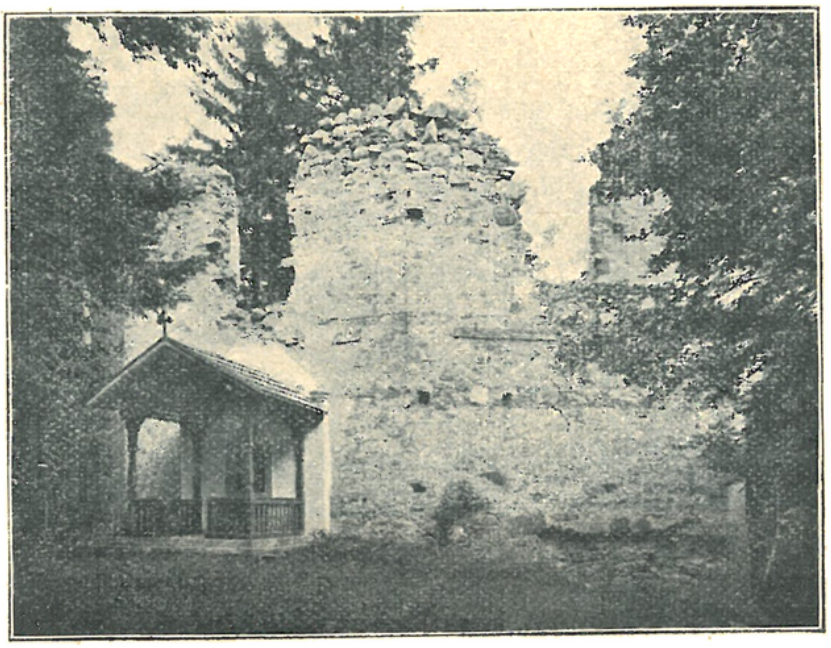

Zříceniny kostela sv. Maří Magdaleny na Malém Blaníku.

jenž v letech 1540—43 byl farářem ve Vlašimi, v zápiskách svých, *) v nichž o jedné ženě dí, že »šla na pouť na Blaník k svaté Maří Majdaleně«. Ve zprávě z r. 1677 se praví: »Na vrchu Blaníku jest veřejná kaplička (sacellum), v níž jen v den sv. Maří Magd. (in patrocinio) a někdy ze soukromé pobožnosti ve dny všední mše sv. se slouží;« dále se tu praví, že do této kaple koná se v den sv. Maří Magd. processí z farního kostela, že péči o tuto kapličku má poustevník již od 18 let **), a že pan Karel Adam Lev z Říčan na vystavění nové kaple odkázal 300 zl. Posléze se tu dočítáme, že papež Klement X. pro řečenou poutní slavnost povolil odpustky na dobu sedmi let ***). Farář Antony ve zprávě podané r. 1700 praví: »v kapli té mimo

*) Zápisky kněze Václava Rosy. Vydal F. Menčík 1879, str. 26.

) Byl to Polák jména Petr Gawlowitz, rodilý z Krakova; zemřel r. 1678. — *) Liber relat. z r. 1677 v archivu arcib.

den poutní v létě častěji konám služby Boží k útěše věřících a se značným duševním užitkem těch, kteří tam k svátosti pokání přistupují.« Nová kaple vystavěna byla teprve r. 1753. Byla to dosti prostranná svatyně, kteráž v půdorysu měla tvar protáhlého osmihranu. Za císaře Josefa II. byla i tato kaple zrušena a znenáhla propadala zkáze, takže nyní zbyly z ní pouze malebné zříceniny v tišině lesní. Dosud stojí značně vysoké zdivo osmiboké. Vstoupíme-li dovnitř, připadá nám, jako bychom se byli octli v nádvoří nějakého zříceného hradu, zarostlém travou, keři a vysokými lesními stromy. Na stěně východní spatřují se stopy malované barokní architektury oltářní. Tu také ve výklenku ve zdi umístěna jest barokní socha sv. Maří Magd. Zevně při jižním boku dal arcibiskup kardinál František Schönborn r. 1887 zříditi dřevěnou kapličku v podobě altánku a v ní ve zdivu bývalé kaple výklenek s dřevěnou polychromovanou sochou klečící sv. Maří Magdaleny, kterou zhotovil řezbář Ed. Veselý.

7. Načeradec, děkanství.

Duchovní správu obstarává děkan; jest tu i místo kaplanské, na ten čas neobsazené.

Patron: Jos. Lerch.

Místa přifařená: Načeradec 1477 k., 1 ak., 69 ž.; šk. 5 tř.; Mraviště $^1/_2$ h., 35 k.; Pravětice $^3/_4$ h., 257 k.; Volešná $^1/_4$ h., 98 k., Vračkovice $^1/_4$ h., 182 k.; Jizbice 1 h., 30 k.; Zálesí $1^1/_2$ h., 10 k.; Kladiny $^1/_2$ h., 10 k.; Myslivna $^1/_2$ h., 3 k.; Třepka 1 h., 4 k.; Kocourov $1^1/_2$ h., 4 k.; Slavětín $1^1/_2$ h., 273 k., šk. 2 tř.; Bozejny 1 h, 29 k.; Daměnice 1 h., 347 k., 11. ž., šk. 1. tř.; celkem: 2823 k., 1 ak., 80 ž.

Farní kostel sv. Petra v Načeradci připomíná se příležitostně r. 1184. Tehdáž dne 18. února zemřel totiž v klášteře Louňovickém Gotšalk, opat Želivský. Druhého dne tělo jeho vezeno bylo přes Načeradec do Želiva. A poněvadž právě byla neděle, zastavili se s mrtvolou na zpívané mši svaté, kterou farníkům právě sloužil kněz Radoslav, jenž, uctiv památku zvěčnělého, pravil, že by osadníci spíše potřebovali, by za ně orodoval, než aby oni modlili se za něho k Pánu. *)

O sto let později (snad r. 1278) vyhořel chrám sv. Petra v Načeradci, při čemž za své vzaly knihy, kalichy i všecko zařízení bohoslužebné. Biskup Pražský Tobiáš (1278—96) vyzýval tudíž dobrodince, aby pomohli k obnově kostela a k opětnému získání věcí bohoslužebných, slibuje jim za to duchovní milodary **).

Ve starém pergamenovém rukopisném missále Načeradském čte se na okraji listu jenž vytržen byv z kalendaria téže mešní knihy, později přilepen byl uvnitř na přední desce, tato

*) Letopis Jarlochův, Fontes rerum boh. II., 482; Lehner, Děj. um. I., 103.

**) Odpustkový list biskupa Tobiáše (bez data) v Emlerových Regestech II., č. 2538, str. 1092; srvn. Fr. Vacek v „Methodu“ XIX. (1893), str. 18.

špatně čitelná poznámka psána rukou ze sklonku XIV. století: »Haec sunt nomina heredum et patronorum, pro quibus tenetur ecclesia singulis diebus festivis orare: pro anima domini Przibislai, pro anima dominae Wratcae, pro anima domini Przibikonis, qui chorum ecclesiae cum fratribus fundavit anno domini MCCLXXVIII,*) pro anima dominae Wratae, pro anima domini Czenkonis, domini Witkonis, pro anima domini Marssikonis, qui . . .« (další chybí). R. 1575 prvá část tohoto zápisu v českém překladu zapsána byla na sousední prvou stránku missálu takto: »Tento zápis latinský, kterýž jest na druhé straně napsaný, toto v sobě obsahuje: Tato jsou jména pánův dědičných a kolatorův, za jichžto duši v chrámě Načeradském každého dne svátečního modliti se kněží povinni byli, nejprve za duši pana Přibislava, za duši paní Vratě (Wratie), za duši pana Přibíka, kterýžto kůr v kostele s bratřími svými vystavěl, když se psalo leta Páně tisícého dvústého sedmdesátého vosmého. A tento zápis na česky jest vyložen k žádosti Jana Čápa, toho času primátora, a maje na sobě toho času ouřad purgmistrský, a jest psán v domě Václava Smrže, toho času písaře přísežného v Načeradci. Stalo se v sobotu den sv. Řehoře leta Páně tisícého pětistého sedmdesátého pátého.« Ze zápisu toho jde na jevo, že r. 1278, nepochybně po ohni svrchu zmíněném, pan Přibík s bratřími založil kůr kostelní, čemuž rozuměti dlužno tak, že ke starší románské lodi na místě původního románského presbytáře dal vystavěti prostrannější presbytář nynější, ranně gotický.

Od polovice stol. XIV. vyskytují se v knihách konfirmačních a erekčních o Načeradci zprávy dosti hojné. Ze zpráv těch vysvítá, že tu byly tehdáž dvě fary; k jedné měli podací právo páni ze Šelmberka, ke druhé páni Vlašimští.

Z farářů dosazovaných pány ze Šelmberka jsou známi tito: Přibík † 1359, Michal z Načeradce 1359—1383, Petr do 1395, Hereš, dotud f. v Zahrádce, sm. s před., 1395—1405, Mikuláš 1406—1413.

Z farářů podávaných pány Vlašimskými známi jsou: Kuneš 1359 až 1383, Jan, dotud f. ve Vrcholtovicích (Erchuthovic), sm. s před., 1383, Kuneš (vrátivší se z Vrcholtovic zase do Načeradce) † 1387, Racek ze Lštění 1387, Jakub do 1391, Velislav řečený „Fides", dotud f. v Starkově, sm. s před., 1391-92, Mikuláš, dotud f. ve Lnářích, sm. s před., 1392 † 1418**), Jan řečený „de Paradiso" 1418.

R. 1359 Jindřich, farář v Křivsoudově a Zczišo z Machlova dali vystavěti při kostele Načeradském kapli ke cti Panny Marie a učinili při ní nadání pro kaplana, jenž v ní

*) Do písmen tohoto letopočtu 1278 zasahuje z hořejší řádky klička zkratky „pro", takže se zdá, jakoby tu bylo o jedno C více, tedy letopočet 1378, jakž domníval se prof. Sedláček, jenž v Místop sl. 629 píše: „potom jednotliví z nich l. 1378 kůr sklenuli". Správný jest však letopočet 1278.

**) V letech 1407—13 byli v Načeradci současně dva faráři jménem „Mikuláš", takže potom bylo třeba bližšího označení; tak r. 1407 čteme o faráři Načeradském jménem „Nicolaus de Pomuk"; r. 1409: „plebanus in Naczeracz, videlicet d. Nicolaus Plzák" (podobně 1413, 1415); nevíme však, který z obou svrchu uvedených tím jest míněn.

každého dne měl celebrovati. Právo presentovati kaplana toho vyhradili zakladatelé zprvu sobě, později však, r. 1365, přiřčeno bylo právo to farářům Načeradským *).

Avšak potom v té věci zase učiněna byla změna; od roku 1396 vykonávali podací právo členové rodu Machlovského.

Oltářníci: Pelhřim † 1396, Tobiáš, klerik, 1396 1401, Petr, klerik z Dobřemilic, 1401 - 06, Jan, syn Hanušův z Milevska, 1406—19, Řehoř, jinak řečený Petr z Ústí, 1419, Petr, dotud f. v Blánici, sm. s před., 1419.

Roku 1365 Maršík a Vítek, bratří ze Šelmberka, vystavěli při kostele Načeradském kapli ke cti Všech Svatých a zřídili při ní místo kaplanské; kaplan povinen byl každého téhodne nejméně čtyři mše sv. sloužiti a při službách Božích v kostele farním přisluhovati.

K kaplanů, kteří místo to zastávali, známi jsou tito: Bartoloměj z Načeradce 1365—75, Jan, dotud f. v Lidmani, sm. s před., 1375—80, Duchek, dotud f. ve Smilových Horách, sm. s před., 1380, Jan Jindřich, klerik z Načeradce, 1390—1405, Jan, dotud f. v Petrovicích, sm. s předešlým, 1405.

Roku 1365 zmíněný výše Jindřich, farář Křivsoudovský, učinil nadání pro oltářníka při oltáři sv. Kateřiny ve farním kostele Načeradském; oltářník ten byl povinen každého téhodne sloužiti čtyry mše sv. při řečeném oltáři.

Právo podací ponechal si zakladatel po čas svého života, ustanoviv, že je potom vykonávati mají faráři Načeradští **).

Oltář ten byl nazýván také »oltářem sv. Markéty a Kateřiny« (1383, 1406).

Z oltářníků sv. Kateřiny jsou známi tito: Vít Hostislavův ze Želče 1365 † 1383, Ondřej z Načeradce 1383 † 1413, Mikuláš z Načeradce 1413 až 1416 (odešel za faráře do Všebořic).

Roku 1375 Maršík z Podolí řečený ze Šelmberka zřídil ve farním kostele Načeradském oltář ke cti sv. Václava a Vojtěcha a nadal při něm místo oltářníka, jenž povinen byl sloužiti mši sv. při oltáři tom každého téhodne nejméně třikráte. Právo podací vyhradil zakladatel sobě a dědicům svým, a to tak, že povinen bude presentovati osobu vhodnou za souhlasu farářů Načeradských ***).

Oltářníci: Mikuláš z Načeradce, kněz, 1375 † 1380, Jindřich řečený Šelmberk 1380 † 1405, Václav z Třebíče 1405, Jan, syn Smila ze Střítěže, 1405.

Některým členem rodu Šelmberského byl v kostele Načeradském zřízen a nadán oltář sv. Jana a Pavla; podací právo k místu oltářnickému vykonávali členové řečeného rodu.

Oltářníci: Jan † 1407, Ondřej z Jamolic, olom. diec., 1407—09, Mikuláš, prve f. ve Velkém Uhřínově na Moravě, sm. s před., 1409.

Roku 1378 Maršík ze Šelmberka daroval kostelu Načeradskému a faráři rybník; jiný rybník daroval na výživu dvou kaplanů Načeradských †).

---

*) Borový, Libri er. 8, 53.
**) Borový, Libri er. 53.
***) Borový, Libri er. 104.
†) Erect. XII., A. 8.

O těchto a jiných darováních zachoval se ve výše zmíněném missálu zápis z roku 1575, učiněný na základě zápisu v jiném missálu, nyní ztraceném. Zmíněný zápis zní takto: „A v jiném mšále nachází se toto: že nějaký pan Maršík dva oltáře z svého vlastního nákladu v kostele jest vystavěl. Rybník shořejší, kterýž nyní slove nad Brusnicí, knězi k užívání a k záduší dal; mlajn a zahradu pro poživení žákovstva při témž rybníce ležící též jest dal. A čtyři trhy v městě času postního ku zlepšení světla v lampě jest poddal. A též se nachází v témž mšále, že nějaký pan Jindřich dva oltáře v chrámě vystavěl a kaplu, kteráž slove sínec, Panny Marie, tolikéž jest vystavěl; ale není zapsáno, kterého leta".

Po válkách husitských zavládla v Načeradci víra husitská, i dosazováni sem byli kněží téže víry. Kněží ti užívali titulu »děkan«.

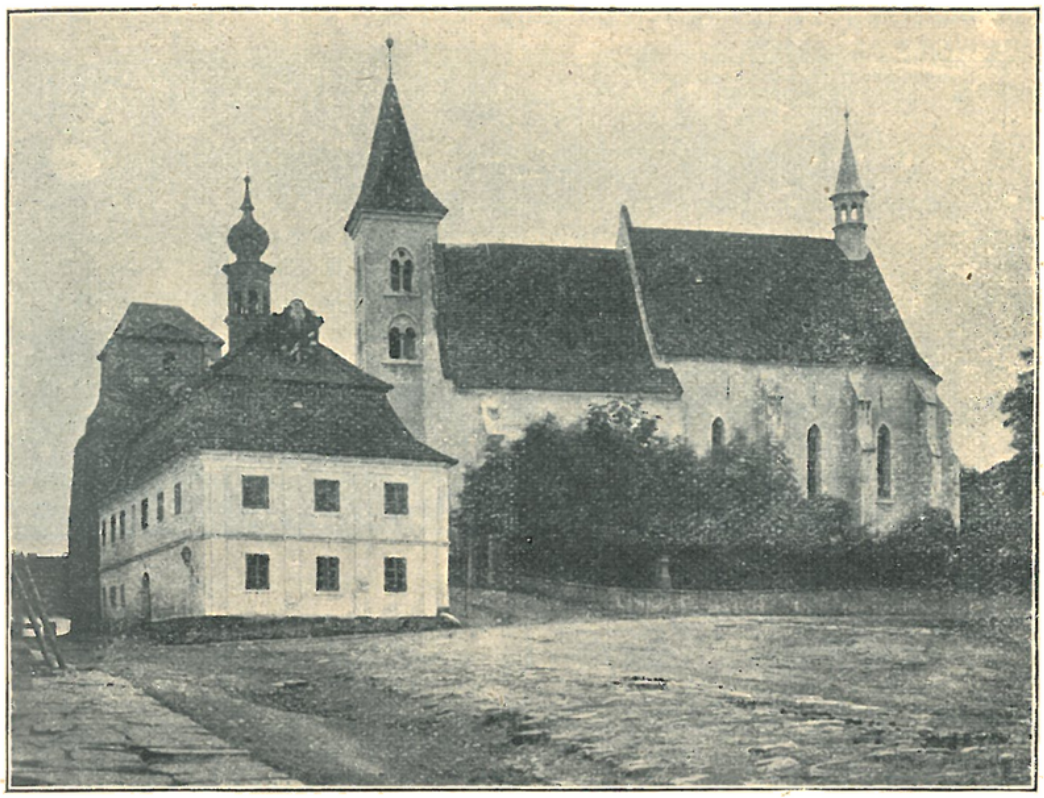

Děkanský kostel v Načeradci.

Z těch jsou známi tito: Jakub před 1499 *), Jindřich Karásek 1527 **), Jan Besyus (Bessus) řečený Moravus, prve děkan Benešovský; za něho patron zabral pozemky farní a když kněz hlásil se o své, pravil mu pán, že o něho nestojí, že má jiného kněze a že ho dá vyházeti ***), Lukáš Delfin †), Vavřinec Žandovský 1595 ††), Matěj Vošitka 1613, Jan Šejda 1616, Jacobides Dobrodinský, prve f. v Šebířově, 1618 †††).

Roku 1614 písař městský Tomáš Beznoska, aby se vrchnosti zalíbil, jsa prý od ní podplacen, vyřízl ze starého missálu list, na němž

*) Srvn. Jireček, Rukověť I., 54.
**) Method 1900, 15.
***) Pažout 158, 184. Srvn. Posv. m. II., 188.
†) R. 28 arch. arcib. f. 115.
††) Rec. ab a. 1595 v arch. arcib.
†††) Protocollum cons. utraq. 1614—19 v arcib. archivu.

byly poznamenány důchody zádušní *). Na štěstí nevšiml si, že na kanonovém obraze týž seznam jest napsán. „List jeden" — tak zaznamenal kněz Jan Jindřich Kocián — „s týmž nadáním pergamenový jsou vyřezali, neb o tom, co jest na Božím umučení v témž mšále zachováno, nic nevěděli" **).

V dobách válečných kostel Načeradský utrpěl veliké škody. Tak roku 1620 po bitvě na Bílé Hoře vojáci jej vyloupili; »pobrali jsou nejdražší mešná roucha a při tom jeden kalich stříbrný pozlacený«. Roku 1639 vojáky císařskými pluku Hatzfeldova »ve čtvrtou neděli po sv. Trojici zloupen chrám Páně Načeradský po druhé. Pobráno v něm na tisíce lidem; při tom druhý kalich stříbrný od záduší také vzat«. Potom zase roku 1645 po bitvě u Jankova »jdouce partaje nepřátelské od lidu švédského vyplundrován od nich chrám Páně Načeradský; v něm též pobráno, s čím se potkali« ***).

Po obnovení náboženství katolického i v Načeradci ovšem byli duchovní správcové katoličtí.

Pořad děkanů od r. 1630 do 1717: Vavřinec Malešovský 1630—32 †), Jan Jindřich Kocián 1632, Jan Václav Blatenský 1637—38, Vavřinec Malešovský (po druhé) 1641—42 (byl od kardinála z Harrachu ustanoven děkanem v Jaroměři), Jan Klement, kněz ze řádu křížovníků s červenou hvězdou, 1642—43, Jan Václav Mindlent 1643, Václav Alexander Blovský † 1652 (byl zavražděn od loupežných vrahů v domě farním), Šimon Radnický 1652, Jan Fridrich Bechyně z Lažan 1660—66, Matouš František Hausdorf 1667, Jan Ign. Birckner 1672—77, Tomáš Sapa, zemřel na morovou ránu 1680, Vojtěch Velovec, kněz řádu Lateránského sv. Augustina, 1683—84, Václav Ignác Millinger 1684—85, Vít Josef Koch 1688, František Daniel Weywoda z Weitenfeldu 1690 - 98, Jan Chmelvoda 1698 až 1701, Kašpar František Hnilička 1701, Antonín Kreisser 1707, Pavel Baltasar Grinit 1712 - 17.

O varhanách zhotovených r. 1654 jest v řečeném starém missále tento zápis: »Leta Páně 1654 15 augusti, to jest na den Nanebevzetí Blahoslavené Panenky Marie dokonáno dílo při varhanech v chrámě Páně Načeradském od slovutného muže p. Pavla Rosola, měštěnína Nového Města Pražského; nákladu vzešlo na ně dvě stě padesáte zlatých rejn., na kteroužto však summu od milovníkův osadních téhož chrámu Páně dobrým oumyslem dle možnosti jednoho každého pomoc dána byla. Fundatores toho klenotu byli: důstojný kněz Šimon, tehdejší děkan Načeradský, Jeronym Smrž a Petr Koukal, sousedé Načeradské chudé obce«.

Roku 1666 oddělen byl od Načeradce kostel v Šebířově, kdež zřízena byla fara samostatná.

Dle zprávy z roku 1677 bylo v kostele Načeradském pět oltářů: hlavní sv. Petra a Pavla a čtyry menší: 1. sv. Václava, 2. sv. Vojtěcha, 3. sv. Kateřiny, 4. sv. Markéty. V přiléhající kapli byl oltář Zvěstování P. Marie a krypta kollatorů. Tehdáž pod správu děkana Načeradského náležely kostely: v Louño-

*) Winter, Život círk. 545.
**) Liber proventuum III., 40 d.
***) Zápisky na okraji starého perg. missálu.
†) Listina v arch. arcib.

vicích, Kamberce, Pravoníně, Šlapánově a Libouni. Inventář z řečeného roku uvádí mimo jiné: 3 stříbrné kalichy, stříbrné ciborium a velikou stříbrnou monstranci.

Roku 1700 z filiálních kostelů k Načeradci náležel již jen Pravonín, jenž r. 1711 také byl oddělen, obdržev faru vlastní.

Pořad děkanů od roku 1717: Jiří Číš 1717—27, Jan Josef Čech 1727—52, Jan Nep. Haugvic rytíř z Biskupic 1755—94, Karel Schreiber 1794 1813, dr. Václav Vilém Václavíček 1814—29 (byl kn. arc. vikářem, stal se metropol. kanovníkem a posléze proboštem), Frant. Veselý 1829 † 1851, Vilém Thomas (byl v letech 1848—51 vojenským kaplanem u 14. pěšího pluku, s nímž byl i na válečném tažení v Italii r. 1850) 1851—64, Martin Khern, sm. s před., 1864 † 1889, Jan Tischer 1889—1907 (kníž. arcib. konsistorní rada), Al. Strnad od 1908.

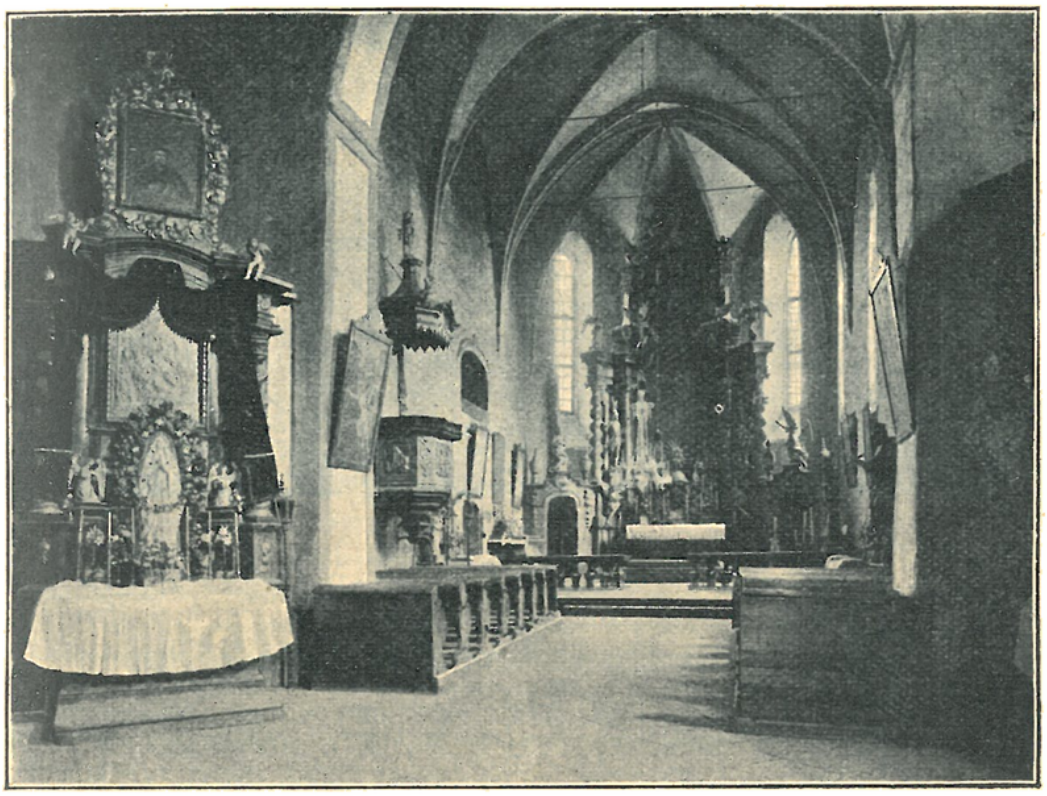

Vnitřek děkanského kostela v Načeradci.

Roku 1734 byla kaple ke kostelu přiléhající nákladem tehdejšího pána na Načeradci hraběte Františka Josefa ze Stahremberka v nynější podobu přestavěna a rozšířena.

V letech 1897—98 byl kostel zvenčí důkladně opraven.

Děkanský kostel sv. Petra a Pavla jest stavba velezajímavá, skládající se z částí pocházejících z různých dob.

Nejstarší jsou loď a věž, pocházejíce asi ze stol. XII. Loď jest v půdorysu téměř čtvercová, zcela prostá, se stropem plochým; na jižní straně má dvě okna široká, nízkým segmentem zaklenutá, později probouraná; původní úzká okénka románská byla zazděna.

Věž hranolová přiléhá k průčelí lodi, posunuta jsouc k severozápadnímu jejímu nároží. Byla původně o patro nižší a měla v každém boku sdružená, sloupkem dělená okénka. Později okénka tato byla za-

zděna a věž o patro zvýšena. Při opravě roku 1898 byly zřízeny dvě řady podvojných okének nad sebou, pohříchu však nikoliv v přesném slohu románském.

Ve věži visí dva zvony: 1. s gotickým nápisem nerozluštitelným, 2. s nápisem latinským sdělujícím, že zvon tento slit byl r. 1478.

K lodi přiléhá na straně východní presbytář mnohem delší a vyšší nežli loď, zbudovaný ve slohu gotickém, jak výše řečeno, roku 1278. Při pohledu zvenčí zdá se, jako bychom měli před sebou dva kostely k sobě přiléhající. Presbytář, třemi boky uzavřený a zevně v rozích opěrnými pilíři opatřený, má žebrovou klenbu o třech polích. Roku 1867 byla klenba stažena železnými kleštěmi, neboť se v ní objevily trhliny. Svorníky byly původně hladké; při opravě roku 1888 byl na prvním umístěn letopočet 1184, vztahující se k nejdávnější zprávě o kostele Načeradském, na druhém znak rodu Šelmberkův a na třetím rok zmíněné opravy 1888. Okna jsou úzká, vysoká, nahoře zahrocená.

Vítězný oblouk jest hrotitý.

Hlavní oltář jest dřevěný, barokní. Na něm jest veliký obraz na plátně: sv. Petr a Pavel trůnící; u nohou anděl s odznaky papežskými; po stranách sochy sv. Šebastiána a Floriána. V hořejší části oltáře jest oválový obraz „Nanebevstoupení Páně"; nejvýše relief Boha Otce. Nad brankami za oltář vedoucími jsou dřevěné barokní sochy: na jedné straně anděl zvěstující, na druhé P. Maria poselství přijímající. Za oltářem ve zdi jest gotický sanktuář, v boční zdi jižní sediliový výklenek.

K severnímu boku presbytáře přiléhá sakristie v půdorysu obdélníková; mívala původně gotickou klenbu, k čemuž poukazují dvě dosud zachované konsoly v rozích; nyní má rovný strop rákosový. Nad sakristií zřízena byla později oratoř. Tato sakristie jest nepochybně totožná s kaplí Všech Svatých, vystavěnou od bratří Šelmberských roku 1365. Z bývalé klenby této kaple pochází nepochybně svorník se znakem Šelmberským, zasazený zevně ve zdi kaple P. Marie.

V presbytáři jest křtitelnice cínová, neozdobná; na víku jest letopočet 1585.

Před mřížkami při severní boční zdi nad oltáříkem zavěšen jest pěkný obraz na dřevě malovaný „Sv. Kateřina" z druhé polov. XVII. stol. *) Vedle jest kazatelna, na jejímž řečništi spatřují se barokní reliefy, znázorňující čtyři svaté učitele církevní. Naproti kazatelně jest oltářík s barokní sochou sv. Jana Nep.

V lodi v rozích při vítězném oblouku stojí barokní boční oltáře z XVIII. století: 1. na straně evangelijní s obrazem „Narození P. Marie" a s menším obrazem sv. Antonína Paduanského v obláčkovém rámci nahoře; na mense umístěna jest socha P. Marie Lourdské; 2. s obrazem sv. Notburgy podávající žebrákovi chléb, po stranách sochy sv. Barbory a sv. Kateřiny.

V pozadí lodi jest kruchta valeně podklenutá, v předu uprostřed hranolovým pilířem podepřená.

V průčelí západním jest gotický hrotitý vchod.

K celému severnímu boku lodi přiléhá prostranná kaple v půdorysu obdélníková, spojená s lodí kostela širokým, otevřeným hrotitým obloukem. Jest to nepochybně ona kaple, která ke cti P. Marie r. 1359 byla vystavěna. Později nazývána byla „sínec". Roku 1677 byl v ní oltář Zvěstování P. Marie, roku 1700 oltář P. Marie Bolestné, jíž kaple dosud jest zasvěcena. V původní podobě zachovala se pouze západní její část s křížovou klenbou o dvou polích. Část východní přestavěna a prodloužena byla roku 1734. Původní klenbové pole gotické bylo zbořeno; z něho pochází nepochybně svorník, na němž vytesán jest pelikán, zasazený nyní rovněž zevně ve zdi. Gotická klenba byla v této části nahrazena klenbou valenou.

---

*) Obraz tento býval na oltáři sv. čtrnácti pomocníků, jenž se uvádí ještě v inventáři z r. 1852; později byl odstraněn.

Oltář z konce XVII. stol. má pěkně řezané rozviliny s velikou mušlí uprostřed; po stranách sochy andělů; nad středem andílci z rozvilin vyrůstající drží korunu. Střed oltáře tvoří zasklený výklenek, v němž jest pěkná barokní polychromovaná socha P. Marie Bolestné v životní skoro velikosti. V kapli této jest malá kazatelna i malá kruchta. Jest zde též podzemní hrobka, do níž pochováváni byli patronové chrámu Načeradského. Ve dlažbě byly čtyry náhrobní kameny, jež roku 1895, kdy kostel byl nově dlážděn, odtud byly vyzdviženy; dva z nich vsazeny byly do pilířů oblouku spojujícího kapli s lodí kostela a dva do severní stěny kaple. Tři z těchto kamenů připomínají zemřelé členy rodu Dvořeckých z Olbramovic, jemuž Načeradec patřil v letech 1546–1643; čtvrtý jest z roku 1759 Anny Ter. Kirtové, „bývalé správcové Načeradské". Všechny tyto kameny mají nápisy české.

Několik kroků na jihozápad od kostela, v rohu někdejšího hřbitova, stojí nízká čtyřboká hmotná věž, vypadající jako nějaká bašta. Hořejší část této věže byla roku 1818 snesena ze strachu, aby se nesřítila, načež věž jen o něco málo slabším zdivem byla zvýšena a nízkou jehlanovou střechou pokryta. V ní visí veliký zvon s nápisem latinským, z něhož se dovídáme, že slit byl r. 1512 od zvonaře mistra Bartoloměje v Novém Městě Pražském za času Zdeňka Trčky z Lípy, jemuž tehdáž náležel Načeradec i Vlašim.

Na náměstí před zámkem stojí kamenná socha sv. Jana Nep. z XVIII. století.

U silnice k Daměnicům vedoucí stojí kaplička sv. Tadeáše, opravená r. 1894.

8. Radošovice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Matice náboženská.

Místa přifařená: Radošovice 437 k., 5 ž., šk. 2tř.; Bílkovice $^3/_4$ h., 325 k., 10 ž., šk. 2tř.; Lipiny $^1/_2$ h., 54 k.; Slověnice $^1/_2$ h., 163 k.; Vonšovice (část) $^1/_4$ h., 38 k.; celkem: 1017 k., 15 ž.

V Radošovicích byl farní kostel již ve stol. XIV.; tehdáž totiž vyskytují se první o něm zprávy. Roku 1352 odvedl papežského desátku 18 grošů.

Pořad nejstarších farářů: Zdeněk † 1359, Václav, syn Petra z Jenštýna (?) (orig. má „de Gesczin"), 1359—69, Lipold, dotud f. v Krupé, sm. s před., 1369—76, Prokop, dotud oltářník sv. Mikuláše na Vyšehradě, sm. s před., 1376 † 1416, Václav řeč. Bicher 1416—17, Jan, dotud farář v Ředicích, litomyšl. diec., sm. s před., 1417—18, Jan, dotud f. v Tehově, sm. s před., 1418.

Roku 1359 podací právo vykonal Purkart, purkrabí Maidburský (Magdeburský), hofmistr dvoru císařského; potom jej vykonávali držitelé panství Vlašimského.

V době husitské katolická fara v Radošovicích zanikla. Kostel zdejší v tehdejší době prý zasvěcen byl Janu Husovi *). Po obnovení náboženství katolického osada Radošovická připojena byla k děkanství Vlašimskému.

Za panování cís. Josefa II., když byly zřizovány nové fary a tak zvané lokalie v místech, kde lid od svého duchovního pastýře tuze vzdálen byl, a duchovní ze zrušených klášterů na takováto místa byli dosazováni, zřízena byla roku 1787 také v Radošovicích lokalie.

Pořad lokalistů: Damián Kročák, kněz řádu benediktinského ze zrušeného kláštera Sázavského, 1787 † 1793, František Kurzveil, bene-

*) Zpráva děkana Vlašimského z r. 1677 v arch. arc.

diktin z téhož zrušeného kláštera, 1793 † 1833, Josef Kebert 1834, Matěj Bastl do 1849 (stal se f. ve Všetatech), Frant. Kurka 1849-54.

Lokalista Kročák vymohl pro kostel svůj ze zrušených klášterů mnohé potřeby kostelní, zvláště pěkné ornáty; mimo to i oltáře sv. Prokopa a sv. Jana Nep., jež z Prahy sem darovány a přiveženy byly.

Roku 1854 lokalie Radošovická povýšena byla na faru.

Pořad farářů: František Kurka 1854 † 1870, Josef Šnep 1870—73, Alois Pasovský 1873 † 1879, Ludvík Šprysl 1880—85, Vojtěch Kočka 1885—1902, Vendelín Engler od 1903.

Farní kostel sv. Víta býval dříve zasvěcen Všem Svatým (uvádí se tak ve zprávách starších, na př. z roku 1677 a 1700). Přestavěn byl v nynější podobu r. 1727.

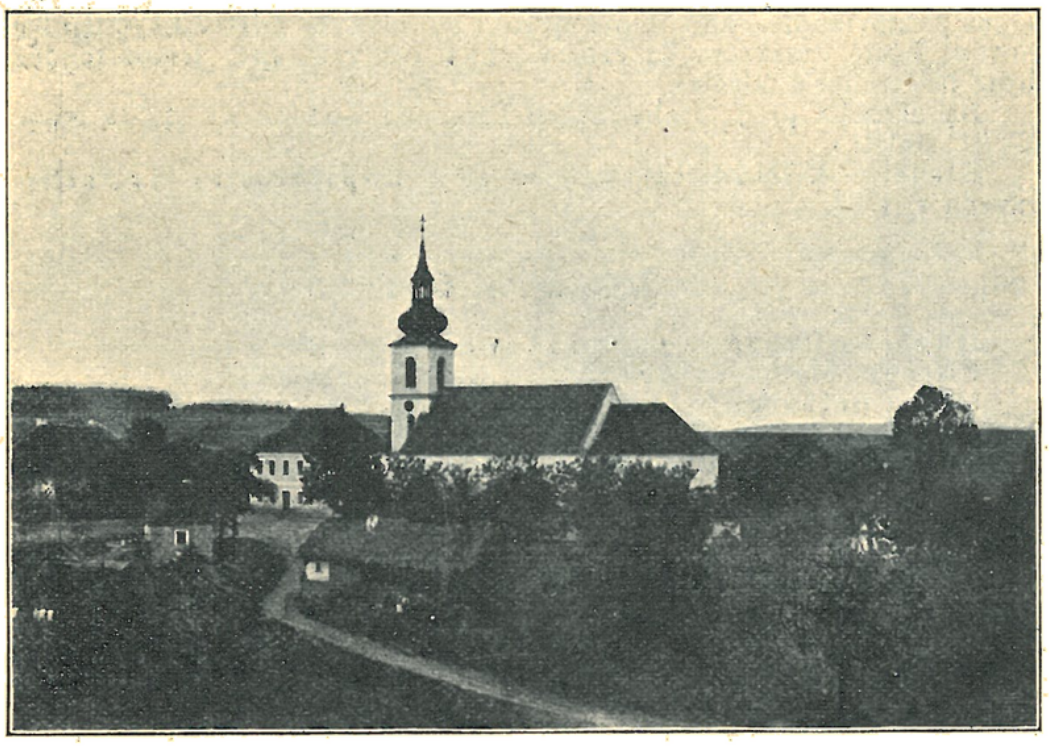

Farní kostel v Radošovicích.

Zevnějšek jest jednoduchý, neslohový. Presbytář jest v půdorysu čtvercový s klenbou křížovou bez žeber. Okna obdélníková, nízkým segmentem zaklenutá. Hlavní oltář jest pozdně renaissanční. Na tomto oltáři býval obraz „Korunování P. Marie", nahražený roku 1876 obrazem sv. Víta, jejž maloval Frant. Šafařovič. Po stranách jsou dobré barokní sochy sv. Petra a Pavla. Ve zdi na straně evangelijní spatřují se dva náhrobní kameny. Na jednom z nich vytesána jest postava rytíře; z českého nápisu na okraji vytesaného se dovídáme, že roku 1615 zemřel rytíř Markvart starší Věžník a že tento kámen manželka jeho udělati dala roku 1616. Na druhém, menším, vytesány jsou podoby dvou dítek a český nápis, jenž oznamuje, že jsou to dítky zmíněného rytíře, zemřevší roku 1609 a 1610. V těchto místech býval dříve ve zdi tabernakl, o němž se činí zmínka v inventáři z roku 1677 („mříže železná u tabernaculum ve zdi").

Ve zdi protější jest náhrobní kámen paní Mandelíny Věžníkové z Adlaru († 1598), s českým nápisem a znakem. Povšimnutí zasluhuje vedle stojící pontifikální křeslo barokní bohatě vyřezávané. Zmíněné

náhrobní kameny, vesměs z červeného mramoru tesané, bývaly ve dlažbě chrámové; roku 1853 vsazeny byly v místa nynější.

Vítězný oblouk jest hrotitý. V něm na straně evangelijní stojí na nízké podezdívce kazatelna, jejíž dřevěné řečniště ozdobeno jest dobře na dřevě malovanými obrazy Spasitele a čtyř sv. evangelistův z druhé polovice XVII. století. Loď jest v půdorysu obdélníková; má strop plochý a v bocích okna obdélníková, segmentovitě zaklenutá. Šikmo v rozích stojí po stranách vítězného oblouku barokní boční oltáře, které stávaly dříve uprostřed boků lodi; roku 1876 pak byly dány sem místo odstraněných tehdáž menších oltářů sv. Josefa a sv. Jana Nepom. Na straně epištolní jest oltář, jehož rámec sestává z dovedně řezaných obrovských lupenů, držených dvěma anděly dole stojícími; nahoře zakončen jest rámec velikou ozdobou mušlovou. V tomto rámci býval neumělý obraz

Vnitřek farního kostela v Radošovicích.

Všech Svatých (zavěšený nyní na boční zdi lodi), místo něhož roku 1876 dán byl obraz „Korunování P. Marie“, jenž nalézal se do té doby na oltáři hlavním. Oltářem tímto zakryt jest náhrobní kámen do zdi zasazený, paní Johanky Věžníkové z Černošic († 1593), se znakem a českým nápisem. Na straně evangelijní jest oltář s pěknými vyřezávanými rozvilinami barokními; na tomto oltáři jest obraz sv. Prokopa a nahoře malý „Tvář Kristova“; oba zhotovil roku 1876 malíř Frant. Šafařovič. Také tímto oltářem zakryt jest náhrobní kámen do zdi zapuštěný rytíře Markvarta Věžníka z Věžník, nejvyššího berního království Českého († 1564), rovněž se znakem a s nápisem českým.

Na severní boční stěně lodi zavěšen jest v dřevěném širokém rámci rokokovém dobrý obraz na plátně malovaný: „P. Maria sedíc drží Ježíška na klíně; po její levici stojí sv. Josef“. V rohu dole čte se bílým písmem provedený nápis: „Nákladem pana Tomáše Píši a. 1764“.

V průčelí kostela nad předsíní bývala věž dřevěná; roku 1892 byla loď k západu o něco prodloužena a v průčelí vystavěna nová věž zděná s báňovitou, plechem pobitou střechou. Náklad na přístavbu tu obnášel 8000 zl.; matice náboženská přispěla 5500 zl., obec Radošovická, ač dosti chudá a počtem duší malá, věnovala značný obnos 2500 zlatých. Roku 1893 byl nově vymalován presbytář a r. 1904 loď (Karlem Vaňkem), na jejímž stropě tehdáž proveden byl veliký obraz Pána Ježíše žehnajícího a na své srdce ukazujícího.

Zvony: 1. 8 centů těžký, s nápisem: „Tento zvon udělán jest za urozeného pána Václava Věžníka z Věžník na Věžnicích, toho času pána dědičného toho záduší 1574"; 2. 3 centy těžký, asi z XV. stol. pocházející, s nápisem německým: „Maria hilf mir, mit wilen din"; 3. (poledník) pocházel ze zrušeného kláštera sv. Jiří v Praze; byl na něm tento nápis: „Anna Scholastika Baulerová z Hohenburgku, z Boží milosti kněžna a abatyše starožitného štiftu a kláštera sv. Jiří na hradě Pražském leta Páně 1749"; roku 1862 pukl, načež byl přelit; jsou na něm tyto nápisy: „Sv. Crho a Strachoto, orodujte za nás!" a „Přelit l. P. 1863 k slávě Boží a k poctě sv. apoštolů slovanských ákladem matice náboženské prací Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře v Praze; 4. umíráček, pukl r. 1904 a přelit byl od Diepolda.

Roku 1904 farář Vendelín Engler zakoupil staré věžní hodiny z kostela Domašínského a dal je umístiti na věži kostela Radošovického. Téhož roku daroval Msgre dr. Jan Sedlák, metrop. kanovník v Praze, kostelu Radošovickému nový Boží hrob.

Roku 1857 farář František Kurka založil v Radošovicích bratrstvo živého růžence a nad blízkou studánkou nedaleko Vlašimské cesty dal postaviti roku 1858 kapličku s obrazem Růžencové Panny Marie, byv omýváním vodou ze studánky té zbaven neduhu očního. Ke kapličce té pak dne 13. června 1858 vedeno bylo slavné processí Růžencového bratrstva a kaplička od Zdislavického faráře Jana Jirkovského byla benedikována. Bratrstvo sv. Růžence bylo r. 1905 znovu zřízeno.

9. Štěpánov Trhový, fara.

Duchovní správu obstarává farář; jest tu též místo kooperátora na ten čas neobsazené.

Patron: Kníže Karel Auersperg.

Místa přifařená: Štěpánov Trhový 1102 k., 30 ž., šk. 5tř.; Chlum ½ h., 240 k.; Dalkovice ½ h., 327 k.; Javorník (část) 1 h., 229 k.; Kladruby 1¼ h., 146 k.; Lhota Štěpánovská 1 h., 99 k.; Tehov 1 h., 176 k., šk. 1tř.; 3 samoty (mlýny) 16 k.; celkem: 2335 k., 30 ž.

O kostele Štěpánovském děje se nejstarší zmínka na sklonku XIII. století. Tehdáž totiž biskup Pražský Tobiáš z Bechyně (1278—96) dal kostely na statcích svých opevniti, aby poskytovaly bezpečného útočiště obyvatelstvu při nájezdech nepřátelských. A mezi těmito kostely byl také kostel Štěpánovský *). Patřilť Štěpánov ke statkům biskupství a později arcibiskupství Pražského.

Potom vyskytuje se zmínka o kostele Štěpánovském teprve zase až roku 1352, kdy byl farním a platil desátku papežského 36 gr. Tehdáž také celý dekanát (tolik co nynější vikariát) nazýval se dle Štěpánova dekanátem »Štěpánovským«.

Z nejstarších farářů zdejších jsou známi: Petr 1367—75, Albert řečený Kro 1375—76, Jan, dotud oltářník sv. Petra a Pavla v kostele

*) Srvn. Scriptores rerum Bohemicarum II., 439; Vacek v „Methodu" XVI. (1890), 92.

sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze, sm. s před., 1376—82, Mikuláš do 1417, mistr Mikuláš, dotud f. ve Stichovicích (Stikowicz) na Moravě, sm. s před., 1417, Martin Eliáš do 1418, Petr, dotud f. ve Smečně, 1418.

Roku 1375 rychtář a konšelé městečka Štěpánova učinili nadání 6 kop ročního důchodu k vydržování druhého kaplana při kostele Štěpánovském *).

Roku 1405 Petr řečený Bílý, měšťan Štěpánovský, založil v kostele farním oltář sv. Doroty a zřídil při něm místo oltářníka.

Oltářníky byli: Mikuláš z Řečice 1405—06, Hašek, dotud farář v Měchnějově, sm. s před., 1406—07, Matěj z Budějovic 1407—12, Václav, dotud f. v Souticích, sm. s před., 1412.

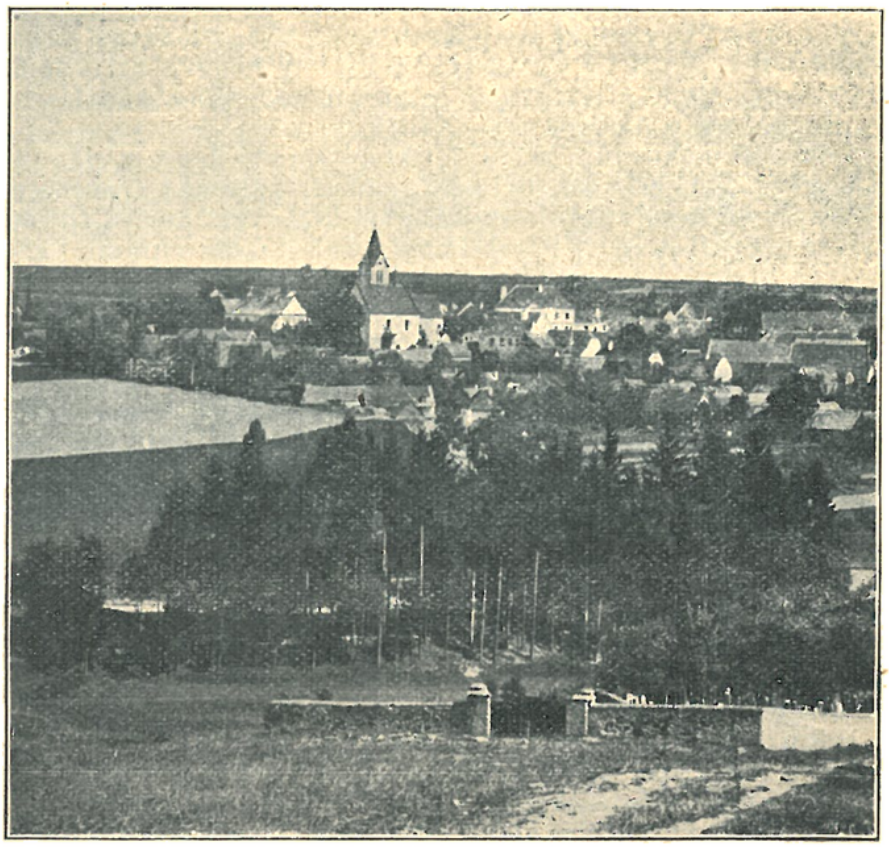

Štěpánov Trhový.

V bouřích náboženských ve století XV. dostalo se arcibiskupské panství Štěpánovské do rukou světských a zavládlo tu husitství; na faru Štěpánovskou dosazováni byli kněží utrakvističtí.

Z těch jest znám; Jiřík příjmím Elensis nebo Mentiris 1539 **).

Reformací katolickou ovšem i tu obnoveno bylo náboženství katolické.

Zprvu spravována byla zdejší osada od duchovních správců Divišovských spolu s Uhlířskými Janovicemi (srovnej str. 113

*) Borový, Libri erect., 100.
**) Borový, Akta kons. utrakv., 138.

a 114); tehdáž patřily všechny tyto osady pod panství Šternberské. Když pak r. 1664 statek Štěpánovský byl odprodán, dostalo se osadě Vlašimské zase samostatného duchovního správce.

Pořad farářů od roku 1664 do 1700: Václav Jan Šlechta do 1668, P. Jan Aulicus, praemonstrát z kláštera v Nové Říši. 1671, Václav Jan Šlechta (po druhé) 1675—83, Vavřinec Meczer 1690, Václav Jan Šlechta (po třetí) 1690—92, Jan Josef Procházka 1692—95, Fridrich Vojtěch Strážovský 1695-97, Daniel Josef Ignác Urbanides 1697—99, Lukáš Ondřej Pakosta 1699-1700.

Dle zprávy z roku 1671 měla loď chrámová strop tabulový, malovaný. Na hlavním oltáři byla socha sv. Bartoloměje a na křídlech jeho vymalovány byly výjevy z umučení Páně. Mimo to byla na oltáři tomto socha, znázorňující Spasitele zbičovaného („Ecce homo"), po stranách byly sochy dvou okřídlených andělů, z nichž jeden měl v rukou třtinu, druhý pak kříž. Tabernákl na způsob výklenku železnými dvířky pevně uzavřeného byl ve zdi na straně evangelijní. V kostele byl kůr literátský, celý ze dřeva. Varhan ani jiných nástrojů hudebních nebylo; zpívalo se pouze při mši sv. a to česky.

Roku 1690 kostel Tehovský, který do té doby k děkanství Vlašimskému náležel, připojen byl péčí tehdejší patronky Františky Benigny Weissenwolfové k faře Štěpánovské, aby duchovní zdejší „dostatečnějším důchodem zaopatřen byl", jakož i aby v Tehovském chrámu Páně, „který na Slezské hlavní, od Freištátu z Hořejších Rakous, a druhé od Červené Řečice a Pelhřimova ku Praze bežící silnici stojí, maje toliko ročně dvě služby Boží, nyní tím častější jak pro domácí osadní, tak přes svět silnicí jdoucí a jedoucí lidi se vykonávaly".

Pořad farářů od roku 1700 do 1797: Daniel Václav Josef Turek 1700—07, Kašpar Melichar Baltazar Škola (Schola) 1707—10, Lukáš Jos. Švejnoha 1710 † 1744, František Prokop Javůrek 1745 (zemřel téhož roku), Matěj Karel Paběnský 1745—55, Tomáš Kalina 1755 † 1760, Jakub Josef Horálek 1760—70, Antonín Radiměřský 1770-72, Jan Němeček 1772 † 1797.

Roku 1724 Janovi Zelenkovi, řezbáři Nesperskému, od udělání a postavení nového oltáře zaplaceno 170 zl.; malíři od malování obrazu sv. Bartoloměje do toho oltáře dáno 50 zl. R. 1737 Ferdinandovi Zelenkovi, řezbáři Nesperskému, dáno za novou kazatelnu 40 zl. 30 kr. a za novou křtitelnici 20 zl. 24 kr.

Roku 1748 Marie Josefa z Auerspergu, rozená z Trautsonu, paní na Vlašimi, nařídila, aby „po všechna leta jejího panování z důchodu vlašimského máslo do chrámu Páně ve Štěpánově se opatřilo pro lampu, která by u velikého oltáře před Nejsvětější Svátostí dnem i nocí neustále hořela, což dříve nikdy nebývalo". Od toho roku také každý kostelník, služby kostelní konající, od povinné roboty vrchnostenské osvobozen byl.

Pořad farářů od roku 1797: Štěpán Antonín Beneš 1798 † 1818, Josef Zamastil 1818—19, Václav Cikhart 1820-36 (stal se zpovědníkem při chrámu sv. Víta v Praze), Jan Vilímek 1836—49, Jos. Frant. Štěpán 1849—91, Frant. Bejček od 1891.

Farní kostel sv. Bartoloměje stojí na návrší uprostřed městečka a obklopen jest hřbitovní zdí tvořící na straně západní a jižní vysokou terassu. Z bývalého prvotního opevnění však nic se nezachovalo. Kostel sám jest stavba prostá, gotická, asi ze XIV. stol. pocházející.

Vnějšek jest zcela bez ozdob, jen na západním průčelí pod obílením patrny jsou stopy ozdobného sgraffitování z konce XVI. stol.

Presbytář, třemi boky zakončený, má klenbu žebrovou o dvou polích. Okna původně zajisté hrotitá, změněna později v nynější obdélníková, nízkým segmentem sklenutá. Hlavní oltář barokní z roku 1724

má v hořejší části sousoší Nejsv. Trojice, po stranách sochy sv. Barbory a sv. Apolonie. Obraz, představující sv. Bartoloměje, maloval roku 1859 z ochoty Alfréd Doudlebský ze Šterneků, tehdáž jinoch 16letý.

Vítězný oblouk jest hrotitý. Loď obdélníková s rovným omítnutým stropem. V jižním boku jest starý gotický portálek hrotitý s ostěním členěným. Po stranách vítězného oblouku stojí malé pěkné oltáříky rokokové se soškami po stranách a s novými na plátně malovanými obrazy uprostřed; 1. oltářík stojící na straně evangelijní má obraz představující Pannu Marii (poprsí) s Ježíškem v půlměsíci; po stranách sošky svaté Anny a sv. Jáchyma; 2. na oltáříku stojícím na straně epištolní je obraz představující sv. Josefa, po stranách pak sošky sv. Leonarda a sv. Vendelína. Oba zmíněné obrazy na těchto oltářících maloval r. 1892 a 1893 z ochoty L. Trislík, knížecí zámecký správce ve Vlašimi. Kazatelna z r. 1737 má stříšku ozdobenou soškami P. Ježíše, jakožto dobrého pastýře, a čtyř sv. učitelů církevních.

Kruchta jest podklenutá, v předu na dvou zděných pilířích spočívající. Varhany řezbami ozdobené vystavěny byly původně v letech 1743—48 za 160 zl.; později byly obnoveny.

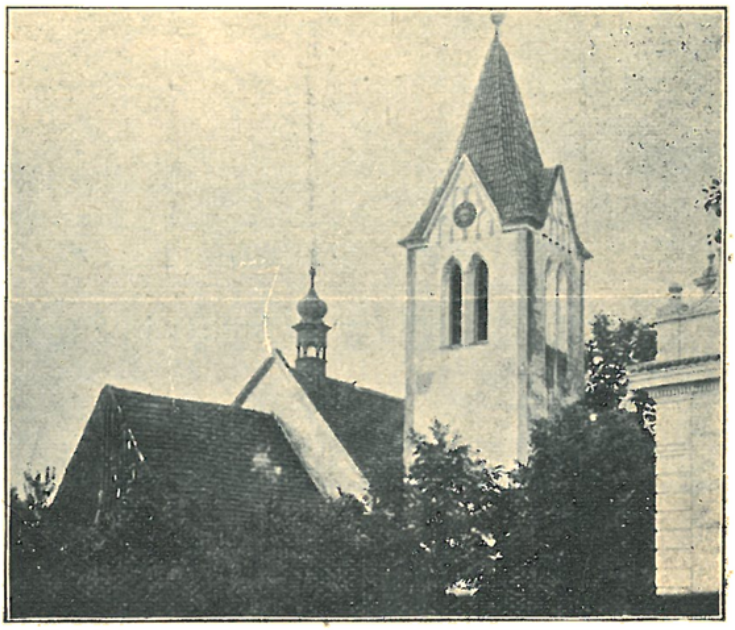

Farní kostel ve Štěpánově.

K severnímu boku lodi přiléhá věž, která bývala v hořejší části dřevěná a kryta byla střechou prejzovou; byla prý „na způsob starých městských bran". Roku 1859 byla dřevěná část nahražena zděnou ve slohu pseudogotickém, s hrotitými zděnými štíty nad každým bokem a se střechou jehlanovou. Ve zmíněných štítech umístěny byly ciferníky hodin zřízených nákladem obce Štěpánovské.

Zvony: 1. s nápisem českým: „Leta Páně 1552 tento zvon slit jest ke cti a chvále Boží, Panně Marii a sv. Bartoloměji za panování urozeného pana Zdenka Zruckého ze Chřenovic skrze mistra Stanislava z Prahy"; 2. s nápisem českým: „Leta Páně 1824 byl tento zvon přelíván v Praze ke cti a chvále sv. Jana Křtitele nákladem k tomuto chrámu Páně přináležejících osadníků za panování knížete pána Vilíma z Auerspergu, patrona zdejšího chrámu Páně, též za P. Václava Cykharta, téhož času faráře v městě Trhovém Štěpánově, a za času řiditelů města Matesa Kotta, Vojtěcha Hospergra a Františka Šindeléře"; na druhé straně jest nápis latinský, sdělující, že jej přelil Karel Bellmann v Praze. O tomto zvonu zachovala se pověst, že byl přelit ze zvonu velmi památného a starožitného, darovaného kostelu Štěpánovskému od biskupa Pražského Šebíře, kterýž byl ve vojsku knížete Břetislava, když byl tento r. 1039 s vojskem do Polska vtrhl a města Hnězdna dobyv, ostatky sv. Vojtěcha odtud do Čech přinesl. Mezi hojnou kořistí tenkráte do Čech přinesenou

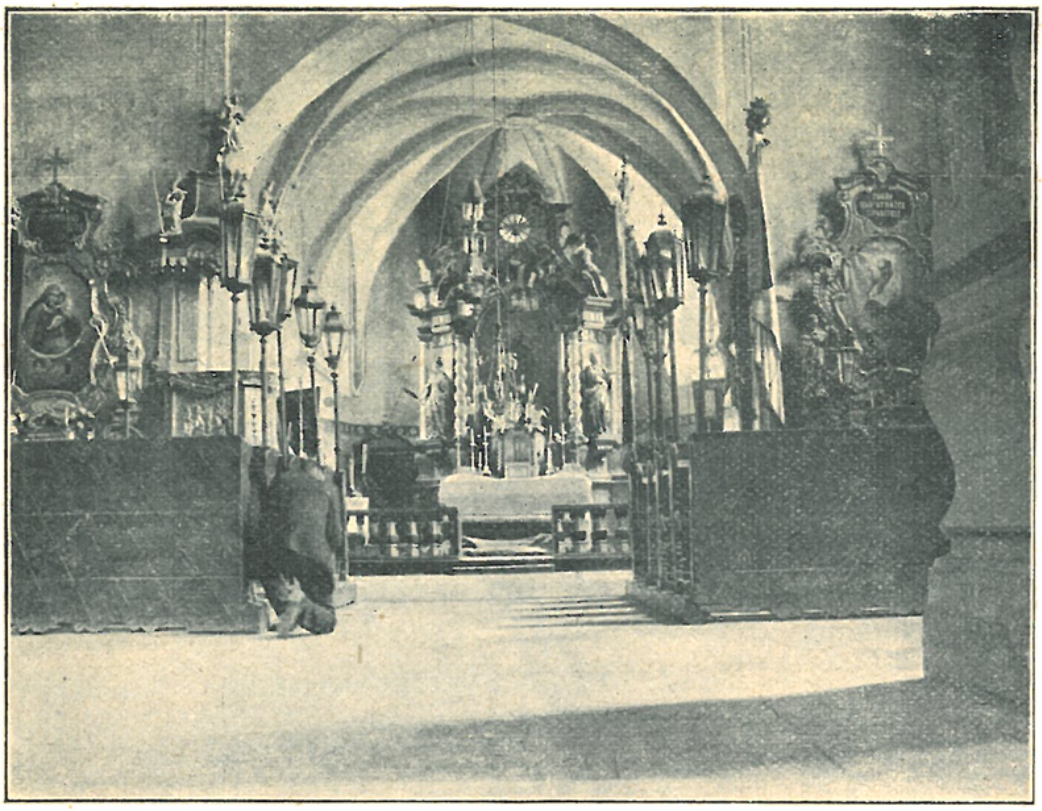

Vnitřek farního kostela ve Štěpánově.

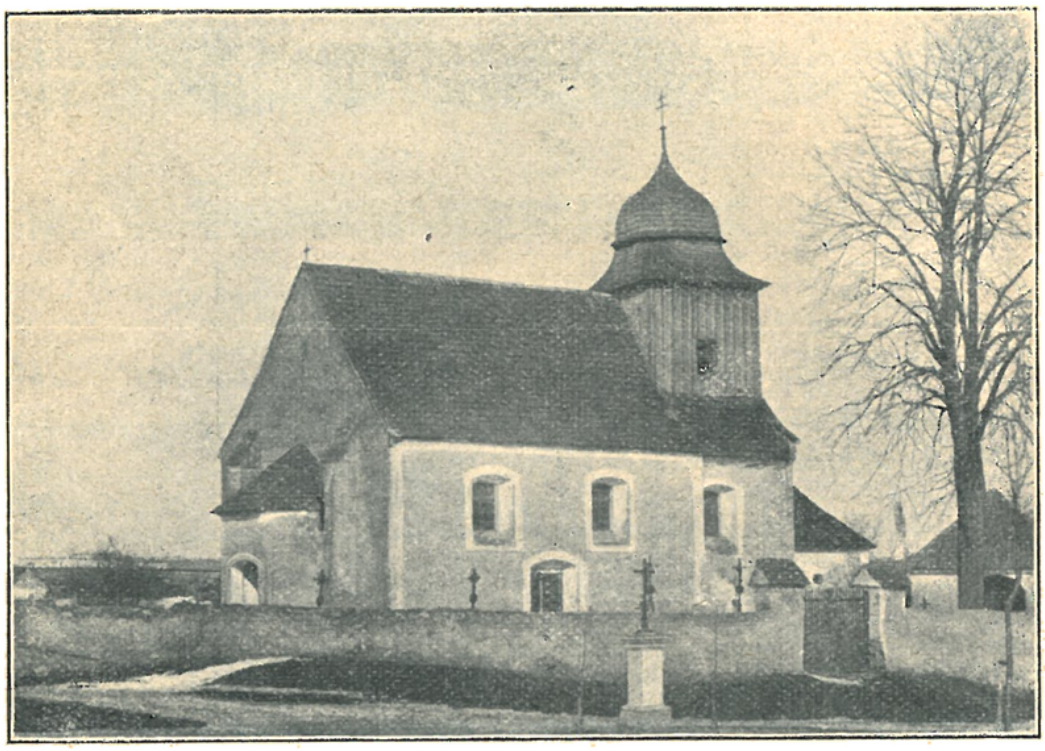

Filiální kostel v Tehově.

byl prý i tento zvon, jejž biskup Šebíř městu svému Štěpánovu daroval *). 3. má nápis český: „Leta Páně 1551 tento zvon slove Mamona".

*) Vlasák, 69.

V někdejším zámku Štěpánovském, vystavěném v druhé polovici stol. XVII., roku 1741 však požárem zničeném a zcela potom sbořeném, nalézala se kaple, která spolu se zámkem vzála za své.

Filiální kostel sv. Prokopa v Tehově býval za starých dob kostelem farním.

Z farářů zdejších jsou známi tito: Čeněk 1358 † 1370, Jan, syn Věčkův z Podvek, od 1370, Předota 1386—93, Ojíř (Ogerius), dotud mansionář kůru Panny Marie v metrop. kostele Pražském, sm. s před., 1393 † 1409, Ondřej Otíkův z Hostouně 1409, Matěj, mansionář, sm. s před., 1409—14, Matěj, dotud farář v Uhřiněvsi, sm. s před., 1414—16, Jan, dotud f. v Hradišťku, sm. s před., 1416—18, Jan, dotud f. v Radošovicích, sm. s před., 1418.

Fara potom zanikla a obec zchudla. R. 1677 se praví: „Ves Tehov před lety bohata bejvala; skrze vojny a ohně k pustině přišla; odtud kostelní i farářští důchodové až podnes nevycházejí".

Tehovský kostelík jest chudičká stavba neslohová, skládající se z obdélníkové lodi a pravoúhlého presbytáře, nad nímž zvedá se dřevěná zvonice pokrytá šindelem krytou helmicí. V bocích presbytáře i lodi jsou okna obdélníková, segmentovitě zaklenutá.

Vnitřek jest rovněž chudičký; loď i presbytář mají klenby plackové z omítnutých na rákos prken nápodobené. Oltář má mensu zděnou, tumbovitou; na ní stojí nad tabernákulem socha sv. Prokopa, po stranách sochy sv. Víta a Václava, vesměs barokní, ze dřeva řezané. Vzadu na zdi upevněny jsou vyřezávané rozviliny. Ve starých účtech nalézáme tyto záznamy: „Leta Páně 1719 panu Janovi Zelenkovi, řezbáři Nesperskému, od udělání a postavení nového oltáře sv. Prokopa 50 fl. Panu Tuterovi, malíři, od pozlacení a illuminirování téhož velkého oltáře sv. Prokopa do téhož chrámu Páně dáno 35 fl. V průčelí kostelíka jest předsíňka, z níž vedou schody na kruchtu.

Ve zmíněné zvonici visí zvon s tímto nápisem: „Leta Páně 1650 ke cti a chvále Pánu Bohu, blahoslavené Panně Marii jest tento zvon ke kostelu ve vsi Tehově založení svatého Prokopa slit nákladem chudých osadních k témuž záduší náležejících".

Dle inventáře z roku 1677 nalézala se v kostele Tehovském také „stará kamenná křtitedlnice".

Roku 1893 vystavěla obec Javornická na návrší blíže myslivny mešní kapli Panny Marie, kteráž byla dne 5. listopadu téhož roku benedikována.

V Kladrubech jest kaplička sv. Václava.

Roku 1899 sbořena byla stará kaplička stojící při cestě vedoucí ze Štěpánova k Dubějovicům a vystavěna nová, v níž jest soška Panny Marie Sedmibolestné.

10. Třebešice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Klášter benediktinský v Emauzích v Praze.

Místa přifařená: Třebešice 259 k., šk. 3tř.; Sv. Jan ½ h., 92 k., 2 ž.; Moravsko ½ h., 33 k.; Bejkovice ½ h., 137 k.; Březina ¼ h., 11 k.; celkem: 532 k., 2 ž.

Místo, kde nyní kostel stojí, nazývalo se za starých dob »Debrník«. Farní kostel připomíná se tu již ve XIV. stol.

Z té doby jsou známi tito faráři: Petr † 1358, Havel z Domašína 1358, Václav † 1364, Martin z Podháje 1364, Václav 1377—80 (potom f. v Líbeznicích), Zdislav 1392—1405, Bohuněk † 1411, Vavřinec z Myslova 1411—18, Petr, dotud f. v Olešce, sm. s před., 1418.

Podací právo vykonávali vladykové usedlí v blízkých Třebešicích.

R. 1392 Václav, někdejší f. Debrnický, potom Líbeznický, před svou smrtí odkázal kostelu Debrnickému knihu řečenou „Viaticus" na pergamenu psanou, kterouž byl zakoupil za 4 kopy grošů Pražských *).

Roku 1405 panoš Ctibor z Moravčic u Vlašimi, jakožto vykonavatel poslední vůle dvou svých bratří a sestry vykázal na spásu duše své i řečených pokrevenců, jakož i potomků a předků svých, faráři Zdislavovi a jeho nástupcům roční důchod půl kopy grošů pražských **).

V dobách husitských také zde zavládla víra husitská.

R. 1544 připomíná se «podací kostelní v „Debrníku"«; potom však název tento upadl v zapomenutí a ustoupil názvu »Třebešice«.

Po obnovení katolického náboženství přikázány byly Třebešice pod správu děkanů Divišovských.

R. 1752 klášter Emauzský, maje na panství Šternberském pohledávku 7000 zl., převzal, když majitelé panství toho, hraběcí manželé z Roggendorfu, v dluhy upadli, místo řečené summy statek Třebešický s Vysokou Lhotou ve své držení. Od té doby sídlíval v zámku Třebešickém vždy některý kněz zmíněného kláštera jakožto správce statku (»administrator in temporalibus«); duchovní správu však vykonávali i potom děkani Divišovští.

Kostel Třebešický měl značný počet šperků (»uniones«), neznámo však, od koho darovaných. Jelikož kostel byl bez klenby a měl již střechu chatrnou, opat Emauzský Anselm Ginter žádal r. 1768 za dovolení, aby šperky tyto směly býti prodány a výtěžek aby obrácen býti směl na sklenutí a opravu kostela; konsistoř žádané dovolení k tomu udělila ***).

Dlouhá leta byl správcem statku Třebešického P. Columban David, a to od r. 1752, kdy statek přešel v majetek kláštera, až do r. 1771, kdy v Třebešicích zemřel. Zbožný a horlivý tento řeholník staral se také všemožně o povznesení pobožnosti mezi lidem. R. 1761 postaviti dal spolu s Bartolomějem Kezeliusem, myslivcem a spolu kontribučním Třebešickým, u mostu mezi Libeží a Lhotou kapličku ke cti a chvále P. Marie Montserratské, kterouž dne 3. května téhož roku požehnal Pavel Viktorin Kepert, farář Louňovický a arcib. vikář. Při slavnosti té děkan Divišovský Josef Václav Beránek měl k lidu promluvu, v níž mimo jiné pěkně vyložil význam takovýchto kapliček, řka: »Boží muka taková kaple se jmenuje, a to proto, že v ní obyčejně buď umučení Krista Pána, neb zármutek nejsvětější Panny Marie, buď smrt neb utrpení a muka svatých se představuje, aby pocestní lidé tudy jdoucí sobě je rozjímali a představovali. A velmi dobře; neb pocestný člověk jsa unavený, žíznivý — pohlédne-li na přehořké umučení a rozjímá sobě žízeň a unavení Kristovo, lehčeji svou žízeň snáší, dokonce jestliže svou žízeň obětuje žízni Kristově. Jestliže člověk po cestě těžké břemeno nese, ať se rozpomene na břemeno

*) Tadra, Soudní akta, III., 58.
**) Borový, Erect. 653.
***) Pam. kniha děk. Divišovského 107—108.

kříže, kteréž Kristus Pán pro nás a pro naše spasení snášeti ráčil. Jestliže pocestný zarmoucen jest, ať ku potěšení všech zarmoucených, k nejsvětější panně Marii, se uteče a jistě potěšení nabude. Často a obyčejně touto cestou v neděli a ve svátek do kostela na služby Boží do Divišova chodíváte; jdouce, pozdravte s uctivostí nejsvětější Pannu Marii; pokudž nic víc neřeknete pro nějaké zaneprázdnění, tehdy aspoň s důvěrností ji vzývejte, řkouce: »Zdrávas Maria«; ona jistě bude vaše orodovnice, opatrovnice ve všech vašich potřebách . . . « *).

Roku 1768 P. Columban David dal postaviti dva dřevěné kříže; jeden při cestě k Litichovicům s obrazem na plechu malovaným mrtvého těla Spasitelova; druhý, s obrazem Spasitele

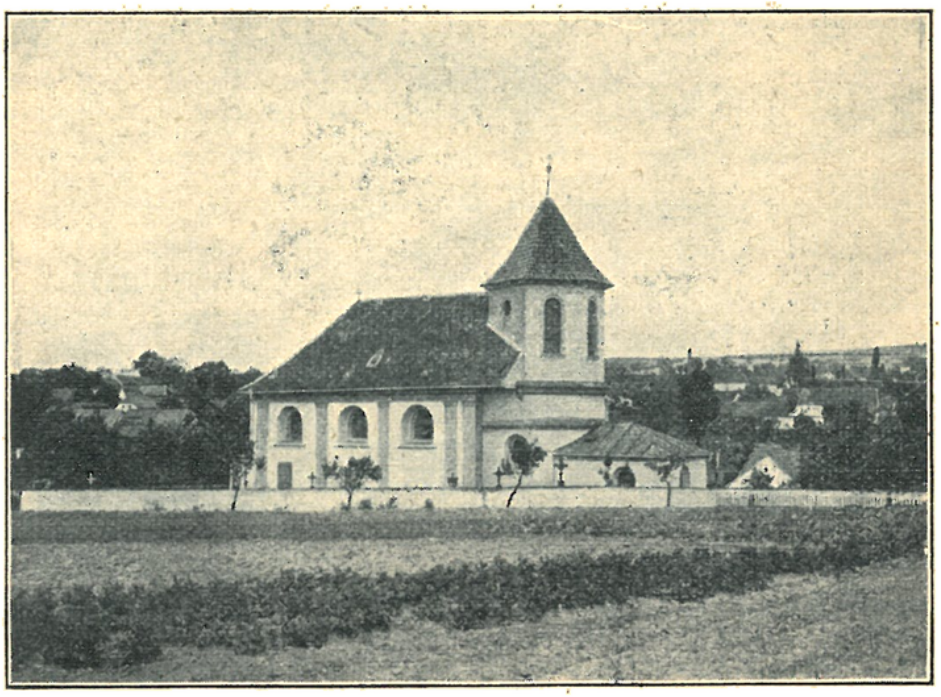

Farní kostel v Třebešicích.

umírajícího, ve vsi Třebešicích u rybníka, nedaleko myslivny. Kříže ty slavně benedikoval dne 23. května, o druhém svátku Svatodušním, zmíněný již horlivý děkan Divišovský Jos. Václav Beránek, jenž tehdáž byl zároveň arcib vikářem, a při té příležitosti opětně případnou promluvu k lidu učinil. Pravil mimo jiné: »Karel Veliký, panovník pobožný, přísné poručení jest dal, jak v jeho životě čteme, by na rozcestích kříže postavili, s tím úmyslem, aby jedenkaždý katolický křesťan spatře kříž rozjímal sobě své hříchy a nepravosti, za které a pro které Kristus trpěti musel . . . Znamení pobožnosti neb křesťanského katolického obyčeje jest kříž svatý; z té také příčiny ve všech městech, městečkách, po vsích a vesničkách jakožto opravdoví

*) Pam. kniha děk. Divišovského 87—89.

katoličtí křesťané kříže postavují, aby se rozeznali od pohanův, kacířův a neznabohův. A také ihned jeden každý do takového místa přicházející může poznati: tuto jsou katoličtí křesťané . . . « *).

Roku 1768 P. Columban David dal zhotoviti na svůj náklad pro kostel Třebešický stříbrný pozlacený kalich ozdobený na kuppě vyobrazeními P. Marie Montseratské, P. Ježíše stolujícího se dvěma učedníky v Emauzích a Všech Svatých; na noze pak obrázky sv. Benedikta, sv. Prokopa a sv. Vojtěcha **).

R. 1787 byla zřízena v Třebešicích lokalie, která r. 1857 na faru byla povýšena. Byli sem dosazováni zprvu kněží benediktiné kláštera Emauzského.

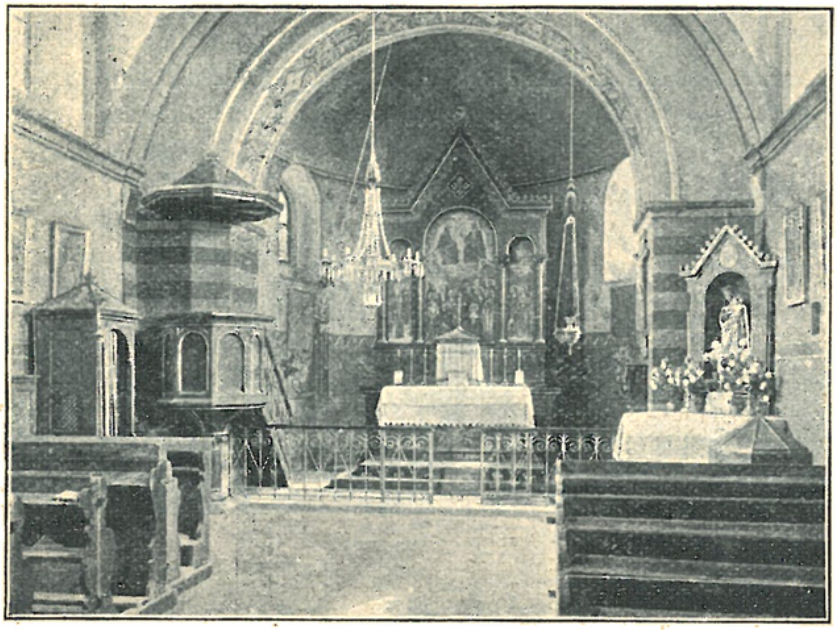

Vnitřek farního kostela v Třebešicích.

Vystřídali se tu v duchovní správě tito benediktini Emauzští: P. Zikmund Zullek, dotud správce statku Třebešického, jehož sobě poddaní za duchovního správce svého byli vyžádali, 1787 † 1802, P. Řehoř Kostka 1803 † 1826, P. Petr Leander Duffek 1827, P. Placidus Král 1829 až 1832, P. František Leopold Krodl 1832—69, P. Theodor Chvojan 1869 až 1880.

Když r. 1879 bývalý konvent Emauzský odevzdal klášter svůj v Praze i statky své benediktinům Beuronským, zastával duchovní správu pod jejich patronátem dále P. Theodor Chvojan, až do r. 1880, kdy pro churavost místa svého vzdáti se musil.

Potom obstarával zde duchovní správu sousední farář Radošovický Ludvík Šprysl 1880—84, načež byli sem dosazováni samostatní duchovní správcové, jakožto tak zvaní „reální administrátoři", z kléru světského: Frant. Černák 1884—89, Jos. Vrba 1890—91, Frant. Bečvář 1891—1904. Po něm působil tu jakožto zatímní administrátor P. Method Vojáček OSB. 1904—06.

*) Pam. kniha děk Divišovského 104—107.
**) Pam. kniha děk. Divišovského 109.

Roku 1906 kníže Ferdinand Zd. Lobkowitz přijal faru Třebešickou pod klientelu svého patronátu, načež duchovním správcem stal se Jindřich Turek, prve kaplan v Roudnici nad Labem.

Farní kostel Všech Svatých, stojící uprostřed hřbitova na pokraji vesnice, jest malá svatyňka, nepochybně původně románská, která však nic ze starožitné podoby sobě nezachovala; jen polokruhová konchovitě sklenutá apsida poukazuje ke vzniku v době románské. R. 1769 byla loď sklenuta, roku 1829 k západní straně o něco prodloužena. R. 1886 byl kostel nákladem kláštera Emauzského opraven, vnitřek vkusně vymalován a novým zařízením opatřen.

Nový hlavní oltář, provedený ve slohu románském, má trojdílný obraz Všech Svatých, jejž maloval frater Gottfrid Leopold OSB.

Po stranách oltáře vsazeny jsou do zdi dva náhrobní kameny: 1. na straně evangelijní s nápisem: „Urozená paní Ottilia Sohirova z Wundtmiehle, rozená paní z Engelsflussu a na Třebešicích usnula v Pánu leta 1657 dne 17. Januarii věku svého 35 let, kteréžto Pán Bůh věčné odpočinutí a slavné vzkříšení rač dáti. Amen". 2. na straně epištolní s nápisem: „Urozený a statečný rytíř pan Tomáš Sohier z Wundtmühle a na Třebešicích, J. M. Císařské slavného Wernierského regimentu kyrasírův nejvyšší leitnant, usnul v Pánu leta 1679 dne 9. Januarii věku svého 76 let, kterémužto Pán Bůh věčné odpočinutí a slavné vzkříšení rač dáti. Amen".

O tomto pánovi zachovala se tato lidová pověst: „Když pan Sohier jakožto podplukovník u kyrysníků sloužil a proti Turkům bojoval, upadl do zajetí. Turci nutili jej, aby přijal jejich víru; on však jakožto pravý křesťan toho učiniti nechtěl. Posléze určili mu, aby se do druhého dne rozmyslil; jinak že bude prodán do otroctví. I dali mu na nohy těžká železná pouta a uvrhli do žaláře. Ubohý rytíř modlil se vroucně k Bohu o pomoc a zbožně vzýval o přímluvu sv. Josefa, jehož obrázek u sebe před zraky nevěřících pečlivě skrýval. Potom tvrdě usnul. A když ráno se probudil, spatřil s úžasem, že jest na svobodě v nějakém lese. Po chvíli spatřil sedláka kolem se ubírajícího; otázal se ho, kde by byl. I dověděl se, že jest v lese nedaleko svého zámku Třebešického! I padl na kolena a vroucně děkoval Bohu za zázračné vysvobození a umínil sobě, že vykoná pouť na Svatou Horu. A ihned, aniž by byl prve do zámku svého se podíval, ubíral se na ono posvátné místo. A jakmile do svatyně Svatohorské vstoupil, okovy samy od sebe spadly s jeho nohou. Vykonav na Svaté Hoře svoji pobožnost a zanechav tam na památku ony okovy, odebral se pln radosti na zámek svůj do Třebešic.

Loď má valenou klenbu výsečovou; v jejích bocích jsou široká nízká okna segmentovitě zaklenutá. Na straně evangelijní jest kazatelna, na straně epištolní oltářík se sochou P. Marie (zhotovenou v Tyrolsku).

Naproti kazatelně pod křížem umístěna jest skříňka s relikviářem, upraveným r. 1905 ze staré monstrance.

Do lodi hluboko zasahuje kruchta valeně podklenutá.

Nad apsidou zbudována jest z cihel šestiboká zvonice, pokrytá šindelovou jehlanovou stříškou. Ve zvonici této visí tři malé zvony: 1. s nápisem latinským: „Fusa Pragae a Carolo Bellmann, caes. reg. aulico campanarum fusore"; 2. hladký bez nápisu; 3. s nápisem: „Nákladem obce Třebešické slitý od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře v Praze 1860".

K apsidě na straně východní přistavěna jest nevkusná sakristie s plechovou střechou.

V kostele bývala stará kamenná křtitelnice, zcela jednoduchá, beze všeho nápisu; byla před lety z kostela odstraněna a darována jednomu chalupníkovi.

V zámečku, v němž nalézá se i obydlí farářovo, jest kaplička zasvěcená sv. Anně, zřízená v XVIII. stol.

V Moravsku vystavěna byla r. 1878 kaplička (zvonička) ke cti sv. Františka Seraf.

11. Velíš, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron beneficia: Matice náboženská.

Patron kostela: Kníže Karel Auersperg.

Místa přifařená: Velíš 328 k., 6 ž., šk. 4tř.; Chobot $^1/_2$ h., 80 k.; Sedlečko Kýharovo $^1/_2$ h., 87 k.; Lhota Nesperská $^3/_4$ h., 91 k.; Nespery $^1/_2$ h., 217 k., 2 ž.; Ostrov (část) $^1/_2$ h., 146 k., 2 ž.; Velíš-Lipiny $^1/_2$ h., 39 k.; Buchov $^3/_4$ h., 31 k.; Bedřichovice 1 h., 311 k., 3 ž., šk. 1tř.; Cestín $1^1/_4$ h., 95 k., 2 ž.; Cerhovice $^1/_2$ h., 10 k.; celkem: 1435 k., 15 ž.

Farní kostel ve Velíši.

Velíšský kostel byl již ve stol. XIV. kostelem farním.

Z farářů doby nejstarší jsou známi tito: Zdeněk do 1360, Mikuláš 1360—67, Jan do 1374, Štěpán, prve f. v Čerňovsi, sm. s před., 1374—76, Křišťan, prve f. v Ondřejově, sm. s před., 1376, Václav 1410.

Fara katolická zanikla v převratech náboženských století XV., kdy celá tato krajina přiklonila se k husitství. Když pak katolickou reformací obnoveno bylo náboženství bývalé, osada Velíšská pro nedostatek kněžstva neobdržela vlastního svého duchovního správce, nýbrž přikázána byla pod správu děkanů Vlašimských, r. 1684 pak přidělena byla k nově zřízené faře Kondracké.

Na deskách pamětní knihy fary Kondracké přilepen jest list: „Tento missál k Velyskému svatého Josefa záduší za šest zlatých rejnskejch od neb. Alžběty Šypalky, předkem v Malé Lhotě, posledně v městýse Louňovicích obyvatelkyně, kšaftem odkázanejch koupený a odevzdaný jest za duchovní správy M. Jiřího Josefa Gregora Horažďovského,

děkana ve Vlašimi dne 28. Decembris 1678. Táž pobožná a k záduší dobře náchylná (dej ji Bůh za to věčnou slávu) Alžběta Šypalka za svého živobytí témuž Velyskému záduší darovala stříbrný pás, prodaný za dvaceti jeden zlatý; takové peníze na nový bílo-červený ornát, na šátek pro kalich, na poduštičku pod missál, na albu, na humerál, na pásek, na komži, na korporál, na dvě purifikatoria a na dvě pally v letu 1671 za času téhož duchovního správce vydané jsou a vynaložené".

Roku 1772 byl kostel znovu vystavěn; pamětní kniha Kondracká praví, že toho roku „kaple" — tak tehdáž kostel ten jakožto filiální byl nazýván — „Velišská z většího dílu vyhnána, vystavěna a pobita byla".

R. 1787 ustanoven byl pro Velíš opět duchovní správce, tak zvaný »lokalista«.

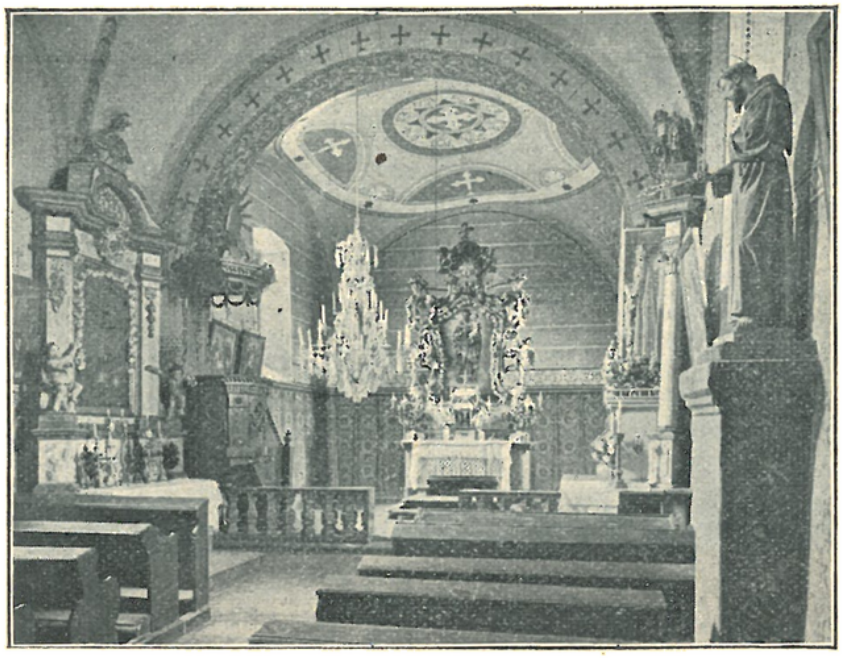

Vnitřek farního kostela ve Velíši.

Lokalisté: Vincenc Stanislav Erben ze zrušeného cisterciáckého kláštera Zbraslavského 1787 † 1816, Václav Kučera 1816—26, Jos. Renner 1827 † 1852, Václav Vaniš 1853—54.

R. 1854 dosavadní lokalie povýšena byla na faru.

Pořad farářů: Václav Vaniš 1854 † 1866, Jiří Weidlich 1866—68, Josef Váňa 1869—79, Ant. Pastorek 1880 † 1887, Frant. X. Šťovíček 1888 † 1901, Jan Nosek od 1902.

Farní kostel sv. Josefa jest prostá stavba neslohová, skládající se z presbytáře v půdorysu čtvercového a z lodi obdélníkové, stejné šířky s presbytářem, takže zevně činí kostel dojem jednoduché budovy obdélníkové.

Střecha, oběma částem společná, jest obyčejná, tašková; na straně západní vystupuje z ní dřevěná obedněná zvonice s cibulovitou šindelovou střechou.

Presbytář má klenbu plackovou. Hlavní oltář rokokový s pěkně řezaným rámem, v němž jest obraz sv. Josefa*) od Tomáše B. Zížaly z r. 1888 (umělecky necenný). Vítězný oblouk jest polokruhový. V něm

*) Do roku 1853 býval na hlavním oltáři obraz sv. Thekly.

na straně evangelijní stojí pěkná kazatelna empirová. Loď sklenuta jest dvěma polemi křížové klenby bez žeber. Na straně evangelijní stojí oltářík barokní z XVIII. století s obrazem na plátně „Sv. Rodina“ z téže doby; nad obrazem jest vyřezávaná kartuše s malovaným znakem a písmenami A. R. L. P. N. O. Naproti jest oltářík barokní, na němž býval dříve obraz sv. Václava; roku 1894 byl sešlý obraz ten odstraněn a na jeho místo dána skříň se sochou P. Marie Lourdské. Na téže straně na zděném pilíři stojí socha sv. Františka Serafinského, tyrolská práce z r. 1895. Kruchta jest valeně podklenutá.

Roku 1908 byl vnitřek kostela nově polychromován a vnějšek obnoven.

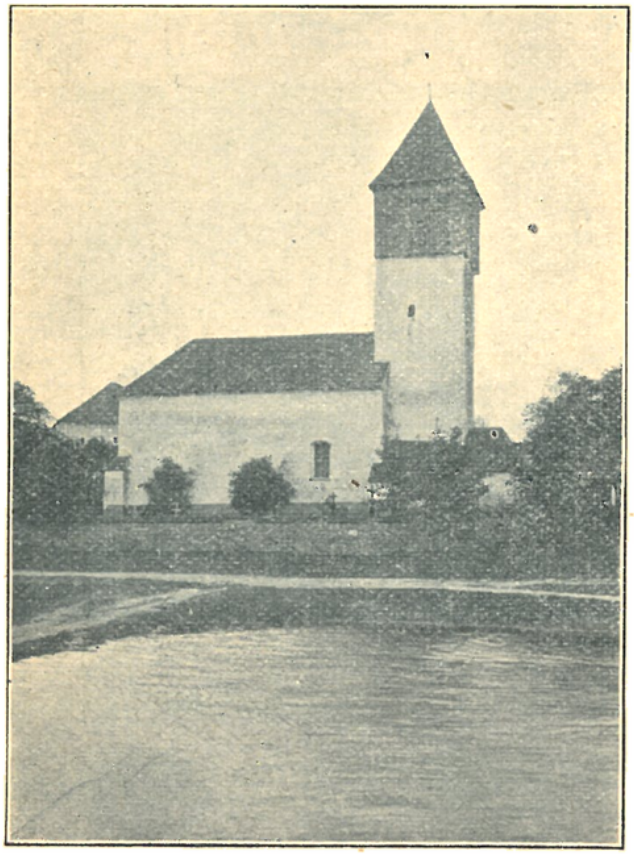

Filiální kostel v Bedřichovicích.

Zvony: 1. s nápisem latinským, z roku 1523, ulitý mistrem Bartolomějem v Praze; 2. s nápisem vypuklým: „L. P. 1891 za J. Sv. Lva XIII., kard. arcib. Pražského Františka Schönborna a Velíšského faráře Frant. Šťovíčka“ a s nápisem v kartuši vyrytým: „V. F. Červený synové, Hradec Králové“.

Při kostele jest bratrstvo III. řádu sv. Františka, čítající 63 členy.

Filiální kostel sv. Vavřince v Bedřichovicích míval za starých dob vlastního svého faráře.

Z farářů těch jsou známi: Martin † 1361, Štěpán, syn Otrada z Vitanovic, 1361—63, Ctibor z Milejovic 1363, Jan 1392—96, Matěj, dotud farář v Postupicích, sm. s před., 1396, Jan do 1402, Jan Gregora z Kaplic, dotud f. v Popovicích, sm. s před., 1402—04, Havel, dotud f. v Brníši, sm. s před., 1404, Jan do 1405, Jan, dotud kanovník u sv. Kryštofa v Týně Horšově, sm. s před., 1405—18, Jan, dotud mansionář při metrop. chrámu v Praze, sm. s před., 1418.

Také tu fara v bouřích husitských vzala za své; po reformaci katolické náležela osada zdejší pod správu faráře Postupického, až pak roku 1787 přidělena byla k nově zřízené faře Velíšské.

Roku 1645 byl kostel Bedřichovický od Švédů vypálen, načež roku 1653 Jan starší z Talmberka, pán na Jankově, jej dal obnoviti.

Kostelík Bedřichovický*) jest prostá, ale zajímavá stavba z přechodní doby slohu románského v gotický, v půdorysu obdélníková, na straně východní dvěma boky v tupý úhel se sbíhajícími zakončená a tu v nárožích nízkými opěrnými pilíři opatřená. Presbytář, zaujímající přes polovici celé vnitřní prostory, oddělen jest od lodi hrotitým vítězným obloukem a má žebrovou klenbu se svorníkem.

*) Srvn. Podlaha-Šittler, Soupis okresu Sedlčanského, 4 a násl.

Na klenbě jsou malby umělecky sice necenné, přece však dosti zajímavé, znázorňující výjevy ze života sv. Vavřince; provedl je Martin Vávra roku 1764. V šikmých stěnách zachovala se původní okénka, polokruhově zaklenutá.

Hlavní oltář jest pěkná barokní práce XVIII. století. Byl sem odjinud darován. Jest rozvilinový; v rozvilinách andílkové nesoucí nástroje umučení; po stranách oltáře jsou dvě větší sochy andělův, nejvýše pak socha Pána Ježíše. Obraz „Kristus na hoře Olivetské" z roku 1871, umělecky bezcenný, zakryt jest z části skříňkou se sochou Panny Marie Lourdské z roku 1892. Při pilíři vítězného oblouku na straně evangelijní stojí na podezdívce pěkná vyřezávaná kazatelna renaissanční. Plochý strop lodi ozdoben jest malbou znázorňující „Oslavení sv. Vavřince v nebesích" od téhož malíře, jenž provedl malby na klenbě presbytáře. Při

Vnitřek filiálního kostela v Bedřichovicích.

boční zdi strany evangelijní stojí bývalý hlavní oltář pozdně renaissanční; po stranách má sloupky obtočené vinnou révou a ozdoben jest několika pěknými sochami: nejvýše jest socha sv. Michaela archanděla, nahoře po stranách sochy: sv. Dominika a sv. Šebastiána, dole po stranách: P. Marie s Ježíškem a sv. Jana Evang. Uprostřed jest dobrý, ale zašlý obraz „Smrt sv. Vavřince". Na podstavci pod obrazem jest latinský nápis, nyní jen z části čitelný, jenž oznamuje, že Jan starší z Talmberka dal roku 1653 tento oltář postaviti a kostel vypálený opraviti*). Při protější boční stěně lodi stojí veliká ze dřeva řezaná socha sv. Jana Nep., darovaná rodinou Voseckých r. 1895.

---

*) „In summi Dei eiusque sanctissimae semperque virginis genitricis Mariae gloriam et in honorem gloriosi s. Laurentii, cui haecce ecclesiola antiquitus dicata fertur, hoc altare fieri et ecclesiolam combustam renovari curavit Ioannes senior a Talmberg, anno Domini 1653".

Hranolová věž v průčelí stojící, nyní zevně úplně prostá, mívala dříve vzhled velice sličný, neboť byla ve všech čtyřech bocích prolomena dvěma řadami podvojných, sloupkem dělených oken, jež, později byvše zazděna, uvnitř dosud jsou patrna. Hořejší patro věže jest dřevěné s jehlanovitou, šindelem krytou střechou.

Ze tří zvonů dva ulity byly r. 1652 za pana Jana staršího z Talmberka od zvonaře Tomáše Gleixnera, třetí ulit r. 1729 od Jana Briknera ve Starém Městě Pražském.

Patronem kostela Bedřichovického jest hrabě Filip ze Šternbergu.

R. 1902 zbožní občané v Sedlečku postavili si pěknou kapličku ke cti P. Marie, Pomocnice křesťanů; kaplička ta byla dne 3. srpna řečeného roku benedikována.

12. Vlašim, děkanství *).

Duchovní správu vede děkan. Jest tu i místo kaplanské, na ten čas neobsazené. Na školách měšťanských působí katecheta.

Patron: Kníže Karel Auersperg.

Místa přifařená: Vlašim 2920 k., 3 ak., 152 ž., šk. měšť. 6tř. a obec. 10tř.; Bolina Malá $^3/_4$ h., 113 k.; Pavlovice $^1/_2$ h., 272 k., 6 ž.; Znosim (dvůr) $^1/_2$ h., 49 k.; celkem: 3354 k., 3 ak., 158 ž.

Vlašim proslula v církevních dějinách českých tím, že z rodu pánů, kteří ve stol. XIV. panství zdejší drželi a odtud »z Vlašimi« se nazývali, pošli dva arcibiskupové pražští: Jan Očko z Vlašimi (1364—80) a synovec a nástupce jeho Jan z Jenštejna (1380—96).

Nejstarší zpráva o farním kostele Vlašimském vyskýtá se k r. 1352, kdy zaznamenáno jest, že odvedeno odtud desátku papežského 36 gr.

Z farářů doby nejstarší jsou známi: Roman 1359 † 1360, Henzlin 1360, Jiří 1360 † 1405, Petr, dotud kněz při královské kapli Všech Svatých na hradě Pražském, 1405—12, Mikuláš, dotud oltářník Panny Marie v metrop. chrámu Pražském, sm. s před., 1412—17, Chvalek ze Smilkova, dotud farář v Pelhřimově, sm. s před., 1417—24, Blažej, syn Janův ze Všerub, jinak i Jan zvaný, 1424. Tento poslední farář byl instalován v dalekém Kladsku od tamního faráře, neboť do Vlašimi nebyl již bezpečný přístup, protože Táboři ohrožovali celé okolí. Zdá se, že farář ten vůbec úřadu svého ve Vlašimi nastoupiti nemohl.

Roku 1392 bratři pánové Jan a Pavel z Vlašimi založili v kostele Vlašimském oltář sv. Mikuláše a Martina a učinili při něm nadání pro kaplana, roku pak 1395 zřídili při tomto oltáři ještě nadání pro druhého kaplana.

Ve Vlašimi, jako v celém okolí, rozšířila se po roce 1424 víra pod obojí.

Jelikož původní, nepochybně románský kostel Vlašimský byl již sešlý, dal Mikuláš Trčka z Lípy, tehdejší pán na Vlašimi, vystavěti v letech 1522—23 nynější kostel gotický.

Z farářů utrakvistických jsou známi tito: Jan Hošťálek 1536, Václav Rosa 1540—43**), Petr 1565, Jan Klechendrych 1565, Jakub, rodák Kutnohorský, 1574, Petr Perštejnský, rodák Jičínský, 1577—79, Pavel Mathiades Královéhradecký 1600, Jiřík Alitothilus, dříve f. v Hoře Kutné, 1601, Tomáš Fabrycius Bozkovský do 1619, Mikuláš Vladyka Táborský, prve f. v Uhlířských Janovicích, 1619.

---

*) Srvn. Vlasák, o. c. str. 6 a násl.; Fr. Aug. Slavík, Dějiny města Vlašimě a jeho statku. V Táboře 1889.

**) Zápisky, jež si Václav Rosa činil, vydal F. Menčík r. 1879.

Po obnovení náboženství katolického v Čechách i obyvatelstvo Vlašimské vracelo se znenáhla do lůna staré církve, a to hlavně působením kněží z Tovaryšstva Ježíšova, kteří tu působili v letech 1628—29.

Faráři od roku 1636: Vavřinec Mališovský, Polák, 1636—39, Jan Frant. Hubatius 1639, Václav Plavský 1643—53.

Roku 1650 byli ve Vlašimi již všichni katolíky, a to přičiněním a dobrým příkladem tehdejšího pána na Vlašimi Jana staršího z Talmberka a neunavnou snahou faráře Václava Plavského Z Vlašimi a z 5 vesnic tam příslušejících vykonaly

Děkanský kostel ve Vlašimi. Pohled se strany severozápadní.

velikonoční zpověď 502 osoby, a toliko 3 osoby povinnosti té nevykonaly; z Domašína, jenž tehdáž k Vlašimi náležel, přistoupilo k velikonoční zpovědi 355 osob, a toliko 11 nalezeno bylo v té věci nedbalých *).

Farář Plavský první užíval titulu »děkan Vlašimský«.

Pořad děkanů od roku 1654 do 1696: mistr Ondřej Ignác Bartholonides z Cerekvice 1654, Jan Fridrich Bechyně z Lažan 1657—60, Martin Václav Vrba 1661, Jiří Josef Gregor z Horažďovic 1669—96.

*) Zpráva vikáře Rodera z r. 1650 v arcib. archivu.

Děkan Bechyně z Lažan vytrpěl veliká příkoří od hrdé a svárlivé paní Voršily Kateřiny Talmberkové roz. Pappenheimovy, takže raději z Vlašimi odešel.

Roku 1676 počítalo se ve Vlašimi duší přijímání svatých svátostí schopných 386.

Bratrstvo literátské, jež bývalo ve Vlašimi již za doby utrakvistické*), obnoveno bylo pak v době reformace katolické.

Zajímavé jeho stanovy z roku 1643 zní takto: „Ve jméno Otce i Syna i Ducha sv. Amen. Prorok svatý Isaiáš velmi pěkné naučení a napomenutí dává v kapitole 45.: ‚Shromažďte se, pojďte a přistupte spolu všickni, kteříž žádáte spasení'; též v kapitole 55.: ‚Hledejte Pána, když můž nalezen býti, volejte k němu, dokavadž blízko jest'. Z toho tak velmi pěkného a podstatného napomenutí někteří sousedé, kteří umění literní znají, v městě Vlašimi, oblíbivše sobě čest a chválu Boží, dychtíce po spasení duše své, následujíce v tom velmi pěkného řádu a ustanovení proroka svatého Davida krále v prvních knihách Paralip. v 16. kapitole, že jest ustanovil kněží, levity a zpěváky před archou Páně a s nimi Pána Boha chválil, řka: ‚Chvalte Pána a vzývejte jeho, zpívejte jemu a chvalte jeho', a též vedle starobylého předkův svých nařízení, že jsou sobě kůr literátský k zpěvům a chvalám Božským založili, a dobrý pořádek z města Hory Kutny leta Páně 1590 vyjednali, tak aby ve dni nedělní, v slavnosti Páně a ve svátky od církve svaté zasvěcené ranním časem (vedle napomenutí svatého Davida v žalmu 110.: ‚Chváliti tebe budu, Pane, v celém srdci svém, v radě a v shromáždění spravedlivých') jméno Pána Boha všemohoucího v shromáždění v chrámu Páně téhož kůru literátského skrze pobožné zpěvy (od církve svaté ustanovené a schválené) mohli chváliti a oslavovati, jakož týž svatý David napomíná v žalmu 150.: ‚Chvaltež Pána v svatyních jeho, chvaltež v společném zpívání', a tudy milostí, ochrany, pokoje časného i věčného a hříchům odpuštění dojíti a sobě uprositi mohli: jakož Isaiáš v kap. 48. zaslibuje, řka: ‚Pro jméno mé daleko učiním prchlivost mou a chválu mou, pojmu tebe v uzdu, tak aby nezahynula duše tvá'. A tak vedle toho velmi pěkného zaslíbení spolubratří téhož chvalitebného kůru literátského pro budoucí lepší řád a podstatu jeho i zkroušenější pobožnost nížeji poznamenané artikule sobě v témž kůru literátském, pod předešlou vrchností pečetí potvrzené, nyní zase obnovujeme a po Pánu Bohu, jenž srdce lidská k pobožnosti vzbuzovati a nad pobožností své zalíbení míti ráčí, V. M. pána pana vrchnost naši milostivou a dědičnou za ochránce a patrona laskavého, poddaně žádajíce, sobě béřeme, a tak vedle proroka Barucha, jenž dí v I. kapitole: ‚Modlete se za život krále', i my též za životy J. Milostí pánův pánův, za vrchnost naši milostivou a dědičnou i všechen slavný rod Jich Milostí v chvalách božských se modlíme: aby byli dnové jejich na zemi jako dnové nebeští na nebi, a my abychom živi byli pod stínem a laskavou ochranou J. Milostí, sloužíce jim po všecky dni, a nalezli milost u Pána Boha a u J. Milostí, tak abychom v témž kůru pobožném literátském v laskavé ochraně a lásce V. M. zůstávati mohli, jako onino pod ochranou svatého Davida krále jsou zůstávali; tohoť sobě v chvalách božských modlitbami svými od Pána Boha žádáme a vinšujeme. — Artikulové téhož kůru literátského. 1. K zpovědi svaté a přijímání velebné svátosti oltářní na odpuštění hříchův všickni společně, řádem křesťanským k tomu se připravíce, třikrát v roce přistupovati mají, a to v první neděli adventní, po druhé v Zelený čtvrtek, po třetí na den Nanebevzetí blahoslavené Panny Marie. 2. Kdo by zmeškal v ranním zpívání ‚Introit' a ‚Kyrie', dáti má 3 denáry, kdo by zmeškal ‚Et in terra' 1 kr., ‚Alleluja' a ‚Prosu' 9 den. malých, ‚Patrem' 3 kr., a kdo by zmeškal celou maturu zpívanou, ten dáti má 3 kr.; a to s tím doložením, že pro nebytí doma opověděti se má. 3. Takové pokuty od osoby

*) Srvn. Slavík o. c. 125.

k témuž nařízené v každou neděli Páně vybrány a starším odvozovány býti mají, a potom v společném shromáždění všeho bratrstva pořádný účet z toho činiti se má. 4. Při každých suchých dnech do pokladnice literátské jeden každý po 9 kr. skládati má. 5. Kdyby kterého času a kteréhokoli z téhož bratrstva buď manželku neb dítky aneb čeládku Pán Bůh prostředkem smrti s tohoto světa pojíti ráčil, tehdy jeden každý, když by mu bylo od mladších oznámeno, k provázení těla mrtvého v hodině určité najíti dáti se mají, a to pod pokutou 12 kr. 6. Kdyby kterýkoli od starších jsa obeslán, před ně se zoumyslně, anebo do společnosti bratrské najíti se nedal, pokuty dáti má 12 kr. 7. Kdyby který při společném obeslání a v shromáždění bratrském toho se dopustil a s druhým svádu začal, na kteréhož svády začátek uznán bude, pokuty 1 libru vosku dáti a vedle uznání starších vězením ztrestán býti má. 8. Kdožby pak po uvolení a přistoupení v tom řádu v poslušnosti státi, z něho všetečně vystoupiti, jej zhrzeti a jej potupovati chtěl, ten jeden každý ihned vězením opatřen, a Jeho Milosti pánu taková věc od starších v známost uvésti se má, a jakoukoliv J. M. pán pokutu na takového vložiti ráčí, bude ji povinen k tomu kůru literátskému podniknouti. 9. Poněvadž křesťanská, chvalitebná a spasitedlná věc jest na mrtvé pamatovati a za ně se Pánu Bohu modliti, protož za potřebnou věc se toto nařizuje: aby všickni z bratrstva kůru literátského v každé suché dni, to jest čtyrykrát do roka, když se vědomost dá, na mši svatou jeden každý s vážností a pobožností se postaviti, za J. M. vrchnosti a za předky naše mrtvé s prozpěvováním letanie a processí s rozsvícenými voskovými svícemi vykonati hleděli; kdo by pak tak se poslušně nezachoval, ten každý pokuty 1 libru vosku po každé povinen bude složiti. — Ale není té naděje, aby kdo v takovém pobožném řádu státi a o spasení duše, svornost a lásku bratrskou pečovati neměl, vedle prozpěvování svatého Davida krále v žalmu 132., jenž dí: ‚Ej, jak jest to milé a Bohu vzácně milé, když bratří v lásce a svornosti přebývají‘, a sv. Pavel v I. ke Korintům v 15. kapitole velmi pěkně napomíná k stálosti, svornosti a lásce. řka: ‚Protož, bratři moji milí, stálí buďte a nepohnutedlni, rozmáhajíce se v každém skutku Božím, vědouce, že práce vaše není daremná před Pánem Bohem‘, a tak s týmž milým svatým Pavlem, jenž k Římanům dí v 15. kap., i my všickni spolu rceme: Bůh pak pomoc utěšení dej nám, abychom jednomyslně, jedněmi ústy ctili, chválili a oslavovali Boha, Otce Pána našeho Ježíše Krista. Amen. A. 1643“ *).

Literáti pomáhali také učitelům při vyučování**).

V inventáři kostela Vlašimského z r. 1676 uvádějí se mimo jiné tyto předměty. Monstrancí stříbrná, místem pozlacená (inventář z r. 1700 dodává, že byla veliká, s postranními křídly a že navrchu měla krucifix***), 3 kalichy stříbrné s patenami, všechny pozlacené (jeden z nich dle inventáře z r. 1700 byl „šmelcem vykládaný“), kalich stříbrný s patenou, místem pozlacený, kalich stříbrný s patenou, neposvěcený; ciborium stříbrné s víčkem pozlacené, pacifikál stříbrný pozlacený, krabička stříbrná pro velebnou Svátost k nemocnému, 2 konvičky k oltáři stříbrné, k nim stříbrná miska, koflíček pro komunikanty, krabička na kadidlo (se lžičkou a s přikrývadlem) rohová, v stříbře sazená a j.

Dle zprávy z r. 1677 dům farní byl celý ze dřeva.

R. 1672 Václav Klobása mladší, měštěnín Menšího Města Pražského, daroval pole za kostelem ležící k záduší, z něhož plat měl se obraceti „na světlo k Matce Boží do chrámu Páně“.

Pořad děkanů od r. 1696 do 1800: Václav František Klobása 1696 † 1701, Jan Jakub Chmelvoda 1701 † 1750, Jiří Ignác Klink (Klinck) 1750 † 1755, Josef Arnošt Radiměřský 1755—70, Jakub Horálek 1770

*) Kniha relací z r. 1677 v arch. arcib.

**) „Literati, qui cantores plurimum adjuvant“. Tamtéž.

***) Byla obcí Vlašimskou věnována kostelu r. 1545; vážila 6 liber 4 loty.

† 1788, Jan Alois Pokorný 1789 † 1791, Jan Antonín Albrecht z Albrechtic, rodem Němec (pocházel z Toužimi u Karlových Varů; byv ředitelem normální školy v Pardubicích, naučil se poněkud česky), 1791 † 1800.

Dle inventáře z r. 1700 měl kostel Vlašimský tři oltáře: „oltář veliký sv. Jiljí, oltář Rodičky Boží nákladem rodu Drahotovského, oltář sv. Václava nákladem Klobásovským".

Václav Frant. Klobása byl rodák Vlašimský; stal se roku 1696 děkanem ve svém rodišti, ale jen krátce popřáno mu bylo zde působiti; zemřel již po 5 letech, maje věku teprve 41 let. Odkázal kostelu 1000 zl. rýn., jakožto nadaci mše sv., která za něho každého téhodne u oltáře sv. Václava sloužena býti měla.

Děkan Jan Jakub Chmelvoda, jenž ve Vlašimi působil téměř plných padesát let, slavil r. 1745 druhotiny kněžské dne 11. července u sv. Prokopa na Sázavě a 18. dne téhož měsíce ve Vlašimi. Uděloval po celý týden lidu požehnání. Osadníci měli upřímnou radost z neobyčejné této slavnosti, neboť pan děkan míval k nim »mírné, pokojné, příkladné a vzdělávající jednání«.

R. 1746 konána byla ve Vlašimi slavná missie od kněží z Tovaryšstva Ježíšova ve dnech 25. září až 6. října. Byli tu: P. Frant. Glitsch, P. Ant. Koniáš, P. Strakovský a P. Josef Fellner. Účastenství lidu bylo ohromné. Pobožnosti súčastnil se také ležící zde bataillon vojska, čítající 700 mužů. Tři vojíni, dosud luteráni, přijali tehdáž víru katolickou. Kázání konala se před kostelem s lešení k tomu účelu vystavěného. Vedena byla také v těch dnech tři slavná processí, z nichž poslední vedl opat Sázavský Anastasius Slančovský, kterýž také v neděli dne 2. října sloužil slavnou pontifikální mši svatou. Kázání konáno bylo každého dne nejméně šest, mimo čtyři německá pro vojsko. Kázáním přítomno bylo vždy mnoho tisíc lidu, který býval tak dojat, že propukal v hlasitý pláč. Promluvami těmi lidé přivedeni byli k takovému pokání, »že jeden s druhým, s tím nejúhlavnějším nepřítelem, se veřejně rádi smířili, a kradené věci duchovním k navrácení těm, jimž patřily, navracovány«. Knih bludných, velkých i malých, v počtu 130 kusů k spálení přineseno. »Při rozlučování se těch pánů s námi« — tak pravil současný toho pamětník — »jak v kostele, tak jinde pro lítost jich nás opuštění náramný pláč byl« *).

Za děkana Jos. Arnošta Radiměřského zřízeny byly dva nové boční oltáře: 1. Ukřižovaného Pána Ježíše, jejž zříditi dala Teresie Krištofová, vdova po Jos. Krištofovi, hospodářském hejtmanu panství Vlašimského († 1747), a založila při tomto oltáři roku 1757 mešní nadaci za spásu duše svého manžela; 2. Panny Marie Bolestné nákladem řečeného děkana a jiných dobrodinců. R. 1762 vystavěn byl nový hlavní oltář sv. Jiljí.

Za děkana Pokorného opraven byl roku 1790 kostel děkanský; k opravě této vztahoval se tento latinský letočetný

*) Srvn. Slavík str. 261—262.

nápis, jenž nalézal se nad oratoří panskou: »InstItVtore hVIVs renoVatIonIs Ioanne PokornIo DeCano WLasIMIensI«. Za téhož děkana opraveny byly oltáře sv. Jana Nep., Nanebevzetí Panny Marie, sv. Kříže a sv. Vojtěcha.

Pořad děkanů od r. 1800: Václav Hamonn 1801 † 1812, Ant. Jiří Desiderius Wender 1812—49, Jan Vilímek 1849 † 1878, Stanislav Rýgel 1878 † 1903, Josef Suchý od 1904.

Děkanský kostel ve Vlašimi. Pohled se strany jihovýchodní.

R. 1810 odvedeny býti musily do státní mincovny tyto bohoslužebné nádoby: veliká stříbrná monstrance gotické práce, dva stříbrné kalichy, tři stříbrné pacifikály, dvě mešní stříbrné konvičky se stříbrným táckem a stříbrná kaditelnice s loďkou. R. 1830 v noci ze dne 24. na 25. května vloupali se do kostela zlosynové, kteří mimo jiné předměty odnesli tři stříbrné kalichy.

R. 1908 byl kostel uvnitř vkusně opraven.

Děkanský kostel sv. Jiljí jest neveliká, jednoduchá stavba gotická, vystavěná v letech 1522—23. Stojí na výšině

v jihovýchodní části města, tvoře tu význačnou část pohledu na město, podobně jako zámek v téže výši položený na straně jihozápadní.

Zevnějšek nemá ozdob architektonických; v průčelí jest trojhranný štít oživený na obou šikmých ramenech prostými zděnými sloupky na způsob fiál, ale bez ozdobného zakončení. Presbytář zakončen jest třemi boky, jež zevně v nárožích mají jednoduché opěrné pilíře. Sklenut jest klenbou žebrovou o dvou polích; ve svorníku klenby nad oltářem jest znak Mikuláše Trčky z Lípy; na svorníku druhém jest znak jiný, nepochybně manželky jeho, a letopočet 1523. Hlavní oltář pseudogotický, zhotovený r. 1886 řezbářskou firmou Stuflesserovou v Grödenu v Tyrolsku se sochami sv. Josefa a P. Marie po stranách. Uprostřed jest obraz ponechaný z dřívějšího oltáře; představuje sv. Jiljí jako poustevníka, an sedí v jeskyni, maje před sebou rozevřenou knihu a kříž; u nohou jeho jest laň. Obraz tento maloval r. 1852 J. N. Mysliveček. Okenní otvory v šikmých bočních zdech presbytáře byly později v nynější neslohovou podobu rozšířeny; jsou obdélníkové, nízkým segmentem zaklenuté. Okna sama ozdobena jsou figurální malbou na skle (sv. Cyrill a Methoděj a sv. Václav a sv. Lidmila); zhotovil je r. 1896 J. Pazdera v Praze; na jednom čte se věnovací nápis: „Na památku svého kněžského jubilea r. 1894 věnoval P. Stanislav Rýgel, děkan"; na druhém: „Na památku své stříbrné svatby dne 10. září 1896 věnuje rodák Karel Souček, lékárník v Praze". V šikmé boční zdi na straně evangelijní jest výklenek ve zdi — bývalý sanktuář — jehož kamenné pažení ozdobeno jest týmiž znaky, jaké spatřují se ve svorníku.

Na severní boční zdi presbytáře visí obraz P. Marie na plátně, jejž r. 1834 malovaly princezny Aloisie a Žofie, dcery generála Karla knížete z Auersperka, a jenž nalézal se dříve na oltáři Marianském. Na stěně protější nad oratoří panskou visí malý pěkný obrázek P. Marie Pomocné z XVIII. stol., jenž býval ozdoben mosaznou korunkou a ověšen šperky z korálů a perel.

K severnímu boku lodi přiléhá věž. V přízemí jejím jest klenutá sakristie, do níž z presbytáře vedou dvéře železem pobité. Nad sakristií jest kobka, sklenutá mohutnou valenou klenbou cihlovou. O místnosti této praví se ve zprávě z r. 1700: „Nad sakristií jest místo přepevné, v němž chovají se kalichy, monstrance a jiné cennější předměty jak zdejšího kostela, tak i kostelů jiných, jakož i privilegia městská". Hořejší část věže bývala dřevěná a šindelovou střechou krytá; v letech 1830—31 vystavěn byl nynější hořejšek zděný.

Panská oratoř při jižním boku presbytáře přistavěna byla r. 1773 od kněžny Marie Josefy z Auersperku.

Před oltářem stojí dva veliké cínové svícny s nohami trojbokými; ulity byly r. 1702 z cínové rakve rytíře Štěpána Vostrovce z Kralovic († 1613), jež nalezena byla r. 1701 ve sklípku pod kazatelnou, když tam upravovali hrob pro zemřelého děkana Klobásu.

Vítězný oblouk jest hrotitý; v něm při pilíři na straně evangelijní stojí kazatelna pseudogotická; na pilíři protějším visí pod dřevěnou stříškou železný litý pozlacený krucifix; pod ním jest letopočet 1860.

Loď jest obdélníková, s rovným stropem.

Šikmo v rozích po stranách vítězného oblouku jsou prosté zděné oltáře pseudorenaissanční z r. 1834 s kanellovanými pilastry s jonskými hlavicemi po stranách. Na oltáři strany evangelijní jest kopie Murillova obrazu „Immaculata", kterouž zhotovil a kostelu věnoval knížecí zámecký správce L. Trislík; po stranách stojí sochy sv. Josefa a Srdce P. Ježíše od Krejčíka. Na oltáři stojícím na straně epištolní jest obraz svat. Jana Nep. klečícího, jejž anděl těší; obraz tento maloval V. Markovský r. 1834.

Při bočních stěnách lodi jsou naproti sobě oltáříky, nad jejichž mensami provedeny jsou vysoké jednoduché obdélníkové rámce štukové. Na oltáříku strany evangelijní jest uprostřed krucifix, po stranách sochy P. Marie Bolestné a sv. Jana Ev.; jsou to vesměs dobře ze dřeva vyře-

závané sochy barokní. Na oltáříku protějším jest barokní socha sv. Vojtěcha mezi dvěma vznášejícími se anděly.

Dále jsou při bočních stěnách naproti sobě umístěny pěkně řezané, bíle natřené sochy barokní „Sv. Šebestián“ a „Sv. Roch“.

Vedle oltáře sv. Kříže stojí vysoký z kamene tesaný pseudogotický památník postavený Vilému knížeti z Auerspergu, c. k. generálu († 1822) a manželce jeho Leopoldině Františce roz. hraběnce z Waldstein-Wartenbergu († 1846) od jejich vnuka Karla Viléma r. 1848. Na tomto pomníku jsou nápisy české.

Na druhé straně vedle oltáře sv. Jana Nep. stojí ze železa litý náhrobek Johanny hraběnky Festetitsové roz. bar. Kotzové († 1869), postavený od jejích dítek r. 1870. Jest pseudogotický: kaplice na oblém sloupci s lupenovitou hlavicí; nápis německý.

Vnitřek děkanského kostela ve Vlašimi.

Uprostřed lodi ve dlažbě jest mramorový kámen s vytesaným znakem rytířů Klenovských ze Ptení, kteří byli pány na Vlašimi v letech 1550—88, kryjící vstup do hrobky, v níž pochováváni bývali údové rodin držitelů panství Vlašimského.

V bocích lodi jsou okna obdélníková, segmentem zaklenutá; v nich jsou na skle malované medaillony s poprsními obrazy svatých patronů českých, zhotovené v dílně J. Pazdery v Praze; na dvou z nich čte se nápis: „Z odkazu paní Kateřiny Přibilové, zemřelé 28. června 1895“.

Boční stěny lodi poblíž kruchty ozdobeny jsou velikými figurálními malbami, jež r. 1908 provedl Láďa Novák. Na straně evangelijní spatřuje se sv. Václav na bělouši a čte se tu prosba: „Sv. Václave, ty jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě, nedej zahynouti nám ni budoucím“; na stěně protější zobrazen jest sv. Jiří, potírající saň; tu jest nápis: „Sv. Jiří, drakobijce, zemi českou chraň; dej nám sílu přemáhati nepřátelské zloby saň“.

Křtitelnice cínová, na třech nohách spočívající, má na kotlíku nápis: „Tato křtitelnice udělána jest leta Božího 1523 ke cti a chvále

Pánu Bohu všemohoucímu [za] rytíře pana Trčky". Kotlík býval ozdoben litými vypuklými podobami světců, z nichž však zachovala se pouze figurka představující sv. Pavla; mimo to jest tu vyryt znak Trčkův. Na víku čte se nápis: „Leta Páně 1590 toto přikrývadlo předěláno jest znovu v toto místo chrámové s uctivou pochvalou Pánu Bohu všemohoucímu, též také s důkladem Václava Nováka v městě Vlašimi".

V kostele chová se starý obraz na dřevě malovaný, označený letopočtem 1514, představující Pána Ježíše na kříži, sv. Maří Magd. u paty kříže a P. Marii a sv. Jana Ev. po stranách kříže stojící. Obraz tento darovala kostelu Vlašimskému Leopoldina kněžna z Auerspergu rozená hraběnka z Waidsteina († 1846), jež jej r. 1797 obdržela darem od hraběnky Marie Čejkové roz. baronky ze Salzy.

Zvony: 1. s nápisem: „Leta 1588 v času kralování velikomocného a nejnepřemoženějšího knížete a pána Rudolfa, voleného císaře Římského, uherského a českého etc. krále etc. urozený a statečný rytíř pan Vilém Vostrovec z Kralovic a na Vlašimi, Jeho Milosti Císařské radda a prokurátor v království českém, spolu s urozenou paní Johankou Klenovskou z Kralovic a na Vlašimi nákladem jich spolu s osadními ke kostelu v městě Vlašimi náležejícími tento zvon pro budoucí památku svou udělati dali. Ne nám, Pane Bože, ne nám, ale tvému jménu svatému buď čest a chvála na věky. Amen. Slovutný Brykcí zvonař z Cymperku v Novém Městě Pražském tento zvon udělal leta 1588"; mimo to jsou na zvonu tom erby a jména obou dědů i obou babiček Viléma Vostrovce se strany otcovy i matčiny. 2. s nápisem: „Tento zvon udělán jest s povolením ouřadu do Vlašimě toho času primasa Matěje Řezníka, purgmistra Jana Klobasy a Jiříka Vinaříka a Václava Vocelky 1574"; na plášti jsou znaky Aleše Klenovského ze Ptení, pána na Vlašimi (1567 † 1587) a manželky jeho Johanky Klenovské z Kralovic. 3. má nápis: „Tento zvon udělán jest ke cti a chválo Pánu Bohu z rozkazu ouřadu z Vlašimě a za správce toho času kněze Jakuba, rodiče z Hory Kutné 1574".

Před děkanstvím jest kamenná socha představující sv. Jana Nep. s krucifixem v náručí, kterou roku 1723 postaviti dala hraběnka Františka Antonie z Weissenwolfu roz. hraběnka z Lamberka.

V zámku ve druhém patře věže jest kaple sv. Vincence Ferrerského, kterou r. 1771 zříditi dala hraběnka Marie Josefa z Auersperka. Jest to prostora v půdorysu elipsovitá s kopulovitou klenbou, štukovými rámci v osm polí rozdělenou. Jest tu malý oltářík barokní, na němž jest obraz „Sv. Vincenc uzdravuje dítko"*); po stranách jsou sochy klečících andělů.

Na hřbitově jest knížecí hrobka vystavěná r. 1884 na způsob malé obdélníkové kaple renaissanční. Jest valeně sklenutá se světlíkem ve klenbě. Uvnitř jest oltářík z černého leštěného mramoru a na něm na dřevěném tabernakulu pěkná z pískovce tesaná socha Panny Marie s Ježíškem. V kapli té smí býti sloužena mše sv.

Kaple „Loreta"**) asi půl hodiny jihovýchodně na tak zvaném „Spáleném vrchu" lesem porostlém, jest jedním z těch mnohých půvabných míst posvátných ve vlasti naší, která zasvěcena jsou úctě Rodičky Boží. Svatyňka ta leží o samotě. Z dolejška od cesty uzříme ji rovným průsekem lesním, lemovaným modřínovou alejí.

Roku 1703 tehdejší majitel panství Vlašimského hrabě František Ant. z Weissenwolfu oznámil konsistoři, že k zvýšení úcty Panny Marie a k rozmnožení zbožnosti svých poddaných hodlá postaviti kapli Lore-

---

*) V životopise sv. Vincence Ferrerského se vypravuje, kterak šílená matka rozsekala dítko své, světec pak že je k životu vzkřísil. Na obraze spatřujeme světce v rouše dominikánském a po jeho pravici postavu otce držícího v náručí zsinalé dítko. jehož levá ručka dosud oddělena jest od těla.

**) Srvn. Vlasák, Okr. Vlašimský, str. 37; Slavík, Dějiny města Vlašimě, 206, 264; Košnář, Poutnická místa, 65.

tánskou na tomto místě, i žádal o dovolení k tomu, jež mu dne 31. srpna bylo uděleno. Stavbu provedl mistr stavitelský Jan Jiří Erhardt. Dokončena byla r. 1706. Dne 15. července toho roku konsistoř udělila děkanu Vlašimskému Jak. Chmelvodovi dovolení, by ji benedikoval. Zmíněný hrabě ve své poslední vůli r. 1715 zřídil při této kapli místo zvláštního kněze, kterýž by v kapli té každého dne sloužil mši svatou. Pro kněze toho určil z důchodu panského ročně 300 zl., ustanoviv spolu, aby pro kněze toho byt v zámku nebo v jiném vhodném místě byl zřízen a aby koně ze dvora jemu dány byly, kdykoliv by toho potřeboval k cestě ke kapli. Později byl pro kněze toho vystavěn dům nedaleko kaple, tak že tu v tiché samotě obýval jako poustevník. Zbožný lid v brzku oblíbil sobě tuto Mariánskou svatyni a rád sem přicházel ke službám Božím. Zvláště však v den Narození Panny Marie konala a dosud koná se zde pouť za velikého účastenství věřících.

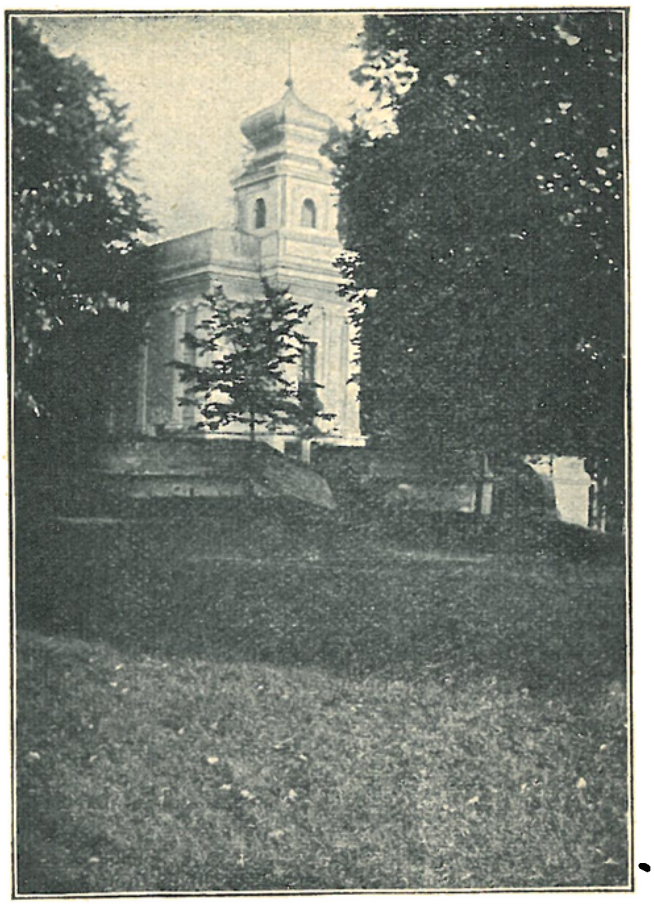

„Loreta“ u Vlašimi.

Jelikož zmíněná dotace klesnutím ceny peněz na počátku století XIX. nestačila k vydržování zvláštního kněze při kapli, bylo roku 1830 místo to zrušeno a nadace změněna byla v pouhý příspěvek na vydržování kooperátora Vlašimského.

Nyní konají se v kapli Loretánské služby Boží o svátku Narození Panny Marie (odpoledne před tím jest požehnání), pak odpolední pobožnost obžinková na sv. Václava; od 1. května do sv. Václava slouží se tu mše sv. každou středu a sobotu.

Kaple stojí na terasse, na kterouž vpředu i vzadu vedou široké schody. Na terasse jest malý hřbitůvek; pochovávají se sem zvláště lesní a hajní knížecí.

Vnějšek oživen jest pilastry rýhovanými s jonskými hlavicemi. V průčelí jsou vedle sebe znaky hraběte Františka Ant. z Weissenwolfu a manželky jeho Františky Antonie roz. hraběnky z Lamberka. Vzadu nad sakristií jest vížka s baňatou, plechem pobitou stříškou. Vnitřek upraven jest tak, jako všechny podobné svatyňky Loretánské. Jest prostičký: cihlové neomítnuté zdivo, místy omítkou pokryté s nápodobenými malbami původní kaple Loretánské; klenutí valené, cihlové. Za oltářem ve výklenku jest černá socha Panny Marie.

Bývalé obydlí duchovního jest nyní myslivnou.

13. Vrcholtovice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.
Patron: hrabě Vincenc Kuenburg.
Místa přifařená: Vrcholtovice 115 k., 7 ž., šk 3tř.; Javor 1/2 h., 23 k.; Kříženec se samotou Slupí 1/2 h., 64 k.; Leština 3/4 h., 68 k., 8 ž.; Slapsko 3/4 h., 97 k.; Vitanovice 1/4 h., 69 k., 6 ž.; Vyšetice 1/4 h., 179 k., 5 ž.; Zahrádka 1/2 h., 78 k.; Čečkov 1/2 h., 57 k., 5 ž.; Jiřetice se samot. Vysoké Záhoří a Sítiny 1/2 h., 203 k., 3 ž.; Kralovičky 3/4 h., 41 k.; Slavín 3/4 h., 27 k., 6 ak.; Žinice 1/2 h., 27 k.; celkem: 1048 k., 6 ak., 34 ž.

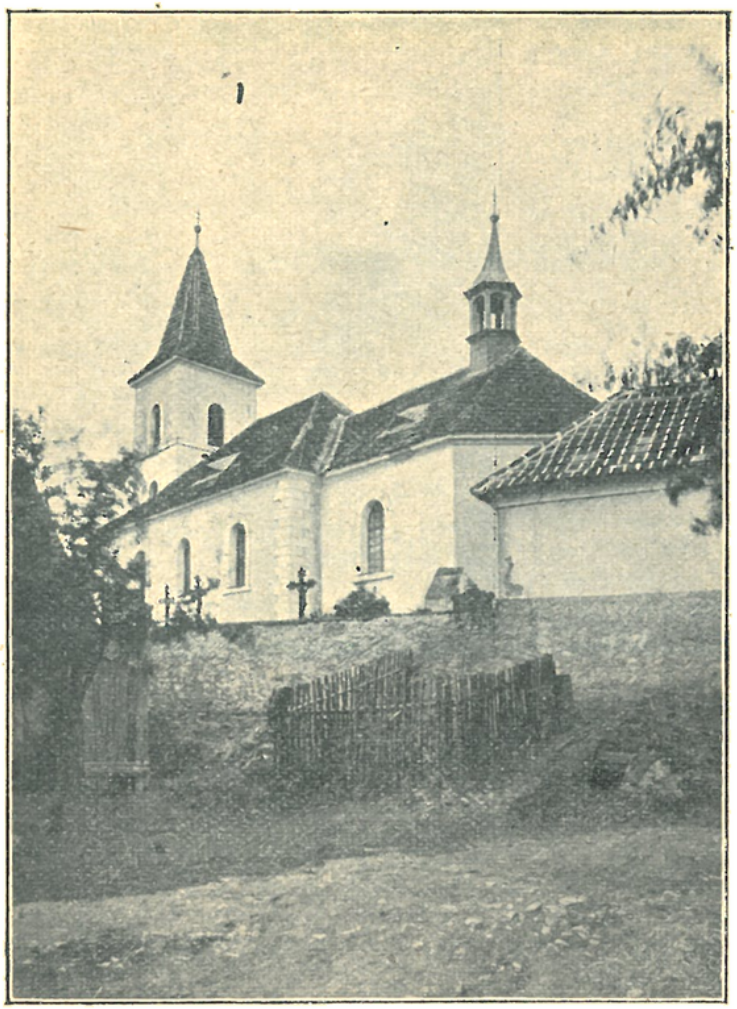

Farní kostel ve Vrcholtovicích.

Nejdavnější zprávu o farním kostele ve Vrcholtovicích, které za starých dob nazývaly se Erchútovice nebo Rchútovice, nalézáme ve druhé polovici XIV. stol.

Faráři z nejstarších dob známí: Jan 1367—83, Kuneš, dotud farář v Načeradci, sm. s před., 1383—85, Jan † 1402, Michal 1402, Jan † 1419, Mikuláš 1419.

Hnutí husitské zasáhlo i do krajiny Vrcholtovické. Utvořila se tu dokonce i zvláštní sekta neboli »stránka« husitská ve Vitanovicích, jejímž původcem byl Jan Kolář, jenž s přívrženci svými odvrátil se od výstředních Táborů a utvořil společnost prý dle vzoru prvokřesťanů. Byl přítelem Chelčického

i bratra Řehoře, zakladatele Jednoty českých bratří, ale k Jednotě nepřistoupil. Bratrstvo Vitanovské však později přece k ní se přidalo, když v okolí nabyla převahu. Čeští bratři do rukou svých dostali i kostel Vrcholtovický *).

Reformací katolickou přivedeno bylo obyvatelstvo zase k víře staré; osada Vrcholtovická připojena byla k faře v Nové Vsi.

Když v Čechách roku 1680 zuřil mor, okolní obyvatelé ve svátek Nejsv. Trojice konali pouť do kostela Vrcholtovického; pouť ta pak byla od té doby konána i v letech následujících

Vnitřek farního kostela ve Vrcholtovicích.

péčí patrona tehdejšího, pana Jana Adama Běšína na Vitanovicích († 1702). Pán ten povolával také každého roku na panství své dva kněze Tovaryšstva Ježíšova, aby tu mezi lidem působili**). On také v závěti své odkázal 500 zl. jakožto fundaci a nařídil, že jeho dědic i všichni budoucí majetníci panství Vitanovického povinni budou řádného světského nebo řeholního kněze jakožto administrátora ve Vrcholtovicích vydržovati a jemu byt a stravu ve Vitanovicích poskytovati***).

Roku 1740 zřízena byla při kostele Vrcholtovickém fara.

*) Viz Fr. Teplý, „Vrcholtovice", ve Sborníku histor. Kroužku 1898, str. 123.
**) Zpráva z r. 1700 v archivu arcib.
***) Opis v zemském archivu.

Pořad farářů: Pavel Pratschofft 1740—50, Ant. Fr. Noblitz 1750 † 1751, Vincenc Josef Morávek 1752—53, Jan Václav Tůma 1753 † 1781, Ant. Vít Sázavský 1781—95, Jan Nep. Zwing 1795—1806, Frant. Ant. Král 1806—23, Vavřinec Schauff 1830—47, Jan Peyrek 1847—52, F. Titěra 1875—77, Jos. Zákostelský 1878—85, Jos. Myška 1885—94, Jos. Mottl od 1894.

Farní kostel Nejsv. Trojice *) jest prostá stavba z doby ranně gotické, asi z prvé polov. stol. XIV., zajímavá tím, že presbytář obdélníkový zakončen jest pouze dvěma stranami, místo obvyklého závěru trojbokého.

Nároží presbytáře jsou zevně opřena hrubými neodstupněnými pilíři. Klenba presbytáře jest žebrová, sbíhající se ve svorníku, v němž vytesán jest křížek. V šikmých stěnách, jež presbytář na straně východní zakončují, jsou obdélníková, polokruhově zaklenutá okna, patrně teprve později v tuto podobu upravená. Oltář hlavní jest jednoduchý, barokní, z XVIII. stol., s novějšími obrazy „Nejsvětější Trojice“ a „Zvěstování Panny Marie“ (oba bez umělecké ceny); po stranách nad brankami stojí neumělé dřevěné sochy sv. Václava a sv. Floriána. Ve zdi presbytáře na straně evangelijní jest náhrobní kámen mramorový s podobou dítka a s nápisem: „Leta 1615 v neděli Oculi v mladistvém věku život svůj v Pánu dokonala urozená panna Mariana Withova z Zerzavého, dcerka urozeného a statečného rytíře pana Vilíma Voka Withy z Zerzavého a na Vodlochovicích, tuto odpočívá“. Za schůdky na kazatelnu nalézá se ve zdi náhrobník z pískovce se znakem Malovců a nápisem: „Leta 1695 dne 17. Novembris v Pánu usnula urozená paní Zuzana Cecilia Běšínová rozená Malovka z Malovic, paní na Vitanovicích a Vrcholtovicích, která tuto odpočívá. Bože rač jí dáti šťastné z mrtvých vstání“. Na straně epištolní spatřuje se ve zdi kámen s nápisem: „Zdetky odpočívá urozený a statečný rytíř pan Jiří Steffan Špulíř z Jiter, pán na Vitanovicích, Vrcholtovicích a Tučapech; život svůj v Pánu dokonal 2. dubna leta 1678. Pán Bůh rač jeho duši milostiv býti a veselého z mrtvých vstání popříti“. Na boční stěně strany evangelijní stojí na konsole socha sv. Anny, darovaná kostelu r. 1904 a provedená v závodě „Petra Buška synové“ v Sychrově.

Vítězný oblouk jest do hrotu sklenut. Loď jest obdélníková s rovným stropem a s okny obdélníkovými, polokruhově zaklenutými. Po stranách vítězného oblouku jsou malé oltáříky; na straně evangelijní oltářík rokokový se zaskleným obrázkem P. Marie Pomocné; na straně epištolní jest na stole oltářním nástavec s tabernákulem a nad tím na konsole socha P. Marie Lourdské. V pozadí lodi jest kruchta podklenutá, v předu na dvou pilířích spočívající.

R. 1897 byl kostel opraven a r. 1898 uvnitř nově vymalován.

V kostele nalézal se starobylý ze dřeva řezaný a polychromovaný relief „Oplakávání Krista Pána“, asi z počátku stol. XVI. pocházející, jenž prý nalézal se dříve v kapli zámku Vitanovického. Roku 1908 darován byl do sbírek zemského musea. Za kropenku sloužil měděný kotlíček, na němž vyryty byly orientální ozdoby a arabské nápisy; nádobka tato byla sem patrně darována někým, kdo byl podnikl cestu do zemí východních; jelikož časem velice sešla, uložena jest rovněž v řečených sbírkách **).

Zvony: 1. s nápisem: „Setřiž a zruš, Hospodine, moc přeukrutnou nepřátel církve tvé svaté křesťanské a rač ji dáti v rozptýlení, aby poznali, že jsi ty sám jediný, kterýž bojuješ za nás, Pane Bože náš všemohoucí. Leta Páně 1566“; na druhé straně jest nápis: „Bryccius Pragensis auxilio divino fecit me“; 2. s nápisem latinským, udávajícím, že zvon tento slit byl r. 1532 v domě mistra Bartoloměje v Praze; 3. s nápisem: „Slit jest zvon ve jméno Boží anno 1444“.

*) Srvn. Václav Krch, „Chrám Vrcholtovický“, v „Methodu“ XX. (1894), 2—9.

**) O epitafu z r. 1657, jenž vzal za své, viz v citovaném již článku Fr. Teplého, str. 127.

14. Zdebuzeves, fara.*)

Duchovní správu obstarává farář.]
Patron: Matice náboženská.
Místa přifařená: Zdebuzeves 248 k., 7 ž., šk. 3tř.; Chochol $^1/_2$ h., 37 k., 5 ak.; Dubovka $1^1/_2$ h., 110 k.; Kácovec $^1/_2$ h., 143 k.; Licoměrsko $^1/_2$ h., 20 k.; Pelíškův Most $1^1/_4$ h., 48 k.; Psáře 1 h., 306 k., 3 ž.; Radonice a dvě samoty $^1/_2$ h., 179 k., 2 ž.; Soběšín $^3/_4$ h., 319 k.; Votryby $1^1/_2$ h., 241 k., 6 ž.; celkem: 1616 k., 5 ak., 19 ž.

O Zdebuzevsi jakožto vsi s kostelem farním, nalézáme zprávy již ve stol. XIV.

Pořad farářů známých z doby nejstarší: Petr zemřel 1375, Beneš z Vesce 1375—83, Václav, dotud f. v Jezeřanech, sm. s před., 1383, Havel do 1391, Pavel řečený Benátský, dotud f. ve Vicemilicich, sm. s před., 1391 až 1407, Jan, dotud f. v Petrovicích, sm. s před., 1407 † 1416, Zikmund z Votic 1416—17, Petr, dotud f. v Borotíně, směnou s před., 1417.

Farní kostel ve Zdebuzevsi.

Osada v převratech náboženských pozbyla fary samostatné i byla připojena k Divišovu.

Kostel zasvěcen byl původně sv. apoštolům Šimonu a Judovi; ve zprávě z r. 1759 v pamětní knize děkanství Divišovského uvádí se jakožto »zasvěcený svatým Šimonu a Judovi, pod ochranou sv. Anny« (»dicata honori sanctorum Simonis et Judae sub patrocinio sanctae Annae«). Tam také jest zaznamenáno, že každoročně v neděli po svátku sv. Anny konaly se slavné bohoslužby ve Zdebuzevsi, k nimž přicházeli v processí Kácovští; po bohoslužbách bylo duchovenstvo na Šternberce od vrchnosti pohostěno.

Roku 1787 byla ve Zdebuzevsi obnovena samostatná duchovní správa ve způsobě lokalie, která r. 1853 povýšena byla na faru.

Pořad duchovních správců: Vilém Stephan, bývalý augustinián, 1787—94, Gotfrid Postřechovský, kněz ze zrušeného cisterciáckého

*) Srvn. Vlasák o. c. 96; Jos. Nechvíle v časopise „Method" XIV. (1888), 83; Václav J. Krch tamtéž XX. (1894), 67.

kláštera Zbraslavského, 1794—1809, Josef Paule 1809—12, Josef Tschumerda 1812—30, František Brádek 1834—43. Mikuláš Schmid 1843—57, Vojtěch Schiman 1859—62, Vojtěch Böhm 1862—63, Jiří Jan Weidlich 1863—66, Josef Streichsbier 1866—68, Karel Burka 1868—73, František Matoušek 1873—74, Felix Bíca 1874—79; Josef Krch 1880—85, Jan Šulc 1885—88, Josef Pelikán 1888—91, Fr. Al. Svoboda 1891—1905, Em. Heller 1905—07, Vojtěch Řeřicha od 1907.

Farní kostel sv. Anny jest sice v nynější své podobě prosté staveníčko neslohové, ale v podstatě své, ve zdivu, jest původu prastarého, pocházeje asi z prvé polovice stol. XIV.

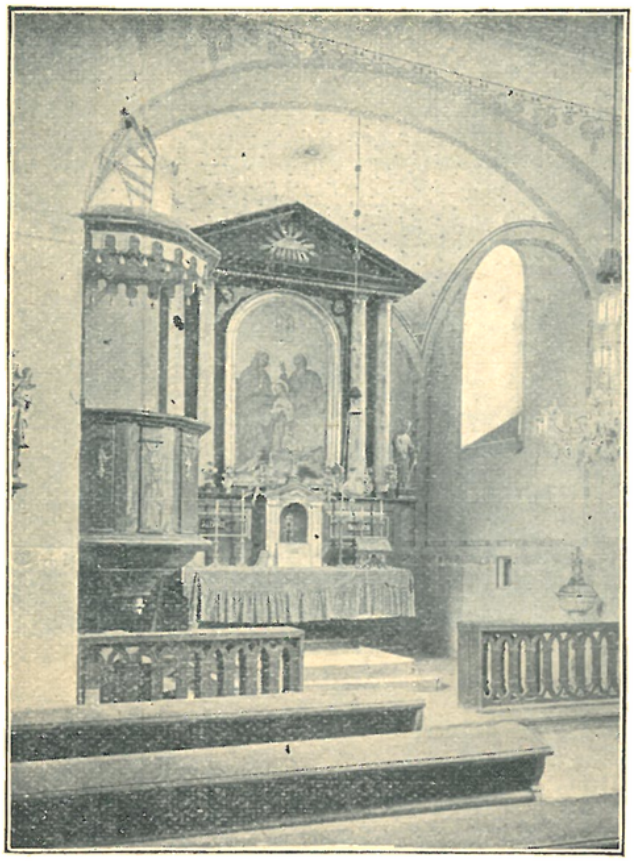

Vnitřek farního kostela ve Zdebuzevsi.

Skládá se z pravoúhlého presbytáře, obdélníkové lodi a věže v průčelí. Presbytář má klenbu plackovou; v severním jeho boku jest jediný zachovaný svědek starobylosti této svatyňky, totiž prostý kamenný sanktuářík gotický s článkovaným orámováním, jež nahoře dvěma boky trojúhelníku se sbíhá a plochým křížkem zakončeno jest, a se železnými mřížkovými dvířky. Hlavní oltář jest nadmíru střízlivých forem pseudorenaissančních s obrazem „Sv. Anna a sv. Joachym s dívenkou Marií" od Jana Zapletala z r. 1880.

Loď má strop plochý a v každém boku po jednom širokém segmentovém oknu. Vzadu jest kruchta podklenutá, v předu na dvou zděných pilířích spočívající.

Zvony: 1. s nápisem: „Tento zvon byl přelitý pro Stebuzoveský chrám Páně sv. Anny r. 1847 v Praze od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře, na outraty cís. kr. nábožného důchodu; správce duchovní t. č. byl p. Mikuláš Schmid"; 2. má nápis provedený gotickou majuskulí „Jesus nazarenus rex Judeorum"; pochází asi ze stol. XV. 3 s nápisem latinským: „Svatá P. Maria oroduj za nás. R. 1864. Ulit od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře v Praze".

Filiální kostel Nejsv. Trojice ve Psářích *), býval za starých dob kostelem farním.

Z farářů zdejších jsou známi: Zdeněk † 1364, Vojslav z Mešetic 1364—67, Petr do 1383, Vít (Witko), dotud f. v Janovičkách, sm. s před., 1383—86, Matěj, dotud f. v Petrovicích, sm. s před., 1386—91, Jakub, dotud f. v Buřenicích, sm. s před., 1391 † 1395, Tříbek z Janovic 1395.

---

*) Srvn. Vlasák, o. c. 99; Jos. Nechvíle v časopise „Method" XIV. (1888), 95.

Kostelík tento, opravený v letech 1863—64 štědrostí císaře Ferdinanda I., jest v nynější podobě stavení neslohové; na starší původ poukazuje pouze trojboký závěr presbytáře a vítězný oblouk polokruhový*).

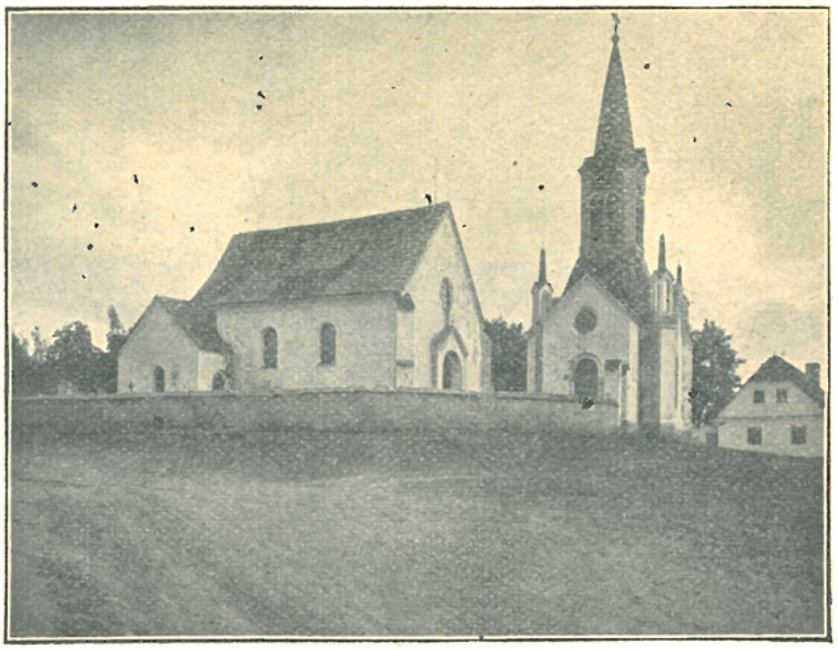

Filiální kostel ve Psářích.

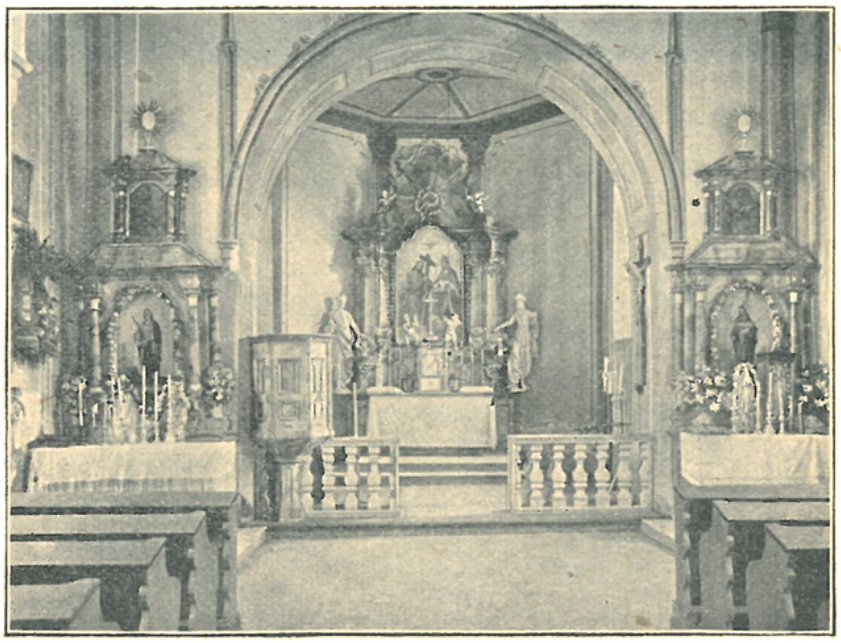

Vnitřek filiálního kostela ve Psářích.

Presbytář i loď mají stropy rovné, okna obdélníková, nahoře polokruhově zaklenutá. Hlavní oltář jest barokní s obrazem „Nejsv. Trojice" od

*) Srvn. Václav J. Krch v časopise „Method" XX. (1894), 93, a F. J. Lehner, „Dějiny umění" II., str. 346.

Jos. Hellicha z r. 1863; po jeho stranách jsou neumělé dřevěné sochy sv. Petra a Pavla. V lodi stojí oltáříky s obrazy sv. Kateřiny a Panny Marie s Ježíškem, vše to bez umělecké ceny. V pozadí lodi jest dřevěná

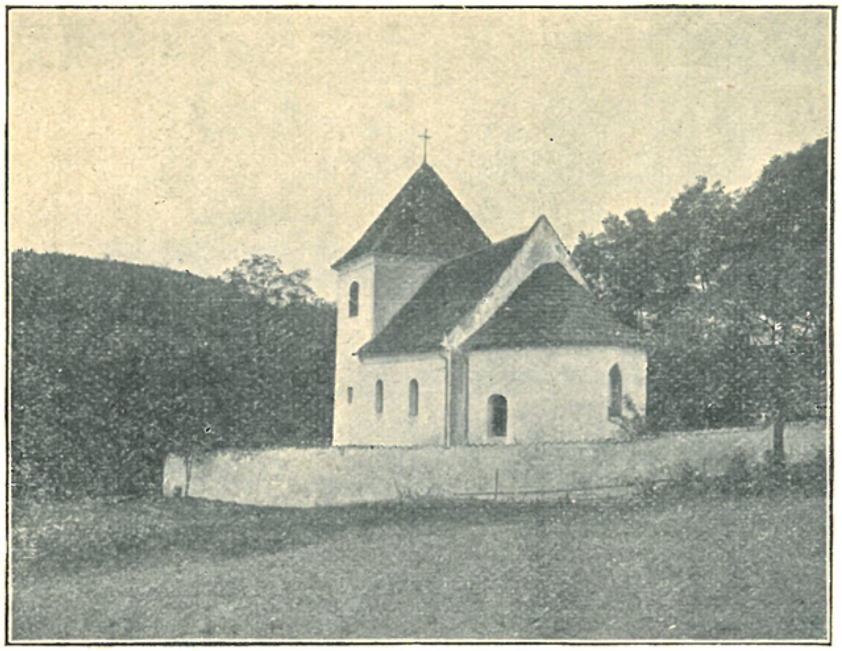

Filiální kostel v Soběšíně.

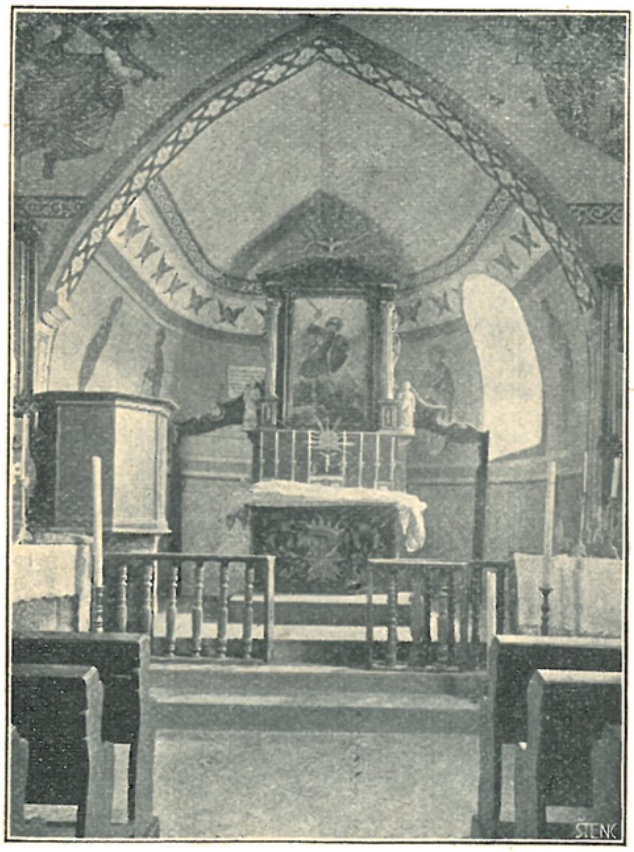

Vnitřek filiálního kostela v Soběšíně.

kruchta (v předu dva oblé sloupky opřená. Kolem kostela jest hřbitov obehnaný zdí, do níž na straně západní vestavěna jest nevkusná zvonice, zbudovaná r. 1864 na způsob rozložité kaple se střechou šindelovou, vybíhající ve vysokou hranolovou dřevěnou vížku zakončenou střechou jehlanovou. V přízemí podivné této stavby jest umrlčí komora a schodiště vedoucí ke zvonům. Dříve tu bývala zvonice dřevěná.

Zvony: 1. s nápisem latinským, sdělujícím, že slit byl roku 1502 Janem konvářem; 2. s nápisem: „Leta 1505 tento zvon slit jest skrze mistra Tomáše"; 3. s nápisem: „Leta 1599 tento zvon slitej jest v Chotejšanech".

Kostel Psářský náleží pod patronát J. V. cís. Františka Josefa I., jakožto příslušenství panství Kácovského.

Filiální kostel sv. Michaela archanděla v Soběšíně — prastará svatyňka románská asi ze stol. XIII., ležící malebně na svahu nad řekou Sázavou — zachoval si celkem původní svůj vzhled*).

Ve stol. XIV. byl kostelem farním.

Z farářů známi jsou tito: Svach † 1361, Reinhart (Reyhardus) 1361, Leonard 1367, Lidéř (Liderius) 1390, Petr do 1395, Václav, prve f. ve Zruči, sm. s před., 1395—96, Václav řečený „Hromada" 1396 - 1403.

V bouřích náboženských fara zanikla; v době obnovení jednoty náboženské připojen byl Soběšín zprvu k Divišovu, roku pak 1787 k nově zřízené lokalii Zdebuzevské.

Kostelík skládá se z nízké, ale rozložité věže, která dle soudobé zprávy měla ještě roku 1855 románská okénka sloupkem dělená, dále z obdélníkové lodi a polokruhové apsidy. Uvnitř nápadno jest klenutí apsidy: klenba sbíhá se do hrotu; i vítězný oblouk jest hrotitý. Vnitřek kostelíčka byl roku 1885 polychromován od Jana Heřmana, historického malíře z Prahy. Na stěnách presbytáře vymalovány jsou postavy čtyř sv. evangelistů; v cípech nad vítězným obloukem andělé nesoucí kříž, váhy a meč. Oltářík hlavní jest prostý, barokní; na něm jest novější neumělecký obraz z roku 1846 sv. Michaela potírajícího ďábla. Loď má strop rovný. Šikmo v rozích u vítězného oblouku jsou oltáříky se zděnými tumbami a s obrazy „Sv. Rodina" a „Sv. Jan Nep." od J. Heřmana.

Ve věži visí zvon s nápisem: „Tento zvon sv. archanděli Michaelu zasvěcený přelit za patronátu Aloisia hraběte ze Sternbergů". Jest tu také ještě jeden zvon malý.

Filiální kostel sv. Havla opata ve Votrybech býval rovněž kostelem farním.

Z farářů zdejších jsou známi tito: Jan † 1368, Chotěbor, syn Petra z Hostnanic, 1368—83, Vavřinec, dotud f. v Kolovratech, sm. s před., 1383—90, Jan, dotud f. v Kršovicích, sm. s před., 1390—92, Jan, prve f. ve Mcelích, sm. s před., 1392—94, Jan, dotud f. v Petrovicích, směnou s před., 1394—1402, Jan, prve f. ve Slavošově, sm. s před., 1402—03, Jakub, dotud f. v Pravoníně, sm. s před., 1403.

I tato svatyňka sahá původem svým asi do stol. XIII. Skládá se z apsidy sklenuté a z obdélníkové lodi. Vítězný oblouk jest hrotitý. V bocích apsidy jsou hrotitá okénka s dvounosou kružbou; vzadu okénko kruhové s kružbou novou. Ve zdi apsidy na straně evangelijní jest malý výklenek sanktuářový trojúhelníkovitě zakončený. V severním boku lodi jest zajímavý portálek ranně gotický, hrotitý, jehož dvojnosá vnitřní záklenka vybíhá z velikých válcovitých hlavic ozdobených tesanými lupeny.

Kostelík tento byl r. 1888 nově opraven a velmi pěkně zařízen, ale již roku 1889 při velikém požáru vzniknuvším dne 11. června odpoledne, úplně vyhořel, načež teprve v letech 1892—93 nákladem 8000 zl. byl obnoven dle plánů vrchn. místodržit. inž. Ludvíka Láblera. Obnovený kostelík posvěcen byl r. 1893 dne 22. října. Vnitřek jest vkusně vymalován. Oltářík jest nový, nízký se soškou sv. Havla. V apsidě na stěnách vymalováni jsou andělé s ratolestmi palmovými v rukou. Na spodní ploše vítězného oblouku spatřují se v ornamentálním orámování poprsí sv. Josefa, P. Marie, sv. Václava a sv. Lidmily. Nad vítězným obloukem vymalováno jest poprsí Krista Pána a po jeho stranách znaky Šternberský a Říčanských. Znaky tyto obnoveny byly podle pozůstatků znaků starých při opravě zde nalezených. Nad znakem Šternberským čte se: „UR. PA. KA. HO.", t. j. urozený pan Karel Holický (ze Šternberka). Za tohoto pána tedy, jenž zemřel r. 1608, byl nepochybně kostelík opraven. Loď má strop trámový, dřevěný a v bocích okna hrotitá s kružbami.

---

*) Viz Lehner, Method XX. (1894), 109; Dějiny umění I., 281.

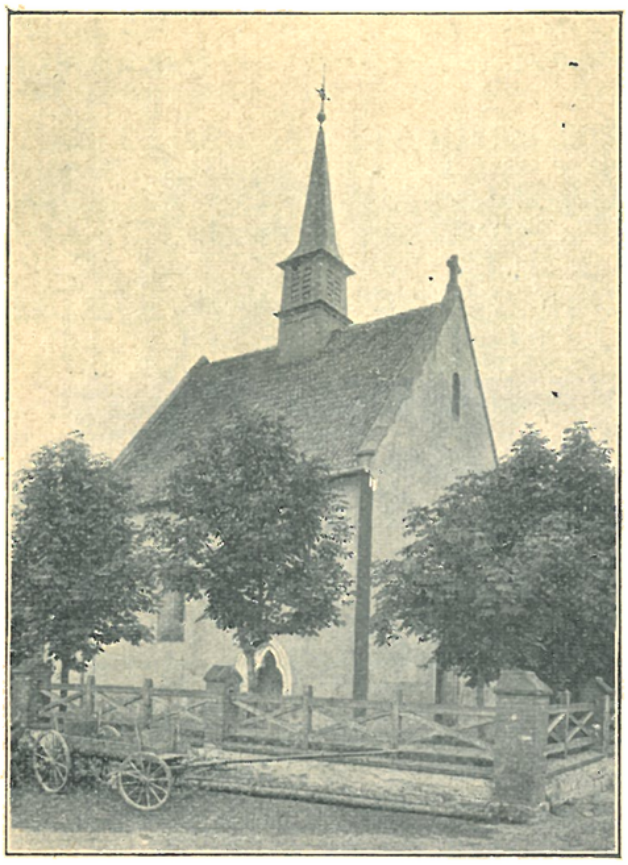

Filiální kostel ve Votrybech.

Po stranách vítězného oblouku jsou obrazy na plátně: „Sv. Jan Nep." a „Bl. Anežka Česká" od J. Heřmana z r. 1881. Na bočních stěnách zavěšeno jest několik obrazů na plátně malovaných, vesměs z prvé polovice stol. XIX. pocházejících. Největší z nich, „Kristus Pán na kříži", býval dříve na hlavním oltáři. Obrazy menší představují „Narození Páně", „Obětování Páně"; jiné dva jsou poprsní obrazy sv. Vojtěcha a Havla; na tomto posledním jest letopočet 1847. Mimo to jest tu velký obraz od Heřmana malovaný, představující sv. Havla jakožto poustevníka; obraz tento nalézal se na bočním oltáři, který v lodi před požárem stával. Kruchta jest dřevěná; pod ní umístěna jest stará kamenná 12boká křtitelnice na novém pod-

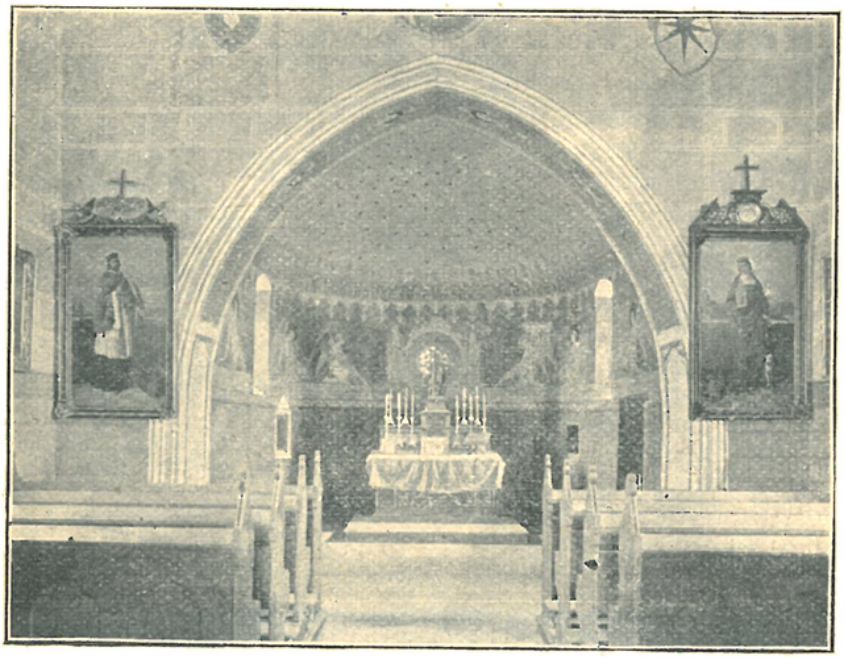

Vnitřek filiálního kostela ve Votrybech.

stavci. V průčelí západním zřízen byl při zmíněné přestavbě po požáru nový portál hrotitý s pětilaločnou záklenkou. Nad portálem jest okno hrotité.

Patronem kostelů Soběšínského a Votrybského jest hrabě Filip ze Sternbergu.

15. Zdislavice, fara.

Duchovní správu obstarává farář s kaplanem.

Patron: Matice náboženská.

Místa přifařená: Zdislavice se 2 samotami 723 k., 20 ž., škola 5tř.; Bolina 1/4 h., 208 k.; Malovidy 3/4 h., 205 k.; Rataje se 3 samotami 1/2—1 h., 324 k., 6 ž.; Římovice 3/4 h., 210 k.; Miřetice 3/4 h., 228 k., 6 ž.; celkem: 1898 k., 32 ž.

Ve Zdislavicích připomíná se farní kostel již r. 1352.

Pořad farářů ze staré doby známých: Vlček † 1355, Rupert 1355 † 1363, Vilém z Kaliště 1363—67, Martin 1406 † 1418, Adam z Řečice 1418.

V době zavládnuvšího v Čechách husitismu i obyvatelstvo Zdislavic a okolí k němu se přiklonilo; odtud pak dosazováni ke kostelu zdejšímu faráři utrakvističtí.

Z těch, kteří tu byli v XVI. stol., znám jest pouze Václav Rosa, jenž tu vedl duchovní správu v letech 1537—38. Ten v zápiskách svých vzdává Zdislavickým velikou chválu. Na přemnohých místech byl před tím farářoval, ale namnoze nebyl s osadníky svými spokojen, kteří všelijaká příkoří mu činíce, zvláště desátků mu odpírali. Ale o Zdislavických zaznamenal: „Správnějších lidí, což jsem já kněz Václav měl far v městečkách i ve vsech, v desátcích i ku poctivosti a opatření — v tom neměl jsem žádných jiných krom Zdislavických osadních upřímných“*).

Roku 1616 konsistoř utrakvistická k žádosti rytíře Karla Čejky z Olbramovic, na Kácově a Zdislavicích, dosadila za faráře kněze Jiříka Cendelina (Kendelina) Třebechovského**).

Po obnovení náboženství katolického v Čechách přikázány byly Zdislavice pod správu děkanů Vlašimských.

Dle zprávy děkana Vlašimského Jiřího Josefa Gregora z roku 1677 byl tenkráte na vršku vedle farního domu, tehdáž ve zříceninách ležícího, zděný sloup na způsob oltáře před dávnými lety nákladem kteréhosi osadníka Zdislavického vystavěný. Později přistavěn byl k němu přístřešek dřevěný, jenž pojmouti mohl kněze celebrujícího s ministranty, a nad oltářem vymalován byl obraz sv. apoštolů Petra a Pavla. Ve svátek těchto světců z kostela Zdislavického voděno tam bylo processí a sloužena mše sv. Za děkana Gregora však jen processí odpoledne tam se konávalo***).

Dle téže zprávy bylo ve Zdislavicích bratrstvo literátů. V den sv. apoštolů Petra a Pavla přicházela do kostela Zdislavického ke službám Božím processí ze Štěpánova a z Vlašimi;

---

*) Fr. Menčík, Zápisky kněze Václava Rosy, str. 23.

**) Protocollum cons. utraq. v arcib. archivu.

***) „Zdislavicii in monticulo, ruderatae parochiali domui vicino, est columna ex muro, constans archa et altari, aedificata et tecta scandulis iam ante multos annos sumptibus cuiusdam parochiani Zdislavicensis. Postmodum (ex pecunia Zdislaviensi ecclesiae a Wlassimensi decano, meo 5to vel 6to antecessore legata) per circuitum, ita ut celebrantem cum ministris capere possit, asseribus tecta, et in archa imagine ss. apostolorum Petri et Pauli depicta. Antecessores mei dicuntur ibi in praefatorum sanctorum festo etiam missae sacrificium persolvisse, quos ego (excepta processione, quae illuc statim a tempore illius columnae aedificationis in praefata die ex Zdislaviensi ecclesia duci solet, et litaniis de B. V. ibi decantatis, dictaque collecta, revertitur) propter venti periculum imitari non audeo“.

odpoledne pak šlo processí z kostela k řečenému sloupu. Ve zmíněné zprávě se také dočítáme, že tehdáž stál ve Zdislavicích kus zdi jakéhosi kostela, o němž byla pověst, že prý to býval kostel Templářův*).

R. 1684 Zdislavice připojeny byly k nově tehdáž zřízené faře Kondracké.

Roku 1699 dne 7. května městečko zachváceno bylo požárem; také kostel úplně vyhořel, při čemž všecko zařízení kostela vzalo za své; dva veliké a tři menší zvony se rozlily. Také literátům všecko shořelo. Kostel pak r. 1701 opět byl obnoven.

Farní kostel ve Zdislavicích.

R. 1772 byla v rohu hřbitova kostel obklopujícího vystavěna nová kostnice. Tehdejší farář Kondracký Ant. Radiměřský sestavil v ní z lebek a kostí lidských celou vnitřní výzdobu i oltář.

R. 1787 zřízena byla ve Zdislavicích opět samostatná fara.

Pořad farářů: Antonín Bonaventura Boenisch, bývalý karmelitán kláštera sv. Havla v Praze, 1787 † 1813, Blažej Demuth, bývalý františkán z kláštera u P. Marie Sněžné v Praze, 1813 † 1818, Jan Stašek, bývalý benediktin zrušeného kláštera Sázavského a lokalista v Jažlovicích, 1818 † 1844, Vinc. Brabec, prve f. v Mukařově, 1844, jenž však, pobyv ve Zdislavicích pouze jediný měsíc, zase do Mukařova se vrátil; Jan Jirkovský 1845—62, muž zbožný; vedl lid také obzvláště k pěstování stromoví; zemřel na odpočinku ve Zdislavicích r. 1867, jsa upřímně oplakáván; Vojtěch Schiman, prve f. ve Zdebuzevsi, 1862 † 1866, Václav Bernardin 1867—80, Vinc. Macháček 1880 † 1902 (byl kníž. arc. vikářem), Vojtěch Kočka 1902 † 1904, Frant. Svoboda od 1905.

*) „Ecclesia omnino deserta .... est Zdislavicii, et dicitur Templariorum; defacto stat pars muri eius".

Roku 1833 dne 3. listopadu v neděli po službách Božích sřítil se strop kostela, při čemž na štěstí nikdo nepřišel k úrazu. R. 1839 byl celý kostel nově sklenut; presbytář míval dříve klenutí velmi nízké. Služby Boží konaly se zatím v jedné světnici ve škole.

Farní kostel sv. Petra a Pavla jest docela prostičké, neslohové stavení; rovněž tak prostý jest i vnitřek.

Presbytář v půdorysu čtvercový má klenbu plackovou. Oltář jest pseudorenaissanční z r. 1845, na něm obraz sv. Petra a Pavla (neumělecká práce z roku 1903; dříve tu býval obraz, jejž r. 1845 vymaloval Antonín Machek, malíř a měšťan pražský — bylo to poslední jeho dílo). Na brankách po stranách oltáře jsou barokní obhroublé sochy sv. Václava

Vnitřek farního kostela ve Zdislavicích.

a sv. Lidmily. Boční oltáříky pseudorománské z r. 1868 stojí v rozích lodi po stranách vítězného oblouku; na jednom z nich jest obraz Nep. Početí Panny Marie, na druhém sv. Jana Nep., oba bez ceny umělecké. V lodi na boční stěně strany evangelijní visí obraz na plátně malovaný „Kristus Pán na kříži", dobrá, ale sešlá práce z XVIII. stol. Obraz tento býval majetkem metrop. kanovníka a výtečného kazatele českého Jana Rychlovského; po jeho smrti dostal se jeho synovci, od něhož darován byl Janu Sikovi, jenž byv r. 1840 ve Zdislavicích kaplanem jej kostelu zdejšímu věnoval.

Při severním boku lodi stojí hranolová věž s lomenou taškovou střechou.

Zvony: 1. s nápisem: „Leta Páně 1862 dne 30. srpna zvon tento ke cti Boží a ss. apoštolů Petra a Pavla, patronů chrámu Páně městyse Zdislavice nákladem česko-náboženské matice a přispěním přifařených osadníků přelit jest byl. Přelil Karel Bellmann, c. k. dvorní zvonař v Praze"; 2. s nápisem: „Leta Páně 1701 dne 20. julii tento zvon ke cti Bohu a sv. Martinu po shoření chrámu Páně tohoto Zdislavického z nákladu pomocí osadníků jest přelitý. Goss mich Christian Joachim, Meister von Iglau in Wlaschim 1701".

V rohu bývalého hřbitova kostel obklopujícího jest výše již zmíněná kostnice. Jest to malá kaple, jejíž vnitřní úprava upomíná na po-

věstnou kostnici Sedleckou. V přihrádkách kolem stěn, v podstavci oltáříku a kolem okna nad oltáříkem srovnány jsou uměle lebky a kosti; po stranách oltáře jsou pyramidky z hnátů sestavené a lebkou zakončené. Na nejvyšším místě v orámování kolem okna nad oltářem spatřuje se lebka zazelenalá. Pověst vypravuje, že při rovnání tato lebka, kamkoli byla dána, vždy zase spadla, až teprve když ji dali tam, kde nyní jest, zůstala na místě tom.

V Římovicích na návsi jest pěkná mešní kaplička svat. Kříže, kterou vystavěti dal roku 1872 rodák tamější, Ant. Karel Přibyl, c. k. místodržitelský rada na odpočinku ve Vídni. Mimo to jest v této obci na hrázi obecního rybníka kaplička sv. Jana Nep. r. 1881 nákladem Karla Přibyla, bývalého svobodnického staršího, vystavěná, a roku 1881 nákladem jeho syna, zmíněného místodržitelského rady, obnovená a novou terrakotovou sochou opatřená.

V Bolině naproti obci na návrší v březovém hájku jest mešní kaplička sv. Václava, kterouž si Bolinští občané r. 1884 vystavěli.

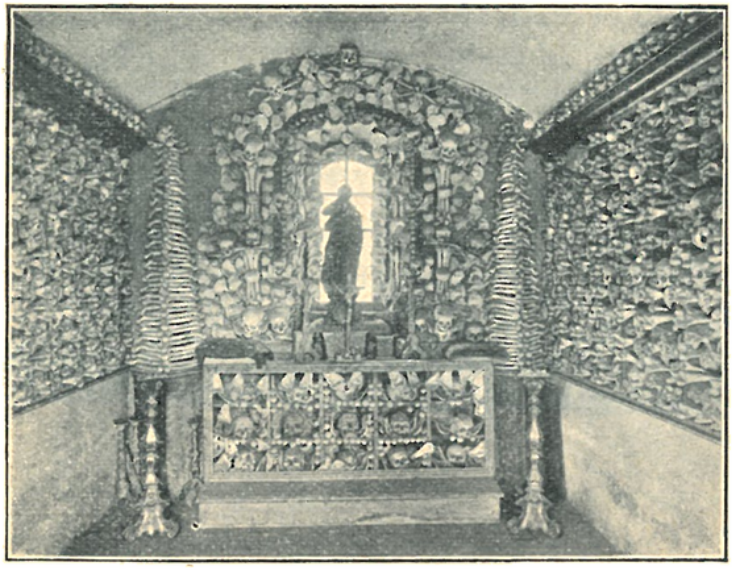

Kostnice ve Zdislavicích.

X.

VIKARIÁT ZBRASLAVSKÝ.

X. Vikariát Zbraslavský.

Ve vikariátu Zbraslavském jest 14 far a 7 míst kaplanských.

Počet obyvatelů ve vikariátu tomto obnáší 37.206; z toho jest náboženství katolického 36.599, akatolického 55, židovského 552.

1. Dobřichovice, fara.

Duchovní správu obstarává farní administrátor (farář), kněz z rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou.

Patron: Generál-velmistr téhož řádu.

Místa přifařená: Dobřichovice 696 k., 23 ž., šk. 4tř.; Karlík $^1/_4$ h., 149 k.; Lety $^1/_2$ h., 266 k., 4 ž; Vonoklasy 1 h., 848 k., 11 ž., 2 bez vyzn.; Roviny 1 h., 124 k.: Třebáň Hlásná $1^1/_2$ h., 309 k.; celkem: 1892 k., 38 ž., 2 bez vyznání.

Prvotní osada Dobřichovická stávala při kostele sv. Prokopa a Martina, jenž od nynějšího Dobřichova čtvrt hodiny jsa vzdálen, nazývá se dle sousední vísky »Karlík«, ale dodnes jest farním kostelem osady, kdežto v Dobřichovicích jest pouze kaple zámecká. V místech nynějších Dobřichovic býval za oněch dob pouze dvůr.

Dobřichovice připomínají se již r. 1253 jakožto majetek rytířského řádu křižovnického s červenou hvězdou, jehož velmistr vykonával právo patronátní.

Farní kostel v Dobřichovicích připomíná se poprvé roku 1352, kdy odvedl desátku papežského 6 gr.

Faráři z nejstarších dob známí: Jimram 1366–80, Václav do roku 1403, Martin, prve f. v Ondřejově, sm. s před., 1403, Jakub Beda 1406 až 1408, Lidéř, dotud f. na Levém Hradci, sm. s před., 1408, Mořic † 1424, Matěj z Ronova 1424.

Dle visitační zprávy z roku 1380 měl kostel Dobřichovický tyto věci: ornát sváteční a dva ornáty pro všední dny, 6 pall, jeden missál dobrý s notami a jiný starý, malý; jeden matutinál starobylý, 3 žaltáře, kalich stříbrný cele pozlacený, jiný kalich stříbrný s nodem pozlaceným, agendu s přivázanými formuláři zvláštních mší svatých („unam agendam cum specialibus missis simul colligata“).

Král Zikmund dal Dobřichovice v zástavu Zikmundovi Bolechovci z Pušperka, jenž r. 1424, užívaje tudíž i práva podacího, presentoval faráře. Od té doby byly Dobřichovice až do konce XV. století v držení světských pánův, až konečně velmistr Matěj z Třebska zase je pro řád křižovnický vykoupil. V držení řádu zůstaly Dobřichovice až dodnes; jen za doby stavovského povstání r. 1619—20 byl statek ten řádu odňat.

Pod panstvím řádu křižovnického víra katolická udržela se na osadě Dobřichovické i v době náboženských převratů.

O farnosti Dobřichovické máme však zprávy teprve zase počínajíc rokem 1678, z kteréhožto roku pocházejí nejstarší zdejší matriky. Duchovními správci byli zde vesměs kněží řádu křižovnického.

Pořad farářů-administrátorů od roku 1678 do 1787: Jan František Josef Ryvola 1678—80, Mikuláš Putermon 1680—93, Ignác Valeš 1693—1696, Matěj Viktorin Zahradecký 1696—1701, Ignác František Mikulovský 1701—02, Matěj Viktorin Zahradecký (po druhé) 1702 - 08, Jan Kristian Zajíček 1708—10, Bernard Josef Bojan 1711—14, Jan Alexander Malec 1714 - 27, G. A. Schicht 1727—30, Samuel Jan Finkaus 1730—37, Frant. Karel Scharschon 1737—51, Rudolf Kavika 1751—53, Ant. Jak. Suchánek 1753 - 55, Ant. Holý 1755—65, Jan Tachecí 1765—66, Václav Weber 1766 až 1769, Jan Nep. Fromb 1769 - 73, Ant. Kozák 1773 - 76, Vojt. Rychetský 1776—79, Ignác Svoboda 1779—87.

Administrátoři byli zároveň i správci statku. Mimo administrátora býval zde i kaplan, neboť k Dobřichovicům náležela i osada Řevnická. Nedělní služby Boží konaly se střídavě: jednu neděli v Řevnicích, druhou v kostele sv. Martina a Prokopa v Karlíku, za špatného počasí v kapli zámecké. O svátcích vánočních, velikonočních a svatodušních služby Boží první den se konávaly v Řevnicích, druhé dva dny v kostele sv. Martina a Prokopa. V letech 1773—87 náležela k Dobřichovicům i osada Slivenecká, kdež v nutných případech uvolil se vypomáhati administrátov Jinonický.

Hlavní část důchodu farářů za starých dob záležela v desátku, t. j. z určité částky obilí, jež farníci odváděti byli povinni. Obilí to odváděno bylo buď »ve slámě«, t. j. hned při žních ve snopech, nevymlácené, anebo »na zrně«, t. j. vymlácené. Dle záznamů v pamětní knize Dobřichovické asi z roku 1730, bylo obyčejem, že farář osadníky, kteří přivezli desátek, vyčastoval »na hospodě« pivem, chlebem, sýrem a tabákem; také žencům »po dožetí obilí« dával »po 1 žejdl. piva při obžinkách za věnec podle libosti«.

Někdy osadníci faráři desátek odváděli neradi, a to i tehdy, když jim v době nouze vypomohl. Tak Dobřichovický administrátor si stěžuje: »Leta 1747 jsem z ohledu veliké mezi lidem nouze mým osadním, jakož i jiná leta, mého obilí přes 200 str. rozpůjčil. Na poděkování ale mně desátek na zrně dáti odpírali, že oni jen tak jako jindy v slámě odváděti budou. Při tom ale administrátorovi obstáti věc těžká jest, neb někdy mandel sotva půl měřice dá, neb na způsob došku snopy bývají, a ty ještě doma oklepají, a při tom předci pořádnou spropitnou míti chtějí, kteréž se jim za starých dob dávalo, když sem náležitý a spravedlivý desátek odváděli«.

Ještě větší byla potíž s osadníky, kteří pod jinou vrchnost náleželi. Mlynář Třebáňský, jenž měl mlýn pronajatý od kolleje sv. Klimenta T. J., »dvě leta pořád, totiž leta 1678 a leta 1679 spěčoval se aneb na odpor se stavěl, nechtěje 2 věrtele mouky

režné, jakžto se nachází v rejstrách poznamenáno, každoročně na místo desátku odvésti. Byl jest proto obžalován skrze psaní u P. Františka Jiřího Vysokého, administrátora Tuchoměřického, aby skrze něho se dopomožení stalo. Načež on zdvořile odepsal, zavazujíce se, že k takovému povinnému dluhu dopomožení učiní, a že proti tomu, co od starodávna bylo, na odpor býti nechce. Ale mlynář ani na psaní parirovati nechtěl. Pročež na jinší způsob muselo se proti němu pokračovati. Když s fůrou okolo Dobřichovic jel, s fůrou staven jest,

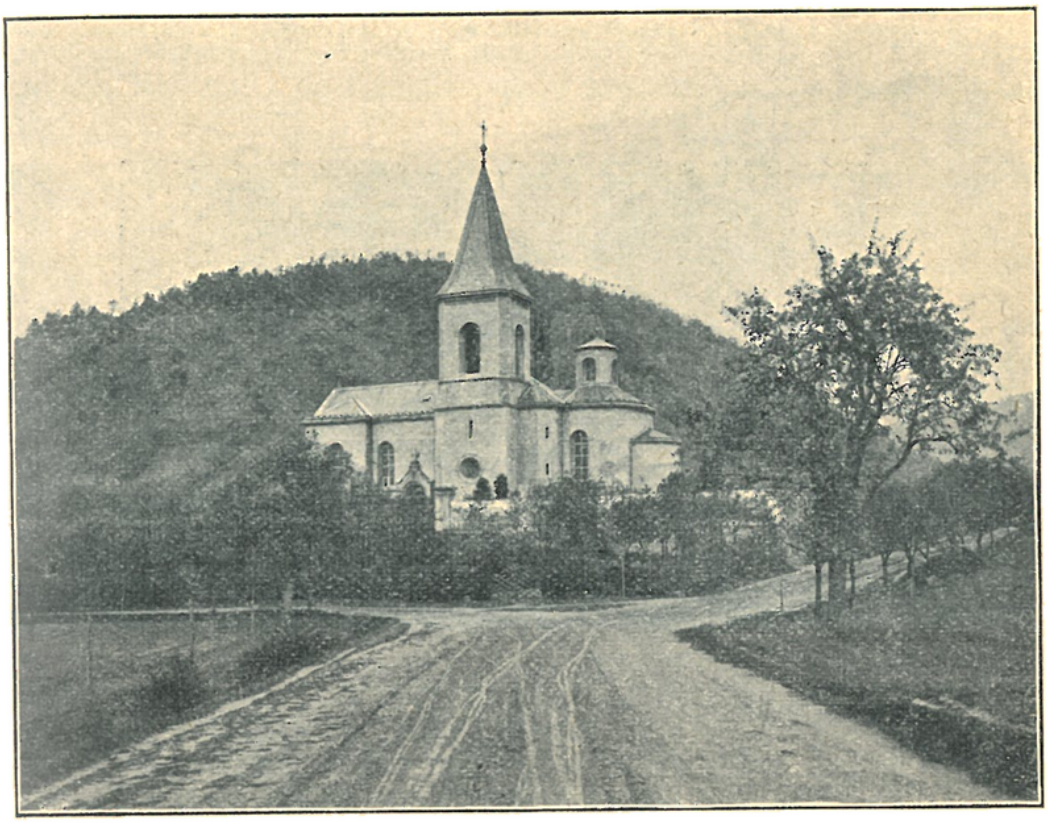

Farní kostel v Karlíku.

vůz do zámku se dovezl se vším, co na něm bylo, a dotud se nevydal ze zámku, dokud on 4 věrtele mouky režné za dvě leta zadržélé nevydal a náležitě neodvedl«.

Také držitelé některých okolních manských dvorů ke Karlštejnu příslušejících a osadou k Dobřichovicům patřících ani desátky ani letníky neodváděli, ale při tom od administrátora si posluhovati dali a často jej navštěvovali, přijíždějíce s koňmi a chasou, »a jako nějaká vrchnost sousedská ctěni býti chtějí, kdežto jen toliko manský dvorec jest«.

Za starých dob učitelé pod dozorem duchovního správce působili nejen ve škole, nýbrž i při službách Božích v kostele. V pamětní knize Dobřichovické zachovala se »přísaha školního mistra« asi z roku 1730 tohoto znění: »Já N. N. přísahám Pánu Bohu ve třech osobách jedinému, blahoslavené Panně

Marii bez poskvrny počaté Rodičce Boží a všem Božím svatým, že v mé povinnosti kantorské se vždy poctivě a věrně chovati, při službách Božích a jiných církevních ceremoniích vždy pilně, pobožně a bedlivě mou povinnost zastávati, mému představenému duchovnímu správci ve všem řízení kostelním poslušen býti, dítky mně svěřené jak v literním umění, tak v poznání Boha dle pravidla sv. římské církve katolické jakožto v samospasitedlném cvičení, v křesťanských ctnostech, jakož i v dobrých a pořádných mravích k náboženství křesťanskému příslušejících obojího pohlaví mládež vyučovati, všech kacířských bludův se varovati, neméně na jiných je přetrhovati chci; slovem ve vší mé povinnosti mou všemožnou pilnost a opatrnost slibuji. K tomu mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn,

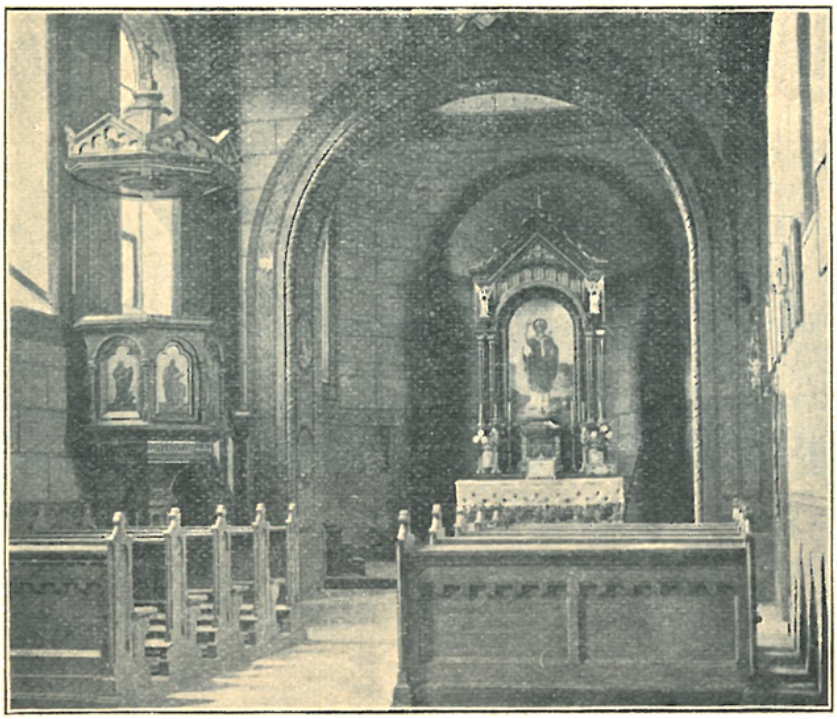

Vnitřek farního kostela v Karlíku.

Bůh Duch sv., svatá nerozdílná nejsvětější Trojice, sv. Blahoslavená Panna Maria bez poskvrny hříchu prvotního počatá Rodička Boží a všichni svatí. Amen«.

Pořad administrátorů od r. 1788: Josef Hraba, syn stavovského knihtiskaře Jana Karla Hraby, 1788—94, Tomáš Jan Krombholtz 1794 až 1811, Jan František Vavrouš 1811—15, Jan Podleský 1815—16, Václav Klemmer 1816—27, Josef Ant. Holec (Holletz) 1827—34, Jan Hrabě 1834 † 1839, Ferdinand Kalaš (Kallasch) 1839 † 1866, František Havránek 1866 67, Josef Macháčka 1866 68, Dominik Bittner 1868—70, František Štolovský 1871—93, Matouš Reichenauer 1893 † 1901, Josef Lachout 1901 až 1902, Jan Čapek 1903 (zemřel téhož roku), Josef Šimon, básník a spisovatel český, 1905—07, Václav Rožat od 1907.

Roku 1905 odděleny byly od farnosti Dobřichovické Řevnice, kdež zřízena byla samostatná duchovní správa.

*Kostel sv. Martina a Prokopa v Karlíku**) jest, jak již výše bylo řečeno, farním kostelem osady, ač od Dobřichovic čtvrt hodiny jest vzdálen.

Původně to byla okrouhlá kaple románská (rotunda) s apsidou asi ze stol. X., zasvěcená nepochybně sv. Martinu**); tato kaple byla později rozšířena přistavěnou obdélníkovou lodí, v níž postaven byl oltář sv. Prokopa, a odtud snad obdržela rozšířená svatyně název kostela sv. Martina a Prokopa.

Zmíněná prastará původní kaple dosud se zachovala, jsouc nyní nyní kněžištěm. Loď později byla zbarokisována. Stav kostela před opravou provedenou roku 1889 líčí se v pamětní knize farní takto: „Starý chrám byl o dva metry nižší s okny copovými, věž byla nízká, cibulovitá, prejzy pokrytá; vítězný oblouk byl nízký a popukaný. Oltář byl barokní a stál ve výklenku apsidy; na něm byl obraz představující sv. Martina na koni a nad ním v hořejší části oltáře nalézal se obraz sv. Prokopa jakožto opata; na tomto obraze spatřoval se dole v levo drobně malovaný výjev, kterak sv. Prokop oře, maje ďábla do pluhu zapřaženého. Po stranách oltáře byly sochy představující sv. archanděla Michaela, potírajícího ďábla, a sv. archanděla Rafaela, vedoucího mladého Tobiáše. Tam, kde

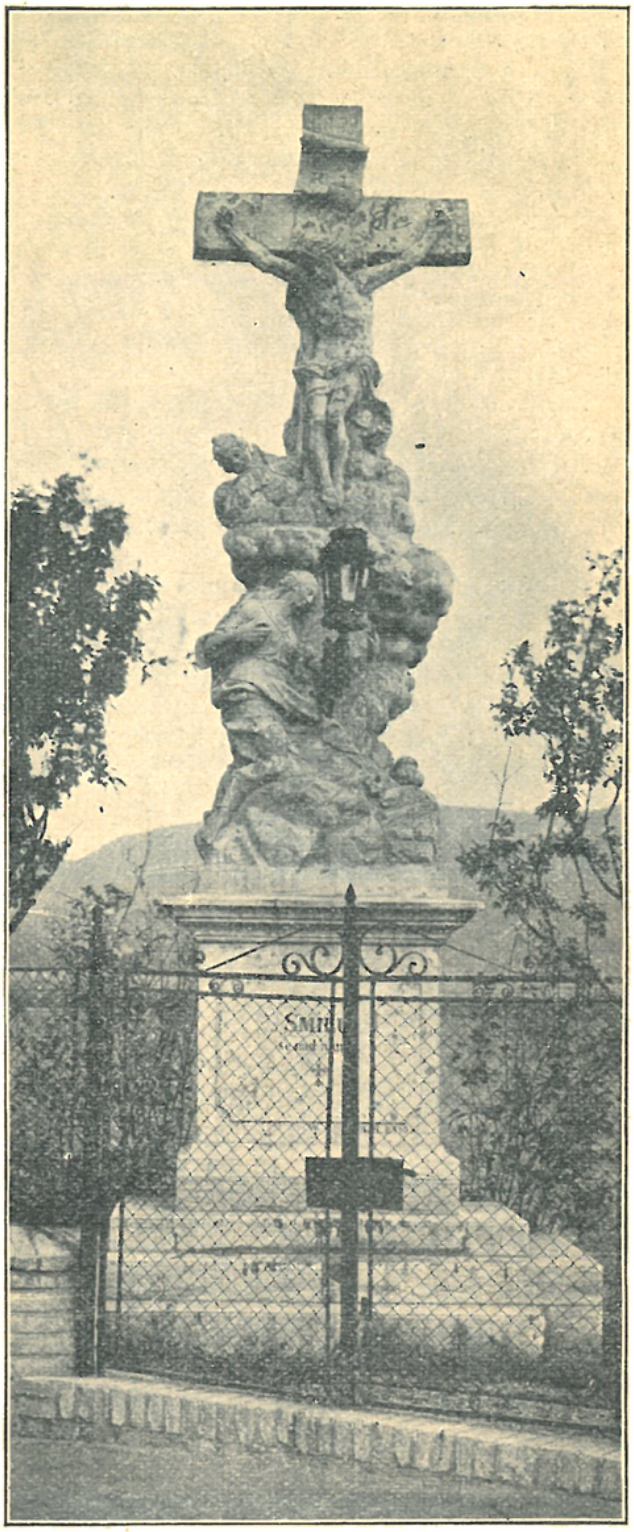

Kříž u Dobřichovic.

*) Srvn. dílo „Smíchovsko a Zbraslavsko“, vydané společnou prací učitelstva za redakce prof. Frant. Hansla, c. k. školního inspektora, 1899, str. 242. — **) Srvn. Lehner, Děj. um. I., 206.

nyní kazatelna stojí, býval oltářík sv. Floriána". — Roku 1889 byl kostel obnoven ve slohu pseudorománském dle nákresů ing. Krcha.

Presbytář, někdejší původní kaple, má ještě původní svojí klenbu se zděnou vížkou lucernovitou, jejíž okénka nemají však již tvaru původního. Před apsidou stojí volně nový pseudorománský oltář (od firmy Bušků v Sichrově) z roku 1889; na něm spatřuje se obraz „Sv. Martin jakožto biskup", jejž maloval Jan Heřman. Vítězný oblouk jest polokruhový, při zmíněné opravě o metr zvýšený. V něm vymalovány jsou medaillonky s poprsími sv. Lidmily, sv. Prokopa, sv. Václava a bl. Anežky České; nad obloukem jest na stěně proveden obraz žehnajícího Spasitele (poprsí). Loď jest obdélníková s plochým stropem. Kazatelna jest pseudorománská; na poprsni jejím jsou malované postavy sv. evangelistův. Zevně, nad bočním vchodem jest na omítce malba představující Pannu Marii dle obrazu nalézajícího se v římském chrámě zvaném „S. Maria Maggiore". Veškery zmíněné malby provedl Jan Heřman.

Věž byla roku 1889 o pět metrů zvýšena a opatřena střechou jehlanovou, břidlicí krytou.

Zvony: 1. z roku 1660 s nápisem latinským, udávajícím, že zvon tento řečeného roku ke cti sv. Jana Evangelisty pořízen byl pro kostel Dobřichovický v Karlíku; 2. rovněž s nápisem latinským, z něhož se dovídáme, že zvon tento ke cti sv. Prokopa ulit byl r. 1845 od Karla Bellmanna a že byl r. 1906 přelit nákladem řádu křižovnického od Arnošta Diepolda.

Kolem kostela rozkládá se hřbitov.

Od kostela Karlického vede k Dobřichovicům rovná pěkná alej ovocných stromů, kterou r. 1796 založil tehdejší administrátor Krombholz. Tam, kde u Dobřichovic tato alej se spojuje se silnicí od Řevnic vedoucí, stojí velmi pěkné barokní z kamene tesané sousoší, v XVIII. století zřízené: Kristus Pán na kříži; u paty kříže klečící Maří Magdalena, po stranách obláčky s andílčími hlavinkami. Sousoší toto opravil roku 1905 sochař Karel Vlačiha z Prahy. Náklad na opravu v obnosu 1500 K poskytl řád křižovnický.

Na místě, kde nyní zámek Dobřichovický stojí, bývala tvrz, v níž nalézala se kaple sv. Václava*). Roku 1679 Jiří Ignác Pospíchal, převor řádu křižovníků s červenou hvězdou, později velmistr téhož řádu, vystavěl při zámku Dobřichovickém dle učiněného slibu prostrannou kapli ke cti sv. apoštola Judy Thadeáše. Nad vchodem do kaple jest kartuše s vytesaným latinským nápisem letočetným k tomu se vztahujícím: »AeDes sanCto Thadaeo apostoLo, qVI oDIo habetVr gratIs, eX Voto posIta«**), t. j. »Svatyně svatému Thadeášovi apoštolu, který u lidí jest v nenávisti bez příčiny, dle slibu jest vystavěna«***). Jiný tehdejší kněz jmenovaného řádu, zasloužilý český spisovatel Jan Beckovský vydal roku 1693 knížku s titulem »Apoštol Páně svatý Judas Thadeáš, věrný při Bohu náš zástupce. K potěšení a k uctění obyvatelům Dobřichovským i všem těm, kteří jej sobě v těžkých a zoufanlivých potřebách k Bohu za přímluvce vyvolují, důvěrně představený a s povolením vrchnosti vytištěný v Praze u Jana Karla Jeřábka«†).

*) Parvus liber memorabilium fary Dobřichovické, str. 33.

**) Nápis letočetný: „HanCqVe DIVo ThaDDeo tVteLarI sVo posVIt" není v průčelí kaple, jak v díle „Smíchovsko", str. 220, omylem udáno, nýbrž v nejstarší pamětní knize farní, str. 30.

***) Beckovský, Poselkyně, II., sv. 3., str. 507.

†) Dr. A. Rezek v úvodu k Beckovského „Poselkyni" II., sv. 3., str. XIX.

V knížce této jest i vyobrazení kaple. O úctě sv. apoštola Thadeáše pojednává také latinská knížka vydaná r. 1720 u Joachyma Kamenického v Praze pod titulem »Novum pietatis Thaddaeanae officium«, jejíž anonymní autor označil se pouze písmeny: M. A. F. D. F. Mezi sedmi důvody úcty té spisovatel jakožto třetí uvádí: »Velice užitečno jest světce tohoto ctíti, neboť jeho úctě a patrociniu Bůh takové udělil milosti, jako sotva kterému jinému světci. Učinil jej patronem v záležitostech nesnadných, ve věcech nebezpečných, jakož i k dosažení klidu svědomí (to zkusili přemnozí, mezi nimi i já). Ustanovil jej patronem proti kouzlům, před nimiž za života svého chránil Edessu a Persii; proti dně, z níž byl syna Abgarova vyléčil; proti epidemii, kterouž byl odvrátil od tolika svých ctitelů, a zvláště od vesnice Dobřichovic v Čechách (kdež i já, jsa hoch pětiletý, za moru roku 1679 se svými všemi jsem zdráv zůstal) . . .«

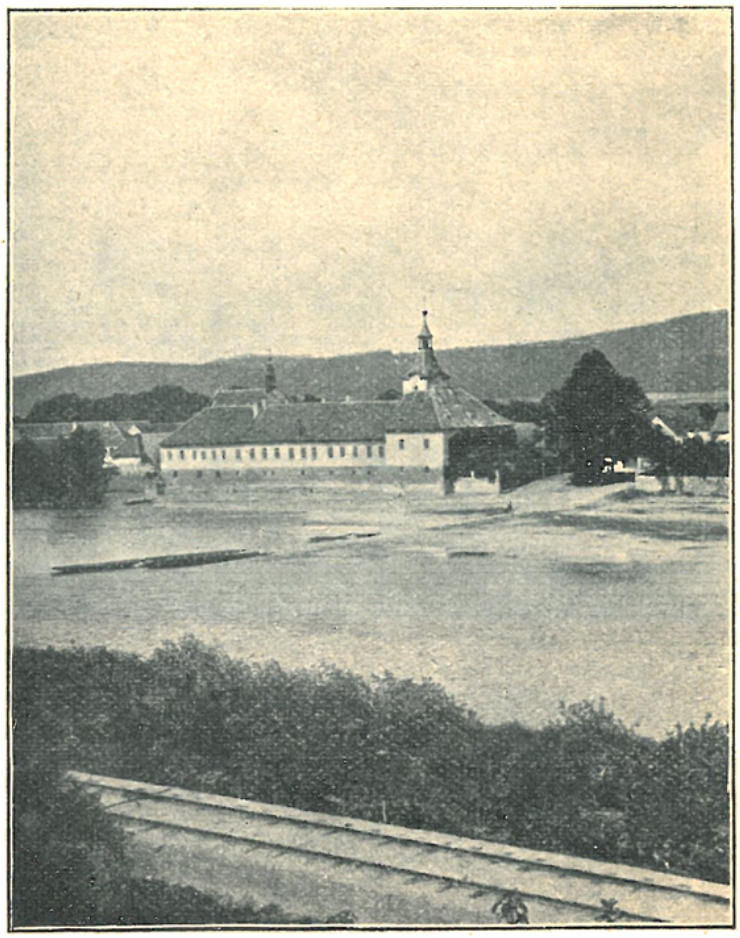

Zámek v Dobřichovicích s kaplí.

Kaple utrpěla často vodou při povodních dovnitř vniklou; jedenkráte také byl vnitřek velice poškozen ohněm, který uvnitř vznikl tím, že velikonoční svíce nebyla dobře shasnuta. Po veliké povodni roku 1845 byla roku následujícího kaple opravena. Tehdáž malíř Mysliveček za opravu všech obrazů obdržel 300 zl. Opětně pak r. 1886 provedena byla důkladná oprava kaple; tehdáž byla podlaha kaple o metr zvýšena, takže nebezpečí zaplavení kaple vodou, jehož se dříve každého roku bylo obávati, bylo zmírněno.

Kaple tvoří západní křídlo zámku Dobřichovického. Jest to stavení obdélníkové s klenbou valenou, výsečovou, dělenou pásy vybíhajícími ze sdružených pilířů spojených článkovanou římsou. Nad římsou ve výsečích klenby jsou okna obdélníková, segmentovitě sklenutá. Oltář jest o jedno pole od zadní stěny v před posunut; za ním po celé šířce kaple jest oratorium na způsob kruchty, zakryté jednak velikým oltářním obrazem, jednak dvěma menšími obrázky a dřevěným mřížováním. Nad oltářem

v pěkném rozvilinovém rámci barokním jest obraz „Kristus Pán na kříži s P. Marií a sv. Janem Ev. po stranách". Původně byl na obraze tomto pouze Kristus Pán na kříži; roku 1886 přimaloval J. Zapletal obě zmíněné postavy po stranách kříže. Nad tímto obrazem jest oválový obraz menší, představující svaté apoštoly Šimona a Judu, roku 1886 od zmíněného malíře zhotovený ve starém barokním pěkně řezaném rámci. Po stranách, na onom mřížování oratoria, spatřují se v oválových rokokových rámcích obrazy sv. Františka Seraf. a bl. Anežky České, rovněž od Zapletala. Po stranách oltáře jsou vchody vedoucí do sakristie pod oratoriem umístěné; nad těmito vchody jsou sochy sv. Václava a sv. Jana Nepom. V lodi při bočních stěnách stojí prosté oltáříky s pěknými barokními obrazy na plátně malovanými z XVIII. stol.: na straně evangelijní obraz „Panny Marie Bolestné" („Oplakávání Krista Pána"), na straně epištolní „Sv. Anna učící Pannu Marii, v pozadí sv. Joachym". Zevnějšek kaple jest zcela prostý; na střeše prejzy pokryté jest sanktusová vížka plechem pobitá. V zámku jest mimo místnosti uchystané pro pobyt generála řádu i příbytek farářův. V křídle východním jest věž, která vyhořevši spolu se zámkem roku 1779, potom v letech následujících znovu byla zřízena.

Zámecká kaple v Dobřichovicích.

Ve věži této jsou tři zvony, z nichž dva r. 1880 ulíti dal generálvelmistr Emanuel Schöbl. Větší z nich váží 250 liber a má na obrubě nápis latinský: „Spasiteli světa, spas nás, jež jsi předrahou smrtí svou vykoupil!", uprostřed pláště jest řádový znak, po jehož stranách jsou počáteční písmena jména dárcova E. S.; na druhé straně spatřuje se krucifix a pod ním nápis „Ke cti nejsvětějšího Emanuela, velikého spásy Mistra, mne udělati dal Emanuel, bídný hříšník, roku 1880". Druhý zvon nazývá se „Maria", váží 150 liber a má na obrubě latinský nápis: „Svatá Maria, Boží Rodičko, Panno, oroduj za nás!", na plášti pak nápis rovněž latinský: „Ke cti bl. Panny Marie mne zhotoviti dal zbožný Rodičky Boží sluha Emanuel Schöbl, rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou generál a velmistr, v dílně J. Diepolda, někdejší kuchyni kláštera bl. Anežky v Praze r. 1880".

Před zámkem jest barokní kamenná socha sv. Jana Nep. mezi dvěma andílky, postavená roku 1729 nákladem faráře Schichta. Andílkové byli při opravě r. 1788 přidáni.

Ve Vonoklasích jest mešní kaplička sv. Václava vystavěná r. 1887. V kapličce jest oltář upravený z oltáře starého z Dobřichovic. Obraz sv. Václava maloval J. Zapletal.

Vnitřek zámecké kaple v Dobřichovicích.

2. U sv. Kiliána, fara *).

Duchovní správu vykonává farář za pomoci kooperátora.
Patron: Theobald hrabě z Westphalen.
Místa přifařená: Sv. Kilián 209 k.; Davle ½ h., 723 k., 4 ak., 26 ž., šk. 5tř.; Bojanovice 1 h., 306 k., šk. 1tř.; Bratřinov 1½ h., 196 k.; Hvozdnice ½ h., 382 k.; Masečín 1 h., 217 k.; Měchenice 1 h., 112 k.; Sloup ½ h., 219 k.; Štěchovice 1 h., 7.0 k, 21 ž., šk. 3tř.; Brunšov 1 h., 244 k., 2 ak.; Hradištko 1½ h., 253 k., šk. 3tř.; Pikovice 1 h., 122 k.; Sázava ½ h., 104 k., 5 ž.; Třepsín 1½ h., 263 k., 1 ž.; celkem 4067 k., 6 ak., 53 ž.

Farní kostel sv. Kiliána založen byl nepochybně benediktinským klášterem sv. Jana Křtitele, jenž stával na protějším ostrově a odtud krátce »klášterem Ostrovským« neboli »Ostrovem« byl zván. První zmínku o farním kostele sv. Kiliána nalézáme v registrech desátků papežských r. 1352, kdež se o něm praví, že jest spojen s klášterem na Ostrově. Klášter totiž obsazoval faru kněžími svými; podací právo vykonával opat.

*) K. Vl. Zap: „Benediktinští klášterové sv. Jana Křtitele na Ostrově a v Skalách“, Památky archaeolog. a místopisné IV., 1860, str. 108 a násl.; Ant. Bulant: „Klášter na Ostrově a kostel u sv. Kiliána“. (V Praze 1892, tisk a náklad Cyrillo-Methodějské knihtiskárny.)

Z farářů-benediktinů jsou známi tito: Diviš (Dionysius) do 1357, Šimon 1357 † 1358, Markvart 1358, Chval do 1373, Odolen 1373 74, Leonard 1374—77, Mikuláš 1377—80, Chval † 1393, Jan Podnavec 1393, Bohuslav 1393—96, Jan Sčrba (Sczrba) 1396—1401, Jan řečený Stříšek 1401 až 1402, Bohuněk 1402—06, Jan (Jenco) 1406 -11, Štěpán 1412—14, Jan 1414 (zemřel několik dní po svém potvrzení), Mikuláš 1414, Jan 1416.

Po záhubě kláštera Ostrovského, když opatství přeloženo bylo do bývalého proboštství u sv. Jana pod Skalou, podací právo vykonávali opatové tam sídlící. Za faráře zprvu dosazováni byli na faru Sv. Kiliánskou kněží z řečeného kláštera sv. Jana pod Skalou anebo z benediktinských klášterů Kladrubského a Břevnovského; později — nepochybně pro nedostatek mnichů — dosazováni byli kněží světští.

Z let 1458—1605 jsou známi tito faráři: Jan, benediktin, 1456, Jíra 1520-35*), Václav 1539, Jan Turnovský 1579, Tomáš Niger Jemnický 1585—89, Jiří 1599, Mikuláš 1603, Jakub Czigel Prachatický 1605.

Farář Tomáš Niger náležel zprvu ke straně pod jednou, později však přihlásil se k straně pod obojí a byl přijat od konsistoře utrakvistické, když jí poslušenstvím se zavázal. Když pak roku 1589 konsistoř utrakvistická chtěla povolati jej za faráře do Prahy, bránil se tomu Niger, odvolávaje se na to, že prý slíbil opatu kláštera sv. Jana pod Skalou, že až do smrti zůstane farářem u sv. Kiliána; posléze však přece byl dosazen k faře sv. Vojtěcha v Podskalí**).

Před rokem 1603 byl tu farářem kněz Mikuláš; v inventáři z roku 1603 zaznamenáno totiž, že jeden z obou cínových kalichův, jež kostel míval, „dán do hrobu knězi Mikulášovi, když umřel".

Za starých dob náležely k sv. Kiliánu i vsi Oleško a Petrov na druhém břehu Vltavy ležící, ale v dobách nekatolických byly odtrženy. O tom v účtech z roku 1656 se praví: »Nadepsané vesnice obě k sv. Kiliánu náležely a při tom kostele svý pohřby měly, jako i kněžím tu přisluhujícím desátky a jiné povinnosti dávaly. Když ale náboženství katolické samospasitedlné málo všímáno bylo, od předešlé vrchnosti nekatolické od záduší sv. Kiliána odtrženy jsouc k záduší do vsi Libře připojeny byly.

Také ve stol. XVII. působili zde v duchovní správě zpravidla kněží benediktiné z kláštera sv. Jana pod Skalou, z nichž někteří byli spolu i správci statku zdejšího, klášteru tomu náleževšímu.

Ale stávalo se časem, že pro nedostatek duchovních nebylo tu kněze vůbec.

V matrice křestní roku 1657 jest zaznamenáno: »V témž roce, poněvadž služba u sv. Kiliána velmi řídce se konala, osadní se křtem přinuceni byli jinam se ucházeti, jako na Z raslav, do Jílového, na Slapy a j.«

Roku 1658 přisluhoval u sv. Kiliána P. Jan Alexandrovic guardián Jílovský.

Roku 1657 ulomil se veliký kus skály a sesuv se na kostnici pobořil ji. Když pak roku 1659 přistoupilo se k opravě kostnice a ssutiny i kosti byly odstraňovány, nalezena byla pod

*) Method 1900, 14, 131.
**) Borový, Martin Medek, 74 -75.

hromadou kostí starobylá socha Panny Marie, valně poškozená*). Socha tato pak okrášlena byla od Matouše Zoubka z Bilenberku, biskupa Královéhradeckého, a jiných dobrodinců.

R. 1692 v pondělí velikonoční dne 7. dubna po službách Božích nepozorností kostelníkovou vznikl v kostele oheň. Celý kostel vyhořel se vším zařízením, se všemi oltáři a s veškerým náčiním bohoslužebným; i ostatek (prst) sv. Kiliána zde chovaný shořel.

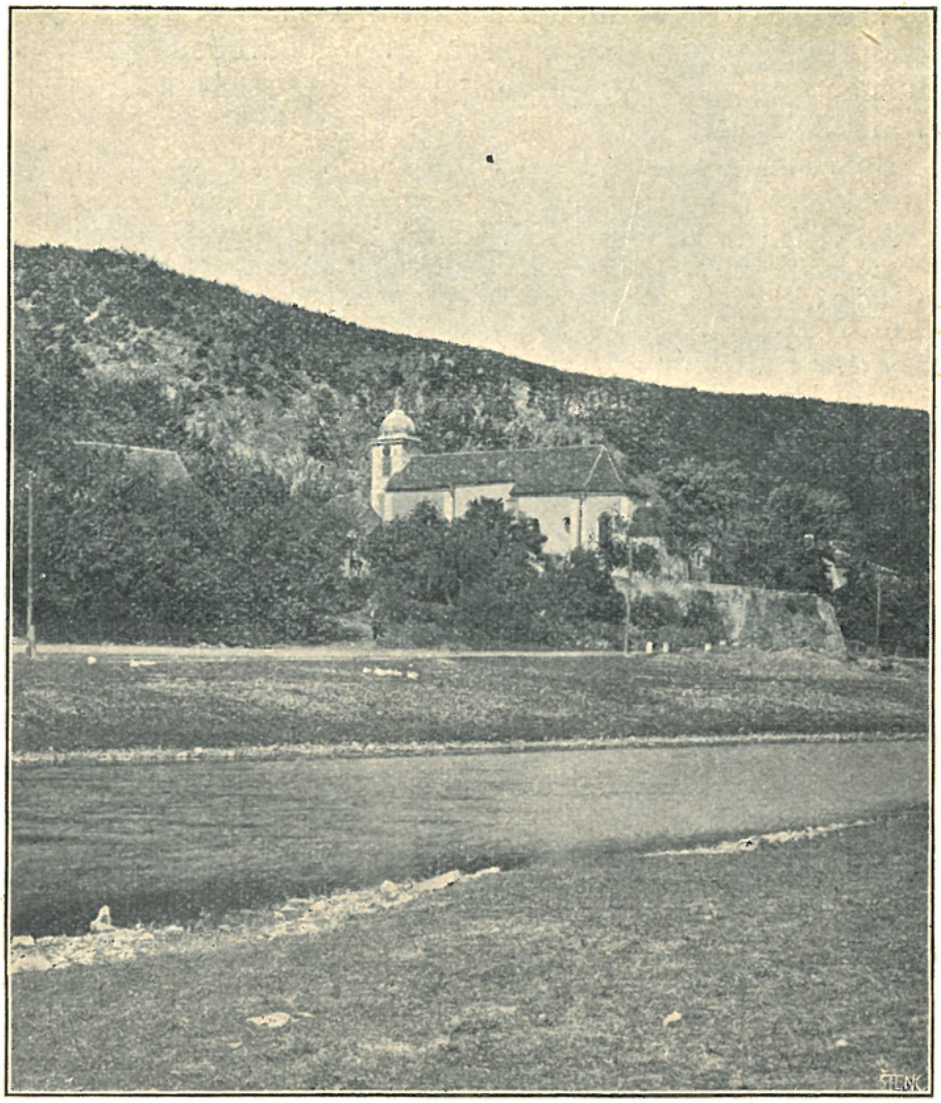

Svatokiliánský farní kostel.

Kostel byl potom znovu zřízen za přispění Kašpara Eimera, opata kláštera sv. Jana pod Skalou a přičiněním tehdejšího faráře, P. Jana Schrama, kněze z téhož kláštera, jenž ro-

*) „Obraz (t. j. socha P. Marie) od mnoha let (an se pamětník nenacházel) na zemi nejspodněji, a to v zemi mokré a jako bahnivé ležící a někdy od protivníků církve svaté na tváři i rukách raněný zůstával". Pam. kniha farní.

zeslav prosebníky, značnou částku sebral. Obnovený kostel byl benedikován od zmíněného opata roku 1693 dne 11. června.

Roku 1708 dne 28. července, v noci před svátkem svat. Petra a Pavla svatokrádežníci vnikli oknem do kostela a oloupili jej. Škoda způsobená byla dobrodinci aspoň z části nahražena.

Při kostele zdejším bývalo bratrstvo sv. Panny Barbory, zřízené r. 1737.

Kostel byl vyňat z pravomoci arcibiskupovy; exempce ta však zrušena byla bullou Benedikta XIV. z r. 1744, jíž bylo rozhodnuto, že farní kostely řeholníků podrobeny jsou visitaci příslušného biskupa. Poprvé byl kostel sv. Kiliána visitován r. 1755 dne 25. října.

Po zrušení kláštera sv. Jana pod Skalou roku 1785 vedli duchovní správu u sv. Kiliána farářové světští.

Pořad farářů od roku 1785: Maurus Zykan, bývalý benediktin kláštera sv. Jana pod Skalou, † 1799, Jakub Bernard, rovněž bývalý benediktin téhož kláštera, 1799 † 1824, Filip Exner 1825—56, Frant. Micka 1857—67, Jos. Dyk 1867—97, Jan Mačí 1897—1907. Mart. Kaufner od 1907.

Farní kostel sv. Kiliána leží malebně v úzkém údolí, jímž Vltava protéká, na pravém břehu této řeky na místě poněkud povýšeném.

Presbytář jest třemi boky zakončen a má valenou klenbu výsečovou. V šikmém boku severovýchodním jest ve zdi výklenek sanktuářový s orámováním renaissančním a se železnými mřížkovými dvířky. Okna v šikmých stěnách jsou hrotitá bez kružeb; obě boční zdi mají po dvou malých oknech ellipsovitých. Hlavní oltář jest pěkný, barokní; na něm uprostřed jest barokní, nově polychromovaná socha Panny Marie s Ježíškem, nejvýše soška sv. Kiliána. Po stranách nad brankami stojí sochy sv. Benedikta a sv. Ivana.

Při bočních stěnách presbytáře stojí oltáříky rokokové s obrazy na plátně malovanými: „Klečící sv. Jan Nep." a „Sv. Barbora". Oltář svaté Barbory zřízen byl péčí P. Prokopa Lukšíčka OSB., jenž byl administrátorem fary i statku, roku 1741; obraz maloval pražský malíř Müller za 25 zl.; oltář stál 135 zl. Při tomto oltáři konávalo bratrstvo sv. P. Barbory svoje pobožnosti. — Oltář sv. Jana Nep. zřízen byl roku 1770 nákladem dobrodinců. Stál spolu s obrazem 141 zl. 20 kr. Práci truhlářskou i řezbářskou provedl Josef Abth, řezbář a měšťan v Novém Městě Pražském. — Na oltáři sv. Barbory stojí socha „Sv. Anna s dívkou Marií", která sem roku 1831 dne 25. dubna přenešena byla v processí z bývalé kaple Sloupské. Roku 1833 byla tato socha v Praze obnovena, a byvši pak od metrop. kanovníka Mikuláše Tomka posvěcena, přinešena byla ve slavném processí od měšťanů pražských do kostela Svatokiliánského.

Kazatelna barokní ozdobena jest reliefy, na řečništi: „Vyhnání Adama a Evy z ráje" a „Obětování Isáka"; v pozadí: „Křest Páně". Loď, užší nežli presbytář, má nápodobenou klenbu valenou, ozdobenou barokním štukovým vlysem. V bočních zdech jsou okna hrotitá bez kružeb. Valnou část lodi zaujímá kruchta nepodklenutá. V lodi na straně evangelijní zavěšen jest obraz na plátně malovaný: nejvýše Bůh Otec, níže sv. Jan Křtitel a sv. Benedikt; pod nimi pět benediktinů vedle sebe klečících, nejníže krajina, představující zříceniny kláštera Ostrovského a kostel sv. Kiliána. Na obraze jest nápis latinský, z něhož vysvítá, že to byl dar mnichů kláštera sv. Jana pod Skalou opatu Emilianu Koterovskému k narozeninám roku 1724; vysloveno tu přání, aby Ostrov zase stal se sídlem opatovým*). V lodi na straně epištolní visí krucifix a po

*) „Reverendiss. Perill. ac ampliss. D. D. Aemiliano Kotterowsky, OSB. monast. s. Joan. in Insula et sub Rupe abbati meritissimo inter ap-

jeho stranách umístěny jsou na konsolách zdařilé sochy barokní sv. Joachima a sv. Anny. Krucifix i obě sochy byly sem darovány roku 1871. Pod kruchtou jest v bohatě řezaném rokokovém rámci obrázek „Panny Marie, matky dobré rady“ (Genazzanské); v dolejší části jest relief, znázorňující výjev z legendy k obrazu Genazzanskému se vížící: strážcové obrazu (jenž původně ve Skadru se nalézal) putují, hledajíce zmizelý obraz, jejž nalezli v italském městě Genazzanu. — V kostele Svatokiliánském jest starobylá cínová křtitelnice trojnohá; na kotlíku jejím jest vyryt nápis: „Jděte po všem světě a kažte evangelium všemu stvoření;

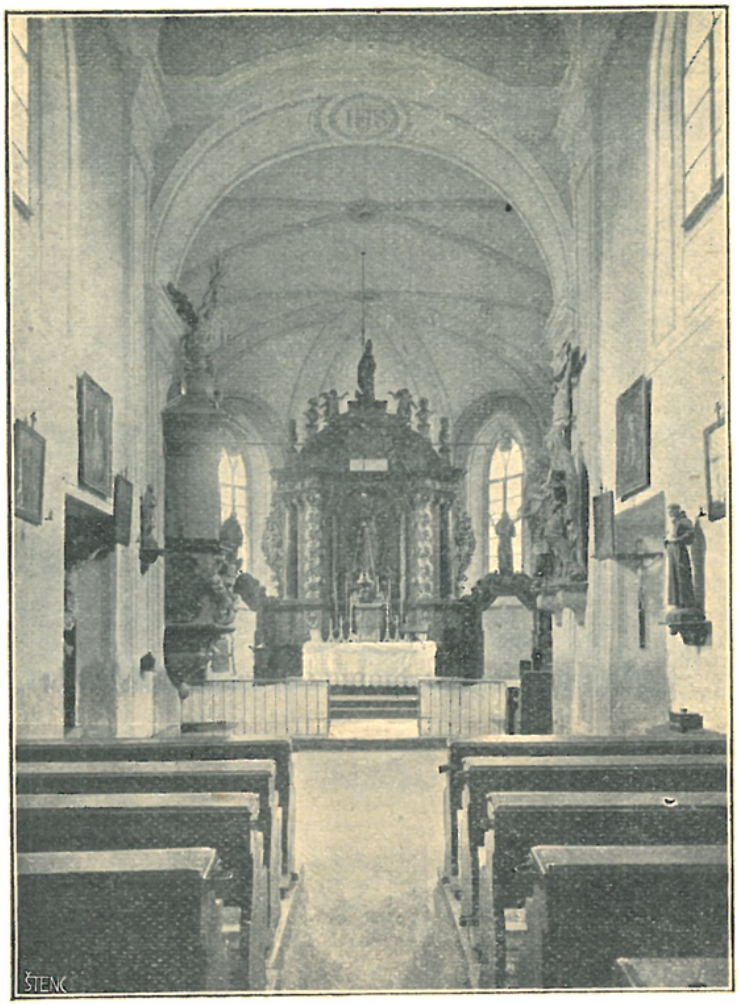

Vnitřek kostela Svatokiliánského.

kdož uvěří a pokřtí se, spasen bude, kdo neuvěří, ten bude zatracen, napsal svatý Marek v poslední kapitole“. Na víku jest nápis valně již poškozený: „Tato křtitedlnice udělána nákladem . . . od Brikcího zvonaře v Praze leta 1556“.

V průčelí kostela stojí věž, zakončená malou nízkou, z cihel vyzděnou bání, na jejímž vrcholu stojí kamenná barokní socha sv. Kiliána. V této věži visí dva malé zvony: 1. s nápisem: „In honorem s. Patris Benedicti. Přelíti mne dal Bed. hrabě z Westphalenů, patron, od A. Diepolda v Praze 1892“; 2. s nápisem: „S. Francisce Xav. ora pro nobis. Anno Domini 1768“.

---

plausus genethliacos vitam longaevam precatur humilis conventus s. I. s. R. cum hoc filiali voto optans: Vt CapIat sVI praesVLIs InsVLa seDeM et tVta qVIes IbI sIt DVLCe MeLosqVe sonet“.

Severozápadně od kostela při srázné stěně skalní ve svahu stojí nízká rozložitá zděná zvonice s podvojnými širokými okny v každém boku, krytá cibulovitou šindelovou střechou. Vystavěna byla na místě dřívější dřevěné roku 1767*). V ní visí tyto zvony: 1. s nápisem: „Leta božího tisícího čtyřstého osmdesátého devátého ten zvon udělán jest ve jméno boží a svatého Kiliána, a ten zvon udělal mistr Hanuš Konvář v Praze v železné ulici". 2. s nápisem: „Ke cti a chvále Pánu Bohu všemohoucímu slit jest tento zvon nákladem osadních z městečka Štěchovic a z Davle kostelu sv. Kiliána leta Páně 1605. Daniel Tapineus zvonař slil jest mne v Slovanech obstaráním Matěje Žampacha a všech jiných kostelníkův. Kněz Jan Chrisostom Kladrubský, opat Svatojanský. Kněz Jakub Czigel Prachatický, farář toho času. — Kristus umřel za hříchy naše, vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše".

Na bývalém hřbitově kostel obklopujícím stojí jižně od kostela kaplička s bývalou kostnicí. Jest to prosté staveníčko s půlkruhovou apsidkou. V apsidě konchovitě sklenuté jest prostý oltářík; ve Svatém týdnu bývá tu zřizován Boží hrob. Loď jest čtvercová s klenbou plackovou. Kaplička tato vystavěna byla nákladem opata Eugenia Prudíka r. 1769 dle plánů pražského stavitele Wolfganga Wolfa. Při kladení základního kamene dostali dva hoši několik ran „na pamětnou", jakž tehdáž bylo zvykem.

Vedle fary u cesty ke kostelu od severu vedoucí stojí malá výklenková kaplička, v níž jest barokní dřevěná socha sv. Jana Nep. Původně byla tato kaplička zřízena ke cti Panny Marie Bolestné. Roku 1773 dne 15. května byla do ní přenesena socha sv. Jana Nep., která dříve bývala v kostele na oltáři, potom ve faře.

Druhá podobná kaplička ke cti sv. Fabiana a Šebastiana a svaté Rosalie stála u mlýna Svatokiliánského. O ní vyprávěl si lid, že pod ní uloženo jest tolik peněz, aby mohla býti znovu zřízena, kdyby se sřítila. Na průčelí této kapličky byl letočetný nápis: „eX Voto Deo Meo offero ConseCroqVe" (písmena letočetná dávají rok 1720).

Třetí kaplička, sv. Barboře zasvěcená, která stávala za mlýnem Kiliánským byla rozbořena krami ledu roku asi 1767.

Naproti kostelu Svatokiliánskému jest uprostřed Vltavy jižně od ústí řeky Sázavy ostrov, roku 1893 navigační hrází s břehem Svatokiliánským spojený. Na tomto ostrově mezi vysokými skalnatými stráněmi lesem porostlými stával, od světa jsa odloučen, klášter benediktinský, jenž »Ostrovem« anebo »Klášterem Ostrovským« byl nazýván. Klášter tento založil kníže Boleslav II. roku 999 a svěřil řízení jeho opatu Lambertovi, muži povahy bezelstné, jejž byl povolal z kláštera v Dolním Altaichu v Bavorsku. Klášter zasvěcen byl sv. Janu Křtiteli. Klášter utěšeně vzkvétal. Mnichové Ostrovští dle svědectví starého letopisce »bedlivě oslavovali služby Boží a nepřestávali konati modlitby své k Bohu za dobrodince a za spásu živých i mrtvých« **). Mimo to mnichové psali ozdobně obřadní knihy a ozdobovali je krásnými malbami. O duševní činnosti řeholníků zdejších svědčí i to, že tu povstaly letopisy, z nichž Dalimil čerpal některé zprávy ***). Klášter měl hojně dobrodincův; byli to zvláště knížata Spytihněv, Vratislav, Kunrát, Břetislav II. a Svatopluk. Roku 1137 klášter vzniklým požárem byl zpustošen.

*) Býval na ní letočetný nápis: „eXaeDIfICatIo CaMpanILIs fInIta".

**) „Příběhy krále Přemysla Otakara II." v „Pramenech dějin čes." II., 332.

***) Sedláček, Místopis, sl. 674.

Opat Petr (asi od r. 1160) vystavěl při dvorci klášterním mezi břehem Vltavy a pozdějším Starým Městem Pražským kostel sv. Ondřeje, jejž biskup Daniel r. 1165 posvětil.

V prvé polovici XIII. století vznikly v klášteře Ostrovském dvě knihy krásnými drobnomalbami ozdobené, jež dosud se zachovaly. Jsou to žaltáře latinské, z nichž jeden chová se nyní v knihovně metropolitní kapitoly Pražské, druhý v universitní knihovně Pražské. V žaltáři metropolitní knihovny jest nekrolog kláštera Ostrovského, to jest kalendář, do něhož k jednotlivým dnům zaznamenáno bylo úmrtí dobrodinců i členů kláštera;

Zříceniny kláštera Ostrovského.

mimo to jest v tomto žaltáři převzácná staročeská píseň duchovní »Slovo do světa stvořenie« o vtělení Syna Božího a o vykoupení lidstva smrtí jeho.

Pořad opatů od roku 1218 do 1416: Reiner 1218—24, Bohan 1229, Petr 1239, Ota 1275, Ota 1281—88, Ota 1317, Vojslav 1317, Bohuslav 1348—63, Diviš 1363, Mstislav 1365—95, Jan Podnavec 1395—1400, Albert 1401—07, Chval 1408—11, Mikuláš 1411—16, Franěk (František) 1416.

Když po nešťastné smrti krále Přemysla Otakara II. hordy Braniborského poručníka nezletilého králevice Václava ve vlasti naší zle hospodařily, i klášteru Ostrovskému roku 1278 těžce bylo ublíženo. Letopisec o tom píše takto: »Němci, vypudivše a vyhodivše, ano za krky vyvlekše mnichy z Ostrova, přebývali v klášteře šest neděl, a rozmrhali všecky potravy, které

byly zjednány k potřebám mnichů. Čtyřiadvacet vsí tomu klášteru náležejících vyloupili tak, že nezbylo tam ani chlupu ani zrna«.

Ze škody té klášter se zotavil a opětně zdárně prospíval. Stihla jej však pohroma horší: r. 1420 Husité klášter i kostel vypálili a pobořili. Po této ráně klášter již nepovstal, neboť byl i ochuzen tím, že král Zikmund statky klášterní dal v zástavu osobám světským.

Opatové bydlili od té doby v klášteře sv. Jana pod Skalou, ale jen jako na čas, nevzdávajíce se naděje, že budou moci klášter na ostrově obnoviti.

Opatové po roce 1420: Franěk do 1441, Jan Skříčka † 1448, Jan Telec 1449, Mikuláš 1475, Štěpán 1499—1509, Jan 1517—30.

Pokusy o znovuzřízení kláštera však se nezdařily. Král Ladislav roku 1457 dal opatům sice právo statky zastavené vyvazovati, ale k tomu nebylo peněz. Vidouce, že naděje není, aby klášter zaniklý znovu mohl býti zřízen, opatové v klášteře sv. Jana usídliti se musili na dobro, nazývajíce se od těch dob opaty »u sv. Křtitele na Ostrově a ve Skalách«.

Zříceniny kláštera rozpadaly se stále víc a více; ze zbylého zdiva bráno bylo od majitelů stavivo, a také časté povodně působily tu ničivě.

Za moru roku 1713 mnoho osob na »Ostrově« bylo pochováno. Rovněž tak roku 1771, když v celých téměř Čechách zuřil mor a také zdejší krajina jím byla stižena (na osadě toho roku zemřely 193 osoby) a dosavadní hřbitov nestačil, bylo nutno zase na ostrově pochovávati*). Dne 16. prosince bylo místo to posvěceno a téhož dne pochovány tu tři mrtvoly ve společném hrobě. Na tomto pohřebišti pochováváno bylo asi až do r. 1775; celkem bylo tu pohřbeno 384 osob.

Z bývalých budov klášterních zůstal jediný viditelný zbytek na straně jihovýchodní: část zřícené valeně klenuté chodby a kusy zdiva z lámaného kamene. Tam, kde klášter stával, rozprostírají se pole. Při okraji jejich, nad zmíněnými troskami, stojí pod košatými stromy železný litinový kříž na zděné podezdívce. Proudy vod za velikých povodní, rozrývajíce půdu ostrova, odkrývaly časem zbytky kláštera skryté pod zemí. Tak roku 1799 po povodni nalezen byl starobylý bronzový krucifix románský, uložený nyní ve sbírkách musea království Českého. Značná část základů bývalého kláštera i kostela objevila se,

*) „A. 1771 . . . die 18. Decembris simul in festo chori expectationis partus Beatissimae Virginis, quo populus novem dierum persolvere devotionem assolet, indicata eidem impossibilitate in coemeterio solito cadavera sepeliendi, pro futura sepultura designata est pars insulae longa orgiarum 20, lata vero 6; spatium hoc initium sumpsit a ruderibus dirruti olim monasterii ad plagam meridionalem, latitudinem ejus terminante porta celaris, ubi jam olim quoque anno nempe 1713 sub administratore V. P. Stephano Felix pestis tempestate bene multi requiem accepere“.

když roku 1890 za veliké povodně valná část orné půdy byla odplavena. Nákladem archaeologické komisse při české Akademii bylo s povolením majitele ostrova, šlechtice A. Haase z Vraného, podniknuto v letech 1898 a 1899 výzkumné kopání za vedení prof. dra B. Matějky a r. 1907 řízením assistenta sbírky historicko-archaeologické při zemském museu V. Fabiana. Zjištěn byl půdorys celého klášterního chrámu, jakož i hlavních budov klášterních. Chrám byl trojlodní, měl v průčelí dvě hranolové

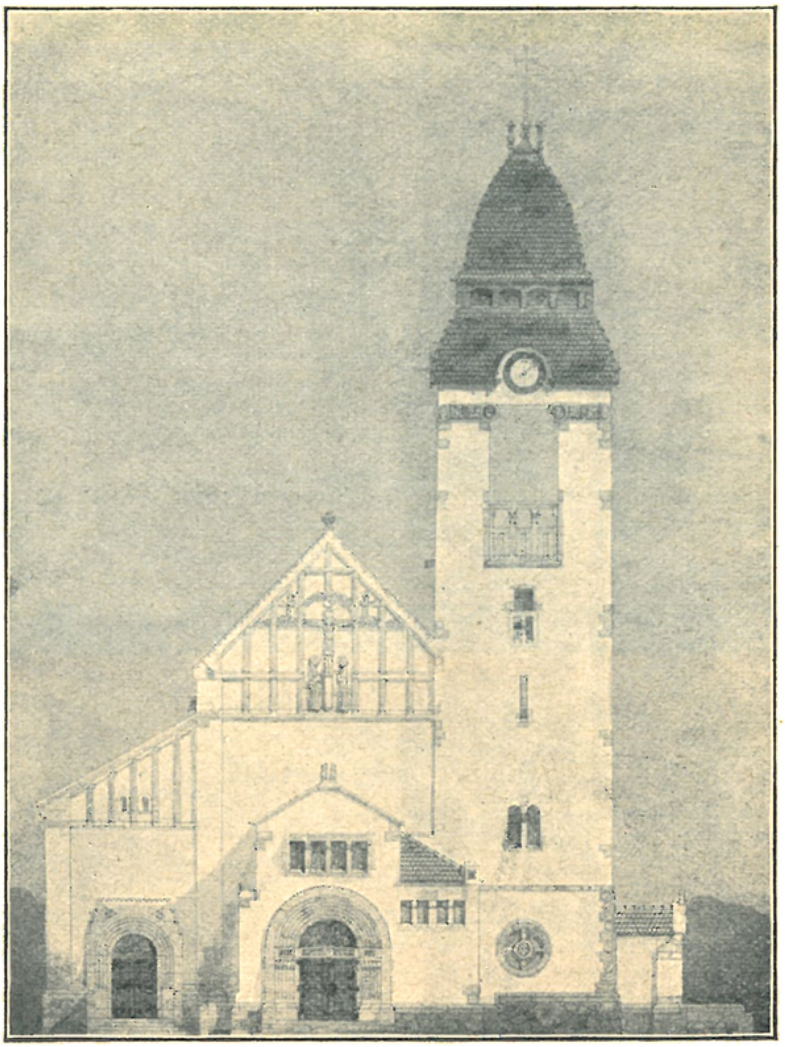

Návrh nového kostela ve Štěchovicích.

věže a zakončen byl na straně východní apsidami. Klášter přiléhal k severní straně kostela; byl v něm ambit, jehož západní křídlo mělo čtyři sdružená románská okna, z nichž každé děleno bylo třemi sloupky. Ve zříceninách nalezeny byly uměle tesané zbytky kamenných ozdob, jakož i vkusné dlaždice. Nalezené zbytky uloženy byly v lapidariu musejním.

Štěchovice, dosud ke sv. Kiliánu přifařené, obdrží v blízké budoucnosti vlastní svůj farní kostel. — Roku 1853 Matěj Rada, majitel usedlosti a obchodník dřívím ve Štěchovicích, odkázal obnos 20.089 zl. 37 kr. na stavbu kostela, hřbitova a zřízení samostatné duchovní správy

ve Štěchovicích. Toto nadační jmění, jež se od r. 1869 nalézá ve správě k. a. konsistoře Pražské, vzrostlo během času tak, že koncem roku 1907 obnášelo 253.849 K 93 k mimo staveniště, jež ke stavbě kostela, fary a hřbitova za 15.034 K 34 h zakoupeno bylo. O uskutečnění této nadace zahájeno přípravné jednání teprve tehdy, když bylo lze se nadíti toho, že před provedením staveb vzroste kapitál nadační tak, aby nejen budovy se postavily, nýbrž aby i udržování jich v dobrém stavu a vydržování duchovního správce a odměňování chrámových služebníkův a ředitele kůru bylo zabezpečeno. Při úředním komissionelním šetření bylo pak stanoveno, že z osady sv. Kiliánské se vyloučiti a novou farní osadu Štěchovickou mají tvořiti tyto obce: Štěchovice, Brunšov, Hradištko, Masečín

Kaple v Davli

a Třepsín, mající dohromady asi 1700 obyvatelů katolických. Plány nového kostela, jenž má býti zasvěcen sv. Janu Nepomuckému, jakož i plány farní budovy a hřbitova vypracoval architekt Kamil Hilbert, stavitel velechrámu svat. Víta v Praze. Stavba celá rozpočtena nákladem přes 180.000 K. Jednání úřední dospělo v roce 1908 tak daleko, že c. k. místodržitelství uznalo za vhodno, předložiti celou záležitost vysokému c. k. ministerstvu kultu a vyučování k rozhodnutí a projevu státního souhlasu.

Kaple Navštívení P. Marie v Davli, zvaná „Jubilejní", vystavěna byla v letech 1897—98. Podnětem ke stavbě této kaple bylo především oslavení 50letého panování J. Veličenstva cís. a kr. Františka Josefa I. a spolu i zamýšlené rozdělení nynější farnosti Svatokiliánské v důsledku zmíněného odkazu M. Rady. Obecní zastupitelstvo městyse Davle usneslo se ve schůzi dne 10. prosince 1896 oslaviti císařské jubileum postavením důstojné kaple, která by po případě mohla býti rozší-

řena a fara od sv. Kiliána k ní přeložena, jelikož Davle po rozdělení bude tvořiti střed přifařených obcí. Plán a rozpočty na kapli byly zdarma vyhotoveny v kanceláři cís. rady V. Nekvasila v Karlíně*). Základní kámen ke kapli položen byl roku 1897 dne 23. dubna, v den sv. Vojtěšského 900letého jubilea. Dokončená kaple vysvěcena byla roku 1898 dne 3. července ve svátek Navštívení bl. Panny Marie. K tomu dni oděla se Davle i sv. Kilián v nevídaný zde slavnostní háv. Slavobrány, zelené dekorace, nesčetné prapory hlásaly velikou slavnost. Večer bylo osvětlení a nebylo snad jediného domu, jenž by se nebyl stkvěl v záři světel. Za soumraku seřadily se u kaple všechny místní spolky a při hudbě s lampiony v rukou ubíraly se městečkem k sv. Kiliánu a dále k řece. Zde vsedli účastníci průvodu do připravených ozdobených lodí a pluli po řece zpět k Davli, kde na vodě očekávalo je množství menších osvětlených a ozdobených lodiček. Skály proti Davli obsadili toho času zde při stavbě dráhy pracující Vlaši a s hořícími kahánci v rukou zpívali ve sboru dojemné italské písně. Ráno, v neděli dne 3. července, přijel z Prahy dr. František Krásl, metrop. kanovník, a za velikého účastenství kapli posvětil, v níž pak ihned sloužena byla mše sv. — Dr. Eduard Tersch, probošt metropolitní kapitoly, daroval oltář se vším příslušenstvím a dal kapli svým nákladem vymalovati. A podobným způsobem přispěli i jiní dobrodincové; mezi občanstvem Davelským sebráno bylo více než 1000 zl. — Kaple Davelská provedena jest ve slohu barokním. Pěknému zevnějšku odpovídá i vkusný vnitřek, klenutý a polychromovaný. Oltář jest nový, barokní; na něm kopie Rafaelovy Madonny Sixtinské.

Kaplička sv. Františka Seraf. v Bojanovicích vystavěna byla r. 1879 nákladem obce.

V zámečku na Hradištku, patřícím král. kanonii Strahovské řádu praemonstrátského a vystavěném roku 1709 opatem Vítem Seiplem, jest kaplička sv. Anny, zřízená roku 1719 opatem Mariánem Herrmanem. Nalézá se v prvém poschodí; co do výše zaujímá i poschodí druhé, z něhož otvírá se do ní oratoř. Nad oltářem jest obraz: „Sv. Anna sedíc drží na klíně stojícího Ježíška, jemuž Panna Maria ručku líbá“; výše jest obraz sv. Norberta. Nad oltářem jest baldachýn ze dřeva řezaný, po stranách andílky držený. Přiléhající ke kapličce prostranná chodba, ozdobená nástropními malbami, jež provedl Jan Spitzer roku 1759, slouží za prostoru pro věřící. Služby Boží koná v zámečku bydlící inspektor statku, člen kanonie Strahovské (nyní dr. Isidor Zahradník, spisovatel český a říšský poslanec).

3. Lišnice, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: kníže Karel Bedřich Oettingen-Wallerstein.

Místa přifařená: Lišnice 491 k., šk. 3tř.; Černolice a Nový Dvůr 1 h., 393 k., šk. 1tř.; Klinec ½ h., 395 k., 3 ž.; Řídká ½ h., 274 k., 6 ž.; Veselka ½ h., 106 k., 19 ž.; celkem: 1659 k., 28 ž.

Lišnice (Léštnice, Líštnice) náležela od dávných dob klášteru Zbraslavskému. Byla to nepochybně osada malá, lesem obklopená. Roku 1345 klášter Zbraslavský dal část lesa toho v dědičný nájem Jakubovi, rychtáři ze Zlatník, aby jej vymýtil a v úrodná pole proměnil**).

Zmínka o farním kostele v Lišnici vyskytá se poprvé roku 1357***).

---

*) Srvn. Jos. Liška, Popis a stručný nástin dějinný městyse Davle (v Praze 1898), str. 10.

**) Tadra, Listy kl. Zbrasl., 50.

***) Libri conf. I., 17.

Faráři z nejstarších dob známí jsou tito: Miroslav do 1375, Jan z Turnova, dotud vikarista probošta u sv. Apolináře, sm. s před., 1375 až 1378. Heřman (Hermannus), dotud f. v Chuchli, sm. s před., od 1738 až 1379, Otto od 1379, Frenclin do 1385, Vavřinec, dotud f. v Krchlebech, sm. s před., od 1385, Martin 1389—90, Václav, dotud f. v Tisu, směnou s před., od 1390, Tammo 1396, Jiří † 1424, Jan, syn Pešíka z Mníšku, 1424—26, Zikmund, dosud vikarista v Mrtníku, 1427.

V bouřích husitských dostala se Lišnice do rukou světských a teprve zase ke konci stol. XVI. vrácena klášteru.

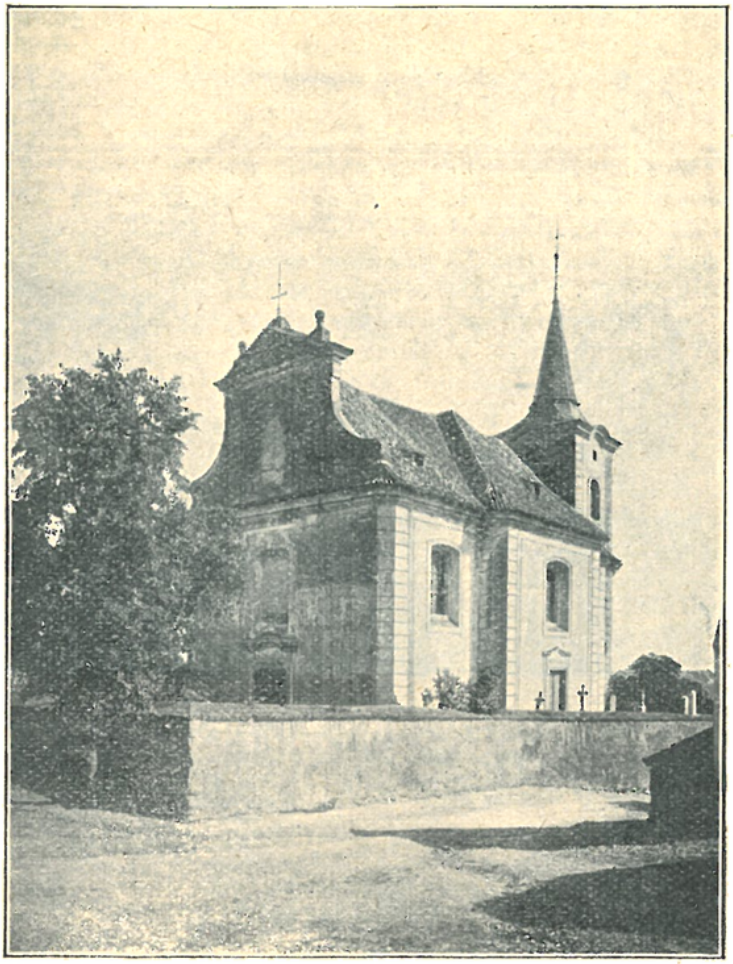

Farní kostel v Lišnici.

Duchovním správcem (administrátorem) v Lišnici byl od té doby vždy některý kněz z řečeného kláštera.

Nejstarší zachovavší se matriky počínají rokem 1696; tehdáž k farní osadě Lišnické patřily i Mokropsy a Trnová.

Dle těchto matrik vystřídali se tu v duchovní správě tito kněží z kláštera Zbraslavského: P. Eug. Bärbig 1696 † 1698, P. Jan Strahl 1698 † 1714, P. Bernard Fischer 1714 † 1738, P. Eug. Radl 1738 (stal se téhož roku farářem ve Zbraslavi), P. Amadaeus Foltin 1738—48 (stal se adm. duch. i svět. ve Slapech), P. Edmund Goltz 1748—54 (vrátil se do kláštera), P. Jan Nep. Čapek 1754-59, P. Coelestinus Stoy, 1759—69, P. Frant. Kotaska 1770—84, P. Adam Fitsch 1784—87.

Po zrušení kláštera byla fara Lišnická obsazována kněžími světskými.

Pořad farářů od roku 1787: Vojtěch Patzelt (kněz ze zrušeného kláštera Zbraslavského) 1787—98, Petr Patzner (byl dříve po 10 let polním kaplanem) 1798—1817, Petr Matoušek 1817—34, Jan Neudörfer 1834—50, Ant. Krch † 1868, Ign. Praský 1868 † 1887, Václav Zvelebil 1887 † 1892, Frant. Fürst 1892—95. Jos. Zbějval 1895—1903, Jos. Černý od 1904.

Roku 1883 dne 10. června po dopoledních službách Božích zapálil blesk chrámovou věž, kteráž shořela a zvony v ní se rozlily. Zvony přelity byly v dílně Jos. Diepoldta v Praze a posvěceny J. E. kardinálem Schwarzenbergem dne 3. října 1883; potom od osadníků Lišnických přiveženy a 10. října zavěšeny.

Farní kostel Všech Svatých jest zbudován v prostém slohu barokním, nepochybně v prvé polovici sloletí XVIII., za opata Zbraslavského Tomáše Budecia (1716—38). Stojí téměř uprostřed obce na mírném svahu.

Presbytář tvoří v půdorysu příčný obdélník; má výsečovou klenbu, okna obdélníková, nízkým segmentem překlenutá. Hlavní oltář dřevěný, barokní, s brankami po stranách. Na něm jest veliký ze dřeva řezaný krucifix; na zadní stěně presbytáře jest zavěšen veliký rámec barokní, v němž jest obraz „Všech Svatých", roku 1843 přemalovaný, bohatý postavami (mezi nimi sv. patronové čeští). Po stranách nad brankami umístěny jsou ploché, na plechu malované postavy sv. Cyrilla a Methoděje, umístěné tu k tisícileté památce roku 1863. Loď v půdorysu čtvercová, má ploskou klenbu kopulovitou, z prken a omítky nápodobenou. Boční oltáře jsou prosté, barokní. Na oltáři strany epištolní jest pěkný relief Panny Marie s Ježíškem, nápodobení obrazu Zbraslavského. Na oltáříku strany evangelijní jest obraz na plátně malovaný „Sv. Jan Nep. v oblacích" od akad. malíře Müllera z roku 1844; po stranách jsou na plechu malované postavy sv. Vojtěcha a sv. Václava. U tohoto oltáře stojí malá cínová křtitelnice šestiboká; na víku jejím vyryt jest nápis: „Fons baptismalis ecclesiae Lissnicensis 1714". Při severním boku lodi stojí pěkný oltář barokní sv. Anny asi z pol. stol. 18., s dobrým obrazem na plátně malovaným: „Sv. Anna sedíc drží na klíně Ježíška, jemuž sv. Jan Křtitel, jakožto dítko, květiny přináší; v pravo P. Maria, v pozadí sv. Joachim"; nahoře v nástavku jest relief, představující setkání se Joachima a svaté Anny; dole po stranách jsou veliké pěkně řezané sochy sv. Barbory a sv. Nothburgy. Kruchta jest valeně podklenutá; ve výklenku pod kruchtou Boží Hrob.

Za presbytářem na straně východní stojí věž; v přízemí jejím umístěna sakristie. Zvony: 1. s nápisem: „R. 1603 byl zvon tento nákladem obce Líšnice na památku Všech Svatých kostelu v Líšnici darován; roku 1883 byla věž a dva zvony bleskem zničeny, a oba opět nákladem přifařených osadníků od zvonaře J. Diepoldta v Praze přelity a témuž chrámu Páně věnovány". 2. s nápisem: „Přelit nákladem osadníků 1867. Ulit v slévárně dcery Karla Bellmanna Anny v Praze". 3. s nápisem: „Přelil Jos. Diepoldt v Praze 1883". 4. umíráček z r. 1759.

Roku 1908 hrabě Leopold Brandis, majitel velkostatku v Řidce, dal postaviti v lese nad zámkem kapličku se sochou sv. Ant. Paduánského.

4. Mníšek, fara.*)

Duchovní správu obstarává farář za pomoci fund. kaplana.

Patron: baron Karel ze Schirndingu.

Místa přifařená: Mníšek 1201 k., 1 ak., 37 ž., šk. 5tř.; Bojovy $1^1/_2$ h., 165 k.; Čisovice 1 h., 527 k., 9 ž., šk. 2tř.; Skalka $^1/_2$ h., 24 k.;

*) Srvn. Josef Vávra, „Historické paměti bývalého panství Mníšeckého a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce", Praha 1899.

Veselka 1 h., 3 k., 9 ž.; Chouzava $^3/_4$ h., 26 k.; Kytín $^3/_4$ h., 462 k., šk. 2tř.; Lhotka $^1/_2$ h., 153 k.; Nová Ves $^3/_4$ h., 515 k., 6 ak., 13 ž., šk. 3tř.; Rochoty $1^1/_4$ h., 10 k.; Rymáň $^1/_2$ h., 233 k., 14 ž.; Senešnice 1 h., 203 k.; Zahořany $^3/_4$ h., 234 k., 7 ž.; celkem: 3756 k., 7 ak., 89 ž.

Pověst vypravuje, že v místech, kde Mníšek stojí, za prastarých dob bývala osada Dubčany. Ta prý ohněm byla zničena. Lidé na tom spáleništi opět budujíce obydlí, nalezli prý vydatné pomoci u mnichů benediktinského kláštera Ostrovského, kteří jim poskytli potřebné stavební dříví. Z vděčnosti za to obyvatelé nazvali obnovenou osadu svou jménem »Mníšek«.

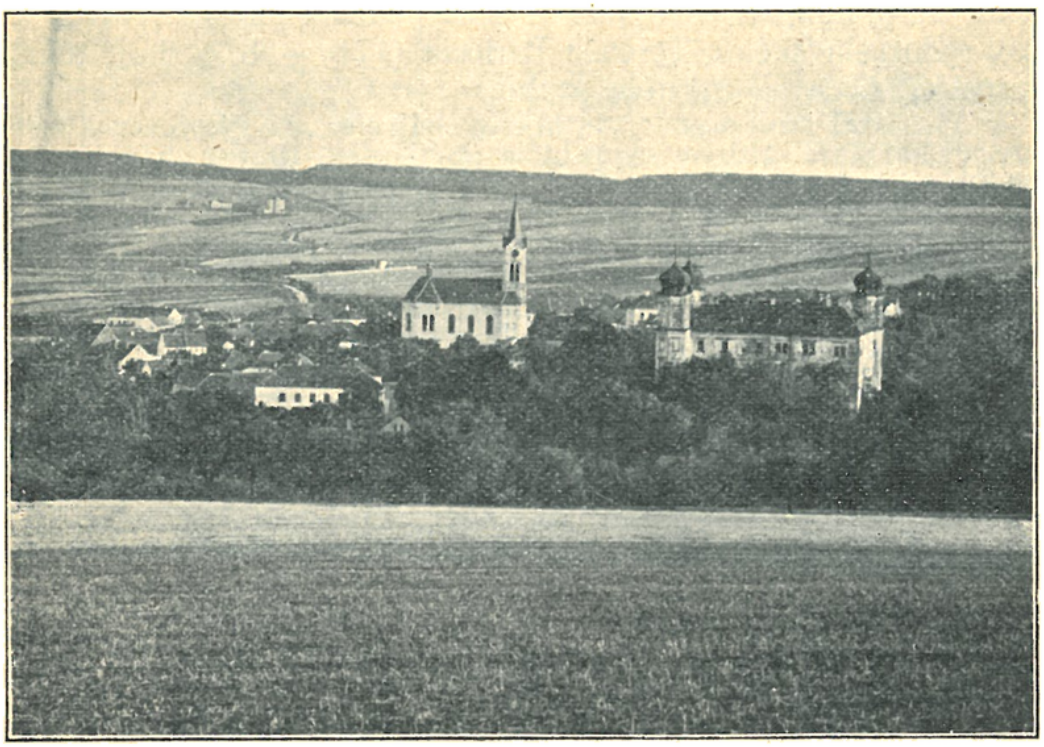

Pohled na Mníšek s farním kostelem a zámkem.

První historické zprávy máme však teprve ze stol. XIV. Tehdáž byl tu již kostel farní, jehož patronem byl král český, jemuž Mníšek náležel. Roku 1352 farář Mníšecký platil desátku papežského za pololetí 6 grošů.

Faráři z nejstarších dob známí jsou tito: Blahuta † 1369, Jakub z Písku 1369, jáhen Matěj z Velvar 1369 † 1424.

Z roku 1380 zachovala se zpráva o arcijáhenské visitaci kostela a fary ve Mníšku. Arcijáhen Pražský a kanovník Vyšehradský doktor Pavel z rodu pánů z Janovic, vykonav visitaci kostelů v Jílovišti, Trnové a Líšnici, z rána dne 8. května 1380 se svým písařem přijel do Mníšku. V kostele shledal tři psané knihy mešní, knihu ranních pobožností (matutinale) špatně vázanou, dva stříbrné kalichy, čtyři ornáty, dvě alby a sedm jiných oděvů církevních. Arcijáhen pak vyšetřoval, zda-li kněží a osadníci zde vedou nábožný život. V té příčině vyslýchán byl farář kněz Matěj Velvarský a jeho vikář neboli pomocník (kaplan)

kněz Slavimír z Pěčiny, před třemi roky v Římě vysvěcený; dále svědčili místní rychtář Pešík, konšelé Štěch a Přibík, z obce Martin Končata a Jakub Bradáček. Užito bylo též svědectví, jež v nedaleké Líšnici vydali rychtář Janek, sedláci Blahut, Proch a Janek, též farní čeledín. Z výroků jejich vyšlo na jevo, že oba kněží stojí v dobrém řádu, leda že někdy zacházeli do hospody mezi lidi světské, což bylo proti stanovám arcibiskupa Arnošta z Pardubic *).

Mníšecký farář Matěj Velvarský ze svých úspor r. 1408 založil při kostele Mníšeckém mešní fundaci, tak aby každý farář Mníšecký byl povinnen vždy první středu po velikonocích, vezma na pomoc vikáře a řeholní kněží, večer zpívati vigilie o devíti lekcích a druhého dne ráno aby zpíval smuteční mši svatou, a to za duši kněze Matěje Velvarského, jeho rodičův a předkův.

Král Václav IV. udělil Mníšek roku 1409 v manství Janu z Lestkova, jenž za války husitské věrně stál při církvi katolické a králi Zikmundovi.

Po smrti faráře Velvarského stal se roku 1424 farářem v Mníšku kněz Duchek z Hořovic † 1426, po něm pak Jan, dotud farář v Líšnici, 1426—34 (odešel na faru do Tachlovic).

Roku 1487 přišel Mníšek v držení Vratislavů z Mitrovic. Páni Vratislavové drželi se ode dávna víry katolické, přijímajíce Svátost oltářní pod jednou způsobou. Také osada Mníšecká bývala pod správou kněží katolických.

Z těch známi jsou v letech 1535—40 pouze dva: Matyáš, kterýž roku 1535 ve kšaftu odkázal vše, co měl, svému služebnému pacholeti Ondřejovi, synu Jana sladovníka**), a Mikuláš 1540.

Roku 1552 byl v Mníšku farářem kněz Stanislav Polák. Býval před lety mnichem některého kláštera v Krakově, odkudž zašel do Čech, kde byl nedostatek duchovních katolických; vypomáhal v duchovní správě na farách kláštera Břevnovského, později rovněž tak sloužil na patronátě kláštera Zbraslavského asi při kostele ve Slapích aneb v Líšnici, a odtud přešel na faru ve Mníšku. Potom roku 1552 přijat byl u dolejší konsistoře Pražské po počtu kněží strany pod obojí, dotvrdiv přísahou, že pro nižádný skutek zlý neodstupuje od strany katolické ***). Roku 1564 byl v Mníšku farářem Martin Peřina †).

Při konvokaci katolického duchovenstva traktu podbrdského konané v Žebráku roku 1570 dne 16. října přítomen byl Mníšecký farář Vojtěch Polák (Adalbertus Polonus) ††).

V té době, jak se zdá, byla osada ještě katolickou; nedlouho však působením tehdejšího pána na Mníšku Vratislava III.

---

*) Srvn. Vávra o c., 13.
**) Method 1900, 133.
***) Vávra, o. c. 25.
†) Archiv arcib. miss. boh.
††) Ve zprávě o konvokaci té čteme: „Mnissek. Collator est nobilis quidam catholicus cognomento Wratislaus. Parochus ibi est Adalbertus Polonus, catholicus; quidem est idoneus, si non ebrietas vitio daretur“.

z Mitrovic, jenž byl přívržencem strany pod obojí, silně nachýlené k řádům luteránským, nastal tu obrat na úkor náboženství katolického.

Působili tu tehdáž tito kněží luteránští: Jan Rosacius Hořovský 1604—10 a Jan Mníškovský od 1610.

Po bitvě bělohorské císař Ferdinand II. zakázal v Čechách veškerá náboženská vyznání nekatolická a vypověděl z Čech protestantské predikanty, kteří nechtěli přestoupiti ke straně katolické. Na poučení lidu ve víře katolické vysíláni byli do měst i vesnic missionáři z jesuitské kolleje u svat. Klimenta v Praze, a ti bez únavy obcházejíce po krajích, kázáním a laskavým napomínáním převáděli lid na víru katolickou, a poněvadž se při tom bránili každé pomoci vojenské, zakoušeli někdy velikých nesnází, ano i nebezpečí života. V Mníšku a okolí horlivě kázal a vyučoval P. Jan Antaly, Slovák rodilý, s mladším společníkem svým, a pracoval s dobrým zdarem, podporován jsa pánem Mníšeckým, Zdeňkem Vratislavem, horlivým katolíkem. Kdo tehdáž byl katolickým farářem ve Mníšku, nelze pověděti. Ale téměř jisto jest, že po děsném roce 1639, kdy Mníšek od Švédů byl vypálen, žádného kněze tu nebylo. Teprve roku 1649, když válka dobouřila, přišli sem zase Jesuité z Prahy, a kázáním, zpovědí a udílením nejsv. Svátosti oltářní byl od nich lid v Mníšku a okolí, který prý po mnoho let katolického kněze ani neviděl a ve víře se zviklal, zase náležitě poučen a utvrzen*).

R. 1639 Švédové vypálili Mníšek, při čemž shořel kostel i fara. Hrabě Zdeněk Vratislav z Mitrovic, pán na Mníšku (zemřel 1641), odkázal na opravu spáleného kostela a fary 700 zl.

Kostel byl jakž takž obnoven, ale kněze při něm nebylo od mnohých a mnohých let. Když roku 1649 jesuité pražští zde dokonali svou missii a lid v městečku i vesnicích ve víře katolické utvrdili, jevila se potřeba stálé duchovní správy v té krajině. Tedy psal hrabě Vratislav kardinálu-arcibiskupovi pražskému, Arnoštovi z Harrachu, v ten smysl: Poněvadž městečko mé Mníšek za minulých let válečných tou měrou bylo vyloupeno a vypáleno, že obyvatelé posud se nevzpamatovali z těch škod a nestačí k tomu, aby vlastního faráře si chovati mohli, tedy prosím, aby Mníšek a příslušné vesnice byly zatím přiděleny k duchovní správě faráři u sv. Kiliána. K té žádosti svolil arcibiskup, a od toho času docházel do Mníšku farář od svat. Kiliána P. Matěj Rudbert, benediktin, a od podzimku roku 1653 jeho nástupce P. Matiáš Kergelius, i přisluhovali zde osadníkům farnosti Mníšecké s filiálkami v Kytíně a Hraštici**).

Roku 1655 koupil panství Mníšecké pan Servác Engel z Engelsflussu, jenž ihned postaral se o řádnou duchovní správu v Mníšku. Od roku 1656 měla osada Mníšecká zase vlastního svého faráře.

---

*) Vávra, o. c. 30—31.
**) Vávra o. c. 34—35.

Pořad farářů v letech 1656—76: Šebastián Prášek (Prassek) 1656 až 1658, Jan Ludvík Kryštof Schwäger de Cilla 1558-59, Jan Chrysostom Bohuslavský, kněz cisterc. kláštera Zbraslavského, 1659—61, Mikuláš Maximilián Kostelský z Lybanu 1662, Jan Václav Rotleb ze Žaboklik 1663—64, Tomáš Fridrich František Mrazín (Mrazyn) 1664—66, Magister Augustin Maximilian Haletius 1666, Jakub František Lazar 1666—69, Pavel Švamberger (Schwamberger) 1669, Bartoloměj Pramer, minorita od sv. Jakuba v Praze, 1670—72, Kašpar Erhartický 1672 73, Jan Stanislav Kozojedský 1673—74, Ondřej František Hofftigk 1674—79, jehož nástupcové po déle než 100 let měli titul pouhých administrátorů farních.

Příčinou častého střídání farářů v Mníšku byla jednak obtížná práce na rozsáhlé farnosti zdejší, jednak také to, že tehdejší patron pan Servác Engel, ač jinak byl pobožný a dobročinný, nebýval vždy farářům patronem příjemným, jak seznáváme z rozepře jeho s farářem Rotlebem. Dle smlouvy ze dne 11. listopadu 1662 kněz Rotleb se zavázal, že aspoň tři leta setrvá tu na faře, a pan Engel mu odevzdal 44 korců farních rolí, louku farní, les zádušní, slíbil mu zjednati desátek žita a ovsa po 35 korcích, dále od poddaných povinné letníky (dávky z dojného dobytka), koledy a v kostele sv. Zikmunda v Hraštici jednu kopu gr. ze záduší. Také slíbil pan Engel, že z dobré své vůle dá panu faráři za nedělní vyučování katechismu po vědru piva z každé várky a za týdenní 4 mše sv. do roka 66 zl. rýnských, konečně za každé Marianské processí do Kytína, jichž bylo sedm, po jednom zlatém. Ale farář Rotleb brzy si stýskal ve Mníšku. Farní pole byla zpustlá a zarostlá; jen 4 korce daly se pronajmouti za třetí mandel, na ostatní nebylo nájemníka; farář toužil, že desátku bývalo vždy 90 korců, a patron že přiznal se toliko k 70 korcům; také prý se mu zadržuje důchod ze záduší Kytínského. Pan Engel nadto přestal mu vydávati slíbený plat za týdenní 4 mše sv. — Od starodávna byl obyčej, že pod dozorem patronovým spravoval zádušní pokladnu vždy jeden soused Mníšecký, a ten nazýván byl kostelníkem (nynějším kostelníkům tehdáž říkávali „zvoník"). Tehdejší kostelník, Martin Sadílek, švec, beze svolení patronova nechtěl ze zádušní pokladny nic dáti na opravu kostela ani domu farního, jehož krov byl děravý. Kostelní náčiní a roucha choval pan Engel ve svém obydlí a společně s kostelníkem rozhodoval, jakého roucha farář má kdy užívati. — Tehdejší kantor školní odpíral faráři poslušnost, nalézaje v tom ochranu u pana Engla a jeho úředníků. Patron dokonce i žádal, aby farář u něho žádal za dovolení, kdykoliv chtěl někam přes pole odejíti*). Také farář Švamberger stěžoval si roku 1669 konsistoři na pana Engla, že jej samovolně beneficia zbavil a nábytek jeho z fary vyházeti dal**).

Že však pan Engel dobře se staral o zvelebení kostela Mníšeckého, o tom svědčí zvony, které roku 1662 dal uliti na své útraty. Nábožný duch jeho zůstavil památku i v poutnickém chrámě na Svaté Hoře, kdež r. 1655 dal v rohu ambitu vystavěti kapli, která podnes slove »Mníšecká«.

Dle výkazu z roku 1670 vykonalo velikonoční zpověď na osadě Mníšecké 612 osob; 79 osob povinnost tu zanedbalo.

Administrátoři Mníšečtí od roku 1680 do 1785: Václav Kubíček, františkán z kláštera P. Marie Sněžné, 1680, Jan Kozojedský do 1684, Matouš Wirth 1684—93, P. Gunther, benediktin z kláštera sv. Jana pod Skalou, 1693—95, Bartoloměj Skála 1695-96, Ondřej Alexander Tuma 1696, Ant. Jelec 1697, Matouš Severín 1698, Václav Redina 1699 1701, P. Ildefons Pelikán, benediktin od sv. Mikuláše v Praze, 1702, Jan Linhardt 1702, P. Ildefons Pelikán (po druhé) 1702—03, P. Prokop Smrkovský, benediktin z kláštera sv. Mikuláše, 1704—39, František Phillippi 1739—1742, Jan Ant. Tureček 1742 † 1761, Ignác Ringel † 1764, Ant. Planer 1764—83, Jan Kumpa 1783-85.

*) Vávra o. c. 43.
**) Protoc. cons. v arch. arc.

Ve visitační zprávě z roku 1696 se o kostele Mníšeckém praví, že sotva kostelu se podobá; kdyby prý na něm nebylo křížů, mohlo by se mysliti, že jest to krčma.

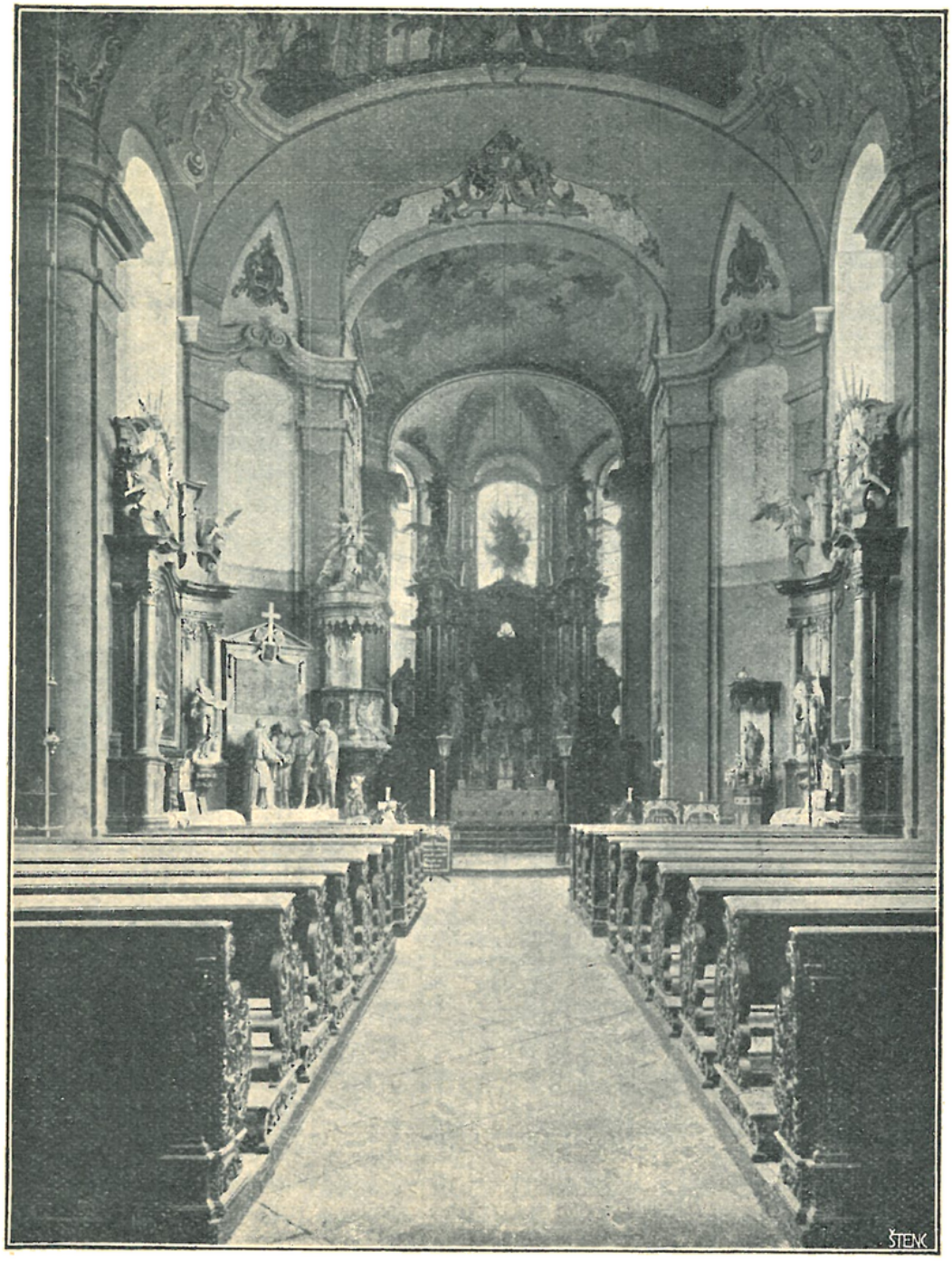

Vnitřek farního kostela v Mníšku.

Hrabě Ignác z Unvertu, jenž roku 1743 stal se majitelem panství Mníšeckého, jal se stavěti nový kostel sv. Václava uprostřed náměstí Mníšeckého, a do konce září roku 1756 přivedl stavbu ke konci. Tehdáž o svátku sv. Václava uchystána byla veliká slavnost vysvěcení nové svatyně. Dne 26. září 1756

o osmé hodině ranní sezváněno bylo na staré dřevěné zvonici Mníšecké všemi zvony, a z chatrného kostela starého, k rozboření určeného, vyšel slavný průvod kněží a lidu k novému kostelu, jejž vikář Vojtěch Kraus, děkan Příbramský, benedikoval. Dne 28. září, ve svátek sv. Václava, od 6. hodiny ranní každé půl hodiny sloužena byla tichá mše sv. O osmé hodině ranní mši sv. zpívanou s hudbou figurální sloužil baron Maximilián Dubský z Vitiněvsi; potom opětně slouženy byly tiché mše sv. O 9. hodině dáno bylo znamení zvonem větším, o půl 10. hod. všemi zvony bylo vyzváněno. V 10 hodin přibyl P. Prokop Lukšíček, farář u sv. Kiliána, s velikým processím svých osadníků. Po 10. hodině vyšlo slavné processí ze starého kostela. V čele průvodu nesen byl kříž; potom ubíralo se duchovenstvo v párech, nesouc bohoslužebné nářadí a náčiní z kostela starého, jako: křtitelnici, nádobky se sv. oleji a j. Za nimi kráčel Bernard Slavík, opat kláštera sv. Benedikta pod Skalou, jenž pod baldachýnem nesl Nejsv. Svátost v ciboriu. Když průvod vešel do nového chrámu, uložena byla Nejsv. Svátost do tabernákulu, a na kazatelnu vystoupil baron Dubský, jenž měl k lidu kázání na slova: »A on vzdělá chrám Hospodinu, a on ponese slávu« (Zachariáš 6, 13), v němž chválil péči a štědrost patrona, jenž vystavěním nového kostela rozmnožil úctu k sv. Václavu, načež vybízel lid, by měl dům Boží v náležité uctivosti. Po skončeném kázání měl řečený již opat pontifikální mši sv., mezi níž u postranních oltářů ustavičně slouženy byly tiché mše sv. Na konci slavné mše sv. zapěn chvalozpěv »Te Deum«. Hudbu složil tehdejší rektor školy Mníšecké Václav Haan. Odpoledne po 4. hodině měl baron Dubský slavné nešpory a požehnání s Nejsvětějším. K slavnosti té sešlo se tolik lidu, že nebylo v Mníšku pamětníka podobného návalu.

Roku 1786 byla k žádosti tehdejšího patrona hraběte Jana z Unvertu dosavadní administratura Mníšecká povýšena na faru.

Pořad farářů: Jan Cippelius † 1826, šlechetný a učený kněz, všeobecně vážený, na něhož osadníci dlouho vzpomínali; nar. ve Slaném 1752, vstoupil do řádu jesuitského, po jehož zrušení roku 1773 studoval bohosloví dále; roku 1776 byl vysvěcen na kněze, načež kaplanoval do r. 1784 ve svém rodišti, potom ve Svatém Poli, roku 1785 stal se administrátorem fary Mníšecké a r. 1786 prvofarářem; roku 1797 jmenován byl čestným děkanem, roku 1811 vikářem okrsku Příbramského, r. 1816 čestným kanovníkem u Všech Svatých na hradě Pražském, a roku 1823 posléze arcijáhnem Berounského kraje; roku 1781 vydal tiskem „Řeč pohřební Marii Theresii“ a v rukopise zanechal překlad Q. Curtia Rufa*); Josef Lagler, dotud kaplan v Rokycanech, 1826–39, Frant. Herschmann, dotud f. u sv. Ducha v Praze, sm. s před., 1839 † 1883; došel vyznamenání čestnými tituly duchovními a požíval veliké lásky svých osadníků, jsa k chudým lidem vždy dobrotivý a štědrý**). Jan Kramer, kníž. arc. notář, od r. 1883.

K nápravě měny musily kostely roku 1810 dáti všecko přebytečné stříbro své; i kostel Mníšecký musil do mincovny

*) Viz Jireček, Rukověť I., 126.
**) Vávra o. c. 77.

vydati stříbrné předměty kostelní, které někdy pan Servác Ignác z Engelsflussu dal zhotoviti pro kostel na Skalce a pan Ignác Karel z Engelsflussu potom roku 1743 odkázal je kostelu Mníšeckému *).

Roku 1836 hrabě Ignác z Unvertu vystavěl opodál kostela k západní straně bytelnou zvonici kamennou, pohříchu neúhlednou, s nepatrnou jehlanovitou střechou; tam pak přeneseny byly zvony a hodiny a stará zvonice dřevěná stržena. R. 1868 byla ona neúhledná zvonice zbořena a v průčelí kostela vystavěna byla nová věž nákladem záduší.

V Mníšku narodil se r. 1852 nynější nejd. biskup Králové-Hradecký Dr. Josef Doubrava.

Farní kostel sv. Václava jest prostranná budova barokní; věž v průčelí provedena jest ve slohu pseudorománském.

Kolkolem rozkládá se bývalý hřbitov obklopený zdí, v jejíž nárožích jsou prázdné výklenkové oltáře, jichž se užívá jakožto oltářů při průvodu v den Božího Těla.

Vnitřek kostela jest vysoký, vzdušný. Presbytář vzadu zaoblený; pole předložené má klenbu plackovou. Oltář jest veliký, dřevěný, rokokový, velmi zajímavý; na něm uprostřed jest sousoší: „Sv. Václav klečící před ozářeným reliefem Staroboleslavským". Po stranách stojí sochy sv. Prokopa a Vojtěcha, na brankách sv. Lidmily a sv. Václava. Přední část tabernákulu tvoří zasklený výklenek, v němž jest krásný z alabastru zhotovený krucifix. Na klenbě jest dobrá malba barokní: „Nejsv. Trojice". V bočních stěnách presbytáře jsou veliké zasklenné oratoře. Loď má tři pole plackových kleneb; pole prostřední jest největší. Na klenbách jsou malby: 1. „Zavraždění sv. Václava", 2. „Apotheosa sv. Václava", 3. „Sv. Václav zjevuje se sestře své Přibislavě". Veškery zmíněné malby nástropní provedl roku 1756 malíř Jan Spitzer; obnovili je r. 1887 malíři Karel Javůrek (v presbytáři) a Josef Scheiwl (malby ostatní). V lodi stojí čtyři boční oltáře, vždy dva a dva stejné celkové úpravy naproti sobě: 1. barokní; po stranách jsou sochy sv. Matouše a Marka, uprostřed obraz sv. Jana Křtitele od Karla Javůrka, jejž roku 1884 daroval Karel svob. pán ze Širndingu, pán na Mníšku; 2. téže architektury jako předešlý, s obrazem „Kristus Pán na kříži, po stranách P. Maria a sv. Jan Ev., u paty kříže Marie Magd." a se sochami sv. Floriána a sv. Šebastiána; 3. rokokový s obrazem „Ježíšek zjevuje se sv. Antonínovi", jak se zdá, od Raaba malovaným; 4. stejné celkové úpravy jako předešlý, s obrazem „Modlící se sv. Jan Nep." (obstojná malba z druhé polov. 18. stol.).

Pozoruhodnou ozdobou kostela jest náhrobek z bílého mramoru, stojící v lodi mezi oltářem sv. Jana Křtitele a kazatelnou, jejž zříditi dala památce lidumilného a zbožného hraběte Josefa Unverta († 1822) manželka jeho Karolina. Na mausoleum vidíme skupinu soch v životní velikosti v antických rouších, představujících zmíněného hraběte Josefa a jeho bratra Jana s manželkou Marií Annou, kterak za hrobem vítají je rodiče jejich, Ignác hrabě Unvert s manželkou Marií Teresií rozenou Čejkovou. Pěkný tento pomník zhotovil sochař pražský V. Prachner.

Zvony: Tři s nápisy německými, ulité zvonařem Mikulášem Löwem v Praze roku 1662 nákladem pana Serváce Engla z Engelsflussu.

V zámku, vystavěném panem Servácem Englem z Engelsflussu v letech 1656—1672, jest v severovýchodní nárožní věži kaple svat. Serváce, ozdobená na klenutém stropě prací štukatérskou a malbami. Oltářní obraz na měděné desce malovaný „Sv. Servác spolu se sv. Athanášem hájí církev proti bludaři Ariovi", zhotovil Karel Škréta **). Pro

*) Vávra, o. c. 70.

**) Ve visitační zprávě vikářově z roku 1696 praví se o této kapli: „Est et alia capella in arce Mnissekensi s. Servatii Ep., aquâ Gregoriana

služby Boží v kapli této chovali sobě hrabata z Unvertu již asi od roku 1750 vždy vlastního kaplana, který též zavázán byl vypomáhati v místní duchovní správě; nejeden z nich byl potom administrátorem fary Mníšecké (jako na př. kněz Ignác Ringel, Antonín Planer a jiní). Ale postavení těch kaplanů bylo jen dočasné pro nedostatek vlastní fundace. Teprve hrabě Josef Unvert roku 1819 složil kapitál 6000 zl. vídeňské měny (2520 zl. rak. měny) jakožto fundaci pro zámeckého kaplana a kooperatora farního v Mníšku, který na faře měl míti zdarma byt a týdně měl sloužiti po jedné mši sv. za hraběte Josefa, za zemřelou manželku jeho Annu Marii rozenou Alsterlovou, za druhou manželku Karolinu roz. Dejmovou a za matku jeho Marii Terezii roz. Čejkovou z Olbramovic. Na požádání má ty mše sv. sloužiti v kapli zámecké, vyjímaje veliké svátky*).

Severně od Mníšku na skalním výstupku lesnatého chlumu bělá se kostelík sv. Maří Magdaleny řeč. »na Skalce«**). Dal jej vystavěti v letech 1692—93 pan Servác Engel z Engelsflussu, jenž byl pánem na Mníšku v letech 1674—1704. Byl od mladosti zbožným ctitelem svaté kajícnice Maří Magdaleny. Dověděv se, že ve francouzském městě Marsilii stojí památný kostelík na onom místě, kde dle podání Maří Magdalena po 33 let z hříchů svých se kála, poslal tam na své útraty výtečného stavitele pražského Krištofa Dienzenhofera, kterýž vykonav dalekou cestu, odtamtud přinesl dokonalý nákres oné svatyně, jehož správnost stvrzena byla obecním starostou Marsilským. Podle nákresu toho vystavěn pak byl kostelík na Skalce. Stavbu vedl Krištof Dienzenhofer za pomoci polírů bydlících v Mníšku***).

Kaple sv. Maří Magdaleny jest stavení nevelikých rozměrů, v půdorysu ellipsovité. Vnějšek členěn jest lisenami, pod římsou táhne se zubořez. Vchod má kamenné pažení; nad ním jest kartuše s vytesaným latinským nápisem, sdělujícím jméno i tituly zmíněného zakladatele kaple, jakož i rok 1693†). Nad tím spatřují se andělé, držící znak; vše to jest tesáno v kameni. Vnitřek má klenbu kopulovitou a jest celý vyzdoben umělými krápníky. Ve výklenku nad oltářem jest socha klečící sv. Maří Magdaleny, výše pak sousoší „Zvěstování Panny Marie". Světlo ve skrovné míře padá dovnitř pěti oválovými okénky. Po stranách ve výklencích spatřujeme sochy svatých poustevníků: sv. Antonína Egypt-

---

benedicta, pulchra et ab omni consortio humano remota, artificiosis imaginibus a Screta pictis exornata".

*) Vávra, o. c. 72.

**) Vávra, o. c. 88 a násl.

***) Ve visitační zprávě vikářově z roku 1696 čteme o této kapli: „In monte supra oppidum ad occidentem sito aedificata est capella s. M. Magdalenae ad similitudinem grottae Marsiliensis, vere magnifica et pulchra, penes quam non procul aedificata est mansio pro illustrissimo domino, volente ibidem, quasi in eremo poenitentiam agere et se pro aeternitate disponere. Pro festo patrocinii memorata capella indulgentiis plenariis provisa est, quo die magnus populi affluxus spectatur; in hac prope singulis diebus feriatis sacrum legit eius capellanus, quem in hunc finem servat memoratus illustrissimus. Paulatim, uti magis capella haec exornatur, sic etiam de apparamentis providetur".

†) ILLVSTRISSIMVS DOMINVS DOMINVS SERVATIUS IGNATIVS L: B: DE ENGLSFLVSS S. SEPVLCHRI HIEROSOLYMITANI EQVES DNS IN MNISSEC ET MAGNO HRASTITZ SAC: CAES: R: M: CONSILIARIVS INCLYTI IVDICII FEVDALIS ET CAMERATICI ASSESSOR NECNON PRIMARIVS REGIVS CAPITANEVS DISTRICTVS PODBRDENSIS FIERI FECIT ANNO MDCXCIII.

ského, sv. Prokopa, sv. Pavla a sv. Ivana. I kruchtička v pozadí se nalézající, na dvou pilířích vpředu spočívající, pokryta jest krápníky. Po jedné straně hlavního oltáře jest kazatelna, po druhé rokokový oltářík, na němž jest obrázek sv. Františka Serafinského, jakožto poustevníka,

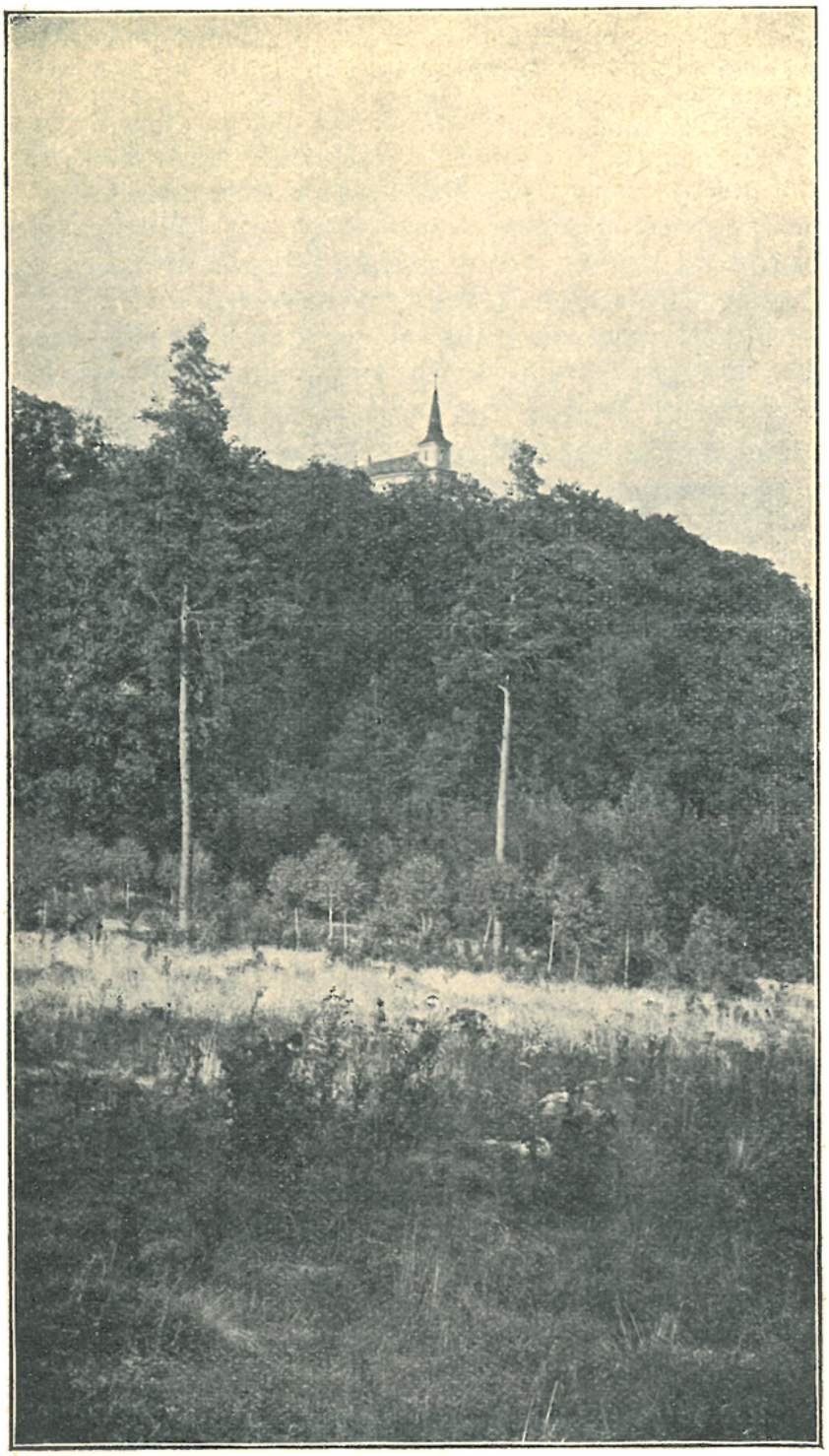

Skalka u Mníšku.

a pod ním obrázek P. Marie Dobré rady. Veškery zmíněné sochy řezány jsou ze dřeva; zhotovil je pražský řezbář Jiří Bendel. Dlažba svatyňky skládá se z malých oblázků. Na straně jižní jest nízká zděná vížka čtyřboká, jež roku 1860 obdržela nynější jehlanovou střechu. Ve vížce

této visí dva zvony: jeden z roku 1693, druhý z r. 1699. Na téže straně přiléhá ke kapli sakristie, pod níž jest neveliká krypta, v níž pochována jest hraběnka Čejková z Olbramovic, dále tu odpočívají někteří členové kláštera Skaleckého tu zemřevší; po zákazu pak pochovávání v kostelních kryptách se zvláštním povolením zde pohřben byl hrabě Ignác Unvert roku 1827, a později, roku 1858 manželka jeho hraběnka Terezie roz. z Török-Szendrö. Před kryptou jest malá terassa, nad srázných skalinami lesem porostlými, odkudž otvírá se překrásný pohled na Mníšek

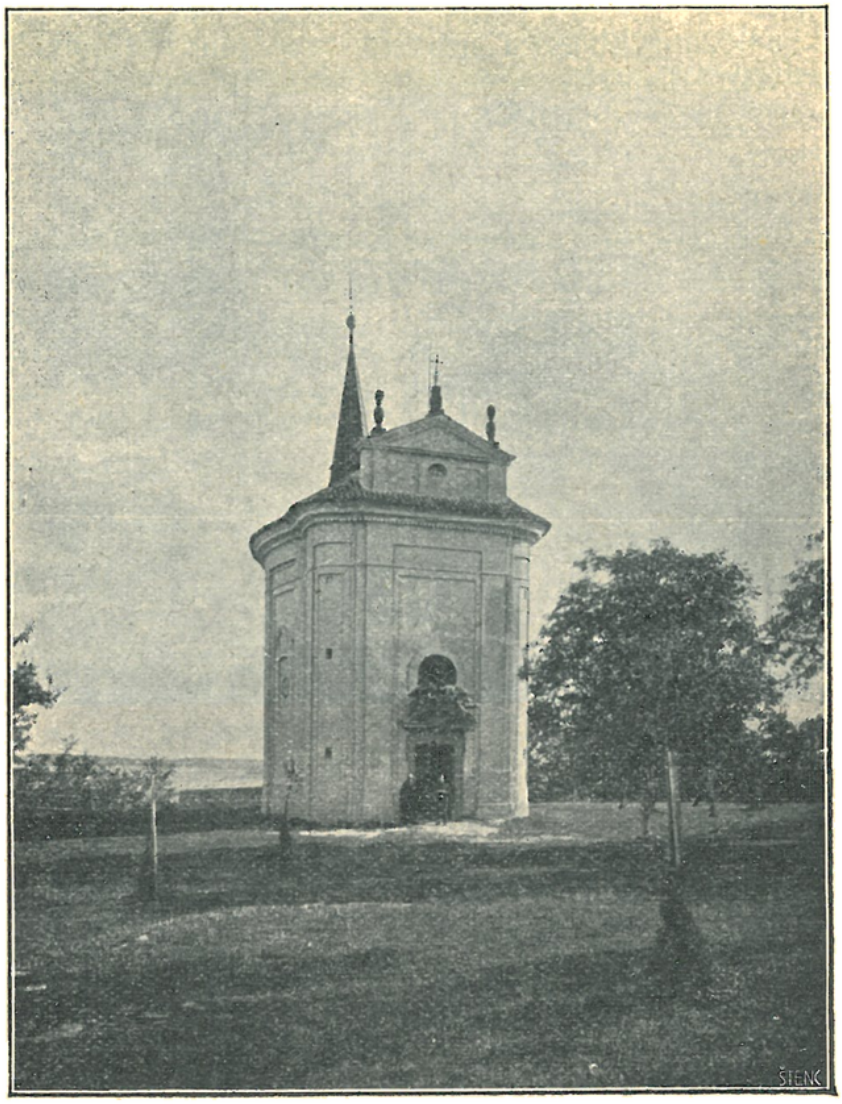

Kaple sv. Maří Magdaleny na Skalce.

i do celého půvabného údolí. Stojí tu veliký litinový kříž s Kristem Pánem a Pannou Marií Bolestnou; na podstavci vpředu jest litý dvojznak, vzadu latinský letočetný nápis: „ChrIsto IgnatIVs aC theresIa CoMItes De VnWerth (1825) die 16. Octobris"; v bocích čtou se německé verše: „Der Liebe höchstes Opfer starb am Kreuz; dies Vorbild sei, o Christ! dein steter Reiz. — Des Nächsten Wohl nicht deinem gleich zu messen, vielmehr dich selbst für andre zu vergessen".

Poblíž kaple sv. Maří Magdaleny vystavěl si zmíněný zakladatel, pan Servác Engel z Engelsflussu, neveliký dům, chtěje tu jako na poušti, odloučen od světa, pokání činiti a k věčnosti se připravovati. Zamýšlel v domě tom usaditi čtyři kněží řádu

sv. Benedikta z pražského kláštera u sv. Mikuláše na Starém Městě, kteří by tu jako v malém klášteříku žili. Ale zbožný ten pán se toho nedožil. Před smrtí svou (1704) učinil v závěti své příslušné nadání záležející v obnosu 15.000 zl. a v deputátu, přidav k tomu ještě svou knihovnu, a zavázal bratrovce a dědice svého Ignáce Karla Engla z Engelsflussu, aby přání jeho v příčině založení benediktinského kláštera na Skalce vyplnil. Spolu také ustanovil pro případ, že by pro překážky nepřekonatelné k založeni kláštera nedošlo, aby oněch 15.000 zlatých i s knihovnou připadlo řečenému klášteru sv. Mikuláše. Po smrti pana Serváce dědic pan Ignác Karel Engel skutečně jal se činiti potřebné k tomu kroky. Ale potkal se s nesnázemi. Arcibiskup pražský, Ferdinand hrabě z Kuenburka, nepřál tomu podniku. Studující mládež dávala se tehdáž raději do klášterů, než do arcibiskupského semináře, z čehož vznikal nedostatek světských kněží, a proto arcibiskup, chtěje zmařiti onu fundaci Skaleckou, žádal, aby do nového kláštera dáno bylo místo čtyř kněží aspoň šest, tak aby klášterní společné modlitby řádně mohli konati. Benediktini pak shledávali nadání klášterní, jak je vykazoval kšaft pana Serváce, býti příliš skrovným, i žádali, aby bylo přiměřeně rozhojněno, čehož však pan Ignác Karel z Engelsflussu učiniti nechtěl. Jelikož tedy bylo patrno, že pro veliké tyto překážky k založení kláštera nedojde, bylo vykonáno, co byl pan Servác pro ten případ ustanovil: obnos 15.000 zlatých a knihovna vydány byly klášteru svat. Mikuláše. Budovy na Skalce, tak velikým nákladem pořízené, zůstaly pusty a prázdny, aby ponenáhlu se rozpadaly. Dobrým lidem však potom bylo s povážením, že benediktini, uloživše onu summu na statku Dlouhé Lhotě pana Ignáce Huberta Bechyně z Lažan, při bankrotu téhož pana Bechyně r. 1748 musili ten statek v příliš vysokém odhadu koupiti, a tak z těch peněz nic neužili; též bylo nápadné, že pan Ignác Karel z Engelsflussu, maje osm dítek, potom s žalostí na to patřiti musil, kterak záhy odumírá jedno po druhém, a roku 1732 poslední, sám pak roku 1743 ve velikých svízelích a strastech zemřel jako poslední svého rodu *).

Více než půl století po smrti pana Serváce z Engelsflussu obnoven byl pokus na osazení kláštera Skaleckého, a to s prostředky sice skrovnými, ale s pevným úmyslem a dokonalým zdarem. Dělo se to přičiněním hraběnky Benedikty Čejkové z Olbramovic. Paní tato, majíc dítky své dobře opatřené, věnovala se výhradně pobožnosti a vstoupila do řádu františkánského jakožto terciářka. Když pak zeť její, Ignác svobodný pán a pozdější hrabě z Unvertu, r. 1755 stal se pánem na Mníšku, přestěhovala se k němu a ubytovala se v opuštěném klášteře na Skalce. V lesní samotě žila tu podle řehole sv. Františka, trvajíc na modlitbách a rozjímání, a čeleď blízkého dvora poplužního na Skalce pečovala o skrovné její potřeby a bezpeč-

*) Vávra, o. c. 92—93,

nost. Nechtíc pak býti bez duchovní správy, vyžádala si na řádu františkánském, že k ní poslán byl z pražského kláštera P. Vavřinec Hlaváč, učený lektor bohosloví, a ten obývaje tu v klášteře, konal v kostelíku každý den služby Boží. Po něm účinkovali tu P. Amaranth Procházka, později P. Václav Mařátka, oba z kláštera hořovického, roku 1761 P. Hygin Svoboda, roku 1762 P. Bernard Schamberger. Tehdáž postavila hraběnka Benedikta na prostranství mezi kostelem a hořejší kaplí rekollekční

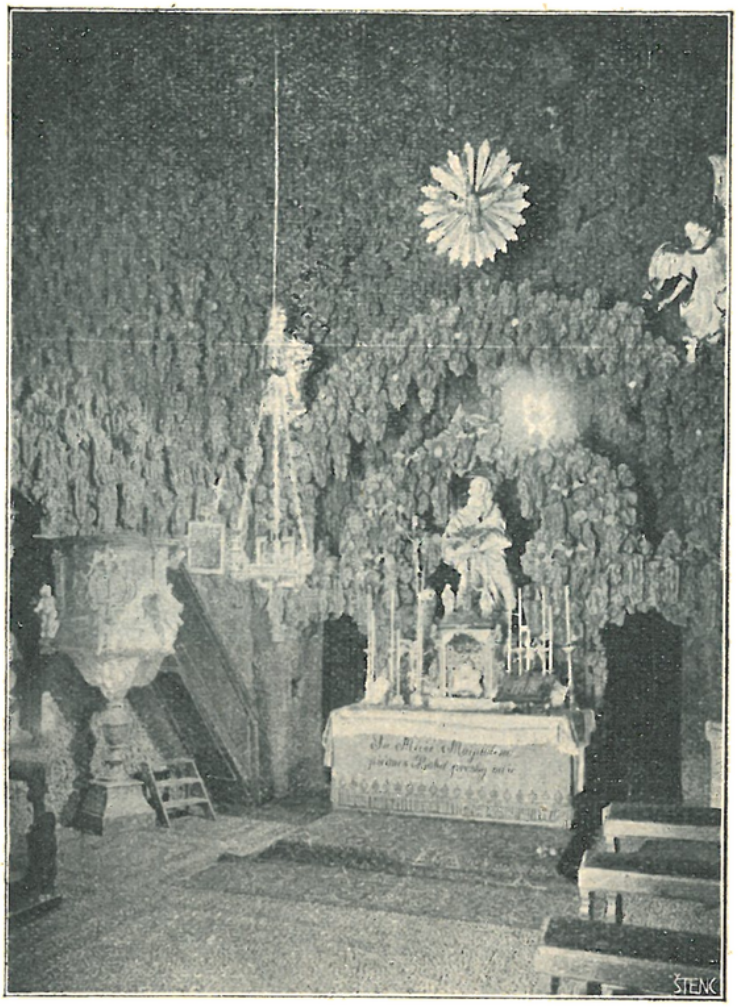

Vnitřek kaple sv. Maří Magdaleny na Skalce.

14 zděných kapliček křížové cesty a potom při nich konala pobožnost svou. Její příklad a horlivost františkánů vábily na Skalku vždy větší množství pobožných lidí z Mníšku a okolních vesnic, později přicházeli lidé z osad na mnoho mil vzdálených, a tak mnohý ve hříších zatvrzelý dal se tu na pokání a života svého napravení. Brzy stala se Skalka vítanou zastávkou mnohých processí ubírajících se tudy na Svatou Horu aneb do Prahy k pouti Svatojanské, z kteréž příčiny později vrchnost Mníšecká zbudovala hned za klášterem panskou hospodu, která poskytovala poutníkům noclehy a občerstvení.

Hraběnka Benedikta, vidouc, kterak pocty Boží na Skalce konané přicházejí v oblibu vždy větší, žádala r. 1757 na provinciálu řádu františkánů, aby usadil jednoho nebo dva spolubratry k stálému přebývání na Skalce, tak aby tu konali služby Boží a kázání a přijímali kajícníky k sv. zpovědi. Na jejich výživu chtěla obětovati kapitál 3000 zl. Provinciál tuto žádost přijal rád, ale žádal, aby tam hraběnka přijala 4—5 bratří, pro něž se chtěl spokojiti podávanou fundací 3000 zl., doufaje, že se najdou ještě jiní dobrodinci a příznivci, kteří by přispěli na výživu nového konventu. Hraběnka hned potom dohodnuvši se se zetěm svým, pánem z Unvertu, jemuž vlastně klášter náležel, podala žádost k císařovně Marii Terezii, aby ten konvent 4—5 bratří františkánů na Skalce směl býti založen na větší čest a chválu Boží a sv. Maří Magdaleny. Z císařské kanceláře dána tato žádost k vyjádření pražskému arcibiskupu Janu hraběti z Manderscheidu. Týž však té věci nepřál, namítaje mimo jiné, že lid všude táhne se raději do kostelů klášterních, nežli do svého farního, čímž jakoby se matce své odcizoval. I byl tou radou, aby hraběnka učinila na Skalce nadání místního kaplana, kterýž by faře Mníšecké byl podřízen.

Mezitím, co tyto námitky byly ve Vídni uvažovány, ustanovil se řád františkánů na tom, aby P. Leopold Schluderbach, z kláštera Kadaňského byl superiorem budoucího kláštera Skaleckého, a hned r. 1758 poslán byl na Skalku, aby tam konal služby Boží.

Než, dne 20. ledna 1759 hraběnka Benedikta překvapena byla nepříznivou resolucí z císařské kanceláře, v níž dána jí rada pokořující, aby zanechajíc pobožnůstkářství, oněch 3000 zlatých, které novému klášteru nabízela, dala raději svým dětem, aneb když již žádá si míti na Skalce svého kněze, aby tam založila místního kaplana (lokalistu).

Leč takovým nezdarem nedala se hraběnka zastrašiti. Dala pražským advokátem drem Františkem Konradem sepsati novou supplikaci k císařovně a výše jmenovaný P. Leopold Schluderbach sám ten spis nesl do Vídně a podal ho císařovně, kteráž tentokráte přijala žádost s patrným zalíbením. Dne 8. listopadu 1760 dáno bylo císařské svolení, aby na Skalce směli býti usazeni superior a dva kněží františkáni s tou výhradou, aby na vůkolním lidu nežádali příliš častých almužen. Po svolení zeměpanském bylo ještě třeba svolení vrchnosti duchovní; hraběnka, obávajíc se tu nových překážek, sama odebrala se k arcibiskupovi a pokorně ho prosila, aby nepřekážel tomu, co se zalíbilo císařovně. Velepastýř slíbil učiniti po vůli její; však potom splnění slibu odkládal skoro dvě leta, až konečně po mnohých prosbách hraběnčiných a k mnohým přímluvám mocných příznivců řehole františkánů vyjádřil se zřejmě, že prý musí konečně »dobrou paní Čejkovou« potěšiti. I byla dne 12. října 1762 nadační listina kláštera Skaleckého sepsána, a zástupcové řehole přijali od svobodného pána Ignatia z Un-

vertu kostel sv. Maří Magdaleny a budovu klášterní. Potom dne 23. května 1763 uvedeni byli do kláštera superior, dva kněží kazatelé a jeden fráter laik.

Františkáni musili podniknouti mnohou práci, aby tu jakž takž pohodlně mohli bydliti. Opravovali své cely a jiné místnosti, založili ve skále hlubokou studnu neboli cisternu, sad svůj obehnali příkopem a plotem, nevelikou zahradu ohradili zděnými sloupy a dřevěným mřížovím, ke kostelu přistavěli roku 1764 sakristii a pod ní kryptu, roku 1765 postavili v kostele poboční oltář a kazatelnu.

V tom všem podporovala je hraběnka Benedikta, kteráž tu zbožný život svůj trávila až do své smrti; zemřela r. 1768 dne 16. září, dosáhnuvši věku 73 leta. Skrovničký nábytek její zůstal klášteru, kdež na ni podnes upomíná v refektáři nálevní stůl dubový se znakem Čejkovským (červenou orlicí v bílém poli), též její podobizna, představující ji jako spanilé děvčátko, a jiné obrazy. Veliký obraz zavěšený v klášterní chodbě blíže fortny představuje ji mrtvou ležící na katafalku obklopeném hořícími svícemi *).

V době, kdy za císaře Josefa II. kláštery byly rušeny, měl i klášter Skalecký stihnouti tento smutný osud; avšak když bylo prokázáno, že odtud děje se vydatná pomoc ve správě duchovní, byl klášter sice ponechán, ale počet duchovenstva v něm zmenšen: směl tu nadále bydliti pouze superior s jedním bratrem laikem.

Ze superiorů zdejších zasluhuje zvláštní zmínky P. Vincenc Lichtblau (1854 † 1887 ve věku 74 let), kněz horlivý, jenž tu se zdarem nevšedním byl činný jako kazatel a zpovědník; velikých zásluh sobě mimo to získal jako horlivý vlastenec, budě zvláště půjčováním knih lásku k českému čtení; sám v prázdných chvílích pilně obíral se studiem a slynul učeností, zvláště v oboru numismatiky.

Budova klášterní jest přízemní, šindelem krytá, zevně zcela jednoduchá; za to vnitřek chová nejeden pozoruhodný předmět. V refektáři spatříme kamenné sousoší: Bolestná Panna Maria, na klíně mající mrtvé tělo Krista Pána, k jehož probodené pravici Maří Magdalena v žalu se sklání. Dílo to připisuje se sochaři pražskému Janu Brokoffovi († 1718). Socha tato bývala dříve v tak zvaném domě rekollekčním (k rozjímání určeném), jenž stával nad křížovou cestou na nejvyšším temeni Skalky, a jejž rovněž pan Servác Ignác Engel vystavěti dal. Stavba ta však během času zpustla docela, i byla posléze odstraněna. Na stropě zadní komnaty klášterní jest mistrný obraz, představující kající sv. Maří Magdalenu na poušti se modlící; obraz tento vymaloval proslulý český malíř Petr Brandl nákladem pana Serváce Ignáce Engla. Ve vedlejším menším pokojíku jest na stropě krásná malba představující Boha Otce v oblacích — nepochybně rovněž dílo Brandlovo. Stěny oživeny jsou obhroublými

*) Na obraze jsou tyto nápisy; „fILI eCCe Mater tVa partV fUnDatIonIs"; „frater, eCCe soror tVa, statV neMpe reLIgIosae DeVotIonIs"; „Illus. ac Excell. D. D. Benedicta comes de Czejka, nata de Binau, fundatrix ac mater residentiae hujus pientissima, reLICtIs sVIs posterIs post anteCessores ablVIt In DoMIno".

rokokovými malbami, představujícími výjevy ze života františkánů-poustevníků, dále jest tu zobrazen Kristus Pán jako dobrý pastýř a jiné. V těchto komnatách trávila život svůj zmíněná zbožná paní hraběnka Čejková.

Strop refektáře poškozen byl v nedávné době bleskem; po opravě vymaloval malíř Bosáček na něm obraz: Kristus Pán n hostiny, jemuž Maří Magdalena nohy líbá.

Filiální kostel Nanebevzetí Panny Marie v Kytíně. Pověst lidová vypravuje, že prý za dávných časů žila paní velice přísná, jménem Korutanská, — tak přísná, že stala se příslovím a hospodyně nedbalé čeládce dosud říkají: „Jdi sloužit k paní Korutanské!" Ta paní prý majíc synáčka slepého, vystavěla nad pramenem potoka Mníšeckého kapli Panny Marie. Jednou synáček její vroucně se pomodliv v oné kapli, umyl se vodou z pramene a prozřel; na památku toho divu paní Korutanská vystavěla prý ves Kytín*).

Filiální kostel v Kytíně.

V Kytíně býval v dobách pradávných kostel farní. Z farářů zdejších jsou známi tito: Matěj do 1372, Pavel z Turnova od 1372, Martin † 1433, Erhard z Třemošnice. Z roku 1380 zachovala se zpráva o visitaci arcijáhnem dne 8. května vykonané. Tehdáž měl kostel tři ornáty, jeden malý kalich stříbrný s nodem pozlaceným, šest pall, starý missál s notami a agendu.

Pan Servác Engel z Engelsflussu odkázal roku 1674 kostelu Kytínskému 600 zl.; za to měly zdi jeho zvýšeny býti o dva lokte, na polední straně měla prolomena býti tři nová okna, pořízen měl býti nový krov cihelný s věžkou pobitou červeným plechem; uvnitř měl býti postaven nový hlavní oltář a dva oltáříky poboční. Pořízení to skutečně bylo provedeno. Ve zprávě vikáře z roku 1696 čteme o této svatyni: „Kytínská kaple Panny Marie jest krásná; opatřena jest vším potřebným: kalichem, kasulemi atd., též má dostatečné důchody plynoucí z krav železných, luk a polí. O každém svátku Mariánském od starodávna vodí se sem processí; mimo to každého téhodne slouží zde mši sv. administrátor Mníšecký. Obraz P. Marie v této kapli stkvěje se mnohými milostmi, o nichž

*) Vávra, o. c. 9.

vyprávěti mohou mnozí, kteří, jsouce souženi nemocmi, jakmile učinili slib, že sem putovati budou, náhle ozdravěli"*).

Ve zprávě administrátora Mníšeckého V. Řediny z r. 1700 se praví: „V kostele Kytínském zbožně od starodávna ctí se obraz Panny Marie, k němuž o svátcích Mariánských koná se processí za velikého účastenství lidu**).

Kostel stojí uprostřed veliké návsi u rybníka. V nynější podobě své jest to malé bezslohové stavení. Presbytář jest třemi boky zakončený, strop plochý, v bocích jsou okna obloukem zaklenutá. Oltář hlavní jest barokní, s dobrými vyřezávanými rozvilinami po stranách; na něm zdařilý obraz Panny Marie s Ježíškem z roku 1869 od Karla Javůrka; v nástavku obrázek Nejsv. Trojice. Vítězný oblouk jest polokruhový. Loď obdélníková s rovným stropem; v bocích má po dvou oknech. Boční oltá-

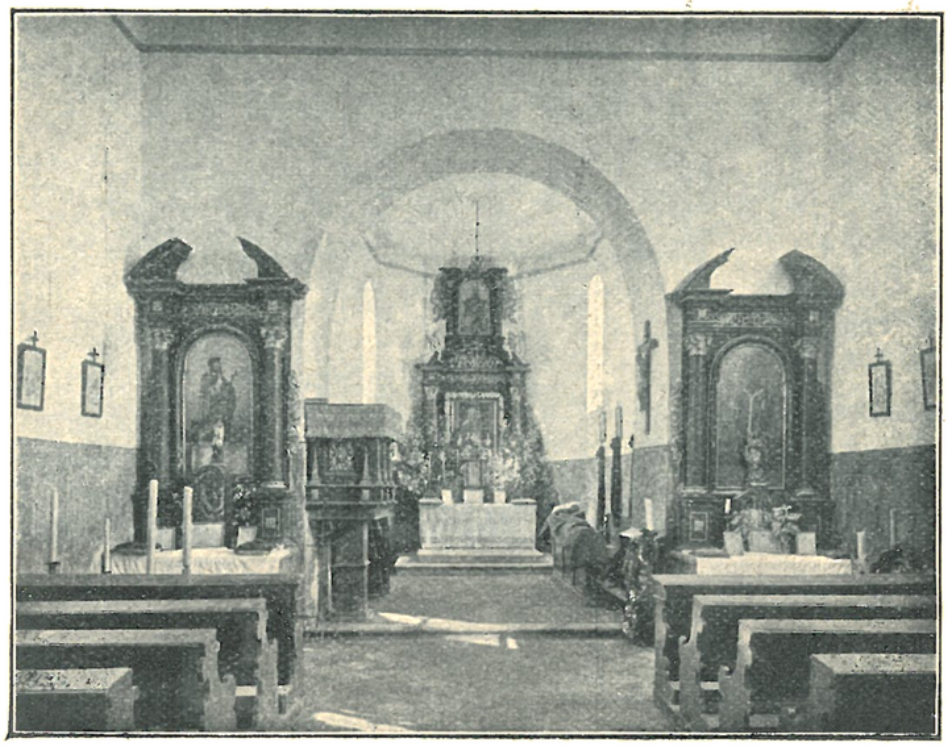

Vnitřek filiálního kostela v Kytíně.

říky jsou barokní s obrazy sv. Jana Nep. a sv. Vojtěcha, jež rovněž maloval zmíněný již malíř. Kruchta jest dřevěná, na dvou dřevěných oblých sloupcích vpředu spočívající. V průčelí jest věž, jejímž klenutým přízemkem do kostela se vchází.

Zvony: 1. s nápisem: „Ave Maria, gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus . . . Jan Konvář dělal ten zvon"; 2. přelitý roku 1763 od Jana Jiřího Kühnera.

Vzadu za presbytářem v terassovitém zdivu, jímž zdivo presbytáře jest sesíleno, nalézá se vyzděná studánka.

---

*) „Imago B. M. V. in dicta capella multis fulget gratiis; loqui possunt plures experti, qui infirmitatibus pressi, ut primum eo se peregrinaturos voverunt, subito convaluerunt". Slovo „imago" může značiti také sochu.

**) „In ecclesia Kitinensi pie ab antiquo honoratur imago B. V., ad quam singulis festis B. V. fit processio cum magno populi concursu".

Asi tři čtvrti hodiny za Mníškem v lese při silnici vedoucí k Dobříši a odtud dále ku Příbrami, stojí po pravé straně kaple zvaná »Malá Svatá Hora«; odtud poutníci na Svatou Horu putující spatřují poprvé v mlhavé dáli cíl své pouti, a tu se zastavují, by vykonali pobožnost.

Kaple tato, asi ve druhé polov. stol. XVIII. vystavěná, jest prosté staveníčko barokní, obdélníkové, vzadu zaoblené. Nad průčelím jest trojhranný štít, v němž výklenek s barokní soškou sv. Michaela; za štítem stojí lucernovitá, baňatou stříškou krytá vížka. Kaple obklopena jest stromy; před ní jest nízká dlážděná terassa. Vnitřek jest klenutý. V průčelí jsou široké plechem pobité dvéře, v nichž jest otvor, aby mimojdoucí

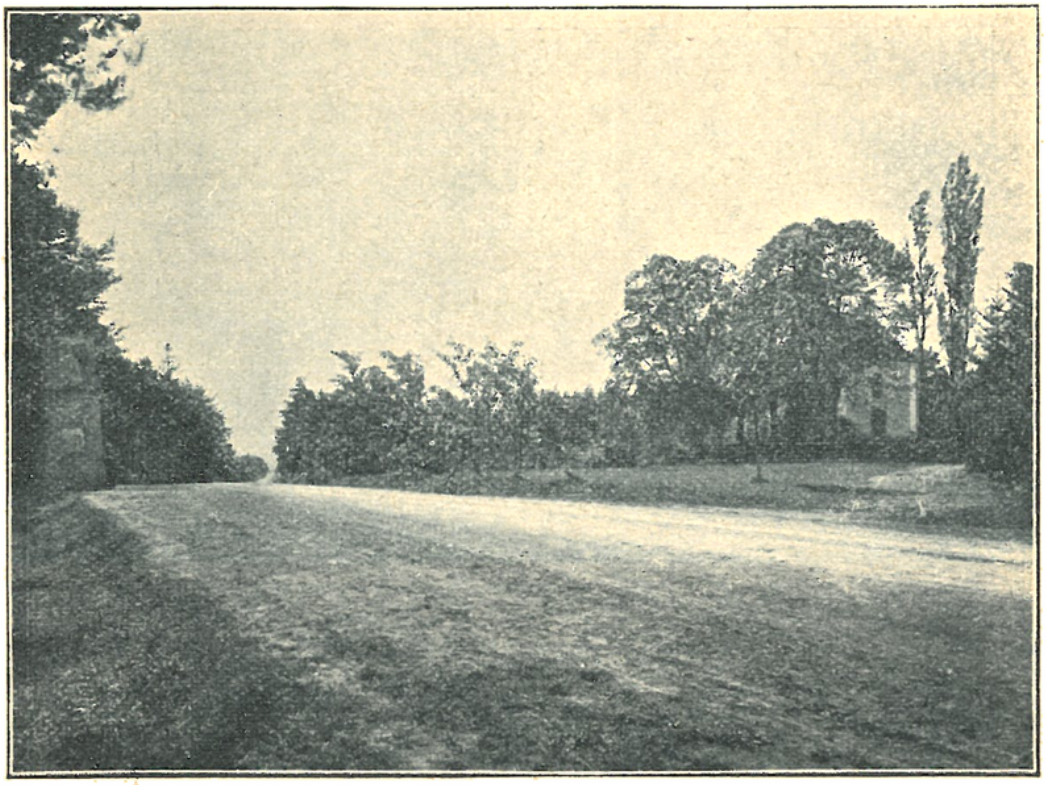

Malá Svatá Hora u Mníšku.

mohl nahlédnouti dovnitř. I po stranách jsou vchody. Uvnitř jest barokní oltářík (s pilířky dolů se sbíhajícími a ozdobenými ploškami zrcadlovými); nad oltářem ve výklenku obklopeném dřevěnou architekturou umístěna jest socha P. Marie s Jesulátkem. Na stěnách rozvěšeny jsou obrázky sem darované. Venku po straně kaple nalézá se zděný podstavec, na nějž umísťuje se dřevěné řečniště, když k poutníkům kázání konati se má.

Po levé straně silnice stojí veliká hranolová „Boží muka", z cihel, omítnutá, pilastry a římsami členěná, s výklenky prázdnými a prejzovým krytem.

V Čísovicích uprostřed osady na stráni jest mešní kaplička Navštívení P. Marie z roku 1854, staveníčko obdélníkové, jejíž průčelí zakončeno jest jednoduchým trojúhelníkovým štítem s výklenkem. Vzadu jest vížka hranolová s lucernovitou baňatou střechou plechem pobitou; v lucerničce visí dva zvonky, z nichž jeden označen jest letopočtem 1783 a pochází z dřívější zdejší zvoničky.

5. Modřany, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: Karel Bedřich z Oettingen-Wallersteinu.

Místa přifařená: Modřany 2516 k., 8 ak., 9 ž., šk. 10tř.; Komořany ½ h., 61 k.; Točná ½ h., 315 k.; Zátiší ½ h., 68 k.; Hodkovičky ½ h., 346 k.; Lhotka ½ h., 113 k.; Cholupice 1 h., 300 k.; Písnice 1¼ h., 409 k., šk. 2tř.; celkem: 4128 k., 8 ak., 9 ž.

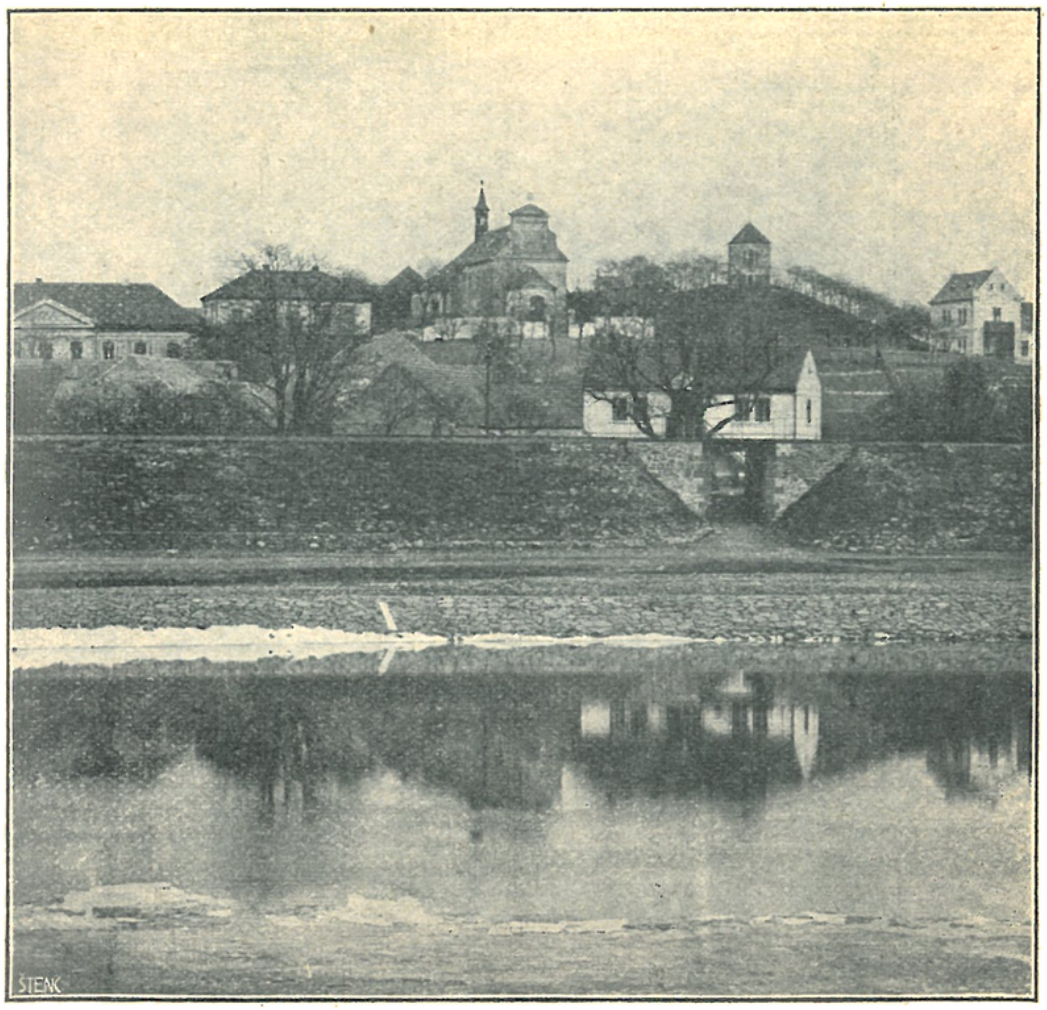

Modřany.

Modřany připomínají se poprvé roku 1178, kdy kníže Soběslav II. daroval některé zdejší dědiny kostelu Vyšehradskému. Ve stol. XIV. byl tu kostel farní, k němuž právo podací vykonával vždy některý z kanovníků Vyšehradských, jenž prebendy zdejší užíval.

Z farářů nejstarších známi jsou ze starých záznamů tito: Čeněk do 1362, kdy odešel do Chlistova, Hroch z Vlkanova 1362—1363, Frenclín (Frána), dotud stálý vikář (perpetuus vicarius) v Hradci u Stoda, směnou s před., 1363 (zemřel téhož roku), Ondřej, klerik z Jeníkova, 1363—66, Mikuláš, dotud f. v Kováni, sm. s před., 1366 † 1380, Markvart, klerik ze Soběšína, 1380, Pavel † 1394, Mikuláš z Myslavic 1394, Petr 1406 † 1424, Jan ze Stříbra 1424.

R. 1380 při visitaci konané arcijáhnem, shledáno bylo, že kostel Modřanský má tři kasule, jednu albu se štolou a humerálem, jeden missál starý špatně svázaný, jeden kalich stříbrný s nodem pozlaceným, v hořejší části puklý, matutinál starý, žaltář starý, dvě pally a jednu pokrývku.

Ve století XVI. byli v Modřanech faráři utrakvističtí.

Z těch připomíná se před rokem 1533 Jan Škola, jenž byl potom farářem v Pšově u Žatce*).

Vnitřek farního kostela v Modřanech.

Roku 1580 uveden byl na utrakvistickou faru Modřanskou »domnělý kněz, bludný a velmi rouhavý kazatel« jménem Bartoš neb Bartoň, řezáč slámy neb sekaniny, jenž kázal proti starobylému náboženství, proti kněžstvu pod jednou i pod obojí, i proti všemu dobrému pořádku.

Tehdáž o podací právo k faře Modřanské veden byl spor mezi opatem Zbraslavským a panem Janem Hysrlem z Chodův**).

R. 1601 byl v Modřanech farářem utrakvistický kněz Augustin***).

Po bitvě bělohorské byly Modřany roku 1622 prodány klášteru Zbraslavskému.

*) Borový, Akta kons. utr. 77.
**) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 312.
***) Winter, o. c. 221.

Tehdáž samostatná fara Modřanská zanikla; duchovní správu měl na starosti vždy některý z kněží klášterních, jenž byl zároveň i správcem farnosti Zbraslavské. Po zrušení kláštera Zbraslavského roku 1785 zřízena byla v Modřanech lokalie, na kterouž dosazováni byli kněží světští.

Prvním lokalistou stal se roku 1785 Štěpán Hlaváček, bývalý člen zmíněného kláštera, † 1807; po něm následovali: Tadeáš Beran, sekularisovaný cisterciák z kl. Plasského, 1807 † 1813, Jan Neudörfer 1814—34, Jan Emanuel Fibiger 1834—38, Ant. Krch 1838—54, Ign. Praský 1854.

Roku 1855 byla lokalie Modřanská povýšena na faru.

Pořad farářů: Ign. Praský do 1868, Karel Böttcher 1869—1903, Frant. Vojta 1904—06, Hugo Červinka od 1906.

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, stojící o samotě uprostřed hřbitova na mírném návrší nad osadou, byl vystavěn původně v době románské a skládal se z obdélníkové lodi a pravoúhlého presbytáře. Později byl v různých dobách na východ i západ prolomením stěn prodloužen a pozbyl tím původního vítězného oblouku i klenby presbytáře a vše i s přístavky pokryto plochým stropem stejně vysokým. Obě boční zdi původní stavby však zůstaly státi; svědčí o tom síla starého zdiva *).

Vnitřek jest jednoduchý, neslohový, nepoměrně dlouhý. Podlaha má dvě odstupnění po třech stupních. Presbytář v bocích na způsob křížové lodi povystupující. Oltář hlavní jest prostých forem barokních, zřízený roku 1871 dle nákresu malíře Scheiwla, s použitím některých částí starých. Po stranách jsou oblé sloupky, ve vlysu andílčí hlavinky a festony, uprostřed novější neumělecký obraz Nanebevzetí Panny Marie (zhotovený roku 1865 malířem Weissem z Prahy), po stranách stojí barokní pozlacené sochy sv. Josefa a sv. Joachyma (ze starého oltáře) a nad brankami za oltář vedoucími na konsolách rovněž barokní sochy sv. Michaela a sv. Gabriela.

Na pilíři strany evangelijní zavěšeno jest křídlo z oltáře nějakého; na něm jsou obrázky ve věncovém orámování: „Zvěstování" a „Navštívení Panny Marie" na dřevě malované, původně ze XVII. stol. pocházející, později přemalované. Na zadní straně spatřují se poškozené pozůstatky maleb.

Na zdi presbytáře visí dobrý obraz na plátně malovaný „P. Maria Pomocná" z XVIII. stol., jenž dříve býval na hlavním oltáři. Daroval jej kostelu kterýsi měšťan Pražský, učiniv slib v nebezpečí utonutí na moři.

V lodi stojí v rozích šikmo oltáříky sestavené ze součástí starších oltářů rokokových. Na oltáři strany evangelijní stojí socha Panny Marie, dobrá práce barokní s bohatými záhyby; kolem hlavy hvězdná svatozář; ruce má Bohorodička na prsou složené, pravá noha její spočívá na půlměsíci a hadu. Po stranách rokokové vásy.

Na oltáříku strany epištolní jest krucifix mezi sochami andělů; na oltářním stole stojí skříňka s novou soškou P. Marie.

Na boční stěně lodi strany evangelijní zavěšen jest veliký obraz na plátně malovaný „Stigmatisace sv. Františka", effektní malba barokní XVIII. stol.

Na stěně protější visí veliký obraz „Sv. Ondřej", zdařilá práce ze sklonku stol. XVII.: světec jsa pravicí opřen o kříž, jehož břevna šikmo se protínají, pohlíží vzhůru; levice stranou dolů vztažena. Obraz tento dostal se kostelu r. 1785 ze zrušeného kostela sv. Ondřeje v Praze, jenž

*) F. J. Lehner v „Methodu" XVII. (1891), 26.

náležel klášteru Zbraslavskému*). Při cídění obrazu roku 1873 nalezen byl prý v levém rohu dole podpis „Brandl".

V lodi při straně evangelijní stojí stará dřevěná pokladnička na vybírání dárků pro kostel, opatřená letopočtem 1726: na stolku veliká schránka a na ní po stranách dřevěné svícny, uprostřed na konsole jest krucifix**).

Na návrší po jižní straně kostela stojí nízká zděná zvonice čtyřboká s rohy sešikmenými a potrojnými hrotitými okny v bocích.

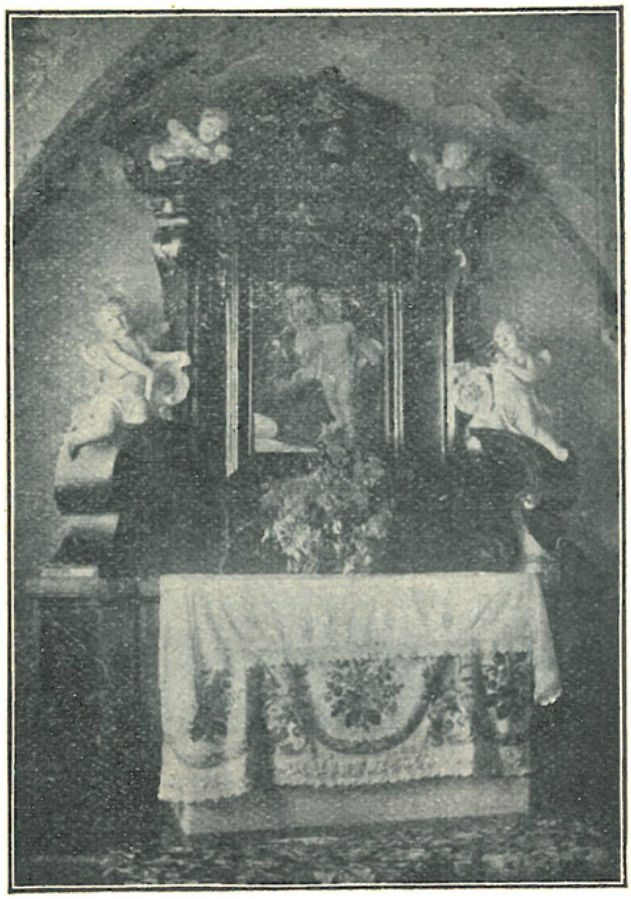

Vnitřek kaple v zámku Komořanském.

Zvony: 1. s nápisem latinským: „Franciscus Antonius Franck me fudit Pragae 1754", dále se znakem opatským a jménem tehdejšího opata Zbraslavského: „Adamus Aysl abbas"; 2. s nápisem: „1850 ruka hříšná mne odcizila, 1882 zbožná mysl mne nahradila. Ulil Jos. Diepoldt v Praze". Nový tento zvon pořízen byl sbírkou mezi osadníky a dne 10. září 1882 s velikou slávou do Modřan byl přivežen a na věž zavěšen.

V zámečku Komořanském, jenž býval kdysi letním sídlem opatů Zbraslavských, jest ve věži malá sklenutá kaplička, v níž je pěkný mramorový oltářík se soškami andílků. Po zrušení kláštera, když se zámeček dostal do rukou jiných, kaple byla opuštěna, obraz s oltáříku jakož i kámen oltářní byly odstraněny. Nyní opět jest kaplička pěkně upravena; na oltáříku jest obraz Panny Marie s Ježíškem.

6. Mokropec (Mokropsy), fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron: kníže Karel Bedřich z Oettingen-Wallersteinu.

Místa přifařená: Mokropsy Horní 437 k., šk. 3tř.; Mokropsy Dolní ½ h., 382 k.; Vráž ¾ h., 27 k.; Všenory ½ h., 381 k., 4 ak.; celkem: 1227 k., 4 ak.

Mokropsy připomínají se poprvé roku 1088 v zakládacím listu Vyšehradském. Roku 1228 byly příslušenstvím kláštera benediktinek u sv. Jiří na hradě Pražském.

*) Viz Ekert, Posv. místa II., 412.

**) Srvn. stručný popis kostela a jeho památností od faráře Karla Böttchera v časop. „Method" V. (1879), 19.

O farním kostele nalézají se zprávy od r. 1352. Tehdáž platil desátku papežského 12 gr.

Z nejstarších farářů zdejších známi jsou tito: Jiří do 1356, Bohuněk, prve f. na Levém Hradci, sm. s před., 1356—62, Jan z Vykáně od 1362, Florián do 1365, Jan, prve f. v Kněžicích, sm. s před., 1365, Mořic před

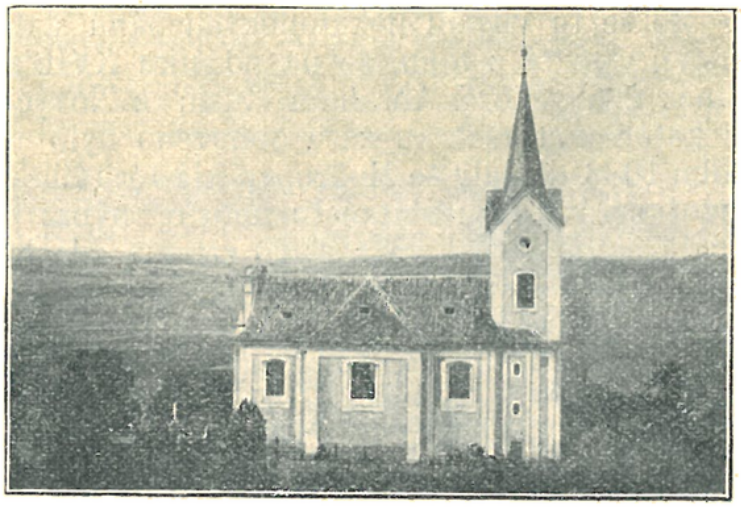

Farní kostel v Mokropsích.

1376, Václav 1376 (byl tu ještě roku 1380), Jan do 1402, Ondřej, prve f. v Kamberce, sm. s před., 1402—03, Mikuláš Jílovský 1403-09, Hertvín z Dubé, prve f. v Mezeříčí, sm. s před., 1409—10.

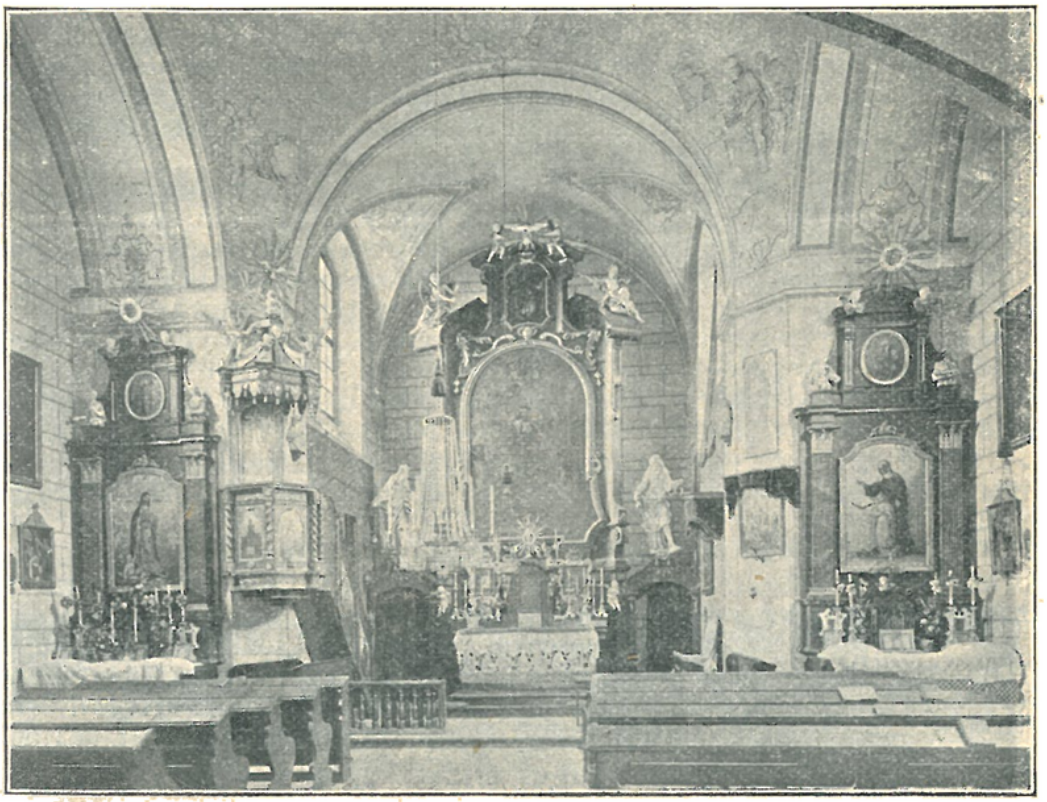

Vnitřek farního kostela v Mokropsích.

Podací právo vykonávaly abatyše kláštera Svatojirského.

Při visitaci, kterouž r. 1380 dne 8. května vykonal arcijáhen, shledáno bylo, že kostel má missál dosti dobrý, tři ornáty, z nichž jeden sváteční a dva pro dny všední, jeden kalich stříbrný, knihu „viaticus" dosti dobrou, knihu antifon na papíře psanou, starý žaltář dobrý a statuta diecesní na papíře psaná.

Ve válkách husitských Mokropsy dostaly se do rukou světských. Že se tu vlivem nekatolických pánů stala proměna v náboženství, vysvítá z toho, že na počátku XVII. stol. byl tu farářem kněz evangelický Abraham Rusín z Nových Hradů *). Reformací katolickou však tu zase obnoveno bylo náboženství bývalé. Roku 1638 dostaly se Mokropsy klášteru Zbraslavskému. Ale duchovní správy samostatné tu nebylo, nýbrž přisluhovali tady faráři Lišničtí. Až teprve r. 1813 zřízena zde byla lokalie, kteráž pak r. 1857 povýšena byla na faru.

Pořad duchovních správců: Frant. Olitsch 1814—19, Václav Straka 1819-28, Josef Job 1828 † 1836, Josef Janda 1836 † 1847, Procházka 1847 † 1854, Frant. Tränkler 1854-62, Karel Böttcher 1862—69, Jan Horáček 1869—92, Jan Ev. Truxa od 1892.

Farní kostel sv. Václava byl původně prastarý, románský s apsidou **); byl však zbořen a asi roku 1732 v nynější podobě znovu vystavěn. Jest barokní, jednoduchý; věž, pseudorománská, nalézá se na straně východní za presbytářem. V průčelí barokní štít s výklenkem, v němž jest kamenná socha svat. Václava z roku 1732.

Presbytář, v půdorysu příčný obdélník, překlenut jest nízkou výsečovou klenbou. Okna v bocích jsou veliká, obdélníková, nízkým segmentem zaklenutá. Hlavní oltář jest dřevěný, barokní, volutovaný; na něm veliký obraz barokní na plátně malovaný, umělecky necenný: Svatý Václav na koni, po bocích jeho andělé; nahoře andělé nesoucí obraz Madonny Staroboleslavské; sv. Václavu koří se Radslav. V hořejší části oltáře nalézá se obrázek klečícího sv. Jana Nep. Oba obrazy renovoval roku 1839 malíř Josef Böhm a roku 1860 zase Vilém Weiss. Po stranách oltáře stojí sochy sv. Zachariáše a sv. Joachima.

Na stěně strany evangelijní zavěšeny jsou obdélné obrazy na dřevě: sv. Mikuláš a sv. Václav (na zadních stranách jejich jsou obrazy sv. Prokopa a sv. Vojtěcha); na stěně epištolní rovněž obraz na dřevě malovaný: „Smrt P. Marie". Obrazy tyto, pocházející z počátku XVI. století, bývaly součástí nějakého starého oltáře, a to tak, že obraz „Smrt Panny Marie" tvořil jeho střed, oba pak zmíněné menší obrazy jeho křídla; těchto křídel užito bylo později za výplně dveří u „Božího hrobu" pod kruchtou. Jsou to vesměs nepochybně práce nějakého domácího umělce českého. Značka na obrazu „Smrt P. Marie" se nalézající „H. S.", jakož i letopočet 1441 jsou nepravé; byly přimalovány při některé pozdější opravě; ona písmena vykládána byla pak za značku německého malíře Hanuše Schäuffelina.

Na sešikmených pilířích vítězného oblouku nalézá se na straně evangelijní kazatelna z roku 1837, naproti kopie Madonny Zbraslavské z roku 1761.

Loď jest v půdorysu čtvercová, plackovitě sklenutá; na klenbě novější malba „Bůh Otec nesený anděly" (maloval roku 1860 Vilém Weiss), v cípech klenby barokní nanášené reliefy ze života sv. Václava: 1. svatý Václav lisuje víno, 2. peče oplatky, 3. nese dříví chudým. 4. mlátí obilí.

---

*) Jireček, Rukověť II., 206.
**) „Method" XVI. (1890), 102.

Boční oltáře, po stranách vítězného oblouku stojící, jsou prosté, barokní; jsou na nich obrazy Panny Marie a sv. Anny z roku 1861 (maloval Vilém Weiss), umělecky necenné, a mimo to v hořejší části menší barokní obrázky sv. Ignáce a sv. Františka Xav. Při boční stěně strany epištolní uprostřed stojí veliký krucifix v nadživotní velikosti, jejž zhotovil roku 1837 Augustin Podehradský, řezbář z Nového Knína. Naproti stojí oltářík, nad nímž jest dobrý obrázek na plechu malovaný „Narození Páně" z počátku XIX. století. Mimo to visí na bočních stěnách lodi dobré obrazy na plátně z XVIII. století čtyř sv. učitelů církevních (postavy po kolena). V pozadí jest podklenutá kruchta, zaujímající podobnou prostoru, jako presbytář. Na kruchtě jsou varhany z r. 1892.

Na pilířích po stranách kruchty zavěšeny jsou dva na dřevě malované obrazy: „Sv. Kateřina" a „sv. Barbora", pěkné práce z téže doby, jako obrazy svrchu zmíněné, rovněž nepochybně původu domácího, a pozůstatky nějakého křídlového oltáře. Jsou označeny písmenami L G (mylně vykládanými za zkratku jména německého malíře Lukáše Kranacha) a letopočtem 1520. Obrazy tyto spolu s výše uvedenými jsou nejvzácnějšími památnostmi kostela Mokropeského *).

Zvony: 1. s nápisem českým, ulitý r. 1747 Valentinem Lissiackem v Praze; 2. z r. 1707 s nápisem latinským.

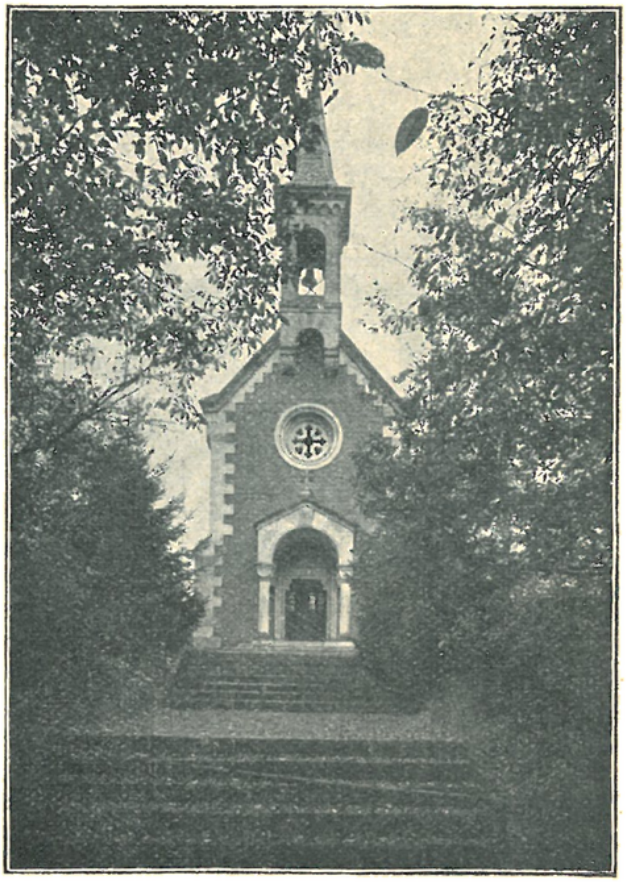

Kaplička sv. Jana Křt. ve Všenorech.

Ve Všenorech na lesnatém návrší stojí kaplička sv. Jana Křtitele, sloužící spolu za hrobku rodiny Nolčovy, jíž statek Všenorský náleží. Kaplička vystavěna jest ve slohu románském z cihel; jest klenutá, polychromována a vyzdobena nástěnnými malbami Ad. Liebschera: výjevy ze života sv. Jana Křtitele. Oltářík jest románský; na něm ve výklenku socha Spasitele. Nad průčelím jest ze zdiva na krakorcích povystupující vížka se zvonkem. Kaplička benedikována byla r. 1890 dne 20. listopadu.

---

*) O obrazech těchto nejstarší zmínka jest tento záznam na str. 71 pam. knihy: „1845 . . . die Bilder der Mutter Gottes, der hl. Katerina u. Barbara renovirte der Prager Maler Joseph Böhm. Nach seiner Angabe ist das Bild der Mutter Gottes von Hans Schäfelein im Jahre 1441 gemahlt, die 2 anderen Bilder von Lukas Granach im Jahre 1542". Dle tohoto záznamu podána o nich stručná zpráva v díle „Smíchovsko a Zbraslavsko" 1899; pozornost k nim obrácena potom roku 1903 článkem J. Maudra „Neznámé staré obrazy" v časop. „Máj" II., str. 65

7. Revnice, fara.

Duchovní správu vede farář.

Patron: generál-velmistr ryt. řádu křižovníků s červ. hvězdou.

Místa přifařená: Řevnice 1057 k., 6 ak., 25 ž., šk. 4tř.; Třebáň Zadní ½ h., 348 k.; celkem: 1405 k., 6 ak., 25 ž.

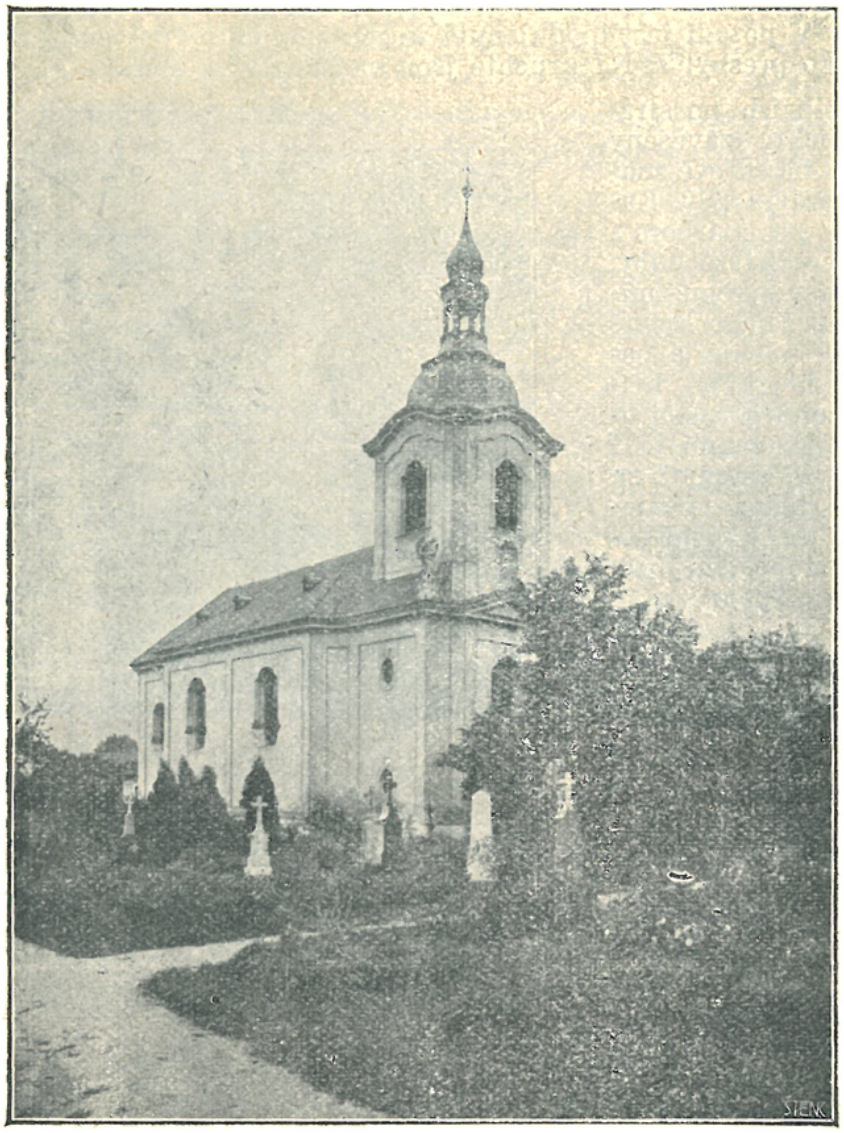

Farní kostel v Řevnicích.

Městečko Řevnice mělo již ve stol. XIII. farní kostel; roku 1253 po smrti faráře Konráda, Vyšehradského kanovníka, král Václav I. udělil právo podací ke kostelu Řevnickému řádu křižovnickému*).

---

a násled.; zevrubně posléze popsány a oceněny v pojednání Dra Fr. X. Harlasa „Staré obrazy v Mokropsech“ v „Časopise Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ XII. (1904), str. 18 a násl. (s vyobr.)

*) Reg. Boh. I., 618.

Roku 1292 král Václav II., zakládaje klášter Zbraslavský, daroval mu část Řevnic. Cisterciáci Zbraslavští vystavěli prý poblíž kostela farního menší kostel ke cti Panny Marie.

Téměř po celé další století potom nemáme o Řevnicích zpráv, až teprvé od druhé polovice stol. XIV. lze sledovati tento pořad farářů zdejších:

Mikuláš 1362—68, Jan, prve f. v Nesuchyni, sm. s před., 1368—76, Šimon, prve kanovník u sv. Jiljí v Praze, sm. s před., 1376—77, Tomáš, prve f. v Zahrádce, sm. s před., 1377, Bohuslav 1378, Matěj, prve oltářník Božího Těla v metropol. chrámu Pražském, sm. s před., 1378—79, Staník † 1390, Hrzek z Kouřimě 1390—93 *), Petr Lawss do 1403, Hynek, kanovník u sv. Apollináře v Praze a oltářník sv. Kříže v kostele svat. Mikuláše na Starém Městě, směnou s před., 1403—07, Mikuláš, oltářník Božího Těla v kostele P. Marie před Týnem, sm. s před., 1407, Prokop do 1416, Zikmund, dříve f. na Hrádku, sm. s před., 1417, Bartoš 1423. str. 191.

V té době právo podací vykonávali velmistři řádu křižovnického.

Po roce 1423 zase na dlouho umlkají zprávy o Řevnicích. Až teprve roku 1566 se dovídáme, že arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice, jsa zároveň velmistrem řádu křižovnického, faráře Řevnického, kterýž život kněze nehodný a nenáležitý vésti nepřestával, s fary sesadil a do konventu Pražského nazpět jej povolal **). Roku 1568 byl v Řevnicích farář jménem Ondřej. Potom připomínají se tu tito faráři: Václav Egerus 1598, Tobiáš Štefetius 1610, Vít Šenhanzl 1612 a Jan Popelius 1612. V té době splynula farní osada Řevnická s osadou Dobřichovickou v jedinou farnost. Stalo se tak proto, že farní dům Řevnický byl chatrný a faráři musili bydliti v zámku Dobřichovickém, jakož vysvítá z tohoto dopisu, jejž osadníci Řevničtí roku 1612 dne 20. září zaslali arcibiskupovi Janu Loheliovi, jakožto velmistru křižovnickému: »Modlitbu naši a službu povolnou Vaší Osvícené Kníž. Milosti vinšujíce na Pánu Bohu všemohoucím prodlouženého zdraví, božského požehnání, šťastného prospěchu a panování za mnohá léta žádati nepřestáváme; vedle toho V. O. K. Milosti poníženě žádáme, jak z panství Karlštejnského, tak i z opatského [Zbraslavského], tak i z V. O. K. Milosti poddaní v známost uvedena činíme, že jest se k nám tohoto týhodne pomíjejícího dvojí cti hodný kněz Vít Šenhanzl v Skále u sv. Jana dopisoval, abychom faru stavěli, že by od V. O. K. Milosti od sv. Havla byl komendován a dosazen do městys Řevnic na kollátorství V. O. K. M.; kdež my omluvena se činíme a za to žádajíc prositi nepřestáváme, že toto jest pozdní čas k stavění, a seje před rukama, že nevíme se čeho dříve chopiti, a tak žádajíce V. O. K. M., že nadepsanému knězi Vítovi Šenhanzlovi místa toho v zámku v Dobřichovicích, kdež jesti prvotně byl kněz Tobiáš, popříti ráčíte, pokudž by se fara nestavěla, což té celé naděje s modlitbou nás všech lidí praco-

*) Monumenta Vat. V., č. 688, 689; Tadra, Listy kl. Zbrasl., str. 191.
**) Borový, Brus 152.

vitých V. O. K. M. jsme, že tato naše ponížená žádost před V. O. K. Mti míti bude, očekávajíce laskavé a milostivé odpovědi. S tím V. O. K. Milosti na svých nehodných modlitbách v božské opatrování poručena činíme. Datum v městys Řevnicích ve čtvrtek po sv. Lidmile l. 1612 *). Ale k stavbě fary nedošlo, a takž Řevničtí přišli o vlastního svého faráře. Avšak služby Boží konány byly v Řevnicích a Dobřichovicích střídavě (viz str. 200).

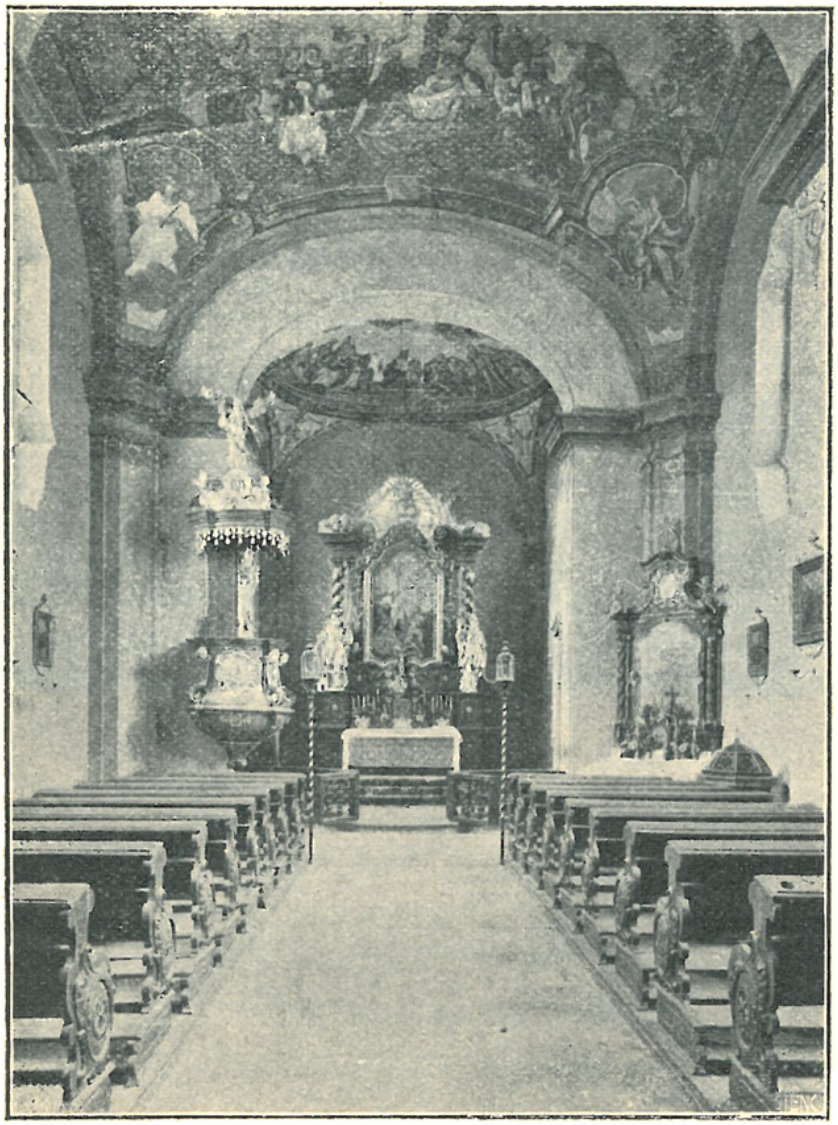

Vnitřek farního kostela v Řevnicích.

Roku 1747 kostel sv. Mauricia byl již tak sešlý, že »byl na rozsypání« **).

O kostelíku nebo kapli Panny Marie v Řevnicích, kteráž byla totožná s oním výše zmíněným kostelíkem, jejž vystavěli cisterciáci Zbraslavští, činí se zmínka ještě ve století XVIII.,

*) Archiv arcib.
**) „Parvus liber memorabilium" fary Dobřichovické 19.

neboť v pamětní knize fary Dobřichovické čteme roku 1734: »Na všecky svátky Panny Marie služby Boží s kázáním jsou v Řevnicích u sv. Mauritia; v den Nanebevzetí pak v kapli Panny Marie, a to pro plnomocné odpustky, které na tuž kapli znějí« *), a r. 1747 v téže knize se praví, že »služby Boží přeneseny jsou do chrámu Páně Panny Marie«, když kostel svat. Mauricia musil býti pro chatrnost opuštěn.

Roku 1749 byla oba kostely a věž zbořeny a dne 9. dubna započato s kopáním základů pro kostel nynější, načež dne 20. dubna nákladem řádu křižovnického a tehdejšího administrátora Dobřichovického Františka Karla Scharschona započato se stavbou; dne 20. listopadu téhož roku stavba byla ve zdivu dokončena a střechou pokryta**). Roku 1752 v neděli dne 12. listopadu dokončený kostel slavně benedikoval velmistr řádu křižovnického Julius František Waha a první mši sv. v pontifikaliích v něm sloužil***). Kostel byl zasvěcen Panně Marii Nanebevzaté a svat. Mauritiovi †), patrně na památku obou dřívějších kostelů.

Roku 1757 v květnu, kdy Prusové Prahu obléhali, oddíl jich přišel dne 15. řeč. měsíce do Řevnic, a právě když administrátor měl kázání, vešli vojáci do kostela, někteří i s koňmi, ale když administrátor, nedav se tím másti, neohroženě v kázání pokračoval, zase odešli.

Kostel byl roku 1842 opraven z příspěvku zámožnějších usedlíků Řevnických. Roku 1866 objevily se na kostele trhliny, takže musil býti zavřen, načež bohoslužby konaly se v umrlčí komoře. Oprava provedena byla tím způsobem, že byl kostel čtyřmi železnými kleštěmi stažen a opatřen lehčí střechou. Oprava dokončena byla roku 1867.

Osadníci Řevničtí zasazovali se již od r. 1786 o to, aby farář zase bydlil v jejich středu; několikráte bylo vyjednávání obnoveno, ale vždy zase pro různé překážky odloženo. Teprve roku 1904 přičiněním generála-velmistra Frant. Marata dávná tužba Řevnických byla splněna. Řád křižovnický se uvolil, že nejen farní budovu na svůj náklad vystaví a kostel důkladně opraví, nýbrž i že bude platiti dotaci faráři, jakož i služné regenschorimu a kostelníkovi, a hraditi náklad na veškery kostelní potřeby. Zastupitelstvo obce Řevnické věnovalo stavební pozemek pro faru a uvolilo se dávati faráři dříví.

Kostel sv. Mauritia byl v letech 1904 a 1905 důkladně opraven nákladem řádu křižovnického; práce opravné provedl architekt Eduard Sochor pod dozorem místodržit. staveb. rady M Krcha.

*) „Parvus liber memorabilium" l. 35.
**) Ibidem 39.
***) Ibidem 42.
†) Tak výslovně se praví v přípisu konsistorním ze dne 10. listopadu 1752, jímž se velmistru dává povolení k benedikování kostela.

Roku 1905 dne 30. července byla konána slavnost znovuzřízení fary Řevnické a spolu i uvítání prvního faráře zdejšího Rudolfa Čapka.

Farní kostel sv. Mauricia jest jednoduchá, ale úhledná stavba barokní uprostřed hřbitova pěkně upraveného.

V průčelí jest věž do osnovy stavby pojatá, pokrytá báňovitou, plechem pobitou střechou s lucernou. Po stranách věže nad římsou stojí barokní sochy andělů.

Vnitřek jest pěkný, světlý. Presbytář obdélníkový má klenbu plackovou; na klenbě jest malba: nahoře Nejsv. Trojice, níže uprostřed allegorická postava Církve; po její pravici papež, za ním velmistr křižovnický a kněží; po levici císař, císařovna a družina rytířů. Pod obrazem jest kartuše s archou Noemovou na skále a nápisem: „Elevaverunt arcam in sublime*). Gen. 7, 17". Okna jsou barokně zprohýbána; nad nimi nápisy: na straně evangelijní: „Hanc tibi cor nostrum, Virgo, sacraverat aedem, ut post exilium des coeli scandere sedem"**); na straně epištolní: „Mauritii ducis clypeo militia crucis semper laetetur, divus sibi patrocinetur"***). Malované okno na straně epištolní (v medaillonku Srdce P. Marie) věnoval F. X. Marat, generál-velmistr.

Hlavní oltář jest barokní. Uprostřed obraz na plátně: „Kristus Pán podává prapor sv. Mauritiovi"; jest to kopie starého obrazu, jenž na zadní straně oltáře jest upevněn. Po stranách jsou sochy sv. Floriána a Šebastiána. Tabernakl jest nový.

V presbytáři stojí svícník ze železa kutý ze starého kostela.

Za oltářem jest mramorová deska s letočetným nápisem: „RegInae CoeLI thabaeIqVe antesIgnanI honorI eCCLessIae hVIVs et arae fabrICa fVnDItVs a franCIsCo CaroLo sCharsChon aere sVo ereCta ab anno IVbILaeo stat grata fons gratIae posterItatI"†); pod tím znak křižovnický. Číslicová písmena nápisu dávají letopočet 1751.

Loď o dvou polích plackové klenby. Klenba ozdobena jest těmito malbami: 1. Nalezení a vztýčení sv. kříže; uprostřed vztyčují kříž Kristův, poznaný dle uzdravení nemocné; v levo biskup kříž incensuje, v pravo sv. Helena s komonstvem. V cípech klenby namalovány jsou mušlovité výklenky a v nich sedící allegorické postavy ctností. 2. Smrt sv. Mauricia. Světec v bitevní seči klesá pod ranami. V cípech spatřují se rovněž allegorické postavy ctností křesťanských.

Kazatelna jest stará, barokní; na řečništi relief: Kristus brání stádo své před šelmami na ně útočícími.

V lodi v rohu na straně epištolní jest nový barokní oltářík s obrazem na plátně: P. Maria v zástupu andílků v oblacích.

Křtitelnice ze sliveneckého mramoru.

Jedno okno na straně epištolní vyplněno jest malbou na skle: v medaillonu bl. Anežka Česká; také toto okno daroval velmistr Marat.

V lodi stojí pěkné dubové lavice z roku 1753 ozdobené řezbami: v čele znakem křižovnickým, v bocích medaillony s reliefy světců a světic, jakož i s odznaky cechů: sladovnického, řezn'ckého, pekařského, kolářského, mlynářského a tesařského.

Hudební kruchta zaujímá prostoru věžní dovnitř kostela otevřenou; vpředu vystupuje do lodi na způsob pavlánu se zprohýbaným prsením.

---

*) „A vyzdvihli koráb vzhůru".

**) „Tuto svatyni Tobě, Panno, zasvětilo srdce naše, bys nám po vyhnanství popřála přístupu do nebe".

***) „Štítem Mauricia vůdce nechť vojsko kříže vždy se těší; světec nechť jest jeho ochráncem".

†) „Ke cti královny nebes a náčelníka thebejského [sv. Mauricius byl náčelníkem thebejské legie] stavba tohoto kostela a oltáře od základů provedena byla nákladem Františka Karla Scharschona; od roku jubilejního stojí jakožto milý zdroj milosti potomstvu".

Zvony: 1. s nápisem: „AVgVstIssIMae CoeLI terraeqVe rogInae sVper sIDera eXaltatae. FortIs ChrIstI pVgIL b. Donate serVa nos a fVLgVre et noXIa teMpestate. SVb patronatV orDInIs steLLIgerorVM noVa e CInerIbVs resVrgo.*) Valentin Lissiack gos mich auf der Klein Seidten Prag anno 1735". 2. s nápisem: „DIVe FLorIane a IaCVLo IgnIto nos, qVaeso, eXeMptos serVato; CrVX ChrIstI trIVMphat: fVgIte a nobIs partes aDVersae. — Beato MaVrItIo, pVrpVrato ChrIstI beLLatorI, eX asse DeVota **). Valentin Lissiack . . ." atd. jako na zvonu předešlém. 3. umíráček, s nápisem: „In terra sit pax, exora s. Ioannes, et vita functis transfer ad astra animas. Dum sono, flecte genu, deprome Mariae ter ave, defunctis requiem mente precare pia. F. I. K. 1808***).

Před hřbitovními vraty jest barokní socha sv. Nepom.; na menším náměstí „Boží muka".

Na kopci „Šiberném" postavil tři kříže „zpěvák" (literát) J. Straka z dobrovolných příspěvků, odvolávaje se na sen, v němž mu zřízení křížů bylo vnuknuto.

Farní kostel ve Slapech.

8. Slapy, fara.

Duchovní správu obstarává farář s kaplanem.
Patron: Hrabě Theobald Westphalen.

*) „Nejblahoslavenější nebes i země královně nad hvězdy povýšené. Statečný Kristův zápasníku bl. Donáte, zachovej nás od blesku a zhoubné bouře. Pod patronátem řádu křižovníků nový z popele vstávám".

**) „Svatý Floriane, od šípu ohnivého, prosím, zachovej nás bez pohromy; kříž Kristův slaví vítězství: pryč od nás, strany nepřátelské! — Sv. Mauriciovi, šarlatem oděnému Kristovu bojovníku, ze zbožného příspěvku".

***) „Na zemi nechť jest pokoj, vypros nám sv. Jene, a zemřelých do nebe odnes duše. Když zním, poklekni, pomodli se k Panně Marii třikráte Zdrávas; zesnulým pokoj přej myslí zbožnou. F. I. K. 1808".

Místa přifařená: Slapy 498 k., 6 ž., šk. 4 tř.; Třebenice $1^1/_2$ h., 42 k., Buš $^1/_2$ h., 291 k. Čím (část) 1 h. 190 k., 2 ž.; Korkyně $1^1/_4$—$1^3/_4$ h., 121 k., šk. 3 tř., Krámy 1—$1^1/_4$ h., 177 k.; Křížov 1—$1^1/_2$ h., 150 k., 8 ak.; Nové Dvory a 2 samoty 1 h., 284 k.; Přestavlky s 8 sam. $^1/_4$—$1^1/_4$ h., 293 k., samota Luh $1^1/_2$ h., 4 k., Rovinek $^1/_2$ h.; celkem: 2050 k., 8 ak., 8 ž.

Někdy po r. 1131, kdy v Čechách vzkvetla úcta ke sv. Gothardu, mocný šlechtic Mladota vystavěl ve Slapech basiliku ke cti téhož světce. Chrámu toho vzpomíná k roku 1136 pokračovatel Kosmův, kanovník Vyšehradský, an vypravuje o zázračném uzdravení venkovské ženy přispěním svatých Jana Evangelisty a biskupa Gotharda. Vedle zprávy jeho měl farář kostela v Běstvině na Čáslavsku sestru po nemoci na všech údech ochromenou, jež o vánocích r. 1136 nemohla účastniti se kvasu svátečního, ale v domě manžela svého opuštěna ležela. I zaslechla v neobvyklou hodinu hlas kostelního zvonu, a za ním vešli do příbytku jejího onino dva světci. Oznámivše pak příčinu příchodu svého, aby ozdravěla, přenesli ji tajemnou mocí ke chrámu sv. Gotharda ve Slapích.*)

Král Václav II. daroval Slapy klášteru Zbraslavskému hned při jeho založení r. 1292.

R. 1308 Bavoři, přitáhše do Čech na pomoc Jindřichu Korutanskému, plenili statky kláštera Zbraslavského. Devět mnichů uteklo se odtud do dvora klášterního ve Slapech, který byl opevněn. Ale i tam přitáhli dne 11. září Bavoři a hrozili mnichům, že dvůr vypálí, nedají-li jim dobrovolně vše, co v něm jest. Přestrašení mniši dali jim pět kop grošů, jež nepřátelé sice přijali, nicméně však všechny dvory v okolí poplenili**).

Ve XIV. stol. byl kostel Slapský kostelem farním a náležel do dekanátu Ořešského.

Faráři z dob nejstarších známí: Václav do 1374, Ondřej, prve f. v Živhošti, sm. s před., 1374, Dětřich 1393—1401.

Až do válek husitských náležely Slapy klášteru zbraslavskému, jehož opatové vykonávali tam právo podací.

Při kostele Slapském zřídila paní Dobra (Dobrka) z Korkyně, vdova po rytíři Martinu z Trnové, r. 1393 kaplanství pro dva kněze***).

V bouřích husitských připojeny byly Slapy ke Karlšteinu.

Po smrti faráře Řehoře 1425 purkrabí Karlšteinský presentoval na faru Slapskou kanovníka Karlšteinského Hodislava; ale tehdáž nebylo do Slap pro bouřlivé časy bezpečného přístupu.

Císař Zikmund zapsal r. 1437 Slapy Hanušovi a Jindřichu z Kolovrat. Později byly Slapy od kláštera Zbraslavského zase vyplaceny.

Ze století XVI. známi jsou nám pouze tito faráři Slapští: Jan, dříve farář ve Svatém Poli, 1572, Prokop Jeník z Bratřic 1586†), Šimon Fabricellus††).

---

*) Prameny děj. čes. II., 226; Vacek v „Methodu" XVIII. (1892), 54.
**) Prameny děj. čes. IV., 166.
***) Borový, Libri erect. str. 396—397.
†) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 318.
††) Dr. Zahradník, Prvotisky Strahovské 38.

Kostel, původně, jak jsme slyšeli, sv. Gothardu zasvěcený, jmenuje se roku 1644 kostelem »sv. Petra a Pavla«, kterýmžto světcům dosud jest zasvěcen.

Nejstarší matrika jest z r. 1644.

Ve století XVII. konali zde duchovní správu kněží z kláštera Zbraslavského.

Byli to tito: Jan 1644, Štěpán 1649, Stanislav 1656–58, Šimon 1660—1661, Edmund 1661—80, Bernard 1682—84, Vilém 1685—86, Karel Pistorius 1686—87, Gerard Rinner 1688—1700, Bernard Fischer 1701—12, Karel Pistorius (po druhé) 1712—16, Theofil Schüller 1716, Ambrož Veselý 1717—29, Eugen Radl 1729—30, Placid Pelikán 1730—32, Martin Bridelius 1733 († téhož roku). Alan Kotzier 1733—48 (stal se převorem), Amadeus Foltin 1748, Englbert 1758, Nopomucenus Čapek 1760, Marian 1763, Robert Hnětinka 1769.

Po zrušení kláštera Zbraslavského r. 1784 působili zde v duchovní správě tito kněží:

Jan Tomaischl 1790—96, Řehoř Lehner 1796—1801, Cherubin Smutek 1801—1804, Václav Berschan de Rottenburg 1805, Jos. Dmych 1829, Ant. Stach 1837 † 60, Vilém Babický 1861—77, (stal se zpovědníkem při velechrámu sv. Víta v Praze), Theodor Ryska od 1878, kn. arc. notář.

Farní kostel sv. Petra a Pavla vystavěn byl r. 1693. Jest to zajímavá stavba barokní.

Vnitřek farního kostela ve Slapech.

Presbytář, zakončený třemi boky, má klenbu valenou, nad trojbokým závěrem výsečovou. Hlavní oltář barokní: mensa s tabernáklem a brankami po stranách; nad středem krucifix, po stranách barokní sošky sv. Petra a Pavla. Na zadní stěně, tvořící pozadí oltáře, ve štuku provedený baldachýn, držený anděly; pod nim nahoře oválový obraz na

omítce, představující nepochybně sv. Bernarda (světec v rouše cisterciáckém u stolu sedící a čtoucí z knihy s gestem kazatelským); pod tím obraz na plátně, představující, kterak P. Ježíš odevzdává klíče sv. Petrovi. vedle něhož klečí sv. Pavel. Po stranách v oknech na konsolách stojí sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory; v oknech bočních sochy sv. Floriána a sv. Václava.

Na střeše presbytáře nepřiměřená jehlanová plechem pobitá vížka sanktusová, zřízená r. 1843.

Loď osmiboká, velmi prostorná, má velikou cihlovou klenbu kopulovitou; na kopuli lucernovitá vížka s osmi okénky. V každém boku lodi okno obdélníkové, nízkým segmentem překlenuté. Obě první okna poblíž presbytáře mají malby na skle „Srdce P. Ježíše" a „Srdce P. Marie", jež věnovali manželé Karel a Marie Jaruškovi a zhotovil J. Kryšpín v Praze.

V lodi při vítězném oblouku jest na straně evang. barokní kazatelna, naproti pak na straně epištolní barokní dřevěný oltář s obrazem za sklem: „P. Maria Zbraslavská". Před oltářem jest pěkně kuté rameno pro lampu. Poblíž toho oltáře pod oknem, ve výklenku barokně formovaném umístěna socha P. Marie Lourdské; výklenek vyzdoben jest kyzy z dolů Příbramských.

V dalších rozích stojí naproti sobě boční barokní oltáře z prvé pol. XVIII. stol., do kouta zdí v tupém úhlu se lomících, vkomponované, štukové, se soudobými obrazy na plátně malovanými.

Na oltáři strany epištolní jest obraz: Sv. Anna sedíc, chová na klíně Ježíška; v pravo P. Maria, rovněž sedící. Po stranách obrazu reliefy sv. Josefa a sv. Joachyma.

Na oltáři strany evangelijní obraz na plátně: Svatý Jan klečí před oltářem; v levém rohu globus, přes nějž přehozen červený doktorský pláštík; zpod pláště vyčnívá listina, na níž se čte: „S. Joannes Nepomucene ora pro me... F. Barbieri f." Po stranách obrazu nanášené reliefy sv. Šebestiána a sv. Rocha.

V rozích lodi poblíž kruchty stojí naproti sobě dřevěné barokní oltáře navzájem podobné s obstojnými soudobými obrazy na plátně; na oltáři strany epištolní: „Kristus Pán sklání se s kříže k sv. Bernardu, by jej objal"; na oltáři strany evangelijní: „Čtrnácte sv. Pomocníků, nejvýše P. Maria".

Při vchodu do kostela jsou zazděny dva náhrobní kameny s českými nápisy: paní Lidmily Lhotákové ze Lhoty († 1748) a paní Kateřiny Muškové, choti Slapského správce († 1786).

Na straně západní připojuje se k osmiboké lodi nevysoká věž rovněž osmiboká s boky dovnitř prohnutými, se střechou mansardskou, taškovou.

Zvony: 1. s nápisem latinským z r. 1525, ulitý mistrem Bartolomějem v Praze; 2. asi ze stol. XV. s latinskými jmény čtyř svatých evangelistů, provedenými pěknými majuskulemi gotickými; 3. s nápisem: „Přelit v slévárně dcery Karla Bellmanna Anny v Praze. Milostivostí vysoceurozeného p. Ludvíka svobodného pána z Veidenheimů a z dárků zbožných osadníků ku cti sv. Pavla zařídil V. B[abický] 1868."

Kolem kostela rozkládá se hřbitov, na němž východně od kostela stojí prostorná barokní osmiboká kaple umrlčí, kupolovitě sklenutá. Na klenbě zašlá již malba dekorativní (odznaky smrti a j.). Ve výklencích stěn veliké obrazy na prkně malované „Bičování" a „Posmívání P. Ježíše", drastické malby, malé umělecké ceny, ač jinak zajímavé, z XVIII. stol. Naproti vchodu tumba s křížem.

Do zdi hřbitovní zapuštěno jest šest kamenů náhrobních, které bývaly v dlažbě u kostela. Z nich nejstarší jest malý kámen z bílého mramoru, jenž patrně kryl sklípek dětský; uprostřed jest znatelný nějaký erb, na okrajích ošlapaný nápis, v rozích čtyři železné kruhy. Ostatní jsou zcela prosté z XVIII. stol. Na jednom z nich čte se nápis: „Zde odpočívá poctivý Tomáš Hořejší Snopek z Čimě, kostelník a dobrodinec tohoto chrámu Páně, pohřben 19. měsíce listopadu 1709.

Severovýchodně od Slap, půl hodiny cesty, na výšině zvané „Rovínek" nad Svatojanskými proudy stojí kaple Nanebevzetí Panny Marie,

neveliké, zcela prosté staveníčko; asi 200 kroků jižněji stojí 4 kříže. Kapličku i kříže dal vystavěti Jakub Záhorský, vodák („Brunnenknecht") v c. k. vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě, rodilý ze statku „Záhoří". R. 1841 dne 17. října vikář Frant. Kostka benedikoval kapličku za velikého účastenství lidu. R. 1878 nahraženy byly zmíněné kříže novými kamennými. Na cestě k Rovínku, asi 100 kroků od kapličky, jest studánka, u níž r. 1851 sládek Slapský Václav Matašovský postaviti dal kříž. Asi deset kroků před průčelím kaple stojí mezi dvěma košatými lípami dřevěný kříž, který r. 1878 postaviti dal na své útraty chudý dratař Štěpán Hlavák z Koralovic v stolici Trenčanské. Uvnitř kapličky nad oltářem jest obrázek P. Marie Mariacelské. Kaple na Rovínku, v níž od r. 1850 slouží se dvakráte do roka mše svatá (o svátcích nejsv. Trojice a Nanebevzetí Panny Marie), stala se oblíbeným místem poutním. O jmenovaných dvou svátcích přicházejí sem processí velice silná nejen z osady domácí a osad sousedních, ale i z farních osad několik hodin cesty vzdálených, jako: Borotic, Křečovic, Sedlčan a. j. Počet účastníků při každé z obou poutí možno páčiti na 3000. V řečené dva dny vyjde průvod z farního kostela Slapského ke kapličce, kdež pod širým nebem bývá kázání, načež následuje zpívaná mše sv., po níž pak vůdcové procesí (zpěváci) vedou pobožnost křížové cesty, jejíž obrazy zavěšeny jsou na zevních stěnách svatyně. Mimo to putují sem i v jiné dny nedělní a sváteční jednotlivá processí počínajíc od Navštívení až do Narození P. Marie včetně, takže celkem všech poutníků do roka může se počítati na 8000 *).

V Čímě bývala v někdejším zámku kaple sv. Víta, kteráž r. 1840 byla zrušena a mešní roucha darována farnímu kostelu Slapskému.

9. Slivenec, fara.

Duchovní správu obstarává farář, kněz ryt. řádu Křižovnického.

Patron: generál velmistr ryt. řádu křižovnického.

Místa přifařená: Slivenec 741 k., 1 ak., 19 ž., šk. 5tř.; lomy mramorové 1 h., 125 k.; Holíň $^1/_4$ h., 375 k., 5 ak.; samota v lomech 1 h., 6 k.; mlýn $^3/_4$ h., 8 k.; Lochkov $^1/_2$ h., 439 k., 1 ž.; mlýn $^3/_4$ h., 6 k.; celkem: 1700 k., 6 ak., 20 ž.

Slivenec připomíná se r. 1253 jakožto majetek ryt. řádu křižovníků s červenou hvězdou, od století XIV. pak vyskytají se zprávy o faře při kostele zdejším.

Tehdáž náležela fara Slivenecká k dekanátu Ořešskému; z farářů doby té známi jsou tito: Mikuláš Pecoldův do 1364, Mikuláš Heimburgerův, dotud oltářník při oltáři nejsv. Trojice v kostele sv. Mikuláše v Starém Městě Pražském, sm. s před., 1364—69, František (Franěk, Franko), prve f. v Němčicích v Žatecku, sm. s před., 1369—75, Hartung, prve f. v Pecce, 1375—76, Heřman (Hermannus), prve f. v Hovorčovicích, sm. s před., 1376—89, byl spolu děkanem dekanátu Ořešského; Jan 1389, Dětřich 1407—10, Václav, dotud oltářník oltáře sv. Anežky v kostele sv. Jiljí, sm. s před., 1410 † 16, Zikmund z Kaplice 1416, Matěj do 1417, Alexius, dotud oltářník oltáře P. Marie v Chlumíně, sm. s před., 1417.

Z doby pozdější známi jsou pouze tito faráři: Martin 1467 **), Mikuláš 1544, Martin Pluchetius, křižovník, 1623, Petr Pavel Rürner, kříž., 1686.

Nejstarší matrika počíná se rokem 1707; z ní vysvítá, že osadníci nosili dítky ke křtu do Prahy do kláštera křižovnického, kdež ustanoven byl k tomu vždy některý kněz (Samuel Dvořák 1708—13, Jan Tička 1713—18, Václav Svoboda 1718—19), jenž čas od času přicházel do Slivence a do Lochkova konat služby Boží a při té příležitosti tam i křest sv. udílel. Od r. 1719 přisluhovali osadě Slivické svatými svátostmi du-

*) Julius Košnář, Poutnická místa 129—130.
**) „Method" 1899, 32; 1900, 112.

chovní Dobřichovičtí, ač i potom osadníci někdy chodívali se křtem ke křižovníkům do Prahy.

R. 1773 uvolil se v případech nutných vypomáhati administrátor Jinonický.

R. 1787 zřízena byla ve Slivenci lokalie, kteráž r. 1858 na faru byla povýšena.

Pořad duchovních správců, vesměs kněží řádu křižovnického: Jos. Firtschena 1787 - 89, Jos. Cyprian 1789 – 94, Frant. Vyšín (Wischin) 1794 – 97, Florian Mlčinský 1797—1803, Jos. Schauer 1803—1806, Václav Slunéčko 1806—1809, Václ. Schubert 1809—11, Václ. Kačer 1811—14, Václ. Putschoegl 1814—25, Ign Knobloch 1826—36, Šimon Mottl 1836—40, Ant. Císař 1840 – 56, Ant. Brož 1856 † 58, Karel Havránek 1858—93, Jan Křt. Christ 1893 – 1901, Václ. Jonáš 1901—1908.

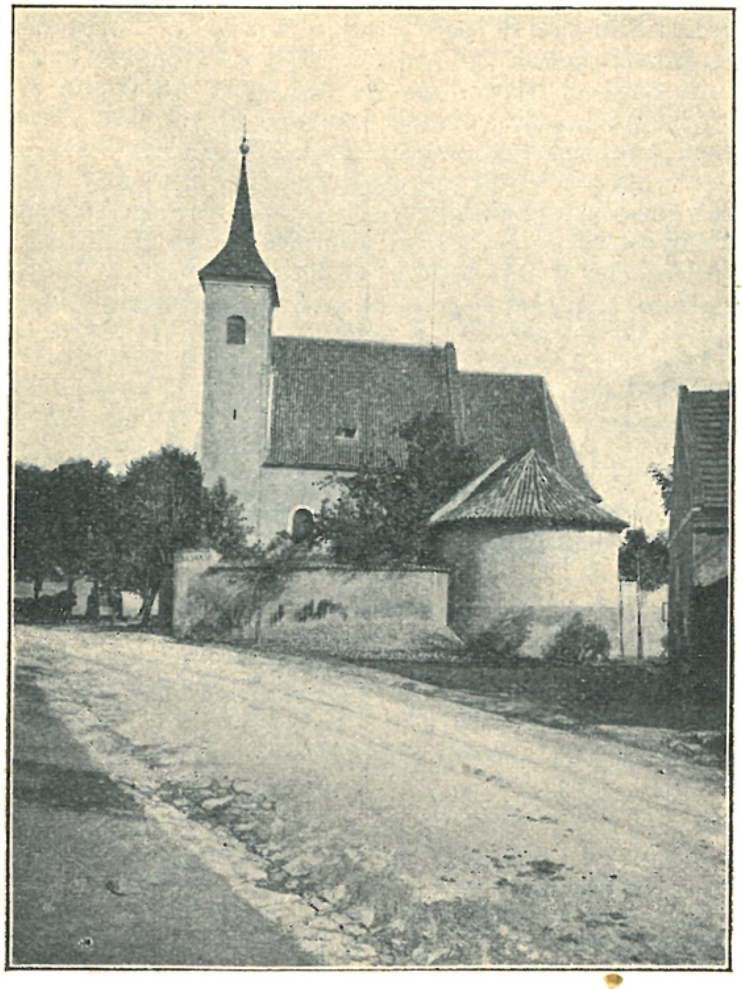

Farní kostel ve Slivenci.

Farní kostel Všech Svatých byl vystavěn asi ve XIII. století ve slohu ranně gotickém a podržel původní podobu svou celkem beze změny. R. 1889 byl dle nákresů a pod dohledem architekta Barvitiusa na účet kostelního jmění nákladně obnoven; poslední oprava provedena r. 1900—1901.

Jest to stavba malých rozměrů. Presbytář třemi boky zakončený má klenbu žebrovou o dvou polích; žebra sbíhají se ve dvou velikých svornících, z nichž v jednom spatřuje se vinná réva, v druhém beránek. Žebra druhého, k vítěznému oblouku přiléhajícího pole, jakož i pasu obě

pole dělícího vybíhají ze samostatných konsol. Okénka trojbokého závěru jsou úzká, mírně zahrocená. V nich bývaly až do r. 1889 starožitné malby na skle ze století XIV: 1. v okénku za oltářem nahoře Spasitel na kříži a dole sv. Kateřina; 2. v okénku na straně evangelijní dva světci s knihou v ruce, snad sv. evangelisté; 3. v okénku na straně epištolní nahoře sv. Petr s velikým klíčem, dole zbičovaný Spasitel. Tyto malby na skle jsou vzácnou památkou uměleckou, jelikož ve vlasti naší málo jich na naše časy se dochovalo Při opravě kostela r. 1889 architekt Barvitius dal je vyjmouti a dle nich věrné kopie zhotoviti. Kopie vsazeny byly na místo originálů, jež uloženy jsou v klášteře křižovnickém v Praze, aby od možné zkázy byly uchráněny. V jižním boku presbytáře nalézalo se prosté čtyřhranné okno, později probourané; to bylo r. 1889 rozšířeno a proměněno v okno gotické s obložením z pískovce. Ve zdi na straně epištolní jest

Vnitřek farního kostela ve Slivenci.

výklenek sediliový (obdélníkový, nahoře třemi dvojnosými kružbami ozdobený), na straně evangelijní gotický kamenný sanktuářík železnými mřížovými dvířky opatřený. Hlavní oltář pseudogotický z r. 1901 zhotoven z dubového dříví firmou Petr Bušek v Sichrově; mensa oltáře zhotovena z mramoru ze Sliveneckých lomů. Obraz oltářní „Všech svatých“ byl pro dřívější starý oltář vymalován r. 1878 malířem L. J. Bernardem za 310 zl.

Vítězný oblouk široký, hrotitý.

Loď jest obdélníková, strop r. 1889 nový, dřevěný. V bočních zdech lodi jest po dvou oknech obdélníkových, polokruhem sklenutých. Kazatelna barokní, bez stříšky; na řečništi soškami světců ozdobená. V lodi na straně evangelijní jest nový oltář pseudogotický se sochou bl. Anežky České, z lipového dřeva řezanou a polychromovanou. Oltář tento provedla r. 1901 rovněž firma Buškova.

Kruchta byla r. 1886 nově zřízena; jest do travers zaklenuta; na ní pak téhož roku varhanářem Schiffnerem postaveny nové varhany za cenu 1200 zl.

Vnitřek kostela byl při opravě r. 1889 polychromován (malbu provedl malíř Krüger z Prahy). R. 1901 byla malba ta v presbytáři vyčištěna, loď pak chrámová dle dřívějšího vzoru nově vymalována. Nad vítězným obloukem vymalován znak křižovnický.

V jihozápadním rohu lodi stojí štíhlá vížka hranolová s jehlanovou stříškou plechem pobitou.

Zvony: 1. s nápisem latinským, původně z r. 1719, r. 1856 přelitý od Bellmanna; 2. s nápisem českým, slitý r. 1724 „ke cti a chvále sv. Donata mučedníka", přelitý r. 1871.

Před vchodem do kostela jest předsíňka s trojhraným průčelním štítem, v němž jest znak křižovnický s letopočtem 1693.

V ohradní zdi bývalého hřbitova kostel obklopujícího jest bývalá kostnice na způsob kaple, oble zakončená, tu umístěn r. 1790 krucifix a socha bolestné P. Marie, jež do té doby stály v kostele na kredenčním stole, a socha sv. Doroty, kterou tehdáž daroval Lochkovský tesař.

Za vsí při cestě ku Praze stávala „Boží muka" z mramoru z r. 1595, když pak stářím sešla, byla tu r. 1830 postavena nová „Boží muka" s křížem a s obrázkem sv. Floriana.

V Holíni dala vdova Marie Novotná, gruntovnice, r. 1861 na svůj náklad vystavěti kapli sv. Jana Křt., kteráž řečeného roku dne 22. prosince slavně byla benedikována. Obec Holíňská převzala na sebe povinnost ji v dobrém stavu udržovati. Kaplička jest obdélníková, pseudorománská, valeně klenutá, s podvojnými okny v bocích. Nad průčelím zděná vížka se zvonečkem. Uvnitř oltářík prostičký s obstojným obrazem na plátně „Sv. Jan Křtitel".

V Lochkově jest v zámečku kaplička sv. Anny z XVIII. stol., v níž konávaly se služby Boží každou třetí neděli; odtud také v jeden z prosebných dnů vycházelo processí do polí. Nyní jest to část soukromého bytu majitele velkostatku, neveliká místnost v rozměru 3 m^2 a výšky 3 m, na zevnějšku nijak neoznačená. Oltářík barokní; na něm obraz: „P. Maria podává Ježíška do rozpiatých rukou sv. Anny; v pozadí sv. Joachim, nad nimi Duch sv. v podobě holubice." Po stranách sochy sv. Václav a sv. Jan Nep. Služby Boží se tu již od dávných let nekonají.

10. Trnová, fara.

Duchovní správu vykonává farář.

Patron: Václ. Schloger, majitel panství Trnová.

Místa přifařená: Trnová 166 k., 4 ž., šk. 2tř.; Jiloviště $^1/_2$ h., 209 k.; samoty: Holubov $^3/_4$ h., 7 k.; Leznice $^1/_4$ h., 16 k.; Luh $^1/_2$ h., 4 k.; U hrnčíře $^1/_2$ h., 4 k.; Vír 1 h., 7 k.; celkem 413 k., 4 ž.

V lese řečeném Trnová založil klášter Břevnovský r. 1342 ves téhož jména. Nedlouho potom vystavěn v nové vesnici kostel, jenž již r. 1352 uvádí se mezi kostely farními. Podací právo vykonával k němu řečený klášter do r. 1403, potom některé měšťanské rodiny Pražské, jimž statek byl prodán.

Faráři z doby nejstarší známí: Radslav do 1359, Martin, dotud f. ve Voticích, sm. s před., 1359, Jan z Prahy 1361—74, Beneš, prve f. v Černošicích, sm. s před., 1374—1380, Martin † 1390, Štěpán řečený Postal 1390—94, Mikuláš, dotud f. ve Psářích, 1394—96, Šimon, prve f. v Čermné, sm. s před., 1396—98, Mikuláš do 1403, Šimon, dříve f. v Hradčicích neboli Lhotce 1403, Petr řeč, Plichta, vikář v kostele sv. Jiří na hradě Pražském, směnou s před., 1403—1407, Prokop, prve f. v Nezvěsticích, sm. s před., 1407, Šimon 1407—1411, Hodík, dotud f. v Předlicích, sm. s před., 1411, Jan do 1418, Petr, dotud f. v Petrovicích, sm. s před.

Při visitaci, kterouž vykonal zde arcijáhen r. 1380, shledáno, že má kostel jeden kalich stříbrný, jeden ornát s příslušenstvím, jeden missál starobylý, jednu agendu a tři pally.

V době husitské zdejší fara zanikla; osada dlouhý čas náležela k blízké Lišnici. Samostatná fara v Trnové obnovena byla teprve r. 1743 Františkem Josefem Waltherem šlechticem z Badambergu, tehdejším majitelem Trnové.

Pořad farářů: Norbert Saatzer 1743, Martin Augustin Margatsch 1747—1759, Ant. Ign. Levinský 1759—66, Václ. Samohrd 1766—70, Karel Frant. Zinek 1770—83, Ant. Hladik 1783—99, Jan Kumpa 1799—1811, Tomáš Mikovec, sekularisovaný františkán, 1811—18 (stal se děkanem v Č. Brodě), Matyáš Albert Masný 1813—17, Václ. Lego 1717 † 1718, Václav Tyrzský 1818—22, Vincenc Hostovský 1825—32, Frant. Koštál 1834—51, Frant. Titěra 1852—58, Jan Payrek 1859—62, Frant. Pondělík 1863 - 75, Jos. Matoušek 1876 † 89, Karel Matouš 1889 - 99, Frant. Černý od r. 1899.

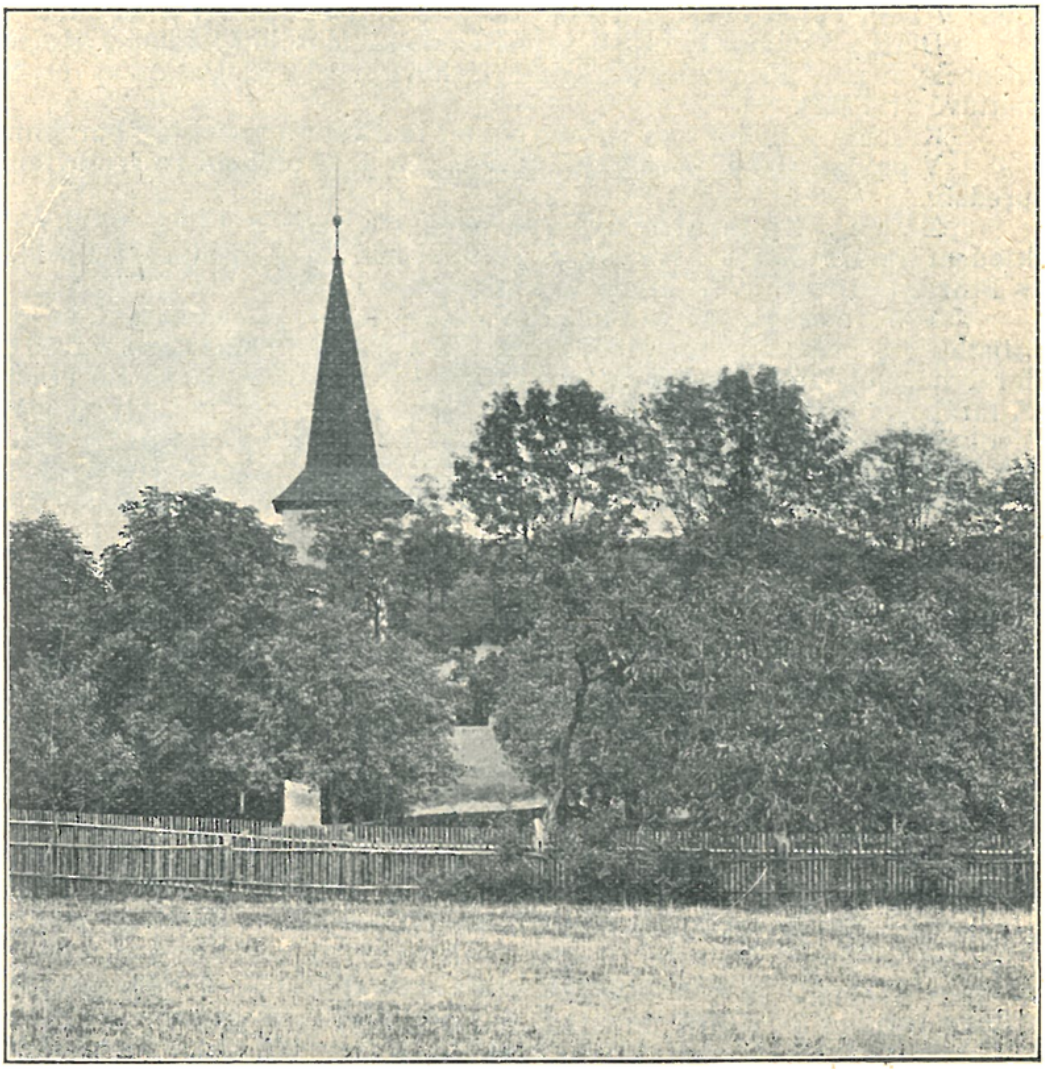

Farní kostel v Trnové.

Farní kostel sv. Ducha jest malé prosté staveníčko nyní neslohové, ač co do zdiva a půdorysu prastaré*) z doby svého založení v prvé pol. XIV. stol.

*) Srovn. F. J. Lehner v časop. „Method“ XVIII (1891), 27.

Loď obdélníková, presbytářík čtvercový; obé s rovným stropem.

Vnitřek nově polychromován r. 1907 dle návrhu fratera Pantaleona Majora, benediktina kláštera Emauzského, z milodarů (největší příspěvek 600 K věnovala pí. Josefa Šimáčková). Hlavní oltář zhotoven r. 1905 nákladem 1000 K, jež věnoval nejmenovaný dobrodinec, dle návrhu zmíněného fratera Pantaleona. Hořejšek dřívějšího barokního oltáře tvořil veliký baldachýn ze dřeva řezaný, na němž nejvýše byl symbol Ducha sv. a níže veliký kříž s ukřižovaným Spasitelem v životní velikosti ze dřeva pěkně vyřezaným.*) Krucifix tento zachován a umístěn na oltáři novém; po stranách umístěny nové sochy P. Marie a sv. Jana Ev.

Po stranách presbytáříku jsou malé oratoře, později přistavěné.

Loď má v bocích malá okénka podélná, do polokruhu zaklenutá; na lisenách barokní štukové oválové kartuše Nad bočním oltáříkem stojícím na straně evang. jest pěkně řezaný barokní rám, a v něm zašlý obraz na plátně „Sv. Anna a Panna Maria s Ježíškem", dobrá práce z druhé pol XVIII. stol. Nad oltáříkem strany epištolní rovněž barokní rám; v něm obraz na plátně z XVIII. stol. „Apothesa sv. Jana Nep."

Dlažba šamotová; v lodi zapuštěn do ní náhrobní kámen s nápisem německým paní Františky Teresie Frischmannové z Ehrenkronu, roz. Minettové († 1722).

Kruchta dřevěná; na prsení pěkné markantní rozviliny barokní.

V průčelí nízká, později přistavěná věž, jejíž přízemí tvoří otevřenou předsíň.

Zvony tři; z nich dva (původně z r. 1655 a 1718), přelity nákladem faráře Karla Matouše r. 1889 zvonařem Arnoštem Diepoldem v Praze, třetí z r. 1737. Mimo to umíráček z r. 1824.

V Jilovišti, jež ve stol. XIV. vedle tohoto jména nazývá se také „Jistba"**) připomíná se r. 1357 kostel sv. Václava,***) při němž r. 1359 byl farář neznámého jména, jenž toho roku uváděl nového faráře do Trnové. Z farářů zdejších jsou známi: Václav † 1378, Vavřinec řečený Vachoč ze Zvoleňovsi 1378 (byl tu ještě r 1380), Mořic (Mauricius) † 1417, Jakub od 1417, Petr do 1419, Matěj, dříve f. v Újezdci, sm. s před., 1419. Podací právo vykonávali opati kláštera Zbraslavského. Po kostele nezůstalo památky, jen název na „kostelíčku" je důkazem, že v paměti lidu udržela se pověst o kostele, jenž tam kdysi stával. Byl nepochybně jen dřevěný, na podezdívce kamenné. Svědčí o tom zbytky zdí, nalezené r. 1850 na vršku „Zvonici" †).

11. Třebotov, fara.

Duchovní správu vede farář za pomoci kaplana.

Patron: kníže Bedřich z Oettingen-Walersteinu.

Místa přifařená: Třebotov 554 k., 7 ž, šk. 4tř.; Černošice $^3/_4$ h., 365 k., šk. 1tř.; Kosoř $^3/_4$ h., 560 k., 7 ž., šk 2tř.; Kuchařík $^3/_4$ h., 72 k., Radotín 1190 k., 5 ak., 25 ž., šk. 4tř.; Lahovská $1^3/_4$ h., 50 k.; Roblín $^3/_4$ h., 218 k.; Solopisky $^1/_2$ h., 222 k.; Choteč $^1/_2$ h., 398 k.; celkem: 3629 k., 5 ak., 39 ž.

První zmínka o farním kostele v Třebotově jest z roku 1352; tehdáž odváděl desátku papežského 9 grošů.

Faráři doby nejstarší: Bohumil † 1361, Bohuněk 1361, Bušek do 1372; farář Bušek směnil r. 1372 dne 4. června místo své s Václavem, oltářníkem sv. Jana Křt. na Vyšehradě, ale se směny té sešlo, načež Bušek podruhé téhož roku dne 2. srpna učinil směnu s Jindřichem, oltářníkem P. Marie u sv. Ducha v Praze; klerik Jiří 1380; Martin 1385 až

*) Na zadní straně jeho nalezeno jméno „Wenda".

**) „Gystba sive Gylowiscz" — tak čte se v „Liber visitationum" z r. 1380.

***) Tadra, Listy kláštera Zbrasl. 97.

†) „Smíchovsko a Zbraslavsko" str 240.

1405, Oldřich do 1415, Mikuláš dotud oltářník P. Marie v Keblově, sm. s před., 1415—18, Matěj, prve f. v Sněti, sm. s před., 1418 - 19, Václav z Vroutku, prve f. v Podskalí v Praze, sm. s před., 1419. Ještě r. 1429 připomíná se v Třebotově farář neznámého jména, jenž tenkráte uváděl nového faráře ke kostelu v Mořině.

Roku 1630 klášter Zbraslavský zakoupil statek Třebotov; od té doby nepochybně vykonávali zde duchovní správu kněží z kláštera toho. Určité zprávy však máme o tom teprve počínajíc rokem 1707, z něhož zachovala se nejstarší matrika. Na prvním listu jejím odvolává se tehdejší duchovní správce P. Jacobus na své předchůdce i na starší matriky*), jež se však nezachovaly.

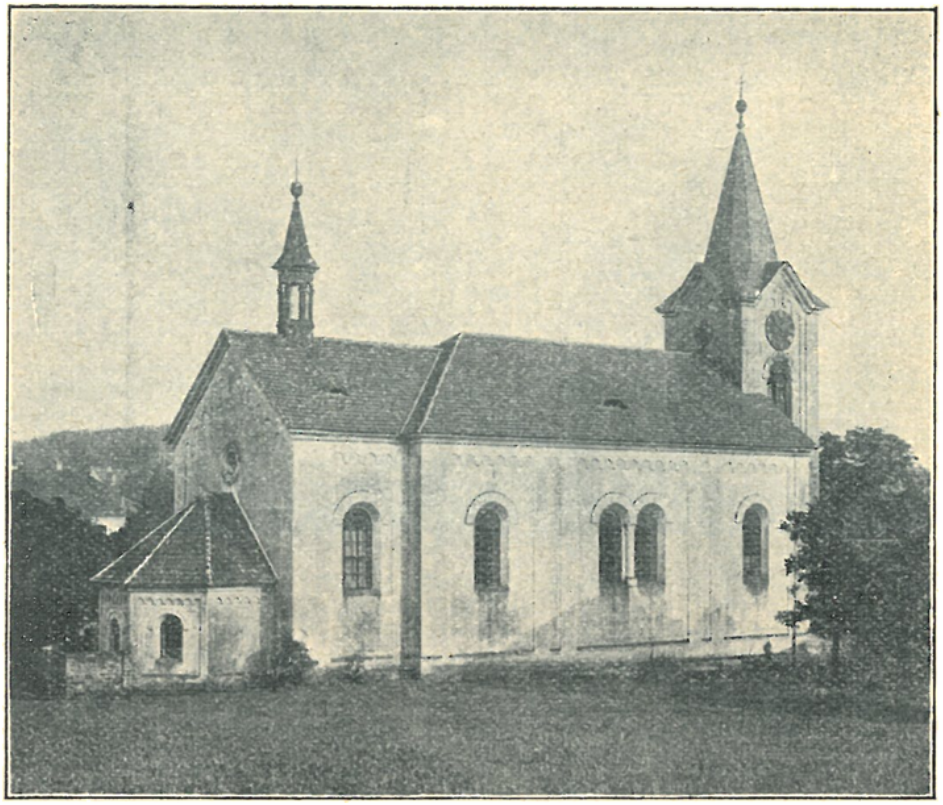

Farní kostel v Třebotově.

Po mnohých, pouze klášterními jmény se podpisujících duchovních, objevuje se v matrice křestní rokem 1742 P. Desiderius Andres**), jenž stal se později r. 1757 opatem kláštera Zbraslavského. Po něm r. 1755 stal se farářem v Třebotově P. Alan Kotzier, jenž byl před tím až do r. 1748 farářem ve Slapech a potom po sedm let převorem v klášteře Zbraslavském. Pobyv v Třebetově do 1762, vrátil se do kláštera na odpočinutí, jsa již věkem sešlý. Jeho nástupcem byl P. František Kotaška (Kottaschka) 1762—70, a po němž následoval P. Jan Nejedlý, jež zde setrval i po zrušení kláštera Zbraslavského až do smrti (1789).

*) „Non mirentur lecturi, me primo ingressu ad parochiam Trzebotoviensem hanc inchoasse matriculam, coactus fui propter antecessorum non debitam omnium annotationem, uti ex illorum matriculis apparet.“

**) Odvolávaje se na staré výsady řehole své cisterciácké protestoval proti visitaci se strany vikáře.

Potom následovali: Karel Mayer, exjesuita, jenž býval kazatelem při kollegiátním chrámě Všech Svatých na hradě Pražském a vyznamenán byl titulem c. k dvorního kaplana, 1789 † 1808, Jan Sattler 1809—17, Ant. Korber 1817 † 31, Frant. Biedermann, os. děkan 1831 † 37, Jos. Fedrich 1837—40, Frant. Kellner 1841 † 70, Matěj Stanislav Krotký, kn. arc. notář, čestný kons. rada, 1870 † 1902, Jos. Vokolek, kn. arc. vik. sekretář, 1902 † 1905, Jos. Saksl od 1906.

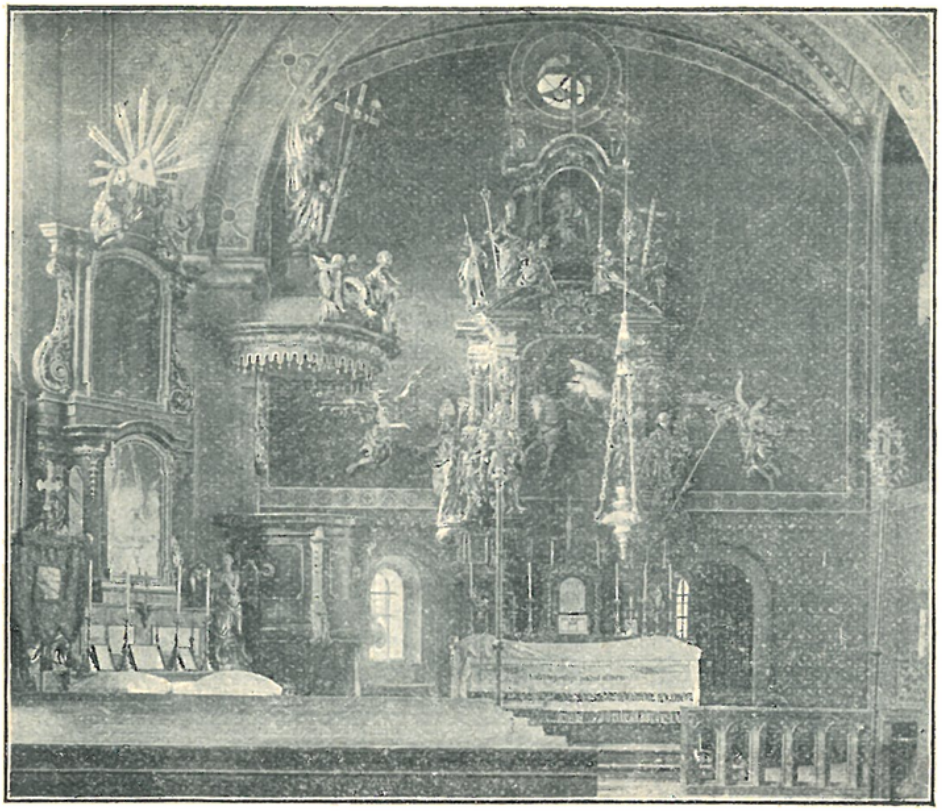

Vnitřek farního kostela v Třebotově.

Farní kostel sv. Martina nynější jest stavba pocházející z nedávných dob. Dříve však stával tu skrovný, ale starobylý kostelík, pocházející z doby románské. V pamětní knize farní popsán jest takto: »Jest to zcela nepravidelné klikaté stavení: loď s hlavními dveřmi a presbytářem směřuje od západu k východu a jest všecka až k sesutí vetchá; do ní ze západního jejího konce vede síně se zvláštním nízkým vchodem se strany jižní, a k ní u východního jejího konce přistavěna jest sakristie od severní strany, takže stavení kostelní (v půdorysu) vypadá jako Z. Sínec, nad kterým stojí nevkusná nesouměrná věž o nepatrné výšce proti šířce její s báňovitou střechou*), jest nízké homolovité sklepení, o velmi mohutných

*) Roku 1850 byla střecha věže opravena; jelikož tehdáž, jak farář Kellner podotýká, „nebylo žádných jiných obíhajících peněz, leč bankovek a měděných krejcarů“, dán byl do makovice toliko jeden takový krejcar a mimo to list s letočetným nápisem: „restaVrata turrIs hoC anno, quo nIsI qVae aDIICITtVr nVLLa Moneta fVIt. Io VIVat papyrVs.“

zdech, zcela na způsob kaple sv. Kříže v Poštovské ulici v Praze. Tato část tvořila nepochybně celý prvotní kostel, či raději kapli zdejší a jest dosaváde skálopevná; všecko ostatní jakkoliv již zetlelé, bylo mnohem později přistavěno, ač také ne pojednou, jak způsob stavby ukazuje: nejprve loď s rákosovým stropem, později presbytář s velkým oltářem, podle něhož s obou stran stojí dva malé oltáře sv. Anny a Bolestné Panny Marie, ale již v lodi; mezi tou a presbytářem jest oblouk patrně z prolomené dřívější zdi pozůstalý. Přesbytář byl původně také menší, než nyní, jak viděti z jeho dlažby od ostatní kostelní se lišící. Poslední byla sakristie, podle jejížto šířky byl pak presbytář prodloužen na ujmu lodi*)«. Vystavěti na místě starého tohoto kostela kostel nový, bylo tužbou faráře Kellnera hned od jeho nastoupení r. 1841. Zprvu navrhováno bylo pouze prodloužení kostela starého, čemuž však překážela obmezenost místa. Konečně r. 1866 zbořen kostel starý a na jeho místě stavěn kostel nynější, jenž dokončen byl roku následujícího 1867 a dne 17. listopadu farářem Kellnerem benedikován. Kardinál Schwarzenberg chtěl sám sice nový kostel posvětiti, ale byv povolán do Vídně, nemohl tak učiniti. Ale po osmi letech, r. 1875 u příležitosti generální visitace přece vykonal původní svůj úmysl: dne 9. října vysvětil kostel Třebotovský.

Nynější kostel jest zbudován ve slohu pseudorománském. Okna obdélníková, polokruhem zklenutá; nad vchodem bočním dvě okna vedle sebe, mezi nimi sloupek pseudorománský.

Uvnitř upoutá k sobě pozornost veliký pěkný oltář barokní „Čtrnácti sv. Pomocníkův." Stával původně ve velechrámu sv. Víta v Praze, kdež jej dal u pilíře poblíž kaple Martinické postaviti roku 1708 tehdejší děkan metropolitní kapitoly Adam Ignác Mladota ze Solopisk**). Původně zasvěcen byl oltář ten „Smrtelné úzkosti Páně a čtrnácti sv. Pomocníkům". Děkan Mladota ustanovil, aby třetího téhodne každého měsíce ve čtvrtek po předchozím vyzvánění zvonem „Václav" na oltáři tomto vystavena byla nejsv. Svátost v monstranci, načež aby tu sloužena byla mše sv., po níž mělo býti Nejsvětějším uděleno požehnání přítomným pro šťastnou hodinku smrti. Pobožnost tato konána byla poprvé dne 20. září 1708, ale také naposled, neboť již příštího měsíce dne 17. října děkan Mladota zemřel, načež pobožnost ona zanikla***). Roku 1864 prodávalo se z velechrámu sv. Víta několik „zbytečných" oltářů, a tu farář Kellner, pomýšleje již tehdáž na stavbu nového kostela, zakoupil z nich, jak sám praví, ten, „který mezi nimi byl nejdražší, ale také nejpěknější"; dav za něj z vlastních peněz 500 zl. A pravdu měl, když do pamětní knihy zaznemenal: „Takovýto oltář nedovedl by nyní naprosto nikdo za sebe větší cenu postaviti; bude tedy důstojnou ozdobou a jakoby duší nového chrámu zdejšího". — Oltář jest pěkná práce barokní: při postavení

*) V pamětní knize farní vlepena jest kolorovaná pérová kresba představující kostel r. 1866.

**) V dolejší části oltáře čte se nápis: „Adamus Ignatius Mladota de Solopisk, Sacrae Metropolitanae Ecclesiae hic ad S. Vitum praelatus et capituli decanus, capellae collegiatae regalis ad OO. SS. in castro Pragensi praepositus et Suae Majestatis Regis Boëmiae praelatus domesticus, pariterque Regiae et Exemptae Wischehradensis ad SS. Petrum et Paulum senior canonicus, dominus in Skregschow, hoc altare in memoriam agoniae Christi et honorem SS. 14 auxiliatorum expensis propriis fieri fecit a. 1708 mense maio die 23."

***) Srvn. „Památky archaeol." XXII (1906) 87—88.

v chrámě Třebotovském byl podstavkem nad mensou vsunutým zvýšen. Uprostřed býval obraz „Pán Ježíš ve smrtelné úzkosti v zahradě Getsemanské"; ten ponechán byl v Praze*), a na jeho místo dán byl obraz nový, malovaný Janem Herzogem v Plzni 1867 „Sv. Martin na koni odsekává kus svého pláště, by dal jej žebrákovi". Na pěkné architektuře oltářní rozestaveny jsou ze dřeva řezané sochy 14 sv. pomocníků, vesměs dobré práce barokní. V nástavku jest obraz P. Marie Pomocné, zhotovený rovněž r. 1867 Herzogem.

Presbytář jest v půdorysu příčný obdélník; má plochou křížovou klenbu. Za presbytářem jest sakristie třemi boky uzavřená, do níž z kostela vchází se dvěma vchody nalézajícími se po stranách oltáře.

Filiální kostel v Černošicích.

Vítězný oblouk jest segmentový. Loď obdélníková s rovným stropem. V rozích při vítězném oblouku stojí boční oltáře, sestavené ze tří bývalých oltářů, jež stávaly v kostele dřívějším: 1. při oltáři stojícím na straně evangelijní dolejší část (bývalý oltář Bolestné P. Marie) tvoří zasklená skříň se soškou žehnajícího Jesulátka (na původním oltáři byla socha bolestné P. Marie); v hořejší části (bývalý oltář sv. Anny) jest za sklem obraz: „Sv. Anna sedíc drží na klíně Ježíška; z pravé strany přichází P. Maria, rozestírajíc ruce vstříc Ježíškovi"; dobrá malba XVIII. století.

*) Zavěšen nyní v chodbě bývalého kláštera sv. Jiří.

2. Oltářík stojící na straně epištolní jest barokní s točitými sloupky; střed upraven r. 1898 na jeskyňku se sochou P. Marie Lourdské (dříve tu byl obraz P Marie Karlovské); v hořejší části jest nový oválový obrázek „Ecce Homo".

Při pilíři vítězného oblouku na straně evangelijní umístěna barokní kazatelna, přenesená sem z kostela sv. Jana v Chuchli; na stříšce stojí socha sv. Bernarda; pozadí ozdobeno reliefem: „Kázání sv. Františka Xav."

V lodi na straně evang. stojí na konsole veliká, ze dřeva řezaná barokní socha sv. Ignáce (pocházející ze starého kostela, nově polychromovaná); naproti veliký nový krucifix (jejž vyřezal a daroval r. 1867 Karel Boettcher, farář Mokropeský).

V předsíni hlavního vchodu jest v boční zeď zasazen mramorový náhrobní kámen se znakem (ruka s mečem) a nápisem: „Leta Páně 1607 umřel jest v Kosoři den památný svaté panny Doroty urozený pán Jan Kalenda [ze] Statenic a tuto v tomto místě očekává z mrtvých vstání. Všickni vy, jenž tudy jdete, v hrob můj sobě hledíte, že jsem živ byl o tom víte, protož se rozpomínejte, že i vy umřít musíte a mně též rovni budete". Kámen ten nalezen byl při bourání starého kostela pod dlažbou.

Zvony: 1. největší, pořízený r. 1869 nákladem faráře Kellnera, má tento nápis latinský: „Festa DeI CeLebro, Moneo, eXCIto, IVbILo, pLango, CoeLorVM InVIto Seraph. FranCIsCVs In aeDes. Ad majorem Dei gloriam et honorem s. Francisci Seraph. ecclesiae Třebotovensi parochus eius suis expensis fieri fecit per Annam Bellmann Pragae a. D. 1869"; 2. prostřední míval nápis: „O Gott lass dir befohlen sein die Glocken wie auch die Kirchen dein. Leta Páně 1678 ke cti a chvále Syna Božího, Muže Bolestného, a důstojné jeho Matky Bolestné a sv. Havla za panování J. M. Pana P. Jiřího opata Zbraslavského, za kněze Jiřího Fialy, faráře a za pana Jiřího Fišera hejtmana, k chrámu sv. Havla tento zvon ulitý jest. Goss mich Fridrich Schönfeld, Altstadt Prag". Jak z nápisu toho vysvítá, byl původně ve věži hřbitovního kostela sv. Havla nad Zbraslaví. R. 1867 byl přelit a obdržel tento latinský nápis: „VoCe noVa CLaMo; festIne aD saCra VenIte. Refusa in officina Annae Bellmann Pragae et sacrata ss Deiparae auxiliatrici et ss. 14 auxiliatoribus in parochiali ecclesia Třebotoviensi a. D. 1867". 3. nejmenší má nápis: „Honori data beato Martino, Lochner abbate regnante Auloregiae, pro tunc administratore Patre Jacobo. Anno 1708."

Filialní kostel Nanebevzetí P. Marie v Černošicích býval za starých dob kostelem farním.

Připomíná se r. 1352, kdy platil desátku papežského 9 grošů. Z někdejších farářů zdejších jsou známi: Hašek 1367—70, Benedikt, prve choralista v kostele Vyšehradském, sm. s před., 1370—74, Jan, prve f. v Trnové, sm. s před., 1374, Martin 1380, Jiří 1385 † 99, Blažek, kněz ze Svin 1399—1402, Mikuláš, kněz z Horšova Týna, 1402—1403, Ambrož 1403 † 1404, Jindřich, klerik z Tachova 1404, Havel, prve f. v Mojžíři, sm. s před., 1404—15, Jan, prve f. v Křešicích, sm. s před., 1415—17, Matěj Albus, prve f. v Michalovicích, sm. s před., 1417 † 22, Palmác, kněz z Mníšku, 1422.

Právo podací vykonávali až do r. 1417 opatové kláštera Zbraslavského, r. 1422 Pešík Předbor z Radešína.

Kostel Černošický jest zajímavý, pozdějšími přístavbami rozšířený a pozměněný tak, že nelze říci, v jakém slohu byl vystavěn původně. V průčelí jest věž v dolejší části čtyřboká, nahoře přecházející v osmibok; v každém boku jest obdélníkové okénko polokruhově zaklenuté. Helmice věže jest až do špice z cihel vyzděná. Z podvěží vchází se do předsíně, jež má rohy sešikmené s výklenky a klenbu plackovou; v bocích jest otevřená s vchody na hřbitov. Loď jest prostorná, v půdorysu téměř čtvercová, kupolovitě sklenutá. V presbytáři valeně klenutém stojí oltář s rozvilinovým rámem, v němž jest obstojný barokní obraz na plátně „Nanebevzetí P. Marie". Po stranách sochy dvou světců.

V lodi dva boční oltáře: 1. na straně evang. pozdně renaissanční s obrazem: „Sv. Anna sedíc chová na klíně Ježíška, jehož ručku P. Maria klečíc líbá; v pozadí sv. Josef". Na predelle oltářní nápis latinský, z něhož vysvítá, že oltář tento paní Anna Dirixová a syn její z prvého manželství Jan Jiří z Dornfelsu zříditi dali r. 1669 na památku zde pochovaného syna a bratra svého Jana Jindřicha.*) 2. Na druhém oltáříku jest barokní krucifix; po stranách dřevěné sošky Bolestné P. Marie a sv. Jana Ev. Na obou oltářících jsou nezdařilé kopie obrazu Madonny Zbraslavské. Kazatelna jest z r. 1848.

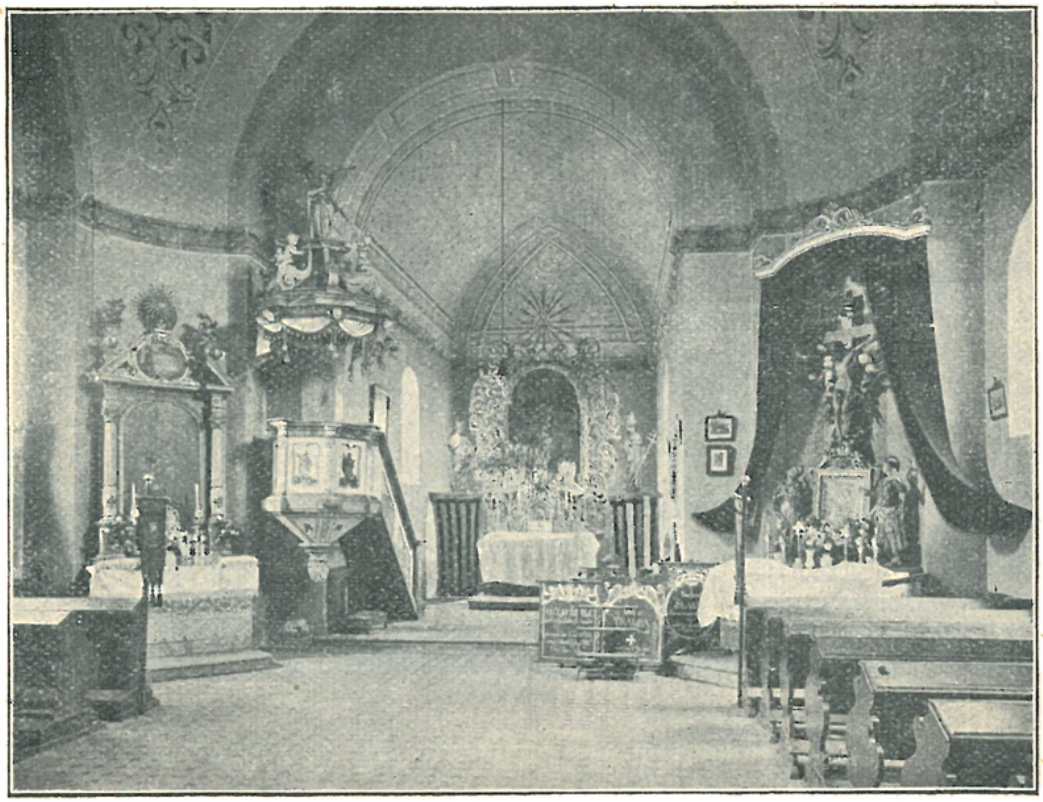

Vnitřek kostela v Černošicích.

Nad svrchu zmíněnou předsíní jest kruchta sklenutá, bočními okénky osvětlená.

Ve věži jsou tři malé zvony, pocházevší z let 1797, 1705 a 1700, přelity byly r. 1849; z nich největší „Jan" má nápis: „Svoboda konstituční".

Kapli sv. Anny v Kosoři při zámečku, náležejícím kapitole Vyšehradské, vystavěl r. 1722 kapitolní děkan Vyšehradský Jan Václav Ditrich z Lilienthalu a založil při ní fundaci, by tu v každou neděli a svátek a v každý úterek sloužena byla tichá mše.

K tomu účelu odevzdal klášteru Zbraslavskému 3000 zl., a tak bývala povinnost fundační až do zrušení ktáštera r. 1785 vykonávána ta-

*) „Praenobilis Domina Anna Dirixin nata Weikerin, domina in Kisdorf, cum filio a primo coniuge nato Ioanne Georgio de Dornfels hoc altare fieri fecerunt in memoriam hic sepulti charissimi filii et fratris Joannis Henrici de Dornfels 24. Novemb. a. 1669."

mními řeholníky. Potom pak r. 1786 vláda zemská přiřkla fundaci tuto faře Třebotovské. Nyní konají se v kapli Kosořské služby Boží každou čtvrtou neděli, pak v neděli po sv. Anně, ve středu křížovou s processím do polí, a třetí den po Dušičkách; každé úterý pak obětuje se mše sv. v Třebotovském farním chrámu na úmysl fundační.

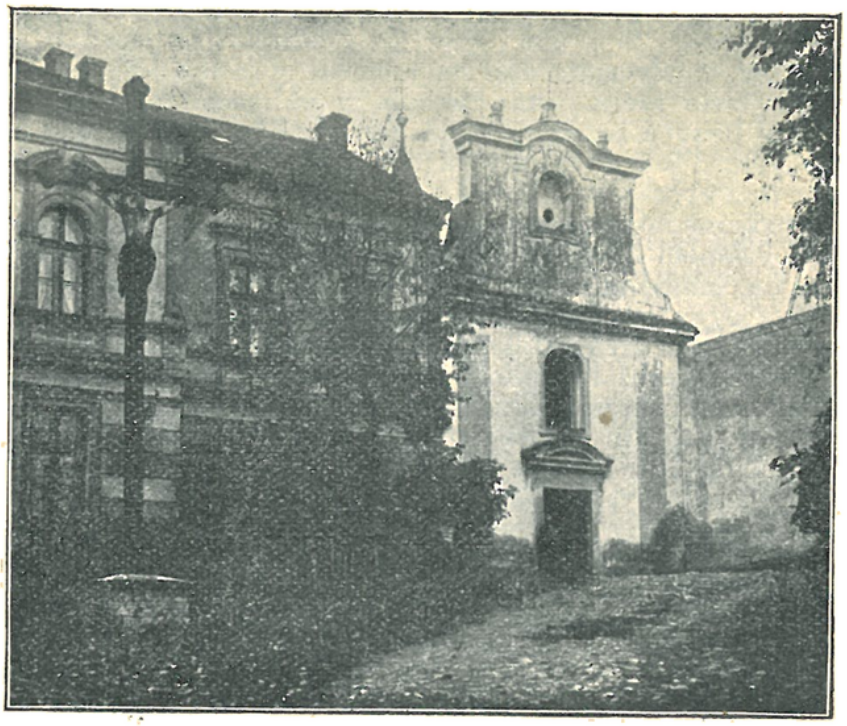

Kaple v Kosoři.

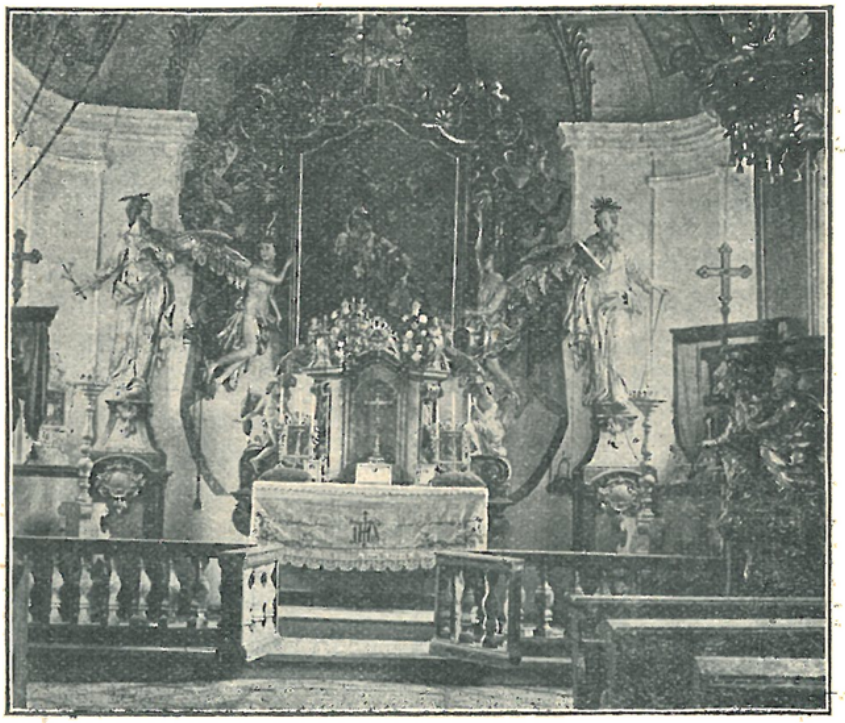

Vnitřek kaple v Kosoři.

Kaple sv. Anny stojí vedle zmodernisovaného jednopatrového zámečku, bokem k němu přiléhajíc a průčelím k silnici kolem vedoucí jsouc obrácena. Průčelí jest jednoduché barokní s rozložitým štítem. Presbytář, v půdorysu čtvercový, má ploskou klenbu, na níž ve třech polích barokní malby ze života sv. Anny: 1. sv. Joachym na poušti, kde anděl se mu zjevuje; 2. sv. Anna odmítá posuňkem výčitky služky své Judity; 3. anděl zjevuje se sv. Anně čtoucí v knize. Ve čtvrtém poli nad oltářem vymalováno Boží oko. Oltář malý barokní; v pozadí pěkný obraz na plátně: „Sv. Anna sedíc drží na kolenou stojícího Ježíška, jemuž přiklekajíc P. Marie ručku líbá; nahoře v oblacích žehnající Bůh Otec a Duch sv. v podobě holubice". Po stranách barokní sochy sv. Josefa a sv. Joachyma. Před oltářem stojí dva veliké cínové svícny, jejichž trojboká noha ozdobena jest na jednom boku reliefem sv. Anny „samotřetí" (držící na jednom lokti P. Marii, na druhém Ježíška); na druhém vyrytým monogramem J. W., na třetím vyrytým znakem, v němž spatřuje se Stěstěna na okřídlené kouli stojící. V boku presbytáře vsazen do zdi nový mramorový tesaný kámen s nápisem: „Leta Páně 1722 vysocedůstojný pán Jan Václav Dietrich z Lilienthalu, děkan král. a výhradního kollegiatního chrámu jakož i kapitoly sv. ap. Petra a Pavla na posvátné hoře Vyšehradské, inful. prelát v království Českém, oživen láskou k svému lidu na Kosoři, pořídil z osobních úspor svých tento svatostánek na úmysl, aby se jím čest a sláva Boží vzmáhala, aby pocta sv. Anny, máti panenské Bohorodičky, rostla, a na přímluvu její aby duše jeho spásy věčné došla, zabezpečiv zároveň přinášení oběti Nejsvětější v tomto stánku na věčné časy základem nadačním tří tisíc zlatých rýnských. Dejž mu, Bože, za to radost věčnou! Pořízeno kapitolou r. 1900". Nad deskou touto visí obraz na dřevě malovaný z XVII. stol. „Zbičovaný Kristus Pán" (postava po kolena), jenž označen jest v rohu jménem malířovým: Hemskerck f.*) Na protější stěně visí větší obraz na plátně z pol. XVIII. stol.: „Bičování Páně". — Kazatelna barokní: na řečništi relief „Zavraždění sv. Václava", na poprsni schodiště relief „Sv. Václav přináší chudým dříví" a sedící sošky sv. Marka a sv. Lukáše; v pozadí kazatelny veliký relief „Kristus Pán se zbloudilou ovcí na ramenou"; na stříšce sošky ostatních dvou evangelistů a nejvýše socha P. Marie na zeměkouli stojící. — Loď obdélníková, valeně klenutá. Na boční stěně strany evang. svršek bývalého oltáře: barokní rozviliny; uprostřed za sklem kopie obrazu P. Marie Zbraslavské; nahoře koruna se dvěma andílky po stranách. — V sakristii na kredenčním stole kopie Madonny Stříbrské. — Ve vížce dva malé zvonky; větší s reliefem sv. Jana Křtitele, menší s reliefem sv. Antonína Pad. a s letopočtem 1723.

Filiální kostel sv. Petra a Pavla v Radotíně. Biskup Pražský Řehoř k žádosti krále Václava II. postoupil r. 1298 kostel v Radotíně klášteru Zbraslavskému v plnou pravomoc, tak aby opat měl moc ke kostelu tomu kněze dosazovati, jakož i aby klášter všeliké příjmy kostela toho mohl obraceti ke svým potřebám, zůstaviv však příslušnou jich k výživě duchovního správce.**)

Z duchovních správců zdejších doby nejstarší známi jsou tito: Heřman 1347—1378***), Matěj, prve f. v Chuchli, sm. s před., 1378—83, Jan, dříve f. v Jesenicích, sm. s před., 1383—84, Beneš do 1387, Martin, prve f. v Křečhoři, sm. s před., 1387, Petr 1392—96, Litold, prve f. v Nehvizdech, sm. s před., 1396—1403, Štěpán, prve f. v Jirčanech, 1403—1404, mistr Mikuláš Velčin, doktor lékařství, 1407—1408, Mikuláš Petrův, prve oltářník sv. Adaukta a Felixe u sv. Mořice v Olomouci, sm. s před., 1408.

---

*) Nepochybně Egbert van Heemskerk, nizozemský malíř, 1645—1704.
**) Reg. Boh. II., 778.
***) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 55—69.

Při visitaci arcijáhenské, vykonané tu r. 1380, shledáno bylo na věcech kostelních: matutinál dobrý s notami, žaltář dobrý, missál starý, špatně svázaný, graduál starý, kalich stříbrný, dva ornáty s příslušenstvím, kříž z jaspisu, stříbrem spojovaný a na koncích křišťály ozdobený.

Ve století XVI. byli v Radotíně kněží utrakvističtí; z nich známi jsou tito: Vojtěch 1532*), Lukáš Haras 1536, Řehoř 1539, Jan 1540, Jiřík Eliáš před 1562, Václav Táborský 1578—79 (odešel do Pcher), Jan Michlen 1580, Jan Kořínek 1582.

Filiální kostel v Radotíně.

R. 1653 kostel Radotínský uvádí se jakožto farní, příslušející ke klášteru Zbraslavskému; jakožto filiální jeho kostely vypočítávají se: Černošice, Modřany, »kaple« v Chuchli a kostel sv. Havla**), r. 1695 nadto ještě Mokropsy a Třebotov***).

Kostel Radotínský v nynější své podobě pochází z posledních let kláštera Zbraslavského. Jest to jednoduchá, pěkná stavba barokní r. 1881 nákladně obnovená.

V průčelí ve výklenku v novém plastickém renaissančním orámování nápis: „Obnoveno leta Páně 1881.“ Nad oknem v průčelí z kamene

*) Method 1899, 18.
**) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 387.
***) Ib. 419.

tesaný znak Oettingensky, při opravě sem daný; dříve tu býval znak kláštera Zbraslavského.

Presbytář má klenbu plackovou. Oltář hlavní jest barokní, zděný s nanášenou ornamentikou štukovou. Uprostřed jest velice zdařilý, na plátně malovaný obraz barokní: „Loučení se sv. Petra a Pavla před smrtí". Jest to malba effektní, jak co do komposice, tak i co do rozvržení světla a stínů. V levo sv. Pavel v rouše červeném, za něž zbrojnoš jej tahá; v pravo sv. Petr, za nímž nesou kříž; nahoře andílek s věncem. Po stranách sochy dvou světců-biskupů. V nástavku nanášený relief sv. Aloisia s odznaky opovrhnutých důstojenství světských i duchovních.

Vítězný oblouk segmentový.

Loď obdélníková, v rozích sešikmená.

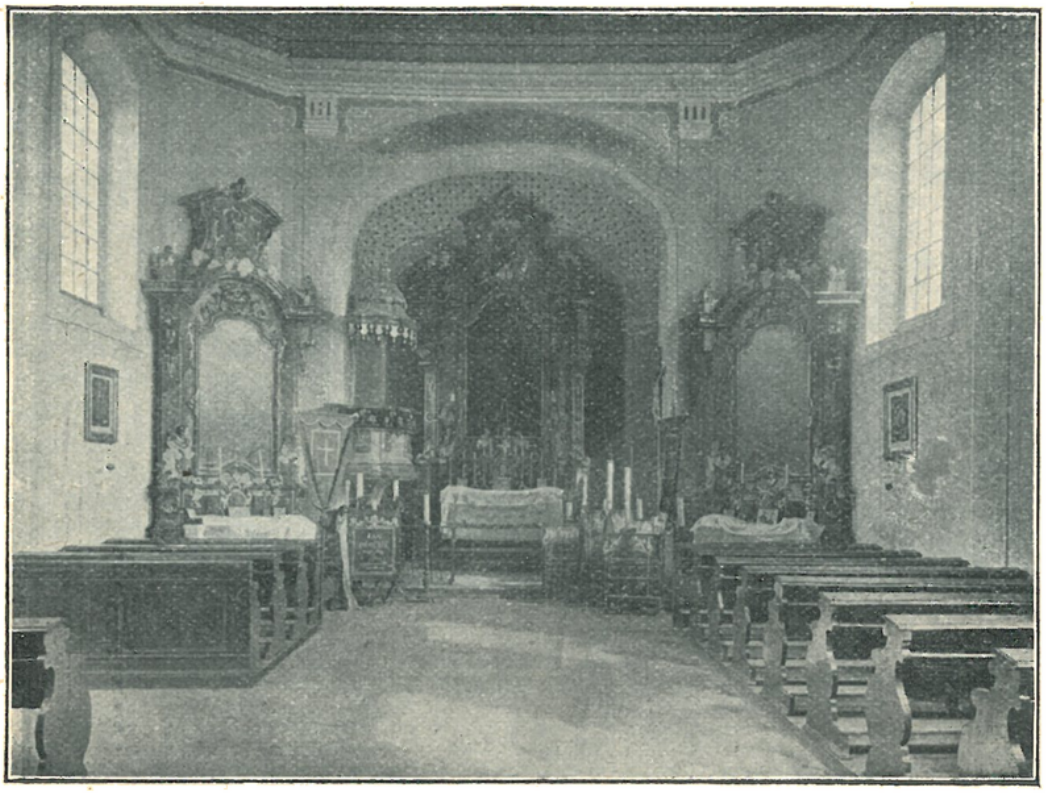

Vnitřek kostela Radotínského.

Po stranách vítězného oblouku boční oltáře rovněž zděné s nanášenými ozdobami štukovými. Na oltáři str. evang. obraz „Sv. Jan Nep. v oblacích klečící, andílky nesený", umělecky slabý; na olt. str. ep. zdařilý obraz sv. Prokopa: světec v rouše opatském s mitrou na hlavě; v pravici třímá řetěz, na němž připoután ďábel v lidské podobě; v levici pozdvižené drží kříž.

V lodi na stěně boční zavěšen obdélníkový obraz na plátně XVIII. stol.: „Svatí tři králové klaní se Ježíšku"; obraz umělecky slabý, ač dosti dobře komponovaný; pokažen přemalováním.

V dlažbě náhrobní kameny: 1. z r. 1740 Daniele Najpaura, řezníka Radotínského, 2. Jiřího Kotašky, mlynáře Bludského († 1754) a manželky jeho Lidmily († 1763).

Zvony: 1. s nápisem: „Tento zvon k záduší Radotínskému náležící lit jest ke cti a chvále Boží a blahoslavené P. Marie a ss. Petra a Pavla léta Páně 1663. MVta DIV aLta sonans VoX VoCe eXVLta reCepta. Gegossen von Carl Bellmann, k. k. Hofglockengiesser in Prag 1846"; 2. s nápisem: „K větší slávě P. Boha, s. Tomáše ap., b. Jana

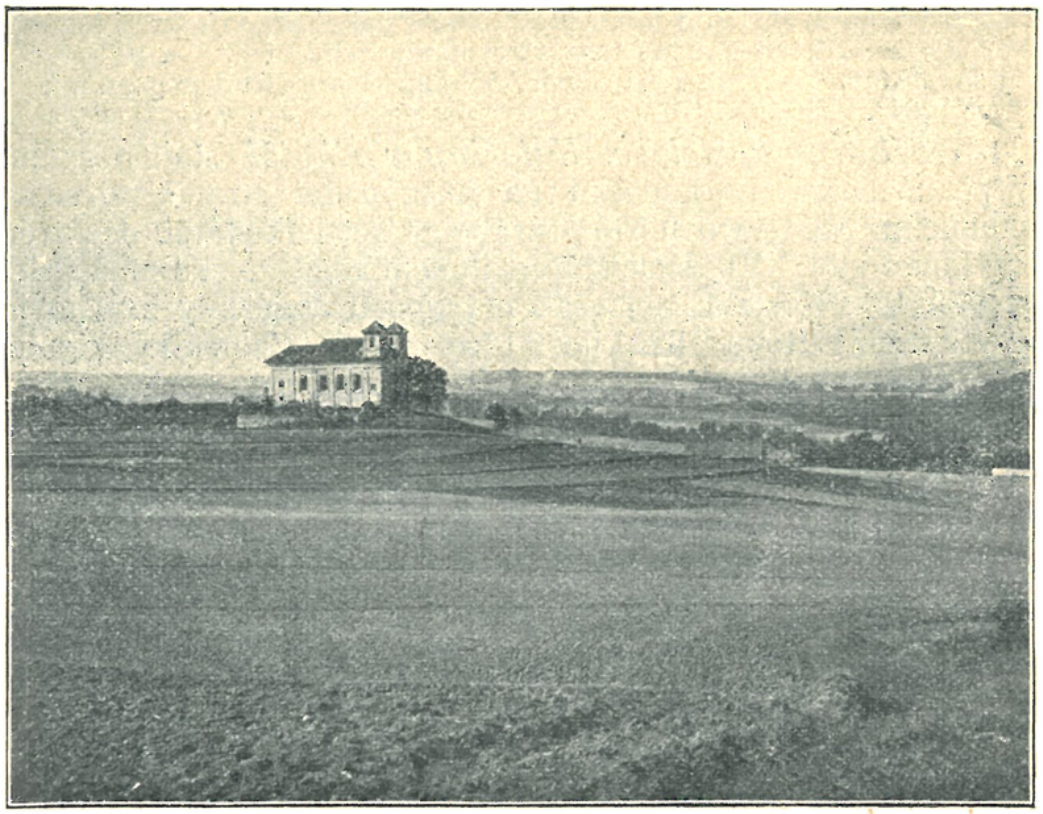

Filiální kostel v Chotči. (Pohled zdálky.)

Filiální kostel v Chotči. (Pohled z blízka.)

Nepom. zlitej zvon tento nákladem Tomáše Jelínka.“ Při okraji kartuška s nápisem: „Vetero-Pragae fusa ab Antonio Schoenfeldt“ a po stranách jejích: „Anno 1707“. 3. s nápisem: „Johann Georg Kühner goss mich in Prag 1765“.

Filiální kostel sv. Kateřiny v Chotči stojí o samotě v pěkné poloze na kopečku na jihozápadní straně vsi se vypínajícím. Na tomto místě stával prý kostelík starší, dostavěný na konci stol. XVI. tehdejším majitelem zdejšího statku Magrlem ze Sobíšku. Kostelík ten však prý zpustl a zůstaly z něho jen zbytky zdí. Roku 1622 dostal se statek Chotečský kapitole

Vnitřek filiálního kostela v Chotči.

u Všech Svatých na Hradě Pražském. Děkan této kapitoly Václav Bílek z Bilenberka (spolu kanovník metrop. kapitoly Pražské) vystavěl r. 1697 na místě dřívějšího kostelíka s nemalým nákladem kostel nynější. Kostel jest dosud pod patronátem kapitoly u Všech Svatých na Hradě Pražském.

Jest to jednoduchá stavba barokní se dvěma nízkými věžemi v průčelí.

Nad vchodem jest v kameni tesaný prelátský znak Bílkův a letopočet 1697.

Presbytář obdélníkový s ploskou klenbou křížovou. V bocích veliká okna s omítkovým orámováním římsovým. Za oltářem sakristie, a nad ní oratoř dvěma otvory do kostela otevřená.

Hlavní oltář má v bohatě řezaném rámci obdélníkový obraz na plátně malovaný: „Sv. Kateřina klečíc dotýká se kola noži opatřeného, jehož kus před ní na zemi leží; vedle pohanský kněz vybízející ji, by klaněla se modle; v pozadí soudce na koni; v levo kat s mečem na ra-

meni." Tento obraz dobře komponovaný neumělým přemalováním pozbyl ceny. V hořejší části obraz „Nejsv. Trojice", neumělý; kolem něho pěkně řezané rozviliny. Na římsoví oltáře sošky sedících andílků, držících festony jdoucí ke kartuši, na níž jest nápis: „S. Catharina, ora pro nobis."

Loď o třech polích valené klenby výsečové, dělené pasy, jež vybíhají z římsových hlavic sdružených pilířů. V každém boku lodi 3 okna s římsovým orámováním.

Nad vítězným obloukem nápis: „Renov. 1904." Po stranách vítězného oblouku stojí boční oltáře šikmo do rohů postavené, prostičké; nad nimi veliké obrazy (špatně přemalované): 1. na straně epišt.: „Kristus Pán na kříži, po stranách sv. Jan Nep. objímající kříž a sv. František Xav. umírající na břehu mořském." 2. na str. evang.: „P. Maria s Ježíškem v oblacích, vedle menší postavy sv. Anny a sv. Josefa, dole klečící světci: sv. Prokop a sv. Antonín Pad."

Na stěnách visí malé dobré obrázky čtyř svatých učitelů církevních asi z prvých desítiletí XIX. stol.

V pozadí mezi věžemi dovnitř stavby pojatými kruchta podklenutá.

R. 1856 31. května udeřil blesk do jedné z věží; střecha shořela, ale zvony byly zachovány. Věž byla potom pokryta nízkou jednoduchou střechou, a roku následujícího byl pro souměrnost snesen krov i druhé věže a nahražen rovněž nízkou stříškou.

Zvony tři s nápisy latinskými, oznamujícími, že je dal r. 1697 zhotoviti Václav Bilek z Bilenberga, a to jeden ke cti sv. Kateřiny, druhý ke cti sv. Václava a třetí ke cti sv. Barbory.

Při jižní straně kostela jest malý hřbitůvek.

12. Vraný (Vrané) nad Vltavou, fara.

Duchovní správu vede farář.

Patron: kníže Karel Bedřich z Oettingen-Wallersteinu.

Místa přifařená: Vraný (Vrané) 647 k., šk. 3tř.; Skochovice $^1/_2$ h., 240 k.; Strnad $^1/_2$ h., 70 k.; Vír $^1/_2$ h., 8 k.; Březová 1 h., 165 k.; Ohrobec 1 h., 199 k.; Voleško $1^1/_2$ h., 74 k.; Zvol $^3/_4$ h., 307 k., šk. 2tř.; Jarov $^1/_2$ h., 5 k.; celkem 1715 k.

Zmínka o Vraném s kostelem vyskytá se již v zakládací listině kláštera Břevnovského (993). Opati tohoto kláštera vykonávali ke kostelu právo podací. O kostelu Vranském jakožto farním máme zprávy počínajíc r. 1352; tehdáž odváděl desátku papežského 9 gr. R. 1407 klášter Břevnovský prodal Vrané klášteru Zbraslavskému; od té doby tudíž opatům Zbraslavským náleželo právo patronátní.

Pořad farářů doby nejstarší: Theodor (Dětřich) † 1360, Eliáš syn Hanka (Hanconis), měšťana Menšího města Pražského, 1360 až 1366, Benedikt řečený Vlasko 1366—80, Vojslav do 1397, Václav, prve f. ve Chvojně, sm. s před., 1397—1402, Jan, prve větší mansionář chóru P. Marie v kostele Pražském (sv. Víta), sm. s před., 1402—16, Mikuláš z Jílového 1416—17, Kříž, dotud f. v Oticích, sm. s před. 1417.

Při visitaci arcijáhenské vykonané ve Vraném r. 1380 shledáno bylo, že kostel má: dva ornáty, jednu albu, jeden missál starý, jeden kalich stříbrný s nodem pozlaceným, knihu „viaticus" špatně svázanou, a dvě pally.

V XVI. stol. byla tu fara utrakvistická.

R. 1539 k žádosti opata zbraslavského konsistoř pod obojí dosadila sem za faráře kněze Bartoše, jenž r. 1540 odešel do Neveklova.

R. 1653 a 1695 připomíná se Vranský kostel jakožto filiálka kostela Slapského; později přináležela k faře Zbraslavské, odkuž kněží klášterní zde excurrendo duchovní správu vykonávali.

Roku 1785 zřízena tu byla lokalie.

Pořad lokalistů: Gabriel Ettl † 1797, Jakub Vaček (Waczek) † 1803, Kar. Santar † 1804, Em. Christen † 1810 — všichni ti byli kněží ze zrušeného kláštera Zbraslavského; Ant. Hillige 1810—32, Frant. Kellner, 1833—41, Václav Pokorný 1841—55.

Roku 1855 lokalie zdejší povýšena byla na faru.

Pořad farářů: Václav Pokorný 1855 † 1858, Matěj Krotký 1858 až 1870, Frant. Xav. Matošovský 1871-93, Frant. Vojta 1893—1904, Jos. Saksl 1904—1906, Frant. Čejka od 1906.

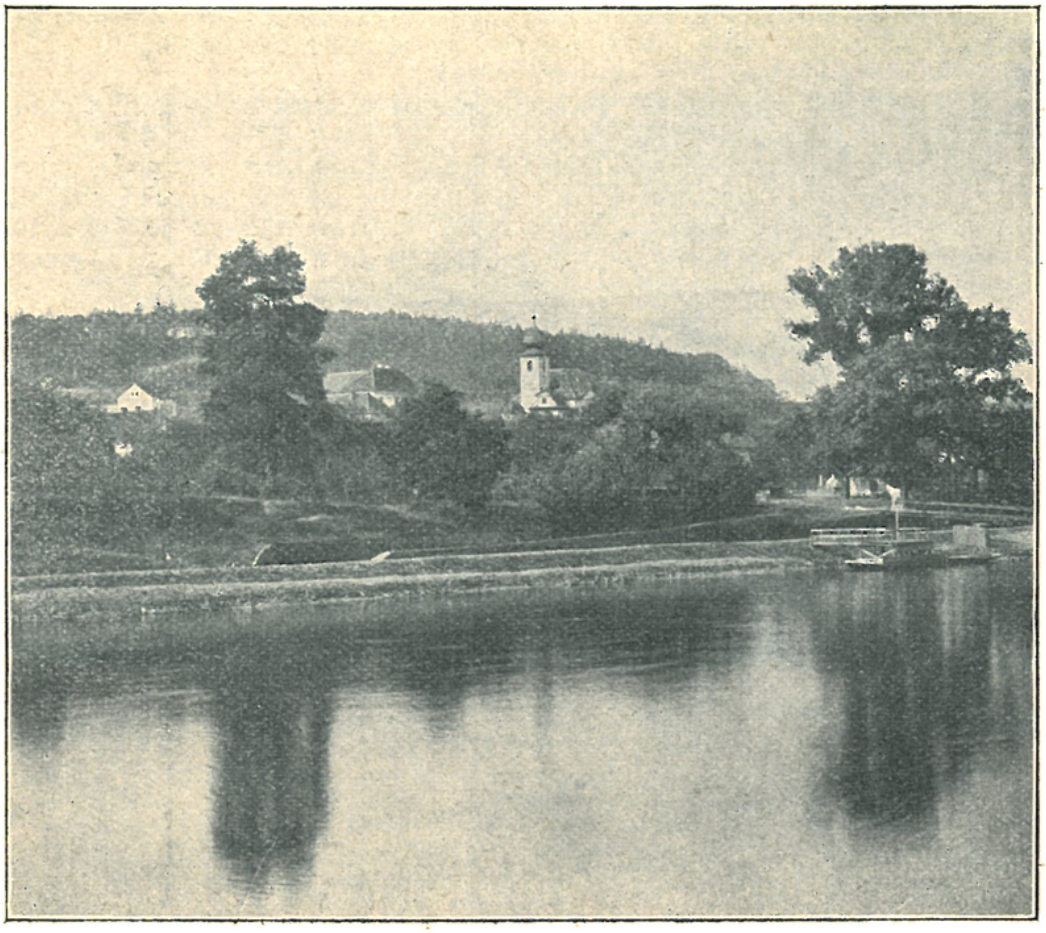

Vraný s farním kostelem.

Farní kostel sv. Jiří stojí na pravém břehu řeky Vltavy na nízkém, ale dosti příkrém návrší pískovcovém, obklopen jsa hřbitůvkem.

Východní část kostela ve zdivu a půdorysu snad pozůstatek původní stavby románské, neboť presbytář jest apsidovitý*). Ale klenby konchové již nemá, nýbrž strop rovný, stejně jako loď.

Oltář barokní, řezbami střídmě ozdobený; na něm nový obraz bez umělecké ceny (mal. Weis).

Loď obdélníková; v bocích po jednom širokém oknu obdélníkovém, nízkým segmentem sklenutém.

Na straně západní loď širším přístavkem zvětšena.

Ve východních rozích lodi šikmo dva oltáříky: 1. na straně evang. s barokním nástavkem, v němž za sklem kopie Madony Zbraslavské;

*) Method XVI. (1890), 99.

2. na straně epišt. skupina barokních, ze dřeva řezaných soch: Kristus Pán na kříži, po stranách P. Maria a sv. Jan*).

V rozšířené západní části lodi stojí na str. epištolní na oltáříku v kastli veliká ze dřeva řezaná socha P. Marie s Ježíškem asi z konce XVI. stol. Panna Maria štíhlé postavy; roucho pozlacené, vzorkované; Ježíšek drží v levé ručce ptáče, pravou žehná. Na hlavách obou barokní plechové koruny; v pravici P. Marie žezlo. Tváře nově neuměle polychromované.

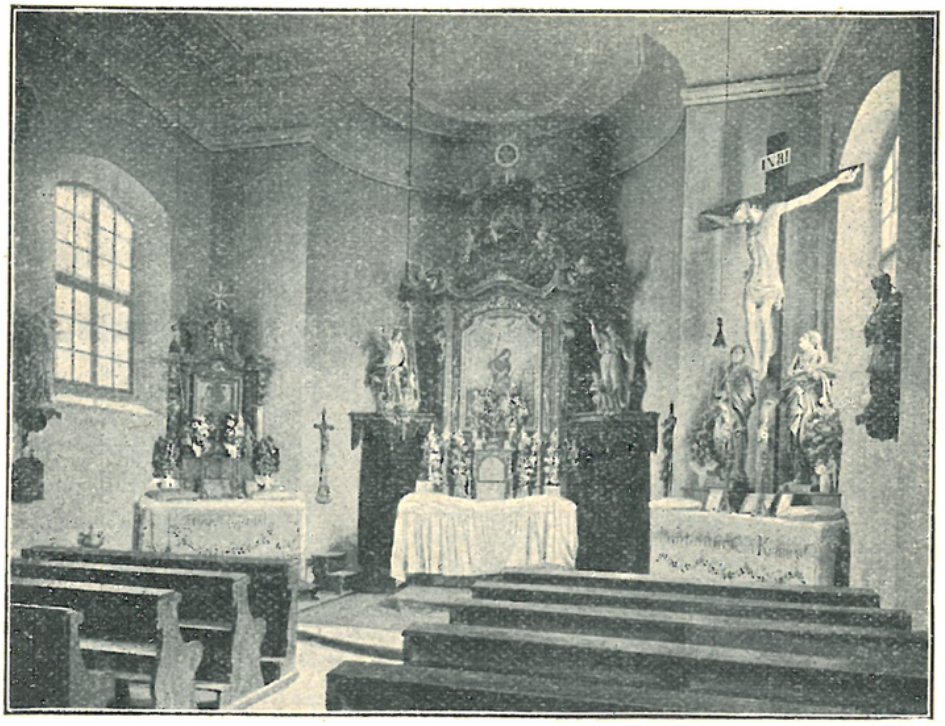

Vnitřek farního kostela ve Vraném.

Věž krytá šindelovou cibulovitou střechou.

Zvony: 1. s reliefem sv. Jiří a nápisem latinským: „Anno Domini 1842 haec campana in honorem s. Georgii M. benedicta est pro ecclesia eidem Sancto dicata sita in pago Wrany. Fusa Pragae a Carolo

---

*) Sochy tyto daroval sem r. 1871 tehdejší farář zdejší Frant. Matošovský, jenž o jich původu v pamětní knize farní takto vypravuje: „Nadjmenovaný dárce jako kaplan ve Zbraslavi bydlel ve farním domě v přízemí za knížecí ředitelskou kanceláří, ve kterémžto pokojíku se nachází oválnl celoklenutý strop podobný kaplím. Dle výroku 80letého starce Novotného, domkáře a zedníka ve Zbraslavi, bývala na místě nynějšího pokojíka kaple sv. Kříže; když se však nynější budova stavěla, zachovala se kaple za částku domu a sochy z ní postaveny byly na venek před okna. Zub času a vichřice porazily sv. Kříž a zbytky jeho kdosi uložil na půdu ve velké hospodě, kdež asi 70 let dle nejstarších pamětníků uloženy hnily. V roce 1867 vyzvedl tyto zbytky sochy sv. Kříže, Panny Marie a sv. Jana Ev. nadjmenovaný dárce, kteréž byl od bývalého držitele p. Klana i od jeho manželky obdržel a tázaje se sochaře akademického sochy si prohlídnuvšího, co by za obnovení jenom jednoduché požádal, odvětil, že z ohledu na dobrou věc zachování a ochotnou vůli obnovitelovu nejméně 150 zl. Tato částka byla veliká pro chudého kaplana, i jal se sám sochy opravovati, což během tří roků vykonal.“

Bellman"*). 2. s nápisem: „Sv. Anežka česká kde vařívala**), tam mne vděčná mysl utvořila. Ulil Jos. Diepoldt zvonař v Praze. In gloriam ss. Trinitatis gratissimi Prosper et Elisa Piette***) 1888." 3. s nápisem: „Goss mich Fridericus Schönfeldt in der Altstadt Prag. A. D. 1683 haec campana in honorem s. Margarethae virginis et martyris benedicta est pro ecclesia s. Georgii in pago Wranny sita." 4. nejmenší s nápisem: „Daroval farář Vranský P. František Xav. Matošovský rodem z Benešova r. 1888. Ulil Jos. Diepoldt v Praze."

Filiální kostel ve Zvoli.

Za kostelem zajímavá osmiboká umrlčí komora, oblými sloupky zevně ozdobená, se vzdutou střechou. Uvnitř obraz na plátně malovaný, jenž býval v kostele na hlavním oltáři: Sv. Jiří na koni potírající saň; v pozadí klečící dívka; umělecky slabá práce z konce XVII. stol.

Filiální kostel sv. Markéty ve Zvoli připomíná se jakožto filiální kostel náležející ke kostelu Vranskému r. 1397†).

---

*) Zvon tento míval nápis: „Fridericus Schoenfeldt hat mich gegossen in der Alt-Stadt Prag 1683. Haec campana in honorem s. Georgii M. benedicta est pro ecclesia eidem sancto dedicata, sita in pago Wrany."

**) Zvonařská dílna Diepoldtova nalézá se v bývalém klášteře sv. Anežky v Praze v místnosti, kde bývala kuchyně klášterní.

***) Otec Prospera Piette býval ředitelem papírny Vranské.

†) „. . . ad ecclesiam in Wrany et eius filialem in Zwol". Liber conf. V, 292.

Bylo to malé prastaré stavení*), jež pro sešlost r. 1875 uzavřeno býti musilo; r. 1888 bylo zbořeno a r. 1892 na jeho místě započato se stavbou kostela nového. Po dvou letech stavba byla dokončena a dne 20. září 1894 slavně konsekrována J. Em. kardinálem Františkem de Paula Schönbornem**). Kostel tento náleží pod patronát arcibiskupů Pražských.

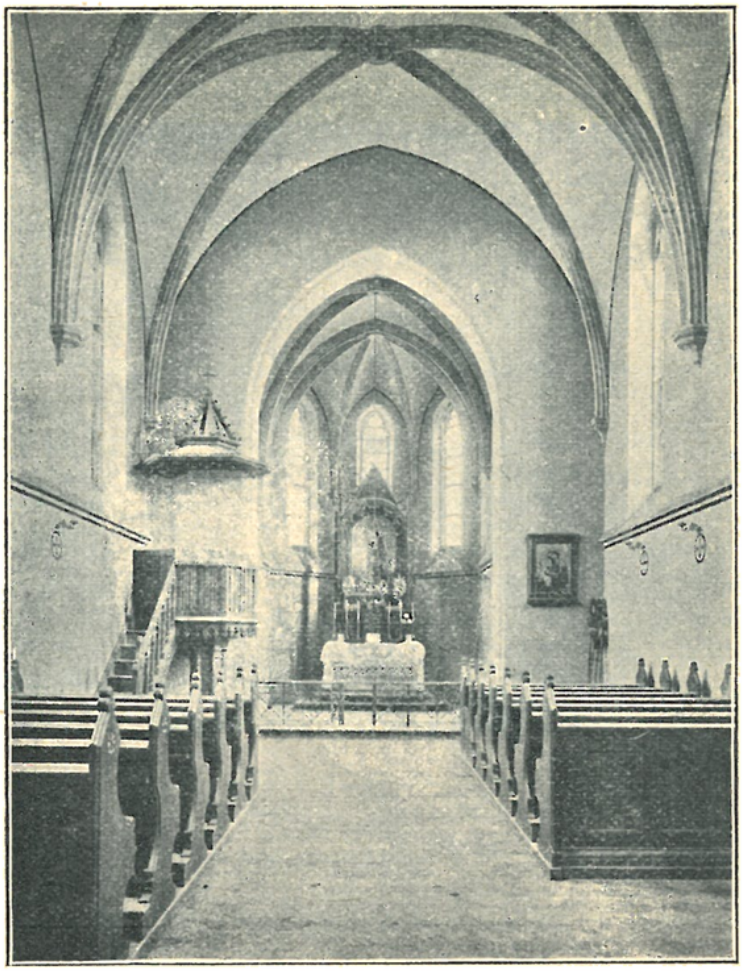

Vnitřek filiálního kostela ve Zvoli.

Jest to pěkná neomítnutá stavba cihlová ve slohu gotickém; plány k ní zhotovil architekt Josef Mocker. Presbytář i loď mají klenbu žebrovou. Oltář má mensu kamennou; v hořejší části jeho jest obraz sv. Markéty, jejž maloval Fr. Sequens. Dřevěnou část oltáře, jakož i kazatelnu a lavice zhotovil řezbář Mráz. V lodi na pilíři vítězného oblouku zavěšena jest kopie Madony Zbraslavské, zhotovená Zik. Rudlem. Celkový náklad na stavbu obnášel 39.032 zl.

Ve věži zavěšeny jsou dva malé zvonky z dřívějšího kostela pocházející; jeden z r. 1715, druhý z r. 1649.

*) Vyobrazení jest v „Soupisu památek okresu Vinohradského" na str. 176.

**) K tomu vztahuje se nápis vytesaný v mramorové desce, která zasazena jest do zdi presbytáře: „Hanc orationis domum sub tutela s. Margaritae constitutum, cum vetustate esset collapsa, Franciscus cardinalis de Schönborn, archiepiscopus Pragensis, integram refecit atque die 20. mensis septembris anni MDCCCXCIV corona sacerdotum et populi turba stipatus ritu solemni cultui divino dedicavit."

13. Zbraslav, fara.

Duchovní správu vede farář se dvěma kaplany.

Patron: Karel Bedřich kn. z Oettingen-Wallersteinu.

Místa přifařená: Zbraslav 1641 k., 7 ak., 69 ž., šk. měšť. 6tř. chlap. a 2tř. dív.; šk. obec. 8tř.; Báně $^3/_4$ h., 202 k.; Chuchle Velká $^3/_4$ h., 648 k.; Chuchle Malá 1 h., 554 k., 2 ak., šk. 3tř.; Lahovičky a Lahovice $^1/_2$ h.; samota Lahovská 399 k., 4 ak., 2 ž.; Lipany $^3/_4$ h., 398 k., 9 ž., šk. 3tř.; Lipenec $^3/_4$ h., 646 k., 16 ž.; Záběhlice $^1/_2$ h., 872 k., 5 ž.; Žabovřesky, Peluněk a Buda 244 k.; celkem: 5593 k., 13 ak., 101 ž.

Bývalý klášter Zbraslavský. Král Vladislav I. zřizoval na Zbraslavi před r. 1115 nějaká stavení k svému přebývání, ale nedokončil jich a daroval je spolu s celým statkem Zbraslavským klášteru Kladrubskému.*)

V zakládací listině kláštera Kladrubského z r. 1115 uvádí se mezi statky řečeným králem klášteru darovaným také Zbraslav.**) Od té doby bydlili tu obyčejně dva nebo tři mniši Kladrubští ve Zbraslavi; také opat měl tam obydlí k pobytu občasnému.***) Darování krále Vladislava potvrdil klášteru Kladrubskému r. 1186 kníže Bedřich a r. 1239 papež Řehoř IX.

Od benediktinů Kladrubských koupil Zbraslav se vším příslušenstvím biskup Pražský Jan III. (1258—78); dal jim za ni jiné statky svého biskupství.†)

Král Přemysl Otakar II. zalíbiv si krajinu Zbraslavskou, k lovu velice příhodnou, směnil ji r. 1268 s biskupem za statky královské a vystavěl na Zbraslavi zámek lovecký s věžemi a zdmi silnými.

Král Václav II. tísněn úklady Závišovými o trůn, učinil r. 1288 slib, že založí klášter ke cti Boží a P. Marie. Splnění slibu toho pro zaneprázdnění vladařská poodložil. R. 1291 král zdržoval se v Chebu. Tehdáž Heidenrich, opat cisterciatského kláštera Sedleckého, králi velice milý, vracel se z generální kapitoly řádové domů a zastavil se u krále, jenž jej žádal, by se u něho pozdržel. Vídaje často opata Heidenricha, král rozpomenul se na slib svůj. I povolal opata k sobě, sdělil mu slib a úmysl svůj a žádal jej, by nový klášter osadil družinou mnišskou z kláštera svého.

Když se král vrátil do Prahy, opat Heidenrich spolu s visitátorem svého kláštera, opatem kláštera Waldsasského, Theodorichem, přišli k němu, aby mu připomenuli jeho slib. Král radil se s biskupem Tobiášem a s jinými moudrými lidmi, kde by klášter nový měl založiti. Ale pro starosti světské král na slib svůj zapomněl. Pročež oba zmínění opatové r. 1291 zase k němu přišli, aby mu jej na paměť uvedli. Král byl tomu povděčen, i odloživ jiné záležitosti, obrátil mysl svou ke splnění

*) Kronika Zbrasl. v Pram. děj. čes. IV, 48.

**) „. . . Dedi quoque Zbraslauo cum omnibus ad eam pertinentibus". Friedrich, Codex dipl. I, 396.

***) Kronika Zbrasl. v Pram. děj. čes. IV, 49, Tomek, Děj. Pr. I, 37.

†) Tamtéž.

slibu a prosil Boha, by mu ukázal místo k založení kláštera vhodné. Posléze s oběma zmíněnými opaty, dále s Konrádem převorem kláštera Sedleckého a jinými vhodnými osobami vsedl na loď, a plul po Vltavě vzhůru hledat místo pro klášter příhodného. Dopluli až k benediktinskému klášteru Ostrovskému u Davle. Tam prohlédli sobě klášter ten, zda by nebylo možno jej se svolením dosavadních tamních řeholníků v klášter cisteriácký proměniti. Potom zase vsedli na loď a pluli k loveckému zámku královskému na Zbraslavi. Tam opat Theodorich, vystoupiv z lodi duchem takřka prorockým pronesl slova žalmistova: »Toť jest odpočívání mé na věky věků: tu odpočívati

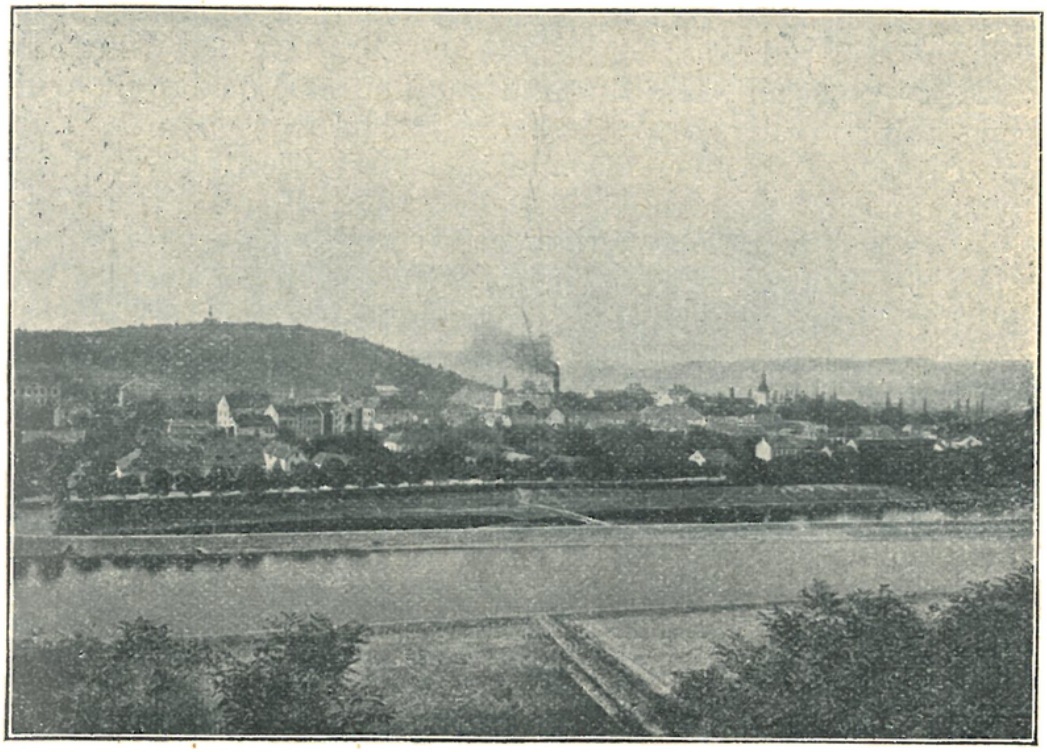

Zbraslav.

budu, neb jsem zvolil je.« Prohlédše sobě polohu i výhody místa, vrátili se k lodi a po Berounce plavili se k Radotínu, aby sobě místo to rovněž shlédli, hodilo-li by se k novému klášteru. Když vraceli se do Prahy, král s opaty rozmlouval o vlastnostech shlédnutých míst, a dal jim lhůtu do tří dnův, aby z nich jedno sobě vyvolili. V té době zbožný král trávil čas na modlitbách a dal ve všech kostelích sloužiti votivní mše sv. ke cti sv. Ducha a bl. P. Marie na ten úmysl, aby klášter na místě nejvhodnějším založil. Mezitím opatové poradivše se s Bernardem, proboštem kostela míšeňského, upřímným přítelem řádu cister., a uváživše vše zrale, rozhodli se pro Zbraslav. I odebrali se s řečeným proboštem na hrad Pražský, kdež zastali krále přítomného zbožně v kathedrálním kostele mši sv. o Duchu Svatém na úmysl volby místa nejvhodnějšího. Po

mši sv. odebrali se spolu s králem do komnaty jeho. Král vyzval vlídně probošta Bernarda, aby mu oznámil rozhodnutí opatů. Probošt sejmuv s hlavy kapuci, poklekl před opatem, a žádal jej, by mu požehnal, což on učinil řka: »Bůh budiž v srdci tvém a v ústech tvých, abys hodně pronesl slovo Kristovo.« I povstal probošt a pravil králi: »Majíce bedlivě na paměti to, čeho pro klášter řádu cisterciáckého nezbytně se vyžaduje, místo, jež Zbraslav slove, kterému vzhledem k úrodnosti jeho před ostatními přednost dáváme, zbožnosti královské ve jménu Páně jmenujeme. Toho zajisté místa opatové si přejí a za ně blahosklonnost Vaší Majestátnosti s důvěrou prosí.« Král, ačkoliv místo to pro hojnost zvěři nad jiná místa království svého sobě oblíbil, přání žadatelův bezodkladně přisvědčil a řekl radostně: »Dvůr náš na Zbraslavi, jejž jsme pro obzvláštní potěšení svoje dosavad nad jiné sobě oblibovali, nyní, chtíce tam založiti klášter Bohu a blahoslavené Panně, vám odevzdáváme a dáváme.« Opatové poklekše před králem a dar s radostí přijímajíce vroucně mu děkovali. Zlí lidé chtěli krále zviklati v jeho rozhodnutí, řkouce: »Ó králi, místo ono ne bez příčiny otci tvému se líbilo, neboť když časem poodechnouti si chtěl od starostí vladařských, vzav s sebou několik přátel, tam se odebral. Pozbudeš-li toho místa, utrpíš nemalou škodu na kratochvílích královských; mnichy, kteří obyčejně v ústraní lesů žijí, můžeš usaditi na jiném některém místě své země, a tak místo to k svému potěšení zachováš.« Král opravdu řečmi těmi v dobrém úmyslu svém byl zviklán a splnění jeho odložil pod záminkou odjezdu svého na Moravu. Ale po návratu opatové připomenuli mu jeho slib; král pokorně doznal, že vinen jest odkladem. Král odebral se do kláštera Sedleckého, kdež tehdáž přítomni byli čtyři opatové: Waldsasský, Sedlecký, Žďárský a Kamenický, a žádal, by jmenováni byli mniši pro nový klášter. Opat Heidenrich, jako milující otec, jenž má ztratiti několik synů svých, pohnutím slze tak učinil a jmenoval pro nový klášter dvanácte mnichů. Ti rovněž byli dojati, neboť opustiti měli místo, které jim bylo milým domovem a odebrati se do sídla nového. Potom mniši k osazení nového kláštera zvolení vyšli ze shromáždění a vzývavše Ducha sv. zvolili převora kláštera Sedleckého Konráda, rodem z Erfurtu, za svého opata, i vrátivše se do shromáždění, prosili za potvrzení volby. Když se tak stalo, zapěli »Te Deum laudamus« a novému svému opatu skládali slib poslušnosti. Potom král u přítomnosti družiny klášterní a komonstva svého vykázal novému klášteru hojné pozemky a důchody, což pak listinou danou na Zbraslavi r. 1292 dne 10. srpna potvrdil.

Nový konvent zatím ještě zůstal v klášteře Sedleckém; do Zbraslavi odebrali se opatové, aby tam místnosti, v nichž dosud lidé světští přebývali, upraviti dali ve vhodné příbytky mnichův. Když se tak stalo, bylo do kláštera Sedleckého vzkázáno, aby mniši pro Zbraslav určení tam se odebrali. I sešli se

všichni mniši kláštera za zpěvu, »Vos, qui transituri estis« doprovodili odcházející bratry ke bráně klášterní a rozloučili se s nimi s pláčem. Král zatím pozvav biskupa a preláty na Zbraslav, vyšel s nimi mnichům v processí přicházejícím vstříc a postaviv každého z mnichů mezi dva preláty a opata mezi sebe a biskupa, uvedl konvent slavně do nového domova. Místo, jež dosud »Zbraslav« slulo, přezval král »Dvorem Královým« nebo »Síní Královskou«, »Aula Regia«, »Königsaal«. Potom sloužena byla slavná mše svatá a opat Zbraslavský spolu s jinými dvěma opaty, Žďirským totiž a Svatokorunským, byl benedikován. Slavnost ta konala se dne 20. dubna 1292.

Téhož roku král daroval novému klášteru kříž zlatý, ozdobený drahokamy, jejž byl nedlouho před tím zakoupil za 1400 hřiven stříbra, dále mnoho relikviářů ze zlata i stříbra s ostatky svatých, mnoho kalichů stříbrných a hojně jiných drahocenných potřeb bohoslužebných. Mimo to daroval 200 hřiven stříbra na zakoupení knih. Ke generální kapitule řádu cisterciáckého král vyslal opaty Waldsasského, Sedleckého a Zbraslavského, aby tam provedli obvyklé přivtělení (inkorporaci) nového kláštera k řádu cisterciáckému. Na zpáteční cestě zmínění opaté za oněch 200 hřiven od krále darovaných nakoupili v Paříži mnoho knih pro klášter Zbraslavský.

Druhého dne po slavné své korunovaci, jež konala se 1297 v den Hodu Božího Svatodušního dne 2. června, tedy v pondělí Svatodušní dne 3. června, časně z rána král Václav odebral se s celým dvorem svým a se všemi vznešenými hostmi svými, kteří byli ke korunovaci zavítali, na Zbraslav, aby tam slavně položen byl základní kámen k nové nádherné budově kláštera i kostela, jež zbudovati si umínil. Arcibiskup Magdeburský Burkhard spolu s králem a opatem Konrádem, za zpěvu mnichů s velikou zbožností položil kámen základní, na němž zlatými písmeny bylo napsáno »Jesus Christus.« Potom arcibiskup za přítomnosti krále oděného v odznaky důstojenství svého a za přísluhy biskupů pražského, olomúckého, krakovského, míšenského, basilejského, kostnického, lübeckého a frisinského sloužil slavnou mši svatou. Po mši svaté král 240 šlechticů českých i cizích kolem nově položeného kamene základního shromážděných pasoval na rytíře.

Dlouho ovšem trvalo, nežli aspoň část nového chrámu k službám Božím mohla býti používána. Zatím mnichové konali služby Boží v kapli sv. Jakuba, která snad stávala tu již při lovčím zámku královském.

První opat Zbraslavský, opat Konrád, byl velice u krále Václava II. oblíben a byl věrným jeho přítelem a rádcem.

K žádosti krále Václava biskup Pražský Řehoř postoupil klášteru Zbraslavskému r. 1298 kostely sv. Havla nad Zbraslaví, dále kostely v Radotíně a v Chuchli.

R. 1304 dne 21. května král Václav za pobytu svého v Brně dal vyhotoviti novou fundační listinu pro klášter Zbraslavský, v níž vypočítávají se statky, důchody a výsady jemu udělené.

Král Václav II. zamýšlel, až by syn jeho dospěl, odevzdati jemu vládu a uchýliti se v ústraní kláštera Zbraslavského. Ale nedočkal se toho; zemřel již r. 1305 dne 21. června. Před smrtí odkázal klášteru Zbraslavskému většinu svých klenotů a vložil synu a dědici svému na srdce, by klášter ten měl pod obzvláštní ochranou; také nařídil, aby v klášteře tom byl pochován. Po exekviích bylo tělo jeho vloženo na loď a na Zbraslav dovezeno. Pohřeb doprovázel kralevič a nesmírné množství lidu. Na Zbraslavi mnichové vyšli průvodu vstříc a za zpěvů a pláče vnesli tělo zesnulého krále do nového kláštera.

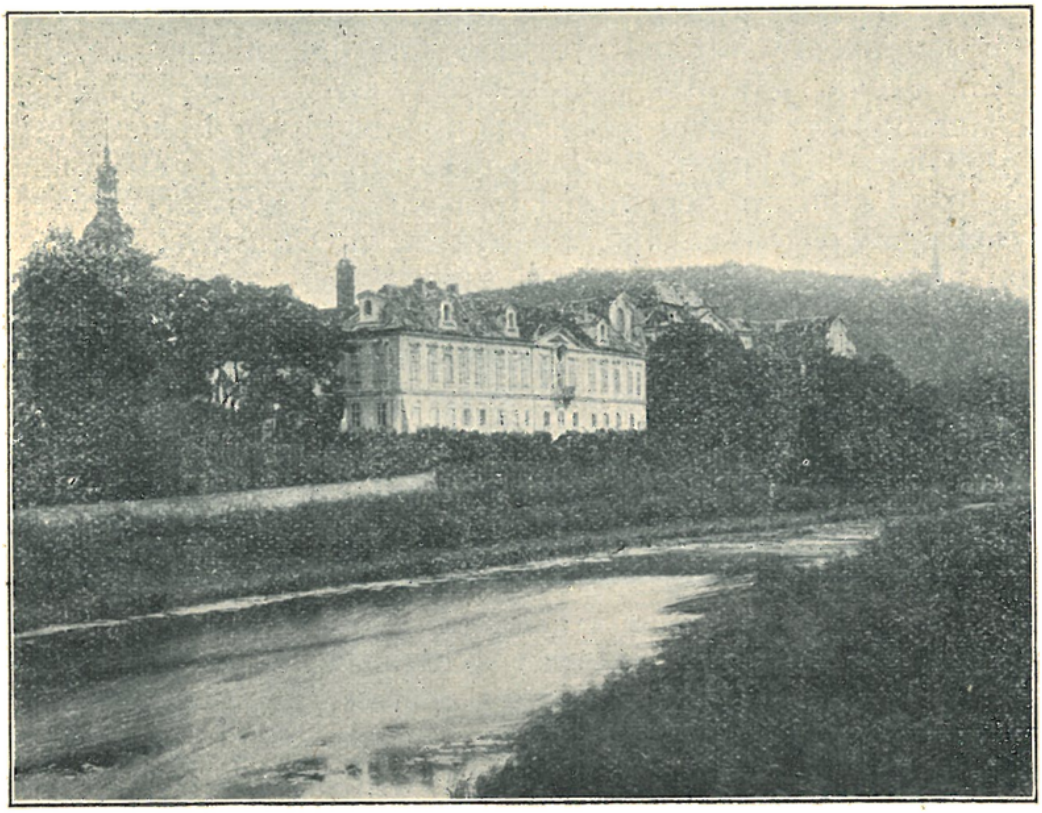

Někdejší klášter Zbraslavský, nyní zámek.

Po celou noc pak někteří z mnichů u mar strávili na modlitbách. Z rána následujícího dne opat Konrád, ač přítomno bylo několik biskupů a prelátů, sloužil mši sv. za zesnulého a po ní pak vykonal dle obyčeje řádu druhé exekvie. Když pak tělo panovníkovo položeno bylo do hrobky stojící uprostřed chrámu*), lid i mnichové propukli v pláč tak hlasitý, že v něm zanikaly slova modliteb i zpěvů.

Na hrob zesnulého krále položen kámen s vytesanou podobou jeho, která později nahrazena byla sochou ulitou mistrem Janem z Brabantu.

---

*) „In medio sanctuario", nepochybně tedy uprostřed presbytáře který patrně tehdáž již byl dokončen.

Syn a nástupce zesnulého krále mladistvý Václav III., sváděn jsa lehkomyslnými dvořany, oddával se životu nezřízenému. Když ve výroční den úmrtí otce svého zavítal na Zbraslav, by pomodlil se u hrobu jeho, tu opat Konrád užil té příležitosti a otcovsky jej napomenul, by se polepšil. Král vděčně přijal napomenutí to a skutečně život svůj napravil, a býval by zajisté panovníkem výborným; ale nedlouho potom (1306, 4. srpna) chystaje se na výpravu válečnou do Polska, zahynul v Olomouci rukou úkladného vraha, jakožto poslední potomek rodu Přemyslovců.

Byla to hrozná ztráta jak pro celé Čechy, tak i pro klášter Zbraslavský.

Klášter utrpěl smrtí mladého krále také značnou škodu hmotnou. Bylť si král, maje zálibu ve skvostech, vypůjčil z kláštera zlatý kříž, jejž byl otec jeho klášteru daroval, a jiné skvosty, a vzal je s sebou, hodlaje je časem svým navrátiti. Ale po náhlém jeho skonu vše bylo rozchváceno; jen zlatý kříž vykoupil klášter za 300 hřiven; ale skvostná noha kříže toho chyběla.

Ale ještě jiná, horší příkoří dála se klášteru. Hynek z Dubé zabral město Landškroun, klášteru náležející a veškery důchody odtud po dvě léta pro sebe ponechával. Tehdáž snášeti bylo klášteru krutou bídu. Aby se dalších útisků zbavil, byl klášter nucen vyplatiti řečenému bezprávnému držiteli 1000 hřiven stříbra těžké váhy.

Rudolf I. rakouský, král český, byl opatu Konrádovi přátelsky nakloněn, i povolal jej spolu s opatem Sedleckým k sobě, když před Horažďovicemi na smrt se roznemohl, a s jich radou a pomocí učinil poslední pořízení.

Za slabé vlády Jindřicha Korutanského zakusil klášter mnohých útisků od 300 Bavorů, jež Jindřich obdržel ku pomoci. Žoldnéři ti usadili se mezi Malou a Velkou Chuchlí, plenili statky klášterní a činili mnichům, kteří před nimi do Slap se utekli, veliká příkoří.*)

Opat Konrád vida, že slabošskou vládou Jindřicha Korutanského Čechy uvádějí se do záhuby, přičiňoval se vynikající měrou o to, aby kněžna Eliška, dcera krále Václava II., provdala se za Jana Lucemburského, a dostala se tak na trůn český.

Jindřich Korutanský rozhněvav se proto na opata Konráda, nařizoval mnichům, aby jiného opata sobě zvolili, v čemž oni proti ustanovením řádu svého uposlechnouti nechtěli. Za to žoldnéři Jindřicha Korutanského krutě na klášteru se mstili. Den co den byly statky klášterní pleněny, poddaní lidé zabíjeni neb trápeni, na mniších vydírány peníze velikými hrozbami, nejprve po stu, po padesáti, a když již tolik peněz tu nebylo, aspoň po desíti, ano po jedné hřivně. Posléze mnichové musili

*) Srovn. str. 250.

prodávati i vzácné a posvátné klenoty, aby hrabivosti nezvaných hostů mohli učiniti zadost. Nářek a kvílení lidu vůkol, vtrhování násilníků do kláštera každou chvíli nedalo obyvatelům jeho pokoje ani k modlení, v němž hledávali jediné útěchy, ani ku požití pokrmů. Časem, zbaveni jsouce nevyhnutelných potřeb životních, musili jako jiní obecní lidé běhati za svými lupiči, prositi za navrácení něčeho, anebo pohledávati ve městě, kam se poděly jejich věci, aby je, pokud možná, obdrželi zpět. Jednoho dne dověděli se Korutané o vepřích, které klášterníci před nimi v největší tajnosti chovali v domě nemocných. I přišli, vypáčili dvéře, pobrali vepře a odehnali je do Prahy ku potřebě dvoru krále Jindřicha. Několik mnichů šlo za nimi v pouhých škapulířích, i předstoupili před samého krále, prosíce snažně, aby jim zajatý dobytek vrátil. Tu se dal král obměkčiti, ale tak, že nařídil strážnému vepřů, aby nejlepší z nich zabil a uschoval a toliko špatnější navrátil.

Opatovi Konrádovi ukládáno bylo o život; jeden z Korutanců čekal naň v úkrytu, aby jej šípem z luku usmrtil; ale nepodařilo se mu vyčíhati ho.

Jiného času dva mnichové kláštera Zbraslavského, z nichž jeden byl Herman, správce dvoru klášterského v Praze, když rovněž běhali po městě, hledajíce pobraných věcí, potkali na náměstí maršálka královského Jindřicha z Aufenšteina, jež je k sobě povolal a nařídil jim, by ohlásili v klášteře, že míní brzy sám tam přijíti a konati s nimi kapitolu, ve které některým z nich dá vyrvati vlasy i vousy a vytrhati jazyky, příbytků pak jejich že z kořene vyvrátí. Hrozba tato naplnila klášter novým strachem, avšak splnění jí bylo zabráněno již tři dni na to zahnáním zuřivého násilníka.

Když král Jan Lucemburský s manželkou svojí Eliškou r. 1310 do Čech přišli, nastala klášteru zase na čas doba pokojná, neboť královna Eliška byla jeho příznivkyní. Opat Konrád těšil se u dvora královského zasloužené oblibě. Jsa zaměstnán věcmi politickými, složil r. 1312 důstojenství opatské. Po něm následoval Otto, po jehož resignaci r. 1314 Konrád opět byl zvolen za opata, ale r. 1316 opět důstojenství toho se vzdal († 1329). Po něm následoval Petr ze Žitavy (1316—39), jenž sepsal znamenitou, latinsky psanou »Kroniku Zbraslavskou.*)«

Za pozdějších let panování krále Jana i klášteru Zbraslavskému vedlo se zle; bylť zbaven téměř všech svých statků. Za to královna Eliška byla, pokud mohla, klášteru štědrou dobroditelkou. Dala r. 1329 pokračovati ve stavbě velikého chrámu Marianského s devíti kaplemi, na němž se již po 22 let nepracovalo. Opat Petr ve jménu královny položil u přítomnosti družiny klášterní základní kámen pro novou tu část. Královna Eliška zemřevši r. 1330 pochována byla v chrámě Zbraslavském.

---

*) Vydána ve IV. svazku „Pramenů dějin českých".

Opat Petr dal zříditi nákladný vodovod, jenž r. 1333 byl dokončen. Voda ze tří pramenů shromážděná olověnými rourami vedena byla do umývárny. Vodovod od prvého pramene měl délku 2600 loktů pražských. Olova spotřebováno bylo 200 centů, cínu 10 centů. Náklad obnášel 160 kop grošů pražských.

Klášter Zbraslavský upadl kolem r. 1338 do takové nouze, že bylo nebezpečí, že konvent se rozejde. Tu markrabě Karel j půjčil klášteru 1000 kop grošů, začež mu dal klášter v zástavu kříž zlatý od krále Václava darovaný, jakož i statek Lanšperský na pět let, z něhož markrabě slíbil vydávati klášteru ročně 200 kop, dokud statek ten bude v držení jeho.

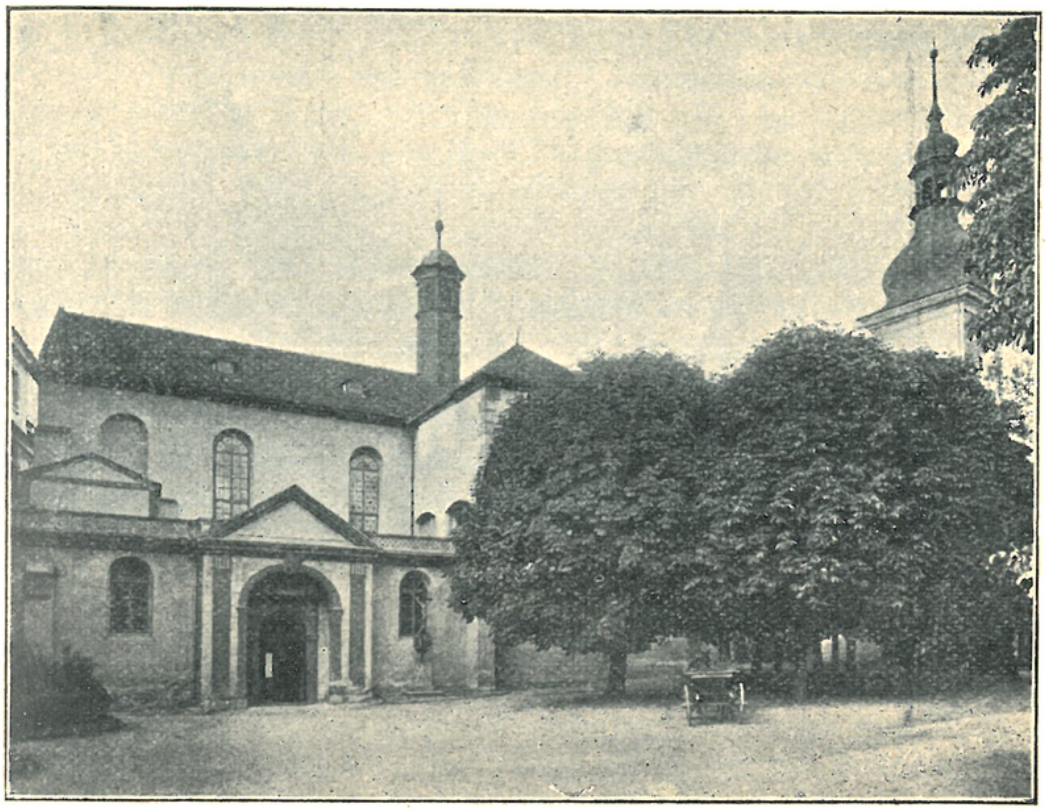

Farní kostel na Zbraslavi.

Pořad opatů od r. 1339 do 1424: Kristian z Lamberka 1339—40, Jan (I.) z Frankenšteinu 1340—48 (resignoval), Michael 1348—54, Jan (II). 1354—68, Heřman 1368—80, Jan (III.) 1380—96, Fridrich 1396—1415, Jan 1415 až asi 1424*),

V polovici XIV. stol. sepsán byl v klášteře Zbraslavském latinský spis ve středověku velice oblíbený, zvaný »Malogranatum« (Jablko granátové), v němž ve způsobě rozhovoru mezi otcem a synem pojednává se o způsobu, jímž dosíci lze dokonalosti ve ctnostech křesťanských. Jakožto spisovatel jeho uvádí se v některých rukopisech opat Zbraslavský Havel (Gallus), v jiných (a v prvotisku z r. 1487) opat Matouš, žádný z obou

*) Tadra, Listy kl. Zbrasl. str. XVI.

však v řadě opatů Zbraslavských XIV. stol. v listinách té doby se nevyskytá; většina rukopisů spisovatele určitě nejmenuje, nýbrž mluví pouze o opatovi Zbraslavském, některé rukopisy konečně uvádějí jakožto spisovatele Petra, jenž by mohl býti totožným s uvedeným spisovatelem »Kroniky Zbraslavské«, Petrem Žitavským.

Karel IV. potvrdil r. 1350 privilegia kláštera Zbraslavského a osvobodil vesnice klášterní od placení berně zemské*), r. 1355 nařídil Staroměstským, aby klášter při jeho privilegiích chránili, jmenovitě aby z věcí klášterských žádných dávek nevybírali**); spolu doporučil klášter nejvyššímu komorníku Ješkovi z Wartemberka a Herbordu z Janovic***).

R. 1358 klášter Zbraslavský směnil s papežským povolením odlehlé panství Lanšperské s biskupem Litomyšlským za některé vesnice biskupství Litomyšlskému náležející†).

Bývalý opat Jan z Frankenšteinu učinil r. 1364 nadání na světlo před oltářem nejsv. Trojice a na hřbitově u kaple sv. Šimona a Judy na kamenném sloupu tam již dříve zřízeném††).

Pod záštitou Karla IV. klášter Zbraslavský zase utěšeně vzkvetl, takže prý tu na 300 bratří žíti mohlo. Klášter Zbraslavský pokládán byl za nejpřednější a nejskvostnější v Čechách†††). Aeneáš Sylvius praví o něm, že to byl pravý div všech klášterův (»omnium coenobiorum miraculum«), chválí velikolepé budovy klášterní a zmiňuje se výslovně o ambitu, v němž na tabulích napsán byl Starý i Nový Zákon od první knihy Mojžíšovy až do konce Zjevení sv. Jana velikými písmeny, a to tak, že řádky čím dále do výše byly větším a větším písmem psány, takže vše mohlo dobře býti čtěno*†).

Král Václav IV. potvrdil kláštery výsady jim dříve udělené a zvolil sobě Zbraslav za místo odpočinku po smrti. Když r. 1419 dne 16. srpna na hradě Kundratickém zemřel, královna Žofie dne 18. srpna časně ráno dala mrtvé tělo dovézti na Vyšehrad; pro bouře v těch dnech v Praze vzplanuvší pohřeb

---

*) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 61.
**) Ib. 75.
***) Ib. 76.
†) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 99.
††) „. . . quarum [lampadarum] una ante altare s. Trinitatis, alia vero super cimiterium ab extra in acie capellae apostolorum Simonis et Judae, sicut quondam per antiquum nostrum camerarium ibidem columpna per modum cocleae forinsecus apposita est et affixa". Tadra, Listy kl. Zbr. 130.
†††) Zap v Pam. arch. I (1855), 83.
*†) „Nam praeter aedem magni et memorabilis operis amplum dormitorium ceterasque monachorum officinas magnifice constructas, quadrata porticus fuit. quae non parvum conclusit hortum, ambitum vocavere. In huius lateribus vetus novumque testamentum ab initio Genesis usque ad apocalypsim Johannis litteris maiusculis in tabulis scriptum continebatur notis quo altius iret paulatim crescentibus, ita ut a summo usque deorsum facilis lectio praeberetur." Aen. Sylvius, Hist. Boh. 36.

slavný musil býti odložen. Strážní, kterým mrtvé tělo bylo poručeno, vydali se s ním teprve po třech dnech, v neděli dne 20. srpna v noci na cestu z Vyšehradu na hrad Pražský, avšak s velikými zacházkami, totiž až přes Zbraslav, odkudž plavili se s ním po řece dolů, aby zachovali tajnost před lidem, až pak teprve ráno v hodinu dvanáctou (nynější třetí) v pondělí dne 21. srpna dostali se šťastně na hrad. Tam položeno bylo mrtvé tělo v kapli sv. Václava prozatím v jednoduché rakvi dřevěné, oblečen pouze v rubáš a odpočívalo tam několik neděl bez pohřbu. Když nepokoje v Praze neustávaly, královna Žofie a rádci její konečně upustili od slavného pohřbu. Hned v noci dne 30. září přeloženo bylo tělo královo z dřevěné rakve do cínové a opět v noci první potom (po 1. říjnu) vezeno bylo tajně jedním toliko vozatajem a dvěma sluhy beze všeho jiného průvodu na Zbraslav ku pohřbení v klášterním chrámě. Tam opat vykonal nad ním obřady pohřební se vší slávou, jak se na krále slušelo, ale bez všelikého lesku dvořanstva, pouze u přítomnosti konvršů klášterských a pekařů, rybářů i jiného chudého lidu, který jej doprovodil ke hrobu*).

V dobách předcházejících bezprostředně převraty husitské vynikali z mnichů Zbraslavských zvláště dva: Jan řečený Štěkna a Matouš. Jan Štěkna stal se r. 1376 mistrem svobodných umění na universitě Pražské, vstoupil do kláštera Zbraslavského, byl r. 1388 jmenován kaplanem papežským. Byl výtečným kazatelem. Kříž kramář jmenoval jej r. 1393 druhým kazatelem kaple Betlemské. Tam působil až do smrti své r. 1409**). Matouš, muž nadaný a pilný, professor na bohoslovecké fakultě v Praze od r. 1407; byl rozhodným odpůrcem Husovým***).

Po smrti krále Václava IV., za bouří Prahou zmítajících, mnichové Zbraslavští obávali se nebezpečí, i odvezli r. 1419 vzácné knihy a snad i některé jiné drahocenné věci na hrad Karlštein k opatrování†).

A obavy mnichů nebyly plané. Již roku následujícího 1420 dne 10. srpna vytáhli Táboři i Pražští lidé vedením zuřivce Korandy a několika jiných kněží z města ven ke Zbraslavi a udeřili na slavný klášter tamější, jehož nikdo nebránil. Opanovavše jej tedy bez překážky, pobrali nejprv co se jim hodilo, roztloukli obrazy, požili bez míry vín ze sklepů klášterních a páchali všeliké rouhání. Nebylo při tom šetřeno hrobek starých králů českých; zvláště pak zneuctěno tělo krále Václava IV., před rokem zde pochované. Táboři vyňali mrtvého krále z hrobu, položili na oltář, a udělavše mu korunu ze sena, lili do něho pivo, pravíce: »Však kdyžs živ byl, rád jsi s námi pijel.« Potom nechavše ho tak, klášter zapálili i s velikou zásobou obilí

*) Tomek, Děj. Pr. IV, 7, 14.
**) Tadra, Listy kl. Zbr. 186—187, Flajšhans, M. Jan Hus 119—120.
***) Tadra, o. c. XVIII.
†) Ib. VI.

v něm chovanou a vrátili se zase do Prahy. Byla to ohavná směsice lidu, větším dílem zpitého, kteříž zpívali sobě jako po dobytém vítězství, někteří oděni v kápě mnišské a nesouce sobě trosky roztlučených obrazů a desk oltářních, jako na chlubné znamení činu svého*). Tělo zemřelého krále však neuhořelo; rybář jeden jménem Moucha, od něhož prý král Václav IV. za živa často malé rybičky, jež rád jedl, kupovával, uchránil mrtvolu a pochoval ji tajně pod břidličným čili opukovým kamenem na své vinici. Po třech letech (1423) páni čeští, vyptavše se o tělu tomto, dali tomu rybáři 20 zlatých peněz, i přenešeno jest tělo krále Václava na Vyšehrad, a odtud ve slavném průvodu pohřebním, jehož se jmenovitě účastnili všichni cechové Pražští, neseno přes celé město až na hrad Pražský, a tam pochováno v kostele ve hrobce královské vedle císaře Karla**).

Opat Jan vrátil se po nějakém čase s některými bratřími a ve smutných zříceninách nedávno ještě tak velikolepých staveb nuzné příbytky si zřídili. Klášterní statky však octly se během husitské války v rukou rozličných držitelův***), jimž od císaře Zikmunda byly zastaveny. I klášter sám musil z toho, co mu zbylo, zastavovati, aby měl na výživu mnichův.

I knihy a skvosty, jež mniši r. 1419 byli uchránili na Karlštejn, přišly ve ztrátu. Neboť během válek husitských purkrabí Karlštejnský, Zdislav Tluksa z Buřenic, věci ty prodal. Jen šestidílnou bibli dostal klášter r. 1447 zpět za 16 kop grošů Pražských†).

Pořad opatů od roku 1424 do 1535: Jan (V.) od roku asi 1424, Jan (VI.) až do r. asi 1470, Prokop asi 1470 až asi 1475, Jakub (I.) 1475 až asi 1478, Jan (VII.) asi 1478–1502, Václav 1503 až asi 1521 (resignoval), Jan (VIII.) 1522—1535.

Po zboření a zpustošení kláštera bylo na Zbraslavi více než 100 let smutno a pusto, a jen chudé zprávy o něm se zachovaly.

Král Ladislav nařídil r. 1454, aby statky a jiné věci neprávem odcizené, byly klášteru Zbraslavskému navráceny, a slíbil, že nemají více býti odcizovány; téhož roku také svolil, aby klášter statky své, které od krále Zikmunda byly zastaveny a jinak odcizeny, opět sobě vyplatiti mohl††).

Zajímavou zprávu o opatovi Zbraslavském Janovi nalézáme ve »Starých letopisech českých«; zní takto: »Léta 1502 umřel důstojný kněz Jan, opat Zbraslavský, v sobotu na den sv. Bernarda (20. srpna), ježto tam bylo patrocinium; po obědě sprovodiv hosti, pány praelaty, kanovníky hradu Pražského, i přišel zase, a v tom dívka přišla ze dvoru jich pro maso, a on dal jí masa plný koš, a ona řekla: ‚Pane, čemu jest tak mnoho?‘

*) Tomek, Děj. Prahy IV, 95.
**) Tomek, Děj. Prahy IV, 292—293.
***) Zap, Památky arch. I, 84.
†) Tadra, Listy kl. Zbrasl. VI.
††) Tadra, Listy kl. Zbrasl. 249, 250.

a on odpověděl: ‚Milá dci, musí býti na celý týden.‘ A po té vsedl na stolici před kuchyní a kázal sobě dáti žemličku a misku cínovou, a podkrajoval sobě sedě na stolici, chtě mléko jísti: a v tom upadl mu z ruky nůž a žemlička a miska s klínu, a on sklopiv hlavu i byl bez duše. Tehdy vzal ho klíčník s té stolice a položil ho na znak na trávě před špižírnou, a on tak ležel mrtvý ničímž nehýbaje; a při tom byl Krušina, hlídaje jeho, zda by okřál. Ten opat byl velmi hodokvasný a ctižádostivý, byl laskav na některé Pražany a všecky sousedy; když se jen kdy který k němu zahodil, hned mu kollací (= svačinu) učinil; též také literáty, kdyžkoli k němu na procházku přišli, všecky uctil. Ježto takového opata mezi sty nenajde tak štědrého a veselého, aby se všemi se srovnal jako on, pro každého, zač žádán byl, ochotně splnil a učinil.« *).

Roku 1522 žilo v klášteře Zbraslavském 10 kněží a 2 jáhnové. Tehdáž měl kostel 15 kalichů, dvě pozlacená „ornamenta“, šest kasulí z aksamitu s albami, humerály, štólami, manipuly a cinguly, 15 ornamentů obyčejných pro každodenní potřebu, dalmatik 3 páry, 3 pontifikální mitry, 3 pontifikální berly, 5 prstenů, čtyři páry pontifikálních rukavic, tři hedvábné kappy chorální, bursu na korporal ozdobenou drahokamy a stříbrem, 15 burs jiných obyčejných, pět pektorálů, kříž stříbrný pozlacený s částečkou kříže Kristova, monstranci stříbrnou pozlacenou, monstranci obsahující ostatky z ramenou sv. Voršily a Korduly; sochu knížete, držící v rukou palec sv. Václava; tabuli s částečkou roucha P. Marie; malou sochu v podobě biskupa, malý zlatý kříž s nohou stříbrnou pozlacenou, obsahující několik ostatků; malou korunu obsahující trn z koruny Páně; ruku stříbrnou pozlacenou s ostatkem z ramene sv. Vojtěcha; ruku dřevěnou pozlacenou s ostatkem z ramene sv. Mauricia, dva měděné relikviáře na způsob monstrancí, obsahující mnohé ostatky, oltáře přenosné čtyři, antipendium ozdobené perlami s krásnými obrazy pestrotkanými („opere polimito“), deset obyčejných antipendií a j. **).

R. 1536 bylo v klášteře pouze 5 řeholníků.

Pořad opatů od 1536 do 1633: Jakub (II.) 1536-50, Jan (IX.) 1551—52, Antonín (I.) 1552—64, Wolfgang (I.) 1564—72, Ondřej Wideman (Widmann, Widmon) 1572 86, Antonín (II.) Flamming 1586—1609, Adam (I.) Urat 1610—12, Jiří Urat 1612—33.

V té době stav kláštera byl neutěšený. Opat Antonín Flamming v listě svém císaři dne 22. června 1593 píše mimo jiné: »I nejmilostivější císaři . . se vší ponížeností oznamuji, že k tomuto klášteru Zbraslavskému což prve vesnic náleželo, ledva desátý díl lidí i statků pozůstalo, takže k témuž záduší velmi malí důchodové jsou, že já s bratřími svými z samého holého hospodářství mám, což mimo náklad na čeládku a mnohé jiné potřeby pozůstane, i také bratří, kterýchžto pro chválu Pána Boha všemohoucího v tyto nebezpečné časy v klášteře i v školách v Praze v koleji do množství chovám, na které ne malý nežli veliký náklad i placení od učení jich se děje, a chtěje aby se řád v klášteře Zbraslavském jako v jiných klášteřích království křesťanských zachovával, nemalý než veliký náklad na roucha mešná do kostelů každého léta činím. Též . . každého roku na

*) Staří letopisové čeští 261—262.
**) Tadra, op. c. 274—275.

stavení platné k tomu záduší do několika drahně set vydám a v ta drahá mnohá zlá líta, maje nedostatek od všelijakého obilí, ku potřebě klášterské obilí za drahně set kop koupiti jsem musel, tak že pro ty drahoty posavad v dluzích nemalých zůstávám . . .*)«.

R. 1611 vojsko pasovské a zase r. 1612 pomocné vojsko uherské, jež císař Matyáš do země uvedl, do kláštera vpadlo a jej vydrancovalo.

R. 1618 byly klášterní statky od odbojných stavů českých pobrány a prodány.

Po bitvě na Bílé Hoře statky ty klášteru byly vráceny a nad to r. 1622 postoupen mu statek Komořany. R. 1630 přikoupil klášter statek Třebotov.

Když roku 1631 kurfirst saský Prahu ve své moci měl, císařští klášter Zbraslavský opevňovali, aby Sasům tudy přes řeku Vltavu dále od Prahy vyjížděti zbránili**); tím klášter utrpěl nemalou škodu. K tomu ještě okolní lid klášteru poddaný se vzbouřil, do kláštera vpadl, jej vyloupil a poplenil.

Pořad opatů od r. 1633 do 1716: Jan (X.) Greifenfels z Pilsenburku 1633—50, Jakub (III.) Martini 1650—54, Jiří (II.) Junker 1654 - 84, Jan (XI.) Hellmann 1684, Wolfgang (II.) Lochner 1684—1716.

Když roku 1634 vojsko císařské švédského vůdce Bannera a s ním spojené Sasy od Prahy vytisklo, vpadlo samo do kláštera Zbraslavského, drancovalo, a jako nepřítel dvory a vsi plenilo. R. 1639, když švédský generál Banner opět o Prahu se pokoušel, položil se císařský vojevůdce Hatzfeld ku konci května v klášteře táborem, a tu až do 23. září proti nepříteli setrval. Na to téhož roku dne 6. října arcikníže Leopold, bratr císaře Ferdinanda III., na Zbraslav přišel a v klášteře nocoval. V osmnácti dnech na to, 24. října, potkala klášter největší pohroma, již v třicetileté válce zakusil; Banner totiž kázal Zbraslav na několika místech zapáliti, při čemž na zmar přišly naplněné stodoly, ovčín a chlévy; ostatní budovy klášterní zůstaly sice beze škody, ale městys a okolní vsi všechny byly vypáleny.

R. 1646 císař Ferdinand III., ubíraje se do Prahy se synem svým Ferdinandem ke korunovaci, přijel dne 20. července k večeru na Zbraslav a tu nocoval. Po korunovaci pak opět oba panovníci dne 10. srpna k večeru na nocleh do kláštera zavítali. Roku 1647 dne 23. září opět oba na cestě z Plzně do Prahy v klášteře se zastavili a tu obědvali.

Ale rok 1648 byl zase pro klášter rokem neblahým. Švédové, dobývajíce Prahy, zle poplenili statky klášterní; švédský generál Wittenberg měl tu své ležení. O šesti dvořích klášterských praví zpráva z r. 1649, že se tu »dokonce žádného dobytka hovězího ani pernatého nenachází, též obilí ani jedné čtvrtce na zimu není vyseto a stavení do ležení generála Wittenberka, též i na most všechno roznešené jest«; o Zbraslavi ozna-

*) Tadra, o. c. 323.
**) Beckovský, Poselkyně II, III, 163.

muje táž zpráva toto: »V témž městečku nachází se domů 6, kteréžto se za chalupníky jmenují; jejich domy do gruntu od lidu švejdského rozbořené jsou, krávy toliko 4 mají a více nic, a na zimu ani jedné čtvrtce obilí nezaseli, jsou téměř žebrotou živi«. A podobně tomu bylo ve všech ostatních vesnicích klášteru náležejících *).

Po válkách švédských konečně nastala doba dlouhého pokoje, v němž klášter zotavovati se počal.

Opat Jakub Martini dal r. 1650 rozšířiti kostel sv. Jakuba.

Roku 1677 bylo v klášteře 28 řeholníků; v klášteře byl nedostatek místa, neboť tu bylo pouze 24 cel, takže někteří mimo klausuru v prelatuře ubytováni býti musili **).

R. 1680 klášter Zbraslavský koupil od pana Serváce z Engelsflussu statek Korkyni za 33.000 zl.

Opat Wolfgang Lochner započal stavbu nového konventu.

Pořad opatů od r. 1716: Tomáš Budecius 1716-38, Theodor ze Schönfeldu 1738-1743, Adam (II.) Aysl (Eisl) 1743—56, Desiderius Andres (Duchoslav) 1757—70, Coelestin Stoy 1770—85.

Opat Tomáš Budecius (Budetius), rodem z Horažďovic, pokračoval ve stavbě konventu a dokončil ji po 16 letech; r. 1732 dne 3. června uvedl řeholníky do nové budovy. Pořídil též nová opatská pontifikální roucha jakož i stříbrné nádoby bohoslužebné za 8000 zl. Věnovací listinou ze dne 24. dubna 1737 zřídil při benediktinském konventě sv. Mikuláše na Starém městě Pražském nadání se základním jměním 2000 zl. rýnských, k tomu účelu, aby z výnosu kapitálu vydržováni byli dva mladíci po dobu studií humanistických. Jmění nadační, nyní c. k. místodržitelstvím v Praze spravované, činí 5904 zl.; roční požitek obou míst nadačních jest ustanoven po 105 zl.***)

Opat Theodor ze Schönfeldu, rozený Pražan (1738—43) vystavěl r. 1739 praelaturu vedle kostela klášterního, potom v samém konventě při zemi veliký refektář, vedle něho kapitolní síň, a v prvém poschodí veliký královský sál, kterémuž se hned v krátce veliká čest stala, že se v něm uhostila císařovna Marie Teresie, vracejíc se na počátku června 1743 po svém korunování na království České z Prahy přes Zbraslav do Vídně. Klášter jí připravil slavné uvítání, ačkoli krátce před tím opat Schönfeld v nejlepším věku byl zemřel a nového opata ještě nebylo†).

R. 1742 bylo v klášteře 39 řeholníků.

Opat Adam Aysl vyzdobil nákladně vnitřek konventního kostela.

Opat Desiderius Andres, rodem Pražan (1757 † 1770) zjednal kostelu mnoho vzácných potřeb, také mnoho obrazů od znamenitých malířů. Za něho byl r. 1764 nákladný veliký pivovar

*) Tadra, op. c. 369—371.
**) Tadra, op. c. 411.
***) Studijní nad. II, 212 a násl.
†) Zap v Pam. arch. I, 119.

nově vystavěn; dosud jest na tomto stavení deska s počátečními písmeny jeho jména a s letopočtem 1764. Opat Andres byl muž hodný a přívětivý. Když cestoval ve Vlaších, byl v jednom lese od loupežníků přepaden, ale od svého kuchaře Pisani-ho, rozeného Vlacha, z nebezpečí vysvobozen. Též se o něm vypravuje, že byl na cestách svých také ve Wallersteinu ve Švábsku u knížete Oettingena, netuše ovšem, že jednou rod tento bude majitelem klášterního panství Zbraslavského. Navrátiv se z cest domů, ve třech nedělích na to zemřel*).

Celestin Stoy, z Rakovníka rodilý, byl posledním opatem kláštera Zbraslavského. Neboť po jeho smrti († 14. srpna 1785) klášter byl rozhodnutím ze dne 24. září 1785 zrušen, kteréžto rozhodnutí dne 2. prosince v pátek od Berounského krajského komissara a tří deputovaných řeholníkům v refektáři shromážděným bylo oznámeno, k nemalému jejich zármutku. Jmění klášterní přivtěleno bylo náboženskému fondu. Všechen nábytek byl odhadován a sepisován.

Drahé nádoby, knihovna a archiv odvezeny byly do Prahy, na nářadí a zásoby konána dražba ve Zbraslavi (tu stržilo se 4800 zl. ve stříbře) a ve Slapech (dražba tu vynesla 500 zl.). Statky klášterní dostaly se pod správu c. k. administrace státních statků, a místa úřednická byla obsazena císařskými úředníky. Skvostné mešní paramenty a pontifikální potřeby, jakož i veliká monstrance obdrželo nově zřízené biskupství v Budějovicích. Ostatní stříbrné posvátné nádoby musily býti za panování císaře Františka I. do mincovny odvedeny; mnohé ornáty byly do různých kostelů rozdány**).

Po srážce dluhů 26.000 zl. obdržel fond náboženský z jmění Zbraslavského 369.541 zl.***).

Kněz Bedřich Vačeš, jenž tu pak jako farář nadále zůstal, zaznamenav zprávu o zrušení kláštera, zakončil ji těmito slovy: »Ještě mnohé události bych měl k poznamenání pro budoucnost, ale pro bolest srdce toho nemohu: Bůh dal, Bůh vzal, budiž jméno Páně pochváleno!«

Při zrušení kláštera bylo v něm 34 řeholníků. Ode dne zrušení kláštera bylo každému z nich na výživu ustanoveno 40 kr. denně, a dovoleno jim v klášteře prozatím bydleti; teprv dne 1. května 1786 se z něho všichni mimo faráře a kaplanů vystěhovati musili. Mnozí z nich pak na vinici Páně jakožto duchovní pastýři, jiní pak jiná místa zaujali.

Z nich jakožto znamenitý hudebník vynikal P. Gotthard Ant. Stolle, jenž v klášteře byl podpřevorem a kantorem. Byl toho času nejvýtečnějším virtuosem na pozaunu. Hudební jeho myšlenky na tento nástroj i Mozart přijal do svých prací. Stolle

---

*) Jan Fibiger, Dějepis Zbraslavi (1846), rukopis ve farním archivu Zbraslavském.

**) Zap na uv. místě 119—120.

***) Bílek, Statky kl. 213.

po zrušení kláštera žil v Praze, vyučuje zdarma hudbě na oblíbeném nástroji. S velikou pochvalou produkoval se v Praze a r. 1797 při dvoře Drážďanském. Zemřel v Praze 1814.

Vnitřek farního chrámu Zbraslavského.

R. 1787 byl dům konventní prodán belgickému šlechtici Josefovi ze Souvaigue za 1250 zl. ve stříbře, jenž v něm zřídil raffinerii cukru koloniálního.

Pod správou cís. administrace panství Zbraslavské vynášelo velice málo; jednoho roku úředníci odvedli prý z celého

panství čistého užitku — dvě grešle! I bylo r. 1825 panství to veřejnou dražbou prodáno; koupil je za 286.050 zl. ve stříbře kníže Bedřich z Oettingen-Wallersteinu.

Řeholníci Zbraslavští zákony řehole své vždy přísně zachovávali a nábožný život vedli. Při modlitbách v choru, aby v pobožnosti ničím vytrhováni nebyli, byl presbytář od ostatního kostela oponou oddělen. Služby Boží konaly se vždy co nejslavněji k větší slávě Boží a k duchovnímu potěšení a vzdělání věřících. Lidé sem ze všech stran i z daleka rádi přicházeli; zvláště však o slavnostech Mariánských mnoho nábožných zde k svatým svátostem přistupovalo*).

Klášter byl chudých velmi pamětliv; na každý Boží Hod a na veliké svátky bývali chudí obdařováni pokrmy i peněžitou almužnou. Na Zelený čtvrtek bývalo po každé 12 chudých dobře vyčastováno. Jinak býval klášter každého dne pro chudé i také pro hosty otevřen. Všichni řemeslníci Zbraslavští měli celoroční práci a živobytí své od kláštera; mnohý v něm vyššího vycvičení zdarma nabyl a budoucího lepšího zaopatření došel.

Jako byli klášterníci Zbraslavští příkladní v nábožnosti a horlivosti o slávu Boží, tak byli i v hospodářském ohledu pořádní; při zrušení kláštera nalezeno bylo všechno ve dvorech v pořádku, i lesy byly ve stavu nejlepším**).

Dějiny fary. Při kostele sv. Havla nad Zbraslaví byla fara, která připomíná se již r. 1298, kdy biskup Pražský Řehoř k žádosti krále Václava postoupil jej klášteru Zbraslavskému. R. 1352 odváděl kostel ten papežského desátku 24 grošův.

Podací právo k němu vykonávali opatové Zbraslavští.

Z farářů doby nejstarší jsou známi tito: Klement před 1380, Valentin do 1383, Václav 1383, Jakub do 1391, Kunata (Kuneš) 1391—1400, Pavel 1400, Jan Naso (Nasse) do 1400, Křišťan (Christianus) 1400—1406, Prokop do 1417, Petr 1421. Byli to vesměs kněží světští.

R. 1396 papež Bonifác IX. inkorporoval farní kostel sv. Havla klášteru Zbraslavskému, takže potom duchovní správcové byli ne faráři ve vlastním slova smyslu, nýbrž vikaristy; prvním takovým byl zmíněný Křišťan r. 1400.

V pozdějších dobách vykonávali duchovní správu kněží z kláštera samého.

Nejstarší matrika počíná se rokem 1652.

Farní služby Boží a funkce konaly se jednak v řečeném kostele sv. Havla na vrchu nad Zbraslaví, jednak v kostele sv. Jana Křtitele stávavším poblíž kláštera. Za starších dob konaly se služby Boží u sv. Havla každou neděli a svátek, později jen každou třetí neděli; všedního dne byly služby Boží konány v kostele sv. Jana. Také křty a oddavky v řečených kostelích se konaly. Při obou nalézaly se hřbitovy; na hřbitově u sv. Jana pochovávány byly osoby vzácnější.

---

*) Fibiger, o. c. 95—96.
**) Fibiger, o. c. 97—99.

Opat Celestin Stoy dal r. 1784 křtitelnici z kostela sv. Havla přenésti do kostela klášterního, kdež se potom funkce farní konaly.

Po zrušení kláštera zůstal klášterní chrám kostelem farním, kostel sv. Havla kostelem hřbitovním, a kostel sv. Jana Křtitele byl zrušen.

Při kostele farním byl, jak jsme již pověděli, ponechán jeden z kněží bývalého kláštera, dosavadní administrátor farní, jakožto farář, a dva jiní kněží jakožto kaplani, z nichž jeden v letech 1816—29 sídlíval v Malé Chuchli, aby tam pro lázeňské hosty sloužiti mohl mši sv.

Pořad farářů od r. 1781: Bedřich Vačeš (Wačžesch) † 1797, Maurus Bělský, býv. benediktin z kláštera sv. Mikuláše na Starém městě v Praze, 1798 † 1811, Emanuel Schiffner 1812—13 (stal se farářem u sv. Ducha v Praze), Jan Fausch 1814—17 (stal se farářem ve Voboře u Plzně), Jos. Bernard Zahořanský de Worlik 1817 † 1823, Matěj Šimák 1823—24, Frant. Biedermann 1824—31, Jos. Fedrich 1837—38, Jan Křtit. Emanuel Fibiger 1838 † 1861, Frant. Traenkler 1862—92, Frant. Matošovský 1893—1905, Frant. Vojta od 1906.

Veliký nádherný chrám klášterní P. Marie, husity pobořený, zanikl beze stopy. Zříceniny jeho spatřovaly se ještě na počátku století XVIII.; byly však odstraněny úplně, když stavěn byl nový konvent. Ani místo, kde stával, nelze určiti.

Nynější farní, dřívější klášterní kostel sv. Jakuba apoštola Většího stojí nepochybně na místě oné kaple témuž světci zasvěcené, v níž mnichové po založení kláštera konali služby Boží dříve, než stavba chrámu Mariánského pokročila tak, že v ní služby Boží konati mohli. Tu také zase po zboření chrámu Mariánského služby Boží zajisté se konaly. Na místě staré svatyně rozměrů nepochybně skromných vystavěn byl v letech 1650—54 kostel nynější.

Zevnějšek jest úplně prostý, nevzhledný: hladké zdi, střecha nízká tašková, v křížení lodí nad střechou nevkusná polygonní vížka se vzdutou stříškou, plechem pobitá. Ze strany jižní vchod předsíňovým přístavkem s trojúhelníkovým štítem průčelním. Za to vnitřek jest dosti bohatě vyzdoben.

Presbytář má klenbu valenou, výsečovou; ve výsečích nad bohatě článkovanou římsou okna obdélníková, segmentovitě překlenutá. V jižní boční zdi jsou mimo to níže tři větší okna; v protější zdi severní vedou okna z oratoře přiléhající na této straně bývalé praelátské budovy.

Hlavní oltář z r. 1744 jest barokní, nádherný; jeho architektura jest tesána ze sliveneckého a radotínského mramoru. Uprostřed jest krásný kolossální effektní obraz na plátně malovaný: „Nanebevzetí Panny Marie". Dole viděti apoštoly stojící kolem prázdného hrobu; nahoře P. Maria na oblacích spočívající, nesená anděly. Obraz tento maloval prý benátský malíř Giovanni Battista Piazzetta (1683—1754). Prý nějaký anglický lord, jenž v čas povodně nucen byl v klášteře Zbraslavském se zdržeti, na poděkování za přátelské přijetí a pohostinství tento obraz klášteru daroval*). Po stranách stojí dřevěné zlacené sochy sv. Benedikta a sv. Bernarda.

Na straně evangelijní stojí v presbytáři zajímavý kredenční stolek rokokový (oltářík sv. Kříže): v pozadí relief: „Kristus nesoucí kříž"; před tím krucifix na podstavci, na podnoží relief poslední večeře; po

*) Pam. kn. str. 20.

stranách dva andílkové, z nichž jeden smazuje s desky počet hříchů, druhý drží konvici a tácek. Stůl tohoto oltáříku jest mramorový, na čelní straně ozdobený reliefem dřevěným „Duše v očistci".

Panna Maria Zbraslavská.

Podél bočních stěn presbytáře stojí chórové lavice pěkně vykládané a řezbami ozdobené. Na římse zadní jejich stěny stojí rokokové ze dřeva řezané sochy. Uprostřed na jedné straně jest Kristus Pán sklánějící se s kříže k sv. Bernardu, na druhé straně pak Kristus Pán rovněž s kříže

sklánějící se k sv. Luidgardě. Po stranách těchto skupin jsou sochy sv. papežů a kardinálů.

K bokům lodi při presbytáři přiléhají na způsob křížové lodi boční kaple v půdorysu obdélníkové, ploše klenuté.

V kapli jižní stojí krásný oltář barokní z mramoru, na jehož vybroušených plochách pozorovati možno přehojné zkameněliny hlavonožců (orthocerasů).

Uprostřed na tomto oltáři v rámci měděném silně pozlaceném spatřujeme starobylý krásný obraz Panny Marie s Ježíškem; jest to milostný obraz pod jménem Panny Marie Zbraslavské. Jest to obrázek prostomilý. Madonna nad míru jemné, jakýmsi trpce bolestným přídechem provanuté tváře. Na pravé ruce její sedí Ježíšek oděný těsně přiléhající košilkou. Pravicí tiskne k sobě ptáče, jež s rozestřenými křídly k němu se tulí. Levici klade Ježíšek do ruky matky své, pohlížeje k ní s blaženou tváří, jako by ji vytrhnouti chtěl z teskného myšlení. Obraz tento, jenž pochází ze sklonku století XIV., býval dříve kladen do doby mnohem starší. Tvrdívalo se o něm totiž, že jej klášteru Zbraslavskému daroval sám zakladatel jeho, král Václav. Někteří badatelé němečtí tvrdili, že obraz tento jest původu italského; ale dle důvodného mínění dra. Karla Chytila jest to výtvor malířského umění českého.

O úctě k tomuto obrazu, jakož i o pověstech k němu se vížících napsal farář Zbraslavský Jan Fibiger r. 1846 zajímavou knížečku pod titulem „O milostném obrazu Panny Marie Zbraslavské“, jež chová se v rukopise ve farním archivu. Z knížky té podáváme tyto vyňatky:

„Václav II., šestý král český, příjmím Pobožný, zakladatel bývalého slavného kláštera na Zbraslavi, byl horlivým ctitelem Panny Marie. Tuto nábožnou mysl sobě pokládal za drahocenný dar od Ježíše Krista, Syna tétéž Rodičky Boží Marie Panny. On, když každodenně nábožně přítomen býval oběti mše svaté, vždy při ní obracel zraky své s radostnou a jasnou myslí k nebesům, kdykoliv to vznešené jméno Maria od kněze vyslovené slyšel. Když však od kněze někdy oblíbené jméno to nedoslechl, říkával, že při oběti mše svaté málo duševní síly a potěšení pocítil. Tedy každý kněz musil při oběti mše sv. zřetelně to slavné jméno Maria prosloviti, ke zvláštnímu potěšení krále při ní nábožně přítomného. — Aby onen nábožný panovník jedinou rozkoš svou neustále před sebou měl, choval jako nejdražší klenot ve svém královském paláci velmi zdařilou a bohatě ozdobenou malbu Marie Panny, o které český dějepisec Balbín ve svém popisu Svaté Hory takto se zmiňuje: „Jest to na dřevěné tabuli mistrná malba Panny Marie. Všecko na obrazu tom, jako: koruna, vůkol ní vznešená zář, tvárnost, ruce, panenská tvář, dodává mu jakýsi královský výraz. Maličký Ježíšek na ruce matky své spočívající a s krásným ptáčkem pohrávající vyznačuje se velikou životností“ *). Tento zbožného krále Václava velice oblíbený obraz Panny Marie, jakož tradice udává a dosavad malba na vápně **) zvenčí na stěně opatského, nyní farního

*) Balbín v přídavku ke svému dílu „Diva Montis Sancti“ (1665), kterýžto přídavek má titul „Historiae beatissimae Virginis in Sancto Monte Societatis Jesu auctarium I.“ na stránce 32: „Est profecto formosa Virginis in tabula effigies; non dubium est imperantem exprimi voluisse: corona, et circum eam majestas, vultus, manus, totaque corporis Virginei conformatio et status, reginam, eamque maximam prodeunt, pone Jesus puer formosus et ludibundus, cui ad vivum expressa alludit avicula; ea imago ab antiquitate multis magnisque miraculis traditur claruisse.“

**) Nyní není po této malbě ani stopy.

kostela ukazuje, byl prý od téhož krále v slavném průvodu biskupů a šlechticů bosýma nohama kráčejícího z Prahy do Zbraslavi donešen, a tu pro klášterní kostel opatu darován. Byl pak milostný obraz jakožto vznešený dar královský na velikém oltáři vystaven. — Když roku 1420 10. srpna ona zběř v Zbraslavském kostele ostatky svatých, obrazy, sochy a jiná kostelní nářadí hanebně rozmetala, posléz nad míru ozdobně vystavený a tehdáž v Cechách nejslavnější a nejkrásnější chrám i klášter ohněm zcela zahubila, zůstal v takovéto zkáze pošlé z lidské zuřivosti jedině milostný obraz Panny Marie právě zázračným způsobem bez poskvrny zachráněn. Teprve po 200 letech, když jedenkráte jakýsi ptáček na posvátných pustých ssutinách svým zobáčkem jakousi hedvábnou tkaničku hravě povytahoval, obrátil mnohých pozornost na se, kteří nemeškajíce prohledávali od ptáčka opuštěné místo s dychtivostí, že něco posvátného zde najdou. Když hlouběji v prohledávání se bavili, přišli posléze na obraz Panny Marie, jejž ze zbořeniště zcela neporušený vyzvedli. Když jej co velmi skvostný v malbě a milostný shledávali, najednou užasli, spatřivše, že Ježíšek na lokti Panny Marie spočívající drží v ruce ptáčka, jakožto znamení, že tento ušlechtilý obraz jednou od ptáčka nalezen bude. Byla jejich radost asi nevýslovná, když si připomenuli, že je Bůh milostivě za nástroj vyvoliti ráčil, aby nalezli ten milostný obraz. Od těch časů stkvěl se obraz ten, jakž Balbín ve svém popisu Svaté Hory uvádí, mnohými znamenitými milostmi a zázraky, a proto množství lidu ze všech stran k tomuto milostnému obrazu Panny Marie sem putovalo. Ke cti obrazu tomu řehole Zbraslavská zvláštní kapli ke kostelu přistavěti dala, do níž r. 1745 nynější mramorový oltář nový postavila, na kterémž až dotud ona vzácná památka, onen vznešený královský dar k živému upamatování na Blahoslavenou Pannu Marii a k nábožnému se k ní utíkání se spatřuje. Podle ústního podání prý též sv. Jan Nepomucký měl milostný obraz Panny Marie ve veliké uctivosti; před mučednickou smrtí svou prý jej naposled nábožně navštívil. Protože před milostným obrazem královny Zbraslavské mnohé zázraky se děly, mnozí nábožní Mariánští ctitelé Zbraslavští dali sobě na svých domech tuto Krásu nebes vymalovati, jakož i také taková vyobrazení pro svá obydlí sobě opatřovali. Takové obrazy nacházejí se nejen ve všech kostelích na panství Zbraslavském, nýbrž i v kostele Slapském, Tachlovickém, pak v kostele sv. Vojtěcha v Praze (v sakristii) a j. ba i na domech toho slavného sídla království Českého, jakož na domě zvaném Zbraslavském, pak na Starém Městě „U zlaté štiky“ tento obraz Zbraslavské Panny Marie viděti jest. K poctivosti toho Mariánského obrazu dal někdejší Králohradecký biskup Jan František z Talmberka (1676—98) postaviti polní kapli mezi ostatními, jež při bývalé cestě z Prahy do Staré Boleslavi se nalézají. Také rozličné obrázky Zbraslavské Panny Marie v rytině do mědi za trvání kláštera Zbraslavského bylo lze dostati; mnohý z nich měl jednoduchý nápis latinský: „Thaumaturga Monasterii Auloregensis“, t. j. „Zázračná P. Maria kláštera Zbraslavského;“ jiné však měly nápisy obšírnější, připomínající význam i původ obrazu. Až dosavad se udělují zpovědní cedulky, na kterých se nachází vyobrazení Panny Marie Zbraslavské, těm, kteří ve Zbraslavském chrámu Páně za velikonočního času sv. zpověď vykonávají. Řeholníci Zbraslavští pokaždé po dokončených společných modlitbách v chóru shromáždili se posléz u oltáře Panny Marie a klečíce modlitbu k P. Marii říkali. Po zrušení kláštera r. 1785 přestali vzdálenější putovati k slavnostem Marianským na Zbraslav; toliko bývá nyní každoročně tento milostný obraz Panny Marie Zbraslavské bedlivě navštěvován dílem od těch, kteří na Svatou Horu putují, dílem pak od těch, kteří putují do Prahy k sv. Janu. Každodenně ranní mše svatá s požehnáním u oltáře Panny Marie se obětuje, při které každou sobotu růženec s tajemstvími lid se modlí, a pak po mši sv. píseň ke cti Panny Marie zpívána bývá. Tato píseň v roce 1771 v Praze tištěná, obrazem Panny Marie Zbraslavské a letočetným nápisem latinským „ThaVMatVrga aVLoregensIs orDInIs CIsterCIensIs“, t. j. „Zázračný obraz P. Marie Zbraslavské kláštera P. P. Cister.“ opatřená, jest sice prostičká, ale u lidu oblíbená; zní takto:

1 Buď od nás zvelebena,
tisíckrát pozdravena,
dej nám milost Tě víc ctíti,
čest, chválu Tvou rozmnožiti,
ó Dědičko královská,
ó Královno Zbraslavská!

2. Krásného milování
Matko, i smilování.
tak jako chcem Tě nejvíc ctít,
tak chcem v Tobě naději mít,
Ty v ničem neoslyšíš,
ale ve všem vyslyšíš.

3. Proč bys nás oslyšela?
proč bys nás nevyslyšela?
nebs Královna nejmocnější,
Matka nejmilostivější,
tys hříšníků ochrana,
silná naše obrana.

4. Patř, Matičko na svého
Synáčka přemilého,
jak se Tobě zavazuje,
a rukou dáním slibuje*),
že Tě ve všem bude ctít,
jen cokoliv budeš chtít.

5. To jsme často zkusili,
když jsme Tě kdy prosili,
pročež Tě zas pozdravujem,
a tisíckrát děkujem
za prosby vyslyšené,
milosti obdržené.

6. V ničemž nás neopouštěj,
zvlášť v těžkých časech přispěj,
obrať se na své ctitele,
odvrať všecky nepřátele,
jak neviditelné.
tak i viditelné.

7. Ó Dědičko královská,
ó Královno Zbraslavská!
Ve vší úzkosti nás zastaň,
ode všeho zlého ochraň,
buď nám vždy k potěšení,
zvlášť v posledním tažení.

8. Buď nám vždy k potěšení,
zvlášť v posledním tažení,
o to nejvíce prosíme,
po tom nejvíce dychtíme,
bychom všichni skrz Tebe,
Matko, přišli do nebe.

Jiná píseň ke cti Panny Marie Zbraslavské z doby řádu cisterciáckého na Zbraslavi nalezena byla r. 1860 v schránce plechové v makovici chrámové věžky v Malé Chuchli; „Prosebná píseň k nejsvětější Rodičce Boží Zbraslavské za odvrácení velikých vod a všelikých škod. HoC sterILI anno aquIs non aVDItIs MoLestata est aVLa regIa. (Tohoto neúrodného roku 1771 byla Zbraslav neslýchanou povodní stížena“). Píseň tato zní:

1. K Tobě se utíkáme,
zde naději skládáme,
Matko všeho potěšení,
patř na naše zarmoucení,
v jak veliké v této době
postaveni jsme bídě.

2. O Tobě jsme slyšeli,
na tisíckrát zkusili,
že žádného neopouštíš,
nýbrž mile vše připouštíš
s velkou ochotností
k Tvé mateřské milosti.

3. Protož s srdcem zkroušeným,
oumyslem poníženým,
před obrazem Tvým padáme,
naše prosby předkládáme,
Matko naše polituj,
Matko naše se slituj!

4. Tys nás vždycky chránila,
Tys vždycky ochránila;
kdyby Tebe nebylo,
kde by zdejší místo bylo?
Bylo by již zkažené,
v mizinu obrácené.

5. Bylo by již zkažené,
v mizinu obrácené:
ó jaká zla se valila,
aby Tebe vyvrátila,
zvlášt skrze vojenské běhy
a kacířské příběhy.

6. Já to všecko zatajím,
jen toliko vyjevím
to, co knihy vypisují,
a nad tím se obdivují,
že ještě pozůstáváš,
v prachu neodpočíváš.

---

*) Tím vykládá se význam toho, že na obraze Ježíšek levou ručkou chápe se ruky P. Marie.

7. Maria při nás stála,
upřímně zastávala,
že raděj chtěla v zemi býti
a sama sebe zmařiti,
než svou Zbraslav opustit
a s námi se rozloučit.

8. Matko, dcero královská,
i dědičko nebeská,
král pobožný Tě založil,
věnem Václav i obdařil,
protož s námi zůstáváš,
protož i nás zastáváš.

9. Co se stalo na blízku,
čtu též u města Písku,
tam se řeka zastavila
a zpátky se navrátila,
dne smrti téhož krále,
Tvého zakladatele.

10. Komu to připisují,
nežli naší Marii?
Tím mu chtěla vděčná býti,
tím i světu oznámiti
den smrti krále svého,
Václava Pobožného.

11. Již o němžto zavírám,
mou žádost otvírám:
Ty jsi řeku zastavila,
tím jsi se nám oslavila;
zastav, Královno, vody,
by nedělaly škody.

12. Zastav, Královno, vody,
by nedělaly škody!
Opakujem to dvakráte,
prosit budem tisíckráte:
Zastav, Královno, vody,
by nedělaly škody!

13. Odstup i hrozná vojno!
Skrz prosbu svou, Královno,
vypros nám hojnou ourodu,
bychom nesešli od hladu;
vyslyš naši pokoru,
zachovej i od moru!

14. Od všelikých škod nás chraň,
ve vší ouzkosti zastaň,
pole, role v tvé péči měj,
na luka nezapomínej;
zachovej i vinice,
zachovej i štěpnice.

15. Dům Rakouský opatruj,
proti všemu zlému stůj;
vypros dlouhé panování,
vypros velké požehnání,
ať se mu zlé neděje,
budiž jistá naděje.

16. Doufajíce bezpečně,
prosíme Tě společně;
třicetičtyry opaty
ochránilať jsi zde, Máti,
ochraň i nynějšího,
třicátého pátého.

17. Dle Tvé královské moci
rač mu být ku pomoci,
by všechno dobře spravoval,
čest, chválu Tvou rozmnožoval,
buď mu vždy k potěšení,
zvlášť v posledním tažení.

18. Ruce své s ním podává,
Tobě se odevzdává
zdejší klášter jemu svěřený,
by byl i s ním ochráněný;
ukaž se býti Matkou,
volá s nadějí velkou.

19. Sem také přiklekají,
své prosby přidávají
všichni obyvatelové,
všichni i tví ctitelové:
Matko, potěš každého,
neopouštěj žádného!

20. Matko, potěš každého,
neopouštěj žádného,
neb jsme všichni zarmoucení,
od těžkých časů ztrápení;
vyslyš v ten přetěžký čas
k Tobě volající hlas!

21. My k Tobě volat budem,
Tě vzývat nepřestanem;
budem volat bez přestání,
budem vzývat do skonání:
vypros nám milost Božskou,
vypros slávu nebeskou. Amen.

„Zdejší cechové“ — tak pokračuje farář Fibiger ve své knížce — „dávali vyučencům obzvláštní listy za vyučenou, na kterých se nalézalo vyobrazení kláštera a Panny Marie Zbraslavské. Vyučenec takovýmto listem opatřen, dříve nežli svou cestu na zkušenou nastoupil, neopomenul v kostele před milostný obraz se nábožně představiti, do ochrany Panny

Marie se odevzdati a s Ní se rozloučiti. Též dosud přávají sobě šestinedělky, aby byly u oltáře toho milostného obrazu uvedeny, a snoubenci, aby u něho byli oddáni."

Na oltáři P. Marie Zbraslavské po stranách milostného obrazu nalézají se sedící sochy sv. Joachima a sv. Anny. Tabernákl na oltáři tom jest rovněž z mramoru; dvířka jeho jsou kovová.

V bočních stěnách jakož i u pilíře této kaple jsou náhrobky členů rodiny Oettingenské: 1. kněžny Žofie († 1829), 2. kněžny Marie Anny († 1885), 3. knížete Bedřicha Kraffta Jindřicha († 1842); na náhrobku tomto jest v hořejší části litý bronzový pozlacený medaillon s podobou zvěčnělého.

Hřbitovní kostel sv. Havla nad Zbraslaví.

V kapli severní jest oltář s mensou mramorovou a se svrškem ze dřeva řezaným, barokní, s pěkným obrazem na plátně od K. Škréty: „Sv. Bernard v oblacích klečící; pod ním andílkové držící otevřenou knihu s nápisem latinským." V nástavku oltáře jest pěkná socha Panny Marie s Ježíškem žehnajícím a socha vznášejícího se anděla. Po stranách sedící sochy dvou světců-cisterciáků.

Do kaple vede nad vchodem do sakristie z oratoře prelátské okénko na způsob dřevěného trojbokého arkýřku.

U zdí kaple stojí krásně vykládané barokní lavice s vysokým pozadím. Vedle oltáře v pravo na stěně umístěna na konsole obdélníková dřevěná skřínka, na jejichž dvířkách jest vymalován Spasitel z mrtvých vstavší; uvnitř za sklem ve třech přihrádkách nad sebou spatřují se lebky s plechovými korunkami, a pod nimi nápisy: Václav II., Václav III., Eliška; po stranách uloženy jsou zbytky kostí. Skřínka tato pořízena byla r. 1875; dříve chovaly se pozůstatky tyto ve staré truhlici dřevěné asi ze stol. XVII. pocházející, jejíž boky měly zasklené otvory, aby devnitř viděti bylo. Jsou-li to opravdu pozůstatky zmíněných osob královských, není jisto; farář Šimák poznamenal r. 1824 v pamětní

knize farní: „Co se tří oněch lebek i více člověčích kostí týče, jež v sakristii v sarkofágu malém neb v černé zamčené rakvici uctivě se na místě povýšeném chovají a nad sebou tré korun neb vínků královských mají až posaváde, neví se nyní jistotně, čí to ostatkové jsou. Starý 70letý kostelník nynější Jan Graf, jenž za trvání ještě kláštera Zbraslavského prelátským služebníkem byl, praví, že velební páni klášterní tyto ostatky s touto rakvicí při výročních hodinkách za mrtvé fundatory do kostela, kladouce pod černé zastření, stavívali, majíce je za lebky a kosti královské Václava II., Václava III. a matky tohoto.“ Buď tomu jakkoliv, pohled na skrovné tyto pozůstatky tak chudě uložené uvádí na mysl divákovu mocně pravdu, jak pomíjí sláva a lesk tohoto světa!

Střední pole mezi presbytářem, oběma kaplemi a lodí má nízkou klenbu výsečovou.

Loď má tři pole výsečové klenby. V pozadí jest kruchta s velikými varhanami v ozdobných skříních. Varhany mají 22 rejstříky; zhotoveny byly r. 1776 Antonínem Reissem, varhanářem z Prahy, a roku 1816 Josefem Gartnerem z Klatov opraveny.

Na bočních stěnách lodi visí proti sobě obrazy na plátně z XVIII. stol.: „Klanění sv. Tří Králův“ a „Narození Páně“, dobré, ale stářím zašlé malby.

Ve výklenku oltář barokní, na něm velmi pěkný soudobý obraz na plátně „Sv. Jan Nep. na klekátku klečící“; po stranách sochy světců, nahoře ozářený relief Madonny Staroboleslavské; nad mensou relief „Svržení sv. Jana s mostu“.

K jižnímu boku hlavní lodi přiléhá, připojujíc se ke kapli P. Marie, nízká boční loď s výsečovou klenbou. U pilířů loď tuto od lodi hlavní dělících malé oltáříky a obrazy z doby rokokové: 1. s pěkným obrazem sv. Antonína Pad., jemuž Jesulátko se zjevuje; v dolejší části za sklem ve výklenku na způsob jeskyňky upraveném soška ležící mrtvoly sv. Rosalie. 2. Naproti ve štukovém orámování obraz na plátně sv. Almerika jakožto pastýře. 3. obraz P. Marie Klatovské nad klekátkem vykládaným. 4. Naproti v štukovém rámci obraz na plátně: „Sv. Máří Magd. klečící v prázdném hrobě Kristově“.

V boční lodi visí malý podélný obrázek (poprsní) sv. Tomáše a sv. Kateřiny z r. 1629.

Pod kruchtou obraz na plátně malovaný z prvé pol. XVII. stol.; jest to epitaf králů Václava II., zakladatele kláštera Zbraslavského, a syna jeho Václava III. Uprostřed jest Kristus Pán na kříži, na jehož pni pod nohama Spasitelovýma jest znak český; po stranách kříže jsou latinské verše vztahující se k řečeným králům, dole pak po stranách spatřují se poprsní podobizny jejich, ovšem ne věrné, nýbrž v kroji a rázu doby vzniku obrazu, totiž prvé pol. XVII. stol. V pozadí jest pohled na zříceniny klášterní, ale rovněž nikoliv věrný, neboť zříceniny tu naznačené podobají se spíše zříceninám nějakého amfiteatru římského, nežli zříceninám kláštera.*)

Stranou jihovýchodně od kostela stojí věž, cibulovitou střechou krytá s bicími hodinami. Uvnitř jest hodinový stroj s okrasami uměle ze železa kovanými; v hořejší prolamované ozdobě spatřuje se mitra opatská, letopočet 1703 a písmena F. W. L., A. AR., t. j. F. Wolfgang Lochner, abbas Aulae Regiae.

Zvony: 1. z r. 1765 s reliefy sv. Václava a sv. Víta a s letočetnými nápisy: „HaeC sVB DesIDerlo anDres feLICIter abbatIzante refVsa“ a „DVrCh hItz pIn zerfLossen, Iohann Georg KÜhner hatt MICh In Prag gegossen“; 2. s nápisem: „K větší slávě P. Boha, s. Tomáše a b. Jana Nep. slitej zvon tento nákladem Tomáše Jelínka 1707. Přelit od Arnošta Diepoldta v Praze 1894; 3. umíráček s reliefy sv. Mikuláše a sv. Bar-

*) V knize „Phoenix incineratus“ vydané kl. Zbraslavským r. 1647 jest rytina tohoto epitafu; na této rytině čte se pod nápisem v pravo umístěným: „Restauratum anno 1646“, což vztahuje se nepochybně k obnově, ne-li ke vzniku (dle starší předlohy) epitafu.

bory, a nápisem: „Fusa a Zacharia Ditrich Vetero-Pragae anno 1749, 24. Novembris."

Ke kostelu přiléhá bývalá praelatura, nyňější zámek. Průčelí její obráceno jest k mrtvému rameni Berounky. V prvém poschodí jsou na stropech pěkné malby, líčící výjevy z doby založení kláštera (na př. král s opaty v loďce pluje; opatové králi oznamují, že sobě pro klášter vyvolili Zbraslav; král s opa-

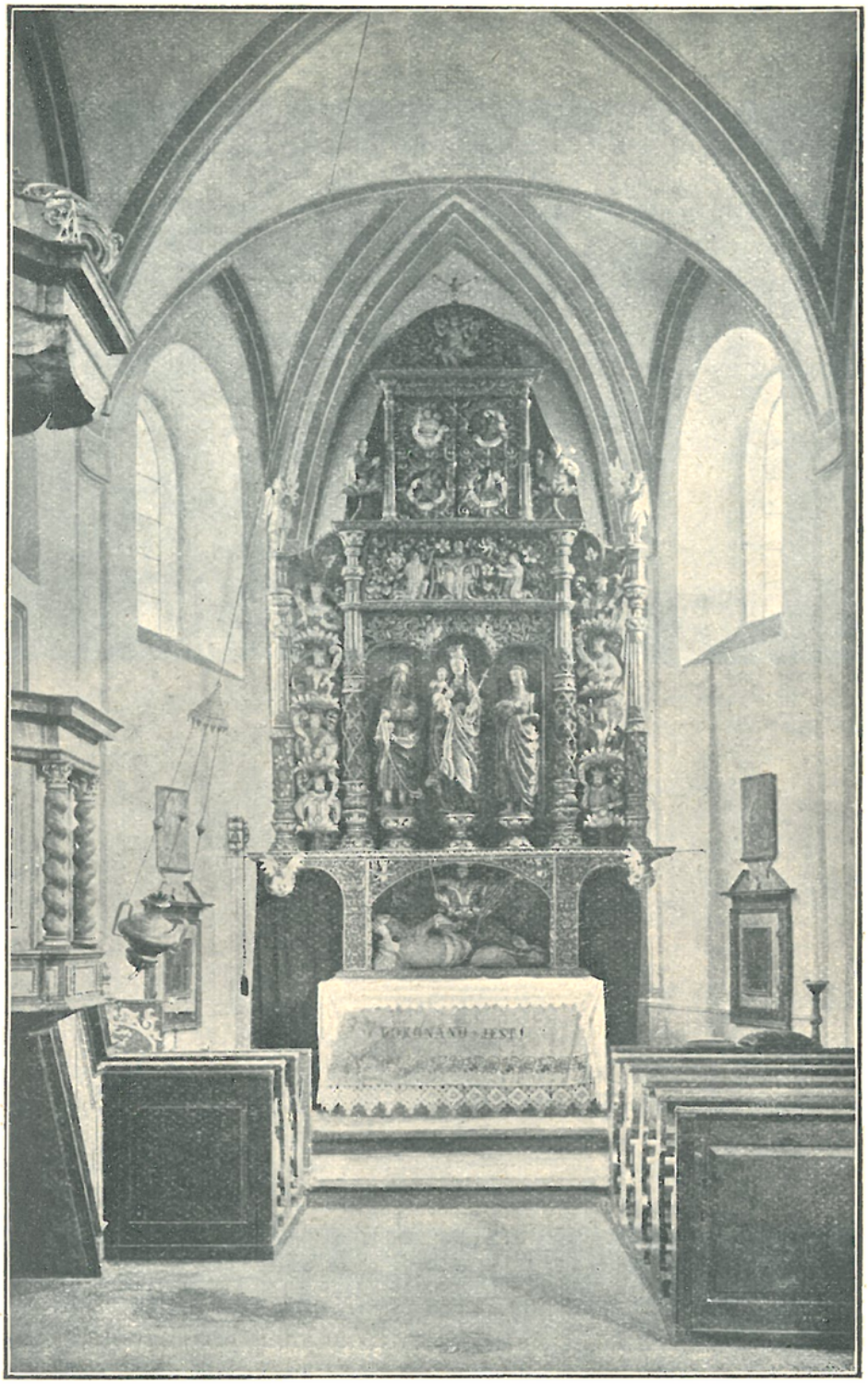

Vnitřek hřbitovního kostela sv. Havla nad Zbraslaví.

tem dívají se z okna, kterak loví ryby), jakož i k návštěvě císařovny Marie Teresie na Zbraslavi (císařovna pluje v loďce ke Zbraslavi, potvrzuje výsady kláštera).

V průčelí praelatury nad balkonem opatský znak a začáteční písmena jména opata Theodora Schönfelda.

K západní straně kostela připojuje se rozsáhlé stavení bývalého konventu, jehož průčelí rovněž obráceno jest k rameni Berounky.

Filiální kostel v Malé Chuchli.

Konventní budova skládá se ze tří křídel v pravém úhlu k sobě postavených, jež uzavírají čtverhranné nádvoří k jihu volné, jen zdí a domkem vrátného uzavřené.

Nejnádhernější jest křídlo severní; střední povystupující a vyšší jeho část (t. zv. risalit) zakončena jest v průčelí trojhranným štítem, na jehož vrcholu stojí kamenná socha krále Václava II.; po stranách jsou sochy andělů, z nichž jeden drží znak český, druhý znak kláštera Zbraslavského. Ve štítu jest nápis: „WenCesLaVs PIVs, BoëMIae reX, fVnDator AVLae regIae“ (písmeny letočetné dávají rok 1743). Uvnitř bývaly nádherné, nyní zcela zpustlé místnosti, jichž užíváno bylo po zrušení kláštera za místnosti tovární. V přízemí jest bývalý refektář, v poschodí veliká síň, jejíž strop ozdoben štukem a malbou představující založení kláštera Zbraslavského.

Před bývalým klášterem opodál farního kostela stával kostel sv. Jana Křtitele, jenž byl r. 1786 zrušen.

Dne 18. dubna 1786, v třetí svátek velikonoční, sloužil poslední mši sv. v tomto kostele tehdejší vikář, farář Mníšecký Jan Křt. Cippelius za všecky okolo něho pohřbené; po té byl kostel prohlášen za odsvěcený.

Byl potom upraven tak, že dole byla konírna, nad ní sýpka. Bylo to stavení dosti prostranné a vysoké, slohu gotického. Roku 1875 bylo zbořeno.

Hřbitovní, kdysi farní kostel sv. Havla nad Zbraslaví na vrchu Havlíně. Připomíná se již v zakládací listině kláštera kladrubského z r. 1115 jakožto »kaple sv. Havla«. Že býval farním, vypravovali jsme již výše. Původní starobylá svatyně přestavěna byla v nynější podobu asi r. 1660, kterýžto letopočet spatřoval se na zdi nad hlavním vchodem.

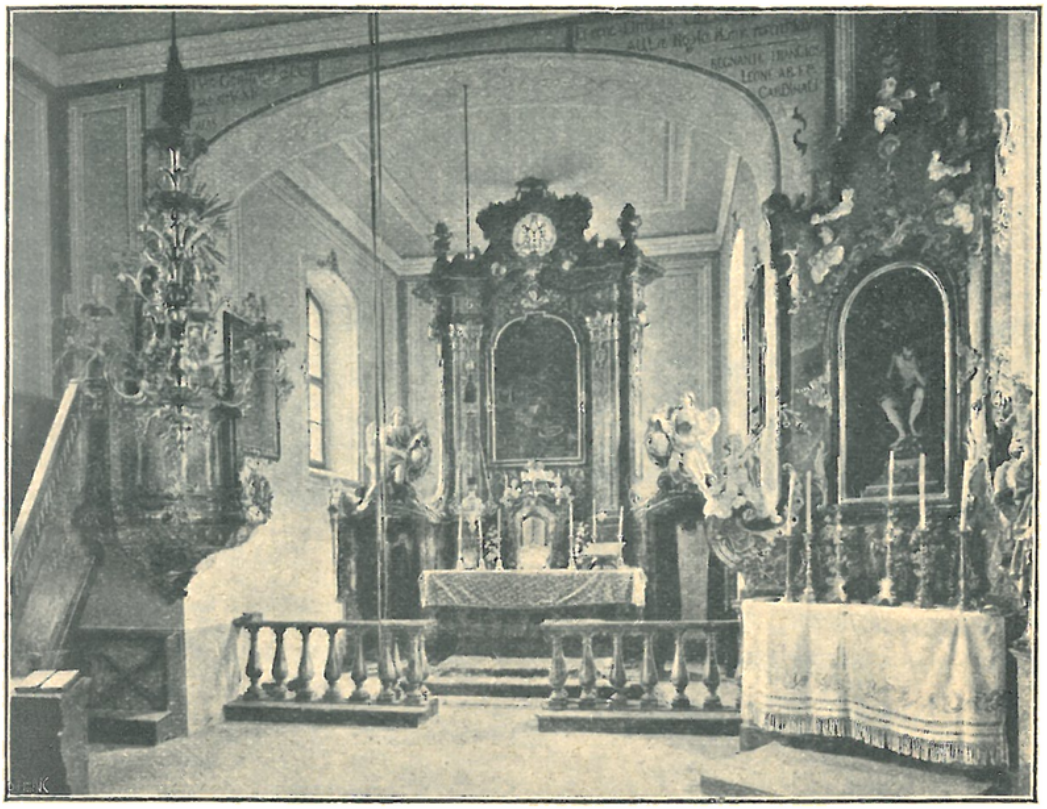

Vnitřek filiálního kostela v Malé Chuchli.

Z původní románské stavby zachovalo se zdivo věže zbudované z tesaných kvádříků, jakož i část zdiva lodi, na němž se zevně zachoval dosud románský vlys obloučkový.

Věž stojící v průčelí má střechu plechem pobitou báňovitou s lucernovitou vížkou.

Presbytář skládá se z jednoho pole křížové ploché klenby bez žeber a ze sklenutého trojbokého závěru.

Stojí tu krásný oltář, jenž dříve býval hlavním oltářem kostela klášterního sv. Jakuba, a byl sem odtamtud přenešen kolem r. 1744, když tam zřizován byl mramorový oltář nynější.

Jest to mistrovské řezbářské dílo renaissanční neznámého umělce z prostředka XVI. stol. V části střední stojí uprostřed socha P. Marie, po jejích stranách sochy sv. Jakuba a sv. Jana Evangelisty. Nad tím jest vlys, v němž spatřuje se Bůh Otec držící před sebou kříž, na němž pní

Spasitel, po stranách klečící andělé. V nástavku jsou symboly čtyř svatých evangelistův, v půlkruhovém zakončení žehnající Ježíšek s křížem v ruce, nejvýše pak holubice, odznak Ducha sv. V dolejší části jest odpočívající Jesse, praotec rodu Davidova; odpočívá tu jako kořen („A vyjde prut z kořene Jesse, a květ z kořene jeho vystoupí", Isaiáš 11, 1); z jeho

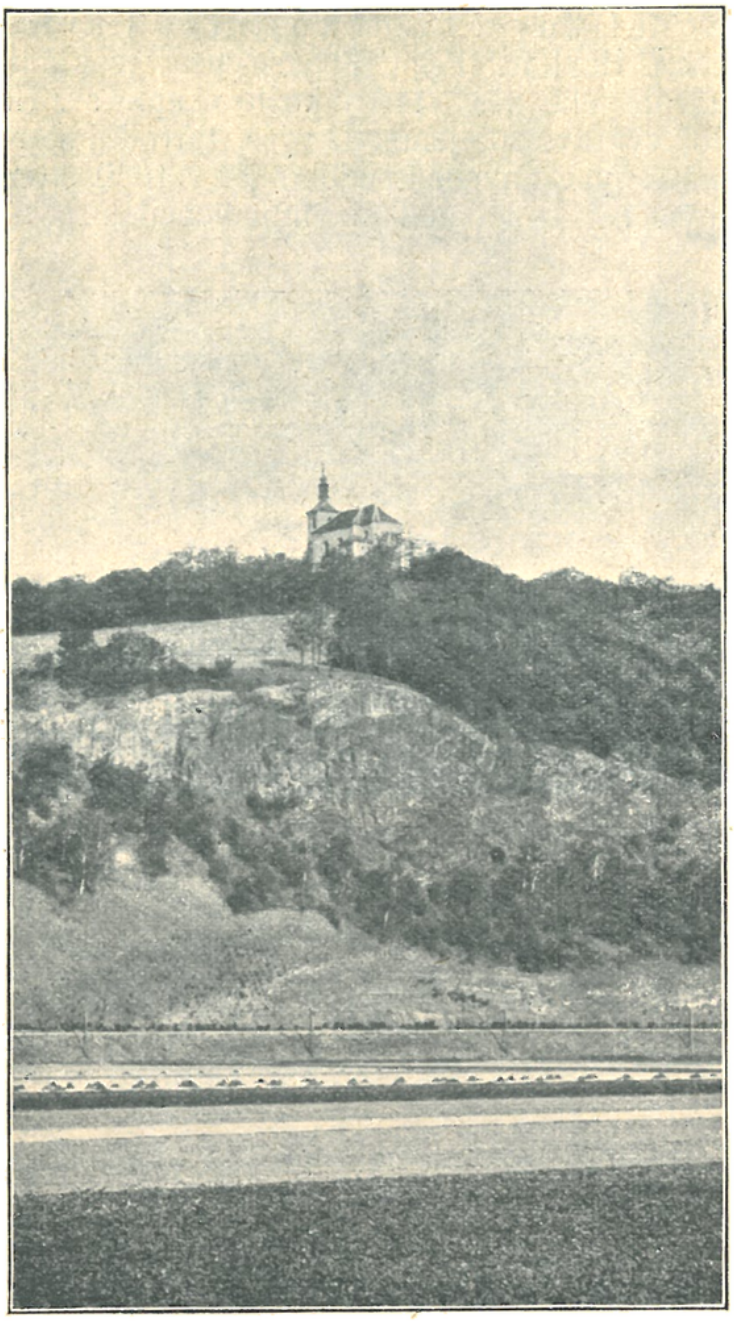

Kostel sv. Jana Nep. nad Chuchlí. (Pohled z dálky.)

prsou vyrůstá peň, v jehož prvém kalichovitém květu jest poprsí Davida krále s harfou v ruce; z prsou Davidových vyrůstají dvě větve k oběma stranám, kde pak po stranách oltáře jdou vzhůru, nesouce na každé straně kalichovité květy se čtyřmi vynikajícími členy rodu, a končíce se nahoře jednak poprsím Panny Marie, jednak poprsím sv. Josefa. Jest tak velice pěkně znázorněny rodokmeny Panny Marie a sv. Josefa, kteří oba po-

cházeli z rodu Davidova. R. 1869 a 1870 byl oltář tento za přispění spolku „Vlastimil“ obnoven a polychromován řezbářem Eduardem Veselým*).

Z boků lodi vystupují ramena na způsob lodi křížové. Loď i ramena mají strop rovný. Při východních stěnách ramen prosté barokní oltáře: 1. na oltáři strany evang. novější (z r. 1852) obraz „P. Maria v oblacích“ (Neposkvrněné Početí), v hoř. části menší obrázek sv. Josefa; 2. na oltáři strany epištolní obstojný, zašlý obraz (z r. 1683) „sv. Havel na poušti, v pozadí klášter“, v hořejší části necenný obrázek sv. Antonína Pad.

Zvony: 1. z r. 1528, ulitý mistrem Bartolomějem v Praze; 2. z r. 1683, ulitý od Bedřicha Schönfelda v Praze.

Za presbytářem na hřbitově jest osmiboká kostnice z r. 1723; býval na ní letočetný nápis: „SMrt Dokonaná Časná šťastně Co jest? — Jest tWé panoWání na nebI jIstě.“

Pod lesíkem nebo hájem vrchu Svatohavelského proti bývalé velké klášterní zahradě stojí Boží muka pěkného díla z kamene; jest na nich tento nápis: „Jan Michna, foršt Zbraslavský, a manželka jeho ke cti a chvále Pána Boha tyto Boží muka dali ustaviti. Leta Páně 1669. Martin Giskra z Strakonic udělal.“

V levo od silnice ze Zbraslavi k Jilovišti vedoucí jest v lese při cestě tudy vedoucí otevřená výklenková kaplice; v ní obraz na plátně: P. Maria s Ježíškem. Dole vytesán nápis: „Uvěř — zde jest stánek milostí! Glaube — Hier ist eine Gnadenstaette. J. N. A. J. P. 1840. 1871.“

*Filiální kostel Jména Panny Marie v Malé Chuchli***) byl již r. 1264 kostelem farním***); roku 1298 biskup Pražský Řehoř postoupil jej klášteru Zbraslavskému.

Z farářů zdejších jsou známi tito: Václav do 1371, Jan, prve f. sv. Filipa a Jakuba v Starém městě Pražském, sm. s. před., 1371—74, Matěj, prve f. v Mořině, sm. s před., 1374—78, Heřman, prve f. v Radotíně, sm. s před., 1378, Jan, prve f. v Lišnici, sm. s před., 1378, Petr 1384, Erazim 1394—95, Jakub, prve f. v Boru, 1395—1402, Pavel 1403, Bernard, prve oltářník sv. Prokopa a Jiljí v hořejším kostele Kutnohorském, sm. s před., 1403—1406, Petr do 1415, František, prve f. u sv. Ondřeje v Starém Městě Pražském, sm. s před., 1415.

V bouřích husitských Chuchle byly klášteru Zbraslavskému odcizeny a dostaly se v držení osob světských. Tím se stalo, že tu pak ve stol. XVI. nalézáme kněze pod obojí (Matouš před 1534, Vojtěch 1534).

Později klášter Zbraslavský Chuchli vyplatil; ale duchovní správy samostatné již tu pak nebylo.

Kostel, jehož půdorys poukazuje k tomu, že to byla původně stavba románská zakončena chorem pravoúhlým*), byl často opravován, ale posléze sešel tak, že se sřítil. Pro svoji hlubokou polohu trpíval hlavně vlhkostí; aby se tomu odpomohlo, bylo místo, kde stál, vysoko naveženo, a r. 1774 nový kostelík

---

*) Srovn. článek Jana Heraina: „Hlavní oltář v kostele sv. Havla na Zbraslavi“ v Časop. spol. přátel starož. XI. (1903), 43 (s vyobr.).

**) Chuchle náležela v nejstarších dobách biskupům Pražským, kteří tu nepochybně mívali i jakési sídlo, jak patrno z tohoto vypravování starého letopisce: „Leta 1132 dne 19. ledna, když pan Menhart (biskup Pražský) meškal v jedné vsi řečené Chuchel, jednoho dne v soumrak stal se div neslýchaný a velmi strašlivý. Když totiž ospalostí již stížen vstoupil do postele a služebníci jeho stáli u něho, najednou hřmot hrozný, jako z jeskyně přicházeje, blížil se k domu, ve kterém byl, a zazvučel jim v uších; kterýmžto hřmotem zastrašeni utekli, pána samotného nechavše; on pak nevěda, co by činil, vyskočil z postele, a jako u vytržení se nacházeje, postavil se vedle zdi komína; a hle! kámen divné velikosti padaje s hory, zbořil dvě zdi i s postelí biskupovou a tam zůstal ležeti, a tak pan biskup zůstal jest bez úrazu.“ Prameny děj. čes. II., 214.

***) Reg. Boh. II, 172.

nynější na starém zdivu vystavěn, uvnitř zcela nově zařízen, a posléze dne 7. září řečeného roku opatem Celestinem Stoyem benedikován.

Jest to malé stavení barokní, s barokními štíty průčelními na straně východní i západní, se střechou prejzovou, na níž jest vížka plechem pobitá s cibulovitou, stříškou. Presbytář i loď mají stropy rovné, vítězný oblouk má podobu ploše stlačeného segmentu. V cípech barvou napsán letočetný nápis latinský vztahující se k obnově kostela r. 1774, a pod ním rovněž latinský nápis poukazující k nedávné opravě. Okna obdélníková, nízkým segmentem zaklenutá.

Kostel sv. Jana Nep. nad Chuchlí. (Pohled z blízka.)

Oltář hlavní barokní, na něm soudobý obraz „Narození Panny Marie", po stranách nad brankami za oltář vedoucími sochy andělů. Při vítězném oblouku na straně evangelijní kazatelna barokní, na straně epištolní šikmo v rohu oltář barokní s výklenkem uprostřed, v němž socha sedícího zbičovaného Spasitele. Ve vížce visí dva zvony: 1. s nápisem latinským: „Haec campana in honorem B. V. M. et s. Bernardi fusa Wolfgango abbate Aulae Regiae anno 1708." 2. s reliefem sv. Barbory a nápisem: „J. G. K. (= Kühner) 1775", přelit byl r. 1892.

Malá Chuchle bývala hojně navštěvovaným místem lázeňským. Nad jeskyní, z níž pramen se prýštil, vytesána byla v pískovci Panna Maria Zbraslavská a letopočet 1753.

Mezi Malou a Velikou Chuchlí, na malebné výšině hájem porostlé, stojí osaměle daleko viditelný kostel sv. Jana Nepomuckého. Byl vystavěn r. 1729 za opata Tomáše Budecia. Prý jistý bohatý a nábožný polský šlechtic, jenž ve vyhlášených tehdáž lázních Chuchelských se léčil, často vycházel na toto místo, a kochal se odtud krásnou vyhlídkou po okolní krajině. Když pak v lázních Chuchelských nabyl zdraví, na poděkování Bohu kostel tu vystavěti dal. Dověděv se pak, že tudy vedla za starých dob cesta z Prahy na Zbraslav, a že dle

pověsti po ní sv. Jan Nep. putoval často — a posléze nedlouho před mučednickou smrtí svou — k obrazu Panny Marie Zbraslavské, dal novou svatyni posvětiti ke cti sv. Jana Nepomuckého. Při tomto kostele žili pak dva poustevníci-terciáři, vydržovaní klášterem Zbraslavským, kteří přisluhovali při obou kostelích Chuchelských. Roku 1793 v noci 15. května zlosynové vydran-

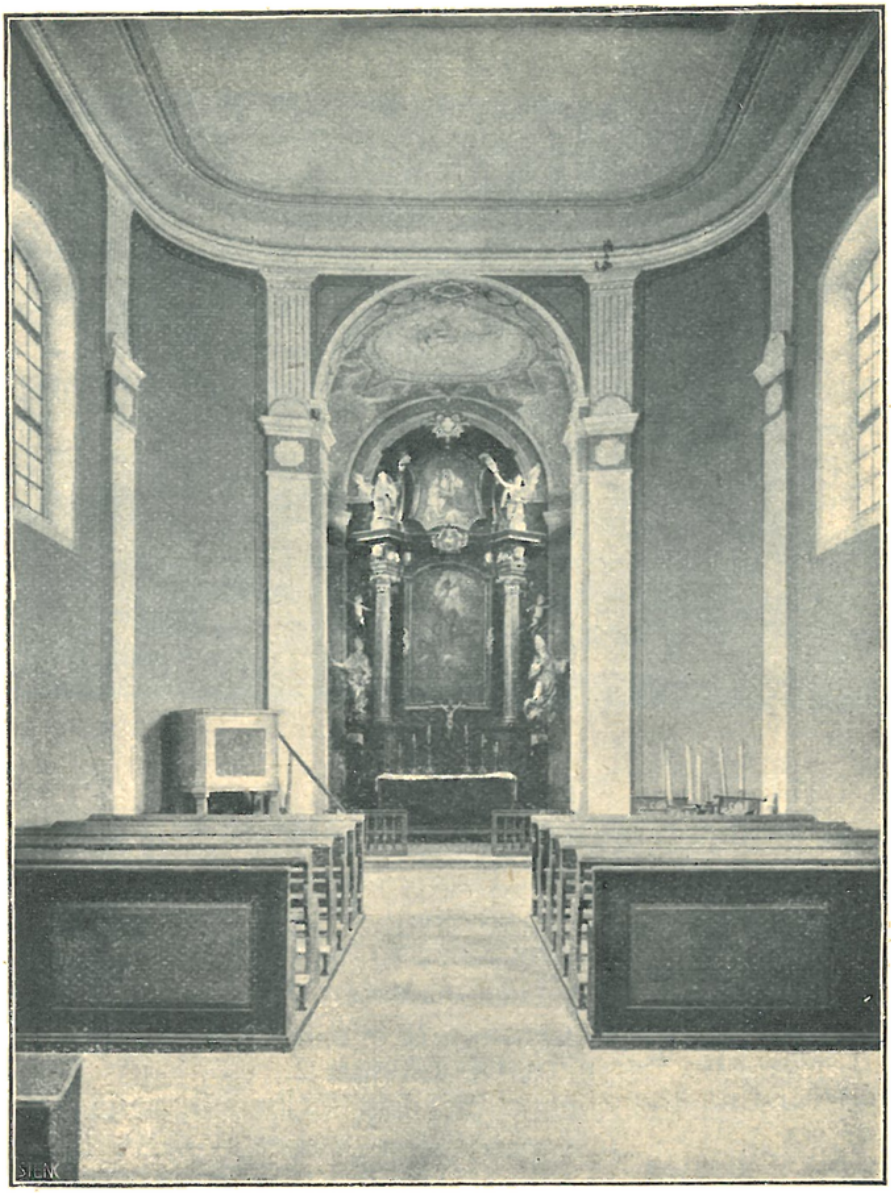

Vnitřek kostela sv. Jana Nep. nad Chuchlí.

covali kostel a ukradli zvony. Roku 1846 kněžna Marie Anna z Oettingen-Wallersteinu dala zpustlý kostelík na svůj náklad opraviti.

Jest to jednoduché stavení slohu barokního s nevysokou věží v průčelí. Presbytář v půdorysu čtvercový má klenbu plackovou, pěkným štukem ozdobenou (ve věnci květinovém a ovocném sv. Jan Nep.; v cípech klenby allegorické postavy znázorňující ctnosti světcovy: víru, mlčenlivost, dobročinnost a čistotu). Hlavní oltář barokní, z doby zbudování kostela

pocházející; na něm obraz na plátně sv. Jana Nep., po stranách sochy sv. Prokopa a sv. Ivána; v hořejším nástavku novější obraz P. Marie s Ježíškem. Loď má strop plochý. U kostela jest hřbitov pro osadníky Chuchelské.

14. Zlíchov, Zléchov, fara.

Duchovní správu obstarává farář.

Patron kostela: Studijní fond (správa nadačních statků c. k. university pražské).

Farní budova jest majetkem dědiců Maxe Hergeta, majitele statku „Slovanka" v Hlubočepích č. 16.

Obce přifařené: Zlíchov 1954 k., 10 ak., 24 ž., šk. 6tř.; Hlubočepy ½ h., 1675 k., 2 ak., 10 ž., šk. 5tř. Strážní domek buštěhr. dráhy z Butovic 3 k.; celkem 3632 k., 22 ak., 34 ž.

Pod báječným hradem Děvínem založena osada Zléchov. Proti Děvínu na vrchu sv. Štěpána, na místě, kam dle pověsti Horymír na Šemíku s Vyšehradu doskočil, vystavěna kaple, při níž byl i plebán. Podací právo náleželo českému králi.

Prvním známým farářem na Zlíchově jest Bartoloměj, jenž pobyl na Zlíchově mnoho let, pak se stal kanovníkem kustodem při chrámu Vyšehradském. Jemu a jeho nástupcům daroval Otakar II. kostelík Zlíchovský spolu s příslušejícími pozemky a důchody listem ze dne 13. února 1257. Mikuláš, biskup Pražský, toto darování schválil *).

K žádosti krále Otakara II. povolil biskup Pražský Jan III. z Dražic roku 1258 jmenovanému kanovníku vyšehradskému Bartoloměji, aby z kostela Zlíchovského svaté ostatky přenesl do kaple sv. Jana Ev. nalézající se při dvoře královském na Vyšehradě, a kapli Zlíchovskou aby zbořil. Osadníci Zlíchovští měli připadnouti sousedním farnostem.

Ostatky svatých byly sice na Vyšehrad přenešeny, i nadání kostelíka Zléchovského užívali potom sakristové kapitolního chrámu Vyšehradského (totiž užitek ze dvora v Kněževsi a ze 3 lidí v Hlubočepích), ale kostelík Zlíchovský zbořen nebyl. Konali v něm (1264) služby Boží za příslušnou náhradu z důchodů zádušních faráři z Malé Chuchle **).

Patronem kostela byli sakristové z kapitoly Vyšehradské. Kostel přidělen k dekanátu Ořešskému.

Jak dlouho byl Zlíchov přifařen k Chuchli, nedá se určiti. Zmínka o faráři na Zlíchově děje se teprve r. 1319. Toho roku Zlíchovský farář Václav (Vaněk) se stal vikaristou děkana Pražského v kostele metropolitním. Fridlin, sakrista Vyšehradský jmenoval pak faráře Gottfrida ***).

Od roku 1352 odváděl farní kostel zlíchovský 6 grošů desátku papežského.

Do r. 1359 byl tu plebánem Jakub, s nímž řečeného roku směnil faru Ondřej, farář Heřmanický. Podací právo měl Pražský kanovník Štěpán, spolu písař desk zemských, jenž po svém otci Štěpánu z Tetína držel ves Zlíchov.

---

*) Reg. Bohem. II, 55—56.
**) Reg. Bohem. II, 172.
***) Reg. Boh. III, 221.

Fara Zlíchovská byla asi špatná, neboť faráři se zde často střídali. Ondřej se vzdal této fary již r. 1360. Na jeho místo presentován řečeným kanovníkem Štěpánem Zachariáš, kněz z Prahy.

Po roce (1361) Zachariáš odešel, zaměniv faru s Mikulášem z Dobrovítova se svolením Jana ze Zlíchova, tehdejšího patrona. Mikuláš r. 1379 směnil místo své s Bartolomějem, farářem z Horek. Bartoloměj při kostele nebydlil, maje tu zástupcem kněze Mikuláše, řečeného „Vrabec".

V aktech visitačních r. 1380 připomíná se, že kostel měl jedno roucho sváteční a jedno všední s příslušenstvím („cum apparatibus"), missál starý s notami dosti dobrý, „liber viaticus" starý, špatně svázaný, a agendu.

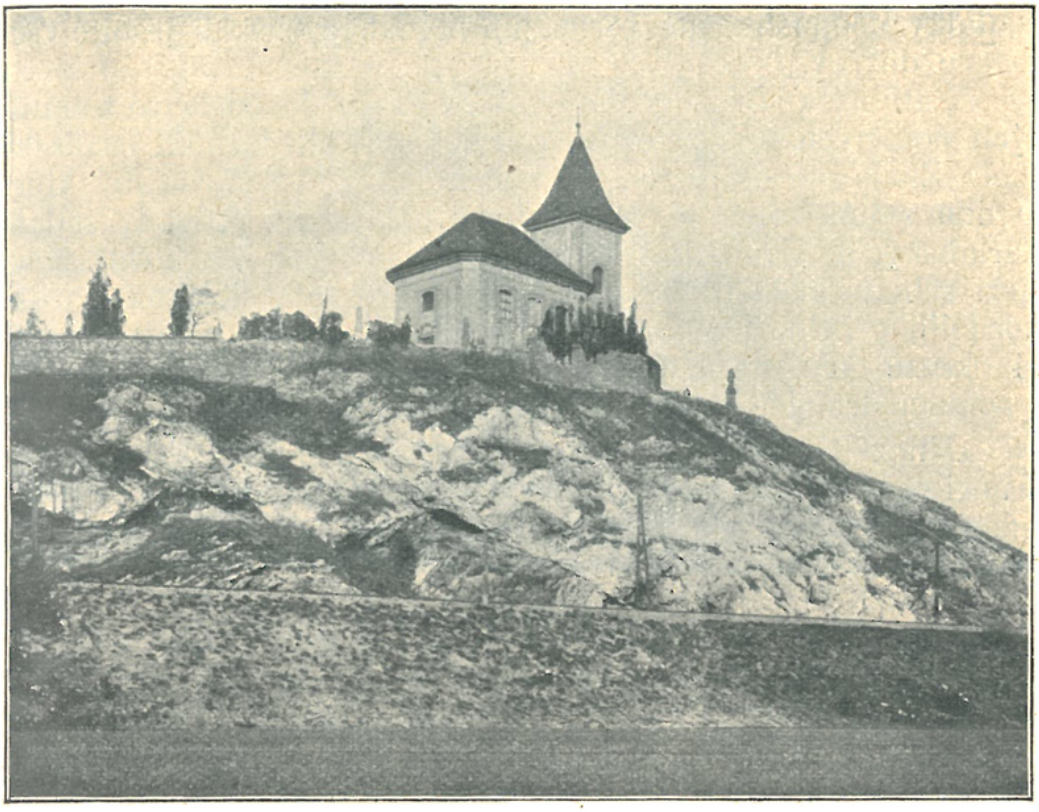

Farní kostel na Zlíchově.

Po visitaci r. 1380 byl sem téhož roku dosazen za faráře Jindřich, jenž se tu připomíná ještě r. 1399; r. 1401 byl tu farářem kněz Mikuláš.

R. 1416 Heřman, biskup Nikopolský, světil v kostele Zlíchovském na kněze.*)

Kdy a jakým způsobem kapitola Vyšehradská přišla o podací právo na Zlíchově, není známo.

Král Jan Lucemburský povolal do Čech Kartusiány a dal jim prostředky, aby sobě na nynějším Smíchově klášter vystavěli. Zlíchov přešel v majetek kláštera, který též od r. 1379 právo podací na faru vykonával.

Po zničení kláštera kartusiánského Husity zabrali Pražané se statky zbořeného kláštera i Zlíchov a tak od r. 1419 byli na Zlíchově faráři pod obojí. Jména jejich nejsou známa.

*) Lib. ord. v archivu kapitol.

Utrakvistického faráře pozbyl kostel Zlíchovský v r. 1624. Z této doby pouze jest nám známo, že z vinice někdy Jiřího z Poděbrad později Erazimovské vycházel kostelu Zlíchovskému v roce 1486 roční plat 24 grošů a věrtel vína.

Kolej jesuitů u sv. Klimenta v Praze koupila od hrabat Michnů z Vacínova r. 1669 vesnici Zlíchov a 1673 od sirotků po Aleši Ferd. Vratislavu hraběti z Mitrovic dvůr s polnostmi. V té době počali jesuité Klementínští z Prahy konati missie kolem Prahy mezi zanedbaným lidem, zvláště vinaři, z nichž mnozí byli tajnými nekatolíky.

Když v r. 1680 vypukla morová rána a jesuité Zlíchovské osadníky neopustili, ale věrně jim pomaháli, získali jesuité všeobecné důvěry.

Zatím také Družina Marianská v Praze dověděla se o smutných poměrech náboženských mezi vinaři a ostatními osadníky okolo Zlíchova, ujala se jich, zvala je na své slavnosti, které se lidu velmi líbily. I počali vinaři choditi na průvody sodalů Marianských, přijímali sv. svátosti a horlivější duchovní život mezi sebou zaváděli. Družina Marianská vzala si je na starost. Rozdělili si vinice od Podolí přes Smíchov až ke Zlíchovu na 24 okresů, a v každém okresu ustanoven jeden »otec«, který s pomocí druhých na pořádek dohlížel.

Mnozí tu teprva pokřtěni, oddáni; nemocní zaopatřováni. V noci se modlívali vinaři mající na vinicích stráž dva růžence, jeden prý za ten den, druhý za minulost, kde prý se nemodlívali žádný. Ale stále ještě potají se tu objevovali predikanti protestantští; nezmohli však již ničeho.

Roku 1713 jesuité starý, patrně již sešlý kostelík zbořili a počali stavěti nový, nynější. Stavba dokončena 1714, načež dne 5. května ke cti sv. apoštolů Filipa a Jakuba požehnána.

Členové řádu jesuitského konali v kostele tom pak často missie (na př. r. 1735 Josef Koffler); také zde vykonávali veškerou duchovní správu.

R. 1749 byla zřízena fara na Smíchově, a Zlíchov i Hlubočepy přifařeny k Smíchovu. Od r. 1780 vedli Smíchovští faráři pro Zlíchov a Hlubočepy zvláštní matriky.

Když byl řád jesuitský zrušen, byly dvory na Zlíchově a v Hlubočepích rozparcellovány a rozprodány. Patronem kostela Zlíchovského se stal studijní fond pod patronátním úřadem v Tuchoměřicích.

Roku 1793 v noci 15. května zlosynové ukradli z věže dva menší zvony, z nichž jeden vážil 160 liber a druhý 60 liber; téže noci vyloupili i Chuchelský kostelík sv. Jana Nep. Teprve r. 1838 21. září zavěšeny za ukradené dva nové zvony.

V letech 1857 a pozdějších vypomáhali v duchovní správě na Zlíchově, zvláště při pohřbech, kněží pensisté, kteří se na Zlíchově usadili. Tak v matrikách připomíná se Josef Bouček, jenž zde byl skoro 6 let, po něm František Blažek. Pak dochá-

zeli sem i kněží z kláštera Emauzského: Benedikt Neufusz a Zachystal.

Obecní zastupitelstvo Hlubočepy-Zlíchov usilovalo, aby na Zlíchově zřízena byla fara. Ale nebylo tu farní budovy. Tehdejší majitel Zlíchovských vápenek a realit Max Herget učinil prohlášení, jež bylo pak přijato a úředně pojištěno, že věnuje za byt farářův dům č. 21 na Zlíchově pod kostelem i s přiléhající zahrádkou na vždycky; majetnické právo si ponechá, ale zavázal se, že dům ten vždy v dobrém stavu bude udržovati.

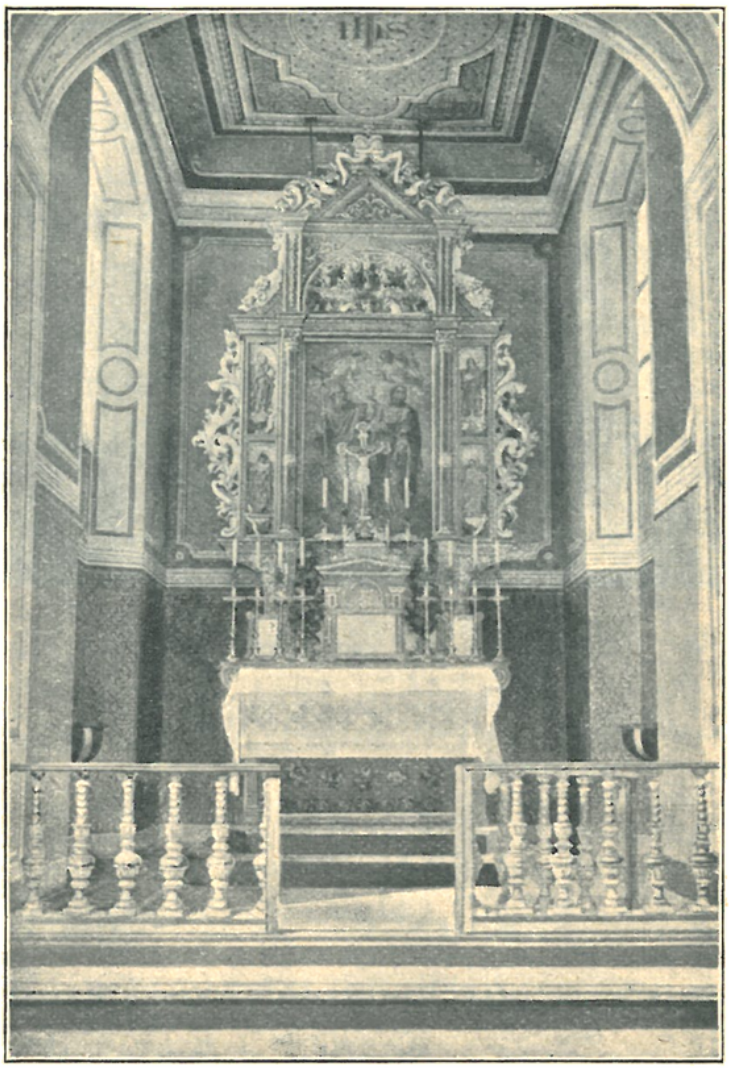

Hlavní oltář kostela Zlíchovského.

Závazek ten platí i pro všechny jeho nástupce, majitele reality »Slovanka«. Přípisem c. k. místodržitelství v Čechách 18. ledna 1872 byla fara na Zlíchově povolena, a dne 8. ledna 1873 nový farář uveden.

Pořad farářů: Prvofarář Josef Šnep 1873—1892 (odešel na odpočinek, † 1896 v Praze), Fr. Seraf. Vojta, zároveň sekretář k. a. vik. úřadu.

V kostele ovšem mnoho scházelo. R. 1874 zřízena mramorová křtitelnice, r. 1875 celý kostel uvnitř upraven a vymalován. V témž roce 14. října konal J. E. kardinál Schwarzenberg první kanonickou visitaci.

R. 1877 nahražena cihlová dlažba cementovými dlaždicemi, 1883 koupeny varhany a opatřen hromosvod; 1885 kostel zvenčí opraven.

R. 1901 byl kostel zevně nově omítnut, uvnitř vymalován, oltáře obnoveny a následujícího roku pořízen i Boží hrob. Vše nákladem 2400 K. Obnos věnovali dobrodincové. V posledních letech opatřeno kostelní prádlo a paramenty i ostatní kostelní náčiní.

Farní kostel sv. Filipa a Jakuba stojí malebně uprostřed hřbitova*) na vápencové skalce, oddělené od ostatních skal hlubokým zářezem silnice r. 1742 zřízené.

Jest to prostá stavba barokní, k severu obrácená s věží na straně severní (nad presbytářem).

Presbytář jest malý, v půdorysu obdélníkový, s rovným stropem. V něm velice pěkný oltář z přechodní doby renaissance v barok; po stranách úzká křídla s reliefy sv. evangelistů a rozvilinami; v hořejší části spatřuje se pozoruhodná, jemně provedená řezba „Poslední soud". Obraz „Sv. Filip a Jakub" maloval Vilém Kandler r. 1875.

Vítězný oblouk segmentový; v oblouku štuková kartuše s odznaky čtyř sv. evangelistů; v kartuši namalován monogram Kristův I H S.

Loď obdélníková, s rovným stropem. V ní naproti sobě barokní oltáříky, na nichž jsou obrazy „Sv. Josef" a „Sv. Anna" od Kandlera. Na bočních stěnách zavěšeny naproti sobě obrazy „Sv. Ludmila" a „Sv. Václav" od téhož umělce (z bývalých oltářů odstraněných r. 1901, aby se získalo více místa).

V rohu lodi veliká dřevěná barokní P. Maria s Ježíškem v životní velikosti, nově polychromovaná.

Pod kruchtou kartušovaná dřevěná tabule renaissanční s letočetným nápisem latinským, jenž sděluje, že kostel byl stavěn r. 1713, kdy v Čechách zuřil mor, a že byl benedikován r. 1714, kdy morová rána přestala**).

Do roku 1895 upevněn byl pod kruchtou na zdi, ve tmě, známý „Zlíchovský relief". Jest to ze dřeva řezaný relief z prostředka XVI. stol. výborně provedený, bezpochyby votivní deska, kterou rytíř Ondřej — kteréžto jméno křestní lze určiti dle apoštola Ondřeje, který za klečícím rytířem stojí a svou rukou jej chrání — na přímluvu Matky Boží od smrti byv zachráněn, zhotoviti dal a v kostele zavěsil.***)

Před národopisnou výstavou r. 1895 nalezeny byly na kostelní půdě čtyři dovedně řezané reliefy: „Kristus Pán rozmlouvá s matkou synů Zebedeových", „Kristus Pán na hoře Olivetské", „Sv. Jeroným" a „Stigmatisace sv. Františka." Nyní uloženo jest těchto pět reliefů v museu království Českého.

Zvony: 1. s nápisem: „Haec campana honori s. Francisci Xaverii pro bonis collegii Vet. Prag. S. J. curata est a. 1697;" 2. „Beneficentia et pietate incolarum oviumque Hlobočepii et Zlichovii, nec non assiduitate parochi Josephi Svoboda in praeurbio Smichov a. D. 1838." 3. Nejmenší zavěšen jest v okně věže.

---

*) Na pěkném tomto hřbitůvku se již nepochovává; r. 1897 vystavěla obec jinde nový hřbitov, jenž byl 27. června vysvěcen; hřbitov kolem kostela, jenž populaci nevyhovoval, byl zrušen.

**) Deo om. auspice eCCLesIa IsthaeC honorI sanCtorVM phILIppI et IaCobI saCrata grassante In trIpoLI Pragena et In regno BoheMIae pestIfera LVe est aeDIfICata, ea Vero sopIta perfeCta et V. MaII beneDICta. Soli Deo laus, honor et gloria."

***) Viz článek Karla B. Mádla „Relief v kostele Zlíchovském" v Pam. arch. XIV, 235.

Před kostelem stojí kamenná socha sv. Jana Nep., pod kostelem pak u silnice kamenný sloup s kamennou soškou P. Marie Svatohorské.

V Hlubočepích v č. 4 ve statku Říhově, v bývalém panském sídle jesuitův, nachází se malá domácí kaple v prvním poschodí. Kaple zřízena asi od jesuitů. Neliší se stavbou ani z venku, ani uvnitř od ostatní budovy V kapli stojí doposud barokový oltářík pěkně pracovaný. Oltářní obraz představuje P. Marii s Ježíškem na ruce; Ježíšek drží v ruce karafiáty (mal. r. 1841 Scholz). Dříve prý bývala na oltáři kopie obrazu P. Marie Bělohorské. Oltář ozdoben točitými sloupky, řezanými okrasami a dvěma andělíčky. Kaple měla mešní licenci. Nynější oltářní

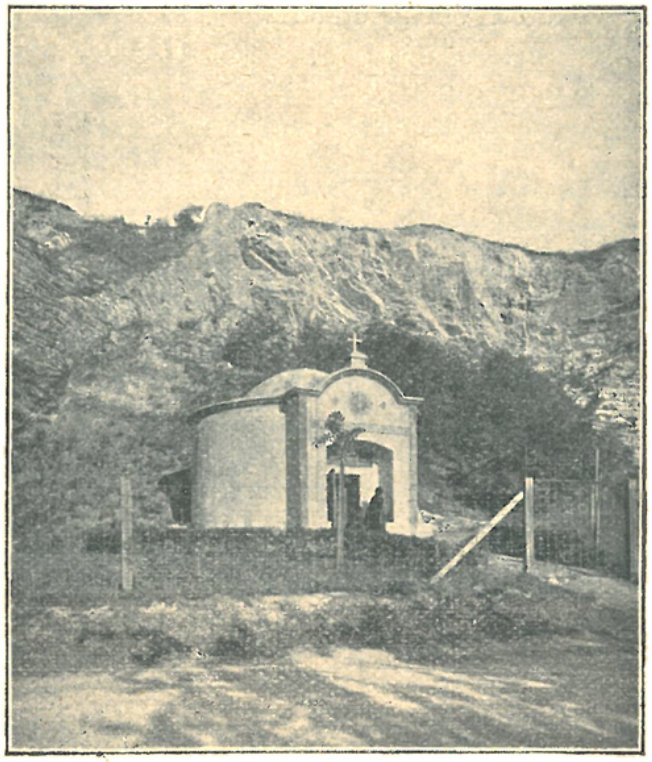

Kaple na Křenkově.

kámen posvěcen dle nápisu vespod přilepeného 30. října 1758 světícím biskupem Emanuelem Arnoštem hrabětem z Valdštejna. Kaple byla proti oltáři dveřmi spojena s velkou místností, takže tvořila jaksi kněžiště. Nyní jsou tyto dveře zazděny a vchod jest z pavlánovité chodby. Již po dlouhá leta neslouží kaple k účelům bohoslužebným a jest málo známa.

U téhož statku nachází se u silnice veliký kříž. Tělo Páně, přirozené velikosti, jest pěkná řezbářská práce.

Kaple na Křenkově. U státní silnice ze Zlíchova k Chuchli na „Křenkově“ stálo skladiště prachu r. 1742 vystavěné, kapli podobné, jež v poslední době sloužilo za skladiště rozličných nástrojů v blízkých vápencových lomech pracujících skalníků. Sl. Marie Hergetova, spolumajitelka firmy Max Herget, dala toto skladiště dle návrhu benediktinů Emauzských upraviti v kapli, jež jest zasvěcena Bolestné P. Marii. Kaple má i mešní licenci. Po prvé sloužena zde mše sv. 9. září 1903. Při přestavbě zůstala stavba nezměněna. Byla pouze opravena; zvláště uvnitř ke staré kamenné zdi přidána zeď nová, cihlová, aby staré zdi byly vyrovnány. Stavba jest okrouhlá, opatřená na východní straně ze zdi vy-

stupujícím portálem, jenž nyní jest ozdoben mosaikovým nápisem a křížem. Kaple jest kopulovitě sklenuta, bez střechy. Klenba jest z venku betonovou omítkou chráněna proti vnikání vody. Na straně západní byl ve zdi vylomen otvor k osvětlení. Ten byl zvětšen a v okno upraven. Na oltáříku jest socha Bolestné P. Marie, zhotovená péčí benediktínů Emauzských. Umístěna jest ve výklenkové kaplici, na jejímž oblouku jest nápis: „Regina martyrum ora pro nobis“ („Královno mučedníků, oroduj za nás“).

Průčelí ozdobeno jest monogramem Kristovým, po jehož stranách jsou písmena A a Ω, jakož i nápisy „Ave Maria, gratia plena“ („Zdrávas Maria, milosti plná“) a „O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus“ („Ó vy všickni, kteříž jdete cestou, pozorujte a vizte, jest-li bolest jako bolest má.“) Nápisy tyto provedeny v mosaice od Vikt. Förstera.

Opravy a dodatky:

K dílu I.

Str. 5. *Český Brod.* 1509 Petr farář („Method" 1899, 17), 1529—1534 Šimon farář, 1547 Jiří děkan, 1553 Matěj Táborský, 1562 Matouš Urban, 1617 Ondřej Polický (Dlabač).

Str. 12. *Bříství* (staré jméno Břeští). 1419 Petr farář (Conf. VII., 286), 1534—1536 Jiří farář, 1550 Bartoš farář, 1578 Havel Lysský farář, 1616 Denhart Jeremiáš Skytorýnský, dříve 1599—1600 děkan Lounský.

Str. 19. *Hradešín.* Řádek 13. shora místo „Ve válkách husitských fara zanikla" čti: „Po válkách husitských byli tu kněží utrakvističtí; z těch jsou známi: 1535 Jan farář (Borový I, 104) a po 1620 David Havel Žlutický farář (Jungmann 561, Jireček, Ruk. I., 200)."

Str. 26. *Lstiboř.* 1522 † 1529 Jakub farář („Method" 1900, 14. 15), 1565 † Václav Hartman, 1566 Mikuláš (Pažout 354), 1596 Jan Urban Litoměřický farář (Dlabač).

Str. 33. *Poříčany.* 1550 zemřel Václav farář.

Str. 41. *Sluštice.* 1578 a 1579 Matouš Pražský, 1614 Adam Viktorín Martinský.

Str. 45. *Skramníky.* 1532 Petr farář („Method" 1900, 15), 1540 Mikuláš farář, 1585 † 1594 Fridrich Bohdanecký.

Str. 53. *Štolmíř.* 1538 Václav farář (Borový, 124).

Str. 60. *Tuklaty.* 1450 Mařík farář, před 1533 Jiří, 1541 Jan, 1564 Bartoš farář, 1613 Jakeš Vít.

Str. 65. *Vitice.* 1564 Pavel (Pažout 112).

Str. 74. *Hrusice.* 1528 Jiří farář.

Str. 76. *Chocerady.* 1584 Jan Štelcar Želetavský.

Str. 81. Dodatkem připojujeme na konci (na str. 318) vyobrazení hrobní kaple vystavěné r. 1872 poblíž Komorního Hrádku na místě bývalé kaple Loretánské. Bylo by žádoucno, aby v pěkné této kapli, jež dosud stojí opuštěna, konaly se občas služby Boží.

Str. 82. *Janovice.* 1518 Václav Rosa.

Str. 86. *Konojedy.* 1588 Matouš Kostelecký farář (Čas. mus. 1864, 273).

Str. 100. *Kruty.* 1587—1590 Jan Štelcar Želetavský (Jireček, II, 263; Čas. mus. 1864, 273), 1608 Václav farář.

Str. 103. *Mukařov.* 1516. Václav farář.

Str. 141. *Česlice.* 1485 Kříž farář („Method" 1899, 34), 1565—66 Václav farář.

Str. 176. *Kamenice.* 1534 Matěj farář utrakv. (Borový, 91).

Str. 179. *Mnichovice.* 1469—1477 Jan farář.

Str. 200. *Říčany.* 1550 Jakub farář, 1578 Jan farář, 1614 Adam Procházka Kouřímský vulgo Špacír.

Str. 206. *Uhřiněves.* 1526—1530 Lukáš farář, 1578 Mikuláš Záveský.

Str. 216. *Zlatníky.* 1469—1473 Matěj farář, 1520 Jakub neb Kubec farář, 1544 Duchek farář, 1546 Václav Rosa.

Str. 254. *Klecany.* 1578—1579 Matěj neb Matouš farář, 1593 Jakub Halecius z Týna Dobrohostova.

Str. 266. *Líbeznice.* 1465—1472 Jan farář, 1528—33 Jakub, 1573 Václav Přáza farář, 1578 Jiří farář.

Str. 279—280. *Podol.* Farnost Podolí, přiléhající k samým hradbám Vyšehradu, obydlená od nejstarších dob nejvíce rybáři, zelináři i zahradníky, byla součástí královských nadání ku kapitole vyšehradské, zároveň s Vršovicemi a Nuslemi. Ve Vršovicích kvetlo štěpařství; nebo kníže Soběslav daroval zde r. 1130 dvě ovocné zahrady kanovníkům vyšehradským; a podobně i v Nuslích, kde kníže Břetislav II. r. 1088 daroval děkanství vyšehradskému některé zahrady s dvěma paroby. Proto také se připomíná, že kapitola vyšehradská vykonávala podací právo k faře v Podolí. Následkem náboženských zmatků, v Čechách vůbec a v Praze zvláště povstalých a dlouho trvajících, spravováno pak bylo okolí pražské v ohledu duchovním kněži misionáři, bydlícími obyčejně ve Vršovicích, odkud docházeli do Michle, Nuslí i Podola. R. 1857 stala se v duchovní správě okolí pražského značná změna. Téhož roku povýšena posavadní administratura v Michli na faru, zároveň obdržely i Vršovice vlastního faráře, a i osada v Podolí stala se samostatnou farností. Velkostatek v Michli, jejž byl pražský měšťan Jan Reček r. 1438 odkázal vysokému učení pražskému (vlastně fakultě jeho právnické a lékařské,) stal se patronem kostela i fary v Michli, a i patronem fary v Podolí. Ale patronát kostela fakulty odmítly, bojíce se nákladu na zanedbaný kostelík, jenž tehdy měl veškerého jmění svého ne celých dva tisíce zlatých, z nichž úroky daleko nedostačovaly ani na běžná vydání farního kostela. Účetnictví kostela přikázáno však téhož roku 1857 velkostatku v Nuslích, jehož majetníkem zároveň s Vršovicemi a Podolem stal se tou dobou koupí p. Procházka. R. 1857 stal se prvofarářem v Podolí *Jan Kovářovic*, bývalý vojenský kurát, a pobyl tu do roku 1883, jenž pro nepříznivost svých poměrů málo pro kostelík svůj vykonal. Po něm nastoupil Dr. *Karel Lev Řehák,* jenž tu pobyl do r. 1892, načež postoupil na faru u sv. Ducha v Praze. Týž celý kostelík nejprvé znovu zřídil a později i na dvě strany rozšířil tak, že kostelík, jenž jindy mohl pojmouti jen 200 lidí, může jich nyní pojmouti 500. Farář ten postaral se také o to, aby v Podolí byl stále i kooperator, tak aby byly denně dvoje služby Boží. Kostel dal celý malovat, a opatřil také pěti nástěnnými obrazy. V kostele zřídil křížovou cestu a před obrazy jejími umístil pěkné bronzové svícny. Dle návodu architekta Barvitia upravil hlavní oltář, a zřídil zcela nově dva postranní oltáříky s tumbami z padělaného mramoru, na jeden z nichž vedli náklad František Feige, knížecí Schwarzenberský správce obchodu s dřívím v Podolí, zároveň s chotí svou Karolinou. Na oltáříku tom jest Madonna s děťátkem, prací to řezbáře Votočky. Na kruchtě postavil opravené zánovní varhany a opatřil šamotovou podlahu chrámovou, pěkně vzorkovanou. Mimo to opatřil kostel všemi možnými potřebami pro dva kněze a pro rozličné slavnosti. Zádušní hřbitov, za něho zrušený, proměnil v úhledný park, do něhož vystavěl kapličku Panny Marie Lourdské, svrchu obloženou křišťály, nalezenými při dobývání vápence ve skalách Podolských. Do zvonice přikoupil farář třetí zvon od sv. Bartoloměje v Praze.

Různé práce a oběti tyto, přes devět roků trvající, vyžádaly nákladu asi 14.000 zl., z nichž farář na polovic daroval ze svého, ostatek vyprosil od dobrodinců. Ku sbírkám jeho přispěli přemnozí dárci, zejména z osadníků podolských, ale i sousedních. Zejména darovali: J. Veličenství 300 zl., kníže Jan Schwarzenberg za 200 zl. dříví; p. Procházka, účetní, vápna asi za 500 zl.; p. ředitel drah a majitel šamotárny v Kostomlatech u Teplic, Pechar, šamotovou dlažbu v ceně asi 500 zl.; hrabě Schmising-Kerssenbrock obdržel k účelu tomu od ctitelů † choti své, rodem Lažanské za tiskopisy asi 500 zl.; manželé Feigeovi zaplatili při oltáři svém na 500 zl.; p. c. k. místodržitelský rada Krch zhotovil zdarma plány, jež místní stavitel p. Šercl levně provedl; podolská cementárna darovala z části

potřebný cement; přemnozí sousedé dali povozy; občané z Hodkoviček potřebný kámen; p. Max Herget cihly za mírnou cenu atd. Za četné tyto oběti a pak i za práce literární udělen byl faráři Dru. Řehákovi papežský řád rytíře Božího Hrobu.

Jako zmíněný výše zvon tak i otáčecí tabernakl, jenž jest nyní v sakristii, a k uschování svatých olejů slouží, byl teprve ze zrušeného kostela sv. Bartoloměje při chudobinci pražském opatřen.

Str. 283. *Prosek.* 1529 Vojtěch farář, 1546 Duchek Toušenský farář, 1547 Lukáš farář, 1589 Jan Moravus, 1601 Havel farář.

Str. 292. *Třeboratice.* 1578—9 Petr farář.

Str. 294. *Vodolka.* 1541 Jiří farář.

K dílu II.

Str. 42. *Hořelice.* 1484 Valentin farář („Method" 1900, 112), 1544 Martin farář, 1579 Václav Kaňkovský farář.

Str. 62. *Liteň.* 1567 mistr Václav farář odešel a Šimon, dříve farář v Třebivlicích, ustanoven.

Str. 76. *Tachlovice.* 1574 Kamil Pavel, někdy kaplan arciknížete Ferdinanda, 1584—86 Václav Hodovský.

Str. 95. *Úhonice.* 1526 Ambrož farář (Borový 34), 1532 Jan farář (Borový 70), 1589 Michal Štěpánovský, farář.

Str. 104. *Zdice.* † 1548 Lukáš farář, 1572—1578 Matěj farář, 1599 Pavel Ctibor Chotěšovský farář, 1600 Tomáš Chýský, dříve f. v Cerekvici, 1612—1613 Václav Valentin Ludvík Leitner rodem z Hluboké, později první katolický děkan v Lounech, 1619 Jan Assulin Slánský bakalář, před r. 1629 Jan Žďánský farář.

Str. 108. *Železná.* 1543 Jan farář slibuje poslouchati strýce svého faráře Berounského. Byl utrakvista. Kapitola spokojila se s kněžími, kteří měli svěcení římského biskupa. Před 1589 byl tu Ezechiel Litomyšlský farářem, jsa té doby v Lišanech u Rakovníka; asi r. 1599 přišel sem po druhé, 1614 František Bilínský farář, 1619 Václav Vančura Únoštský.

Str. 120—121. *Benešov.* 1483 Jiří farář („Method" 1899, 34), 1610 Šimon Valecius Lounský, farář (Jireček II., 308).

Str. 131. *Bělice.* 1514 Jakub farář („Method" 1900, 113).

Str. 150. *Maršovice.* 1565 Petr farář, 1614 Martin Niger Hradecký, dříve děkan v Berouně.

Str. 156. *Netvořice.* 1548 Jan Holarys farář.

Str. 164. *Neveklov.* 1540 Bartoš farář přišel sem z Vraného.

Str. 177. *Poříčí n. Sáz.* 1533 Jiří farář (Borový 77), před 1537 Duchek farář („Method" 1900, 15), 1614—1621 Matěj Plzeňský farář (Jireček II. 125).

Str. 214. *Živohoušt.* 1612 Matěj Poličanský (Winter, Život círk. 261).

Str. 299. *Malesice.* 1611 byl již Jan Telonius zde, dříve byl farářem ve Smolnici.

Str. 299 ř. 3. sh. čti „direktorů" m. „rektorů".

K dílu III.

Str. 95 ř. 5 zdola. Vypracování plánů na rekonstrukci kostela v Podvorově převzal arch. Fiala.

Str. 114 ř. 4. shora přidej: Do r. 1656 byl v Divišově farářem Adam Lacotius.

Str. 114 ř. 10. zdola. Jan Václav Rak byl v Divišově již r. 1669; byl spolu vikářem.

Str. 139 ř. 19. zdola čti „Částrovice" místo „Častrovice", ř. 17. zdola „U Šebíře" místo „u Sebíře",

Str. 140 ř. 4. shora. R. 1624 připojena Kondrac děkanství vlašimskému, kde konaly se zápisy do matrik od r. 1648. V Kondraci počalo se psáti do matriky 1684 a 1761 založena pamětní kniha.

Str. 140 ř. 8. zdola. Daniel Jos. Ign. Urbanides † 1720 ne 1721.
Str. 142 ř. 4. shora. Jos. Ant. Hanikýř za obce celé osady odkázal Dědictví sv. Janskému členský vklad 285 zl 18½ kr.
Str. 142—143. V sakristii dosud se zachovalo gotické okno, jaká asi v presbytáři byla. R. 1767 strop v presbytáři vymalován obrazy z dějin biblických a na stropě v lodi byla malba posledního soudu. Vše to r. 1901 zabíleno. — R. 1807 od puncování kostelních nádob musilo býti zaplaceno 72 zl 48 kr. — R. 1810 osadníci dobrovolně vyplatili monstranci obnosem 57 zl 30 kr.; stříbrný kalich odveden k rozlití do mincovny. — R. 1860 malíř v Praze, J. Mysliveček, vymaloval obrazy křížové cesty; náklad (i s rámy) činil 290 zl 50 kr. — R. 1785 koupeny varhany ze zrušeného kostela dominikánského na M. Straně za 170 zl. Farář Ant. Radiměřský odkázal k tomu cíli 145 zl. — R. 1798 postavena kamenná socha sv. Jana Nepom. před farou, později dána na náves.
Str. 144. *Hradiště.* Kostelík Hradišťský byl tak sešlý, že r. 1894 hrozil sesutím; byl opraven nákladem 1600 K. Dána naň nová vazba a tašky; dříve byl pokryt šindelem. Strop dán rákosový a opatřen omítkou. Konají se v něm každou 4. neděli služby Boží. R. 1846 ukradeno srdce zvonu a menší zvonek, na němž vtlačena byla slova: „Dražší víra nežli zlato.“
Str. 144 ř. 12. zdola čti: „Kaple ve Vracovicích“ (ne Vranovicích).
Str. 132. *Hrádek.* O faráři V. Jičínském napsal zajímavé vzpomínky V. Vlček v „Osvětě“ 1902 v práci „Svůj živel“.
Str. 123 ř. 7. shora čti Beneficium m. Benefici.
Str. 162 ř. 3. shora čti Štěpánovské m. Vlašimské.
Str. 163 ř. 7. zdola čti Šindeláře m. Šindeléře.

Kaple Loreta u Komorního Hrádku.

Rejstřík.

Abth Jos., řezbář 210.
Adalbert, fráter 83.
Adam 73, 74, 120.
Adam z Městečka 139.
Adam z Rečice 193.
Adamovský Arnold 9, 64.
Albert 68, 69, 123.
Albert řeč. Kro 160.
Albert, opat kl. Ostrovského 213.
Albrecht z Albrechtic Jan Ant. 178.
Alexandrovic Jan 208.
Alitothilus Jiřík 174.
Allizar Fr. 37.
Altaich Dolní 212.
Alžběta, kněžna čes. 67.
Ambrož, f. v Černošicích 263.
Ambrož, f. v Úhonicích 317.
Andres Desiderius 259, 289, 300.
Angularis Jan Ludvík 4.
Antaly Jan 222.
Antonín Brus viz Brus.
Antonín, op. Zbrasl. 287.
Antony Daniel Ign. 146.
Appel Karel 21, 94.
Arnold 73, 74.
Assulin Slánský Jan 317.
Auersperg, kníže 123.
z Auersperka Aloisie 180.
Auerspergová Jos. 167.
Auersperg, kn. Karel 139, 160, 170, 174, 180.
z Auerspergu Marie Jos. 162, 180, 182.
z Auerspergu kněžna Leopoldina 182.
z Auerspergu kn. Vilím 163, 181.
z Auersperka Žofie 180.
z Aufenšteina Jindřich 282.
Augustin, f. v Modřanech 238.
Aulicus Jan 145, 162.
Axlar Pavel Josef 80.
Aysl Adam, opat Zbrasl. 240, 289.

Babický Vil. 251, 252.
Baba 123.
Babina 67.
z Badambergu šl. Walther Frant. Jos. 257.
Baisatius Ludvík 64, 108.
Balbín Boh. 295, 296.
Báně 276.
Banner 288.
Bärbig Eug. 218.
Barbieri F., malíř 252.
Bárta Frant. 94.
Bartholonides z Cerekvice Ondřej Ignác 175.
Bartoloměj z Načeradce 152
Bartoloměj 69, 92, 104.
Bartoloměj f. Zlíchovský 308.
Bartoloměj, mistr, zvonař 33, 126, 157, 187, 305.
Bartoš, f. v Bříství 315.
Bartoš (Bartoň), predikant v Modřanech 238.
Bartoš, f. v Tuklatech 315.
Bartoš, f. ve Vraném 271, 317.
Barvitius, architekt 255, 316.
Bastl Matěj 158.
Batal Ant. 30.
Baulerová z Hohenburku Anna Scholastika 160.
Bavoři 250.
Beaufort-Spontin Bedřich, vévoda 28.
Bebardt Jeronym 34.
Bečkovský Jan 204.
Bečvář Frant. 168.
Beda Jak 199.
Bedřich, kníže čes. 276.
Bedřichovice 170, 172—174.
Bechyně z Lažan Ign. Hubert 230.
Bechyně z Lažan Jan Fridrich 154, 175, 176.
z Bechyně Tobiáš 160.
Bejček Frant. 162.
Bejkovice 144, 165.
Bělá 3—7, 50, 55, 78, 81.
z Bělé Racek 4.
z Bělé Sezema 4, 55.
z Bělé Václav 4.
Běleč 11.
Bělice 317.
Bellmann Karel, zvonař 21, 91, 120, 128, 133, 160, 163, 169, 188, 195, 204, 256, 268, 274.
Bellmannová Anna 128, 219, 252, 263.
Bělský Maurus 293.
Bendel Jiří 228.
Benedikt 96.
Benedikt, f. Černošický 263.
Benedikt, f. Vranský 271.
Beneš 106, 123.
Beneš Pavel 47.
Beneš, f. v Radotíně 266.
Beneš Štěp. Ant. 141, 162.
Beneš, f. v Trnové 256.
Beneš, f. Zdebuzeveský 187.
Benešov 133, 143, 148, 153.
Benedikt 104.
Benešov 317.
Beran 129.
Beran Tadeáš 239.
Beránek Jan Nep. 81, 109

Beránek Josef Václav 118, 119, 166, 167.
Beránek Václav 4.
Berchtold hr. Zikmund 139.
Berkmaier Fridrich Maximilian 44.
Bernard 145.
Bernard, f. v Chuchli 305.
Bernard Jak. 210.
Bernard L. J., malíř 255.
Bernard, f. Slapský 251.
Bernard, probošt 277, 278.
Bernardin Václ. 194.
Beroun 317.
Berschan de Rottenburg Václ. 251.
Bessus Jan 153.
Běstvín 250.
Besyus (Bessus) Jan řeč. Moravus 153.
Běšín Jan Adam 185.
Bešínová Zuzana Cecilie 186.
Bezděkov 63, 71.
Beznoska Tomáš 153.
Bezvěrov (Bernklau) 28.
Bica Felix 188.
Biedermann Frant. 260, 293
Bier Jiří 48, 104.
Bicher 157.
Bílek 43, 67, 78, 100.
Bílek z Bilenberka Matouš 209; Václav 270, 271.
Bilina 139.
Bilínský Frant. 317.
Bílkovice 157.
Bílov 92.
Bílová 96.
Bína Jan 15, 82.
Birckner Jan Ign. 154.
Bittner Dominik 202.
Bláha Ant. 48, 53, 106.
Bláha Josef 40.
Bláha Kamill 15, 64.
Blabut 221.
Blahuta, f. Mníšecký 220.
Blanice 128.
Bláník Malý 149.
Blatenský Jan Václ. 154.
Blažej 39.
Blažej Ant 147.
Blažej, f. Vlašimský 174.
Blažek, f. v Černošicích 263.
Blažek Frant. 310.
Blovský Václ. Alex. 154.
Boček 71.
Bohan, opat kl. Ostrovského 213.
Bohdanecký Fridrich 315.
Bohumil, f. v Třebotově 258.
Bohuněk 128.
Bohuněk, f. u sv. Kiliána 208.
Bohuněk, f. v Mokropci 241.
Bohuněk, f. Třebešický 165.
Bohuněk, f. v Třebotově 258.
Bohuslav 67, 71, 74.
Bohuslav, opat kl. Ostrovského 213.
Bohuslav, f. u sv. Kiliána 208.
Bohuslav, f. Řevnický 245.
Bohuslavský Jan Chrysostom 223.
„Bochumer Verein" 65.
Bojan Bernard Jos. 200.
Bojanovice 207, 217.
Bojovy 219.
Bolelucký Matěj 114.
Boleslav II., kníže český 212
Boleslav Stará 44, 73, 147, 296.
Bolechovec z Pušperka Zikmund 199.
Bolina 174, 193, 196.
Bonifác IX., papež 292.
Bor 68.
Borek 7.
Bořeňovice 136.
Borotín 187.
Borovec Štěpán 45.
Borovský Jiří 84.
Borovský Matyáš 4.
Boryně ze Lhotky Jan David 9
Bosáček, malíř 234.
Bouchal Alexander 15.
Bouša Martin 47.
Bozejny 150.
Bozkovský Tomáš Fabrycius 174
Bödinger Jindř. Ant. 34.
Böhm Jos., malíř 242, 243.
Böhm Vojt. 188.
Boenisch Ant. Bonav. 194.
Böttcher Karel 239, 242, 263
Bouček Jos. 310.
Brabec Vinc. 194.
Bradáček Jakub 221.
Brádek Frant. 188.
Brakaz Friedrich 145.
Brandis hr. Leopold 219.
Brandl Petr, malíř 35, 45, 48, 49, 51, 52, 83, 233, 240
Bratřinov 207.
Bratronice 54.
Braun Kryštof 4.
Braun Matyáš 85.
Brdo 41.
Breitenstein Václav 19.
Brejcha Jan 13.
Brenner Frant. 30, 40
Břetislav, kníže český 163.
Břetislav Jindřich 68.
Břevnov 208, 256, 271.
Březina 165.
Březno veliké 21.
Březová 271.
Bridelius Martin 251.
Briccius Jan 15.
Brikcí z Cimperku, zvonař 13, 21, 52, 182, 186, 211.
Brichta Jan, 48, 106.
Brikner, zvonař 174.
Bříství 315.
Bříza 71.
Bříza Německá 78.
Brlozec (Pürles) 29.
Brlozec 31.
Brníš 172.
Brno 21, 125.
Brod Český 257, 315.
Brokoff Jan, sochař 235.
Brož Ant. 254.
Brudna Ant. 4.
Brunšov 207.
Brus z Mohelnice Antonín, arcib. 14, 76, 108, 245.
Brykcí z Cynperku viz Brikcí.
Brýn Ferd. 118.
Bržín (Wirschin) 55, 62.
z Bržína Dětřich 62.
z Bržína Jindř. 62.
Buberl Ondřej 40.
Buč 31.
Buček 13, 15.
Buda 276.
Budecius Tomáš 219, 289, 306.
Budějovice 161, 290.
Buchlovice 137.
Buchov 170.
Bujesily 35.
Bukovina 92.
Bulleus Hanuš 19.
Buquoyová, hrab. 118.
Buřenice 188.
z Buřenic Přibík 136.
Burian Jos. 144.
Burka Kar. 188.

Burghart Leopold 45.
Burkhard, arcib. Magdeburský 279.
Buš 250.
Bušek (Buzko) 29.
Bušek z Kamenné Hory 29, 101.
Bušek, f. v Třebotově 258.
Buška Petra synové 125, 186, 204, 255.
Bykov 63, 67.
Bylov 85.
Býš Jan 9

Cardelius Pavel 108.
Cassius Ant. 108.
Cassius Viktorin 64.
Cendelin Jiřík 193.
Cerekvice 175, 317.
Cerhovice 170.
Cibulka Josef 119.
Cikánka 31.
Cikhart (Cykhart) Václ. 127, 162, 163.
Cingroš Maximilian 10.
z Cinperku Bartoloměj viz Bartoloměj mistr.
Cippelius Jan 225, 303.
Cisař Ant. 254.
Cisař Václav 115
Claudius Bernard 108.
Colerus Jan 43, 44.
Columbus, Jan řečený C. 145.
de Cremona Florius 79.
Ctibor 62.
Ctibor z Milejovic 172.
Ctibor z Moravčic 166.
Ctiboř 128, 129, 132, 133, 135.
Cuculus Šimon 56.
Curtius Angelus 145.
Cyprian Jos. 254
Cyzowicz Šebastián 4.
Czigel Jakub 208, 212.
Czibek Jan 4.

Čáp Jan 151.
Čapek Jan 202.
Čapek Jan Nep. 218.
Čapek Nepomucenus 251.
Čapek Rud. 248.
Čarda Sylvanus 94.
Častov 67.
Částrovice 139.
Čéč ze Železnice 67.
Čečín 67, 68, 71.
Čečkov 184.
Čečovice 31.
Čech Jan 97.
Čech Jan Jos. 155.
Čejka Frant. 272.
Čejka z Olbramovic rytíř Karel 193.
Čejka z Olbramovic Jan, hrabě 122.
Čejka z Olbramovic Prokop 119.
Čejková z Olbramovic Benedikta, hrab., roz. z Binova, 229, 230, 231, 232, 233, 234.
Čejková hraběnka Marie 182.
Čejkovice dvůr 113.
Čeněk, f. Modřanský 237.
Čeněk, f. v Tehově 165.
Čermák Frant. 168.
Čermák Kornelius 108.
Čermná 256.
Černá Hať 68.
Černať (Černá Huť, Černá Hať) 104.
Černíkovice 7.
Černín z Chudenic Fr., hrabě 53.
Černín Tomáš, hrabě 45.
Černínová z Chudenic Isabella, hrab. 53.
Černívsko 128.
Černohorský Roman 81.
Černohorský Václav 10.
Černolice 217.
Černošice 256, 258, 263—264
Čerňoves 170.
Černý Frant. 257.
Černý Jos. 219.
Černý Matěj 56.
Čert z Hořovic Beneš 96.
Červený V. F. 172.
Červinka Hugo 239.
Česlice 315.
Čestín 136, 170.
Čežik Jan 137.
Čičovice 55.
Čím 250. 253.
Čísovice 219, 236.
Čistá 33, 97, 104.
Číš Jiří 155.
Čížkov 68.
Čtrnáctý Fr. 101.

Dalek (Dalico) 7.
Dalkovice 160.
Dalov 113.
Daměnice 150, 157.
Damian 73.
Daniel, biskup pražský 213.
Darová 71.
David Columban 166, 167, 168.
Davle 207, 216—217.
Debrník 165, 166.
Děčín 65, 67.
Delfin Lukáš 153.
Demuth Blažej 132, 194.
Dětleb 68.
Dětřich, f. Slapský 250.
Dětřich, f Slivenecký 253.
Děvín 308.
Dienzenhofer Krištof 227.
Diepold Arn., zvonař 204, 211, 253, 300.
Diepold J., zvonař 206, 219, 240, 274.
Dirba Pavel Zikmund 113.
Dirixová Anna 264.
Dítě E., malíř 49.
Ditrich z Lilienthalu Jan Václav 264, 266.
Dittrich Mikuláš 109.
Dittrich Ondřej 7.
Dittrich Zachariáš, zvonař 301
Diviš 123.
Diviš, f. u sv. Kiliána 208.
Diviš, opat kl. Ostrovského 213.
Divišov 112—120, 166, 187, 191, 317.
Dlouhá Louka (Langwiesen) 55.
Dlouhá Ves 10.
Dmych Jos. 251.
Dobíhal Frant. 127.
Dobra (Dobrka) z Korkyně 250.
Dobřemilice 152.
Dobřichovice 199—202, 245, 247, 254.
Dobříš 80.

Dobrodinský Jacobides 153.
Domaslav 63, 145.
Domašín 39, 44, 123—128.
z Domašína Havel 265.
Domažlický Jan Fabricius 42.
Domažlický Karel Jiří 145.
Dörflmayer Candidus 4, 34, 81.
z Domfelsu Jan Jiří 264.
Dornheim Filip 77.
Doubrava Jos., Dr. 226.
Doubravice 41, 44, 55, 68.
Doudlebský ze Šterneků Alfréd 163.
Drahňovice 113.
Drahotovský rod 178.
Drážďany 291.
Dražeň 3, 68, 78.
Dřevec 13.
Drož Leopold 94.
Drslav 145.
Drtina Jakub 52.
Drtina Jan 47.
Dryák Václav 4.
Držislav 68.
Dub 139.
Dubčany 220.
z Dubé Hertvín 241.
z Dubé Hynek 281.
z Dubé Jan 39.
z Dubé Václav 39.
Dubějovice 165.
Dubovka 187.
Dubský z Vitiněvsi baron Maximilian 225.
Dubský mlýn 78.
Duffek Petr Leander 168.
Duchek 41, 129.
Duchek, f. v Poříčí 317.
Duchek, f. ve Smilových Horách, potom olt. v Načeradci 125.
Duchek, f. Zlatnický 315.
Dünnwald 145
Dürrer Albrecht 101.
Dvořák Josef 10.
Dvořák Samuel 253.
Dvořák Václav 137.
Dvořecký z Olbramovic 157.
Dvory Nové 250.
Dvůr Nový 217.
Dyk Jos. 210.

Eben František 30.
Edmund, f. Slapský 251.
Egerus Václav 245.
Ehrlich Jonáš Alois 56.
Eimer Kaspar 209.
Eisenkolb Martin Jos. 56.
Eisl v. Aysl.
Elensis Jiřík 161.
Eliáš 63.
Eliáš Jiřík, f. Radotínský 267.
Eliáš, f. Vranský 271.
Eliška Přemyslovna, královna čes. 281, 282, 299.
Eliška, císařovna 96.
z Elverfeldu Helena, baronka 39.
Emauzský klášter v Praze 123, 165, 166, 313.
Engel z Engelsflussu Ign. Karel 226, 230.
Engel z Engelsflussu Servác 222, 226, 227, 229, 233, 234, 289.
Engelken Benedikt, opat Plasský 79.
Englbert 251.
Engler Vendelin 158.
Engelthaler Rudolf 94.
Erazim, f. v Chuchli, 305.
Erben Václav 47.
Erben Vinc. Stan. 171.
Erhardt Jan Jiří, mistr stavitelský 183.
Erhard z Třemošnice 234.
Erbartický Kasp. 223.
Erchútovice 184.
Erl Václ. 30.
Erpužice 4, 67.
Espada Vavř. 56.
z Esterhazy Marianna, hrab. 15.
Etter Ondřej Fridrich 29.
Ettl Gabriel, 272.
Eustachius Petr 80.
Exner Filip 210.

Fabian V. 215.
Fabricellus Šimon 250.
Fähndrich Matyáš 4.
Farka Ant. 119.
Fausch Jan K. 64, 293.
Faulstig Jan Ant. 48.
Fedrich Jos. 260, 293.
Feige 316.
Felix Štěpán 214.
Fellner Jos. 178.
Ferdinand, arcikníže 98.
Ferdinand II., cís. 78, 222.
Ferdinand III. cís. 288.
Ferdinand I., cís. rak. 139.
Festetitsová, hraběnka, Johanna 181.
Fiala, architekt 317.
Fiala Jiří 263.
Fiala Martin 44.
Fibiger Jan Eman. 239, 293, 295.
Fides, f. Načeradský 151.
Figulus Valentin 56.
Filip Ant. 142.
Fink Václav 34.
Finkaus Samuel Jan 200.
Firtschena Jos. 254.
Fischer Bernard 218. 251.
Fišer Jiří 263.
Fitsch Adam 218.
Flamming Ant., op Zbrasl. 287.
Florián, f. v Mokropci 241.
Folkner Alan 9, 15.
Foltin Amadeus 218, 251.
Fortner Václav 34.
Franck Frant. Ant., zvonař 240.
Franěk (František), opat kl. Ostrovského 213, 214.
Frank Ant. 99.
z Frankenšteinu Jan, op. Zbrasl. 283, 284.
Frankfurt nad Odrou 76.
František Josef, J. V. císař 190, 216, 316.
František 29.
František, f. v Chuchli 305.
František (Franěk), f. Slivenecký 253.
Freitinger Václav 109.
Frencl Karel 15.
Frenclin, f. v Lišnici 218.
Frenclin, f. Modřanský 237.
Fridlin 308.
Fridrich, kníže 13, 67.
Fridrich, opat Zbrasl. 283.
Frischmannová z Ehrenkronu Frant. Terez. 258.
Frodl Karel 4.
Fromb Jan Nep. 200.
Förster Vikt., malíř 314.
Fürst Frant. 219.

Gatscha Vojtěch 56.
Gawlowitz Petr 149.
Geitler z Armingen Jos. 127.
Gerard 69.
Gerhard 92.
Gertruda 65.

Ginter Anselm, opat Emauzský 166.
Girt Tomáš 117.
Glaser František 30.
Gleixner Tomáš, zvonař 174.
Glitsch Frant. 178.
Gobellin 13.
Godart Matouš, baron 53.
Goldschmidt Robert 39.
Goltz Edmund 215.
Güssner Jiří 139.
Gotfrýd, opat klášt. Plasského 73, 74.
Gottfried, f. Zlíchovský 308.
Gotšalk 145, 150.
z Gottštejna Burián 97.
z Gottštejna Sidonie, roz. hrab. z Ortenburgu 97.
„Gradiz" 67.
Graf Jan 300.
Graf (Comes) Ondřej 71
Gregor Jiří Jos. 129, 170, 175, 193.
Greifenfels z Pilsenburku Jan 288.
Grinit Pavel Balt. 154.
Gryll 43.
Gryspekové 21, 93.
Gryspek Blažej 19.
Gryspek Ferdinand 19.
Gryspek z Gryspachu Florian 14, 15, 17, 19, 55, 74.
Gryspek Fridrich 19.
Gryspek Hanuš Jiří 19.
Gryspek Jaroslav 19.
Gryspek Vavř. Florian 75.
Guldenfass Řehoř 15.
Gumpold 68.
Gunther 223.
z Gutštejna Burian 74.

Haan Václ. 225.
Haase z Vraného A. 215.
Hadačka 13.
Hadačka Nová 107.
Hájovna 123.
Halbritter Jos. 56.
Halecius Jak. 315.
Haletius Aug. Max. 223.
Hallasch Ladislav 94.
Hamann Václ. Nep. 132, 142, 179.
Hampejs Václav 10.
Hamr (Hammer) 96.
Hanckel Tobiáš 56.
Händl Jan Kř. Frant. 35, 47, 49, 52, 53.
Hanikýř Jos. Ant. 142, 317.
Hanka Václav 34, 106.
Hanuš, konvář 212.
Haras Lukáš. f. Radotínský 267.
Harlas Fr. X. 244.
z Harrachu Arnošt, kard. 43, 78, 222.
Hartmann Fortunát, opat Plasský 5, 13, 15, 23, 27, 81, 83, 100.
Hartman Václ. 315.
Hartung, f. Slivenecký 253.
Hartwig Kryštof 19.
Has Tobiáš 55.
Hasová Eufemie 55.
Hašek 120.
Hašek, f. Černošický 263.
Hašek, olt. v Štěpánově 161.
Hatzfeld 154, 288.
Haugvic z Biskupic Jan Nep. 155.
Hausdorf Matouš Frant. 154.
Hauser Frant. 142.
Havel 41.
Havel, f v Bedřichovicích 172.
Havel, f. v Černošicích 263.
Havel z Domašína 165.
Havel Lysský 315.
Havel, f. Prosecký 317.
Havel, opat Zbrasl. 283.
Havel, f. Zdebuzeveský 187.
Havlík 41.
Havlík Mikuláš 9.
Havránek Frant. 202.
Havránek Kar. 251.
Heemskerk Egbert, malíř 266.
Hecht Norbert 4.
Hecht Pavel Ant. 56.
Heidenrich, opat 276, 277, 278.
Heinz Petr 94.
Heinz 109
Hejrovský Ignác 37.
Helcelová Rosina ze Silian 19.
Helicha 67.
Heller Em. 188.
Hellich Jos. 51, 190.
Hellman Jan 288.
Henner Frant. 9, 15, 108.
Henzlin, f. Vlašimský 174.
Hemerlein C., malíř 90.
Hereš, f. Načeradský 151.
Herget Max 308, 311, 313, 317.
Hergetova Marie 313.
Heřman 67, 282.
Heřman (Hermanus) 123.
Heřman, f. v Lišnici 218.
Heřman, bisk. Nikopolský 309.
Heřman, f. v Radotíně, potom v Chuchli 265, 305.
Heřman (Hermannus), f. Slivenecký 253.
Heřman Jan, malíř 120, 191, 192, 204.
Heřman, opat Zbrasl. 283.
Hertvín z Dubé 241.
Herschmann Frant. 225.
Herzog Jan, malíř 10, 17, 33, 41, 262.
Herrmann Marián 217.
Hesner Mikuláš 97.
Hess Jan Jiří 45.
Hetzer Silvestr 10, 15, 25, 28, 81, 91.
Hilbert Kamil, architekt 216.
Hillige Ant 272.
Hladík Ant. 257.
Hlasivec Alexius Václav 9.
Hlaváč Vavřinec 231.
Hlaváček Štěpán 239.
Hlavák Štěpán 253.
Hlubočepy 308, 313.
Hluboká 68, 317.
Hluboké 104.
Hnětinka Robert 251.
Hnilička Kašpar Frant. 154.
Hodětice 97.
Hodyně 71.
„Hodina" „Hodyně" (Hodyná) 13, 27, 28, 81.
Hodík, f. v Trnové 256.
Hodislav, f. Slapský 250.
Hodkovičky 237, 317.
Hodovíz 33.
Hodovský Václ. 317.
Hoffer Ant. 119.
Hofftigk Frant. 223.
Höfner Frant. 34, 48, 101, 106.
z Hohenburku Baulerová 160.
„Hoher Berg" 57.
Holarys Jan 317.
Holec Jos. Ant. 202.
Holeček Josef 5, 11.
Holibergius Benedikt 64.
Holický ze Šternberka Václav 114, Karel 191.

Holíň 253, 256.
Hollmann Václav 92, 94.
Holoubek Josef 30.
Holub Jan 55.
Holubov 256.
Holý Ant. 200.
Honomichl Fr 10, 11.
Hora Svatá, Malá 236.
Horáček Jan 242.
Horálek Jak. Jos. 162, 177.
Horažďovice 281, 289.
Horec (Zhorec, něm. Hurz) 39, 44.
Hořelice 123, 317.
Hořovice 231.
z Hořovic Litobor 96.
Horský Jan 35.
Hory Smilovy 152.
Horymír 308.
Hosperger Vojt. 163.
Hossner Jan Kryštof 53.
z Hostomic Václav 55.
Hostouň 165.
Hostovský Vinc. 257.
Hošťálek Jan 174.
Houdek 134.
Hovorčovice 253.
Hraba Jan Karel 202.
Hraba Jos. 202.
Hrabě Jan 202.
Hradec Králové 91, 136, 147.
Hrádecko 13.
Hrádek (Ratka) 41.
Hrádek 128—135.
Hrádek Komorní 315, 318.
z Hrádku Diviš Markvart 78.
Hradec Levý 199, 241.
Hradec u Stoda 237.
Hradešín 315.
Hradčice 256.
Hradiště 62, 78, 139, 143—144, 318.
Hradiště Dolní 13.
Hradiště Hořejší 108.
Hradiště nad Jizerou 66.
Hradištko 207, 217.
Hrady Nové 242.
z Hracholusk Otík 31.
Hraštice 222, 223.
Hrbek Roman 10.
Hřebík Bernard 64, 108.
Hřivice 104.
Hrobčičtí z Hrobčic 7, 42.
Hrobčický Karel Vratislav 7.
Hroch z Vlkanova 237.
Hrusice 315.
Hrzek z Kouřimě 245.
Hubatius Frant. 175.
Hubenov 3, 92.
Hugo 145.
Hükisch Jan 40.
Hunger Jan 101.
Huuger Ondřej 94.
Hus Jan 139, 140, 157.
Hvozdo (Fosslau) 41, 44.
Hvozdnice 207.
Hynek 41.
Hynek, f. v Řevnicích 245.
Hysrle z Chodův Jan 238.

Charvatce 96.
Cheb 91, 276.
Chelčický 184.
„Chisko" dvůr 67.
Chlistov 237.
Chlum 160.
Chlumín 253.
Chmelná 131.
Chmelvoda Jak. 183.
Chmelvoda Jan Jakub 154, 177, 178.
Chobodides Fridrich 9, 15, 23.
Chobot 170.
Chobotský z Ostředka Vilém 139.
Chodcenský Gracián 94.
Chocerady 315.
Chockov 35.
Chochol 187.
Cholupice 237.
Chomutov 80.
Chotěbor 29, 33, 108.
Chotěbor, f. v Soběšíně 191.
Choteč 258, 270—271.
Chotěšovský Pavel Ctibor 317.
Chotýšany 135—139, 190.
Chouzava 220.
Christ Jan Křt. 254.
Christen Em. 272.
Christian Joachym, zvonař 143, 195.
Christof Jan 57.
Chrt Mikuláš 120.
Chrudim 123.
Chuchle 218, 266, 276, 279, 281, 305, 308.
Chval, f. u sv. Kiliána 208.
Chval, opat kl. Ostrovského 213.
Chvalek, f. Vlatimský 174.
Chvalovský Ant. 119.
Chvojan Theodor 168.
Chvojno 271.
Chýský Tom. 317.
Chýše 98, 101.

Innocenc IV. 21, 71.
Innocenc XII. 57, 83.
Innocenc XIII. 49.
z Isenberka Budivoj 73.
Ivo 65, 66.

Jablonná (Jablon) 96, 148.
Jacobus 259, 263.
Jáchymov 31.
Jakeš Vít 315.
Jakub 4, 55, 73, 79, 128, 145.
Jakub, f. v Bělici 37.
Jakub, f. v Chuchli 305.
Jakub, f. v. Jilovišti 258.
Jakub Kutnohorský, f. Vlašimský, 174, 182.
Jakub, f. Líbeznický 315.
Jakub, f. Lstibořský 315.
Jakub, f. Načeradský 151, 153.
Jakub z Písku 220.
Jakub, f. ve Psářích 188.
Jakub řeč. Ptáček, zvonař 122.
Jakub, f. v Říčanech 315.
Jakub, f. Votrybský 191.
Jakub, op. Zbrasl. 286, 287.
Jakub, f. Zbrasl. 292.
Jakub, f. Zlatnický 315.
Jakub, f. Zlíchovský 308.
Jakub, rychtář ze Zlatník 217.
Jalovčiny 63.
Jamné 4, 56.
Jamolice 152.
Jan 4, 7, 11, 31, 33, 41, 55, 73, 74, 92, 97, 104, 108, 123, 128, 136, 143, 145.
Jan, f. Bedřichovický 172.
Jan biskup, 72, 276.
Jan III. z Dražic, biskup 308.
Jan, f. v Černošicích 263.
Jan Gregora 172.
Jan, f. Hradešínský 315.
Jan jinak Johánek 4.
Jan. f. u sv. Kiliana 208.
Jan Konvář, zvonař 190, 235.
Jan, f. v Lidmani, potom olt. v Načeradci 152.

Jan Lucemburský, král český 281, 282, 309.
Jan řeč. Mimoně z Tlucné 6.
Jan, f. v Mokropci 241.
Jan, f. Načeradský 151.
Jan, oltářník v Načeradci 152.
Jan Jindřich, olt. v Načeradci 152.
Jan, syn Hanušův, oltářník v Načeradci 152.
Jan, f. Líbeznický 315.
Jan, f. Mnichovický 315.
Jan Naso (Nasse) 292.
Jan, f. v. Petrovicích, potom olt. v Načeradci 152.
Jan, Říčanský 315.
Jan, f. v Tuklatech 315.
sv. Jan Nep. 296, 307.
Jan, opat Ostrovský 214.
Jan Pešíkův 218.
Jan Podnavec opat Ostrovský 208, 213.
Jan, f. v Radošovicích 157.
Jan, f. Radotínský 266, 267.
Jan, f. Řevnický 245.
Jan Ščrba 208.
Jan, f. Slapský 250, 251.
Jan Smilův ze Střítěže 152.
Jan ze Stříbra 237.
Jan řeč. Střišek 208.
Jan, f. Štěpánovský 160.
Jan, f. v Tehově 165.
Jan, f. v Trnové 256.
Jan z Turnova 218, 305.
Jan, f. Úhonický 317.
Jan Věčkův, f. v Tehově 165.
Jan, f. Velíšský 170.
Jan z Vlašimi 143.
Jan, f. ve Votrybech 191.
Jan, f. ve Vraném 271.
Jan, f. ve Vrcholtovicích 184.
Jan ze Všerub, f. Vlašimský 174.
Jan z Vykáně 241.
Jan, op. Zbrasl. 283, 286, 287.
Jan, f. ve Zdebuzevsi 187.
Jan, f. v Železné 317.
Sv. Jan (jméno místní). 165.
Sv. Jan pod Skalou 208, 214, 225, 245.
Janda Jos. 242.
Janek 221.
Janovice 120.
Janovice Uhl. 115, 161, 174, 315.
z Janovic Herbord 284.
Janovičky 188.
Jaroměř 154.
Jarov 271.
Jaruška Karel, Marie 252.
Javor 184.
Javornice 165.
Javornický Marcellinus 94.
Javorník 160.
Javůrek Frant. Prok. 162.
Javůrek Karel, malíř 41, 226, 235.
Jažlovice 194.
Jelec Ant. 223.
Jelínek Tomáš 270, 300.
Jeník z Bratřic Jan 139.
Jeník z Bratřic Prokop 250.
Jeníkov 237.
z Jenštejna Jan 174.
z Jenštýna Petr 157.
Jeřábek Jan Karel 204.
Jeřábek (Geržabek) Pavel, Ant. 34, 35.
Jeronym 39.
Jesenice 266.
Jesuité, 137, 178, 185, 222, 310.
Jezeřany 187.
Jičín 174.
Jičinský Václ. 132, 318.
Jihlava 143, 195.
Jiljí (Egidius) 13, 73, 95.
Jiljí, f. Slivenecký 253.
Jiljí řeč. Všebor 113.
Jílové 33, 208.
Jiloviště 256, 258, 305.
Jilovský (Gilovsky) Bened. 10.
Jílovský Mikuláš 241.
Jimram, f. Dobřichovický, 199.
Jindřich (Henricus) 6, 69, 73, 97, 104, 145.
Jindřich, biskup 68.
Jindřich II. 69, III. 69
Jindřich Břetislav 68.
Jindřich, f. v Černošicích 263.
Jindřich, f. v Křivsoudově 151, 152.
Jindřich Korutanský 250, 281, 282.
Jindřich, opat 73, 92.
Jindřich řeč. Šelmberk 152.
Jindřich, f. v Třebotově 258.
Jindřich, f. Zlíchovský 309.
Jinonice, 69, 200, 254.
Jíra, f. u sv. Kiliána 208.
Jirčany 266.
Jiřetice 184.
Jiřík 42, 63, 113.
Jiří f. Benešovský 317.
Jiří, f. v Černošicích 263.
Jiří, děk. v Č. Brodě 315.
Jiří, f. v Bříství 315.
Jiří f. v Tuklatech 315.
Jiřík Elensis (Mentiris) 161.
Jiří Hynkův z Vlašimi 143.
Jiří, f. u sv. Kiliána 208.
Jiří, f. Líbeznický 315.
Jiří, f. v Lišnici 218.
Jiří, f. v Mokropci 241.
Jiří, f. v Třebotově 258.
Jiří, f. Vlašimský 174.
Jiří, f. ve Vodolce 37.
Jirkovský Jan 160, 194.
Jirotka Karel 109.
Jiskra Martin, kameník 305.
Jistba 258.
Jizbice 150.
Joachim Christian, zvonař, 143, 195.
Job Josef 242.
Jonáš Václ. 254.
z Jörgenthalu Šebestian 73.
Julius Jindřich, vévoda Saský 31.
Junker Jiří 288.
Juránek a Perner 39, 91.

Kabát Jan Nep. 13.
Kacerov 14, 79, 81, 93.
Kacerovský Ant. 147.
Kácov 187, 190.
Kácovec 187.
Kačer Václ. 254.
Kahoun Jan 10.
Kalaš Ferd. 202,
Kalaś Martin 137.
Kalec 78, 104.
Kalenda ze Statenic Jan 263
Kalina Tom. 162.
Kaliště 128.
Kamarýt Frant. V. 132.
Kamberk 142, 155, 241.
Kamenice 33, 63, 315.
Kamenický Joachym 205.
Kamenná Hora 28, 31.
z Kamenné Hory Bušek 96, Jan 96.

Kamil Pavel, f. Pachlovický 317.
Kandler Vilém, malíř 312.
Kaňkovský Václav 123, 317.
Kaplice 172.
Kaplický Josef 106.
Kaplický Petr 123.
Karásek Jindřich 153.
Karel IV, císař, král český 73, 96, 283, 284.
z Kařeza Otto 73.
Karlík 199, 203-204.
Karlštejn 201, 245, 250, 285, 286.
Kastl Fridrich 101.
Kašpar 108.
Kaucký Václav 34.
Kaufner Martin 34, 210.
Kavika Rudolf 200.
Kavka Jan 119.
Kavková z Říčan 140.
Kazňov 63, 65, 78, 85.
Kebert Jos 158.
Keblov 128, 259.
Kejsík Matouš 74.
Kellner Frant. 260, 261, 272.
Kellner Jan 73.
Kepert Pavel Vikt. 147, 149, 166.
Kergelius Matyáš 222.
Kerssenbrocková Teresie roz. hrab. Lažanská. 49, 316.
Kestler Alberik 10.
Kezelius Bartoloměj 166.
Khern Martin 155.
Kiklman Mikuláš 97.
Kilián, u sv. Kiliána 207—215, 225.
Kirtová Anna Ter. 157.
Kladiny 150.
Kladrúby 69, 160, 165, 276, 208, 303.
Kladrubský Jan Chrisostom 212.
Klápa 123.
Klatovy 45, 49, 80.
Klausnitzer Jan 21.
Klecany 315.
Klečka Václav 109
Klechendrych Jan 174.
Kleiner Nivard 4.
Klement 55.
Klement XI. 49.
Klement Jan 154.
Klement Josef, 48, 101.
Klement, f. Zbrasl. 292.
Klemmer Václ. 202.
Klenovská z Kralovic Johanka 182.
Klenovský ze Ptení 181.
Klenovský ze Ptení Aleš 182.
Kliment X. papež 115.
Klinec 217.
Klink (Klinck) Jiří Ign. 141, 177.
Klobása Jan 182.
Klobása Václ. Frant. 130, 132, 177, 178, 180.
Klomínek Karel 147.
Kněžice 241.
Knobloch Ign. 254.
Kober Emilian 99.
Kocián Jan Jindřich 154.
Kocourov 150.
Kocz Bohusoud 93.
Kočín 13, 67.
Kočka Vojt. 158, 194.
Koffer Jos. 310.
Koch Vít Jos. 154.
Kojetice 92.
z Kokořova Adam Václav 59, 61.
z Kokořova Marie Karolina, roz. Hartigova 62.
z Kokořova Marie Teresie, bar. roz. z Heisenstambu, hrab. 61.
Kolář Jan 184.
Koller Jan 4.
z Kolovrat Albert 7.
z Kolovrat Bedřich 13, 93.
z Kolovrat Filip hrabě 104.
z Kolovrat Fridrich 74.
z Kolovrat Hanuš 7, 13, 74, 250.
z Kolovrat Jindřich 250.
z Kolovrat Herbard 7.
z Kolovrat Jan 93.
z Kolovrat Mikuláš 7.
z Kolovrat Purkard 7, 55.
Kolovraty 191.
Komárov (Kumerau) 56.
Komenský Jan Ign. 146.
Komořany 237, 240.
Konářovice 136.
Končata Martin 221.
Kondel Jan 85.
Kondel Ondřej, Matěj 85,
Kondrac 149-143, 317.
Konečný Jos. 137.
Koniáš Ant. 178.
Konojedy 315.
Konrád 7, 47, 65, 73.
Konrad Frant. 232.
Konrád, kan. Vyšehr. 244,
Konrád, převor kl. Sedleckého, potom opat Zbrasl. 277, 280, 281, 278, 382.
Konrád Otto, kníže 67.
Kopáč Václ. 128.
Kopidlno 67, 108.
Koranda 285.
Korber Ant. 260.
Kordík Tomáš 4.
Korejtko 33.
Kořínek Jan 267.
Korkyně 250, 289.
Korutanská 234.
Koryto 71.
Korýtky 78.
Kosoř 258, 264—265.
Kostelec 71, 80, 139.
Kostelecký Matouš 315.
Kostelský z Lybanu, Mikuláš Maxm. 223.
Kostka Frant. 253.
Kostka Řehoř 168.
Košíře 67.
Košťál Frant. 257.
Kotaneč (Kotantschen) 96.
Kotaška Jiří 218.
Kotaska (Kotaška) Frant. 218, 259.
Koterovský Emilian 210.
Kott Mates 163.
Kotzier Alan 251, 259.
Koukal Petr 154.
Koukl Frant. 96.
Kounice 145.
Kováň 237.
Kovářovic Jan 217.
Kozák Ant. 200.
Kozelka Mik. 104.
Kozina 136.
Kozmice 143.
Kozojedský Jan Stanisl. 223.
Kozojedský Václ. Aug. 115.
Kozojedy 7—11, 12, 13.
Kožíšek Matěj 32.
Kožlany 71.
Král Ant. 4.
Král Frant. Ant. 186.
Král Placidus 168.
Králová Kateřina 125.
Kralovice (Královice) 3, 4, 9, 12, 13-21, 22, 23, 27, 67, 68, 74, 76, 80.
z Kralovic Matěj 7.
z Kralovic Mikuláš 7, 29.
Kralovíčky 184.
Kramer Jan 225.
Krámy 250.

Kranach Lukáš 243.
Kranner 89.
Krásl Frant., dr. 217.
Krasovice 139, 142.
Krašov 7, 9, 10, 13. 28—31, 79, 81, 96, 104.
Krašovice 4, 31—33, 63, 93.
z Krašovic Arkleb 31.
z Krašovic Jiří 31.
Krašťovice 104.
Krátký Frant. 32.
Kratochvíle Matouš 47.
Kraus Vojtěch 225.
Krautwor Zikmund 109.
Křečhoř 266.
Křečov 33—35, 44, 50, 67, 101, 104.
Kreisser Ant. 154.
Krejčík Jos., řezbář 5, 133, 180.
Krek Jan 73, 74.
Křenkov 313.
Křešice 113, 263.
Krch Ant. 210, 239.
Krch Jos. 188.
Krch M., stav. rada 247, 316.
Krch Václav J. 120.
Krchleby 218.
Krchov Kliment 98.
Kriegelstein Řehoř 80.
Křimice 32.
z Křinwaldu Tomáš Zikmund 4.
Křišťan, f. Velíšský 170.
Křišťan, f. Zbrasl. 292.
Krištof Jos. 178.
Krištofová Teresie 188.
Kříž, f. v Česlicích 315.
Kříž, f. ve Vraném 271.
Křížek Ant. 37.
Křiženee 184.
Křížov 144, 250.
Kročák Damián 157.
Krodl Frant. Leop. 168.
Krombholtz Tomáš Jan 202, 204.
Krotký Mat. Stan. 290, 272.
Kršovice 191.
Krtinský Jiří 64.
Krüger, malíř 256
Krupá 157.
Krupský Štěpán Ant. 9.
Krušina 287.
Kruty 315.
Krymer Jan (Joh. Krymer de Gryrocz) 7.
Kryšpín J. 252
Kryštof 39.
Kubíček Fr. 4, 5, 223
Kučera Josef 40.
Kučera Václ. 171.
Kuenburg hrabě Vincenc 184.
z Kuenburka hrabě Ferdinand, arcib. 230.
Kühner 102.
Kühner Anna 148.
Kühner F. I., zvonař 249.
Kühner Jan Jiří, zvonař 39, 235, 270, 300, 306.
Kühner Jos. 139.
Kuchařík 258.
Kumpa Jan 223, 257.
Kunata (Kuneš), f. Zbrasl. 292.
Kunerl Martin Aug. 56.
Kuneš 97, 104.
Kuneš, f. v Načeradci, potom ve Vrcholtovicích 151, 184.
Kunovský Josef 4, 5
Kupec Jiří Benedikt 37.
Kurka Frant. 158, 160.
Kurzweil Frant. 157.
Kyklman Mikuláš 63.
Kynžvart 87.
Kyšperkově z Vřesovic 4.
Kyšperský z Vřesovic Ant. Benedikt 6.
Kyšperský z Vřesovic Fr. Jarosl. Vojt. 6.
Kytín 220, 222, 234—235.

Lábler Ludvík 191.
Laby 144.
Lacotius Adam 317.
Ladetice 96.
Ladetin Frant. 32.
Ladislav, král čes. 214, 286.
Ladměřice 41, 44, 52.
Lagler Jos 225.
Lahovice 276.
Lahovičky 276.
Lahovská 258.
Lachner Frant 83.
Lachout Jos. 202.
z Lamberka Kristian, op. Zbrašl. 283.
Lang Jakub 15, 81.
Langheim 65, 74.
Landškroun 281.
Lanšperk 253, 284.
Lauermann Josef 25.
Laybelius Bartoloměj 76.
Lazar Jakub Frant. 223.
Lažanský Adam 52, 54.
Lažanský z Bukové Ferd. Rudolf 43, 44.
Lažanský Jan, hrabě 33, 41, 49, 96, 104.
Lažanský Karel Maximil., hrabě 44, 54
Lažanský Maximilian 53, 54, 99.
Lažanský Prokop Alois, hrabě 101, 106.
Lažanský Václav Josef, hrabě 44, 45, 49, 50, 51, 52, 54.
Lažanská hraběnka 100.
Lažanská Anna Alžběta 52, 54.
Lažanská Gabriela roz. Černínová z Chudenic 44.
Lažanská Josefina, komtessa 53.
Lažanská Ludmila, hrab. 53.
Lažanská Marie Gabriela 48, 49, 50, 54.
Lažanská Theresie, hrab. 49, 54.
Lažanská Zdenka, hrab. roz. Hoyosová 50.
Lažiště 71.
Lbosín 113.
Ledce 72, 73, 78.
Ledebur Alexander Jan, baron 36.
z Ledebur-Wicheln Kašpar Benedikt, baron 37.
Ledecko 4.
Lednice 13.
Lego Václ. 257.
Lehner Řehoř 251.
Lehner Řehoř Jos 4.
Leitner Václ. Val. Ludv. 317.
Lenk Frant. 32.
Leonard 63.
Leonard, f. sv. Kiliána 208.
Leonard, f. v Soběšíně 191.
Leopold, arcikníže 288.
Leopoldsdorf 55.
Lerch Jos. 150.
Lesáky 144.
z Lestkova Jan 221.
Lešovice (Leschowitz) 55.
Leština 184.
Lety 199.
Letiny 63.
Lev XII., papež 90.
Levinský Ant Ign. 257.
Levý Václav Ant. 91.

Leznice 256.
Lhota 113.
Lhota Dlouhá 230.
Lhota Hražená 123.
Lhota Nesperská 170.
Lhota Štěpánovská 160.
Lhota Vysoká 123, 166.
Lhotáková ze Lhoty Lidmila 252.
Lhotka 220, 237, 256.
Libědice 63.
Libenov (Libňov) 41.
Libeř 203.
Líbeznice 165, 166, 318.
Libež 113, 128, 135.
Libkovice 98.
Liblín 35—39.
Libouň 155.
Libštejn 13, 35.
Libštejnský z Kolovrat Joachym 98.
Libyně Vysoká 21, 94, 98.
Licoměrsko 187.
Lidéř, f. v Dobřichovicích 199.
Lidéř (Liderius), f. v Soběšíně 191.
Lidmaň 152.
Liebscher Ad., malíř 243.
Lichtblau Vincenc 233.
Linek Matěj 117.
Linhart 74.
Linhart Jak. 137.
Linhardt Jan 223.
Lipany 276.
Lipenec 276.
Lipí (Lippen) 41, 44.
Lipiny 157, 170
Lipold, f. v Radošovicích 157.
Lissiack Valentin, zvonař 243, 249.
Lišany 317.
Lišnice 217 - 219, 221, 242, 257.
Liška Jan Kryštof 85, 89, 90.
Liškovice 96.
Lité (Litý) 67, 78.
Liteň 317.
literátské bratrstvo 125, 142, 176, 194.
Litichovice 113, 167.
Litold, f. v Radotíně 266.
Litoměřický Jan Urban 314.
Litomyšl 284
Litomyšlský Ezechiel 317.
Litvín Jan 39.
Lítý 3.
Lobkowitz Ferd. Zd. 169.
z Lobkovic Zdeněk 77.
Lobza 78
Lohelius Jan, arcibiskup 76, 88, 245.
Lohova 73.
Lochkov 253, 256.
Lochner Wolfgang 263, 288, 300, 306.
Lochovice 96.
Loket 7, 45.
Lomany 68.
Lomazice 55.
Lomnička (Lomička) 3, 7, 67.
Loreta 139.
z Lotrynku Larel 116.
Loukota Frant. 34, 48, 106,
Louňovice 123, 144, 154. 166, 170.
Louny 315, 317.
Löw Mikuláš, zvonař 226.
z Lovosic Mikuláš 113.
Loza 3, 5.
Lstiboř 315.
Lštění 151.
Luca Giordano 127.
Ludwig Jan Kornelius 56.
Luh 250, 256.
Luhov 67.
Lukáš, f. Prosecký 317.
Lukáš, f. v Uhřiněvsi, 315.
Lukáš, f. Zdický 317.
Lukavecký z Lukavce Jetřich 127.
Lukavecký z Lukavce Kryštof 127.
Lukov 44.
Luková (Lukov) 39 – 41.
Lukšíček Prokop 210, 225.
Lusetín (Služetín 28.
Lux J. F. 83.
Lužany („Lussan") 67.
Lužice 80, 81.

Mačí Jan 210.
Magrle ze Sobíčku 270.
Macháček Vinc. 142, 194.
Macháčka Jos. 202.
Machek 63.
Machek Ant., malíř 195.
Machlov 151.
Machlovský rod 152.
Machník z Pavlovic Odřich 129.
Majelovice 128.
Major Pantaleon 258.
Malec Jan Alex. 200.
Malec Josef 15.
Malesice 317.
Malešovský (Mališovský) Vavř. 154, 175.
Malovec z Malovic 186.
Malovec z Malovic Oldřich 126.
Malovidy 193.
Malý Karel 145.
Malý Nivard 64
Manětín (Manětina, Mantina, Mantiná) 4, 34, 39, 41–55, 68, 99, 100, 101, 104.
z Manětína Václav 33.
Manduin 145.
Mannsfeld 78.
Marat Frant., gen.-velmistr křižovnický 247, 248.
Mařátka Václ. 281.
Marek 41.
Marek 143.
Marek Jan Jindř. 10, 15, 90.
Margatsch Mart. Aug. 257.
Marian 251.
Marie Teresie, císařovna 232, 209, 302.
Markovský V. 180.
Markvart, f. u sv. Kiliána 208.
Markvart, f. Modřanský 237.
Maršálek Jan 30.
Maršík z Podolí řeč. ze Šalmberka 152.
Maršovice 317.
Martin 9, 33, 39, 120, 128, 145.
Martin, f. Bedřichovický 172.
Martin, f. Černošicích 263.
Martin, f. Dobřichovický 199.
Martin Eliáš 161.
Martin, f. Hořelický 317.
Martin z Kamberka 142.
Martin, f. v Kytíně 234.
Martin, f. v Lišnici 218.
Martin z Podháje 165.
Martin, f. Radotínský 266.
Martin z Rataj 113.
Martin, f. Slivenecký 253.
Martin, f. v Třebotově 258.
Martin, f. v Trnové 256.
Martin, f. Zdislavický 193.
Martini Jakub, op. Zbrasl. 288, 289.
Martini Jan Mořic 6.
z Martinic Jaroslav Bořita, hrabě 77.

Martinský Adam Viktorín 325.
Martinů Josef 101.
Mařík, f. v Tuklatech 315.
Masečín 207.
Masný Mat. Alb. 257.
Mašek Herrmann 64.
Matašovský Václ. 253.
Matěj 4, 39, 41, 62.
Matěj Albus 263.
Matěj, f. Bedřichovický 172.
Matěj z Budějovic 161.
Matěj, f. v Chuchli 305.
Matěj, f. v Jilovišti 258.
Matěj, f. v Kamenici 315.
Matěj, f. v Klecanech 315
Matěj, f. v Kytíně 234.
Matěj, f. v Psářích 188.
Matěj, f. Radotínský 266.
Matěj, f. Řevnický 245.
Matěj z Ronova 199.
Matěj, f. v Slivenecký 253.
Matěj, v Tehově 165.
Matěj, v Třebotově 259.
Matěj z Třebska 199.
Matěj z Velvar 220, 221.
Matěj ze Všerub 6.
Matěj, f. Zdický 317.
Matěj, f. Zlatnický 315.
Matějka B., dr. 215.
Materna Jan Jos. 142.
Mathiades Pavel 174.
Matošovský Frant. Xav. 272, 273, 274, 293.
Matouš 74.
Matouš, f. v Chuchli 305.
Matouš, mnich kl. Zbrasl. 285.
Matouš, op. Zbrasl. 283.
Matouš Kar. 257, 258.
Matouš M., malíř 119.
Matoušek Frant. 188.
Matoušek Jos. 257.
Matoušek Petr 64, 219.
Matyáš, f. Mníšecký 221.
Matyáš císař 77.
Mauder J. 243.
Max Em. 62.
Maximilian II. 14.
May Alfons 9, 10.
Mayer Daniel Josef, biskup 45.
Mayer Karel 260.
Mcely 191.
Meczer Vavř. 162.
Měčín 13.
Medek Martin 74.
Měchenice 207.
Měchnov 113, 115, 161.
z Měchnova Václav 120.
Meiner 66, 68, 69.
Meingot 68.
Mejstřík Blažej 122.
Mejstřík Maurus 122.
Melcher Josef 48, 104.
Melchior Fr. 43.
Melchior Jos. Ant. 137.
Menšík (Menczik) Jan Jakub 37.
Menhard, bisk. Pražský 305.
Mensdorff-Pouilly Alfons, hrabě 55, 62.
Mensdorff-Pouilly Emanuel 60.
Mentiris Jiřík 161
Městečko 136, 139.
Měšetice 188.
z Metternichů, kníže 4.
Metternich Klement, kníže 3, 7, 13, 63, 107.
Metternich z Winneburgu Klement Václav Lotar, kníže 10, 81, 89, 90, 92.
z Metternich-Winneburgu Pavel, kníže 11.
Metternich-Winneburg Richard, kníže 5.
Metternichová Melanie, kněžna 15.
Mezeříči 241.
Mezí (Moesing) 39.
Micka Frant. 210.
Michael 96.
Michael, op. Zbrasl. 283.
Michal z Načeradce 151.
Michal, f. ve Vrcholtovicích 184.
Michalovice 263.
Michle 317.
Michlen Jan 267.
Michna Jan 305.
Michna z Vacínova 310.
Mikovec Tomáš 257.
Mikšovský Fr. 37.
Mikuláš 4, 7, 11, 31, 39, 39, 55, 63, 73, 74, 93, 96, 104, 120, 136, 139.
Mikuláš, bisk. Pražský 308.
Mikuláš, f. Lstibořský 315
Mikolášek 136.
Mikuláš řeč. „Carunculus" 55.
Mikuláš, f. v Černošicích 263.
Mikuláš Heimburgerův 253.
Mikuláš Jílovský 241, 271.
Mikuláš, f. u sv. Kiliána 208.
Mikuláš řeč. Kyklman 29.
Mikuláš, f. v Modřanech 237.
Mikuláš, f. Mníšecký 221.
Mikuláš z Myslavic 237.
Mikuláš z Načeradce 152.
Mikuláš, f. Načeradský 151.
Mikuláš, olt. v Načeradci 152.
Mikuláš, opat Ostrovský 213, 214.
Mikuláš Pecoldův 253.
Mikuláš Petrův, f. Radotínský 266
Mikuláš Plzák, f. Načeradský 151.
Mikulaš z Pomuka 151.
Mikuláš z Řečice 161.
Mikuláš, f. Řevnický 245.
Mikuláš, f. Skramnický 315.
Mikuláš, f. Štěpánovský 161.
Mikuláš, f. v Třebotově 259.
Mikuláš, f. v Trnové 256.
Mikuláš, f. Velíšský 170
Mikuláš Vítkův z Hodkova 143.
Mikuláš, f. Vlašimský 174.
Mikuláš řeč. Vrabec 309.
Mikuláš, f. Vrcholtovický 184.
Mikuláš, f. Zlíchov 309.
Mikulovský Ign. Frant. 200.
z Milavče Stanislav 7.
Mileč 108.
Miller F. C. 86.
Millinger Václ. Ign. 154.
Mimoně Jan z Lozy 6.
Mindlent Jan Václ. 154.
Miroslav, f. v Lišnici 218.
Mirovský Jan 133.
Miřetice 193.
Miseroni Fr., ryt 9.
Miseronová Joh. roz. Chanovská 10.
Mitrovský z Nemyšle Jiří 42.
Mitrovská Elstera roz. Lažanská z Bukové 42, 43.
Mladota 250.
Mladota ze Solopisk Adam Ignác 261.
Mladotice (Mladce) 68, 69, 104, 106—107.
Mlčinský Florian 254.

Mlejnek Karel Bor. 124.
Mlýn 136.
Mlynařík Jan 139.
Mnichovice 315.
Mníšek 218, 219–227, 263.
Mníškovský Jan 222.
Mocker Jos. 275.
Močidlec 11, 68, 69.
Möder Silvestr 10.
Mohelnice 14.
Mojžíš 263.
Mokropec (Mokropsy) 218, 240–243.
Molitor Baltazar 56
Molitoris Václav Jan 114.
Montecocculi Herkules, hrabě 39.
z Moravčic Ctibor 166.
Morávek Vinc. Jos. 186.
Moravsko 165, 170.
Moravus Jan 153, 317.
Mořic 4.
Mořic, f. Dobřichovický 199.
Mořic, f. v Jilovišti 258.
Mořic, f. v Mokropci 241.
Mořina 259, 305.
Morzinová, hrab. 101.
Most 123.
Most Pelíškův 187.
Mottl Jos. 186.
Mottl Šimon 254.
Mozart 290.
Moucha 286.
Mráček Jeronym 64.
Mrakotové 136.
Mraviště 150.
Mráz, řezbář 275
Mrazín Tomáš Fridrich Frant. 223.
Mrkvatec Jan 142.
Mrkvo-Lhota 144.
Mrtník 3, 78, 218.
Mstislav, opat Ostrovský 213.
Mukařov 194, 315.
Müller, malíř 210.
Münch Vilém 148.
Mušková Kateřina 252.
Mysliveček J. V., malíř 180, 205, 318.
Myslivna 150.
z Myslova Vavřinec 165.
Myška Jos 186.

Načeradec 145, 146, 150—157, 184.
z Načeradce Jaroslav 113.
Nadryby 69, 78.
Nágl Vojtěch 82.
Nahořečice 98.
Najpaur Daniel 268.
Naso (Nasse) Jan 292.
Naumon (Naimon) Ondř. 146.
Nebřežiny 63, 65, 81, 86, 91.
Nečtiny, Nečetín (Netschetin) 50, 55–62, 83.
Nehvizdy 266.
Nejedlý Jan 259.
Nekmiře 49.
Nekola Karel 37, 64.
Nekvasil V. 217.
Němec Josef 82.
Němeček Jan 162.
Nemíž 138, 135.
Nepodal Jan 47.
Nepodal Václav 47.
Nepomuky 68.
Nepomyšl 4.
Nerovius Jan 43.
Neslboj 145.
Nespery 162, 165, 170.
Nesuchyně 245.
Netvořice 317.
Neubauer Jindřich 134.
Neudörfer Jan 219, 239.
Neufusz Benedikt 311.
Neumann Jan Ferd. 56.
Neustadtl Něm. (Deutch-Neustadtl) 55.
Neustup, probošt 4.
Neveklov 271, 317.
Nezamysl 145.
Nezvěstice 256.
Niger Martin 317.
Niger Tomáš 208.
Nigrin Řehoř 44, 64, 108.
Nisius Jan 56, 83.
Noblitz Ant. Fr. 186.
Nohejl Erant. 40.
Nolčova rodina 243.
Nos Matouš 52, 53.
Nosecký Siard František 25.
Nosová Markyta 52.
Nosek Jan 171.
Novák Láďa, malíř 181.
Novák Frant. Xav. 147, 148.
Novák Jan 117.
Novák Václav 182.
Novotná Anna 134.
Novotná Marie 256.
Novotný 273.
Novotný Václav 64, 82.
Nový Dvůr (Neuhof) 96.
Nuska Lukáš 139.
Nusle 316.
Nynice 69, 78.

Obora 31, 63–65, 67, 81.
Očko Jan z Vlašimi 174.
Odlezly (Voitles) 72, 92.
Odolen, f. u sv. Kiliána 208.
z Oettingen-Wallersteinu, kn. 290; kn. Bedřich 292, 299; kn. Karel Bedřich 217, 237, 240, 258, 271, 276; kněžna Marie Anna 299, 307; kněžna Žofie 299.
Ohnišťkové 136.
Ohrobec 271.
Ojíř (Ogerius), f. v Tehově 165.
z Olbramovic Dvořecký 157.
Oldřich (Ulricus) 29, 55, 68, 104.
Oldřich, f. v Třebotově 259
Oleška 165, 208.
Olitsch Frant. 242.
Olomouc 265, 281.
Olšanská Ohrada 92.
Olšany 71.
Ondřej 4, 11, 39, 41, 52, 97, 123, 128, 136.
Ondřej z Jamolic 152.
Ondřej, f. Modřanský 237,
Ondřej, f. v Mokropci 241.
Ondřej z Načeradce 152.
Ondřej Otíkův, f. v Tehově 165
Ondřej, f. Řevnický 245.
Ondřej, f. Slapský 250.
Ondřej, f. Zlíchovský 308, 309.
Ondřejov, 33, 80, 170, 199.
Opatovice 33.
Opitz Bernard 93.
z Oplotu Bohuň 73.
z Oplotu Leopold 73
Oppelt Fr. Xav. 109.
Oračov 62.
z Oráčova Beneš 96.
z Ortenbergu hrabě Šebast. mladší 101.
Öser Hubert 15.
Ostrava 104.
Ostrov, Ostrovský klášter 139, 170, 207—215, 220, 277.
Otrovec z Kralovic Jan 124.

Ota, opat Ostrovský 213.
Otík 55.
Ott Ant. 40.
Otto, f. v Lišnici 218.
Otto, opat kl. Zbrasl. 282.
Oudrč 98.

Paběnský Mat. Kar. 162.
Pakosta Lukáš Ondř. 162.
Palmác, f v Černošicích 263.
Pauaetius Václ. Ferd. 146.
Panvička Matěj 47.
Panvička Petr 47.
de Paradiso Jan, f. v Načeradci 151.
Pardubice 178.
Pařezí 136.
Paris ze Spandkov svob. pán 54.
Paschberger Jan Michael 48.
Pasovský Alois 158.
Pastorek Ant. 125, 171.
Pašek František 125.
Patzelt Vojt. 219.
Patzner Petr 219.
Paule Jos. 188.
Pavel 74, 104, 123.
Pavel řeč. Benátský 187.
Pavel, f. v Chuchli 305.
Pavel, f. ve Viticích 315.
Pavel, f. Zbrasl. 292.
Pavel z Janovic, arcijáhen 220.
Pavel, f. Modřanský 237.
Pavel z Turnova 234.
Pavlovice 129, 174.
Pavlův Martin z Chýše 104.
Payrek Jan 257.
Pazdera Frant. 39, 47.
Pazdera J. 180, 181.
Pecka 253.
Pechar 316.
Pelhřim, oltářník v Načeradci 152.
Pelhřimov 139, 174.
Pelikán Ildefons 223.
Pelikán Frant. 147.
Pelikán Jos. 188.
Pelikán Placid 251.
Peluněk 276.
Pěnkava Pavel 135.
Perger (Vrchola) Jakub šlechtic z Rosenwerthu 79.
Peřina Martin 221.
Pernek 145.
Perner Robert, zvonař 5, 11, 95.
Perner Václav 102.
Perner a Juránek 39, 91.
Pernklobka z Šenreitu Marketa 31.
z Pernšteina Jan 123.
Pernštejnský Petr 174.
Perschl Václav 34.
Peruc 37.
Pesler Hanuš 31.
Peslerová Voršila 31.
Pešík 33, 221.
Pešík Předbor z Radešína 263.
Peteler J. M. 62.
Petr 4, 11, 29, 33, 34, 55, 63, 96, 103, 120, 128, 139, 145.
Petr řeč. Bílý 161.
Petr, f. v Blánici 152.
Petr, f v Borotíně, potom ve Zdebuzevsi 187.
Petr, f. v Č. Brodě 315.
Petr, f. v Bříství 316
Petr, f. v Chuchli 305.
Petr, f. v Jilovišti 258.
Petr (Peterka) Kaplický 123.
Petr Lawss 245.
Petr, f. v Maršovicích 317.
Petr, f. Modřanský 237.
Petr, f. Načeradský 151.
Petr, oltářník v Načeradci 152.
Petr opat 92.
Petr, opat Ostrovský 213.
Petr, řeč. Plichta 256.
Petr, f. ve Psářích 188.
Petr, f. Radotínský 266.
Petr, f. Skramnický 315.
Petr, f. v. Soběšíně 191.
Petr, f. Štěpánovský 160, 161.
Petr, f. Třebešický 165.
Petr, f. v Třeboraticích 317.
Petr, f. v Trnové 256.
Petr, f. Zbrasl. 292.
Petr z Ústí, oltářník v Načeradci 152.
Petr, f. Vlašimský 174.
Petr řeč. Voda 33.
Petr, f. ve Zdebuzevsi 187.
Petr ze Žitavy, opat kl. Zbrasl. 28 , 286 284.
Petřín 65, 68, 71.
Petříny 128.
Petrlyková Anežka 52.
Petr 208.
Petrovice 136, 187, 188, 191, 256.
Peutelschmied Rob. 40.
Peyrek Jan 186.
Philippi Frant. 223.
Piazetta Giovanni Battista 293.
Piette Prosper 274.
Pikovice 207.
Piller Fr. 64, 65.
Pink Jakub 12, 107.
Pisani 290.
Písnice 237.
Pistorides Adam Jakub 43.
Pistorius Karel 251.
Píša Tomáš 159.
Pištěk Frant. de Paula 90.
Pius IX., papež 15.
Plachtín 55.
Planá 21, 36, 81, 89.
Pláně 33.
Planer Ant. 223, 227.
Plasy 4, 13, 14, 15, 19, 27, 44, 56, 63, 65 72, 73 - 91, 104.
Plavský Václav 175.
Pleschner Václav Alexius 44, 45, 46, 47, 49, 51, 52, 54.
Pleva 68.
Pluh Oldřich 96, 103.
Pluchetius Martin 253.
Plzák Mikuláš 151.
Plzeň 5, 10 13, 17, 21, 31, 33, 35, 39, 44, 48, 49, 74, 77, 78, 79, 91, 95.
Plzeňský Matěj 317.
z Plzně Nové Jan 29.
Pněvany 69,
z Pobipes Zdenko 139.
Podehradský Aug., řezbář 243.
Podháj 165.
Podhráz, mlýn 108.
Podleský Jan 202.
Podnavec Jan 208, 213.
Podol, Podolí 316 - 317.
Podolín 128.
z Podolí Maršík 152.
Podvorov v. Potvorov.
Pohl Kajetán 108
Pohorský Matěj 128.
Pohunek Fr. 37.
Pokorný Jan 131, 141, 178, 179.
Pokorný Roman 9.
Pokorný Václav 4, 272.
Polánka 123.

Pole Svaté 250.
Polický Ondřej 315.
Poličanský Matěj 317.
Polidorus Jan 104.
Polívka Václav Jan Nep. 119, 137.
Pomrhonc Josef 34, 48, 106.
z Pomuka Mikuláš 151.
Pondělík Frant. 257.
Popel Jan 14.
Popelius Jan 245.
Popovice 137, 172.
z Porcie kněžna Beatrix Benigna 140.
Poříčany 315.
Poříčí n. Sáz. 317.
Pospíchal Jiří Ign.
Pospíšil Jos. 142.
Postřechovský Gotfrid 187.
Postupice 136, 172.
Pošíval Václav 9.
Potok 28.
Pötting Šebestián hrabě 99, 102.
z Pöttingu Václav hrabě 53.
z Pöttingu Josefa hrab. 53.
Potvorov (Podvorov) 64, 92—96, 109, 317.
z Potvorova Anežka 68, 69, 92.
z Potvorova Dětleb 67, 71, 104.
z Potvorov Gumpold 71,
z Potvorova Kuno 68.
Praha 5, 15. 21, 24, 44, 45, 31, 33, 39, 44, 45, 69, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 93, 95, 96, 99, 102, 113, 117, 118, 119; kostel sv. Bartoloměje 316, 317; Hradčany 79; kostel a klášt. sv. Jiří 160, 240, 242; Malá Strana 43, 79; Nové Město 13, 21, 33, 59, 79, 115, 119; bened. kl. u sv. Mikuláše 230, 289, 293; kost. sv. Ondřeje 239; chrám sv. Víta 261; kostel a kaple Všech Svatých 260, 270; kostel sv. Vojtěcha 296
Prachner Petr 125.
Prachner V., sochař 226.
Prachov 128.
Prak dvůr 113.
Pramer Bartol. 223.
Prantl Jan 10.
Praský Ign. 239.
Prášek Šeb. 223.
Pratschofft Pavel 186.
Praun Samuel 19.
Pravětice 150,
Pravonín 123, 155, 191.
Přáza Václ. 315.
Pražský Matouš 315.
Předhradí 136.
Předlice 256.
Předota, f. v Tehově 165.
Preitenštejn (Preitenstein) 55, 60, 62.
Přemysl Otakar I. 21, 69
Přemysl Otakar II 72, 73, 276, 308.
Přibík 152, 221.
Přibík z Buřenic 136.
Přibilová Kateřina 181.
Přibislav 151.
Příbram 23.
Přibyl Ant. Karel 196.
Přichovský z Přichovic Petr Jiří 9.
Přímětice 29.
Pricquey Štěpán 104.
Prodeslavy (Prodeslad) 7.
z Prohoř Bušek 29.
z Prohoře Jan 20.
Proch 221.
Procházka 242, 316
Procházka Adam 315.
Procházka Amaranth 231.
Procházka Jan 133.
Procházka Jan Jos. 162.
Prokop 128, 136.
Prokop z Prahy 92.
Prokop, f. v Radošovicích 157.
Prokop, f. Řevnický 245.
Prokop, f. v. Trnové 256.
Prokop, f. Zbrasl. 292.
Prokop, opat Zbrasl. 286.
Prosek 317.
Protiva 71.
Praský Ign. 219.
Prudík Eug. 212.
Prusové 247.
Psáře 187, 188—190, 256.
Pšov 238.
Ptáček Jakub, zvonař 122, 131.
Purhart, purkr. Maidburský 157.
z Pušperka Bolechovec 199.
z Pušperka Sezima 4.
Putermon Mikuláš 200.
Putzhegel Leop. Frant. 115, 117, 118.
Putzschoegl Václ. 254.

Raab Ign., malíř 85, 226.
Rabštein z Tlucné Jan 6.
Rabštýn, Rabštein, (Rabenstein) 29, 50, 96 až 102, 103, 104.
z Rabštýná Beneš 84.
Racek 4, 13.
Racek, f. Načeradský 151.
Račín z Račína Mikuláš 31.
Račín z Račína Ondřej rytíř 32.
Račín z Račína Vavř. rytíř 31.
Račínová z Račína Žofie roz. Borová z Hochstadtu 31.
Rada Matěj 215—216.
Radějov (Roeding) 41, 44.
z Radešína Pešík Předbor 263.
Radim 71.
Radiměřský Ant. 162, 194, 318.
Radiměřský Jos. Arnošt 131, 141, 177, 178.
Radl Eug. 218, 251.
z Radnic Václav 63.
Radnice 137.
Radnický Šimon 154.
Radoslav 150.
Radošovice 157—160, 165, 168.
Radonice 187.
Radotín 258, 266—270, 277, 279.
Radslav, f. v Trnové 256.
Rajský Ondřej 139.
Rak Jan Václ. 114, 137, 317.
Rakolousy (Rakolous) 7, 8.
Rakovník 55, 290.
z Ralska Heřman 66.
Rataje 183.
Ratimír 69, 71.
Reček Jan 316.
Redelmayer F. M. 133.
Ředice 157.
Ředina Václ. 223, 235.
Regál Václ. 40.
Řehák Frant. 147.
Řehák Karel Lev dr. 316.
Řehoř IX., papež 276; Řehoř XI. 104; Řehoř XVI. 15.

Řehoř, bisk. pražský 266, 279, 292, 305.
Řehoř, f. Radotínský 267.
Řehoř z Ústí, oltářník v Načeradci 152.
Řehoř, zakl. Jednoty čes. bratří 185.
Reibnitzová Anna Justina 119.
Reichenauer Matouš 202.
Reiner, opat Ostrovský 213.
Reinhart, f. v Soběšíně 191.
Rejkovice 144.
Řemešín 108, 109.
Renner Jos. 171.
Řepín 21.
Řeřicha Vojt. 188.
Reuther Jan (Eques) 74.
Řevnice 128, 244—249.
Řezník Jan 139.
Řezník Matěj 182.
Řezno 19.
Rehútovice 184.
Říčany 315.
z Říčan Karel Adam Lev 145, 148, 149.
Řídká 217, 219.
Říha 313.
Římovice 193, 196.
Ringel Ign. 223, 227.
Rinhard z Nedvězí 128.
Rinner Gerard 251.
Řinský Vavřinec 74.
Řísnický z Řísnice Jindř. 127.
Robean Jan Šalomoun 29.
Robert Daniel 68, 69.
Roblin 258.
z Roggendorfu hrabě 166.
Roggendorf Frant. Ant. hrabě 117, 118.
Roggendorfova Barbora hrab. roz. z Götzu 117, 118.
Rohy 7.
Rochlitz Vinc. Alois 56.
Rochoty 220.
Rokycany 78.
Roman, f. Vlašímský 174.
Rosa Václav 149, 174, 193, 315.
Rosacius Jan 222.
Rosol Pavel, varhanář 154.
Rosyčka Maximilian 34, 104.
Roštlapil Jos. 137.
Rotteb ze Žaboklik Jan Václ. 223.
Roller František 39.
Roudnice 169.
z Roupova Kryštof Karel 42.
Rous (Ruzo) 68.
Rovínek 250, 252—253.
Roviny 199.
Rožat Václ. 202.
Rücker Josef 101.
Rudbert Matěj 222.
Rudl Zik., malíř 275.
Rudlinův Jakub z Plzně 4.
Rudolf I. rakouský král český 281.
Rudolf II. 76, 182.
Rupert, f. ve Zdislavicích 193.
Rürner Petr Pavel 253.
Rusín Abraham 242.
Rybnice 63, 78.
Rýgel Stanislav 179, 180.
Rychetský Vojt. 200.
Rychlovský Jan 195.
Rymáň 220.
Ryska Theod. 251.
Ryvín 136.
Ryvola Jan F. J. 200.

Saatzer Norb. 257.
Sadílek Martin 223.
Saksl Jos 260, 272.
Samohrd Václ. 257.
Santar Kar. 272.
Sapa Tomáš 154.
Sattler Jan 260.
Sázava 115, 118, 178, 194.
Sázava (u sv. Kiliána) 207.
Sázava Nová 28.
Sázavský Ant. Vít 186.
Sedláček Tomáš 37
Sedlák Jan, konvář 139.
Sedlák Jan, dr. 160.
Sedlec 68, 74, 92.
Sedlec, klášter 276, 278.
Sedlečko 174.
Sedlečko Kýharovo 170.
Seeblumer, malíř 85.
Seemüller Vilém 44.
Sechutice 65, 67.
Seipl Vít 217.
Seitz Jakub Vilém, 31, 33, 49, 102,
Semtín 123.
Senec 73.
Senešnice 220.
Senomalský ze Šternštatu Jindřich 20.
Sequens Fr., malíř, 49, 275
Severa Matouš 145.
Severín Matouš 223.
Schamberger Bernard 231.
Scharschon Frant. Karel 200, 247, 248.
Schauer Jos. 254.
Schauff Vavř. 186.
Schäuffelin Hanuš, malíř 242.
Scheinpflug Bernhard 65.
Scheiwl Jos., malíř 226, 239.
Scheppl Benedikt 23.
Scherzel Karel Eug. 124.
Schiffner, varhanář 255.
Schiffner Emanuel 293.
Schicht G. A. 200, 206.
Schiman Vojt. 188, 194.
ze Schirndingu, baron Karel 219, 226.
Schloger Václ. 256.
Schluderbach Leopold 232,
Schmelník 100.
Schmid Jan 56.
Schmid Mik. 188.
Schmidl Max 31.
Schmit Adolf 10.
Schmidt Ferd. 137.
Schmising Kerssenbrock hrabě 316.
Schneider Ant. 54.
Schneider Jan Xav. 119.
Schneider Jos. 30.
Schöbl Emanuel 206.
Schochner Jan Jos. Jiří 146.
Scholz, malíř 313.
Schönborn František de Paula, kardinál, arcibiskup 150, 275.
Schoenfeldt Ant., zvonař, 270.
Schönfeldt Fridrich, zvonař 263, 274, 305.
ze Schönfeldu Theodor 289, 302.
Schönficht 90.
Schram Jan 209.
Schreib Kar. 155.
Schub Mikuláš 56.
Schubert Václ. 254.
Schüller Theofil 251.
Schulzová Dorota 15, 18.
Schwäger J. Ludv. Kryšt. 223.
Schwarzenberg Bedř., kardinál 91, 219, 261, 312.
Schwarzenberg kníže Jan 316.
Schwestl Frant. Josef 32.
Sieber Jan 40.

Siegl Frant. 56.
Sigbert 69.
Sika Jan 195.
Simonides Jan Joachim 34, 49.
Singer Václ. Bern. 141.
Sítiny 184.
Skála Bartol. 223.
Skalka u Mníšku 227—233.
Skalkov 139.
Sklenář Ant. 147.
Skochovice 271.
ze Skomelna Dobeš 31
Skramníky 315.
Skřička Jan, opat Ostrovský 214.
Skřípel 104.
Skřivaň 11.
Skuhrovský ze Skuhrova Kryštof 123, Smil 123.
Skuhrovský ze Skuhrova Oldřich 126.
Skuhrovský ze Skuhrova Smil 127.
Skutečský Martin 7.
Skytaly 97.
Skytorýnský Denhard Jerem. 315.
Slaný 20.
Slančovský Anastasius 117, 178.
Slapsko 184.
Slapy 221, 249—252, 271, 281, 290, 296.
Slavata hrabě 77.
Slavětín 150.
Slavík Bernard 225.
Slavík Fr. A. 125.
Slavíková Gabriela 125.
Slavimír z Pečiny 221.
Slavín 184.
Slavošov 191.
Slivenec 200, 253—256.
Sloup 207, 210.
„Slovanka“ 311.
Slověnice 74, 157.
Slunéčko Václ. 254.
Slupí 184.
Sluštice 315.
Smečno 128, 161.
Smicheus Frant. 39.
Smíchov 309, 310.
Smilkov 174.
Smíšek Ladislav 64.
Smrkovský Prokop 223.
Smrž Jeronym 154.
Smrž Václav 151.
Smutek Cherubin 251.
Smykov 136.
Sněť 259.
Snopek Tomáš 252.
Soběslav kníže 63.
Soběslav II. 67, 237.
Soběšín 187, 191.
Sohier z Wundtmühle Tomáš 169.
Sohirova z Wundmiehle Ottilie 169.
Sochor Eduard, architekt 247.
z Solhauzu Hendrych Abraham 21.
Sollner Ant. 40.
Solopisky 258.
Somssichová ze Saardu Al. hrab. roz. bar. ze Sternfedu 120.
Souček Karel 180.
Soukup Václav 117.
Soutice 161.
ze Souvaigue Jos. 291,
Spálený vrch 182.
Spankov 55.
„Spankovice“ „Spanková“ 55.
Spitzer Jan, malíř 38, 217, 226.
„Spitzberg“ 57.
Šrnec Martin 128.
Srubný 68.
ze Stahremberka hrabě Fr. Jos. 155.
Stach Ant. 251.
Staněk Jan 32.
Staněk Josef 37.
Staník, f. Řevnický 245.
Stanislav, f. Slapský 251.
Stanislav, f. Mnišecký 221.
Stanislav, zvonař 163.
Starck J. D. 65.
Starkov 151.
Stašek Jan 194.
Steiner 77.
Steinfeld 145.
Stell Ondřej 56.
Steltzl, rytec 119.
Stephan Cornelius 81.
Stephan Vilém 119, 187.
Sternberg v. ze Šternberka.
Stibinger Matěj 56.
Stibor 120.
Stichovice 161.
Stöhr Frant. 81.
Stolle Gotth. Ant. 290.
Stoy Celestin 81, 91, 218, 289, 290, 293, 306.
Stradiště v. Stražiště.
Strahl Jan 218.
Strach Martin 64.
Straka Václ. 242.
Strakonice 305.
Strakonický 42.
Strakovský 178.
Strážiště (Stražiště, Stradiště) 11, 29, 34, 44, 68, 101, 104—107.
Strážovský Fridr. Vojt. 162.
Streer Josef 81, 87.
Streichsbier Jos. 188.
Střezvoj 103.
Stříbro 4, 59.
Stříteř 152.
Strnad Al. 106, 155, 271.
Studenský Desiderius Fr. 81.
Stuflesser Ferd. 127, 180.
Stupartová Anna Markéta, 83.
Sturm Ant. 41.
Sturm Josef, 48, 53, 101.
Stvolny (Zwolln) 96, 103—104.
Suchánek Ant. Jak. 200.
Suchý Jos. 179.
Sušice 128.
Sušický Jonáš Lucin 9.
Swach, f. v Soběšíně 191.
Svatá koruna 73.
Světlá 144.
Svinná 37.
Sviny 263.
Sviták Vilém 7.
Svitákové z Landštejna 7.
Svoboda Fr. Al. 188, 194.
Svoboda Hygin 231.
Svoboda Ignác 200.
Svoboda Jos. 312.
Svoboda Václav 253.

Šafařovič Frant., malíř, 158, 159.
Šafránek Jan Ant. 131, 132.
Šanov 128.
Šebíkov 73.
Šebíř 139.
Šebíř, bisk. pražský 163.
Šebířov 154.
Šedivec Jan 82.
Šedivý Václav 146.
Šejda Jan 153.
ze Šelmberka páni 151.
ze Šelmberka Maršík Vítek 152.

Šenhanzl Vít 245.
Šercl 316.
Šimák Matěj 293.
Šimečková Jos. 258.
Šimon Jos. 202.
Šimon, f. v Č. Brodě 315.
Šimon, f. u sv. Kiliána 208
Šimon, f. Liteňský 317.
Šimon, f. Řevnický 245.
Šimon, f. Slapský 251.
Šimon, f. v Trnové 256.
Šindelář Frant. 163.
ze Širndingu v. ze Schirndingu.
Šiškyzobal Šimon 108.
Škarda B. 125.
Škola (Schola) Kašp. M. B. 162.
Škola Jan 238.
Škréta Karel, malíř 83, 226, 227, 299.
Šlapánov 155.
Šlechta Václ. Jan 141, 162.
Šlik Joachim 98.
Šnep Jos. 158, 311.
Špankov 3.
Špankovice 44.
Špic Matěj, zvonař 133, 143.
Šprysl Ludvík 158, 168.
Špulíř z Jiter ryt. Jiří Štěpán 186.
Štědroncius 143.
Štefetius Tobiáš 245.
Štěch 221.
Štěchovice 207, 212, 215—216.
Štěkna Jan 285.
Štelcar Želetavský Jan 315.
Štěpán, far. v Divišově 113.
Štěpán, f. Bedřichovický 72.
Štěpán Jos. Frant. 162.
Štěpán, f. u sv. Kiliána 208.
Štěpán, op. Ostrovský 214.
Štěpán Postal 256.
Štěpán, f. Radotínský 266.
Štěpán, f. Slapský 251.
Štěpán z Tetína 308, 309.
Štěpán, f. Velíšský 170.
Štěpánov Trhový 160—164.
Štěpanovský Michal 307.
Štěrba Bohumil 95.
Šternberk, (Šternberg) hrad 113, 122, 187.
ze Šternberka Albert 120.
ze Šternberka hrabě Alois 191.
ze Šternberka hr. Filip 113, 135, 174, 192.
ze Šternberka Holický Karel 191, Václav 114.
ze Šternberka Zdeslav 113.
Šternov a samota Brtnice 113.
Štichovice 33, 35.
Štipoklasy 55.
Štolmíř 315.
Štolovský Frant. 202.
Štoviček Frant. X. 171.
Štrunc (Struntz) Ondřej 115.
Šuda Jan 137.
Šulc Jan 188.
Švamberger Pavel 223.
ze Švamberka Bavor 4, 74,
ze Švamberka Bohuslav 41, 42.
ze Švamberka Ctibor 29.
ze Švamberka Jindrich 4.
Švejnoha Luk. Jos. 162.
ze Švihova Břeněk 7.
ze Švikova Půta 7.
Šypalka Alžběta 170.

Tábor 44, 123, 145.
Táborský Matěj 315.
Táborský Václav 267.
Tachecí Jan 200.
Tachlovice 296, 317.
Tachov 4, 77, 263.
Takonín 136.
z Talmberka Fridrich 124.
z Talmberka Jan 172, 173, 175, 296.
Talmberková Voršila Kařina 176.
Tammo, f. v Lišnici 218.
Tapineus Daniel, zvonař 212.
Tatina 31.
Tehov 157, 160, 162, 165.
Tejnice Marianská v. Týnec Marianský.
Telec Jan, opat Ostrovský 214.
Telonius Jan 317.
Templářové 32, 194.
Tengler Kryštof 56, 79, 83.
Teplá 57.
Tersch Ed., dr. 217.
Teutsch Jan Jos. 146.
Theodor, f. ve Vraném 271.
Theodorich, opat 276, 277.
Thomas Vilém 155.
Thomer Mikuláš 97.
Tička Jan 253.
Tichý 127.
Tichý Jarolým 45, 54.
Tichý Jiří Josef 54.
Tillmann 73, 74.
Tillingar (Tillinger) Jan 15, 64.
Tilman 13.
Tis Veliký 55.
Tisá n. Tisí 55.
Tischer Jan 155.
Tíškov (Teškov) 65, 69.
Titěra Frant. 186, 257.
Tittl Eugen v. Tyttl.
Tittl Martin Gotfrid 4.
Tlucná 3.
Tluksa z Buřenic Zdislav 286.
Tobiáš 123.
Tobiáš z Bechyně, bisk. pražský 150, 160, 276.
Tobiáš, oltářník v Načeradci 152.
Točná 237
Tomaischl Jan 251.
Tomandl Šebastian 37.
Tomáš 7, 39, 92, 104, 123.
Tomáš, f. Řevnický 245.
Tomáš, zvonař 190.
Tomek Mikuláš 210.
Toul Jiřík 98
Toulov 136.
Toušenský Duchek 317.
Toužím (Theussing) 29, 178.
Traenkler Frant. 242. 293.
Trčka, ryt. 182.

Trčka z Lípy, Mikuláš 133, 174, 180.
Trčka z Lípy Zdeněk 157.
Třebáň 199, 200, 244.
Třebechovský Jiřík Cendelin 193.
Třebenice 250.
Třebešice 165-169.
Třebíč 136, 152.
Třebivlice 317.
Třeboratice 317.
Třebotov 258—263, 288.
z Třebska Matěj 199.
Třemošná 73, 78.
Třemošnice 113, 234.
Třepka 150.
Třepsín 207.
Tříbek z Janovic 188.
Třímany 8.
Trislík L. 163, 180.
Trnová 6, 31, 218, 256—258, 263.
z Trnové ryt. Martin 250.
Trojany 108.
Trojer Ondřej 17, 22, 23, 51, 80, 83, 85, 87, 89, 106, 108.
Trojerovice 80.
Troyer v. Trojer.
Truxa Jan Ev. 242.
Tschumerda Jos. 187.
Tučapy 186.
Tuklaty 315.
Tulechov 145.
Tůma Jan Václ. 59, 186.
Tuma Ondř. Alex. 223.
Tureček Jan Ant. 223.
Turnovský Jan 208.
Turnovský Jeremiáš Smichaeus 42.
Turek Daniel Václ. Jos. 162.
Turek Jindřich 169.
Tuter, malíř 165.
Tvrdý V. 40.
Tvrzký Václ. 257.
Týn Horšův 263
Týnec Marianský (Týnice, Tejnice) 13, 15, 17, 21—28, 71, 76, 80, 83.
z Týnce Roman 21, 27, 71.
Tyttl (Tytl) Eugen 10, 12, 13, 23, 45, 64, 80, 83, 85, 86, 87, 107.

Údrcký z Údrče Adam Ferdinand 78.
Údrč 4.
Uhlíř Jan 109.
Úhonice 317.
Úhošťany 123.
Uhřiněves 165, 315.
Uhřínov Velký 152.
Újezd 44, 67, 71.
Újezd (Aujezdl) 41.
Újezd sv. Kříže 29, 33, 108.
Újezdec 78, 258.
Ullmann Jan Václav 30.
z Unvertu hr. Ignác 224, 226, 228, 230, 232; Jan 225; Josef 227; Marie Anna 226; Teresie 229.
Urat Adam 76, 287.
Urat Jiří 76, 287.
Urban III., papež 21.
Urban Matouš 315.
Urbanides Dan. Jos. Ign. 140, 141, 162. 317.
Ursini (Ursinus) Urban 15, 94.
z Ústí Petr 152.

Václav 6, 11, 13, 31, 39, 41, 55, 139, 143.
Václav I., král. čes. 71.
Václav II., král. čes. 245, 250, 266, 276, 295, 298, 399, 300, 302.
Václav III., král čes. 281, 299, 300.
Václav IV., král čes. 96, 221, 284, 285, 286.
Václav řeč. Bicher 157.
Václav, f. Česlický 315.
Václav, f. Debrnický 166.
Václav, f. Dobřichovický 199.
Václav řeč. Hromada 191.
Václav, f. v Chuchli 305.
Václav, f. v Jiloišti 258.
Václav řeč. Kantor 41.
Václav, f. u sv. Kiliána 208.
Václav, f. v Krutech 315.
Václav, f. v Líbeznicích 165.
Václav, f. v Lišnici 218.
Václav, f. Liteňský 317.
Václav, f. v Mokropci 141.
Václav, f. v Mukařově 315.
Václav, f. v Poříčanech 315.
Václav z Prahy 92.
Václav z Radče 113.
Václav, f. v Radošovicích 157.
Václav, f. Slapský 250.
Václav, f. Slivenecký 253.
Václav, f. v Soběšíně 191.
Václav, f. v Štěpánově 161.
Václav, f. Štolmířský 315.
Václav, f. Třebešický 165.
Václav z Třebíče 152.
Václav, f. v Třebotově 258, 259.
Václav, f. Velíšský 170.
Václav, f. Vranský 271.
Václav, f. ve Zdebuzevsi 187.
Václav, f. Zbrasl. 292.
Václav, op. Zbrasl. 286.
Václav, f. Zlíchov. 308.
Václaviček Václ. Vil. 155.
Vaček Jak. 272.
Vačeš Bedřich 290, 293.
Vačeš (Waczesch) Edmund 64.
Vachoč Vavřinec 258.
z Valdštýna Emanuel Arnošt, světící bisk. 313; Jan Fridrich, arcibiskup 57.
Valenta Al. 137.
Valentin, f. Hořelický 317,
Valentin, f. Zbrasl. 292.
Valeš Ign. 200.
Valecius Lounský, Šimon 317.
Valtinov 136.
Vambera Frant. 109.
Váňa Jos. 171.
Vančura Václ. 307.
Vaněk Karel 160.
Vangerov Otto 138.
Vaniš Václ. 171.
Varšava 48.
Vávra Martin, malíř 173.
Vařinec 31, 63, 97, 113.
Vavřinec, f. v Lišnici 218.
Vavřinec z Myslova 165
Vavřinec Vochoč 258.
Vavřinec, f. Votrýbský 191.
Vavrouš Jan Frant. 202.
z Veidenheimů Ludvík 252.
Vejšera Matěj 147.
Velčin Mikuláš 266.
Velehrad 68.
Velislav, f. Načeradský 151.
Velíš 133, 142, 170—172.
Velovec Vojt. 154.
Velvarský Matěj 220, 221.
Ves Nová 185, 220.
Veselka 217, 220.
Veselý Ambrož 251.
Veselý Ant. 137.
Veselý Ed. 150, 305.

Veselý Frant. 155.
Veverka Jan 46.
Věžník z Věžník Bedřich Loopold 137.
Věžník ryt. Markvart 158, 159.
Věžník ryt. Václav 160.
Věžníková z Adlaru Mandelina 158.
Věžníková z Černošic Johanka 159.
Věžníková Marie 137.
Věžníky 136.
Vicemilice 187.
Vídeň 15, 90, 101.
Vidomský Leopold 114.
Vidovle 69.
Vikéř (Wickerius) 145.
Vilém 67.
Vilém z Kaliště 193.
Vilém, f. Slapský 251.
Vilímek Jan 162, 179.
Vinařík Jiřík 182.
Vír 256, 271.
Víska 31.
Vít 96, 128.
Vít Hostislavův, olt. v Načeradci 152.
Vít (Witko), f. v Psářích 188.
Vítek (Vitko) 41.
Vitanovice 184, 185, 186.
Vlačiha Karel 204.
Vladiměřice 68.
Vladislav I., král čes. 28, 41, 276.
Vladislav II., král čes. 65.
Vladislav, markrabě moravský 68.
Vladyka Mikuláš 174.
Vlach Michal 47.
Vlasák Ant. Norb. 132, 133.
Vlasák Frant. 142.
Vlašim 143, 170, 171, 174—182.
z Vlašimi páni 151.
z Vlašimi Jan 174, Pavel 174.
z Vlašimi Jan Očko 174.
Vlček, f. ve Zdislavicích 193.
Vlčkovice 66.
Vlkošov (Wilklschau) 28, 31.
Vobora 35, 39.
Vocelka Václav 182.
Vodička Frant. 40.
Vodlochovice 186.
Vodolka 317.
Vogt Mauritius 45, 65, 70.
Vojáček Method 168.
Vojslav z Mešetic 188.
Vojslav, opat Ostrovský 213.
Vojslav, f. Vranský 271.
Vojta Frant 239, 272, 293.
Vojta Frant. Seraf. 311.
Vojtěch, f. Mníšecký 221.
Vojtěch, f. v Chuchli 305.
Vojtěch, f. Prosecký 317.
Vojtěch, f. Radotínský 267.
Vokolek Jos. 260.
Voleslo 76.
Voleško 271.
Volešná 35, 150
Vonoklasy 199, 206.
Vondrák Jan 148
Vonšovice 136, 157.
Vopálková Frant. 127.
Vosmík Fr. 4.
Vosojné 33.
Vostraškovice 31.
Vostrovec z Kralovic Štěpán 180.
Vostrovec z Kralovic ryt. Vilém 182.
Vošitka Matěj 153.
Votice 137, 145, 256.
Votočka, řezbář 316.
Votryby 187, 191—192.
Vožice 139.
Vracovice 139, 144.
Vračkovice 150.
Vranov 120.
Vranovský Engelbert 15, 94.
Vraný (Vrané) nad Vltavou 271—274.
Vrata 151.
Vratislav z Mitrovic 138, 139.
Vratislav z Mitrovic Ferd. 310.
Vratislav z Mitrovic Zdeněk 222.
Vratislavové z Mitrovic 221.
Vráž 240.
Vražné, Vražno 33, 65, 78.
Vrba Jos. 168
Vrba Martin Václav 114, 175.
Vřesovcové z Vřesovic 4.
Vřesovec z Vřesovic Vilém 78.
Vrchota z Rosenwertu Jakub 22.
Vrcholtovice 151, 184—186
Vršovice 316.
Vroutek 11, 259.
Vrtba (Vrtva, Vrtvo) 3, 4.
z Vrtby Adam František 139.
z Vrtby hr. Frant. 139.
z Vrtby hr. Frant. Adam 137.
z Vrtby Petr, rytíř 31.
z Vrtby Sezema 31.
Všebořice 152.
Všehrdy 7, 11—13, 71.
Všechlapy 113
Všenory 240, 231—244.
Všeruby 174.
Všetaty 158.
Výrov 13, 28.
Vysočany 96.
Vysoký Frant. Jiří 201.
Vyšehrad 71, 93, 337, 264, 285, 316, 308, 309.
Vyšetice 184.
Vyžín Frant. 254.

Waczmann Frant. 115.
Waha Julius Frant. 246.
Wachtl Jan 56.
Walbiner Václav 30.
Waldsassky klášter 276.
Waldštein Jan Fridrich, hrabě arcib. 80.
Wallerstein 290.
Wamer Adrian 44.
Wassmutius Jiří 77—79.
z Wartemberka Ješek 234.
Weber Václav 200.
Weidlich Jiří Jan 171, 188.
Weigetius Matouš 14.
Weigler Max 40.
Weiner Julian 64.
Weis Kryštof 107, 109
Weiss Vil. 239, 242, 243, 272.
z Weissenwolfu, hrabě František Ant. 130, 182, 183.
z Weissenwolfu hraběnka Františka Antonie 182, 183.
Weissenwolfová Frant. Benigna 162.
Weissenwolfová hraběnka Frant. Marie 141.
Wender Ant. Jiří Desiderius 142, 179.
z Werden Kašpar 76.
Weringsrode 19.
Werner Celestin 81, 109, 110.
Werner Jos. 30.

Werner Michael 40.
z Westphalenů hrabě Bedřich 211, Theobald 207, 249.
Weywoda z Weitenfeldu Frant. Dan. 154.
Widmann Lazar, sochař 53.
Widéman (Widman, Widmon) Ondřej, op. Zbrasl, 74, 287.
Wiesner Filibert 137.
Wiewrowský Ladislav 4,
Wild Adam II. 76.
Wildt Hanuš 31.
Willenberger 67, 82, 88.
Willmann M. L. 83.
Wilt Ignác 15, 109.
Wimmer Jan Jiří 34, 44.
Winckler Jiří Josef 44.
Witha Wilím Vok 186.
Withowa z Zeřavého Mariana 186.
Wirth Matouš 223.
Wittenberg 288.
Vitice 315.
Wobza Arnold 4, 15.
Wohlrab Er. 30.
Wochner Fridrich 73, 74.
Wolf Wolfgang 212.
Wolfgang 74.
Wolfgang, op. Zbrasl. 287.
Wohlrab David 61.
Wolrab Prokop 40
Wotava Ignác 9.
z Würzburgu Kašpar 56.

Záběhlice 276
Zahálka Pavel 15, 65, 109.
Zahořanský de Worlik Jos. Bern. 293.
Zahořany 220.
Záhoří Vysoké 184.
Záhorský Jak. 253.
Zahradecký Matěj Vikt. 200.
Zahrádka 151, 184, 245.
Zahradník Is., dr. 217.
Zachar Kašpar 147.
Zachariáš, f. Zlíchovský 309.
Zachystal 311.
ze Zaječic Jakub 120.
Zajíček Jan Kristian 200.
Zajíčkov 123.
Zákostelský Jos. 186.
Zálesí 150.
Zaluží 78.
Zamastil Jos. 162.
Zapletal Jan, malíř 188, 206.
Zátiší 237.
Závesky Mik. 315.
Záviš 69.
Zbečná 73.
Zbejval Jos. 219.
Zbiroh 73.
Zbohy 7, 8.
Zbraslav 74, 171, 188, 217, 218, 219, 223, 239, 240, 242, 245, 246, 250, 258, 259, 263, 264, 276—305.
Zbraslav (Braslitz) 44.
Zbraslavský Václav 80.
Zb. něk 136.
Zczišo z Machlova 151.
Zdebuzeves 115, 187—188, 191.
Zdeněk, f. ve Psářích 188.
Zdeněk, f. Radošovický 157.
Zdeněk, f. ve Velíši 170.
Zdenko 139.
Zderaz Petr 92.
Zdeslav 71.
Zdice 317.
Zdimír 108.
Zdislav 139.
Zdislav, f. Třebešický 165,
Zdislavice 132, 142, 160, 193—196.
Zebisch Jos. 30.
Zeiczler Jan Alexander 37.
Zelendar z Prošovic Tomáš 78.
Zelenka Ferdinand, řezbář 162.
Zelenka Jan, řezbář 162, 165.
Zelenka Jiří 115.
Zelenková Barb. 118.
Zhořel Petr 37.
Zikmund 11, 74, 113, 128, 136.
Zikmund císař, král. čes. 13, 41, 93, 119, 250, 286.
Zikmund, f. na Hrádku, potom v Řevnicích 245.
Zikmund z Kaplice 253.
Zikmund, f. v Lišnici 218.
Zikmund z Votic 187.
Zinek Karel Frant. 257.
Zlatníky 217, 315.
Zlíchov 308—313.
Zmyslovský Adam Václav 124.
Znosim 123. 174.
Zorn Frant. 48, 99, 100, 101.
Zoubek z Bilenberka Matouš 209.
Zrucký z Chřenovic Zdenko 163.
Zruč 191.
Zuber Rafael 64.
Zullek Zikmund 168.
Zvelebil Václ. 219.
Zvol 271, 274—275.
Zvoleňoves 258.
Zwing Jan Nep. 186.
Zykan Maurus 210.

Žabovřesky 276.
Žampach Matěj 212.
Žandovský Vavř. 153.
Žatec 21.
Ždánský Jan 317.
Žebnice 64, 81, 107—110.
ze Žebnice Mikuláš 63.
ze Žebnice Petr 11.
Žebrák 23.
ze Žebráka Mikuláš 55.
Želč 152.
Želecký Frant. Fridr. 141.
Železná 317.
Želín 55.
Želiv 145.
Ženíšek Dominik 4.
Žibel 71.
Žihle 104.
Žíchlice 73, 78.
Žikov 35.
Žinice 184.
Žinkovy 71.
Žitavský Jan Aug. 44.
ze Žitavy Petr 282, 284.
Živhošť 250, 317.
Žižala Tomáš B. 171.
Žižka Jakub 42.
Žlutice 55.
ze Žlutic Oldřich Držislav 69.
ze Žlutic Protiva 69.
ze Žlutic Sudka (Sudcha) 69.
Žluticky David Havel 315.
Žofie, královna čes. 284, 285.

Zprávy

o Dědictví Svatojanském.

I. Přehled údů v roce 1908.

Zakladatelů jest	8
Spoluzakladatelů	65
Údů první třídy	30
Údů druhé třídy	135
Údů třetí třídy	30.583
Úhrnem zapsáno údů žijících i zemřelých	30.821*)

Mezi těmi jest údů *stálých*:

rodů	5960
škol, obcí, bratrstev, knihoven, konventů a spolků	1307
údů duchovního stavu	3516

☛ Členů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeří údové očekávají, mezi oktávem sv. Jana Nep. oběť mše sv. za živé i mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekněží s týmž nábožným úmyslem buďtež v označeném čase přítomni mši sv. U hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze slouží ředitel Dědictví v den 15. května v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všecky v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal zvěčnělý kanovník strážce Václav Pešina rytíř z Čechorodu, kdysi ředitel Dědictví Svatojanského. U téhož oltáře slouží ředitel dne 17. května v 8 hodin zpívané rekviem za Antonína Hanikýře, zakladatele Dědictví.

II. Poučení o přístupu nových údův a odebírání knih.

O vzniku Dědictví připomínáme novým údům toto: Antonín Hanikýř, narozený v Praze dne 21. března 1753, býv. jesuita, pak kaplan v Sedlci u Votic, v Klokotech, Jindř. Hradci a exposita v Čiměři, posléze ve výslužbě v Plané a v Táboře, umínil si roku 1829 na památku první stoleté slavnosti prohlášení Jana Nepomuckého za svatého založiti ústav, jímž by dobré, vzdělavatelné knihy v jazyku českém v ceně levné vydávány byly.

---

*) Spoluzakladatel se vkladem 200 K (jednou pro vždy) obdrží ročně 4 výtisky podílu; člen I. třídy se vkladem 80 K 3 výtisky; člen II. třídy se vkladem 40 K 2 výtisky; člen III. třídy se vkladem 20 K 1 výtisk. Kdo nejméně 10 K věnuje, uznán za dobrodince Dědictví. Doplněním vkladu možno postoupiti do třídy vyšší.

O řízení závodu toho požádal roku 1831 knížecí arcibiskupskou konsistoř v Praze. Položiv jakožto základ 1000 zlatých ve stříbře, vyžádal sobě, aby podnik nesl jméno: »Dědictví sv. Jana Nepomuckého« a veškeré obecenstvo aby k přistoupení vyzváno bylo. Zbožný zakladatel zemřel v Táboře dne 15. března 1833 v 80. roce věku svého a byl na tamějším hřbitově pochován, kdež mu nákladem Dědictví pomník byl postaven. Po dosaženém potvrzení započalo Dědictví r. 1835 svou činnost a ze zrnka hořčičného vzrostlo v mohutný strom. I bylo od slavné paměti papeže Pia IX. dne 13. ledna l. P. 1855 apoštolským požehnáním a pro oktáv Svatojanský plnomocnými odpustky obdařeno. Odpustků těch, jež i duším v očistci přivlastněny býti mohou, získají údové, vykonají-li v některý den oktávu toho sv. zpověď, přijmou-li Svátost oltářní a navštíví-li některý kostel neb veřejnou kapli dle libosti, tam pak se na úmysl sv. Otce zbožně pomodlí.

Ze stanov klademe sem následující poučení:

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštovní poukázkou aneb ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem: **Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze, IV. (Hradčany)**, své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a diecési, ku kteréž přináleží, udá, zároveň i peníze zašle. Vklad za úda třetí třídy obnáší *jednou pro vždy* 20 K; za rod, školu, obec, spolek, knihovnu a pod. platí se *jednou pro vždy 40 K.*

2. Každý nově přistouplý úd ať si *lístek* na odebírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech před vyzdvihnutím nového podílu od svého správce duchovního podepsati dá. Na tento lístek může si pak, žije-li úd v Čechách, knihu **v knihkupectví** B. Stýbla v Praze na Václavském náměstí č. 30 n. II. **vyzdvihnouti;** jen že musí připojiti 6 h, kterýžto peníz přísluší za práci a obálku. Pro údy v Olomouckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají *v knihkupectví* Edvarda Hölzla v Olomouci; údové pak Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v dvorním c. a k. *knihkupectví* Karla Winikera v Brně. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy buď přímo z Prahy od ředitelstva, u něhož však dlužno o ně se každý rok přihlásiti, nebo si je vyberou u toho *knihkupectví*, jež mají na lístku udáno. Kdo by žádal, aby mu knihkupec knihu *poštou zaslal,* připoj mimo oněch 6 h, knihkupci náležejících, ještě 12 h na poštovní adresu průvodní*). Výlohy poštovní arci hradí si sám.

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odebéře-li se z Brněnského biskupství do Olomouckého anebo naopak, *ať to vyplaceným listem oznámí ředitelství*, připojí svůj lístek

*) Žadatelé knih uspoří si výloh, ohlásí-li ve svém dopise správně adresu a poslední poštu, komu a kam knihkupectví podíly zaslati má.

posavadní, načež mu ředitelství *nový lístek* na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném *knihkupectví* vydány byly.

4. Poněvadž členský či podílný lístek může se ztratiti aneb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jiném místě, na př. v modlitební knížce, zaznamenej; pakli skutečná ztráta se udála, ředitelství o nový lístek požádej s udáním čísla lístku, nebo aspoň čísla diplomu a s připojením 50 h, poplatku to za vydání listu nového, a 10 h na poštovní výlohy, tedy úhrnem 60 h. (třeba v rakouských známkách poštovních). Připomínáme však, že kdyby se potom pohřešovaný lístek zase nalezl, týž žádné platnosti již nemá. Podobně, kdo by z jiné příčiny potřeboval lístek nový, k. př. je-li posavadní lístek jeho již vyplněn, ať pošle ředitelství starý lístek ve vyplaceném psaní a přiloží 60 hal. (treba v rakouských .známkách poštovních), načež mu bude zaslán lístek nový.

5. Když *umřel* úd, žádáme snažně pozůstalých přátel, aby, když si na jeho lístek knihu *posledního* roku (třeba i po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a ředitelství nebo též příslušnému knihkupectví zaslali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten *ředitelství* Dědictví zaslal. Jména zemřelých údů Dědictví uveřejňují se v podílu každého roku.

6. Knihy za *rod* se berou, pokud se jméno neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dítky pak jejich *jiné* jméno již nesoucí, nemají práva tohoto; rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko vklad (20 K), vydávají se knihy jenom do úmrtí jednoho z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden vklad bratr s bratrem nebo sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž *první* jest napsán na přijímací listině (diplomu).

8. Při členech pohlaví ženského, kteří provdáním *jiného jména* nabyli, budiž, kdykoli za nový lístek žádají, udáno jméno jejich rodové (po otci), neboť jinak nebývá možno jména v matrice nalézti a lístek vydati.

Připomínáme, že se údové Dědictví hlásiti mají každoročně o své podíly v tom **knihkupectví**, které jim na členském lístku označeno jest, **a ne u ředitelství.**

Vklady nových členů, žádosti o nové členské lístky, prosby o darování knih, nabídky o koupi knih a peníze za ně — to vše přijímá **Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze—IV. (Hradčany).**

Rukopisy přijímá Dr. *Ant. Podlaha,* metropol. kanovník u sv. Víta v Praze—IV., redaktor Dědictví Svatojanského.

III. Od 1. prosince r. 1907 do konce prosince r. 1908 přistoupili tito p. t. členové*):

Čís. dipl.

30344. **Tájovský** Václav z Veselice, diec. Kr. Hrad.
30345. **Hradecký** Jiří, syn c. k. místodrž. komisaře v Kladně, arcid. Praž.
Rubriciusová Magdalena v Praze-II., arcid. Praž.
Fassati Karel, soukr. úředník v Praze-I., arcid. Praž.
Král Alois z Hlíny u Chrasti, diec. Kr. Hrad.
Radová Alžběta z Krčína, diec. Kr. Hrad.
30350. Vdp. **Čubr** Václav, k. a. vikář a farář ve Vejprnicích, arcid. Praž.
Farní knihovna v Konojedech, arcid. Praž.
Ministranti v Konojedech, arcid. Praž.
Rod **Troupa** Matěje ze Slavče, diec. Bud.
Kongregace Milosrdných sester sv. Františka v Brně, diec. Brn.
30355. **Kaucký** Jan, bohoslovec III. roku v Praze, arcid. Praž.
Seifert Václav, bohoslovec III. roku v Praze, arcid. Praž.
Vrabec Frant., bohoslovec IV. roku v Praze, arcid. Praž.
Šettner Václav, bohoslovec IV. roku v Praze, arcid. Praž.
Sklenář Josef, studující gymn. v Praze, arcid. Praž.
30360. Dp. **Jiroušek** Ant., farář v Dlažkovicích, diec. Litom.
Živný František, syn c. k. soudního sluhy v Třeboni, diec. Bud.
Truhlář Václav z Michle u Prahy, arcid. Praž.
Soukup Matěj, syn rolníka v Rakšicích, diec. Brn.
Rod **Štěnhy** Josefa, rolníka v Heřm. Městci, diec. Kr. Hrad.
30365. **Šimůnek** Ignác, syn mistra obuvníka v Jablonci n./Jiz., diec. Kr. Hrad.
Veselá Anna z Poddubí u Chocerad, arcid. Praž.
Dp. **Vaněk** Jan Albert, farář ve Mříčné, diec. Kr. Hrad.
Votrubová Barbora z Koutů n Domažlic, diec. Bud.
Katolická jednota sv. Josefa pro Obořiště a okolí, arcid. Praž.
30370. **Vyhnánek** Antonín, rolník v Konojedech, arcid. Praž.
Vojslavský Čeněk v Choceradech, arcid. Praž.
Žďárská Anna, žákyně obecné školy v Choceradech, arcid. Praž.
Vp. **Fencl** Matěj, kaplan v Uhřiněvsi, arcid. Praž.
Kleprlíková Vincencie ve Velkém Poříčí, diec. Kr. Hrad.
30375. **Hora** Josef, lékárník v Čisté u Rakovníka, arcid. Praž.
Národní škola v Novinách, gub. Volyňská v Rusku.
Čubr Ant., c. k. místodr. koncipista v Ledči, diec. Kr. Hrad.
Vočka Jan ze Smíchova, arcid. Praž.
Smrž Vojtěch, syn svrškaře v Berouně, arcid. Praž.

---

*) Zde uvedeni jsou jen ti údové, kteří zaplatili celý vklad.

Čís. dipl.

30380. Dp. **Holeček** Jan, spirituál kongreg. Šedých sester v Praze, arcid. Praž.
Vostřez Josef, syn šafáře v Maloticích, arcid. Praž.
Rezek Štěpán, syn mistra obuvníka v Maloticích, arcid. Praž.
Tunkl Jaroslav, syn mistra obuvníka v Maloticích, arcid. Praž.

V roce 1908.

30384. **Rozkošný** František stavitel v Kempen v Pozňansku.
30385. **Nemrava** Jan, ministrant v Černovicích, diec. Bud.
Řezníček Josef z Vel. Dřevíče, diec. Kr. Hrad.
Zapletal Jan, bohoslovec II. roku v Olomouci, arcid. Olom.
Krecbach Celestin, obuvník v Malé Skalici, diec. Kr. Hrad.
Dp. **Snížek** Jan, farář v Neudorfu, diec. Kr. Hrad.
30390. **Bracková** Františka, výměnkářka v Rikoníně, diec. Brn.
Pazlerová Štěpánka, služebná ve Vídni, arcid. Vídeň.
Vdp. **Opatrný** František, farář v Lišné, arcid. Praž.
Procházková Františka, služebná na faře v Popovicích, diec. Brn.
Katolická půjčovna knih při »Vlasti« v Praze, arcid. Praž.
30395. **Mudra** Josef, bohoslovec III. roku v Praze, arcid. Praž.
Křesť.-sociální spolek »Lidumil« v Hronově, diec. Kr. Hrad.
Talian Stanislav, ministrant ve Lštění, diec. Bud.
Vp. **Steinbach** Josef, kaplan v Chrašticích, diec. Bud.
Pospíšilová Marie, dcera úředníka v Hlinsku, diec. Kr. Hrad.
30400. **Maděra** Jan, mlynář ve Zvěstoníně, diec. Bud.
Maděra Josef, obchodník v Jistebnici, diec. Bud.
Maděra Ferd. ml., mlynář ve Vitanovicích, arcid. Praž.
Dp. **Kutnar** Frant., farář v Pilníkově, diec. Kr. Hrad.
Borovičková Marie, dcera lesníka v Bosýni, diec. Lit.
30405. **Provincialát řádu Františkánského** v Praze, arcid. Praž.
Havlíček Adolf z Velími, diec. Kr. Hrad.
Duspiva Ant., bohoslovec II. roku v Praze, arcid. Praž.
Vp. P. **Ulrych** Frant., kooper. u sv. Tomáše v Praze, arcid. Praž.
Dp. **Míka** Josef, zám. duchovní v Hrádku u Sušice, diec. Bud.
30410. **Vondrášek** Václav, syn obchodníka ve Lhenicích, diec. Bud.
Konference sv. Bartoloměje spolku sv. Vincence z Paula v Plzni, arcid. Praž.
Vdp. Dr. **Marvan** Methoděj, regens chlapeckého semináře v Brně, diec. Brn.
Dp. **Mazač** Václav, kaplan v Pouchově, diec. Kr. Hrad.
Lukášová Františka, svobodná z Opatovic, arcid. Olom.

Čís. dipl.

30415. Rod **Kubína** Martina, naďučitele v Ohrozimi, arcid. Olom.
Kodytek Václav, syn chalupníka v Sloupnici, diec. Kr. Hrad.
Adámková Josefina z Prahy III., arcid. Praž.
Vp. **Sec** Tomáš, kooperator v Dalešicích, diec. Brn.
Dp. P. **Kozel** Hugo, O. Cr., farář ve Vrbně n./Vlt., arcid. Praž.
30420. **Marek** Jan z Chlumu č. 97, diec. Kr. Hrad.
Rod **Šugara** Rudolfa, hostinského v Zábřehu n. Odr., arcid. Olom.
Fiala Jaroslav, stud. práv z Král. Vinohradů, arcid. Praž.
Simandlová Andělka, dcera mlynáře v Bukovci, arcid. Praž.
Ullrich Václav v Praze-VIII., arcid. Praž.
30425. **Schmidt** Ant., úředník všeobecné záložny v Praze, arcid. Praž.
Prusíková Blažena, dcera c. k. professora na Kr. Vinohradech, arcid. Praž.
Franc Ladislav, bohoslovec I. roku v Praze, arcid. Praž.
Vp. **Hvízdal** Ant., kaplan ve Lstiboři, arcid. Praž.
Baranek Josef, stud. gymn. v Ratiboru, arcid. Olom.
30430. Rod † **Šimera** a Hedviky v Palhanci, arcid. Olom.
Gössl Vladimír, syn účetního firmy Stýblo, bytem v Žižkově, arcid. Praž.
Rod **Molákův** z Chlumu u Třebíče, diec. Brn.
Petržíková Anna, manž. rolníka v Chrastavicích, diec. Bud.
Rojtová Markéta, manž. rolníka v Chrastavicích, diec. Bud.
30435. Vp. **Klečka** Josef, koop. v St. Hrozenkově, arcid. Olom.
Vp. **Štikar** Emanuel, zám. kaplan v Kravsku u Znojma, diec. Brn.
Suchan Josef, syn úředníka při c. k. hejtm. v Táboře, diec. Bud.
Obertelová Marie z Roketnice, arcid. Olom.
Ježková Božena z Podmoklic u Semil, diec. Lit.
30440. **Dobrý** Jan, mužský krejčí v Plzni, arcid. Praž.
Rod **Havelky** Františka, úředního sluhy u c. k. místodržitelství v Praze, arcid. Praž.
Borecký Ferdinand ve Vel. Popovicích, arcid. Praž.
Vp. **Dostál** Alois, kooper. v Holici, arcid. Olom.
Rod **Votrubových** Josefa a Boženy v Bubenči, arcid. Praž.
30445. **Kotlasová** Marie, dcera kováře v Rožňáku, diec. Kr. Hrad.
Hartmanová Františka, dcera rolníka v Cerhovicích, arcid. Praž.
Vp. **Černý** Josef, kaplan ve Světlé pod Ještědem, diec. Lit.
Knihovna dp. **Víši** Frant., faráře z Licibořic, diec. Kr. Hrad.
Koucký Václav, rolník v Odlochovicích, arcid. Praž.
30450. Vp. Vojtěch **Chyba**, katecheta v Kladně, arcid. Praž.

Čís. dipl.

30451. **Šindelář** Josef, studující gymnas., rodilý z Kladna, arcid. Praž.
Doskočil František, syn strojvůdce v Kladně, arcid. Praž.
Rod **Cuce** Františka, knihaře v Praze-III, arcid. Praž.
Vp. **Pražák** Vincenc, kaplan v Říčanech, arcid. Praž.
30455 **Dvořáková** Ludmila z Janovic u Kokořína, diec. Litom.
Vp. **Hrubý** Josef, kaplan v Nákle, arcid. Olom.
Hromková Josefa z Košťálkovic, arcid. Olom.
Čerňanský Josef Ant., bratr z řádu sv Františka v Porozsce, Trenčinská stolice v Uhrách, bisk. Nitránské.
Hrbáček František, rolník v Štětovicích, arcid. Olom.
30460 **Městská knihovna** v Jílovém, arcid. Praž.
Dp. **Červenka** Alois, farář ve Štěkni, diec. Bud.
Pondělíková Marie, dcera živnostníka v Plzni, arcid. Praž.
Homola Josef, rolník v Kotlasích, diec. Brn.
Dumek Alois V., bohoslovec IV. roku v Litoměřicích, diec. Litom.
30465. **Činovský** Josef, bohoslovec III. roku v Litoměřicích, diec. Litom.
JUDr. **Kaufmann** Jindřich, c. k. místodrž. koncipista v Kladně, arcid. Praž.
Fischer Karel, kancelářský příručí v Kladně, arcid. Praž.
Kratochvílová Marie, dcera hutníka v Kladně, arcid. Praž.
Koktanová Anna, dcera mistra řezníka v Kladně, arcid. Praž.
30470. **Tichý** František, mlynář v Pelhřimově, diec. Bud.
Králík Alois, žák měšť. školy, rodilý z Tehovce, arcid. Praž.
Ripková Arnoštka, dcera kníž. lesního v Budech, arcid. Praž.
Vp. **Novotný** František, kaplan v Holohlavech, diec. Kr. Hrad.
Král Jan z Velké Senice, arcid. Olom.
30475. **Katolický čtenářský spolek** na Velehradě, arcid. Olom.
Hála František, úředník v Malejově, diec. Kr. Hrad.
Müller František, rolník v Brněnci, diec. Kr. Hrad.
Studničková Marie, učitelka v Kladně, arcid. Praž.
Trojan Josef, soukromník v Písku a manž. Marie, diec. Bud.
30480. **Toman** Prokop, syn c. k. soudního adjunkta Dra. Tomana Prokopa na Smíchově, arcid. Praž.
Fišerová Karolína, dcera cís. rady a disponenta raffinerie v Pečkách, arcid. Praž.
Polachová Marie z Nové Vsi u Břeclavi, diec. Brn.
Obecná škola v Újezdě u Cerhovic, arcid. Praž.
Obecná škola v Záluží u Cerhovic, arcid. Praž.
30485. **Skupina všeodborového sdružení křesť. dělnictva** ve Zdounkách, arcid. Olom.

Čís. dipl.

30486. Vp. **Keppl** Karel, kaplan v České Třebové, diec. Kr. Hrad.
Štancl Jan, syn zřízence při dráze v České Třebové, diec. Kr. Hrad.
Rod **Kubesy** Štěpána ze Suchých Lazec, arcid. Olom.
Kubesa Valentin a přátelstvo ze Suchých Lazec, arcid. Olom.
30490. **Konečná** Mariana a manžel v Komárově u Opavy, arcid. Olom.
Pernučík Jan a rodiče v Komárově u Opavy, arcid. Praž.
Mikulecký Jan, syn rolníkův v Sloupnici, diec. Kr. Hrad.
Kaňka Václav, selský syn v Lažanech, diec. Bud.
Příhodová Anna, choť učitele měšť. školy v Kladně, arcid. Praž.
30495. **Ondřejová** Hedvika, učitelka v Kladně, arcid. Praž.
Hatláková Marie, dcera c. k. okr. hejtmana v Kladně, arcid. Praž.
Šimek Jiří, studující c. k. reálky v Kladně, arcid. Praž.
Oktábec František, syn horníka v Kladně, arcid. Praž.
Vávrová Milada, dcera horníka v Motyčíně, arcid. Praž.
30500. **Farní knihovna** ve Vrbně n./lesy, arcid. Praž.
Rod **Michlových** Josefa a Kláry v Hříčkách, diec. Kr. Hrad.
Administrace a redakce Posla božsk. Srdce Páně v Trnavě v Uhrách.
Jednota katolického lidu v Červeném Kostelci, diec. Kr. Hrad.
Rod **Mojžíše** Jiřího, majitele tkalcovství v Červeném Kostelci, diec. Kr. Hrad.
30505. Vp. **Levý** Mikuláš, katecheta v Kralupech, arcid. Praž.
Vtelenský Josef, syn rolníkův v Dolánkách, diec. Lit.
Vsdp. Msgre. **Kowarz** Josef, kanovník kathedrální kapitoly v Litoměřicích, diec. Lit.
Soukup Rudolf, syn c. k. okr. inspektora v Kladně, arcid. Praž.
Rod **Hubáčka** Ladislava, c. k. místodržit. officiála v Praze, a manželky Alžběty, arcid. Praž.
30510. Vp. **Černý** Vojtěch, kaplan ve Všejanech, diec. Lit.
Celerýn František, stud. gymnasia v Třeboni, diec. Bud.
Kašpárek František z Radonic n. Ohří, arcid. Praž.
Gütlingová Marie z Olšan u Prahy, arcid. Praž.
Horák Leopold, rolník v Přešovicích, diec. Brn.
30515. Rod **Tiché** Terezie z Hor. Vranína, diec. Brn.
Vp. **Kovář** František, kaplan v Počátkách, diec. Bud.
Vagenknechtová Antonie z Dol. Nové Vsi, diec. Kr. Hrad.
Nováček Antonín, stud. gymnasia v Třeboni, diec. Bud.
Kolowratová Marie Zdeňka, komtessa v Praze III., arcid. Praž.

Čís. dipl.

30520. **Müller** Jan v Přerově n. Lab., arcid. Praž.
Střelba Karel, ministrant v Předměřicích n. Jizerou, arcid. Praž.
Vp. **Štemberk** Ant., kaplan v Plané u Mar. Lázní, arcid. Praž.
Gregor Josef, syn rolníkův z Vlčkova, diec. Kr. Hrad.
Dp. **Tauš** František, kaplan na Smíchově, arcid. Praž.
30525. Rod **Tauše** Václava, rolníka v Třenici, a manž. Antonie, roz. Šmausové, arcid. Praž.
Rod **Hermana** Václava, rolníka v Drozdově, a manž. Josefy, roz. Taušové, arcid. Praž.
Rod **Drábka** Františka, slévače a měšťana v Cerhovicích, a manželky Marie, roz. Taušové, arcid. Praž.
Egemová Marie, majitelka pensionátu a paedagogia v Kladně, arcid. Praž.
Čáp Josef, ministrant v Novém Rychnově, diec. Bud.
30530. Dp. P. **Kubíček** M. Markolín, kněz řádu sv. Dominika v Praze, arcid. Praž.
Národní škola v Rozstání, okr. Plumlov, věnováním p. Tacie Niklové, soukromnice, arcid. Olom.
Vdp. P. **Bubeník** Václav, provinciál řádu sv. Dominika v Praze, arcid Praž.
Růžička František, t. č. starší Jednoty katol. tovaryšů v Praze I., arcid. Praž.
Katolická hospodářsko-čtenářská beseda v Podbřeží-Skalce, diec. Kr. Hrad.
30535. **Kalous** František Klement, dělník a bratr III. řádu sv. Františka v Ostroměři, diec. Kr. Hrad.
Beránková Marie, choť velkoobchodníka na Král. Vinohradech, arcid. Praž.
Janeček František, bohoslovec III. roku v Litoměřicích, diec. Lit.
Požárová Antonie, dcera majitele tkalcovny v České Bělé u Německého Brodu, diec. Kr. Hrad.
Tomeček Antonín, diakon v Olomouci, arcid. Olom.
30540. **Španěl** Jiljí, diakon v Olomouci, arcid. Olom.
Obec Častonin ve farnosti Zachotínské, diec. Bud.
Vořechovský František v Praze III., arcid. Praž.
Smolík Antonín, syn rolníkův v Hrádnici, arcid. Praž.
Vp. **Kobliha** Jiří, kaplan v Chlumíně, arcid. Praž.
30545. **Mrtwe** František z Roketnice na Moravě, ve Vídni, arcid. Vídeň.
Havelková Anna, vdova v Č. Budějovicích, (věnováním p. Frant. Bouzi ve Vídni), diec. Bud.
Rod **Bezpalce** Jana, hlídače při dráze v Č. Budějovicích (věnováním p. Frant. Bouzi z Vídně), diec. Bud.
Zvifelhofrová Kateřina, manželka Jakuba Zvifelhofra, dělníka v továrně Hardtmutově v Č. Budějovicích, bytem v Rožnově (věnováním p. Fr. Bouzi z Vídně), diec. Bud.

Čís. dipl.

30549. **Jodlová** Anna, manželka dělníka v Hardtmutově továrně v Č. Budějovicích (věnováním p. Fr. Bouzi z Vídně), diec. Bud.

30550. **Trinklová** Magdalena v Č. Budějovicích (věnováním p. Frant. Bouzi z Vídně), diec. Bud.

Křížková Františka ze Smolkova ve Slezsku, arcid. Olom.

Dp. **Kroiher** František, kaplan v Borovanech, diec. Bud.

Fiala Václav z Bezděkova u Blatné, diec. Bud.

Kodl V. z Chicaga Ill. Sp. St. Americké.

30555. Jeho Milost nejdůstojnější pán Dr. **Doubrava** Josef, biskup v Králové Hradci, diec. Král. Hrad.

Vdp. **Šubovský** Karel, vikář senior při velechrámu sv. Víta v Praze-IV., arcid. Praž.

Slepičková Anna z Chvaletic u Protivína, diec. Bud.

Rod **Dvořáka** Jana v Kručicích, diec. Brn.

Brusák Alois, syn rolníkův z Ohavče, diec. Král. Hrad.

30560. **Prokop** Cyrill, ministrant v Brušperku, arcid. Olom.

Třetí řád sv. Františka ve Vel. Meziříčí na Moravě, diec. Brn.

Cindlerová Marie z Poruby ve Slezsku, arcid. Olom.

Rambousková Marie a Růžena ze Sloupnice, diec. Král. Hrad.

Vp. **Čermák** Václav, kaplan v Čelakovicích, arcid. Praž.

30565. **Kraj** Alois, žák měšť. školy, rodilý z Čelakovic, arcid. Praž.

Lokaj Josef z Čelakovic, arcid. Praž.

Studnička Václav, žák měšť. školy na Smíchově (věnov. p. Jos. Mazance, ředitele škol v. v. a majitele domu na Smíchově), arcid. Praž.

Hanzl Jaroslav z Vrbna n./lesy, arcid. Praž.

Borecký Jaroslav, žák ob. školy v Zelenči, arcid. Praž.

30570. **Pánek** Václav, žák obec. školy v Zelenči, arcid. Praž.

Lambl Vladimír, žák měšť. školy na Smíchově, arcid. Praž.

Kahoun Svatopluk, syn řídícího učitele v Čejkovicích na Moravě (věnováním vdp. Fr. Kahouna, faráře v Uhřiněvsi), diec. Brn.

Kopřiva Jan, syn obchodníka v Pelhřimově, diec. Bud.

Hanzl Alois a Anastazie z Olšan na Moravě, arcid. Olom.

30575. **Ulrichová** Marie ze Strážnice, diec. Litom.

Jarolímová Marie z Hosina, diec. Bud.

Němcová Paulina, dcera mlynáře v Morašicích, diec. Král. Hrad.

Vp. **Odvalil** František, kaplan v Chebu, arcid. Praž.

Vaništa Josef, žák měšť. školy z Ledec u Benešova, arcid. Praž.

30580. **Brdlík** Jan, syn měšťana v Počátkách, diec. Bud.

Holovský Frant., žák ob. školy v Tachlovicích, arcid. Praž.

Čís. dipl.

30582. **Kácovský** Frant., žák ob. školy v Tachlovicích, arcid. Praž.
Máša Jaroslav, ministrant v Tachlovicích, arcid. Praž.
Růžička Karel, žák ob. školy v Tachlovicích, arcid. Praž.
30585. **Chudáček** Václav, syn c. a k. správce velkostatku v Dobříči u Tachlovic, arcid. Praž.
Vp. **Čihák** Josef, kooper. u sv. Havla v Praze, arcid. Praž.
Vp. P. **Vítěz** Albert, O. Praem., koop. na sv. Kopečku u Olomouce, arcid. Olom.
Vp. **Štenc** Antonín, kaplan v Divišově, arcid. Praž.
Kasálek Frant., natěrač v Dol. Vsi u Holešova, arcid. Olom.
30590. **Horáková** Františka z Kovalovic u Tištína, arcid. Olom.
Procházková Jaroslava, žákyně ob. školy na Kladně, arcid. Praž.
Kongregace sester de Sacré Coeur na Smíchově (věnov. p. Jos. Vávry, c. k. professora v. v. v Praze-II), arcid. Praž.
Jelínková Karolína, dcera mistra krejčího v Počátkách, diec. Bud.
Stulik Jos., žák ob. školy v Strakonicích, diec. Bud.
30595. **Pekárek** Karel, zahradník v Radkovicích, diec. Bud.
Skálová Františka, dcera majitele hospodářství v Benešově, arcid. Praž.
Nováková Marie, dcera řiditele panství ve Volyni, diec. Bud.
Pech Vladimír, syn vrchního konduktera dráhy v Karlíně, arcid. Praž.
Dp. **Bučil** Jan, katecheta měšťanských škol v Praze-IV., arcid. Praž.
30600. **Konečný** Ludvík, syn obvod. lékaře v Kostelci nad Čern. lesy, arcid. Praž.
Sobotka František, ministrant v Dlouhé Lhotě, arcid. Praž.
Bouška Václav, ministrant ve Svatém Poli, arcid. Praž.
Schaller Jan, c. k. okresní hejtman ve Slaném, arcid. Praž.
Šácha Jan, stud. gymnas. v Písku, rodilý z Voseku, diec. Bud.
30605. **Sirotčinec** v Nové Vsi u Mor. Ostravy, arcid. Olom.
Kulač Jaroslav, bohoslovec I. roku v Praze, arcid. Praž.
Fiala Jan, c. k. nadstrážník v Praze VII., arcid. Praž.
Slávek Jan, ministrant v Krásné Hoře, arcid. Praž.
Řezníčková Ludmila, dcera rolníkova v Malých Svatoňovicích u Úpice, diec. Kr. Hrad.
30610. **Maštalířová** Marie, dcera rolníkova v Hor. Dubňanech u Mor. Krumlova, diec. Brn.

Čís. dipl.

30611. Vp. **Tkaný** Jan, kooperator ve Studené, diec. Brn.
Vp. **Batrla** Innocenc, kooperator v Kojetíně, arcid. Olom.
Špalová Josefa, dcera rolníka v Oltyni, diec. Bud.
Kozlerová Jiřina z Dušník v Čechách, arcid. Praž.

30615. **Nováková** Anna ze Zlaté Olešnice, diec. Lit.
Rod **Marka** Antonína, rolníka v Bechlíně, arcid. Praž.
Pešková Libuše, dcera učitele ve Zruči, diec. Kr. Hrad.
Dp. **Krisa** Vend. Josef, farář v Hájích u Oseka, diec. Lit.
Vp. **Fencl** Josef, novosvěcenec v Praze, arcid. Praž.

30620. **Tomek** Antonín, ministrant v Novém Městě n./Met., diec. Kr. Hrad.
Duchoň Bohumil, úředník železáren v Kladně, arcid. Praž.
Vdp. **Trnka** František, c. k. prof. náboženství v Praze II., arcid. Praž.
Vp. **Nosek** Josef, kaplan v Miletíně, diec. Kr. Hrad.
Rod **Tichých** Vincence a Terezie a syna Norberta v Jabkenicích, fara Rejšice, diec. Lit.

30625. Rod **Zajičkův** ve Světlé nad/Sáz., diec. Kr. Hrad.
Dp. P. **Dostál** Sarkander, kněz řádu kapucínského v Praze IV., arcid. Praž.
Beneš Jan, ministrant v Bříství, arcid. Praž.
Kec František, ministrant v Bříství, arcid. Praž.
Vp. **Rejda** Štěpán, O. Praem., koop. v Nové Říši, diec. Brn.

30630. **Zikeš** Karel, žák obecné školy z Nové Paky, diec. Kr. Hrad.
Rod **Kodeše** Karla, ředitele cukrovaru v Klobukách, a jeho choti Růženy, arcid. Praž.
Kosobud Karel, c. k. poštovní administrátor v Kladně, arcid. Praž.
Soukup Václav, učitel v Žižkově, arcid. Praž.
Krátký Ladislav v Němčicích u Sloupu na Moravě (za sebe, rodiče a sestry), diec. Brn.

30635. **Vondrášková** Marie ze Záhoří u Protivína, diec. Bud.
Mrkos Josef ze Střemchoví, diec. Brn.
Vdp. Dr. **Endler** František, c. k. universitní professor v Praze, arcid. Praž.
Spolek »**Vlasť**« čes. žen a dívek pro Kladno a okolí, arcid. Praž.
Ministranti ve Štěpánovicích u Třeboně, diec. Bud.

30640. Vp. **Štěpnička** Jos., kaplan v Horní Plané, diec. Bud.
Müller Bohumil, ministrant v Žebráce, arcid. Praž.
Švarcová Hedvika, choť učitele v Biskupicích u Hrotovic, diec. Brn.
Rulf Arnold, stud. gymnasia z Klobuk, arcid. Praž.
Zbořil Oldřich, syn správce kapitol. dvora v Kobylníkách, arcid. Praž.

30645. **Kříž** Antonín, syn kovářův v Raděticích, arcid. Praž.
Křížová Marie, dcera horníkova z Nové Hospody, arcid. Praž.

Čís. dipl.

30647. **Křížová** Terezie, dcera horníkova z Příbramě, arcid. Praž.
Mašek Frant., syn chalupníka v Drhovicích, arcid. Praž.
Holanová Marie, dcera rolníkova v Rybnících, arcid. Praž.
30650. **Soukup** Václav, syn rolníkův ve Lhotce, arcid. Praž.
Dragoun Emanuel, syn rolníkův ve Skalici u Višňové, arcid. Praž.
Jarolímek Josef, syn chalupníkův z Dalekých Dušník u Svatého Pole, arcid. Praž.
Jarolímková Emilie, dcera dělníka na Libici u sv. Pole, arcid. Praž.
Pilecký Josef, zedník z Budínska č. 22 u sv. Pole, arcid. Praž.
30655. Dp. **Pavelka** Jakub, farář v Přibyslavicích, diec. Brn.
Polanský Frant., syn naďučitele na Dolní Bečvě, arcid. Olom.
Fr. **Bártík** Pius, člen řádu sv. Dominika v Praze, arcid. Praž.
Šimůnek Rudolf, stud. v Praze, arcid. Praž.
Vp. **Pour** Frant., fundatista v Kutné Hoře, diec. Kr. Hrad.
30660. Vp. **Mach** Vojtěch, kaplan v Jistebnici, diec. Bud.
Moucha Jaroslav, ministrant v Bystřici u Libáně, diec. Lit.
Sehr Alois, ministrant v Bystřici u Libáně, diec. Lit.
Čížek Josef, ministrant v Bystřici u Libáně, diec. Lit.
Konůpek Josef, ministrant v Bystřici u Libáně, diec. Lit.
30665. **Škarvanová** Ludmila, dcera obv. lékaře v Mouchově, arcid. Praž.
Rod **Mikšovského** Josefa, rolníka ve St. Vestci, a manželky Marie (fara Bříství), arcid. Praž.
Odbočka „všeodborového sdružení křesť. dělnictva“ v Praze-I., arcid. Praž.
Merhaut Bohumil, kontrolor pokladny železáren v Kladně, arcid. Praž.
Svoboda Martin ml. v Nosislavi č. 145, diec. Brn.
30670. **Katolická jednota** v Domažlicích, diec. Bud
Kuděj Václav, syn rolníkův v Malkově, diec. Bud.
Knihovna farní ve Václavicích, arcid. Praž.
Procházka Václav, syn rolníkův z Biskupic, diec. Kr Hrad.
Reiser Václav, dělník v akciovém pivovaru v Plzni, arcid. Praž.
30675. **Růžička** Jan, syn mistra řeznického v Pelhřimově, diec. Bud.
Dp. **Fiala** Emanuel, farář v Budňanech, arcid. Praž.
Škoda Vladimír, rolník v Žerotíně, arcid. Olom.
Dp. **Provazník** Antonín, katecheta v Žižkově, arcid. Praž.
Dp. **Pešek** Emanuel, katecheta v Žižkově, arcid. Praž.
30680. **Jubilejní knihovna** obce Lutotína u Prostějova, arcid. Olom.
Dubový Arnošt, stud. gymnasia v Ratiboru, diec. Vratisl.

Čís. dipl.

30682. **Florián** Jan v Rychnově u Sokolnice, diec. Brn.
Vp. **Klouda** Martin, kaplan v Ronově n./Doubr., diec. Kr. Hrad.
Rod **Mareše** Jana, rolníka ve Švíhově u Prachatic, diec. Bud.
30685. Rod **Hůrského** Václava, rolníka ve Švíhově u Prachatic, diec. Bud.
Tomas Jan, mistr zednický v Teplejšovicích, arcid. Praž.
Millberger Alois, měšťan v Přerově, a manželka Františka, arcid. Olom.
Joštová Marie, dcera hostinského v Zavratcích, diec. Kr. Hrad.
Občanská beseda ve Smiřicích, diec. Lit.
30690. Rod **Marouska** Václava z Díčkopa u Nov. Etinku, diec. Bud.
Ludvíková Thekla, kandidátka učitelství, rodilá v Písku, diec. Bud.
Lidový spolek křesťansko-sociální v Kolíně, arcid. Praž.
Skálová Zdeňka, choť úředníka Zemské banky v Praze, arcid. Praž.
Hýsková Marie ve Vrších u Železného Brodu, diec. Lit.
30695. **Kubáčková** Božena v Račicích u Želez. Brodu, diec. Lit.
Dp. **Peťura** Frant., farář v Kozolupech, arcid. Praž.
Navrátilová Františka, majitelka usedlosti v Teteticích, farnosti Počenické, arcid. Olom.
Krkoška Hubert z Vel. Kunčic, téže farnosti, arcid. Olom.
Kolomazník Cyrill, rolník v Divokách, fara Zdounky, arcid. Olom.
30700. **Hanuš** Josef, ministrant ve Vel. Popovicích, arcid. Praž.
Langmichl Jan, ministrant v Polné, diec. Kr. Hrad.
Skoudlín Jan, ministrant v Polné, diec. Kr. Hrad.
Chládková Bohumila, dcera c. k. účetního officiála v Karlíně, arcid. Praž.
Petráňová Vincencie z Heřm. Městce č. 57, diec. Kr. Hrad.
30705. **Novák** Karel, učeň zámečnický v Nuslích, arcid. Praž.
Dr. **Pohl** Jan, advokát ve Zbirově, arcid. Praž.
Tremčinská Anežka, žákyně ob. školy z Ústí, farnosti Živohouštské, arcid. Praž.
Vodičková Marie, vdova, bytem v Polné, diec. Kr. Hrad.
Vp. **Pavlišta** Josef, kaplan v Kopidlně, diec. Kr. Hrad.
30710. **Křesťansko-sociální spolek katolických mužů a jinochů** pro Kladno a okolí, v Kladně, arcid. Praž.
Semanský Oldřich, rolník v Uhříněvsi, arcid. Praž.
Černý Jaroslav, v semináři v Bohusudově, diec. Lit.
Špeldová Žofie, liter. učitelka v Jaroměři, diec. Kr. Hrad.
Vp. **Novák** Matěj, kaplan v Březnici, diec. Bud.
30715. Rod **Jílka** Josefa, hospodářského úředníka ve Spál. Poříčí, arcid. Praž.

Čís. dipl.

30716. **Kunešová** Marie, dcera rolníka ve Lhotce Ratiborově, diec. Bud.
Vp. **Titl** Alexandr, kaplan v Hořelici, arcid. Praž.
Reslová Klára v Huse Divoké, fara Vlastibořice, diec. Lit.
Neužil Antonín, ministrant v Krásné Hoře, arcid. Praž.
30720. **Zarda** František, švýcar ve Strebersdorfě u Vídně, arcid. Vídeň.
Podzimek Jan, syn chalupníkův ze Syřenova, diec. Kr. Hrad.
Jurča Martin, rolník v Kuželově u Hroznové Lhoty, arcid. Olom.
Beneš Václav Ant., architekt a stavitel na Kr. Vinohradech, arcid. Praž.
Dp. P. **Záruba** Milo, farář v Jiřicích, diec. Kr. Hrad.
30725. **Dvořák** Josef, bohoslovec II. roku v Praze, arcid. Praž.
Vp. **Chlumský** Václav, kaplan ve Falknově, arcid. Praž.
Havlák Václav, hostinský v Jedomělicích, arcid. Praž.
Kofroň Emanuel v Pozdni, arcid. Praž.
Bohalová Marie v Pozdni, arcid. Praž.
30730. **Adltová** Miroslava v Liském, fara Pozdeň, arcid. Praž.
Hůla Antonín, syn rolníkův v Chlumu, arcid. Praž.
Rod **Kotrby** Antonína, chalupníka ve Vlastci, farnost Horní Záhoří u Písku, diec. Bud.
Vp. **Fictum** Jiří, kooperator ve Stupně, arcid. Praž.
Hrubý Jan, chovanec a žák VIII. třídy k. a. semináře Kroměřížského, rodilý z Mor. Huzové, arcid. Olom.
30735. Vp. **Masák** Emanuel, kooperator v Rouchovanech, diec. Brn.
Křivánek Josef v Naryšově, farnost Střebsko, arcid. Praž.
Svátek František z Horní Břízy, fara Ledce u Plzně, arcid. Praž.
Vostárek Emil, syn rolníkův ve Zhoři, fara Čes. Třebová, diec. Kr. Hrad.
Opluštilová Františka v Žerotíně u Šternberka, arcid. Olom.
30740. **Vozihnoj** Alois, kooperator ve Strání u Uh. Brodu, arcid. Olom.
Beránek František, žák obec. školy v Písnici, fara Modřany, arcid. Praž.
Dvořák Jan, syn rolníka z Vysoké Lhoty u Pošné, diec. Bud.
Mužík František, zahradník ve Volšově u Sušice, diec. Bud.
Rod **Dědka** Josefa, výměnkáře v Předměřicích, arcid. Praž.
30745. **Kovářová** Marie, dcera hostinského v Poříčí n. Sáz., arcid. Praž.
Pecánek Čeněk, syn správce školy v Březové u Žebráka, arcid. Praž.

Čís. dipl.

30747. **Kouřil** Bernard, novic řádu Františkánského v Praze, arcid. Praž.

Engelman Vojtěch, syn c. k. správce pošt. a telegr. úřadu v Pelhřimově, diec. Bud.

Wagenknecht Rudolf, bohoslovec III. roku v Praze, arcid. Praž.

30750. **Makeš** Ladislav, bohoslovec II. roku v Praze, arcid. Praž.

Vp. **Jiříček** Bedřich, farář v Hor. Újezdě u Všechovic, arcid. Olom.

Hrušková Marie z Neplachovic ve Slezsku, arcid. Olom.

Pechoč Václav v Týně n./Vlt., diec. Bud.

Svoboda Karel, žák obecné školy z Vestce, fara Choceradv, arcid. Praž.

30755. **Číhařová** Jiřina, manželka statkáře v Domoušicích u Loun, diec. Lit.

Kořen Ferdinand, žák obecné školy v Žižkově, arcid. Praž.

Dvořák Ladislav, bohoslovec IV. roku v Praze, arcid. Praž.

Pivoňka Josef, ministrant v Černovicích u Tábora, diec. Bud.

Soukup Václav ze Lhotky č. 2, fara Svaté Pole, arcid. Praž.

30760. **Poláček** Václav, žák obecné školy ve Veltrusích, arcid. Praž.

Jakoubková Kateřina a manžel František ve Veltrusích, arcid. Praž.

Neuhäusl Josef, syn familianta v Novém Přerově, arcid. Praž.

Hladíková Beatrice, dcera majitelky velkostatku Nový Dvůr, p. Deštná u Soběslavě, diec. Bud.

Šimandlová Marie, dcera rolníka v Újezdě u Plzně, arcid. Praž.

30765. **Novotná** Marie, žákyně obecné školy z Hvězdonic, farnosti Choceradské, arcid. Praž.

Kostřica Medard, syn obchodníka ze Štítiny u Opavy, arcid. Olom.

Dryák Antonín, žák obecné školy v Zeměchách, arcid. Praž.

Hrabal Matěj, žák obecné školy v Zeměchách, arcid. Praž.

Štička František, syn rolníka v Horní Lomnici u Mnichovic, arcid. Praž.

30770. **Vosecký** Václav ze Ždánic u Kouřimě, arcid. Praž.

Carda Josef, syn familianta v Novém Přerově, arcid. Praž.

Rod **Huttera** Václava, městského nadstrážníka v Pelhřimově, diec. Bud.

Čís. dipl.

30773. **Mareček** Bohumil, úředník dráhy v Lysé nad Labem, diec. Lit.

Vp. **Bíca** Karel, katech. v Nuslích, arcid. Praž.

30775. **Děkanství v Uhříněvsi**, věnováním vdp. prvoděkana Fr. Kahouna, arcid. Praž.

Trčová Františka z Veltrus, arcid. Praž.

Stöcklová Marie ve Vídni, IV., arcid. Vídeň.

Spolek živého růžence pro farní osadu v Nové Vsi nad Popelkou, diec. Kr. Hrad.

Knihovna obecné školy v Opočně u Loun, diec. Lit.

30780. Vp. **Princ** Frant., kaplan v Kostelci n. Vlt. u Vorlíka diec. Bud.

Šášek František, rolník v Slavkově u Opavy, arcid. Olom.

Špaček Václav, ministrant v Mukařově u Říčan, arcid. Praž.

Šimek Frant., bohoslovec v Olomouci, arcid. Olom.

Dvořák Jos. W., Karlín, Missouri, S. Amerika.

30785. **Vostrá** Růžena, služebná na Král. Vinohradech, arcid. Praž.

Měšťanová Marie, dcera rolníka z Hrdějic u Hluboké, diec. Bud.

Jašek Jan, syn kameníka v Závěšicích u Štramberka, arcid. Olom.

Žerdík Josef, kandidát učitelství ze Štramberka, arcid. Olom.

Servus Jan, zedník v Struhařově u Mnichovic, arcid. Praž.

30790. **Váňa** Josef, statkář v Benešově u Prahy, arcid. Praž.

Kaněra Josef, kancelářský officiant v Jaroměři, diec. Kr. Hrad.

Doležal Ondřej František v Jaroměři, diec. Kr. Hrad.

Hloušková Božena z Chocerad, arcid. Praž.

Bareš Václav, syn rolníka ve Zvánovicích u Ondřejova, arcid. Praž.

30795. **Smetanová** Klara, domkářka z Trusovic u Olomouce, arcid. Olom.

Vitek Josef, ministrant v Novém Rychnově u Pelhřimova, diec. Bud.

Dp. **Soldát** Josef, farář v Letinech v Čechách, diec. Bud.

Cacák Václav, žák obecné školy ve Vodslivech u Chocerad, arcid. Praž.

Chrásková Marie z Červeného Kostelce, diec. Kr. Hrad.

30800. **Svoboda** Jan, syn mistra truhlářského na Smíchově, arcid. Praž.

Vp. **Materna** Frant., kaplan ve Vejprnicích, arcid. Praž.

Vp. **Prantner** Frant., kaplan ve Vodolce, arcid. Praž.

Havlík Jaroslav, kandidát učitelství v Praze, arcid. Praž.

Volfová Anna v Praze II., arcid. Praž.

Čís. dipl.

30805. **Chládek** Frant., stud. gymnasia v Slaném, arcid. Praž.
Coufalíková Marie z Osyčan na Moravě, bytem v Čelakovicích, arcid. Praž.
Vomáčka Josef, žák měšť. školy z Čelakovic, arcid. Praž.
Vostrovský Antonín, žák měšť. školy z Čelakovic, arcid. Praž.
Přecechtěl Emil z Prahy, arcid. Praž.
30810. **Kohn** Josef, rolník a starosta ve Strání, arcid. Olom.
Jurtík Josef, rolník a varhaník ve Strání, arcid. Olom.
Spolek živého růžence v Hosíně u Hluboké, diec. Bud.
Žák František, rodilý ze Všetat č. 15, arcid. Praž.
Vp. **Rod** Josef, kaplan ve Chválenicích, arcid. Praž.
30815. **Šimandlová** Bohuslava, žákyně měšť. školy z Doudlevec, arcid. Praž.
Dp. **Halbich** Frant., katech. měšť. školy dívčí na Smíchově, arcid. Praž.
Sekavec Josef, ministrant v Maloticích, arcid. Praž.
Steinhäusel Matěj, rolník ve Srubci u Č. Budějovic, diec. Bud.
Dp. **Václavek** Karel, farář v Pošné u Pasova.
30820. **Křížková** Marie ze Smolkova ve Slezsku, arcid. Olom.
Farní knihovna ve sv. Magdaleně u Třeboně, diec. Bud.

IV. Seznam údů Dědictví Svatojanského,

kteří r. 1908 (nebo dříve) zemřeli a jichž úmrtí bylo ředitelství ohlášeno*).

1. V Čechách.

Bartoš Antonín, farář v Cerekvici, diec. Kr. Hrad.
Bednář Jan z Hodějovic, diec. Bud.
Bezpalcová Marie v Č. Budějovicích, diec. Bud.
Bolek Jan a Rozina z Vítějic (z rodu), diec. Bud.
Bradáč Josef z Jinonic, arcid. Praž.
Brdlík Jan, děkan v Počátkách, diec. Bud.
Čejková Františka z Dětenic, diec. Lit.
Fenclová Barbora z Březových Hor, arcid. Praž.
Forst August, farář v Bechyni, diec. Bud.
Franc V. z Vidice, diec. Kr. Hrad.
Frantál Ferd. z Březových Hor, arcid. Praž.
Gráfek Jan z Heřmančic, diec. Kr. Hrad.

---

*) Žádáme snažně, aby úmrtí v čas byla oznámena. Nejlépe jest zaslati členský lístek zemřelého úda s poznámkou o úmrtí buď přímo ředitelství do Prahy, nebo tomu knihkupci, u něhož zesnulý podílné knihy si vybíral.

Hanzlovská Marie ze Šternberka (rod vymřel), diec. Bud.
Hanusová Johanna z Mezilesí, diec. Kr. Hrad.
Hofmann Josef z České Skalice, diec. Kr. Hrad.
Horažďovický Matěj z Dražice, diec. Bud.
Janda Matěj z Hornosína, diec. Bud.
Johanková Markéta z Domažlic, diec. Bud.
Jounová Anna z Vatkova, diec. Bud.
Kejzlar František z Úpice, diec. Kr. Hrad.
Klíma Jan z Boršova, diec. Bud.
Klímová Johanna z Král. Vinohradů, arcid. Praž.
Košťál Josef z Lounek, arcid. Praž.
Krejčí Jan ze Zabědova, diec. Kr. Hrad.
Kučera Vojtěch z Kočiny, diec. Bud.
Kunc Vojtěch z Horní Věznice (z rodu), diec. Kr. Hr.
Kuneš Jan ze Lhoty Ratibořové, diec. Bud.
Kuneš Václav z Vodice, diec. Bud.
Kurcová Františka z Malešova, diec. Kr. Hrad.
Lukešová Magdalena z Prahy (z rodu), arcid. Pr.
Markrab Klement, em. děkan Smečenský, arcid. Praž,
Mendová Terezie z Dětenic, diec. Lit.
Novák Theodor, bratr laik řádu Františkánského v Zásmukách, arcid. Praž.
Pekárková Anna z Uzenic, diec. Bud.
Pešek František z Nadějkova, diec. Bud.
Pikorová Anna ze Semil, diec. Lit.
Salačová Barbora z Paračova, diec. Bud.
Smolíková Josefa z Nov. Bydžova, diec. Kr. Hrad.
Sobotecký Antonín z Nov. Bydžova, diec. Kr. Hrad.
Solařová Anna z Týna n./Vlt., diec. Bud.
Soukup Josef z Hajan, diec. Bud.
Srb Matěj z Pacelic (z rodu), diec. Bud.
Srp Josef ze Skalčan (z rodu), diec. Bud.
Staropražský Frant. z Pelhřimova, diec. Bud.
Stibůrek František z Chlebů, arcid. Praž.
Svoboda Václav ze Zachotína, diec. Bud.
Šnejdárek Antonín z Prahy (z rodu), arcid. Praž.
Šolc František z Červ. Kostelce, diec. Kr. Hrad.
Titel František z Dobříče, arcid. Praž.
Tomek Jan ze Starých Nechanic, diec. Kr. Hrad.
Tomková Anna ze Starých Nechanic, diec. Kr. Hrad.
Topičanský Jan z Prádla, diec. Bud.
Vančátová Antonie z Křepenic, arcid. Praž.
Vítek Josef z Polné, diec. Kr. Hrad.
Zachařová Anna z Litomyšle, diec. Kr. Hrad.
Zeman Kašpar z Pelhřimova, diec. Bud.
Zeman Václav z Chlumu, diec. Bud.
Žilík Jan, děkan v Merklíně, diec. Bud.
Žižková Anna z Mokřan, arcid. Praž.

2. Na Moravě.

V arcidiecési Olomoucké:

Aron Vincenc z Roštína.
Bagarová Antonie z Loučky.
Blablová Veronika ze Pstruží.
Boria Anna z Předměstí Uh. Ostrohu.
Čakonová Terezie z Životic.
Dokoupilová Klára z Arnoštova.
Doležalíková Marie z Malenovic.
Dopitová Františka z Čech.
Dorazilová Františka z Oplocan.
Dušová Johanna z Frýdlandu.
Dvořáková Františka z Malenovic.
Gregůrek František z Biskupic.
Horáková Anna z Janovic.
Horáková Marianna z Měrovic.
Janota Josef z Hrubé Lhoty.
Dp. Kadláček Jan, praefekt v chlap. semináři v Kroměříži.
Kocián Jindřich z Lašťan.
Konečná Anna z Vavřinovic.
Konečná Františka z Březovic (rod vymřel).
Kouřilová Nepomucena z Křelova.
Křivánková Terezie z Jevíčka.
Kubíček Martin z Olšan (z rodu).
Kubíčková Marie z Olšan (z rodu).
Kvapil Josef z Veselíčka.
Macíčková Barbora z Bezuchova.
Marešová Anna ze Šilperku u Jedlí.
Mazalová Barbora z Olšan.
Mlčochová Vincencie z Břesovic.
Neuwirthová Johanna z Polonce.
Neuwirthová Terezie z Polanky (rod vymřel).
Pauš František z Němčic.
Pazderová Marie Anna ze Švábenic.
Pešítová Cecilie z Frýdlandu.
Přikrylová Františka ze Lhoty Radkové.
Skopalová Helena ze Skalky (z rodu).
Somerová Karolína z Frýdlandu.
Srovnalová Barbora z Malé Senice.
Šafránková Petronila z Milostovic.
Šašek František ze Slavkova u Opavy.
Šašková Františka ze Švábenic.
Šindelka Jan z Komárova.
Špačková Karolina z Brušperku.
Špáčilová Františka z Oseku.
Štědroň Antonín z Kravařů.
Tománková Johanna z Větřkovic.
Tomášek František z Polanky.
Trčalová Františka z Malenovic.
Vaculová Jenovefa z Oseku.
Velechová Marianna z Loučky.
Veselý František Josef z Nivnice.
Zajíc Antonín z Nov. Hodolan.
Žuška Antonín z Týnečka.

V diecési Brněnské:

~~Andrle Kosmas z Uh. Hradiště.~~
Drobílek Tomáš z Hradoštic.
Drozd Josef z Plenkovic.
Dufek Jan z Chučic (z rodu).
Dufková Filipina z Chučic (z rodu).
Dvořák Jakub z Brna.
Embert Jan Frant., farář v Lukově.
Forman Jan z Jezeřan.
Hastíková Františka z Hustěnovic.
Karásková Terezie z Uh. Hradiště.

Kopecký Josef z Uh. Hradiště (rod vymřel).
Křiváková Františka ze Star. Města.
Machová Marianna z Huštěnovic.
Mařáková Marie z Kostelan.
Musil Jakub, šafář v Rajci (rod vymřel).
Novotný Jan ze Střelic (z rodu).
Ondrášek Tomáš z Radoštic.
Pavlíková Marie z Tikovic.
Pištrová Klára z Uh. Hradiště.
Rek Josef ze Sobotovic (rod vymřel).
Skotáková Františka z Ráječka.
Šterbáček Tomáš z Doubravic (rod vymřel).
Talafant Tomáš z Tikovic.
Taláková Johanna ze Starého Města.
Večera Šimon z Hrášků u Slavkova.
Večerová Marie z Hrášku u Slavkova.
Vilímková Marie z Přestavlk.
Vladiková Josefa z Holešína (rod vymřel).
Záhonková Kateřina z Kostelan.
Zanáška Karel ze Staré Vsi.

3. *V jiných diecésích*:

Franner Jan, farář na odpoč. v Nagy Sandori (Uhry).
Hladký Josef v Cedar Rapida (Jowa, Sev. Amer.).
Zámečník Petr v Egbellách (Uhry).

Všech tedy v Pánu zesnulých údů, pokud od vydání lonského podílu ředitelství oznámeni byli, jest 144, kteřížto zbožným modlitbám živoucích se doporoučejí.

Modleme se: Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, uděl duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchův, aby prominutí, kterého sobě vždycky žádaly, pokornými prosbami dosáhly. Skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane, a světlo věčné ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji! Amen.

V. Milodary pro Dědictví Svatojanské r. 1908.

Msgre Jan Brdlík, papež. praelát a děkan v Počátkách, odkázal Dědictví 200 K; po zapravení poplatků odvedeno Dědictví 180 K.

Bůh budiž dobrodinci tomuto štědrým odplatitelem!

VI. Návěstí.

Roku 1908 přistoupilo k »Dědictví« 478 nových členů, kteří zaplatili již vklad celý, mimo to pak první polovici vkladu učinila jich ještě slušná řada. V příčině té zejména někteří důstojní pánové konali opravdu dílo apoštolské, doporučujíce »Dědictví« a pečujíce o to, by mu nových členů získali hlavně

mezi katolickými spolky a mladým dorostem. Budiž jim za to všem vzdáno upřímné »Zaplať Bůh!« Kéž neustávají v této záslužné činnosti své na prospěch dobré věci!

Diplom »Dědictví Svatojanského« jest **výborným dárkem** do vínku, k sv. biřmování, ke dni oddavek, k sv. Mikuláši, k Ježíšku, v odměnu žákům a žákyním, ministrantům a pod. Též katolické organisace, sdružení, spolky, knihovny atd. měly by se státi členy »Dědictví«.

Čím dříve kdo k Dědictví za člena *přistoupí, tím jest to pro něho výhodnější.* Jest pak to tím snažší, že možno vklad splatiti též **ve dvou ročních lhůtách** *po 10 K*, po případě u rodů, spolků, knihoven a pod. *po 20 K**), při čemž, jakmile se zašle první polovice vkladu, obdrží dotyčná osoba (spolek, knihovna a pod.) podíl toho roku, v němž se první splátka stala, a zároveň některé *starší* knihy; diplom však a členský lístek na vybírání knih obdrží po složení druhé (poslední) splátky.

Menších splátek než po 10 K u osob jednotlivých, nebo po 20 K u knihoven, spolků, rodů a pod., nelze přijímati. Kdo by tedy jen po menších ještě částkách mohl vklad spláceti, ať si sám peníze střádá, a pak splátku ve výši 10 K (po případě 20 K u rodů atd.) pošle.

Každý nově přistouplý člen dostane mimo podíl toho roku, kdy se přihlásil, ještě též *darem dle ustanovení ředitele některé* **starší** *knihy* »Dědictvím« vydané, vyjímajíc »Církev vítěznou,« Vavákovy »Paměti« a »Posvátná místa království českého« od Podlahy.

O další podíly musí se člen každoročně sám hlásiti, **a to přímo u toho knihkupectví,** které *má na členském lístku označeno,* **a nikoliv u ředitelství,** *kteréž členům podílů jejich nezasílá!*

Letošní podíl (na rok 1909) má **pět** knih. *Jak veliký to úrok z 20 K vkladu!*

Podíl na rok 1910 vyjde v únoru r. 1910.

Od r. 1907 dává »Dědictví« členům podílem **více** nevázaných knih různého obsahu. *Nutno tudíž, aby členstva stále přibývalo.*

Kdo ve dvou letech knih podílných na členský lístek si nevybéře, o tom se předpokládá, **že se práva svého k nim vzdává** a *ku jmění »Dědictví Svatojanského« je věnuje.* Příslušné knihkupectví mohlo by je tudíž vydati členu takovému jenom se svolením ředitelství »Dědictví.«

Vklady členské i peníze za knihy u »Dědictví« koupené možno zapraviti *složním listem poštovní spořitelny* na šekové konto čís. 73.292.

---

*) Celý členský vklad *pro osobu* obnáší jednou pro vždy 20 K, *pro rod, spolek, knihovnu, školu, obec* a pod. 40 K.

VII. Knihy Svatojanského Dědictví.

(Viz seznam jich na obálce!)

Knihy »Dědictvím« vydané lze **objednati u ředitelství Dědictví sv. Jana Nep. v Praze IV. (Hradčany)**; možno však je obdržeti též **v knihkupectví B. Stýbla** v Praze—II., Václavské náměstí, nebo **v Cyrillo-Metodějském knihkupectví** v Praze—I., Melantrichova ul., nebo **v knihkupectví V. Kotrby** v Praze—II., Myslíkova ulice. *Ředitelství však přijímá objednávky jen* **za hotové** a vyřizuje je vždy hromadně až v několika dnech; **obratem pošty, jak se někdy žádá, nemůže knih zaslati.** Ředitelství samo opatří balení a dopravu zásilek na poštu nebo na dráhu; poštovné zaplatí objednatel sám.

Při objednávce knih u ředitelství budiž příslušný obnos vždy **předem** *zapraven.* Cena knih, u veliké většiny jich co nejvíce snížená, udána v seznamu na obálce.

Spis »*Církev vítězná*« dostanou *členové za poloviční cenu.*

Knihy v seznamu neuvedené nejsou již na skladě.

V PRAZE, v únoru r. 1909.

Dr. **Josef Tumpach,**
papežský prelát a kanovník u sv. Víta na hradě pražském,
ředitel Dědictví Svatojanského.

Dr. **Antonín Podlaha,**
kanovník u sv. Víta na hradě pražském,
redaktor Dědictví Svatojanského.